

ΕΚΔΟΣΙΣ "ΑΓΙΟΡΕΙΤΙΚΗΣ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗΣ,,

ΤΟΥ ΟΣΙΟΥ ΠΑΤΡΟΣ ΗΜΩΝ
ΑΒΒΑ ΗΣΑΪΟΥ
ΛΟΓΟΙ ΚΘ'

Ἐξ Ἱεροσολυμιτικοῦ χειρογράφου τοῦ ιζ' αἰῶνος.

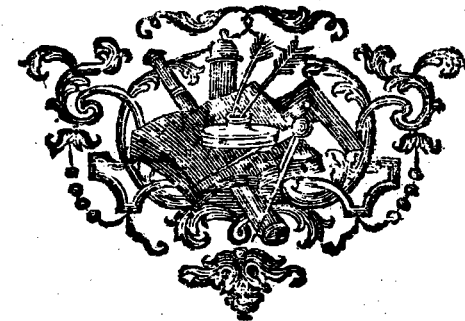
Παραβληθέντες καὶ πρὸς ἑτέρους χειρογράφους κώδικας τῆς Ἱεροσολυμιτικῆς καὶ Σιναϊτικῆς βιβλιοθήκης, καὶ πρὸς τὸ λατινικὸν κείμενον, μεταφρασθὲν ἐξ ἑλληνικοῦ παλαιοῦ χειρογράφου.

Μετ' ἀποσπασμάτων τινῶν καὶ διηγημάτων ἐκ χειρογράφων τῆς Ἱεροσολυμιτικῆς βιβλιοθήκης καὶ ἐξήκοντα ὀκτὼ κανόνων.

Ἐξεδόθη τὸ πρῶτον ὑπὸ Αὐγουστίνου Μοναχοῦ Ἰορδανίτου ἐν Ἱεροσολύμοις τῷ 1911.

Νῦν δὲ τὸ δεύτερον ὑπὸ
ΣΩΤΗΡΙΟΥ Ν. ΣΧΟΙΝΑ
Ἐξ Ἀγίας Λαρίσης (Θεσσαλίας)

Τῇ ἐγκρίσει καὶ εὐλογίᾳ τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριαρχείου



1962
ΕΚ ΤΟΥ ΤΥΠΟΓΡΑΦΕΙΟΥ ΤΗΣ "ΑΓΙΟΡΕΙΤΙΚΗΣ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗΣ"
ΣΩΤΗΡΙΟΥ Ν. ΣΧΟΙΝΑ
ΕΝ ΒΟΛΩ

Ἐν τῇ ἐρήμῳ τοῦ Ἰορδάνου, παρὰ τῇ θέσει «ἀγίασμα», εἰς ἀπόστασιν ὀλιγώτερον τῆς ὥρας τῶν τοῦ Ἰορδάνου ρεῖθρων, ἐπὶ ἐξέχοντός τινος γηλόφου, ὃ ἐκ Λυκίας ἀναχωρητῆς Γεράσιμος, ὁ βραδύτερον ἐπικληθεὶς Ἰορδανίτης, περὶ τῷ 457 ἔκτισεν ὁμώνυμον αὐτῷ Λαύραν, διατηρηθεῖσαν μέχρι τῆς εἰσβολῆς τῶν Περσῶν (614), ἧς ἐρείπια τινὰ σώζονται.

Ἡ Λαύρα αὕτη, ἐκτὸς τοῦ ἡγουμένου αὐτῆς Εὐγενίου (481 - 526), ὅστις μετὰ τοῦ ἡγιασμένου Σάββα εἶχον τὴν ἐποπτείαν πάντων τῶν ἐν Παλαιστίνῃ Λαύρων καὶ ἀναχωρητῶν, δὲν παρέσχεν ἑτέρους διαπρεπεῖς ἀνδρας, ὥς ἐκ τοῦ βραχέος βίου αὐτῆς (457 - 614), οὐδὲ ὑπηρεσίας τῇ Ἐκκλησίᾳ, ὥς αἱ Λαύραι τῶν ἁγίων Εὐθυμίου καὶ Σάββα, ἵσως διότι δὲν ἔτυχε δεξιοῦ βιογράφου ὥς ἐκείναι, δὲν ἦτο ὁμῶς καὶ ὑποδεεστέρα ἐκείνων ἐν τῇ ἐξασκήσει τῆς ἀρετῆς.

Τῇ ἀγῆρῳ λοιπὸν μνήμῃ τῆς ἱεῖας καὶ σεπτῆς ταύτης Λαύρας, τῷ ἐνδόξῳ ἐπ' ἀρετῇ παρελθόντι αὐτῆς, καὶ τῇ ἱερᾷ μνήμῃ τῶν ἐνταῦθα ἀσκησάντων, φόρον σεβασμοῦ καὶ θαύσεως ἐδγνωμοσύνης ἀποτίοντες, ἀφιερῶμεν τοὺς παρόντας λόγους τοῦ ἀββᾶ Ἡσαΐου, τοσοῦτον μᾶλλον καθόσον ὁ πόνος αὐτῶν ἐνταῦθα ἐγένετο, ἐνθα καὶ ἀπὸ ὀλίγων ἐτῶν διαμένομεν.

Εἶναι ἡ ἀφιέρωσις τῆς πρώτης ἐκδόσεως.

Ἡδὴ ἀφιερῶνται πᾶσι τοῖς Χριστιανοῖς.

Ἡ ἡμετέρα ἐκδοσις ἀνέστη ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ τῆς ἁγίας Λαύρας τῆς ἐρήμου τοῦ Ἰορδάνου, τῇ 19ῃ Ὀκτωβρίου 1909.

Ἀριθ. Πρωτ. 800

Ἐντιμότητε κύριε Σωτ. Σχοινᾶ, Διευθυντὰ τοῦ Περιοδικοῦ «Ἀγιορειτικῇ Βιβλιοθήκῃ», τέκνον ἐν Κυρίῳ ἀγαπητὸν τῇ: ἡμῶν Μετριότητος, χάρις εἴη τῇ ὑμετέρᾳ Ἐντιμότητι καὶ εἰρήνῃ παρὰ Θεοῦ.

Ἐλάβομεν τό τε ἀπὸ θ' τοῦ τρέχοντος μηνὸς γράμμα τῆς ὑμετέρας ἀγαπητῆς Ἐντιμότητος καὶ τὸ διὰ τὴν καθ' ἡμᾶς Πατριαρχικὴν Βιβλιοθήκην ἀποσταλὲν ἀντίτυπον τῆς ἐπανεκδοθείσης Βίβλου τοῦ ἐν ἁγίοις Πατρὸς ἡμῶν Μακαρίου τοῦ Νωταρᾶ, Ἀρχιεπισκόπου Κορίνθου, «Περὶ τῆς συνεχοῦς θαύσεως Μεταλήψεως».

Εὐχαριστοῦντες θερμῶς τῇ ὑμετέρᾳ Ἐντιμότητι ἐπ' ἀμφοτέροις, εὐλογοῦμεν ὁλοθύμως τὴν ἐπανεκδόσιν ὑπὸ τῆς «Ἀγιορειτικῆς Βιβλιοθήκης» τῶν ΚΘ' λόγων τοῦ ὁσίου Πατρὸς ἡμῶν Ἀββᾶ Ἡσαΐου, ἐξ Ἱεροσολυμιτικοῦ χειρογράφου 13' αἰῶνος, εἰς δευτέραν ἔκδοσιν, διὰ τὴν καὶ ἀπὸ τούτου προσγενησομένην πολλὴν ψυχικὴν ὠφέλειαν τοῖς μέλλουσιν ἀναγινώσκειν αὐτοῦς, καὶ ἀπονέμοντες τῇ ὑμετέρᾳ Ἐντιμότητι τὴν Πατριαρχικὴν ἡμῶν εὐλογίαν, τὰ κράτιστα αἰτούμεθα παρὰ Θεοῦ, Οὗ ἡ χάρις καὶ τὸ ἄπειρον ἔλεος εἴη μετ' αὐτῆς.

αὐθ' Ὀκτωβρίου 1909

Μετ' ἀγάπης πατρικῆς

Ἰωάννης Διδάσκαλος ἀπὸ τῆς ἐκκλησίας τῆς ἁγίας Λαύρας

Π Ρ Ο Λ Ο Γ Ο Σ

Ὁ ἀγαπητὸς ἐν Χριστῷ ἀδελφὸς καὶ εὐλαβέστατος ἐκδότης Πατρικῶν βιβλίων κ. Σωτ. Σχοινᾶς, μοῦ ἔκαμε πάλιν τὴν τιμὴν νὰ προλογίσω τὸ νέον βιβλίον, ποῦ θὰ ἐξέλθῃ ἀπὸ τὰ πιεστήρια τῆς «Ἀγιορειτικῆς Βιβλιοθήκης» τὸ πνευματικώτατον καὶ σπανιώτατον βιβλίον τοῦ Ὁσίου Ἡσαΐου τοῦ Ἀναχωρητοῦ.

Ὁ Ὁσιος Ἡσαΐας ἔζησεν εἰς τὰς Αἰγυπτιακὰς Ἐρήμους κατὰ τὸ δεύτερον ἡμῖσι τοῦ 4ου αἰῶνος καὶ ὑπῆρξε σύγχρονος τοῦ ὁσίου Μακαρίου τοῦ Αἰγυπτίου. Μέγας ἀσκητὴς καὶ Νηπιτικὸς Πατήρ, συγκαταλέγεται δικαίως εἰς τὴν «παρεμβολὴν τῶν ἀγγέλων», εἰς τὴν θείαν χορείαν τῶν Πατέρων τῆς Ὁρθοδόξου ἀσκητικῆς Παραδόσεως. Τὸ δὲ βιβλίον του, τὸ μόνον σωζόμενον, ἀποτελεῖ πάγκαλον συλλογὴν εὐωδεστάτων ἀνθῶν ἀπὸ τὰς ὑψηλὰς πνευματικὰς ἐμπειρίας καὶ τὰ θεία βιώματά του, ποῦ ἀπέκτησεν εἰς τοὺς ἱεροὺς τοῦ ἀγῶνος κατὰ τῶν ὁλεθρίων παθῶν καὶ τῶν δαιμόνων. Εἶναι δὲ καὶ καρπὸς τῆς ἀδιαλείπτου καὶ θαθείας μελέτης τῶν ἁγίων Γραφῶν, ὅπως καταφαίνεται ἀπὸ τὴν πυκνὴν χρῆσιν τῶν χωρίων ποῦ διαρκῶς παραπέμπει.

Τὸ βιβλίον αὐτό, ὥς καὶ ὅλα τὰ Νηπιτικὰ καὶ Ἀσκητικὰ, διδάσκει ἐν πάσῃ λεπτομερείᾳ, περὶ τῆς φύσεως τῶν παθῶν τῆς ψυχῆς, ὅσα ἐκπορεύονται ἀπὸ τὸ παθητικὸν μέρος, ἥτοι τὸ θυμικὸν καὶ τὸ ἐπιθυμητικόν, περὶ τῆς πολυποικίλου πανουργίας τῶν δαιμόνων, περὶ τῶν τρόπων τῶν πνευματικῶν ἀγώνων ὥς καὶ διὰ τὰ γνωρίσματα τῆς ἐνεργείας τῆς χάριτος ἐπὶ τῆς καθαρμένης ψυχῆς. Διδάσκει διὰ ἀγιότητα τῆς καρδίας, διὰ τὴν ὑπὸ τοῦ Παναγίου Πνεύματος ἑλλαμψίν καὶ τὴν ἐν ἔρωτι θείᾳ ἔνωσιν μετὰ τοῦ εὐλογημένου Κυρίου Ἰησοῦ.

Ὁ προσεκτικὸς ἀναγνώστης δὲν θὰ δυσκολευθῇ νὰ διαπιστώσῃ τὸ σύμφωνον τῆς διδασκαλίας τοῦ Ὁσίου Ἡσαΐου μετὰ τὴν διδασκαλίαν ὅλων τῶν Ἀσκητικῶν καὶ Νηπιτικῶν Πατέρων, ἀπὸ τοῦ Μ. Ἀντωνίου, Μ. Βασιλίου, Γρηγορίου τοῦ Θεολόγου μέχρι τῶν Ἡσυχαστῶν τοῦ 14ου αἰῶνος, τοῦ ἁγίου Γρηγορίου τοῦ Παλαμᾶ, Νικηφόρου τοῦ Μονάζοντος καὶ μέχρι τοῦ ἁγίου Νικοδήμου τοῦ Ἀγιορείτου καὶ ὅλης τῆς πλειάδος τῶν ἁγίων Πατέρων, ποῦ «εὗρον τὴν πρᾶξιν εἰς θεωρίας ἐπίθασιν» ἐν ταῖς Ἐρήμοις τῆς Αἰγύπτου, τῆς Παλαιστίνης, τῆς Κόλλης Συρίας, τῆς Κωνσταντινουπόλεως, Ἀγίου Ὁρους, Μακεδονίας καὶ Βερροίας. Καὶ αὐτὴ ἡ ἁρμονία, ἡ ἀκαταμάχητος συμφωνία τῆς διδασκαλίας τῶν ἁγίων Πατέρων, ἀποδεικνύει ὅτι, ἡ πνευματικὴ Παράδοσις τῆς ἀγιωτάτης Ὁρθοδόξου Ἐκκλησίας μας, ἐσχηματίσθη ἀπὸ

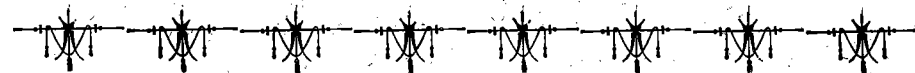
τὴν ἑλλαμψιν τοῦ ἁγίου Πνεύματος καὶ τὴν πνευματικὴν πεῖραν καθαρῶν καὶ ἀσπίλων νόων.

Τὸ πλήρες χάριτος καὶ σοφίας βιβλίον τοῦτο, ἐκδίδεται εἰς τὴν σειρὰν τῶν ἐκδόσεων Πατερικῶν κειμένων ὑπὸ τῆς συντηρητικῆς «Ἀγιορειτικῆς Βιβλιοθήκης», μετὰ τὴν εὐγενῆ φιλοδοξίαν νὰ καταλάβῃ τὴν θέσιν ποῦ δικαιούται εἰς τὰς βιβλιοθήκας τῶν Ι. Μονῶν, εἰς τὰ κελλία τῶν Μοναχῶν καὶ νὰ καταστῇ πνευματικὸν ἐντρυφήμα καὶ ὁδηγὸς εὐσεβείας τῶν θεοφιλῶν ψυχῶν. Ἐπὶ πλέον δὲ νὰ καλύψῃ καὶ ἓνα κενὸν εἰς τὴν βιβλιογραφίαν τῶν ἑλληνικῶν μοναστικῶν κειμένων, ἀφοῦ σήμερον ἔχει γίνεαι δυσεύρετον, τῆς πρώτης ἐκδόσεως γενομένης ὑπὸ τοῦ Ἀδγουστίνου Μοναχοῦ Ἰορδανίτου τὸ 1911.

Εἰς τὴν ἐποχὴν μας, ὅπου ἡ ἁμαρτία τῶν παναθλίων ἐκδόσεων ἐπλεόνασεν, ὑπερπερίσσευσε ἡ χάρις τῶν ἐκδόσεων Πατερικῶν καὶ ἁγίων βιβλίων. Καὶ ἐλπίζω καὶ πιστεύω, ὅτι τὸ βιβλίον τοῦ ὁσίου Πατρὸς ἡμῶν Ἡσαΐου τοῦ ἀναχωρητοῦ θὰ καρποφορήσῃ περίσσειαν χάριτος εἰς τὰς καρδίας τῶν εὐλαβῶν ἀναγνώστων. Ἐπὶ πλέον δέ, τώρα ποῦ ἐπικρατεῖ ἡ ἐξωστρέφεια, ὁ αἰσθησιασμός, ὁ ἐφθηνὸς ἠθικισμός καὶ οἱ ἄνθρωποι ρέπουσιν εἰς ζαχαρώδεις αἰσθητικὰς συγκινήσεις, βιβλία ὡς αὐτὸ τοῦ Ἀββᾶ Ἡσαΐου, ἀποτελοῦν ἀληθεῖς ἀτομικὰς δόμους, ἱκανὰς νὰ συνταράξουν τὰς νεκρὰς ἀπὸ τὴν ἁμαρτίαν ψυχὰς, νὰ γεννήσουν τὸν ἀγνιστικὸν φόβον τοῦ Θεοῦ καὶ κατόπιν, διὰ τῆς ἀπλανοῦς διδασκαλίας, νὰ ὁδηγήσουν εἰς τὴν ἐπιπέθησιν τῶν οὐρανίων ἀγαθῶν. Διότι μετὰ χλιαρὰς ἀνθρωπίνους διδασκαλίας καὶ μετὰ δικαστικὰ κηρύγματα, ἡ θεβαρυμένη ἀπὸ τὴν ἁμαρτίαν ψυχὴ δὲν πείθεται νὰ ἐγκαταλείψῃ τὰς παντοειδεῖς τῆς σαρκὸς ἡδονὰς, εἰμὴ μόνον διὰ δυναμικῶν πνευματικῶν ἡδονῶν. Μόνον διὰ τοῦ πνευματικοῦ καὶ θεοῦ ἔρωτος δύναται νὰ νικηθῇ ὁ «δύσερως» ἔρως πρὸς τὰ πλανῶντα πράγματα τοῦ κόσμου.

Ἀξίον καὶ δίκαιον θὰ ἦτο, πρὶν περατώσω τὸν βραχὺν αὐτὸν πρόλογον, νὰ ἐπαινέσω τὴν ἀπόφασιν τοῦ ἀπλουστάτου καὶ ἀτύφου φίλου καὶ ἐν Χριστῷ ἀγαπητοῦ ἀδελφοῦ κ. Σωτ. Σχοινᾶ - ποῦ τὸ ἔργον του ὁμοιάζει μετὰ «θησαυρὸν ἐν ὀστρακίνῃ σκεύει» - ὅπως ὑποβλήθῃ εἰς τὸν μόχθον καὶ τὰς δαπάνας τῆς νέας αὐτῆς Πατερικῆς ἐκδόσεως, ἂν δὲν ἐφοβούμην μὴ προσκρούσω εἰς τὴν γνωστὴν μετριοφροσύνην του. Ἀρκοῦμαι ὅμως εἰς τὴν ἐλπίδα, ὅτι θὰ ἀναγνωρισθῇ ἡ ἀξία τῆς σπουδαίας προσφορᾶς του εἰς τὴν Ἐκκλησίαν ὑπὸ τῆς ἀγιωτάτης Ὁρθοδόξου Ἑλληνικῆς Ἐκκλησίας μας. Καὶ αἱ εὐχαὶ τῆς καὶ αἱ εὐλογίαι τῆς, μαζὺ μετὰ τὴν εὐγνωμοσύνην καὶ τὰς προσευχὰς τῶν εὐλαβῶν ἀναγνώστων ὑπὲρ τοῦ ταπεινόφρονος ἐκδότου Πατερικῶν βιβλίων, θὰ εἶναι ἡ πλέον ὠφέλιμος ἀνταπόδοσις. Θὰ εἶναι πρὸς Κύριον «δόμη εὐωδίας πνευματικῆς».

Θεόκλητος Μοναχὸς Διονυσιάτης



ΠΡΟΛΟΓΟΣ ΠΡΩΤΗΣ ΕΚΔΟΣΕΩΣ

Ὡς μέσον πρὸς ἠθικὴν τελειοποίησιν τοῦ ἀνθρώπου, κατὰ τοὺς πρώτους αἰῶνας τοῦ Χριστιανισμοῦ, συνωδᾷ τῷ Εὐαγγελίῳ ¹⁾, ἐθεωρήθη ἡ ἀπόρριψις πάσης ἡδονῆς τοῦ κόσμου καὶ ἡ θλίψις τῆς σαρκός. Πολλοὶ τῶν τότε Χριστιανῶν ὑπὸ ἐνθέου ζήλου κινούμενοι, ὅπως φθάσωσιν εἰς τὴν τελειότητα, ἐπώλουν τὴν οὐσίαν αὐτῶν καὶ ἡ κατέθετον αὐτὴν ἐν τῷ ταμίῳ τῆς κοινότητος ἢ διένεμον αὐτὴν ἰδίαις χερσὶ τοῖς πρῶχοις ²⁾ ζῶντες δὲ τοῦ λοιποῦ ἐν ἐγκρατεῖα καὶ ἀγγελίᾳ, ἀφωσιοῦντο ὅλως τῇ προσευχῇ καὶ τῇ μελέτῃ τῶν θείων Γραφῶν. Οἱ οὕτω βιοῦντες ὀνομάζοντο «ἀσκηταί» ³⁾. Ὁ Ὡριγένης (†254) ἔγραφεν, ὅτι οἱ πλείστοι τῶν Χριστιανῶν ἡσκούντο ἐν διηνεκεῖ παρθενίᾳ ⁴⁾. Ὁ Κλήμης (†220) καλεῖ τοὺς ἀνθρώπους τούτους «ἐκλεκτοὺς τῶν ἐκλεκτῶν» ⁵⁾, ὁ Εἰρηναῖος ⁶⁾ (†202), Διονύσιος ὁ Ἀλεξανδρεὺς ⁷⁾ (†264), ὁ Ἐπιφάνιος ⁸⁾ (†403), μαρτυροῦσιν, ὅτι ἀνὰ δύο ἢ τρεῖς ἡμέρας ἢ καὶ πλέον, διηγόν ἐν νηστείᾳ καὶ ἡσυχολοῦντο περὶ τὴν προσευχὴν ἡσκούντο δὲ κατ' ἰδίαν ἐν ταῖς πόλεσι καὶ κώμασι καὶ ἐνὶ τῇ κοινότητι, μὴ χωριζόμενοι τῶν οἰκείων αὐτῶν. Ἐν δὲ τοῖς διωγμοῖς, ἢ ἐθερίζοντο ὡς στάχυες κοσμούμενοι τῷ μαρτυρικῷ στεφάνῳ ⁹⁾, ἢ διεσκορπίζοντο ἀπομακρυνόμενοι τῶν διωκτῶν αὐτῶν παρερχομένου δὲ τοῦ διωγμοῦ, συναθροίζόμενοι «ἐκαστος ἡσκαίτο κατ' ἰδίαν» ¹⁰⁾. Ἐν τῇ λειτουργίᾳ τῇ ἀποδιδομένη τῷ Κλήμεντι ἢ τῷ Ἀποστόλῳ Παύλῳ, οἱ ὑπὸ τὸ ὄνομα «ἀσκηταὶ ἐν παρθενίᾳ καὶ ἀγγελίᾳ ζῶντες», ἀπετέλουν ἰδίαν τάξιν ἐν τῇ Ἐκκλησίᾳ περὶ τὰ τέλη τοῦ 6' αἰῶνος, καὶ προσήρχοντο ἐν τῇ μεταλήψει τῶν ἁγίων μυστηρίων μετὰ τοὺς κληρικούς.

1) «Εἰ θέλεις τέλειος εἶναι, ὑπάγε πώλησόν σου τὰ ὑπάρχοντα καὶ δός πτωχοῖς, καὶ ἔλθεις θησαυρὸν ἐν οὐρανῷ» (Ματθ. ιθ' 21). Καὶ ἐν τῷ Ἀποστόλῳ: «Ἐνδύσασθε τὸν Κύριον ἡμῶν Ἰησοῦν Χριστόν, καὶ τῆς σαρκὸς πρόνοιαν μὴ ποιεῖσθε εἰς ἐπιθυμίαν» (Ρωμ. ιγ' 14). «Ἀλλ' ὑποπιάζω μου τὸ σῶμα καὶ δουλαγωγῶ, μήπως ἄλλοις κηρύξας αὐτὸς ἀδόκιμος γένωμαι» (Α' Κορινθ. θ' 27). Πρβλ. Γαλάτ. ε' 17, 24.

2) Εὐσεβ. Ἐκκλ. ἱστορ. βιβλ. 6' 17. Δ. Κυριακ. Ἐκκλ. ἱστορ. τόμ. α', σελ' 170, ἐκδ. Ἀθηνῶν, 1881.

3) Πρβλ. κατὰ Κέλσου βιβλ. ζ' 48, σελ. 1492, Πατρολογ. τόμ. 11.

4) Τίς ὁ σωζόμενος πλούσιος § 36, Πατρολογ. τόμ. 9.

5) Παρ' Εὐσεβ. Ἐκκλ. ἱστορ. ε' 24.

6) Ἐν τοῖς κανόσιν αὐτοῦ.

7) Ἐκθεσις τῆς πίστεως § 22. Πατρολογ. τόμ. 42, σελ. 828.

8) Οἱ ἐξῆς μαρτυρήσαντες ἀσκηταὶ φέρονται παρ' Εὐσεβίου. Ὁ Πέτρος, ὁ Πάμφιλος... ἀσκηταὶ, ὁ Σέλευκος... ζηλωτὴς τῶν τῆς θεοσεβείας ἀσκητῶν, Ἰουστίνος ὁ μάρτυς, Λουκιανὸς ὁ μέγας ἀσκητὴς καὶ μάρτυς. (Περὶ τῶν ἐν Παλαιστίνῃ μαρτυρησάντων, κεφ. ι' 11, Ἀθανάσι. ἐν Συνόφ. σελ. 157, τόμ. 6'.

9) «Ἐκαστος τῶν ἀρχαίων μοναχῶν, λέγει ὁ μέγ. Ἀντώνιος, μετὰ τὸ τέλος τοῦ διωγμοῦ ἡσκαίτο ἰδίᾳ» (Acta SS. 14 Μαΐου).

Όταν όμως βραδύτερον έμαθον διά της πείρας, ότι αδύνατος απέβαινε η κατόρθωσις και ή επίτευξις της αρετής εν μέσω του κόσμου και των οικείων¹⁾, απέσυρθησαν εις τας έρημους, ίνα εκεί αποκλειστικώς αφιερωθώσι τή λατρεία του Θεού, τότε ονομάσθησαν **αναχωρηταί**²⁾, **έρημιται**, **μοναχοί**. Έκ των άσκητών των εν παρθενία και άγνεία ζώντων, των πρώτων αίωνων του χριστιανισμού, όπερ θεωρείται ως πρώτον στάδιον του μοναχισμού, προήλθον οι άσκηται της έρήμου κληθέντες **αναχωρηταί**³⁾. διέφερον δε των πρώτων, ότι εκείνοι μόν ήσκούντο εν τή πατρίδι και εν μέσω των οικείων αυτών, ούτοι δε εν ταίς έρήμοις εν αυστηρά άσκήσει, και τουτο είναι το δεύτερον στάδιον του μοναχικού βίου. Τέλος αναχωρηται τινές προσήλθεν προς έρημίτας διαπρέποντας επ' αρετή και φρονήσει και, υποτασσόμενοι υπό τον κανόνα εκείνων, απέτέλεσαν ομάδας, εξ ών συνεστήθη ο **σκητιωτικός βίος**, εξ ου βραδύτερον προήλθεν ο **κοινοβιακός**. ούτω δε μετεβλήθη ο μοναχικός βίος από μοναστικού εις κοινόν, και τουτο είναι το τελευταίον αυτού στάδιον.

Περί της αρχής του μοναχικού βίου ποικίλοι υπάρχουν γνώμαι· τινές μόν λέγουσιν ότι εκ του Εύαγγελίου⁴⁾ έχει την καταγωγήν, τινές δε παραδέχονται τον Θεοφίτην⁵⁾ ή ήλιον, ως πρώτον δόντα το παράδειγμα του μοναχικού βίου⁶⁾ έτεροι δε, Ιωάννην τον Βαπτιστήν⁷⁾ και τους Αποστόλους⁸⁾ άλλοι πάλιν νομίζουν αιτίαν

1) Ηρώτησεν δ' άδελφς Ησαίας τον άδελφον Μακάριον λέγων, εἰπέ μοι ρήμα· και λέγει αὐτῷ, φεύγε τοὺς ἀνθρώπους και σώζε (Αποφθέγμ. Πατέρ. τόμ. 65, σ. 273) «Αρσένιε, φεύγε τοὺς ἀνθρώπους και σώζε» (αὐτόθι 88).

2) Η εκ του κόσμου αναχώρησις έκαλεῖτο και «ξενιτεία», ήνπερ ο άδελφς Ησαίας θεωρεῖ ως τον πρώτον άγωνα του αποταξαμένου (Αόγ. ιζ' σ. 102, πρβλ. Κλίμακα Ιωάν. λόγ. γ'). Ομοίως και τους Θεραπευτάς «ἀρχομένους φιλοσοφείν... αποταξαμένους ταῖς τοῦ βίου φροντίσιν έξω τειχῶν προσελθόντας, εν μοναγρίοις και κήποις τὰς διατριβὰς ποιεῖσθαι, τὰς εκ των άνομοίων επιμιξίας αλυσαιτεῖς και δλαθεράς εὖ εἰδότες» (Περί βίου Θεωρητικ. σελ. 892, εκδ. Φραγκφούρτης).

3) Ο μέγας Αθανάσιος τους αναχωρητάς ονομάζει και μοναχοὺς· «ἔστιν ο βίος των υἱῶν της καθολικής Ἐκκλησίας και μάλιστα των εν αὐτῇ αναχωρητῶν, ἤτοι μοναχῶν» (Πατρολ. τόμ. 28, σελ. 856).

4) «Εἰ θέλεις τέλειος εἶναι, ὑπάγε πώλησόν σου τὰ ὑπάρχοντα και ἕρς πτωχούς, και ἔλθεις ἠσασαυρόν εν οδρανῷ, και δεῦρο ἀκολουθεῖ μοι» (Ματθ. ιθ' 21). «Εἰ τις θέλει ὀπίσω μου ἔλθειν, ἀπαρνησάσθω ἑαυτόν και ἀράτω τόν σταυρόν αὐτοῦ και ἀκολουθήτω μοι» (Ματθ. ιστ' 24). «Τοῦ Χριστοῦ τοῦ τουτου το οχημα (το μοναχικόν) χαρισαμένου» (Ισαάκ Σύρ. λόγ. ζ' σελ. 48, εκδ. Λειψίας).

5) «Ένας άδελφς ἐζήτησεν από πολλοὺς πατέρας νά μάθῃ καταλεπτῶς, ποῖος νά ἦτον ή αρχή ὅπου ἐκατοίκησαν εἰς τήν έρημον. Και ως ἤκουσαν τινες πατέρες, από τους παλαιούς ὅπου ἐνεθυμοῦντο, από τοῦ μακαρίου και Προφήτου Ἡλιοῦ, και Ιωάννου τοῦ Προδρόμου, δι, εἰπον, ή αρχή, της έρήμου ή διαγωγή, ἦτον Ἡλίας ο Πρόφήτης ὅπου εὕρεται ἔως τήν σήμερον. ὕστερον δε Ιωάννης ὅπου ἐπροείπε τήν ποσφητείαν πρίν γεννηθῇ» (Κατάλοιπα Ἱεροσολυμ. Βιβλιοθ. κώδ. 22, αἰώνι ιη', φύλ. 51α).

6) Ταύτης δε της άρίστης φιλοσοφίας, ἤρξατο, ως τινές λέγουσιν, Ιωάννης ο Βαπτιστής (Σωζομ. Ἐκκλ. Ιστορ. βιβλ. α', κεφ. 2).

7) Ἵστε δε και τους της νέας προθήκης ἀκτήμονας Ιωάννην τόν Προδρόμον τοῦ Χριστοῦ και τόν χορόν των Αποστόλων ἔξ ὧν ο μοναχικός ἤρξατο βίος» (Νεῖλου πρὸς τήν σεμνοπρεπιστ. Μάγναν διάκον. Ἀγκύρας. Πατρολογ. τόμ. 78 σελ. 996).

του μοναχικού βίου τους κατά των Χριστιανών διωγμούς των ειδωλολατρών¹⁾. Υπάρχει όμως και άλλη γνώμη, ότι ο μοναχικός βίος έχει την αρχήν αυτού εκ των πρώτων Χριστιανών των Ἱεροσολύμων²⁾. Κατά τον διωγμόν όμως του Διοκλητιανού (303) έπυρπολήθησαν ίσως τὰ συγγράμματα των εκκλησιαστικών συγγραφέων ή άπωλέσθησαν, ούτω δε έλλείπουσιν αυθεντικαί και αναμφίλεκτοι αποδείξεις περί της πρὸ του μεγ. Κωνσταντίνου υπάρξεως μοναχῶν. Έτεροι θεωροῦσι τους εν Αιγύπτῳ Θεραπευτάς³⁾ τους υπέρ την Μάρειαν λίμνην οἰκούντας. Οι αρχαιότεροι χριστιανοί μοναχοί, φρονεῖ τις των νεωτέρων⁴⁾, εἶναι ἀπλή απομίμησις των εγκλείστων άσκητών ειδωλολατρῶν, κάτοχοι ή ἐγκάτοχοι καλούμενοι, κατοικοῦντες εν τῷ ναῷ του Σαράπιδος και εν Μέμφιδι, εν κελλίοις εγκλείστοις και συγκοινωνοῦντες μετὰ των έξω δια μιᾶς και μόνης θυρίδος. Ἀλλ' ή ἀπλή ὁμοιότης εν τῷ τρόπῳ του ζῆν των χριστιανῶν μοναχῶν μετὰ των ειδωλολατρῶν εγκλείστων άσκητών εἶναι λόγος ἀποχρῶν νά παραδεχθῇ τις, ότι ὑφίσταται στενή και ἀδιάσπαστος γενετική σχέσις μετὰ τούτων ή εκείνων⁵⁾. Έτερος φρονεῖ ότι ο μοναχικός βίος έχει την αρχήν αυτού εκ του Βουδδισμού⁶⁾. Καίτοι εἶναι γνωστόν ότι πρὸ των χριστιανῶν μοναχῶν, ὑπῆρχον οὐ μόνον κατ' άτομα ζῶντες άσκηται της έθνικῆς θρησκείας, ἀλλὰ και κατὰ σύστημα συντεταγμένοι, ως οι Έσσαῖοι, οι Θεραπευταί, άνεγνωρίσθη όμως υπό της ἐπιστήμης, ότι ο χριστιανικός μοναχικός βίος προήλθεν ὅλως ανεξαρτήτως των άσκητών της προχριστιανικῆς εποχῆς⁷⁾.

Θεμελιωτήν του αναχωρητικού ή έρημικού βίου ή παράδοσις θεωρεῖ Παῦλον τον Θηβαῖον, ὅστις φεύγων τόν ἐπὶ Δεκίου διωγμόν (249 - 251), νέος ἔτι ὢν, ἀπεχώρησεν εν τῇ έρήμῳ, διατρίψας εν αὐτῇ υπέρ τὰ 90 ἔτη, και θεωρεῖται ο πρώτος αὐτῆς οἰκιστής. Ο μεταγαγών όμως τήν άσκησιν εκ της κώμης εις τήν έρημον και δούς τήν πρώτην αρχήν εις τόν πραγματικόν μοναχικόν βίον εἶναι ο Αντώνιος (285)⁸⁾. Οτε δε από του 305, ὅποτε ἐδέχετο, ίνα μένωσι μετ' αὐτοῦ, πλείστοι μοναχοί συνήχθησαν περί αὐτόν, ὥστε «πλείστα γέγονε μοναστήρια, και πάντων

1) Ἀλλοι δε, φασίν, αἰτία ταύτη (=μοναστικῇ πολιτείᾳ) παρασχεῖν τοὺς κατά καιρόν τῇ θρησκείᾳ συμβάντας πειρασμούς· ἐπεὶ γάρ φεύγοντες εν ὄρεσι και νάπαις τὰς διατριβὰς ἐποιούνητο, ἑθάδες τοῦ τοιούτου βίου ἐγένοντο (Σωζομ. Α' 12).

2) Νάρκισσος ο Ἱεροσολύμων ἐπίσκοπος (185 - 212) «ἐκ μακροῦ τόν φιλόσοφον ἀπαζόμενος βίον, διαδράς πᾶν τὸ της Ἐκκλησίας πλῆθος, εν έρημίαις και ἀφανέσιν ἀγροῖς λανθάνων, πλείστοις ἔτεσι διέτριβεν» (Εἰσεδ. Ἐκκλ. Ιστορ. στ'. 6).

3) Πάντες οι μετὰ τόν Εἰσέδειον γράψαντες περί των Θεραπευτῶν, παραδέχονται αὐτοὺς ως ἀρχαίους χριστιανούς άσκητάς, πλὴν τοῦ Φωτίου (Μυριοβιβλ. 104).

4) Ο Weingarten παρ. τοῖς Μοναχ. θεσμοῖς σελ. 3. Λειψία 1907.

5) Ιστορικ. σημειῶς. Περί της Μητροπολ. Θηβῶν σελ. 110.

6) Ο Hilgenfield. Μοναχ. θεσμοί σελ. 3.

7) Μοναχ. θεσμ. ἐνθ' ἀν.

8) «Ἀλλοι εἰπον ὕστερινοι Πατέρες, ὅπου ἐσύναξε και ἐγάμισε τήν έρημον, αρχή ἦτον ο μέγας Αντώνιος, καθὼς εἶναι ή ἀλήθεια, και περισσότερον από των άλλων εἶχε τόν τρόπον, και ὅχι ότι αὐτός ἐκατοίκησε πρώτος εις τήν έρημον, ἀλλὰ εἶδον ταῖς ἀρεταῖς αὐτοῦ και τήν πρὸς Θεόν εὐλάβειαν ὅπου εἶχε, ζήλῳ Θεοῦ ἐκινήθησαν πάντες εις μεγάλην σπουδήν, και διὰ τουτο ονομάζεται πρώτος της έρήμου» (Κατάλοιπα Ἱεροσολυμ. Βιβλιοθ. κώδ. 22 φύλ. 51β).

αὐτῶν καθιγεῖτο»¹⁾ καὶ οὕτω συνεστήθη ὁ σκητιωτικὸς βίος. Ὁ μοναχικὸς βίος διεδόθη ταχέως ἀνὰ τὴν Αἴγυπτον, ἥτις διὰ τοῦτο κατέστη τόπος περιλαμπρός.

Ἡ ἔρημος τῆς Νιτρίας²⁾, διὰ τὸ ἀγριον τῆς φύσεως αὐτῆς, ἐνωρὶς ἐφείλκυσε τὴν προσοχὴν τῶν μοναχῶν. Πρῶτος οἰκιστὴς αὐτῆς φέρεται Ἀμμόν (334 - 354) ὁ ἐπικληθεὶς ὕστερον Νιτριώτης· οὗτος καταλαβὼν ἔρημον τόπον, «ἐνδότερον τοῦ τῆς Νιτρίας ὄρους, οὕτω γὰρ ἦν ἐκεῖ συνεχὴ μοναστήρια»³⁾ «ἀμφὶ τὴν Σκήτιν καὶ τὸ καλούμενον ὄρος τῆς Νιτρίας εἰκοσι καὶ δύο ἔτη ἐφιλοσόφησε»⁴⁾. Ὁ τόπος οὗτος βραδύτερον ὠνομάσθη «Κελλία» ἕνεκα τῶν ἐν αὐτῇ διεσπαρμένων κελλίων τῶν ἐρημιτῶν⁵⁾. Εἰς ἀπόστασιν δὲ μιᾶς ἡμέρας καὶ νυκτὸς ἔκειτο ἡ ἔρημος τῆς Σκήτεως, ἐνθα ἐπεκράτει ὁ μοναχικὸς βίος ἐν τῇ ἀγριωτέρᾳ αὐτοῦ ἀπομονώσει. Ἡ τοσαύτη ἡ ἀγριότης τῆς φύσεως ἐν τῇ Σκήτει, ὥστε ἡ θεὰ μόνον αὐτῆς ἐδάρυνε τὴν ψυχὴν διὰ θανασίμου μελαγχολίας⁶⁾· τῇ βοηθείᾳ μόνον τῶν ἀστέρων ἐπορεύοντο κατὰ τὰς ψάμμους αὐτῆς. Ὁ μοναχικὸς βίος ταχέως ἐξηπλώθη ἀνὰ τὴν ἔρημον τῆς Νιτρίας⁷⁾, βραδύτερον δέ, ὅτε ὁ Οὐάλης (375) βιαίως κατέτασσε τοὺς μοναχοὺς εἰς τὰς τάξεις τοῦ στρατοῦ, μόνον ἐκ τῶν ὁρέων τῆς Νιτρίας ἐστρατολόγησε περὶ τοὺς 5.000. Πρῶτος οἰκιστὴς τῆς Σκήτεως φέρεται Μακάριος ὁ Αἰγύπτιος (330 - 390), βραδύτερον Μακάριος ὁ Ἀλεξανδρεὺς (354 - 394), ὁ ἀδελφὸς Παμβῶ (†374) καὶ πλείστοι ἄλλοι διέπρεψαν ἐπ' ἀρετῇ, ὧν ὁ ἐνάρτεος βίος προσεῖλκυσε πολλοὺς εἰς τὸν μοναχικὸν βίον, ἐν οἷς καὶ τὸν ἀδελφὸν Ἡσαΐαν.

Ἀγνωστον εἶναι πότε ἐγεννήθη ὁ ἀδελφὸς Ἡσαΐας, πιθανὸν ὅμως νὰ ἦτο Αἰγύπτιος· ἔαν ἀποδώσωμεν αὐτῷ ἀνεκδότῳ τι διήγημα ἐπιγραφόμενον, Ἡσαΐα τῷ Θηβαίῳ⁸⁾, κείμενον ὅμως μεταξὺ τεμαχίων λόγων ἀνεκδότων, ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον, καὶ ἀποδιδόμενων τῷ ἀδελφῷ Ἡσαΐᾳ, τότε θὰ παραδεχθῶμεν τὰς Θήβας ὡς πατρίδα αὐτοῦ. Ἐξ ἐπιγραφῆς Σαβαΐτικοῦ κώδικος ἐχούσης ἐπὶ λέξει: «Τοῦ ἀδελφοῦ Ἡσαΐου τοῦ ἀσκητοῦ καὶ οἰκέτου, ἀσώτου τὸ πρότερον, ὕστερον δὲ ἐν ἀσκήσει διαπρέψαντος»⁹⁾ μανθάνομεν ὅτι ἦτο δοῦλος. Ἐξ ἐπιστολῆς τοῦ ἐπισκόπου Ἀμμωνίου πρὸς Θεόφιλον

1) Ἀθανάσιος ἐν βίῳ Ἀντωνίου.

2) «Ἵπὲρ δὲ Μωμέμφως εἰσι δύο Νιτρίαι πλείστον νίτρον ἔχουσαι» (Στρεβ. διδλ. ιζ'). «Καλεῖται δὲ τὸν χώρον τοῦτον Νιτρία καθότι κώμη τις ὁμορροῦ, ἐν ἣ τὸ νίτρον συλλέγουσι» (Σωζομ. ἐκκλ. ιστορ. στ. κεφ. 31).

3) Παλλαδ. Λαυρ. ιστορ. κεφ. η'. Πατρολογ. τόμ. 34. σελ. 1926.

4) Σωζομ. α' 14.

5) Σωζομ. στ' 31.

6) Ἅγιος Ἰερώνυμος, μετάφρασ. Νικ. Σταματιάδου, Σάμος 1893.

7) «Ἐξήλωσαν οὖν τὸν βίον Ἀμμόν πάνυ πολλοί, καὶ κατὰ μέρος ἐπληρώθη τὸ τῆς Νιτρίας ὄρος καὶ τὸ τῆς Σκήτεως ἐκ τοῦ πληθους τῶν μοναχῶν». (Σωκράτ. ἐκκλ. ιστορ. διδλ. δ' κεφ. 23).

8) Γπ' ἀριθ. 113 Πατριαρχ. συλλογῆς φύλ. 66α.

9) Σαββαΐτικὸς κώδ. 638 φύλ. 63α. Ἡ ἐπιγραφὴ αὕτη δὲν ἐπιβεβαιοῦται δι' ἐτέρου κώδικος. Νικόδημος ὁ Ἀγιορείτης (Ἀράτ. πόλεμος, σελ. 212 ἐκδ. Ἀθηνῶν 1899), παραδέχεται αὐτὴν ὡς ἀνήκουσαν τῷ ἀδελφῷ Ἡσαΐᾳ, ἀλλὰ τὸ «ἀσκητοῦ καὶ οἰκέτου καὶ ἀσώτου τὸ πρότερον» ἀποδίδει Ἰουλιανῷ τῷ ἀσκητῇ, ἐν δὲ τῷ 13φ κώδικι συλλογ. Σταυροῦ φύλ. 194β ἐπιγράφεται Ἐφραίμ τῷ Σόρφ.

Ἀλεξανδρείας¹⁾ βλέπομεν ὅτι ἦτο σύγχρονος τοῦ ἀδελφοῦ Ὀρσιόλου (†376), διαδόχου τοῦ ἁγ. Παχωμίου ἐν τοῖς χρόνοις τοῦ μεγάλου Ἀθανασίου. Ἀγνωστον ἐπίσης εἶναι πότε καὶ ἐν ποίᾳ ἡλικίᾳ προσήλθε τῷ μοναχικῷ βίῳ, καθὼς καὶ ἄλλα ἐκ τοῦ βίου αὐτοῦ, ἐλλείψει πληροφοριῶν· ἐκ διηγημάτων ὅμως τινῶν διασωθέντων παρὰ τῷ Παλλαδίῳ, καὶ ἐξ ἐπιγραφῶν ἐκ κωδίκων τῆς βιβλιοθήκης τοῦ Ἱεροῦ ἡμῶν Κοινοῦ, θὰ προσπαθήσωμεν, ὅπως διαλευκανθῶσι κατὰ τι τὰ κατὰ τὸν ἀδελφὸν Ἡσαΐαν.

Ὁ προσερχόμενος τῷ μοναχικῷ βίῳ ἐν ταῖς σκήτεσιν, ἐνεδύετο τὸ μοναχικὸν σχῆμα ἢ ὑπὸ τοῦ πρεσβυτέρου τῆς σκήτεως, ἢ ὑπὸ τοῦ ἐναρέτου γέροντος εἰς ὃν καὶ ὑπετάσσετο, καὶ παρὰ τοῦ ὁποῦ ἐμάνθανε τὸ πρακτικὸν τῶν ἀρετῶν· ἀπέρχοντο δὲ καὶ εἰς τοὺς ἐπ' ἐναρέτῳ βίῳ διαπρέποντας καὶ ἡκροῶντο τῆς διδασκαλίας αὐτῶν, ὧν τὰς συμβουλὰς καὶ τὰς διδασκαλίας μετὰ σεβασμοῦ ἐτήρουν. Τὸ ἀπέρχεσθαι εἰς γέροντας καὶ συμβουλευέσθαι ἦτο κανὼν τῶν ἀρχαίων πατέρων²⁾, τινὲς δὲ καὶ δις κατὰ μῆνα³⁾ παρέβαλλον εἰς ἐναρέτους γέροντας, ὡφελοῦμενοι ἐκ τῶν διδασκαλιῶν αὐτῶν.

Τῷ ἔθει τούτῳ στοιχῶν καὶ ὁ Ἡσαΐας, ἀπῆλθε πρὸς τὸν ἀδελφὸν Μακάριον καὶ ἠρώτησεν αὐτόν: «Εἰπέ μοι ρῆμα· καὶ λέγει αὐτῷ ὁ γέρων· φεύγε τοὺς ἀνθρώπους· λέγει αὐτῷ ὁ ἀδελφὸς Ἡσαΐας· τί ἐστὶ τὸ φεύγειν τοὺς ἀνθρώπους; ὁ δὲ γέρων εἶπεν αὐτῷ· τὸ καθῆσθαι ἐν τῇ κελλίῳ σου καὶ κλαῦσαι τὰς ἀμαρτίας σου»⁴⁾. Ἀλλοτε πάλιν, διηγείται αὐτὸς ὁ Ἡσαΐας ὅτι: «Καθεζομένου μου ποτὲ πλησίον τοῦ ἀδελφοῦ Μακαρίου, ἤλθον ἐπὶ ἀδελφοὶ ἐξ Ἀλεξανδρείας, πειράζοντες αὐτόν, καὶ φασίν· εἰπέ ἡμῖν, Πάτερ, πῶς σωθῶμεν; Λαβὼν δὲ ἐγὼ πτυχίον καὶ καθεσθεις κατ' ἰδίαν ἔγραψον τὰ ἐκπορευόμενα ἐκ τῶν χειλέων αὐτοῦ»⁵⁾. Καὶ πρὸς τὸν ἀδελφὸν Σιλβανὸν τὸν σημειοφόρον ἀπῆρχετο ἀκροώμενος τῆς ἐκείνου διδασκαλίας⁶⁾. Ἀλλοτε πολεμούμενος ὑπὸ ρυπαρῶν λογισμῶν ἀπῆλθε πρὸς τὸν ἐπ' ἀρετῇ διαπρέποντα ἀδελφὸν Ποιμένα καὶ ἠρώτησε περὶ αὐτῶν, ὅστις εἶπεν αὐτῷ: «Ὡς περ κάμπτρα (=θήκη) μεστή ἱματίων, καί, ἔαν ἀφῇ αὐτά τις, τῷ χρόνῳ σήπονται, οὕτω καὶ εἰ λογισμοί, ἔαν μὴ ποιήσωμεν αὐτοὺς σωματικῶς τῷ χρόνῳ ἀφανίζονται, ἦτοι σήπονται» (Ἀποφθέγ. Πατέρ. σ. 328). Ἀπαντες οἱ μοναχοὶ εἰργάζοντο καὶ διὰ τῶν οἰκείων πόνων ἐτρέφον-

1) Acta SS. τομ. γ' σελ. 397.

2) Ἡρώτησεν ἀδελφὸς γέροντα λέγων, καλὸν τὸ παραβάλλειν γέροντι ἢ ἡσυχάζειν; λέγει αὐτῷ ὁ γέρων· τὸ παραβάλλειν τοῖς γέροντι ἦν ὁ κανὼν τῶν ἀρχαίων πατέρων (Συναῖτ. μεμбр. κωδ. 448 φύλ. 295α).

3) Εἶπεν ὁ ἀδελφὸς Ποιμὴν ὅτι ἔλεγεν ὁ ἀδελφὸς Παφνούτιος εἰς πάσας τὰς ἡμέρας τῆς ζωῆς τῶν γερόντων δις κατὰ μῆνα παρέβαλλον αὐτοῖς» (Ἀποφθέγ. Πατέρ. σελ. 380).

4) Αὐτόθι σελ. 273.

5) Συναῖτ. μεμбр. κωδ. 448. φύλ. 336β.

6) «Εἶπεν ὁ ἀδελφὸς Ἡσαΐας ὅτι καθεζομένου μου ποτὲ μετὰ τοῦ ἀδελφοῦ Σιλβανοῦ τοῦ σημειοφόρου, ἤλθον εἰς ἀπὸ Βερροίας φιλόχριστος» κτλ. (κωδ. 113 Πατριαρχ. συλλογῆς φύλ. 200α. Ὁ Σιλβανὸς οὗτος εἶναι νομίζομεν ὁ Παλαιστινός, ὅστις διατρέφας ἐπὶ τινα χρόνον ἐν Νιτρίᾳ καὶ τῷ ὄρει Σινᾷ ὕστερον (365) ἔδρυσεν τὴν δμῶνυμον αὐτῷ μονὴν ἐν Γεράροις (Σωζομ. διδλ. στ. κεφ. 32) ἐν τῷ χειμάρρῳ ἐκείνῳ, ἐνθα κατὰ τὴν ἁγίαν Γραφὴν κατεσκήνωσαν οἱ Πατρίάρχαι Ἀβραὰμ καὶ Ἰσαάκ.

το· και τινες μὲν «ὥρα θέρους ἐπὶ μισθῷ ἀμῶντες, ἀρκοῦντα αὐτοῖς σίτον ἀπετίθεν-
τε, καὶ ἄλλοις μοναχοῖς μετεδίδουν»¹⁾, ἄλλοι δὲ εἰργάζοντο τὴν «σειράν», ἥτις
πλεκομένη ἐκ δοτῶν φοινίκων καὶ ραπτομένη ἀπήρτιζε τὴν σφυρίδα· δὲν ἀπηγο-
ρεύοντο ὁμῶς καὶ ἄλλα εἶδη ἐργοχειρῶν διότι ἀπαντῶμεν καὶ καλλιγράφους, παρὰ
τοῖς Ἀποφθέγμασι τῶν Πατέρων, διαμένοντας ἐν τῇ Σκήτῃ.

Ἐκαστος ἀναχωρητῆς ἀπήρχετο καὶ ἐπώλει τὸ ἐργόχειρον αὐτοῦ εἰς τὰς κώ-
μας καὶ πόλεις, ἐπιστρέφων δὲ ἐκόμιζε μεθ' ἑαυτοῦ τὰ πρὸς τὸ ζῆν ἀναγκαῖα· ὑπῆρ-
χον τινὲς κοσμικοί, οἵτινες ἀναλαμβάνοντες τὴν πώλησιν τοῦ ἐργοχειροῦ τῶν μονα-
χῶν, παρείχον αὐτοῖς τὰ συμπεφωνημένα καὶ ἀπήλλαττον αὐτοὺς τοῦ περιέρχεσθαι
ἀνὰ τὸν κόσμον. Ἐν ὁμοίᾳ περὶ τοῦ ἐργοχειροῦ τοῦ Ἡσαίου, τῆς σκληρᾶς διαίτης
τῶν ἐθίμων ἐν τῇ Σκήτῃ, τὸ ἐξῆς διήγημα διεσώθη παρὰ Παλλαδίω.

«Ἦλθε ποτὲ ὁ ἀδελφὸς Ἀχιλᾶς εἰς τὸ κελλίον τοῦ ἀδελφοῦ Ἡσαίου ἐν Σκήτῃ καὶ
εὗρεν αὐτὸν ἐσθίοντα, ἦν δὲ δαλῶν εἰς τὸ πινάκιον ἄλας καὶ ὕδωρ. Ἰδὼν δὲ αὐτὸν
ὁ γέρον· ὅτι ἐκρυψεν αὐτὸ ὀπίσω τῆς σειρᾶς· λέγει αὐτῷ, εἰπέ μοι, τί ἥσθεις; ὁ
δὲ εἶπε, συγχώρησόν μοι ἀδελφῶν, ὅτι θαλλία ἐκκοπτον καὶ ἀνήλθον εἰς τὸ καῦμα,
καὶ ἐβαλον εἰς τὸ στόμα μου ψωμὸν μετὰ ἄλατος²⁾, καὶ ἐξηράνθη ὁ φάρυγξ μου
ἀπὸ τοῦ καύματος καὶ οὐ κατέβαινε δὲ ψωμὸς, διὰ τοῦτο ἠναγκάσθην βαλεῖν μι-
κρὸν ὕδωρ εἰς τὸ ἄλας, ἵνα οὕτω δυνηθῶ γεύσασθαι· ἀλλὰ συγχώρησόν μοι, καὶ λέ-
γει ὁ γέρον, δεῦτε ἴδετε Ἡσαίαν ζωμὸν ἐσθίοντα ἐν Σκήτῃ· εἰ ζωμὸν θέλεις ἐσθί-
ειν ὑπάγε εἰς Αἴγυπτον» (Ἀποφθέγμ. Πατέρ., σελ. 124. Ἰωάν. Γεωμέτρ. ΕΔ' σελ.
881 Πατρολογ. τ. 106).

Πλησίον τοῦ ἀδελφοῦ Ἀμμῶν πιθανῶς κατῴκει ὁ ἀδελφὸς Ἡσαίας. Ἐν τῇ ἀρχῇ δὲ
τῆς ἐκεῖ ἀφίξεως αὐτοῦ ἠρώτησεν αὐτὸν ὁ Ἀμμῶν· «Πῶς με βλέπεις ἄρτι; λέγει
αὐτῷ (ὁ Ἡσαίας) ὡς Ἀγγελον, πάτερ». Ἐπειδὴ δὲ ὡς ἀρχαίῳ θὰ ὑπεδείκνυνεν
αὐτοῦ τὰς ἐλλείψεις, βραδύτερον πάλιν ἠρώτησεν αὐτὸν ὁ Ἀμμῶν· «Πῶς με βλέ-
πεις νῦν;» ὁ δὲ ἔλεγεν, ὡς τὸν σατανᾶν, κἂν λόγον μοι λαλήσης ἀγαθὸν ὡς ρομ-
φαίαν αὐτὸν ἔχω (Ἀποφθέγμ. Πατέρ., σελ. 125).

Κατὰ τὴν ἐποχὴν ἐκείνην οἱ μοναχοὶ κατεχόμενοι ὑπὸ ἐνθουσιασμοῦ πρὸς τὸν
ἐρημικὸν βίον ἀνεχώρουν εἰς ἀπωτάτας ἐρήμους, ὅπως ἐκεῖ ἐν ἡσυχίᾳ καὶ αὐστηρᾷ
ἀσκήσει δουλεύουσι τῷ Θεῷ· συνέτεινον δὲ πρὸς τοῦτο ὁ ὑψηλὸς βίος τινῶν πατέ-
ρων καὶ ἡ ἰδέα ὅτι ἐν τῇ ἐρήμῳ εὐκόλως κατορθοῦται ἡ ἀρετὴ³⁾. Ἐὰν ἀποδώσω-

1) Σωζομέν. Ἐκκλ. Ἱστορ. διδλ. στ', κεφ. 28.

2) Ἐλεγεν Ἰωάννης ὁ Κολοβός, ὅτι ἐσθιόντες οἱ Πατέρες τῆς Σκήτῆος ἄρτον καὶ ἄ-
λας... ἰσχυροὶ ἦσαν εἰς τὸ ἔργον τοῦ Θεοῦ (Ἀποφθέγμ. Πατέρ. Πατρολογ. τόμ. 65, σελ. 213.
Παρέβαλε ποτὲ τις ἐπίσκοπος πρὸς ἀδελφὸν ἐν Σκήτῃ, «ὅστις ἠνεγκεν αὐτὸν εἰς τὸ κελλίον
αὐτοῦ καὶ παραθείς αὐτῷ ἄρτον καὶ ἄλας ἔλεγε, συγχώρησόν μοι Κύρι· ὅτι οὐδὲν ἄλλο ἔχω
παραθεῖναι σοι» (Σιναῖτ. κώδ. μεμбр. 448, αἰών. ΙΑ', φύλ. 1538).

3) Τινὲς τῶν ἀπερχομένων ἐν ταῖς ἐρήμοις ἀπεδύοντο εἰς ὑπερβολικὰς ἀσκήσεις, στερού-
μενοι δὲ τῆς ἐσωτερικῆς τοῦ πνεύματος ἰσχὺς περιέπιπτον εἰς πλάνας. Οὕτως ἡ ὑπερβολικὴ
ἀσκήσις τοῦ ἐν Ἀσωντοπόλει αὐστηροῦ καὶ πεπαιδευμένου ἀσκητοῦ Ἰερακὸς (πρὸ τοῦ 306) ἐξ
ὕψηλοφροσύνης προσερχομένη ἐρριψεν αὐτὸν εἰς πλάνην καὶ ἠρνεῖτο τὴν ἀνάστασιν, ἐκλήρυττε
τὸν ἄγαμον βίον καὶ τὴν ἀποχὴν τοῦ κρέατος ὡς ἀναγκαῖαν πρὸς σωτηρίαν. (Ἐπιφάν. αἰρέσ. 53.
Πατρολογ. τόμ. 42, σελ. 29). Ἄλλοι, λέγει ὁ Νεῖλος (Βιβλ. 6', ἐπιστολ. 140), «ἐξενισθέντες

μεν τῷ ἡμετέρῳ Ἡσαίᾳ διήγημά τι ἐπιγραφόμενον Ἡσαίου τοῦ Θηβαίου, κείμενον
μεταξὺ τεμαχίων ἐκ λόγων τοῦ Ἡσαίου, θὰ παραδεχθῶμεν, ὅτι καὶ αὐτὸς ἀπήλθεν
εἰς τὴν ἐρημον· ἐκεῖ δὲ εὗρισκομένου συνέβη αὐτῷ τὸ ἐξῆς, ὑπὲρ ὕστερον αὐτὸς
διηγείτο τοῖς ἀδελφοῖς ὠφελείας χάριν.

«Ὁ αὐτὸς (Ἡσαίας ὁ Θηβαῖος)» εἶπεν, ὅτι καθεζομένου μου ἐν τῇ ἐσωτέρᾳ
ἐρήμῳ πρὸ ἐτῶν κγ', ἦλθεν ἀδελφός τις πρὸς με καὶ νίψας αὐτοῦ τοὺς πόδας, ἤρξα-
το ὁμιλεῖν μοι καὶ λέγειν· θέλω Ἀδελφῶν οἰκῆσαι τὴν ἐρημον ταύτην· καὶ λέγω
αὐτῷ, ἐὰν δύνη ὑπομεῖναι ἔχεις προκόψαι. Καὶ ταῦτα μὲν τῇ γλώσσῃ ἔλεγον, τῇ δὲ
καρδίᾳ κατέκρινα αὐτόν. Μετὰ δὲ τὸ ἀναχωρῆσαι αὐτὸν ἀνέστην τοῦ εὐξασθαι, καὶ
γίνομαι ὡς ἐν ἐκστάσει, καὶ θεωρῶ ἄνδρα φοβερόν τῷ εἶδει, ἐκλαμπρόν τῇ ὄψει,
κατέχων ρομφαίαν· πύρινον καὶ λέγοντα πρὸς με. Εἰπέ γέρον, τίς ἐποίησε τὸν οὐ-
ρανὸν καὶ τὴν γῆν ἐστερέωσε; καὶ λέγω αὐτῷ, ὁ Θεός· καὶ πάλιν λέγει, τίς ἐμέ-
τηρε τὸν οὐρανὸν σπιθαμῇ καὶ τὴν γῆν δρακί; (Ἡσαίας μ' 12), τίς ἐστησε τὰ ὄρη
σταθμῷ καὶ τὰς νάπας ζυγῷ; (αὐτόθι), τίς ἐκρέμασε τὸ στερέωμα καὶ ἐπέσφιγγεν
αὐτὸ ἀδέσμως; τίς ἐσφράγισε τὴν θάλασσαν καὶ τὴν ἄβυσσον ἐχαλίνωσε; τίς ἐκρέ-
μασε νεφέλας καὶ τὰ ὕδατα θαστάζειν ἐκέλευσε; τίς ἐποίησεν ἥλιον καὶ ἡδρασε σε-
λήνην καὶ ἡγήλασεν ἀστέρας; τίς ἐλεύκανε χιόνα καὶ κρύσταλλον; τίς δὲ ἐξαντλεῖ
τὸν θυτὸν νεφέλαις καὶ τὰ ὕδατα θαστάζειν, καὶ τοὺς ὄμβρους ρογεύειν ἐπὶ πρόσω-
πον πάσης τῆς γῆς; τίς ἐθησάυρισεν ἀνέμους καὶ σταθμῷ ἀκραδάντῳ ἀπέκλεισε; τίς
ὁ τὰς καρδίας ἐτάζων καὶ νεφροὺς ἐρευνῶν; (ψαλμ. ζ' 10), καὶ ἐννοίας ἐμβατεύων,
καὶ γογγυσμοὺς διακρίνων, βλέπων ἀβύσσους, θεωρῶν τὰ ἐν τῷ σκότει; καὶ λέγω αὐ-
τῷ, μόνος ὁ Θεός. Καὶ λέγει μοι, οἶδας ὅτι ἐστὶν ὁ Θεὸς δικαιοκρίτης ἀποδιδούς
ἐκάστην κατὰ τὰ ἔργα αὐτοῦ; (Ρωμ. 6' 7) καὶ λέγω αὐτῷ, ναὶ ὁντως οἶδα καὶ λέγει

καὶ θορυβηθέντες τὸν νοῦν, ἐξ ἀπροσεξίας καὶ ἀδιακρισίας, ἑαυτοὺς ἐσφαξαν μαχαίρᾳ, τινὲς δὲ
κατεκρήμνισαν ἑαυτοὺς ἀφορήτῃ λύπῃ συσχεθέντες, ἕτεροι δὲ αὐτοφονεῦνται ἑαυτῶν τῇ προαιρέ-
σει γεγονότες οἱ τάλαντες ὑπέπεσον τῇ ἀποστολικῇ ἀρχῇ. Ἐτεροὶ περιέπεσαν εἰς μανίαν (Ἰερών.
ad Rusticum), ἄλλοι κατεφρόνουν τῆς θείας Κοινωνίας, νομίζοντες ὅτι ἐφθασαν εἰς τὸ ἀ-
κρον τῆς ἀρετῆς (Παλλὰδ. Αἰουσ. Ἱστορ. κεφ. λα', λδ', λγ'). Ἐν τῇ Συρίᾳ πρὸ τοῦ 360 ἀνα-
φύη αἱρεσις ἐνεκεν τοῦ ὀψιλάφρονος πνεύματος πρὸς τὸν ἀσκητικὸν βίον, ἥς οἱ ὀπαδοὶ κα-
λοῦνται Λαμπετιανοὶ (Φωτίου Μαρτιριεύου διδλ. 52, σ. 88), οἵτινες ἐμυκτήριζον τοὺς τὰς ὥρας ψάλ-
λοντας ὡς ἐπὶ ὑπὸ νόμον τυγχάνοντας. Ἀδελφίανοι (Θεοδώρ. ἐκκλ. Ἱστορ. λόγ. δ', κεφ. 10),
Μασσαλιανοὶ ἢ Εὐχίται, διὰ τὴν περὶ τῆς ἀδιαλείπτου προσευχῆς δῆθεν θεωρίαν αὐτῶν. Χο-
ρευταί, διὰ τοὺς μυστικοὺς χοροὺς αὐτῶν, Ἐνθουσιασταί, διότι «δαίμονός τις ἐνέργειαν εἰς-
δεχόμενοι καὶ πνεύματος ἁγίου παρουσίαν ταύτην ὑπολαμβάνοντες... ἐξαπίνης πηδῶσι καὶ
ὕπερθε τῆς ἐκείνης νεανιεύονται» καὶ τοῖς θαυμάσις τὸ τῆς τοῦ Θεοῦ ἐπιτελοῦσι σχῆμα καὶ δαίμο-
νας τοῦ Θεοῦ ἰσχυρίζονται καὶ ἑστρα ἄττα θρῶσι παραπλησίως παραπληξίας μεσά, διὸ δὴ
καὶ τὸ τῶν ἐνθουσιαστῶν ἐσχήμασιν ὀνομα (Θεοδώρ. αἰρετ. κακομυθ. διδλ. δ', κεφ. ια'. Ἐπιφάν.
αἰρέσ. π'). Περὶ τοῦ ἀρχηγοῦ τῆς τῶν Εὐχιτῶν αἰρέσεως δὲ Ἰσαὰκ Σύρον ἐν ἐπιστολῇ δ' σελ.
579, ἐκδ. Λεωφίας. Μεταξὺ Μασσαλιανῶν καὶ Εὐσταθιανῶν καταδικασθέντων ὑπὸ τῆς ἐν Γάγ-
γρᾳ συνόδου (360), φαίνεται ὅτι ὑπῆρχε σχέσηος ἐν τοῖς φρονήμασιν. Οἱ δὲ κατὰ τὸν ΙΑ' αἰῶ-
να αἱρετικοὶ Βογόμυλοι, τὰ πλεῖστα τῆς αἱρέσεως αὐτῶν ἠντλήσαν ἐκ τῆς τῶν Μασσαλιανῶν
ἢ Εὐχιτῶν, περὶ ὧν δὲ Ζηγαδηνὸς Δογματικὴν πανοπλίαν, κεφ. κζ', σελ. 1289. Πατρολογ.
τόμ. 130.

1) Ἐξ ὧν γινώσκωμεν οὐδεὶς Ἡσαίας Θηβαῖος ἀπαντᾷται ἐν τοῖς Ἀποφθέγμασι τῶν
Πατέρων, καὶ τῇ Λαυσιακῇ Ἱστορίᾳ.

μοι, εἰ οὖν ταῦτα οἶδας, πῶς κατέκρινάς τὸν ἀδελφὸν τὸν προσελθόντα, ἐν τῇ καρδίᾳ σου; καὶ λέγω, ἡμαρταν εἰς τὸν οὐρανὸν καὶ ἐνώπιον τοῦ Θεοῦ, καὶ ἐνώπιόν σου καὶ ἰδοὺ δίδωμί σοι ἔγγυητήν τὴν ἀγίαν καὶ πανύμνητον Θεοτόκον, τοῦ μηκέτι δολιοθῆσαι τοιοῦτῳ πτώματι. Καὶ λέγει μοι, πικρίαν ἐν τῇ καρδίᾳ σου ἔσπειρας, δρέπου τὸ δῶγμα ἔτη τρία· καὶ εἶδον αὐτὸν ἀπελθόντα εἰς τὴν πηγὴν, ἐν ᾗ ἔπινον ἐξ αὐτῆς καὶ ἔκρυσσε τῇ πυρίνῃ ρομφαίᾳ τὸ ὕδωρ. Καὶ ἦλθον εἰς ἑμαυτὸν καὶ κλαύσας πικρῶς ἐπῆλθον εἰς τὴν πηγὴν καὶ γευσάμενος εὗρον τὸ ὕδωρ πικρόν. Ὅσακις δὲ ἔπινον ἐξ αὐτοῦ, ἐνεθυμούμην τὸν λόγον τοῦ ἀγγέλου καὶ ἔλεγον ἑμαυτῷ: «Ἡ σαῖα, πικρίαν ἔσπειρας, δρέπου τὸ δῶγμα». Καὶ ἐποίησα τὰ τρία ἔτη πενθὼν καὶ ὀδυρόμενος· καὶ μετὰ τὸ τέλος τῶν τριῶν ἐτῶν ἐγλυκάνθη τὸ ὕδωρ, καὶ ἔγνων ὅτι ἐποίησε μετ' ἐμοῦ Κύριος τὸ ἴδιον ἔλεος. Καὶ διὰ τοῦτο λέγω ὑμῖν, ὅτι οὐκ ἔστι χειρὸν τοῦ καταλαλῆσαι καὶ κρίναι τὸν πλησίον· οἱ γὰρ πορνεύοντες καὶ μοιχεύοντες, οἱ δὲ λέποντες, οἶδασιν ὅτι ἁμαρτάνουσι καὶ πολλάκις ἔρχονται εἰς μετάνοιαν, οἱ δὲ κατακρίνοντες δυσκόλως ἔρχονται εἰς τὸ γνῶναι αὐτούς». (Κώδιξ 113 Πατριαρχικ. συλλογῆς φύλ. 66β).

Ἄγνωστον ἐπίσης ὑπάρχει πότε προσέλαβε τὸν Πέτρον ὡς μαθητὴν· ἐκ τοῦ κε' λόγου βλέπομεν ὅτι ἔγραφε τῷ ἀδελφῷ Ἡσαΐα¹⁾ συμβουλευόμενος αὐτὸν τὰ πρὸς σωτηρίαν, πρὸ τοῦ ἐλθεῖν αὐτὸν ἐν τῇ μοναχικῇ οἴῳ κατὰ τὰς ἀρχὰς τῆς ἀποταγῆς αὐτοῦ καὶ συνοικίσεως μετὰ τοῦ ἀδελφῷ Ἡσαΐου πιθανῶς συνέβη αὐτῷ τὸ ἐξῆς. «Εἰπεν ὁ ἀδελφὸς Πέτρος ὁ μαθητὴς τοῦ ἀδελφῷ Ἡσαΐου, ὅτι καθημένου μου πότε ἐπὶ τῆς τραπέζης μετὰ τοῦ πατρὸς μου Ἡσαΐου καὶ ἄλλων τινῶν γερόντων, ἐξ ἐνεργείας τοῦ διαβόλου ἐγέλασα· καὶ περιβλεψάμενός με ὁ ἀδελφὸς Ἰσαάκ²⁾ ἡγούμενος τῆς Σκήτεως, λέγει τῷ ἀδελφῷ Ἡσαΐα, παιδευσὸν σου τὸν μαθητὴν, μέλλει γὰρ εἰς χεῖρας δαιμόνων ἐμπίπτειν· τὸ γὰρ γέλως ἐξ ἀφοβίας τίκτεται, καὶ μάλιστα ἐπὶ τραπέζης, ἡμῶν καθηζομένων ἐνώπιον τῶν τοῦ Θεοῦ ὀφθαλμῶν καὶ τῶν ἁγίων Ἀγγέλων ἱσταμένων καὶ ὑπὲρ ἡμῶν ἀγωνιζομένων, πῶς οὐκ ὀφείλομεν δακρύειν καὶ στενάζειν καὶ ἐντρέπεσθαι, ἐσθιόντες ἀλόγων τροφὰς λογικοὶ ὑπάρχοντες, καὶ ὀφείλοντες ἐν παραδείσῳ ἐν τρυφῇ διαίτειν διὰ τὴν δοθεῖσαν ἡμῖν παρὰ Θεοῦ ἐξουσίαν, νῦν δὲ, διὰ τὴν παρακοὴν παρέδληθήμεν τοῖς κτήνεσι τοῖς ἀνοήτοις καὶ ὁμοιωθήμεν αὐτοῖς (Ψαλμ. μὴ' 12), τῇ τῆς βοσκημικῆς τροφῆς παραπλησίως ἐσθιόντες. Μοναχὸς ὁ καθηζόμενος ἐπὶ τραπέζης καὶ ἐσθίων καὶ πίνων ἀφόδως καὶ μὴ λογιζόμενος, ἅπερ ἐσθίει, καὶ ἑαυτὸν μέμφεται καὶ κατακρίνει τὴν ἑαυτοῦ συνειδήσιν, λέγων, πῶς ἐγὼ δ' ταπεινὸς καὶ ταλαίπωρος, ὁ ἀνάξιος τοῦ οὐρανοῦ καὶ τῆς γῆς, ἄρτον καὶ ὄσπρια ἐσθίω, καὶ πολλοὶ ἅγιοι καὶ δίκαιοι, ἀσκήτῃ καὶ ἀναχωρητῇ, πεινῶντες καὶ διψῶντες καὶ γυμνήτευοντες, οὔτε ἄρτον ἐσθίουσιν, ἐγὼ δὲ ὁ ἅθλιος ἐψητὰ ἐσθίω, ὀφείλων ἐσθίειν σπόδον καὶ τέφραν. Μοναχὸς γὰρ ὁ ἐπὶ τραπέζης καθημένος καὶ κατὰ νοῦν μὴ εὐχόμενος, ἀλλ' ὀμιλῶν καὶ λαλῶν οἰονδοποτοῦν λόγον, ὁ

1) «Καθὼς γεγράφηκάς μοι, ὅτι μετάνοιαν θέλω δοῦναι τῷ Θεῷ περὶ τῶν ἁμαρτιῶν μου, ἐὰν ὁ Κύριος ἀπαλλάξῃ με ἐκ τῆς πικρᾶς φροντίδος τοῦ κόσμου, ἧς ἔχω (Λόγ. κε', σελ. 151).

2) Ἐν τοῖς Ἀποφθέγμασι τῶν Πατέρων δὲν ἀπαντᾶται τις Ἰσαάκ ἡγούμενος τῆς Σκήτεως, ἀναφέρεται ὅμως τοιοῦτος ὡς πρεσβύτερος (=ἡγούμενος τῶν κελλίων) καὶ ἴσως νὰ εἶναι ὁ αὐτὸς (βλ. Ἀποφθέγμ. Πατέρων σελ. 224).

τοιοῦτος σαρκικός ἐστι καὶ οὐ πνευματικός· ὁ δὲ ἐπὶ τῆς τραπέζης γελῶν, ὁ τοιοῦτος ἀπέστη ἀπὸ Θεοῦ καὶ ὁ Θεὸς ἀπ' αὐτοῦ, καὶ ἡ εὐχή αὐτοῦ ἀπρόσδεκτος καὶ οἱ κόποι αὐτοῦ ἄνωφελεις».

Ἐκ τῷ ἐπομένῳ ἀνεκδότου διηγήματος βλέπομεν ὅτι ἐκτὸς τοῦ Πέτρου καὶ ἑτερον προσέλαβε μαθητὴν ὁ ἀδελφὸς Ἡσαΐας, τὸν Ἐλισσαῖον. Ἐν τῇ διηγήματι τοῦτῃ θὰ ἀπαντήσωμεν πληροφορίας τινὰς περὶ τῆς Σκήτεως, λεπτομερείας περὶ τοῦ ἀδελφῷ Ἡσαΐου, ὀλίγα τινὰ περὶ τοῦ ἐν Σκήτει μοναχικοῦ βίου, καθὼς καὶ περὶ τῆς κοινωνίας τῆς Ἀλεξανδρείας. «Διηγῆσάτο ἡμῖν ὁ ἀδελφὸς Ἐλισσαῖος, ὅτι ὄντος μου νεωτέρου ἡσθένησα ἕως θανάτου· ὁ δὲ πατὴρ ὁ ἐμὸς ἦν συχνῶς καὶ προσκαλούμενος κατὰ πᾶσαν ὥραν τοὺς ἱατρούς, πολλὰ ὑπισχνούμενος, εἰ ὅλως θεραπεύσωσί με. Οἱ δὲ ἱατροὶ πολλὰ κοπιᾶσαντες, οὐκ ἴσχυον τὴν νόσον ἀπελάσαι. Τελευταῖον οὖν λέγουσι τῷ ἐμῷ πατρί, οὗτος ὁ νεανίας ἕως τρεῖς ἡμέρας ἀποθνήσκει. Ὁ δὲ πατὴρ μου ταῦτα παρὰ τῶν ἱατρῶν ἀκούσας ποτινιώμενος σὺν πολλῶν δακρύων, ἔδραμεν εἰς τὸν ναὸν τοῦ ἁγίου Μάρκου τοῦ εὐαγγελιστοῦ, εὐρὼν δέ, ὡς ἔλεγεν, ἔνδον τοῦ ναοῦ τινὰ μοναχόν, γέροντα λίαν, ἐπὶ τοῦ σκάμνου καθήμενον καὶ ἰδὼν τὸν πατέρα μου λυπούμενον, λέγει αὐτῷ, τί σοὶ ἐστὶ Κύριε Προκόπιε; τί ἀδημονεῖς; λέγει αὐτῷ ὁ πατὴρ μου, ὁ φανερώσας σοι, τὸ ἐμὸν ὄνομα ἐγνώρισέ σοι πάντως καὶ τὴν αἰτίαν· καὶ λέγει ὁ γέρον, ἀπέλθωμεν ἕως τοῦ οἴκου. Ἐλθὼν δὲ ὁ γέρον ἐπεσκέψατό με καὶ λέγει τῷ πατρί μου, φέρε τὴν συμβίαν σου ἐνταῦθα — ἦν γὰρ ἡ μήτηρ ἡ ἐμὴ φιλόχριστος πάνυ καὶ φιλομόναχος, ὁ δὲ πατὴρ μου μισομόναχος λίαν — καὶ λέγει, πρὸς τὸν πατέρα μου, τρία κεφάλαια ζητεῖ ὁ Θεὸς παρὰ σοῦ, καὶ ἐὰν φυλάξης αὐτὰ χαρίζεται σοι ὁ Θεὸς τὴν ζωὴν σου· καὶ λέγει ὁ πατὴρ μου, ἔγγυητής μοι ὁ ἅγιος Μάρκος ὁ εὐαγγελιστής, ὅτι φυλάξω· καὶ λέγει, ἰδοὺ ἔχεις δεκαεννέα ἔτη μοιχεύων καὶ πορνεύων καὶ μιαινὼν τὴν κοίτην τῆς γυναικὸς σου, καὶ τοῦτου χάριν τὰ πέντε σου τέκνα ἀνὴρ θανάτῳ ἐξέκοψεν ὁ Θεός· δεύτερον κεφάλαιον, τὸν νεανίαν τοῦτον εἰς γάμον μὴ ἐκδώσης, ἀλλὰ ποιήσον μοναχόν· τρίτον κεφάλαιον, μετὰ Ἀρειανῶν καὶ Θεοδοσιανῶν¹⁾ μηκέτι κοινωνήσης· καὶ λέγει ὁ πατὴρ μου, φυλάξω τοὺς λόγους σου πάσας τὰς ἡμέρας τῆς ζωῆς μου· καὶ ποιήσας μοι εὐχὴν ὁ γέρον διὰ τριῶν ἡμερῶν ἐρρώσθην, καὶ εἶθ' οὕτως ἐποίησα τρία ἔτη ἐν τῷ οἴκῳ τοῦ πατρὸς μου. Καὶ ἀπελθὼν ὁ πατὴρ μου ἡρμόσατό με εἰς ἀνεψιᾶν Αὐγουσταλίου τοῦ ἡγεμόνος· καὶ τοῦ πατρὸς μου ἐτοιμαζομένου τὰ πρὸς γάμον, συνέβη τὴν κόρην ὑπὸ χαλεποῦ δαίμονος ἐνοχλεῖσθαι, καὶ ἀνηλεῶς καὶ χαλεπῶς κολάζεσθαι. Ποιήσαντες δὲ οἱ τῆς παιδὸς γονεῖς καὶ ὁ πατὴρ μου μῆνας ἑπτὰ, παντὶ καὶ πανταχοῦ ἐν ταῖς ἐκκλησίαις, ὥστε καὶ εἰς φαρμακοὺς καὶ εἰς γόνητας αὐτὴν περιάγειν, καὶ μηδὲν ὠφελεῖσθαι, ἀλλὰ μᾶλλον καὶ εἰς τὸ χειρόν αὐτὴν προκόβει, τότε κοινῇ γνώμῃ καὶ βουλῇ, λαβόντες αὐτὴν ἀπηνέγκαμεν πρὸς τὸν ἀδελφὸν Μάκαρην²⁾ ἀπῆλθον δὲ καὶ ἐγὼ μετ' αὐτῆς καὶ ὁ πατὴρ μου, καὶ λα-

1) Ἰσως Θεοδοσιανῶν, ἐκ τοῦ αἰρεσιάρχου Θεοδότου τοῦ Σκήτεως «πρῶτον εἰπόντά φιλόλῳ ἀνθρώπῳ τὸν Χριστόν» (Εὐσεβ. ἐκκλ. ἱστορ. σ. 28, 6) καὶ ὁστις ἀφωρίσθη «τῆς κοινωνίας ὑπὸ Βίκτωρος (193 - 202), τοῦ τότε ἐπισκόπου» (αὐτόθ. 9). ἰδὲ Ἐπιφάν. αἰρέσ. 54. Πατρολογία. τ. 41 σελ. 961, Θεοδωρήτ. αἰρετ. κακομυθ. λογ. 6' κεφ. 8' τόμ. 88, σελ. 392.

2) Ὁ ἐνταῦθα μνημονεύμενος ἀδελφὸς Μάκαρης εἶναι αὐτὸς ὁ Αἰγύπτιος Μακάριος († 390) ὁστις, κατὰ τὸν Σωκράτην, (ἐκκλ. ἱστορ. βιβλ. 8. κεφ. 23) «τοσαύτας θεραπείας ποιησάμενος καὶ τοσούτους τῶν δαιμονίωνων ἐξήλασε δαίμονας ὡς ἰδίᾳ δεῖσθαι συγγραφῆς».

δὼν ὁ γέρων ἔλαιον καὶ ποιήσας εὐχὴν ἐπ' αὐτό, ἐκέλευσε τῇ μητρὶ αὐτῆς λοῦσαι αὐτὴν ἔλαιον ἀπὸ κεφαλῆς μέχρις ὀνύχων· αὐτῆς δὲ ἀλειφομένης, ἤρξατο ὁ δαίμων κρᾶζειν καί μοι, καί μοι· καὶ ἐξελθὼν ἐκ τῆς κόρης ἐκολλήθη ἐμοὶ ἐπταπλασίως καὶ χαλεπῶς κολάζων με. Ποιήσας οὖν τριάκοντα ἡμέρας ὑπὸ τοῦ δαίμονος ἀγγελῶς κολαζόμενος, ἰδοὺ ὁ γέρων, ὁ καὶ πρῶτῃ τῷ πατρὶ μου ὁμιλήσας, ὁ καὶ ἐκ τῆς νόσου ἰασάμενός με· ἰδὼν δὲ αὐτὸν ὁ πατήρ μου ἀπέδρα ἐξ αὐτοῦ. Λαβὼν δὲ ἐμὲ ὁ γέρων ἐν τῷ κελλίῳ αὐτοῦ, καὶ δι' ὅλης τῆς νυκτὸς τῇ προσευχῇ σχολάζων, καὶ τὸ γόνυ κάμπτων, ἐφυγάδευσε τὸν δαίμονα ἐξ ἐμοῦ, καὶ ἀποθρίξας μου τὴν κόμην τῆς κεφαλῆς, καὶ ἐνδύσας με κεντῶνιον ἀπὸ ἐρέας καὶ τριχῶν καμήλου, ὥσαύτως καὶ μαπλον, παραδέδωκέ μοι τῷ ἁδῶ· Ἡσαΐα, ἣν δὲ ὁ γέρων ἔχων καὶ ἄλλον μαθητὴν ὀνόματι Πέτρον. Ποιήσας οὖν μῆνας ἐννέα, ἀκούσας ὁ ἐμὸς πατήρ τὰ περὶ ἐμοῦ, ἀπέστειλε τέσσαρας παῖδας μετὰ ὀκτὼ καμήλους φορτωμένους παντοίοις βρώμασι καὶ ὀπώραις, ἀπέστειλε δὲ καὶ γράμματα πρὸς με· δεξιόμενος δὲ ἐγὼ τὰ γράμματα καὶ ἀναγινώσκων αὐτὰ ἠρξάμην κλαίειν. Ἰδὼν δὲ ὁ ἁδῶς Ἡσαΐας τὰ γράμματα ἐν ταῖς ἐμαῖς χερσὶ, ἀναστὰς ἤρπασεν αὐτὰ ἐκ τῶν χειρῶν μου καὶ κατέκοψεν αὐτὰ· ἐμοῦ δὲ ἀγανάκτησαντος, ἤρξατο ὁ γέρων ὑβρίζειν με ἐμπροσθεν τῶν παιδῶν τοῦ πατρός μου. Ἐκ τῆς ὥρας ἐκείνης προσεπέλασέ μοι ὁ δαίμων τοῦ μίσους, καὶ οὐκ ἠδυνάμην οὔτε ἰδεῖν, οὔτε ἀκοῦσαι τῆς φωνῆς αὐτοῦ, ἀλλ' ἐθεώρουν αὐτὸν ὡς Χάροντα, καὶ τοὺς λόγους αὐτοῦ εἶχον ὡς βέλη καὶ ὡς μαχαίρας διστόμους.

Ἰστάμενος δὲ μετ' αὐτοῦ εἰς τὰς εὐχὰς καὶ εἰς τὰς ἀγρυπνίας, κατηρώμην αὐτῶν, καὶ ἐκ τοῦ μίσους τοῦ πολλοῦ καὶ τῆς πολλῆς ἀηδίας, ἣν εἶχον πρὸς αὐτόν, πλειστάκις ἀνέστην ἐν νυκτὶ τοῦ ἀποκτεῖναι αὐτόν, ἐφοβούμην δὲ καὶ ἐδειλίων τὸν συμμαθητὴν μου Πέτρον. Ὁ δὲ γέρων οὐκ ἐπαύετο διδάσκων καὶ νοουθετῶν καὶ ποτὲ μὲν παρεκάλει, ποτὲ δὲ καὶ ἐπέπληττεν· ἐρχομένου δέ μου πρὸς τὸ κοινοῦν ἔκωλύέ μοι (;) καὶ μετὰ ὕδρευς ἐξήλαυνεν, καὶ ἐκ τῆς τραπέζης ἠφόριζε με, λέγων, οὐ μὴ φάγῃς ἕως ἂν εἴπῃς ἡμαρτον, συγχώρησον. Ἐγὼ δὲ τὰ ἐναντία ποίων, λάθρα κλέπτων ἥσιον, καὶ αὐτοῦ εὐχομένου ἐγὼ ἐκαθεζόμεν, αὐτοῦ ἀγρυπνοῦντος ἐγὼ ἐκοιμώμην, αὐτοῦ ἀναγινώσκοντος ἐγὼ ἠργολόγουν, αὐτοῦ κλαίοντος ἐγὼ ἐγέλων. Τοιοῦτόν με εὐρὼν ὁ δαίμων ὑπήκοον αὐτοῦ ἐν πᾶσι γενόμενον, ἤρξατό μοι καὶ ὄνειρα καὶ φαντασίας κατὰ τοῦ γέροντος δεικνύειν· ἠρξάμην δὲ ἐγὼ ὁ ταπεινὸς ταῖς ὑπονοίαις μου πείθεσθαι, καὶ τὰ ὄνειρα καὶ τὰς φαντασίας, ἐγρηγορότως, λεπτομερῶς καὶ νουνεχῶς καὶ νηφόντως ἐνατενίζειν· καὶ τοῖς λογισμοῖς τοῖς ἀίσχροις καὶ φαύλοις καὶ πονηροῖς καὶ ἀκαθάρτοις, τοῖς ἐνδον ἐν τῇ καρδίᾳ μου δρύουσι, καὶ κατὰ τοῦ γέροντος ἐνοχλοῦσι καὶ ταράττουσιν, ἠρξάμην πιστεύειν καὶ συνδυάζειν αὐτοῖς.

Ἦρξαντο οὖν οἱ λογισμοὶ ἐνδοθεν ἐνοχλεῖν, καὶ οἱ δαίμονες ἐξωθεν εἰς θυμὸν καὶ ὀργήν, καὶ πικρίαν καὶ ὀδυροχλίαν κινεῖν με, καὶ ὁ δαίμων τῆς ὑπερηφανίας, μᾶλλον δὲ τῆς ἀπωλείας ἤρξατο διδάσκαλός μου γίνεσθαι. Ἦρξάμην δὲ καὶ ἐγὼ, ἅπερ αὐτὸς λάθρα καὶ κρυπτῶς διδάσκειν, ἐγὼ φανερώς ἐκστηθίζειν καὶ ἀπαγγέλλειν ἐνώπιον πάντων. Καθήμενος γὰρ ἀπὸ πικρίας, ἔλεγον πρὸς ἐμαυτόν· τίς ἐστιν οὗτος ὁ πλάνος καὶ ἐπιθέτης καὶ ὑποκριτής, ὁ ἀγενής καὶ πανικός, ὅστις ἐγὼ ἀπὸ τοιαύτης πόλεως, καὶ ἀπὸ τοιοῦτου γένους, καὶ εὐγενῶν γονέων, πλούτιον κομῶντων καὶ ἀνδράποδα τοσαῦτα ἐχόντων, γέγονα αὐτῷ ὡς μισθωτός, μᾶλλον δὲ ὡς δοῦλος

αὐτῷ παριστάμενος, καὶ ὕδωρ ταῖς χερσὶν αὐτοῦ ἐπιβάλλων, καὶ χύτραν στένων, καὶ ἐπικέρνης γενόμενος, καὶ ὕδωρ φέρων, καὶ ξύλα συλλέγων, καὶ ὡς δοῦλος αὐτῷ παριστάμενος¹⁾, ὀφείλων αὐτός μοι δουλεύειν καὶ αὐτὸς ἐμοὶ ὑποτάσσεσθαι, οὐχὶ ἐγὼ αὐτῷ. Πόσας πικρίας καὶ χολὰς, θλίψεις καὶ λύπας, ὕδρεις καὶ ὄνειδῃ ἐξ αὐτοῦ ἐδεξάμην· πόσα μοι ἐποίησε πεινᾶσαι, καὶ διψᾶσαι, καὶ ἀγρυπνῆσαι, καὶ χαμαίκοιτῆσαι, πόσα μοι ἐξουδένωσε, πόσα μοι κακὰ ἐνέπλησε. Καὶ ταῦτά μοι τοῦ δαίμονος διδάσκοντος, ἐγὼ ἐπὶ πλέον ὠργιζόμεν, καὶ εἶχον ὡς ἐμαυτὸν ἀδικηθέντα καὶ ὡς πολλὰ κακὰ παθόντα· καὶ ἔλεγέ μοι ὁ λογισμὸς, ἔξελθε ἐκ τοῦ κατηραμένου τούτου, καθέξου ἐν κελλίῳ ὡς πάντες οἱ πατέρες, οὗτος γὰρ οὐκ ἔστι μοναχός, ἀλλ' οὐδὲ χριστιανός. Ἐκ τῶν τοιούτων λογισμῶν ἠρξάμην πάλιν θεωρεῖν ἐν ὕπνῳ, περὶ τοῦ γέροντος ὡς ὅτι μετὰ γυναικῶν χορεύει καὶ μετὰ αἰθιόπων παίζει καὶ θεσπίσας, ἐβεβαίωσα ὅτι ἐχθρὸς Θεοῦ ἐστὶ καὶ φίλος δαιμόνων. Ὑπῆρχε δὲ ἔξω τῆς Σκήτεως ὡς ἀπὸ σταδίων ε' ἱερὸν ἐλληνικόν, καὶ ἐν μέσῳ τοῦ ἱεροῦ ξόανον μαρμαρίνον²⁾ ἱστάμενον, —εἶχε δὲ ὁ γέρων ἔθος, κατὰ Σάββατον ἐξέρχεσθαι τῆς Σκήτεως εἰς τὸ ἱερὸν καὶ κλαίειν—ὑπῆρχον δὲ ἐκεῖ καὶ μνήματα ἐλληνικά· καὶ δείκνυσί μοι ὁ δαίμων κατ' ὄναρ, οὐχ ἅπαξ, ἀλλὰ πλειστάκις, ὡς ὅτι ὁ γέρων θύει καὶ προσκυνεῖ τὸ εἶδωλον. Ἐγὼ δὲ ὑποπτεύσας ὡς ἀληθῆ εἶναι τὰ ὄνειρα, κατὰ τὴν ὥραν, ἣν εἶωθεν ὁ γέρων ἐξέρχεσθαι πρὸς τὸ ἱερὸν, προσποιήσας ἐξηλθὼν τοῦ κελλίου, καὶ πίπτω ἐπὶ πρόσωπον ἐν μέσῳ τοῦ ἱεροῦ, ἐν ᾧ θάτος ἐν τῷ καταλύματι ἦν· καὶ θεωρῶ τὸν γέροντα ὡς ἂν εἰσερχόμενον, καὶ γυνὴ ἐμπροσθεν αὐτοῦ, καὶ ἐλθοῦσης τῆς γυνῆς, ἐθεώρουν ὡς ὅτι ἠῦχετο καὶ προσεκύνει τὸ εἶδωλον, καὶ ὡς ἐτέλεσε τὴν εὐχὴν ἰδέσθαι με ὡς ὅτι ὁ γέρων ἐλθὼν προσεκύνῃσε τὸ ζῷδιον, ἡσπάσατο δὲ τὴν γυναῖκα, καὶ συγγενάμενος αὐτῇ ἐξηλθεν ὁ γέρων ὡς ἐπὶ τὴν Σκήτην, ἣ δὲ γυνὴ ὡς ἐπὶ τὸ ἔλος³⁾.

Ταῦτα ἐπτάκις λάθρα σκοπήσας καὶ ὡς ἐν βεβαιώσει θεωρήσας, ἠρξάμην ἔξω τοῦ κελλίου καθέζεσθαι καὶ τοὺς ἐρχομένους ἀδελφοὺς πρὸς τὸ ὠφελῆθῃναι ἐκ τοῦ γέροντος, ἔλεγον λάθρα πρὸς αὐτούς· φύσει ἀδελφοὶ ὁ ἁδῶς οὗτος πόρνος καὶ εἰδωλολάτρης ἐστὶ, τί οὖν πλανᾶσθε ἐρχόμενοι πρὸς αὐτόν; ἐποίησα δὲ ταῦτα λέγων, πρὸς τοὺς μοναχοὺς τοὺς ἐρχομένους πρὸς τὸν γέροντα μῆνας δ' καὶ πρὸς ὅτι ἐγὼ ἐμόχθουν τοῦ κωλύσαι αὐτούς, ἐκεῖνοι ὑπὸ τῆς τοῦ Θεοῦ χάριτος πρὸς τὸν γέροντα συνηθοῦντο. Θεωρῶν δὲ ἐγὼ ὁ ταπεινὸς ἐτηκόμην, καὶ ὕψωνα τὰς χεῖρας εἰς τὸν οὐρανὸν λέγων, Κύριε δὸς ὑπομονήν· καὶ ἐνόμιζον ἐγὼ ὁ ταλαίπωρος καὶ ἄθλιος, ὅτι ἀδίκως ὑπομένω καὶ ὡς ἔτι ἀρετὴν ποιῶ, καὶ στενάζων ἔλεγον, δόξα σοι ὁ Θεὸς ἀπὸ ποίας τιμῆς εἰς ποίαν ἀτιμίαν ἦλθον, καὶ πῶς ἤμην καὶ τί ἐγενόμην, καὶ ἔκλαιον.

1) Ἐμπαθῇ μᾶλλον εἰς τὰ ὑπὸ τοῦ Ἑλισσαίου ἐνταῦθα λεγόμενα πρὸς τὰς διασωθείσα πληροφορίας τοῦ Παλλαδίου, ἐν αἷς βλέπομεν τοὺς γέροντας ἐπικεικὲς πρὸς τοὺς ἀρχαρίους ὑποτακτικούς αὐτῶν.

2) Τὸ ξόανον πάντως θὰ ἦτο τοῦ Σαράπιδος, διότι οὗτος ἐλατρεύετο ἐν τῇ Νιτρία (Στράβ. βιβλ. ιε').

3) «Ἐλος γὰρ παράκειται ἐν τῇ Σκήτῃ, ἐνθα καὶ αἱ Ἑκκλησίαι φιλοδοξοῦνται καὶ αἱ πηγαὶ τῶν ὁδάτων εἶσι. Συνήθεια δὲ τοιαύτη ἦν ἐν τῇ Σκήτῃ, ἵνα ἂν ἐλθῇ γυνὴ, λαλῆσαι ἀδελφῷ αὐτῆς, ἢ ἄλλῳ διαφέροντι αὐτῇ ἀπὸ μακρόθεν, καθεζομένων αὐτῶν ἀπ' ἀλλήλων ὁμιλῶσιν ἀλλήλοις» (Ἀποφθ. Πατέρ. σελ. 252).

Θεωρῶν με δὲ ὁ γέρον ἔλεγε, τέκνον καλόν, καθάρισόν σου τὴν καρδίαν, ταπεινώσόν σου τοὺς λογισμοὺς, πόθησον τὴν ταπείνωσιν τοῦ Χριστοῦ, ἐδελύσσου τὴν ὑπερηφάναν, πρόσχε σεαυτῷ.

Ταῦτα αὐτοῦ λαλοῦντός μοι ἐγὼ μὲν ὠργισμένην καὶ ἐπικραινόμην καὶ ἐταρattόμην, καὶ ὡς δέλη τιτρώσκοντά με τοὺς λόγους αὐτοῦ ἡσθόμην. Ὅτε ἐκαθεζόμεν μετ' αὐτοῦ ἐν τῇ τραπέζῃ, ἐθεώρουν τὰ δρώματα ὡς δυσωδίαν καὶ ἐσυχαινόμην, ὥστε ἐμέσαι τὰ δρώματα οὐ μόνον ἅπαξ καὶ δις, ἀλλὰ πλειστάκις, ἀναβολικῶς γενόμενος. Ὁ δὲ λογισμὸς ἔνδον ἐνοχλῶν μοι οὐκ ἐπαύετό λέγων, ἔξελθε ἐκ τῆς μονῆς τοῦ γέροντος τούτου, εἰ δυνατόν καὶ ἀπὸ Σκήτews, θεωρῶν γὰρ τὸν γέροντα τοῦτον οὐ σῶζεσθαι· καὶ ἔλεγον ἑαυτῷ, τίνας χάριν ταῦτα πάσχω; ἐν τῇ κόσμῳ ὢν, οὐκ ἐπόρνευσα, οὐδὲ ἐμοίχευσα, οὔτε ἐκλεψα, οὔτε ἐφόνευσα. Καὶ ἔλεγε μοι ὁ λογισμὸς, μᾶλλον δὲ ὁ δαίμων, δικαίως ἔπαθες, ἐλύπησες τὸν πατέρα σου καὶ τὴν μητέρα σου, τοὺς συγγενεῖς καὶ φίλους σου, καὶ ἀφίησες τοὺς ἀγίους πατέρας καὶ ἡλθες καὶ ἐμόνας εἰς τὸν ἐπιθέτην τοῦτον, τὸν κακεντρεχῆ καὶ ἀνελεήμονα καὶ ἀνάλσχυντον.

Ταῦτα τοῦ δαίμονος ὑποβάλλοντός μοι, ἐγὼ δὲ ταπεινὸς καὶ ἁμαρτωλὸς, ἔτοιμος εὐρισκόμην πρὸς συγκατάθεσιν τῶν αἰσχυρῶν καὶ φαύλων λογισμῶν· καὶ ἐν σκότει κεχωσμένος ὢν, ἐνόμιζον ἐν φωτὶ εἶναι, καὶ μοναχικῶς νομίζων διάγειν, σατανᾶς ὑπῆρχον, καὶ ἀντὶ τοῦ μέμφεσθαι ἑαυτὸν καὶ κατακρίνειν, τὸν δοῦλον τοῦ Θεοῦ ἐμεμφόμην καὶ κατέκρινον. Ἐν τῇ τοιαύτῃ ζῆλῃ καὶ ταραχῇ τῶν λογισμῶν ὑπάρχοντός μοι, συνέβη τὸν πατέρα μου γράφαι με, ὅτι ἡ μήτηρ σου ἀποθνήσκει ἐλθε οὖν ὅπως θεωρήσῃς αὐτὴν πρὸ τοῦ ἀποθανεῖν. Λέγω οὖν τῷ ἀδελφῇ Πέτρῳ, ὅπως ἐγὼ ὑπάγω ὅπως θεάσωμαι τὴν μητέρα μου· ἀπελθὼν δὲ ὁ ἀδελφὸς λέγει τῷ γέροντι, ὁ δὲ γέρον ἐλθὼν πρὸς με λέγει μοι· τέκνον καλόν, καθέζου τῇ ὑπομονῇ τοῦ Θεοῦ, καὶ ἄφες τὴν προσπάθειαν τοῦ πατρὸς καὶ τῆς μητρὸς, ἔχομεν γὰρ πατέρα ἐν οὐρανῷ, ὅστις καὶ ἡμῖν καὶ αὐτοῖς προνοήσεται κατὰ τὸ συμφέρον· εἰ δὲ παρακούσης μου καὶ ἀπέλθῃς, τοὺς μὲν γονεῖς οὐδὲν ὠφελήσῃς, σεαυτὸν δὲ τὰ μέγιστα δολάψῃς καὶ ἐκ τῶν ἐσχάτων πολλὰ μεταμελήθῃς, καὶ οὐδὲν ὠφελήθῃς, ἀλλὰ μέλλει ἡ ἀποστασία σου παιδεῦσαι σε. Ταῦτα ἐγὼ παρὰ τοῦ γέροντος ἀκούσας, καὶ τοῦ δαίμονος συναρπάσαντός με εἰς ὀξύχολιαν, λέγω τῷ γέροντι· ἐπιθέτα, εἰδωλολάτρα, πόρνε, μοιχέ, θέλεις ποιῆσαι με ἴσον σου; ὁ δὲ γέρον ἔλεγε μοι, χάρις Θεοῦ διὰ στόματός σου. Ἐγὼ δὲ ἐκραζον ἐπιθέτα καὶ εἰδωλολάτρα, ὥστε πολλοὺς τῶν πατέρων κατὰ τὰς φωνάς μου συναθροίζεσθαι· καὶ πάντες οἱ γέροντες ἐμὲ ἐπέπληττον καὶ κατηγόρουν.

Ἐγὼ δὲ τοῦ δαίμονος ἐνεργοῦντος ἐν ἐμοί, κρατήσας μου τὸ στιχάριον, ἔσχισα αὐτὸ ἀπὸ θυμοῦ ἀπὸ ἀνωθεν ἕως κάτω, καὶ ρίψας εἰς τὴν ὄψιν αὐτοῦ τὸ μαπίον ἐξήλθον γυμνὸς ἐκ τοῦ κελλίου, καὶ εἰσελθὼν εἰς τὸ κελλίον ἐνδὸς τῶν γερόντων ἐκλεψα αὐτοῦ τὸ συνακτικὸν καὶ τὸ στόλιον, καὶ ἐξήλθον καὶ ἀπῆλθον εἰς τὴν Ἀλεξανδρείαν· εὗρον δὲ τὴν μητέρα μου ἀποθανοῦσαν καὶ τὸν πατέρα μου ἀσθενοῦντα, καὶ μετὰ τρεῖς ἡμέρας ἐτελεύτησέ μου ὁ πατήρ. Ἐμοῦ δὲ ἀδολεσχοῦντος καὶ διαλογιζομένου μου περὶ τῶν χρημάτων καὶ τῆς λοιπῆς κληρονομίας, καὶ μεταμελοῦμενος διατὶ γέγονα μοναχός, κατέλαθεν ἡ ἐσπέρα· καὶ ἐμοῦ ἐπὶ τῆς κλίνης ἀνακειμένου καὶ τὰ περὶ τῆς Σκήτews καὶ τοῦ ἀδελφῆ Ἡσαΐου λογιζομένου, ἐστέναζον καὶ ἔλεγον, δόξα σοι ὁ Θεὸς ὁ λυτρώσάμενός με ἀπὸ τῶν ἐπιθέτην καὶ πεπλανημένων γέροντα ἐκεῖνον·

καὶ σὺν τῷ λόγῳ, ἤκουσα φωνῆς ὥσει βροντῆς λεγούσης, «ἐλεῖθρος καὶ ἀπώλεια τῷ οἴκῳ Προκοπίου». Καὶ εὐθέως γέγονεν ἄνεμος καὶ ἐξῆψε πῦρ εἰς τὰς τέσσαρας γωνίας τῆς αὐλῆς, ἐγὼ δὲ ἀνέστην τεταραγμένος, καὶ μόλις ἰσχύσαμεν πάντες οἱ ἐν τῇ οἰκίᾳ ἐξελθεῖν, τὸ πῦρ πανταχοῦ νεμομένου. Συναχθέντες πάντες οἱ τῆς Ἀλεξανδρείας οἰκήτορες οὐδὲν ἰσχύσαν ποιῆσαι, τοῦ πυρὸς ἤδη τοὺς λίθους τήκοντος· ἐγὼ δὲ ἰστάμην ἐντρεπτικός, κατησχυμένος καὶ διαλογιζόμενος τὰ συμβάντα, καὶ ἀπὸ πολλῆς ἀθυμίας καὶ ραθυμίας, ἀπελθὼν ἔρριψα ἑμαυτὸν εἰς τὸν νάρθηκα τοῦ ἀγίου Μηνᾶ. Καὶ πάλιν μετασχηματισθεὶς ὁ δαίμων εἰς τὸν μάρτυρα, λέγει μοι· ταῦτα πάντα, ἅπερ σοι συνέβη ἐκ τοῦ ἀδελφῆ Ἡσαΐου σοὶ συνέβη. Ἐξυπνὸς δὲ γενόμενος λέγω, ἐπ' ἀληθείας ὁ ἐπιθέτης ἐκεῖνος φαρμακὸς ὑπάρχει καὶ δαίμονας ἀποστείλας κατέκαυσέ μου τὴν οἰκίαν, καὶ σὺν τῷ λόγῳ ἀνέστην τὸ πρῶτ' καὶ ἀπῆλθον εἰς τὸν πάπαν Εὐλόγιον¹⁾ καὶ λέγω αὐτῷ· Δέσποτα ἐκδίκησόν με ἀπὸ τῶν εἰδωλολάτρων ἀδελφῶν Ἡσαΐαν, αὐτὸς γὰρ χρησάμενος ταῖς αὐτοῦ φαρμακείαις κατέκαυσέ μου τὴν οἰκίαν. Καὶ λέγει ὁ Πατριάρχης πρὸς με· «Ἀλαλα γενήθῃτω τὰ χεῖλη τὰ δόλια τὰ λαλοῦντα κατὰ τοῦ δικαίου ἀνομίαν» (ψαλμ. λ' 19), καὶ σὺν τῷ λόγῳ τοῦ Πάπα²⁾, εἶδον αἰθλοπα τύπτοντά με ράβδῳ πυρίνῃ, καὶ ἐνέδυσέ με θώρακα ἀλυσιδωτόν, καὶ εὐθέως ἔπεσα ἔμπροσθεν τοῦ Πατριάρχου καὶ ἀφρίζων παιδευόμενος. Τότε ὁ Πατριάρχης ἐκτείνας αὐτοῦ τὴν χεῖρα ἐσφράγισέ μου τὸ στόμα, καὶ ὁ μὲν δεσμὸς τῆς γλώσσης ἐλύθη ἐμείνα δὲ δεκαεπτὰ μῆνας ὑπὸ ζυγῷ τοῦ θελίου παιδευόμενος καὶ ἐλεεινὸν θέαμα πᾶσι φαινόμενος, ὥστε με πέδαις καὶ ἀλύσει δεσμεῖσθαι. Κατέκοπτον γὰρ ἑμαυτὸν καὶ πάντας τοὺς παρόντας, ἡσθιον δὲ καὶ κόπρον ἀνθρωπίνην. Οἱ δὲ φιλόχριστοι ἐλεοῦντές με ἐνέδυσον ἱμάτιον, ἐπελαζόμεν γὰρ γυμνός, κατέκοπτόν μου τὰς σάρκας καὶ τὰ ἱμάτια, ἑμαυτὸν κολαφίζων καὶ τοὺς παριόντας κροταφίζων. Τὸ δὲ σῶμά μου ἐκ τῆς βίας καὶ τῆς κόπρου καὶ τοῦ θερμότητος, οὐπερ κυλιόμενος ἐκοιμώμην — οὐκ ἦν ὁ περιποιούμενός με — ψωριάσας, γέγονα ὥσπερ ἐλεφαντιασάμενος.

Τότε οἱ τῆς Ἀλεξανδρείας φιλόχριστοι θεασάμενοι τινὰς τῶν πατέρων τῆς Σκήτews ἡγαγον πρὸς με, καὶ ἰδόντες με οὐκ ἐγνώρισάν με ἀλλ' ἔλεγον οἱ φιλόχριστοι, οὗτός ἐστιν ὁ υἱὸς Προκοπίου, ὅστις ἦν μονάσας παρὰ τῷ ἀδελφῇ Ἡσαΐᾳ· καὶ λέγουσι πρὸς αὐτοὺς οἱ πατέρες· ποιήσατε ἀγάπην, φέρατε αὐτὸν εἰς Σκήτην, καὶ οἱ φιλόχριστοι εὐρόντες καμηλάριον δεδώκασιν αὐτῷ νόμισμα ἓνα καὶ δῆσαντές μου χεῖρας

1) Πάντως ἐξ ἀδελφείας τοῦ ἀντιγραφέως, διότι ὁ πάπας Εὐλόγιος πατριαρχεῦσας ἀπὸ τοῦ 580 - 667 εἶναι κατὰ δύο αἰῶνας μεταγενέστερος τοῦ ἀδελφῆ Ἡσαΐου. Μᾶλλον τὸν Τιμόθεον (380 - 385) δυνάμεθα νὰ παραδεχθῶμεν ἢ καὶ τὸν Θεόφιλον (385 - 412), οὐδέποτε ὅμως τὸν Εὐλόγιον, ἐκτὸς ἐὰν παραδεχθῶμεν ἐν τῷ Ζ' αἰῶνι ἕτερον ἀδελφὸν Μακάριον καὶ Ἡσαΐαν παραδόξως καὶ τὸν μαθητὴν αὐτοῦ καλούμενον Πέτρον, καὶ τότε θὰ ἔχομεν, Ἡσαΐαν τοῦ δ' αἰῶνος, δευτέρου τὸν μονοφυσίτην, καὶ τρίτον τὸν ἐπ' Εὐλόγιον κατὰ τὸν ζ' αἰῶνα, ὅπερ ἀδύνατον.

2) Ὁ ἐπίσκοπος Ἀλεξανδρείας ἔφερε κατ' ἐξοχὴν τὸν τίτλον τοῦ Πάπα εἰς ὃν μεταγενεστέρως προσετέθη καὶ ὁ τοῦ Πατριάρχου... Κατὰ τὰ σωζόμενα μνημεῖα πρῶτος ὁ ἐπίσκοπος Ἀλεξανδρείας Ἡρακλᾶς, καλεῖται Πάπας ὑπὸ τοῦ διαδόχου αὐτοῦ Διονυσίου (247 - 265), παρ' Εὐσεβίου (ἐκκλ. ιστορ. ζ' 7). Ἀπὸ τοῦ Δ' αἰῶνος καὶ ἐξῆς φαίνεται ἐπικρατῶν ὁ τίτλος τοῦ Πάπα. (Θεοδωρ. ἐκκλ. ιστορ. α. 4). Χρυσόσ. Παπαδοπούλου «Πρῶται ἡμέραι τῆς Ἐκκλ. Ἀλεξανδρείας» σελ. ιζ' ἐν ὑποσημ. Ἀλεξανδρεία 1909.

καὶ πόδας ἀπήγαγόν με εἰς Σκήτην¹⁾ καὶ συναχθέντες οἱ τῆς Σκήτεως πατέρες ἐν τῇ μεγάλῃ Ἐκκλησίᾳ, ἐποίησαν ἀγρυπνίαν περὶ ἐμοῦ καὶ ἀλείψαντές με ἔλαιον κατὰ παντὸς τοῦ σώματος τὸν μὲν δαίμονα ἐφυγάδευσαν ἐξ ἐμοῦ, ἐμείνα δὲ τιμωρούμενος ἐκ τῶν τραυμάτων καὶ τῆς ψώρας. Ἐγὼ δὲ ὁ ταπεινὸς καὶ ἁμαρτωλὸς, ὁ ἄθλιος καὶ ταλαίπωρος, καὶ παντὸς ἰχνους μοναχικοῦ κατώτερος, πάντα τὰ συμβάντα μου λεπτομερῶς ἐξαγγείλας καὶ πᾶσι διηγησάμενος, παρεκάλουν αὐτοὺς, ὅπως ποιήσωσιν ἔλεος εἰς τὴν ταπεινὴν καὶ ἐπώδυνον ψυχὴν μου, καὶ παρακαλέσωσι τὸν γέροντα ὅπως ἐλεήσῃ καὶ δέξῃται μου τὴν μετάνοιαν, καὶ μὴ ἐάσῃ με πάλιν ὑπὸ τοῦ δαίμονος πειρασθῆναι. Οἱ δὲ πατέρες ἀπελθόντες ἤγαγον πρὸς με Πέτρον τὸν συμπαθητὴν μου, καὶ ἰδὼν με κείμενον καὶ τὸ σῶμά μου σεσηπὸς ἐκ τῆς ψώρας καὶ τῶν τραυμάτων — οἱ γὰρ πατέρες θέλοντες πρὸς οἶκτον καὶ κατάνυξιν κάμψαι τὸν γέροντα ἐξέδυσάν με τὸ ἱμάτιόν, ὅπερ ἤμην ἐνδεδυμένος καὶ γυμνὸν με ἐπὶ ψιαθλα ἔθηκαν — καὶ ἔριψεν ἑαυτὸν ὁ ἀδελφὸς Πέτρος ἐπάνω μου καὶ οὐκ ἦν ἀναχαιτισμὸς τῶν δακρύων αὐτοῦ, ἐγὼ δὲ ὁ χθαμαλὸς ἤμην ἀπαρηχαστος, αἰσχυρόνιμος ἀτενίσαι εἰς αὐτόν, αὐτὸς δὲ κλαύσας ἱκανῶς ἀνέστη, καὶ λαβὼν τινὰς τῶν Πατέρων ἀπελθόντες ἤγαγον τὸν γέροντα· ἐγὼ δὲ ἰδὼν τὸν γέροντα ἔκραξα λέγων, ἐλέησόν με δοῦλε τοῦ Θεοῦ τὸν ὑπὸ δαϊμόνων πλανηθέντα, καὶ μὴ ἐάσῃς τελείαν χαρὰν τοῦ ψυχροθύρου ἐχθροῦ, ἱκανῶς γὰρ ἐπαιδεύθην καὶ πρεπόντως ἐκολάσθην. Ὁ δὲ γέρον κλαύσας ἱκανῶς λέγει μοι, ἔγνωσ τέκνον ὅτι παιδεύσεις ὑπερηφάνων πτώμα;²⁾ ἐγὼ δὲ εἶπον, ἔγνω, τίμιε πάτερ, ἐξ ὧν περ συνέβη μοι καὶ ἔμαθον ἀφ' ὧν ἔπαθον, καὶ πέπεισμαι ὅτι δικαιοκρίτης ἐστὶν ὁ Θεὸς ἀποδιδούς ἐκάστην κατὰ τὰ ἔργα αὐτοῦ (Ρωμ. 6' 6)· καὶ σφραγίσας με τῷ τύπῳ τοῦ σταυροῦ λέγει: ὁ Θεὸς ὁ πάσης κτίσεως δημιουργὸς συγχωρήσῃ σοι τὰ παρελθόντα, καὶ διορθώσῃται τὰ μέλλοντα. Καὶ δαστάσαντές με εἰς θρονίον ἀπήγαγόν με εἰς τὸ κελλίον, καὶ ποιήσας ὀλίγας ἡμέρας χάριτι Χριστοῦ ἐρρώσθην· καὶ ἐπληρώθη εἰς ἐμὲ τὸ προφητικὸν λόγιον τὸ φάσκον «ἐν κημῷ καὶ χαλινῷ ἄγξις τὸν μὴ ἐγγίζοντα πρὸς σέ» (ψαλμ. λα' 9)· καὶ πάλιν

1) Τὸν ἐξ Ἀλεξανδρείας ἀναχωροῦντα διὰ τὴν Νιτρίαν ἦγον τρεῖς ὁδοί: ἡ πρώτη κατ' ἀρχὰς διήρχετο τὴν λίμνην Μαρσώτιδα, μεθ' ἧς τὴν κοιλάδα ἐν τῇ μέσῃ κρυσταλλωμάτων ἐκ νίτρου καὶ ὕλων ἐξ ἁλτος μέχρι τοῦ ὄρους Νιτρίας ἐνθα ἦτο τὸ κέντρον τῶν μοναστικῶν ἰδρυμάτων. Ἀλλ' ἡ λίμνη ὑποκειμένη εἰς τοὺς ἀνέμους καὶ ταραττομένη ἐνίοτε ὡς ἡ θάλασσα, ἦτο ἐπικίνδυνος, πολλάκις δὲ αἱ χαράδραι τῆς κοιλάδος καθίσταντο ἀδιάβατοι. Ἡ δευτέρα διηρθύνετο πρὸς δυσμὰς μεταξὺ τῆς θαλάσσης καὶ τῆς λίμνης Μαρσώτιδος μέχρι τῆς ἐσχατιᾶς αὐτῆς, μεθ' ἧς στρεφόμενη πρὸς μεσημβρίαν ἀνῆρχετο διὰ τῶν ἁμῶν τὸ πρόχωμα, ὅπερ ἐχώριζε τὴν κοιλάδα τῆς Νιτρίας τῆς τοῦ Ἀνύδρου ποταμοῦ, βραχίονος, ὡς φαίνεται, τοῦ Νεῖλου, καὶ φέρει εἰσέτι παρὰ τοῖς Ἀραψὶ τὸ ὄνομα Ἀνύδρος ποταμός. Ἡ τρίτη δὲ Μελάνη ἠθέλησεν νὰ ἀκολουθήσῃ αὐτὴν κατὰ τὴν εἰς Αἴγυπτον πόρεϊαν αὐτῆς, ἀλλ' ὀλίγου δεῖν ν' ἀπαχθῇ μετὰ τοῦ Ρουφίνου ὑπὸ στίφους Ἀράδων ἐνεδρευόντων ἐκεῖ που παρὰ τὴν θάλασσαν, καὶ μόλις ἐσώθη, χάρις εἰς τὴν ταχύτητα τοῦ ἵππου αὐτῆς. Ἡ τρίτη δὲ ἀνῆρχετο τὸν Νεῖλον μέχρι τῆς Μέμφιδος ἢ Ἀρσινόης καὶ εἰσῆρχετο ἐκεῖθεν εἰς τὴν μίαν ἢ τὴν ἄλλην κοιλάδα, καταλαμβάνουσα αὐτὴν τὴν ἀρχὴν αὐτῶν· ἀλλ' ὁ λαμβάνων αὐτὴν ἀπῆλτα πρὸς τὸ μέρος τῆς Νιτρίας συστάδας ὁδῶν βαθέων λείψανα τῶν πλημμυρῶν τοῦ Νεῖλου, ὑπὸ δὲ τὰ ἀθροίσματα τῶν βρυλλῶν ἐκοιμῶντο κροκόδειλοι. Ἡ Μελάνη, ἣτις ἐτόλμησε καὶ διὰ τῆς ὁδοῦ ταύτης νὰ διέλθῃ, ὑπέστη πολλὰς δοκιμασίας. (Ἀμεδ. Θιερρὴ ὁ ἀγ. Ἱερώνυμος μετὰφρ. Ν. Σταματιάδου σελ' 182, Σάμος 1893).

2) Κλίμαξ Ἰωάν. λόγ. κδ', ι'.

«πολλοὶ αἱ μάστιγες τοῦ ἁμαρτωλοῦ» (ψαλμ. αὐτόθ. 10). Συνειδότες οὖν οἱ Πατέρες τῆς Σκήτεως πάντα τὰ συμβάντα μοι ἄξια εἶναι γραφῆς, καὶ προσκαλεσάμενοι Πιόνιον¹⁾ εὐφῶη καλλιγράφον, ἐκέλευσάν με ἀκριβῶς καὶ λεπτομερῶς διηγῆσασθαι. Ὁ δὲ καλλιγράφος γράφας παρέθηκεν αὐτὰ ἐν τῇ πρώτῃ βιβλίῳ, ἐν ᾗ ἐπιγράφεται «περὶ φαντασίας δαιμόνων». (Κωδ. 113 πατριαρχ. συλλογῆς 194β).

Ἐκτὸς τοῦ Πέτρου καὶ Ἐλισσαίου καὶ ἄλλοι προσήλθον ὡς μαθηταί, ἵνα μένωσι παρὰ τῷ ἀδελφῇ Ἡσαΐᾳ· τοῦτο πιστοῦται ἐκ τῆς ἐπιγραφῆς τοῦ πρώτου λόγου «Ἐντολαὶ τοῖς ἀδελφοῖς τοῖς μετ' αὐτοῦ», ἀλλὰ καὶ ἐκ τοῦ ἀδελφῆ Βαρσανουφίου λέγοντος, ὅτι χιλιάδες νομισμάτων ἐδόθησαν τῷ ἀδελφῇ Ἡσαΐᾳ, ἴσως ἐκ τῶν ὑποτακτικῶν αὐτοῦ, πρὸς τὸ διαμοιράσαι αὐτὰ²⁾.

Κεκοσμημένου ὄντος ταῖς ἀρεταῖς τοῦ ἀδελφῆ Ἡσαΐου καὶ ἔχοντος τὸ χάρισμα τοῦ λόγου, προσήρχοντο παρ' αὐτῷ οἱ μοναχοὶ συμβουλευόμενοι αὐτόν· τοῦτο εἶδομεν ἐν τῇ διηγῆματι τοῦ ἀδελφῆ Ἐλισσαίου, ἀλλὰ καὶ ἐκ τοῦ ἐπομένου διηγήματος πληροφοροῦμεθα περὶ τούτου.

Ἀδελφὸς ἦλθε πρὸς τὸν μέγαν³⁾ Ἡσαΐαν καὶ λέγει αὐτῷ, εὖξαι ὑπὲρ ἐμοῦ ἀδελφῇ ὅτι ὑποστρέφω εἰς τὸν κόσμον· ὁ γὰρ ἀδελφός μου ὑβρίζει με πᾶσαν ὥραν λέγων, διάβολε, σατανᾶ, ἀντικείμενε, ἀντίχριστε καὶ ἰδοὺ ὑπάγω εἰς τὸν κόσμον. Καὶ λέγει αὐτῷ ὁ γέρον· ἄρα τέκνον, μὴ καὶ ἀλήθειαν λέγει; Ὁ Χριστὸς καὶ Θεὸς ἡμῶν πολυωνύμως ὀνομάζεται, Θεὸς καὶ Κύριος καὶ ἀγαθὸς καὶ ἐλεῆμων καὶ παντοκράτωρ καὶ παντοδύναμος. Θεὸς λέγεται, ὅτι θεωρεῖ τὰ πάντα, Κύριος λέγεται, ὅτι τὰ πάντα κυριεύει, Παντοκράτωρ λέγεται, ὅτι τὰ πάντα κρατεῖ· οὕτω καὶ ὁ θελίαν πολυωνύμως ὀνομάζεται, διάβολος, σατανᾶς, ἀντικείμενος, πονηρὸς, ἀντίχριστος. Ὡσαύτως καὶ ὁ ἄνθρωπος ὁ ποιῶν τὸ ἀγαθόν, ἀγαθὸς ὀνομάζεται, ὁ γὰρ διαβάλλων ἄνθρωπον εἰς ἕτερον αὐτοῦ διάβολος ὀνομάζεται, καὶ ὁ ἀντιλέγων καὶ ταράσσων τοὺς ἀδελφούς σατανᾶς ἐστὶ, καὶ ὁ ἀντιλέγων τῷ μείζονι ἀδελφῷ καὶ τῷ ἡγουμένῳ, ἀντικείμενος λέγεται καὶ ὁ πονηρὸς πονηρόφρων λέγεται καὶ ὁ κακὸς κακοενθύμης ὀνομάζεται, καὶ ὁ ἄχρηστος καὶ κατακρίνων ἀντίχριστος λέγεται καὶ ὁ ἁμαρτάνων ἁμαρτωλὸς «πᾶς γὰρ ὁ ποιῶν τὴν ἁμαρτίαν, δοῦλός ἐστι τῆς ἁμαρτίας» (Ἰωάν. η' 35). Ἐὰν γὰρ καὶ σύ, τέκνον, τὰ ἔργα τοῦ διαβόλου ποιῇς, μὴδὲν λυποῦ ἀκούων, διάβολος καὶ σατανᾶς καὶ ἀντικείμενος. Οὕτω καὶ ὁ Κύριος καὶ Θεὸς ἡμῶν Ἰουδαίους ἔλεγεν: Ὑμεῖς υἱοὶ τοῦ διαβόλου ἐστέ (αὐτόθι 44).

1) Ἐκ διηγήματός τινος ἀνεκδότου τοῦ κώδικος 113ου φύλ. 184α. Πατριαρχ. συλλογῆς βλέπομεν ὅτι ὁ Πιόνιος ἦτο μαθητὴς τοῦ ἀδελφῆ Λογγίνου. «Γόττε λέγει ὁ γέρον (ὁ ἀδελφὸς Λογγίνος) τῷ ἀδελφῇ Πιόνιῳ τῷ μαθητῇ αὐτοῦ, λάβε σου τὸ πικτιδίον καὶ σημειώσαι τὰ ὑπὸ τοῦ ἀκαθάρτου δαίμονος λεγόμενα». Ἡ ἀρχὴ τοῦ διηγήματος: «Διηγῆσατε ἡμῖν ὁ ἀδελφὸς Πιόνι, ὄντος μου νεώτερου, παρεβάλλομεν ἐγὼ καὶ ὁ ἀδελφός μου πρὸς τὸν σημειοφόρον Λογγίνον» περὶ οὗ δρα ἐν τοῖς Ἀποφθέγμασι τῶν Πατέρων σ. 256.

2) «Ἀδελφέ, πάνυ ὀλίγα εἰσὶ τὰ σά, πρὸς ἃ ἐδόθη τῷ ἀδελφῇ Ἡσαΐᾳ παρὰ τινῶν χιλιάδας γὰρ νομισμάτων ἐδίδουν αὐτῷ λέγοντες: διοίκησον αὐτὰ ὡς γινώσκεις· μὴ λέγοντες ποῦ ἢ πῶς» (Ἀπόκρισ. σνα' σελ. 137).

3) «Μέγαν» ὀνομάζει τὸν ἀδελφὸν Ἡσαΐαν, καὶ τροπαιόριον τι Θεοδώρου τοῦ Στουδίτου ἐν τῇ γ' φθῇ τοῦ κανόνος τοῦ Σαββάτου τῆς Τυρινῆς, ἐν τῇ Τριφίδι, ὅτε ἐορτάζεται μετὰ τῶν λοιπῶν ὁσίων.

Στενάξας δὲ ὁ ἀδελφὸς λέγει· ἐπ' ἀληθείας ἀδελφὸν καὶ διάβολον καὶ σατανᾶς καὶ ἀντίχριστος καὶ ἀντικείμενος καὶ πονηρὸς καὶ ἁμαρτωλὸς καὶ κακοενθύμης καὶ ἀντιλέγων ἐγὼ εἰμι ὁ ἁμαρτωλὸς καὶ ταλαίπωρος· ἀλλὰ ἀπελθὼν προσπέσω καὶ κλαύσας, θρηνησὼ καὶ αἰτήσω συγχώρησιν ἐπὶ τῷ πεφασπισμένῳ χρόνῳ τῆς ζωῆς μου, ὅτι πονηρὸς καὶ ἀκάθαρτος γέγονα, ἐχθρὸς τοῦ Θεοῦ καὶ ἐργάτης τοῦ διαδόλου καὶ ἐπίδουλος τῆς ἐμῆς ζωῆς, εὐτράπελος καὶ πλοκολόγος, ψιθυριστὴς καὶ φλύαρος, πρόθυμος εἰς ἀργολογίαν καὶ ὀκνηρὸς εἰς προσευχήν, ὀργίλος καὶ ὀξύθυμος, κατάλαλος καὶ θαυτολόγος, γελωτοποιὸς καὶ φθονερός, γαστρίμαργος καὶ μνηστῆρας· ἀλλ' εὐχαριστῶ τῷ Θεῷ, ὅτι διὰ τῶν ὀρθῶν λόγων σου ἐσώθη μου ἡ ψυχὴ. Καὶ ἔτι αὐτοῦ ἐξομολογουμένου ἔπταρε καὶ ἐξῆλθεν ἐκ τοῦ στόματος αὐτοῦ καπνὸς καὶ γέγονε λαίλαψ καὶ ἔκλασε πάντα τὰ σκεύη τὰ ἐν τῷ κελλίῳ, καὶ ἐφάνη ὡς αἰθίοψ μικρὸς πυρόφθαλμος, ἐξερχόμενος τῇ θύρᾳ κράζων καὶ λέγων, ἐγὼ εἰμι ὁ δαίμων τοῦ τύφου¹⁾. Καὶ ὁ ἀδελφὸς παρεκάλει τὸν γέροντα περὶ λόγου σωτηρίας, καὶ ἀποκριθεὶς ὁ γέρονς λέγει αὐτῷ· εἰ θέλεις ἐξακολουθεῖν τῷ Κυρίῳ ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστῷ, φύλαττε τὸν λόγον αὐτοῦ καὶ τὴν παλαιὴν σου ἀνθρωπὸν θέλησον συγκρεμασθῆναι αὐτῷ, τοὺς καταφέροντάς σε ἀπὸ τοῦ σταυροῦ ἐκκόψαι ὑφείλεις ἕως οὗ ἀποθάνῃς· καὶ ὑφείλεις ἐτοιμάσαι ἑαυτὸν εἰς τὸ φέρειν ἐξουδένωσιν, καὶ εἰς τὸ ἀναπαῦσαι τὴν καρδίαν τῶν κακοποιούντων σε, καὶ ταπεινῶσαι ἑαυτὸν τοῖς θέλουσί σε καταδυναστεῦσαι, καὶ τὸ σιωπῆν ἔχειν τοῦ στόματος καὶ τὸ μὴ κρίνειν τινὰ ἐν τῇ καρδίᾳ σου²⁾. Ἐὰν γὰρ ἔλθῃ σοι λογισμὸς τοῦ κρίνειν τὸν πλησίον ἐπὶ τινὰ ἁμαρτήματα, πρῶτον λογίζου καθ' ἑαυτὸν ὅτι πλέον αὐτοῦ ἁμαρτωλὸς ὑπάρχεις, καὶ ἂν νομίζεις πράττειν καλὰ μὴ πιστεύσης ὅτι ἤρεσαν τῷ Θεῷ, καὶ οὐ τολμήσης κρίνειν τὸν πλησίον³⁾. Τὸ γὰρ ἀγαπᾶν τὴν δόξαν τῶν ἀνθρώπων τίκει τὸ ψεῦδος, τὸ δὲ ἀναστρέψαι αὐτὸν ἐν ταπεινώσει ποιεῖ τὸν φόβον τοῦ Θεοῦ μέλζονα ἐν τῇ καρδίᾳ· μὴ θελήσης οὖν φίλος γενέσθαι τῶν ἐνδόξων τοῦ κόσμου, ἵνα μὴ ἡ δόξα τοῦ Θεοῦ ἀποδληθῇ ἀπὸ σοῦ⁴⁾. Ἐὰν ποιῇς τὸ ἐργόχειρόν σου μὴ καταφρονήσης, ἀλλὰ μερίμνησον αὐτοῦ ἐν φόβῳ Θεοῦ⁵⁾... μὴ κοιμηθῇς ἐπὶ ξένης εἰς τὴν οἰκίαν τινός⁶⁾....⁷⁾ συμβουλίαις ἡμετέραις....⁸⁾ προσμένειν, ἀλλ' ἐξῆλθες δῆθεν ὡς ἠθέλησας καὶ γέγονας ὡς οἱ δαίμονες

1) «Ἦγουν ἀλαζονεία, ἑπαρσις, κενοδοξία, ἡ μήτηρ τῆς ὑπερηφανίας». Καὶ ἐνταῦθα περατοῦται ἡ «ἀπόκρισις πρὸς τὸν ἀδελφόν» κατὰ τὸν 276ον Σαβαϊτικὸν κώδικα, ὅστις δοκεῖ ὀρθότερος, διότι τὰ ἐπόμενα εἶναι ἀποσπάσματα, ἐκ διαφόρων λόγων τοῦ ἀδελφ. Ἡσαίου.

2) Λόγ. κατ' σελ. 182.

3) Αὐτόθι σελ. 185.

4) Λόγ. στ' σελ. 43.

5) Ἐντεῦθεν μέχρι τοῦ «μὴ κοιμηθῇς ἐπὶ ξένης» εἶναι τὰ αὐτὰ ὡς τὰ ἐν τῷ γ' λόγῳ, σελ. 9η στίχ. 22ος ἕως τῆς σελ. 14ης στίχ. 4ου, καὶ βλέπει ἐκεῖ τὴν συνέχειαν ὁ ἀναγνώστης ἵνα μὴ ἀναδημοσιεύσωμεν δις τὰ αὐτά.

6) «Ὅπου φόβεῖται ἡ καρδία σου ἁμαρτῆσαι, ἐὰν δὲ καὶ μάθῃς ὅτι δεῖ γυναῖκα φαγεῖν ἐκεῖ, μὴ καθήσης τὸ σύνολον, συμφέρει γὰρ σε θλιψαί τὸν καλοῦντά σε ἢ μοιχεύσαι ἐν τῇ καρδίᾳ σου κρυφίως. Ἔως δὲ ἱματίου γυναικὸς ἐὰν δύνῃ μὴ πρόσχῃς· οὕτω ποιεῖ καὶ σώζου ἐκ τῶν παγιδῶν τοῦ ἐχθροῦ». Ἐνταῦθα περατοῦται ὁ 655ος Σαβαϊτικὸς κώδιξ.

7) Ἐκ τοῦ Σαβαϊτ. κώδ. 206ου, ἐξ οὗ τὸ διήγημα, ὑπάρχει κεκομμένον ἐν φύλλον, τὰ ἐπόμενα δὲ φαίνονται ἀσχετὰ πρὸς τὰ προηγούμενα.

8) Ἐφθαρμένη ἡ λέξις.

ἠθελον· καὶ γὰρ πολλὰ λυπηθεὶς οὐκ ἐβουλόμην σε ἀξιῶσαι λόγου, ἐπειδὴ καὶ ὡς πατὴρ παρεκάλουν σε καὶ ὡς ἀδελφὸν ἐνουθέτων σε καὶ οὐχ ὑπήκουσας. Οὐ κλείονται τὰ σπλάγχνα τῶν ἀγίων· ἀλλ' ὁμῶς κατελέησά σου τὴν ψυχὴν κινδυνεύουσαν καὶ γεγράφηκά σοι τὰ νῦν. Εἰ οὖν (μὴ) ἐπὶ πλεῖον γέλως γενέσθαι τῶν δαιμόνων, ἐξελθε τοῦ χωλοῦ ὑπαστρόφως καὶ πορεύθητι εἰς μοναστήριον, εἰ δὲ καὶ τανῦν παρακούσης μου, πολλὰ μεταμελήθησιν ἐπ' ἐσχάτων ἀνόνητα». (Κώδ. Σαβαϊτικ. συλλογῆς 206 φύλ. 181β).

Ἄλλοτε πάλιν ὁ Ἡσαΐας θέλων νὰ ὠφελήσῃ τοὺς ἀδελφούς «Ἐλαβε θαλλίον (=σάκκον) καὶ ἀπῆλθεν εἰς τὴν ἄλωνα, καὶ λέγει τῷ γαιούχῳ, δός μοι σίτον· καὶ λέγει αὐτῷ, καὶ σὺ ἐθέρισας ἀδελφῶν; λέγει, οὐχί· καὶ λέγει αὐτῷ ὁ γαιούχος, πῶς οὖν θέλεις σίτον λαβεῖν μὴ θερίσας; καὶ λέγει αὐτῷ ὁ γέρονς· οὐκοῦν ἐὰν μὴ τις θερίσῃ, οὐ λαμβάνει μισθόν; λέγει ὁ γαιούχος, οὐχί· καὶ ἀνεχώρησεν ὁ γέρονς. Οἱ δὲ ἀδελφοὶ ἰδόντες τί ἐποίησεν, ἔβαλον αὐτῷ μετάνοιαν παρακαλοῦντες μαθεῖν τί τοῦτο ἐποίησε· λέγει αὐτοῖς ὁ γέρονς, ὑπόδειγμα αὐτὸ ἐποίησα, ὅτι ἐὰν μὴ τις ἐργάσῃται οὐ λαμβάνει μισθὸν παρὰ Θεοῦ». (Ἀποφθέγ. πατερ. σελ. 181).

Ἐκ τοῦ ἐπομένου διηγήματος, διασωθέντος ὑπὸ τοῦ Παλλαδίου, βλέπομεν τὸ φιλόξενον τοῦ ἀδελφ. Ἡσαΐου πρὸς τοὺς ἀδελφούς, ὁποῖαν δὲ ὑπόληψιν εἶχε περὶ τῶν γητῶν φαίνεται ἐν τῇ παρατηρήσει τοῦ ἀδελφοῦ. «Ὁ ἀδελφ. Ἡσαΐας ἐκάλεσέ τινα τῶν ἀδελφῶν καὶ ἐνίψεν αὐτοῦ τοὺς πόδας¹⁾, καὶ ἔδαλε δράκμα φακοῦ²⁾ εἰς χύτρον, καὶ ὡς ἔδρασε κατήνεγκεν αὐτήν· καὶ λέγει αὐτῷ ὁ ἀδελφός, οὕτω ἐψήθη ἀδελφῶν· καὶ λέγει αὐτῷ, οὐκ ἀρκεῖ σοι ὅτι δῶκες εἶδες λαμπρόν; καὶ αὕτη μεγάλη παράκλησις». (Ἀποφθέγ. Πατέρ. σ. 181). (Εὐεργετινὸς εἰδλ. 6' ὑπόθ. ις' σελ. 52)".

Ὁ ἀδελφ. Ἡσαΐας δὲν ἀπῆρχετο εἰς τὰς τελουμένας τότε ἀγάπας ὑπὸ τῶν μοναχῶν· τοὺς λόγους δι' οὓς ἀπέφευγε ταύτας βλέπομεν εἰς τὸ ἐπόμενον ἀνέκδοτον διήγημα.

«Διηγῆσάτο ἡμῖν ὁ ἀδελφ. Πέτρος ὁ μαθητὴς τοῦ ἀδελφ. Ἡσαΐου, ὅτι ἠρώτησα τὸν πατέρα μου τὸν ἀδελφ. Ἡσαΐαν λέγων· διατί Ἀδελφὸν οὐκ ἀπέρχῃ εἰς ἀγάπην ὡς πάντες οἱ πατέρες; καὶ εἶπεν· ἕκαστος, τέκνον, εἶδε ποῦ ὠφελεῖται καὶ ποῦ δάπτεται. Καὶ εἶπεν αὐτῷ· Πάτερ, ὠφέλησόν με, διατί οὐκ ἀπέρχῃ; καὶ εἶπέ μοι. Πέτρε,

1) Ἐκ τοῦ ἐπομένου κανόνος τοῦ ἁγ. Παχωμίου βλέπομεν ὅτι μόνον τῶν κληρικῶν καὶ μοναχῶν τοὺς πόδας ἐνίπτον. «Ἐὰν γένῃται τινας ἀνθρώπους εἰς τὴν μονὴν εἰσελθεῖν, εἰ μὲν κληρικούς ἢ μοναχοὺς ὄντας, οὕτως αὐτοὺς ὑποδέξωνται· τοὺς μὲν πόδας αὐτῶν ὑπονίψωσιν, κατὰ τὴν ἐντολὴν τοῦ Εὐαγγελίου, καὶ τὴν φιλοξενίαν εἰς αὐτοὺς ποιήσουσιν· ὁμοίως κοσμήκοις καταχθέντας εἰς τὴν μονήν, καὶ πρὸς αὐτοὺς τὴν φιλοξενίαν θεόντως ποιήσουσιν», (καν. ιη' Πατρολ. τ. 40 σελ. 942).

2) Ἡ φακὴ, ὡς φαίνεται ἐκ τῶν ἐπομένων καὶ ἐξ ἄλλων προετιμᾶτο ὑπὸ τῶν ἐρημιτῶν πατέρων ἐν ταῖς φιλοξενίαις τῶν ἀδελφῶν. «Παρέδωκέ τις τῶν γερόντων ἐτέρῳ γέροντι, καὶ εἶπε τῷ μαθητῇ αὐτοῦ ποιήσον ἡμῖν μικρὸν φακόν» (Σιναιτ. μεμρ. κώδ. 448 φύλ. 178α).

3) Ἰωάννης ὁ Γεωμέτρης, ἀκμάσας περὶ τὰς ἀρχὰς τοῦ 1' αἰῶνος, ἀποδίδει τοῦτο τῷ ἀδελφ. Ἀγάθῳ· ἐν τῷ ἐξῆς τετραστίχῳ:

Ἔστιν ἔσθ' Ἀγάθων, χύτρον δὲ τις ἐμὸς φακόν,

Καὶ παρέθηκε γέρον. Φῆ δ' ὁ φίλος γελῶν.

Ὅμψακες οἱ φακοὶ εἰσιν. Ὁ δ' ἴαχεν· οὐκ ἄρα τοῦτο

Ἀρκιον ἐσθ'· ὅτι πῦρ ἔδρακες εἰς τὸν Ἄθω; (Πατ. τ. 103 σ. 867).

δπου ἀπέλθης εἰς ἀγάπην καὶ ἰδῃς οἶνον, φεῦγε ὡς ἀπὸ πυρὸς καὶ ὄψεως· πολλάκις ἐκαθέσθην εἰς ἀγάπην καὶ πινὼν οἶνον, ἠρξάμην λαλεῖν μετὰ τῶν γερόντων, καὶ ἀπὸ χριστολογίας εἰς αἰσχρολογίας καὶ καταλαλιάς ἐφθάσαμεν, καὶ ἀνέστημεν τεταραγμένοι. Καλὸν οὖν τῷ μοναχῷ ἐσθλεῖν τέφραν, καὶ πίνειν ὕδωρ θαλάσσιον ἐν τῷ κελῇ αὐτοῦ καὶ μὴ ἀπέρχεσθαι εἰς ἀγάπας. Ἐὰν γὰρ ἀπέλθῃ ἐσθλεῖ ἅπερ οὐ θέλει, καὶ πίνει, ἅπερ οὐ δούλεται· πολλάκις λαλεῖ καὶ τὰ μὴ πρέποντα, καὶ ἀκούει τὰ μὴ ὠφελούντα, καὶ λυπεῖ καὶ λυπεῖται, καὶ ταρασσεῖ καὶ ταρασσεται. Ὁ γὰρ θέλων τὴν ἀνάπαυσιν τοῦ σώματος, οὐδέποτε λείπει αὐτῷ ἀφορμὴ ἀγάπης, καὶ ὁ συνειθίζων εἰς τὰς ἀγάπας καὶ τὰς μνήμας τῶν ἁγίων, καταφρονεῖ τῆς ἑαυτοῦ ζωῆς, καὶ πολλαῖς ἁμαρτίαις συμπλακῆσεται ὁ τοιοῦτος. Ἀπὸ γὰρ οἶνου τίκτονται λογισμοὶ αἰσχροί, καὶ ἀπὸ λογισμῶν περιδλέψεις, καὶ ἀπὸ περιδλέψεων ἀκηδία, καὶ ἀπὸ ἀκηδίας ἀργολογία, καὶ ἀπὸ ἀργολογίας καταλαλιά, καὶ ἀπὸ καταλαλιάς ἀμέλεια, καὶ ἀπὸ ἀμελείας πόθος ἱερωσύνης, καὶ ἀπὸ ἱερωσύνης γαστριμαργία, καὶ ἀπὸ γαστριμαργίας πορνεία, καὶ ἀπὸ πορνείας εἰρωνία. Καὶ λέγω αὐτῷ, ἀδελφά, τί ἐστὶν εἰρωνεία; καὶ λέγει μοι· εἰρωνεία ἐστίν, ὅταν χλευάζῃ καὶ ἐπιγελαῖ τις ἕτερον αὐτοῦ ἀντὶ τοῦ δεῖξαι φανερώς ὅτι φέγει αὐτὸν δοκεῖ τοῖς λόγοις ἐπαινεῖν· ὁ δὲ ἔχων εἰρωνείαν, πονηρόφρων καὶ κακονθύμης, ἢ γὰρ εἰρωνεία οὐκ ἀφίησιν αὐτὸν μετὰ τινος τελείαν ἀγάπην κτήσασθαι», (Κωδ. Πάτριαρχ. συλλογῆς φύλ. 67α).

Ὁ ἀδελφὸς Ἡσαΐας διὰ τοὺς ἀγῶνας καὶ τὰς ἀρετὰς αὐτοῦ συγκατηριθμεῖτο μετὰ τῶν μεγάλων τῆς ἐρήμου Πατέρων ὡς ἐξάγεται ἐκ τῶν ἐπομένων. «Ἐλεγον περὶ τῶν Πατέρων, τοῦ ἀδελφοῦ Παμβῶ καὶ τοῦ ἀδελφοῦ Βησσαρίωνος καὶ τοῦ ἀδελφοῦ Ἡσαΐου καὶ τοῦ ἀδελφοῦ Παΐσιου ὅτι ἦσαν δυνατοὶ σφόδρα, συντυχόντες ἅμα τῷ ἀδελφῷ Ἀθρέ· τούτους ἠρώτησεν ὁ πρεσβύτερος τοῦ ὄρους τῆς Νιτρίας, πῶς ὀφείλουσιν οἱ ἀδελφοὶ διάγειν; οἱ δὲ εἶπον, ἐν μεγάλῃ ἀσκήσει, τηροῦντες τὴν συνεδήσιν ἀπὸ τοῦ πλησίον» (κώδ. 137 Πάτριαρχ. συλλογῆς φύλ. να' αἰών. ΙΔ'). Μετὰ σεβασμοῦ ἀποφαίνεται περὶ αὐτοῦ ὁ Ρουφῖνος (Vita Patrum τόμ. II κ. 10 σ. 358). Ἐκ τοῦ ἐπομένου διηγήματος τοῦ Παλλαδίου, φαίνεται, ὅτι καὶ τοῦ προορατικοῦ χαρίσματος ἦν ἠξιωμένος. «Ὁ ἀδελφὸς Οὐρός καὶ Ἡσαΐας καὶ ἀδελφὸς Παῦλος συνέτυχον ἀλλήλοις ἐξαπίνης ἅμα ἐπὶ τῷ ποταμῷ εὐρεθέντες, ἄνδρες εὐλαβεῖς καὶ ἀσκηταὶ καὶ τὸν μέγαν Ἀνοῦβ¹⁾ ἐπισκεψάμενοι· ἀπεῖχε δὲ ἀπ' αὐτῶν τὸ διάστημα τρεῖς μονάς, καὶ φασὶ πρὸς ἀλλήλους: ἐπιδειξάτω ἕκαστος ἡμῶν τὴν αὐτοῦ πολιτείαν, καὶ ὅπως παρὰ Θεοῦ τετίμηται. Ὁ ἀδελφὸς Οὐρός πρὸς αὐτοὺς ἔφη· αἰτοῦμαι παρὰ Θεοῦ δῶρον, ἀκαμάτους ἡμᾶς φθάνειν ἐπὶ τοῦ τόπου ἐν δυνάμει Πνεύματος· καὶ μόνον εὐξαμένου τὸ πλοῖον ἔτοιμον εὐρέθη παραχρήμα, καὶ ἄνεμος ἐπιτήδειος, καὶ ἐν ροπῇ εὐρέθησαν ἐπὶ τοῦ ποταμοῦ, ἐλθόντες κατὰ τοῦ ρεύματος. Ἡσαΐας δὲ πρὸς αὐτοὺς. Καὶ τί θαυμαστόν, ὦ φίλοι, ἐὰν συναντήσῃ ἡμῖν ὁ ἀνὴρ ἐκάστου τὰς πολιτείας διαγορεύων. Παῦλος δὲ τρίτος πρὸς αὐτοὺς ἀπεκρίνατο· εἰ ἀποκαλύψῃ καὶ ἡμῖν ὁ Θεός, ὅτι μετὰ τρεῖς ἡμέρας ἀναλαμβάνει τὸν ἄνθρωπον. Ὡς δὲ προήλθον μικρὸν ἔμπροσθεν τοῦ τόπου, ὁ ἀνὴρ αὐτοὺς ἀπαντήσας ἀσπάζεται. Ὁ δὲ Παῦλος φησὶ πρὸς αὐτόν, φράσον ἡμῖν, ἀδελφέ, τὰ σαυτοῦ κατορθώματα, μεθ' αὐρίου γὰρ πρὸς τὸν Θεὸν ἀπελεύσῃ.

1) Ἐν Ἱεροσολυμιτικῷ κώδικι Ἀνοῦφ, ἐν δὲ Σιναϊτικῷ Παφνούτιος.

εἶπε δὲ Ἀνοῦβ πρὸς αὐτοὺς, ἐδλογητὸς ὁ Θεός, ὁ καὶ μοι ταῦτα γνωρίσας, καὶ τὴν ὑμετέραν παρουσίαν καὶ πολιτείαν· εἰπὼν οὖν ἐκάστου τὰ κατορθώματα, καὶ τὰς ἐαυτοῦ λοιπὸν ἀρετὰς ἐξηγεῖτο.... (Λαυσ. ἱστορ. κεφ. νε, νστ, νζ).

Ἐκ τῆς ἐπιγραφῆς τοῦ 72ου Σαβαΐτικοῦ κώδικος IB' αἰῶνος φύλ. 53β «τοῦ ἀδελφοῦ Ἡσαΐου τοῦ ἡσυχαστοῦ καὶ πρεσβυτέρου» καὶ ἐκ τοῦ ὑπ' ἀρ. 28 Παρισινοῦ κώδικος IE' αἰῶν. φύλ. 96ν - 110, περιέχοντος ἔργα Ἡσαΐου τοῦ πρεσβυτέρου, ἀνήκοντα πιθανῶς εἰς τὸν ἡγούμενον Ἡσαΐαν τοῦ Δ' αἰῶνος, (Κρουμβάχερ. Βυζαντιν. Λογοτεχνία. τ. α' σ. 318) βλέπομεν ὅτι ἦτο πρεσβύτερος.

Ἄγνωστον πότε ἀπέθανε, πιθανὸν δὲ μὴ περὶ τὰ τέλη τοῦ Δ' αἰῶνος· ἡ μνήμη αὐτοῦ ἐν τῇ ὁρθοδόξῃ Ἐκκλησίᾳ τελεῖται τῷ Σαββάτῳ τῆς Τυρινῆς μετὰ πάντων τῶν Ὁσίων Πατέρων.

Καὶ ταῦτα μὲν τὰ κατὰ τὸν ἀδελφὸν Ἡσαΐαν. Περὶ δὲ τῶν σωζομένων κθ' λόγων αὐτοῦ, ἐσχάτως ὁ Krüger ἐξήνεγκε τὴν ἰδέαν, ὅτι τὰ ἔργα τὰ ἀποδιδόμενα τῷ Ἡσαΐᾳ, τοῦ Δ' αἰῶνος, δὲν εἶναι ἀμφίβολον νὰ ἔχωσι συγγραφέα τὸν ἐπίσης Αἰγύπτιον ἀσκητὴν Ἡσαΐαν, τὸν ἀποθανόντα ἐγγὺς Γάζης τῇ 11ῃ Αὐγούστου 488, καὶ οὕτω τὰ συγγράμματα ταῦτα μεταδίδουσιν ἐκ τοῦ Δ' εἰς τὸν Ε' αἰῶνα. Ἀλλὰ μᾶς εἶναι ἀναπόφευκτον, πρὶν ἢ λύσωμεν τὸ ζήτημα τοῦτο, νὰ μελετήσωμεν τὰ πολυάριθμα ἀσσυριακὰ συγγράμματα, ἅπερ φέρουσι τὸ ὄνομα τοῦ Ἡσαΐου. CKugener Byzant. Zeitsch. 1900. σελ. 385 - 386). Κατὰ τὸν βιογράφον αὐτοῦ, ὁ Ἡσαΐας ἦν πρῶτον μοναχὸς ἐν Αἰγύπτῳ ἐν τῇ ἐνδοτέρᾳ ἐρήμῳ (Σκήτῃ), ἐξ αὐτῆς δὲ μετέβη εἰς Ἱερουσαλήμ, διέμενε μετὰ ταῦτα ἐν τῇ ἐρήμῳ Ἐλευθερουπόλεως, καὶ ἀπεσύρθη τέλος ἐγγὺς Γάζης, ἐνθα ἔδρυσεν μοναστήριον καὶ ἐνεκλείσθη ἐν οἰκίᾳ χωρὶς νὰ βλέπῃ ἄλλον, πλην Πέτρου ἀρχηγοῦ τῶν μαθητῶν αὐτοῦ. Ἀπασαὶ λοιπὸν αἱ ἀπαντήσεις τοῦ Ἡσαΐου μετωχτεῦοντο διὰ στόματος τοῦ Πέτρου. Ἐν τῷ αὐτῷ ἀσσυριακῷ χειρογράφῳ βραχὺ τι ἀνέκδοτον δείκνυσιν, ὅτι Ἡσαΐας ὁ ἀσκητὴς δὲν ἀντέκειτο εἰς τὴν ἐν Χαλκηδόνι σύνοδον, εἰ καὶ ὁ μαθητὴς αὐτοῦ Πέτρος ἦν ἐναντὶον αὐτῆς¹⁾. Ἡ πληροφορία ὅτι δὲν ἀντέκειτο τῇ ἐν Χαλκηδόνι συνόδῳ ὁ Ἡσαΐας δὲν ἔχει ἀληθείας, διότι Σωφρόνιος ὁ Ἱεροσολύμων (†641) ἐν τῇ κατὰ τοῦ μονοθελητισμοῦ συνοδικῇ αὐτοῦ ἐπιστολῇ λέγει: «Πέτρος... τὸ Ἰβηρικὸν καὶ φρενοδάρβαρον μίasma, Ἡσαΐας ὁ τοῦ παρόντος Πέτρου συνόμιλος, οἱ ἄλλοι ἀκέφαλοι ἐν Ἀκεφάλῳι καταδείξαντες αἵρεσιν» (Πατρ. τ. 87, μέρος γ' σ. 3192 - 3193). Καὶ κατωτέρω ἀναθεματίζων τὰς αἵρέσεις συμπεριλαμβανέει τὴν τῶν Εὐτυχιτῶν, Ἀκεφάλων. Οὐερσουνοφίτικῶν, Ἡσαϊανῶν. Ὅτι δὲ τὰ σωζόμενα ἔργα ἀνήκουσι τῷ ἐν Δ' αἰῶνι ἀκμάσαντι, ἐξάγεται ἐκ τῶν ἐξῆς: «Ἀποδέχομαι κανονικῶς.... καὶ τὰ συγγράμματα, καὶ τοὺς βίους τῶν ἀσκητῶν. Τοῦτο φημί περὶ τοῦ φρενοδλαβοῦς Παμφίλου, ἐλθόντος ἀπὸ Ἀνατολῆς ἐνθάδε, καὶ κακῶς καὶ ψευδῶς συκοφαντήσαντος τοὺς ἐφεξῆς ἁγίους Πατέρας, Μάρκον, φημί, Ἡσαΐαν, Βαρσανούφιον, Δωρόθεον καὶ Ἡσύχιον· οὐχ ὅμως Βαρσανούφιον, Ἡσαΐαν καὶ Δωρόθεον τοὺς ἀκεφάλους μετὰ τῶν Ἀκεφάλων, καὶ τοὺς δεκακεράτους, ἀλλ' ἑτέροους συνωνύμους ὁρθοδόξους, οὓς ἐγὼ πατροπαραδότως

1) Land, Anecd. Syr. τ. γ' σ. 346 - 356, μετὰφρ. εἰς τὴν Γερμανικὴν ὑπὸ τοῦ Krüger καὶ Ahrens: Die Sogenante Kirchenges. d. Zach. rhetor, Leipzig 1899, σελ. 263 - 274, καὶ Kugener Byzant. Zeitsch, 1900, σ. 466.

ἀποδέχομαι, δεδαιωθῆς ὑπὸ τῆς πληροφορίας τοῦ ἁγιωτάτου Πατριάρχου Ταρασί-
ου... καὶ ἐτέρων ἁγιοπιστῶν προσώπων, οὐ μόνον ἐξ ἐκείνων τῶν πόλεων, ἀλλὰ καὶ
ἐξ ἀνατολῶν, ὥς τοσοῦτον συνιστῶνται οἱ ρηθέντες ὑπὸ τῶν ἀνωτέρω ἁγίων ἀνδρῶν,
ὥστε συγκατατάττεσθαι ἐν τῇ μεγάλῃ Ἐκκλησίᾳ τὰς εἰκόνας αὐτῶν τῶν συκοφαντη-
θέντων, ἐν τῇ χορῇ μετὰ τῶν ἁγίων εἰκόνων τῶν ἁγίων Πατέρων, μεγάλου, φημί,
Ἐφραίμ καὶ πάντων τῶν λοιπῶν, ὧν ἐν ταῖς διδασκαλίαις οὐχ εὐρέθη ἀσεδές τι ἢ
ἐκνομον ἢ ἀκανόνιστον». (Πατρ. τ. 99 σελ 1816). Τελευταῖον ἀναφέρομεν τὴν
κρίσιν Ἰωάννου Πατριάρχου Ἀντιοχείας (ΙΑ' αἰῶν), ὅστις ἀπαριθμῶν τὰ συγγρα-
φέντα διβλίᾳ τῶν Πατέρων τῆς Σκήτης, ἀναφέρει σὺν αὐτοῖς καὶ τὸ διβλίον τοῦ
ἁγίου Ἡσαίου.

Κατὰ τὰς ἀνωτέρω πληροφορίας Ἡσαίας δ τοῦ Ε' αἰῶνος ἦν μονοφισίτης, οἱ
δὲ σωζόμενοι ΚΘ' λόγοι, δὲν ἀνήκουσιν αὐτῷ, ἀλλὰ Ἡσαΐα τοῦ Δ' αἰῶνος. Διότι
πῶς εἶναι δυνατόν μεγάλοι ἄνδρες τῆς Ἐκκλησίας, ὡς Ἰωάννης ὁ Δαμασκηνός,
Βαρσανούφιος, Γρηγόριος ὁ Σιναΐτης, Παῦλος ὁ Εὐεργετηνός, καὶ πολλοὶ ἄλλοι νὰ
παραθέτωσιν ὁλόκληρα τεμάχια ἐν τοῖς συγγράμμασιν αὐτῶν ἐξ ἔργου ἀνδρὸς μονο-
φυσίτου;

Πλὴν τῶν ΚΘ' λόγων διεσώθησαν ἐν λατινικῇ μεταφράσει (Πατρολογία λατίν.
τ. 103, σελ. 417 - 434), 68 κανόνες πρὸς ἀρχαρίους μοναχοὺς ληφθέντες ἐκ τοῦ γ'
δ' καὶ θ' λόγου.

Μικρὸν πονημάτιον μετ' ἐπιγραφῆς «Συμβουλαὶ τοῦ ἀδδᾶ Ἡσαίου πρὸς Θεο-
δώραν μοναχήν καὶ τὰς ἐν Χριστῷ ἀδελφὰς αὐτῆς»¹⁾ μεταφρασθὲν εἰς τὴν καθομι-
λουμένην ὑπὸ Νικηφόρου τοῦ Χίου, ἐξεδόθη (ἐν Ἐρμουπόλει 1885) ὑπὸ Χριστοφό-
ρου Ἀρχιμανδρίτου.

Ἐν τῇ Πατρολογία τ. 40. σ. 1205, εὐρίσκονται τοῦ αὐτοῦ ἰθ' κεφάλαια ἐπι-
γραφόμενα: «Περὶ ἀκακήσεως καὶ ἡσυχίας», ἅτινα ἐλήφθησαν ἐκ τῶν κθ' αὐτοῦ λό-
γων καθὼς καὶ τὰ ἐν τῇ Φιλοκαλίᾳ, (τομ. α' σ. 17) «Περὶ τηρήσεως νοός» ἐπιγε-
γραμμένα, πλὴν τῶν ζ', η', θ', καὶ ἰθ' κεφαλαίων.

Ἐν τῇ ὑπ ἀρ. 113φ κώδικι πατριαρχ. συλλογῆς, ὑπάρχουσιν ἀποσπάσματα
τινα ὑπὸ τὸ ὄνομα τοῦ ἀδδᾶ Ἡσαίου (φυλ. 62β - 68β, 124α - 132α, 202β - 203β.
Τὰ ἀποσπάσματα ταῦτα, πλὴν τριῶν. (127β, 118β καὶ 120α) ἀπαντῶντων καὶ ἐν
τῇ Φιλοκαλίᾳ (κεφ. κγ, κδ, κστ), δὲν εἶναι ἔργα τοῦ Ἀδδᾶ τούτου, λόγῳ ἐννοιῶν
καὶ γλώσσης. Παρὰ τῇ Παλλαδίᾳ († περὶ τὸ 420), τὰ ἐξῆς Ἀποφθέγματα διεσώ-
θησαν τοῦ ἀδδᾶ Ἡσαίου.

Εἶπεν ὁ ἀδδᾶς Ἡσαίας, ὅτι οὐδὲν οὕτως ὠφελεῖ τῷ ἀρχαρίῳ, ὥς ἡ ὕδρις ὡ-
σπερ γὰρ δένδρον καθ' ἑκάστην ποτιζόμενον, οὕτως ἀρχάριος ὕδριζόμενος καὶ ὑπο-
μένων.

Ἐλεγε πάλιν πρὸς τοὺς καλῶς ἀρχομένους καὶ ὑποτασσομένους πατράσιν ἁγί-
οις ὅτι ἡ πρώτη βαφή οὐκ ἀποβάλλει, ὥς ἐπὶ πορφύρας καὶ, ὡσπερ οἱ κλάδοι οἱ
ἀπαλοὶ εὐχερῶς μεταστρέφονται καὶ κάμπτονται, οὕτω καὶ οἱ ἀρχάριοι ὄντες ἐν

1) Τὸ περιοδικὸν σύγγραμμα «Κυριακὴ ἀνάγνωσις» ἐν ρωσικῇ μεταφράσει (1856 - 1858),
φέρει ἐπιγραφὴν: «Πρὸς τὸν μακάριον Θεόδωρον Ἀποφθέγματα τοῦ ἀδδᾶ Ἡσαίου περὶ τῶν ἁ-
γίων γυναικῶν» (Ἱστορ. διδασκαλία, τ. 6 σ. 350).

ὑποταγῇ.

Ἐλεγε πάλιν, ὅτι ἀρχάριος μεταβαίνων ἀπὸ μοναστηρίου εἰς μοναστήριον, ζοί-
κε ζῶψ ὑπὸ φόρβαιας ἐνταῦθα κάκεισε ἐλαυνομένη.

Εἶπε πάλιν, ὅτι ὁ πρεσβύτερος τοῦ Πηλουσίου, γενομένης ἀγάπης τῶν ἀδελφῶν
ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ, ἐλθόντων καὶ συλλαλούντων ἀλλήλοις, ἐπιτιμήσας αὐτοῖς εἶπε:
σιωπᾶτε ἀδελφοί, οἶδα ἐγὼ ἀδελφὸν ἐσθίοντα μεθ' ἡμῶν καὶ πίνοντα ποτήρια ὅσα
καὶ ὁμεῖς, καὶ ἡ εὐχὴ αὐτοῦ ἀναβαίνει ἐνώπιον τοῦ Θεοῦ ὡς πῦρ. Ἐλεγε πάλιν,
ὅτι ἐὰν θέλῃ ὁ Θεὸς ψυχὴν ἐλεῆσαι, αὐτὴ δὲ ἀφηνιάζει καὶ οὐκ ἀνέχεται, ἀλλὰ τὸ
θέλημα αὐτῆς ποιεῖ, συγχωρεῖ αὐτῇ παθεῖν, ἅπερ οὐ θέλει, ἵνα οὕτως αὐτὸν ἐπιζη-
τήσῃ.

Ἐλεγε πάλιν, ὅτι ἡνίκα τις βούλεται κακὸν ἀντὶ κακοῦ ἀποδοῦναι, δύναται καὶ
διὰ νεύματος μόνον βλάψαι τὴν συνείδησιν τοῦ ἀδελφοῦ.

Ὁ αὐτὸς ἀδδᾶς Ἡσαίας ἠρωτήθη, τί ἐστὶ φιλαργυρία; καὶ ἀπεκρίθη: τὸ μὴ
πιστεῦσαι τῷ Θεῷ ὅτι ποιεῖται τὴν φροντίδα, καὶ τὸ ἀπελπίσαι τῶν ἐπαγγελιῶν
τοῦ Θεοῦ, καὶ τὸ φιλοπλάτυνεσθαι.

Ἠρωτήθη πάλιν, τί ἐστὶ καταλαλιά; καὶ ἀπεκρίθη: τὸ μὴ γνῶναι τὴν δόξαν
τοῦ Θεοῦ, καὶ φθόνος πρὸς τὸν πλησίον.

Ἠρωτήθη πάλιν, τί ἐστὶ ὀργή; καὶ ἀπεκρίθη: ἔρις καὶ ψεῦδος καὶ ἀγνωσία¹⁾.

Ἐν τοῖς σχολίοις τῆς Κλίμακος (Πατρολογ. τόμ. 88) Ἰωάννου τοῦ Σχολαστι-
κοῦ († περὶ τὸ 600) τὰ ἐπόμενα ἀγνώστου κειμένου τοῦ ἀδδᾶ Ἡσαίου.

«Ὁ ἐνδημῶν ἀεὶ τῇ ἑαυτοῦ καρδίᾳ, ἐκδημεῖ πάντως τῶν τοῦ βίου ὡραίων·
πνεύματι γὰρ περιπατῶν τὰς τῆς σαρκὸς ἐπιθυμίας εἰδέναι οὐ δύναται, ἐπειδὴ λοι-
πὸν ἐν τῇ φρουρίᾳ τῶν ἀρετῶν τοὺς περιπάτους ὁ τοιοῦτος ποιεῖται, αὐτὰς ὡσπερ
τὰς ἀρετὰς πυλωροὺς ἔχων τοῦ τῆς ἀγνείας πολίσματος· διὸ δὴ καὶ ἀπρακτὸν λοι-
πὸν αἱ τῶν δαιμόνων τότε ἐπ' αὐτῷ γίνονται μηχαναί, καὶ ἄχρι τῶν θυρίδων τῆς
φύσεως τὰ τοῦ πανδήμου²⁾ ἔρωτος καταφθάσασί πως βέλῃ» (Σχόλιον δ' τοῦ κζ' λόγου).

«Ὁργή ἐστὶ, τὸ θέλειν προβαίνειν τὸ θέλημά σου, ἢ ψευδογνωσία τὸ θέλειν δι-
δάσκειν, τὸ ἀγαπᾶσαι τὴν χρεῖαν τοῦ κόσμου, ἢ μικροψυχία, τὸ συνέχεσθαι, τὸ μὴ
βαστάζειν, τὸ μὴ δοῦναι καὶ λαβεῖν» (Σχολ. α' τοῦ δ' λόγου).

«Ἐρώτησις. Τί ἐστὶ πορνεία; Ἀπόκρισις: Ἀκρασία. Ἐρώτησις. Καὶ τί ἐστὶν
ἀκρασία; Ἀπόκρισις: Κόσμησις τοῦ σώματος, περισπασμός, ὀκνηρία, γελωτοποιοὶ
λόγοι, τὸ προσέχειν ἀναιδῶς, ἀπιστία τῶν ἐπαγγελιῶν τοῦ Θεοῦ, τὸ φιλοπλάτυνε-
σθαι, διότι θέλεις τὸ καύχημα τοῦ κόσμου, καὶ ἀγαπᾷς τὴν ἀνελεημοσύνην, διότι ἀ-
γαπᾷς τὴν κενοδοξίαν, τὸ μὴ μετρησάτι τινα τὴν ἀσυγείδησιν, καὶ τὸ μὴ προσέχειν
τῷ κρίματι τοῦ Θεοῦ» (Σχόλ. ιβ' τοῦ ιε' λόγου).

Ἰωάννης ὁ Δαμασκηνός († 756) διέσωσεν ὁλόκληρον τὸν περὶ ταπεινοφροσύ-
νης λόγον (λόγ. κ' σελ. 118), ἐν τοῖς ἱεροῖς Παραλλήλοις, καὶ τὰ ἐξῆς δύο τεμά-
χια.

1) Ἀποφθέγμ. Πατέρων, τ. 65, σ. 204 - 220. Ἐδερκετιν. διβλ. 6' ὑπόθ. λε' σ. 113.

2) Τὸ τεμάχιον τοῦτο ἀπαντᾶται καὶ παρὰ τῷ Διαδόχῳ, ἐπισκόπῳ Φωτικῆς, ἐν τῇ ἀσκη-
τικῇ αὐτοῦ λόγῳ, κεφ. νζ' Φιλοκαλ. τ. α' σελ. 149. Καὶ ὑπὸ Νικηφόρου τοῦ μονάζοντος ἀπο-
δίδεται τῷ Διαδόχῳ (Φιλοκαλ. τ. 6' σελ. 239).

«Ἐπει συμπτώματα τὰ αὐτὰ ἁμαρτωλοῖς καὶ δικαίοις συμβαίνει, μὴ πάντας τοὺς περιστατικοὺς υποβαλλομένους ἡγούμεθα, καὶ προλαβούσης σωτηρίας ὑπομεμενηκέαι τὰ πονηρά» (Πατρολογ. τ. 96 σελ. 324).

Οἱ ἑαυτῶν μόνον ἕνεκα πάντα πράττοντες φιλαυτίαν τὸ μέγιστον τῶν κακῶν ἐπιτηδεύουσιν· ὁ ποιεῖ τὸ ἀμικτον, τὸ ἀκοινωνήτον, τὸ ἀφίλον, τὸ ἀδικον, τὸ ἀσεβές. Τὸν γὰρ ἄνθρωπον ἡ φύσις κατεσκεύασεν οὐχ ὡς τὰ μονωτικὰ θηρία, ἀλλ' ὡς ἀγελαῖα καὶ σύντομα καὶ κοινωνικά, ἵνα μὴ μόνον ἑαυτῷ ζῇ ἀλλὰ καὶ πατρὶ καὶ μητρὶ καὶ ἀδελφοῖς καὶ γυναικὶ καὶ τέκνοις καὶ ἄλλοις συγγενέσει, καὶ φίλοις καὶ δημόταις, καὶ φυλῆταις, καὶ πατρὶδι καὶ δημοφύλοις καὶ πᾶσιν ἀνθρώποις· ἔτι μέντοι καὶ τοῖς μέρεσι τοῦ παντὸς καὶ ὅλῳ τῷ κόσμῳ, καὶ πολὺ πρότερον τῷ Θεῷ καὶ ποιητῇ· δεῖ γὰρ εἶναι, εἴγε ὅλος ἐστὶ λογικός, κοινωνικόν, φιλόκοσμον, φιλόθεον, ἵνα γένηται καὶ θεοφιλής» (Αὐτόθ. σελ. 420). Τοῦ ἀδδᾶ Παύλου ἐξ Ἀμμορίου κτίτορος τῆς εὐεργέτιδος μονῆς (1048), ἐξ ἧς καὶ Εὐεργετινός, πλὴν τῶν ὑποσημειωθέντων τεμαχίων ἐν τῇ κειμένῳ τῶν λόγων, εὐρίσκονται καὶ τὰ ἐξῆς τεμάχια ἐν τῇ Εὐεργετινῇ ἐξ ἀγνώστων ἔργων. «Ὁ αὐτὸς (Ἡσαΐας) ἀσθενῶν, εἶπε πρὸς τὸν ἀδδᾶν Πέτρον: κόπος ἔχων ἀναπαύσεως προσδοκίαν οὐκ ἔχει βάρος· διὸ οὐδὲ ἐγὼ ἐν τῇ κόπῳ τῆς ἀσθενείας πᾶνυ θαροῦμαι, συνέχει δέ με μᾶλλον ὁ φόβος τῆς σκοτεινοτάτης ὥρας ἐκείνης, ὅταν ἀποριφῶ ἀπὸ προσώπου τοῦ Θεοῦ, καὶ οὐδεὶς ἔσται λοιπὸν ὁ ὑπακούων μου, οὐδὲ ἔσται τις προσδοκία ἀναπαύσεως» (βιβλ. γ' ὑπόθ. ιη' σελ. 53). Δυνατὸν δὲ τῷ ἀνθρώπῳ πονηρὰ ἐξ ἀφορμῆς τοῦ ἀγαθοῦ ποιεῖν· ἁμαρτάνων γὰρ οὐ μετανοεῖ.

Εἰ ἀληθῶς μετενοεῖ, οὐχ ἡμάρτανε· ὁ γὰρ μετανοήσας οὐκ ἔχει ὥρας Θεοῦ, ἐν αἷς ὀφείλει εὐπραγεῖν, καὶ ὥρας τοῦ διαδόλου ἐν αἷς δεῖ ἀσωτεύεσθαι· οὐδὲ καιρὸν εὐσεβείας ἔχει, καὶ πάλιν καιρὸν παρανομίας· οὐ ποτε δοῦλος Θεοῦ, καὶ ποτε δοῦλος τοῦ διαδόλου, ἀλλ' αἰεὶ ὁ αὐτὸς ἐστίν. «Ὁ γὰρ ποιῶν τὴν ἁμαρτίαν», φησὶν ὁ Κύριος, «δοῦλος τῆς ἁμαρτίας ἐστί» (Ἰωάν. η' 35), ὁ δὲ δοῦλος τῆς ἁμαρτίας, Θεῷ δουλεύειν οὐ δύναται· ὡς αὐτὸς πάλιν ὁ ἀψευδὴς Κύριος, ἐν Εὐαγγέλοις λέγει: «Ὅθις δύναται δυοὶ Κυριοὶ δουλεύειν» (Ματθ. ζ' 24), «τίς γὰρ μετοχὴ δικαιοσύνης καὶ ἀνομίας; φησὶν ὁ Ἀπόστολος, «ἢ τίς κοινωνία φωτὶ πρὸς σκότος; Τίς δὲ συμφώνησις Χριστῷ πρὸς βελίαν; Τίς δὲ συγκατάθεσις ναφ Θεοῦ μετὰ εἰδώλων;» (Β' Κορ. ζ' 14 - 15). «Καθαρίσωμεν ἑαυτούς, φησὶν, ἀπὸ παντὸς μολυσμοῦ σαρκὸς καὶ πνεύματος» (αὐτόθ. ζ' 1), καὶ τότε ἐπιτελοῦμεν ἀγιωσύνην ἐν ἀγάπῃ Χριστοῦ, ἥτοι πᾶσαν ἀγαθοεργίαν. Ὁ γὰρ τὰ πλεῖστα τῶν ἁμαρτημάτων διαφυγών, ὅφ' ἐνός δὲ καὶ τοῦ τυχόντος κυριεύμενος οὐκ ἐλεύθερος, ὅφ' γὰρ τις ἡττηται τούτῳ καὶ δεδούλωται καὶ ὁ ὑπὸ τῶν μικρῶν εὐχερῶς νικώμενος, πλέον μᾶλλον τοῖς μεγάλοις δεδούλωται· ἀδύνατον γὰρ κρατῆσαι τῶν μεγάλων παθῶν, ἐὰν μὴ πρῶτον νικήσῃ τὰ εὐτελέστερα» (βιβλ. γ' ὑπόθ. ια' σελ. 30). Ἐν τῇ Φιλοκαλίᾳ τῶν ἱερῶν νηπιτικῶν (τομ. α' σελ. 18 - 19), τὰ ἐπόμενα κεφάλαια. «Ὁφείλει ὁ μοναχὸς ἀποκλεῖσθαι αὐτοῦ πάσας τὰς πύλας τῆς ψυχῆς, ἡγουν τὰς αἰσθήσεις, τοῦ μὴ πτωματισθῆναι δι' αὐτῶν· καὶ ἐὰν ἴδῃ ὁ νοῦς ἑαυτὸν μὴ κατακυριεύμενον ὑπὸ τινος, ἐτοιμάζεται εἰς ἀθανασίαν, ἐπισυνάγων τὰς αἰσθήσεις αὐτοῦ ἐπὶ τὸ αὐτό, καὶ ποιῶν αὐτὰς ἐν σῶμα» κεφ. ζ').

«Ἐὰν ἐλευθερωθῇ ὁ νοῦς ἀπὸ πάσης ἐλπίδος τοῦ κόσμου τῶν ὁρωμένων, τοῦτο ἐστὶ τὸ σημεῖον ὅτι ἀπέθανεν ἐν σοὶ ἡ ἁμαρτία» (Κεφ. η').

Ἐὰν ἐλευθερωθῇ ὁ νοῦς, ἡ μεσότης ἦν ἔχει μεταξὺ ἑαυτοῦ καὶ τοῦ Θεοῦ ἀπέρχεται» (Κεφ. θ'). Ἐὰν ὁ νοῦς ἐνδυναμωθῇ καὶ ἐτοιμάσῃ ἑαυτὸν ἐξακολουθεῖν τῇ ἀγάπῃ τῇ σθεννοῦσῃ πάντα τὰ πάθη τοῦ σώματος, καὶ οὐκ ἐάσῃ τι τῶν παρὰ φύσιν καταδυναστεῦσαι τῆς καρδίας ἐν τῇ αὐτῆς δυνάμει, ἀντίσταται ὁ νοῦς τὰ παρὰ φύσει, ἕως οὗ χωρὶς αὐτὴν ἐκ τῶν παρὰ φύσιν» (Κεφ. ιθ').

Ὁ μοναχὸς Ἀντώνιος ἡ Μέλισσα ἀκμάσας κατὰ τινες περὶ τὸ 1110 διέσωσε τὰ ἐξῆς τεμάχια.

«Τί βέλτιον, τρυφᾶν ἐπὶ ὀλίγας ἡμέρας καὶ τὴν ἐπιθυμίαν τῆς σαρκὸς ποιεῖν καὶ στερηθῆναι τῆς αἰωνίου ζωῆς; καὶ τὰ λοιπά».

«Ἀδικεῖ τοὺς ἀγαθοὺς ὁ φειδόμενος κακῶν» (Βιβλ. α' κεφ. λθ' σελ. 910-Πατρολ. Τόμ. 136).

Ὅσοι τοὺς ἀδικοῦντας κολάζουσιν, οὗτοι τοὺς ἄλλους ἀδικεῖσθαι κωλύουσιν» (Αὐτόθι).

«Ὁ ἀρετὴν τιμῶν πρῶτην ἀλήθειαν τιμᾷ, καὶ μάλιστα ὡς ἀγαθοῦ παντός ἡγεμόνευσαν». (Αὐτόθι κεφ. ξθ' σελ. 978).

Γρηγόριος ὁ Σιναΐτης ἀκμάσας περὶ τὸ 1330, ἐν τῷ ἔργῳ αὐτοῦ «περὶ ἡσυχίας, καὶ περὶ τῶν δύο τρόπων τῆς προσευχῆς» (Φιλοκαλ. τ. 6. κεφ. γ' σ. 269), λέγει: «Ὅτι δὲ ὀφείλεις κρατεῖν τὴν ἐκπνοήν, μάρτυς Ἡσαΐας ὁ ἀναχωρητὴς περὶ τούτου λέγων».

«Εἶπε πάλιν (ὁ Ἡσαΐας), ἐὰν μὴ γένηται ἄνθρωπος ὡς τὸ ἀγαλμα, οὐ δύναται συνοικῆσαι τῷ πλησίον» (κωδ. Πατριαρ. συλλογῆς 113ος φύλ. 25β).

Ὁ δὲ κώδιξ ἐξ οὗ ἡ παρούσα ἐκδοσις τῶν κθ' λόγων τοῦ ἀδδᾶ Ἡσαΐου εἶναι χαρτῆος ὑπ' ἀρ. 109 Πατριαρχικῆς συλλογῆς (0,253X0,215) ἐκ φύλ. 312, γραφεὶς ἐν ἔτει 1679 ὑπὸ Δαμασκηνοῦ μοναχοῦ. Τῇ κείμενῳ δίστηλον καὶ ἐκ γραμμῶν 27 καθ' ἐκάστην σελίδα 0,253X0,16. Ἐν ἀρχῇ ὑπάρχουσι δύο περιπλέον φύλλα, ἅτινα περιέχουσι τὸν πίνακα τῶν Κθ' λόγων τοῦ ἀδδᾶ Ἡσαΐου, καὶ ἐν τέλει τὴν σημείωσιν: «† Μοναχέ, ἀναγινώσκων τὴν βιβλίον ταύτην εὐχου Δαμασκηνοῦ μοναχοῦ, ὅπως Κύριος ὁ Θεὸς ἐλεήσῃ αὐτὸν ἐν τῇ ἡμέρᾳ τῆς κρίσεως, ὅς καὶ τὴν γένεσιν ἔσχευεν ἐξ Ἀδριανουπόλεως». Ἐν τέλει τοῦ φύλ. 106α. «Ἐγράφη τὸ παρὸν βιβλίον ἐπὶ ἔτους τοῦ σωτηρίου πάθους α χ ο θ διὰ συνδρομῆς καὶ ἐξόδου κυρ Φιλοθέου καὶ ἐπροσηλώθη τῇ σεβασμῇ μονῇ τοῦ ἁγίου πατρὸς ἡμῶν Σάββα τὴν ἐν τῇ ἁγίᾳ πόλει Ἱερουσαλὴμ. Χεὶρ Δαμασκηνοῦ μοναχοῦ».

Πρὸς ἀντιπαραβολὴν τοῦ κειμένου τοῦ ἀδδᾶ Ἡσαΐου εἶχομεν ὑπ' ὅψει τοὺς ἐπομένους κώδικας ἐκ τῆς βιβλιοθήκης τοῦ ἱεροῦ ἡμῶν Κοινοῦ, ὡς καὶ ἐκ τῆς Σιναΐτικῆς τινάς.

Ἐν τῷ α' λόγῳ τὸν 362ον Σαβαΐτικόν, αἰών. ΙΓ', φύλ. 203α.

» » β' » » 464ον Σιναΐτικόν » ΙΖ' » 183β.

» » γ' » τὸν αὐτόν, ὡς καὶ τὸν 206 Σαβαΐτικόν αἰών. ΙΣΤ'.

δ' » » »

ε' » » 378ον Σαβαΐτικόν αἰών. Η'. φύλ. 131.

ζ' » » 78 » » ΙΒ'. φύλ. 53β, καὶ τὸν

181ον Πατριαρχικὸν αἰὼν. ΙΓ'.

θ' » » 408 »

» Θ'. ἢ Ι'. φύλ. 142. καὶ

τὸν 215ον Πατριαρχικὸν αἰὼν. ΙΣΤ'. φύλ. 266β.

ιε' » τὸν αὐτὸν »

» φύλ. 151α.

ιστ' » » αὐτόν·

προκειμένου δὲ περὶ τῆς ἐπιστολῆς τοῦ ἀδδᾶ Μωϋσέως πρὸς τὸν ἀδδᾶν Ποιμένα (σελ. 85 - 86), τὸν 633ον Σαβαΐτικὸν αἰὼν. ΙΔ'. φύλ. 31β, καὶ τὸν 461ον Σιναΐτικὸν αἰὼν. ΙΕ'. φύλ. 191β. Ἐν τῇ χωρίῳ τοῦ ἀδδᾶ Μωϋσέως (σελ. 91), τοῦ αὐτοῦ λόγου τὸν 449ον Σιναΐτικὸν μεμбр. αἰὼν. Ι'. φύλ. 37α.

Ἐν τῇ κζ' λόγω τὸν 162ον Σαβαΐτικὸν αἰὼν. ΙΕ'. φύλ. 454 - 459, τὸν 378ον Σαβαΐτ. αἰὼν. ΙΗ'. φύλ. 1346, τὸν 215ον Πατριαρχικὸν αἰὼν. ΙΣΤ'. φύλ. 181, καὶ 464ον Σιναΐτικὸν, φύλ. 175β προκειμένου περὶ τῶν «Κεφαλαίων τοῦ ἀδδᾶ Ἀμμωνᾶ», τὸν 157 Σαβαΐτ. αἰὼν. Ι'. φύλ. 1726.

Ἐν τοῖς Ἀποσπάσμασι, καὶ διηγήμασι τοὺς ἐξῆς:

Τὸν 113ον αἰὼν. ΙΖ'. καὶ 137ον αἰὼν. ΙΔ'. Πατριαρχ. συλλογῆς.

» 206ον αἰὼν. ΙΣΤ'. τὸν 394ον αἰὼν. ΙΕ'. καὶ τὸν 633ον αἰὼν. ΙΔ'. Σαβαΐτικῆς συλλογῆς.

Τὸν 22ον αἰὼν. ΙΗ'. τῶν Καταλοίπων τῆς Ἱεροσολυμιτικῆς βιβλιοθήκης καὶ τὸν 488 αἰὼν. ΙΑ'. Σιναΐτικόν.

Ἐκτὸς τῶν ἀνωτέρω κωδίκων ἐλάβομεν ὑπ' ὄψει καὶ τὸ λατινικὸν κείμενον τοῦ ἀδδᾶ Ἡσαίου (Πατρολ. τ. 40, σελ. 1105 - 1205), ὅπερ Πέτρος Φραγκίσκος Ζήνωνς ἐκ Βερώνης τῇ 1574, ἐκ κώδικος ἑλληνικοῦ γεγραμμένου δι' ἀρχαιοτάτων χαρᾶκτῶν μετέφρασε, τῇ διορθώσει Ἀντωνίου Γηλδέρτου· παραβαλόντες δὲ τὰ δύο κείμενα, ὑπεσημειώσαμεν τὰ οὐσιώδεις διαφορὰς καὶ ἐλλείψεις ἐκάστου.

Διτηρήθη τὸ κείμενον πιστὸν ἐκτὸς γραμματικῶν τινῶν οὐδεμίαν φερόντων ἀλλοίοισιν, καὶ τῶν ἀνορθογραφιῶν, ὧν πλήρες ἐστὶ τὸ χειρόγραφον· διηρέθησαν δὲ ἅπαντες οἱ λόγοι εἰς παραγράφους δι' ἀλφαριθμητικῶν στοιχείων¹⁾.

Κατεβλήθη φροντίς, ἵνα ληφθῇ ὑπ' ὄψει ὅτι σχετικὸν πρὸς τὸν βίον καὶ πρὸς τὰ ἔργα τοῦ ἀδδᾶ Ἡσαίου, ὑπεσημειώθησαν δὲ τὰ ἀπαντῶμενα χωρία παρὰ τῇ Εὐεργετινῷ, Φιλοκαλίᾳ καὶ λοιποῖς πατράσι, τέλος δὲ τὸ ὅλον ἔργον ἀντὶ τῆς ἀπαρτισθῆ ἐκ 12 τυπογραφικῶν φύλλων, ὡς ἐσημειώθη ἐν τῇ ἀγγελίᾳ, ἀπαρτίζεται ἐκ 18, ἥτοι κατὰ 80 σελίδας καὶ πλέον.

Τελευτώντες ὁμολογοῦμεν ὅτι ἦτο βαρύτερον τὸ φορτίον, ὅπερ ἀνελάβομεν καὶ ἀνώτερον τῶν ἀσθενῶν ἡμῶν δυνάμειν, ἀλλὰ πεποιθότες τῇ ἀρωγῇ Θεοῦ ἐχωρήσαμεν ἐπὶ τὸ ἔργον. Λυπούμεθα ἐκ μέσης καρδίας βλέποντες ἐπὶ τοσοῦτον παρημελημένην τὴν μοναχικὴν φιλογίαν παρ' ἡμῖν, ἐνθ' παρὰ τοῖς ἄλλοις ἔθνεσι παρατηρεῖται ζωηρὰ κίνησις, σοδαρεῖ δὲ ἐργασίαι γίνονται περὶ αὐτήν. Μιμηθῶμεν αὐτοῦς, ἐργασθῶμεν καὶ ἡμεῖς, εἶναι πλέον καιρὸς· ἀπορρίψωμεν ἀφ' ἡμῶν τὴν ἀκηδίαν, ἥτις κατέχει ἡμᾶς, ἐκθάψωμεν τοὺς θησαυροὺς τῶν Πατέρων ἡμῶν ἐκ τῶν βιβλιοθη-

1) Τὰ κείμενα τῶν ἐν τῇ προλόγῳ διηγημάτων ἀφέθησαν ὡς ἔχουσιν, ἄνευ ἀλλοιώσεως καὶ διορθώσεως.

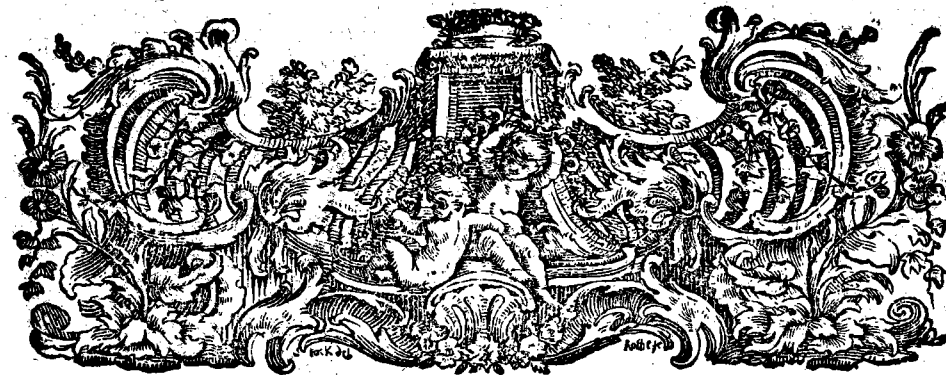
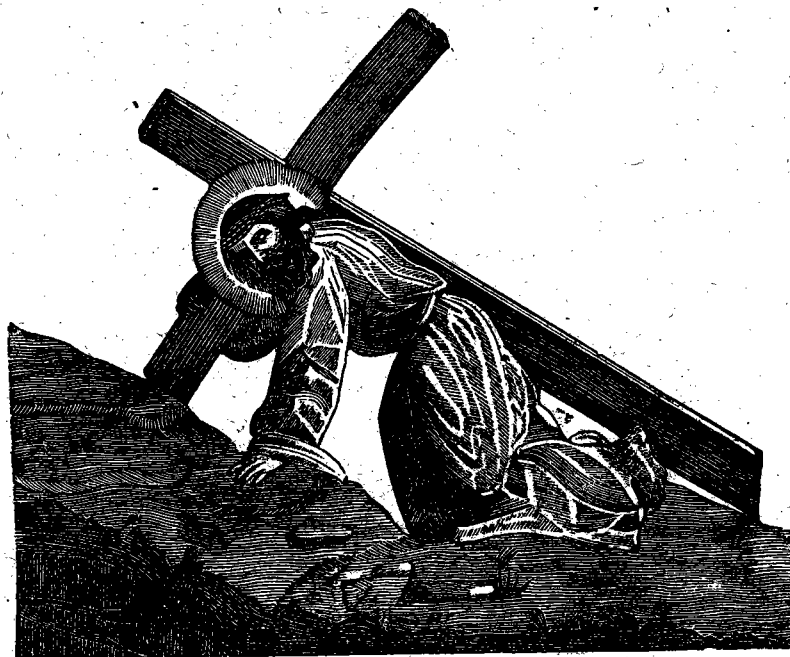
κῶν, ἵνα μὴ ὧσι διὰ παντὸς ἐντεταφιασμένοι ὑπὸ τὴν κόνιν. Γνωρίζομεν τὰς παρακολουθούσας θλίψεις καὶ τὰς πικρίας, δι' ὧν ποτίζονται οἱ περὶ τὰ τοιαῦτα ἔργα ἀσχολούμενοι, ἀλλὰ παρίδωμεν τὰυτα, ἔχοντες ὑπ' ὄψιν ὅτι ἐργαζόμεθα ὑπὲρ τοῦ καλοῦ.

Δημοσίως ἐκφράζομεν τὴν εὐγνωμοσύνην ἡμῶν τῷ Ἑλλογιμωτάτῳ κ. Ἰωάν. Φωκυλίδῃ, ἐπὶ εἰκοσιπενταετίαν καθηγητῇ τῆς Γαλλικῆς καὶ Λατινικῆς ἐν τε τῇ Θεολ. Σχολῇ τοῦ Σταυροῦ καὶ τῇ ἐντὸς τῆς πόλεως Γυμνασίῳ, νῦν δὲ Ἀρχισυντάκτῃ τῆς Νέας Σιών, πάνυ εὐγενῶς ἀναλαβόντι τὴν ὅλην ἐπιστάσιν τῆς ἐκδόσεως τοῦ ἔργου, καὶ εἰς πάντας τοὺς ἀδελφούς, τοὺς ἐργασθέντας ἢ συμβαλόντας ὑπὲρ εὐδόσεως τοῦ ἔργου, τοῖς δὲ ἀξιοτίμοις συνδρομηταῖς τὰς εὐχαριστίας ἡμῶν ἐπὶ τῇ προθύμῳ αὐτῶν ἀρωγῇ, ὧν καὶ τινες προκατέβαλον τὴν συνδρομὴν αὐτῶν ἐν τῇ ἐνάρξει τῆς ἐκτυπώσεως τοῦ ἔργου.

Ἐν Ἀγιάσματι (παρὰ τοῖς ἐρετίοις τῆς λαύρας τοῦ ἀδδᾶ Γερασίου) τῇ 15ῃ Μαρτίου 1911.

Αὐγουστίνος Μοναχὸς





ΤΟΥ ΟΣΙΟΥ ΠΑΤΡΟΣ ΗΜΩΝ ΑΒΒΑ ΗΣΑΪΟΥ

ΛΟΓΟΣ Α'.

Ἐντολαὶ τοῖς ἀδελφοῖς τοῖς μετ' αὐτοῦ.

(Κώδιξ 109ος αἰῶνος 15' Πατριαρχικῆς συλλογῆς τῆς Ἱεροσολυμιτικῆς
βιβλιοθήκης, φύλ. 1α - 100β).

Οἱ θέλοντες μέναι μετ' ἐμοῦ, ἀκούσατε διὰ τὸν Θεόν, καὶ εἰς ἕκαστος καθήσῃ ἐν τῷ κελλίῳ αὐτοῦ ἐν φόβῳ Θεοῦ, καὶ μὴ καταφρονήσῃ τοῦ ἐργοχειρίου ὑμῶν διὰ τὴν ἐντολὴν τοῦ Θεοῦ, καὶ μὴ ἀμελήσῃ τῆς μελέτης ὑμῶν καὶ τῆς συνεχοῦς εὐχῆς· καὶ φυλάξατε τὴν καρδίαν ὑμῶν ἀπὸ λογισμῶν ἁλλοτρίων, τοῦ μὴ λογισασθαι τι περὶ τινος ἀνθρώπου ἢ πράγματος τοῦ αἰῶνος τούτου, ἀλλὰ πάντοτε ἐρευνᾶν ἐν τίνι προκόπτετε, καὶ σπουδάζετε διορθοῦσθαι, καὶ παρακαλοῦντες τὸν Θεὸν ἐν πόνῳ καρδίας καὶ δάκρυσι καὶ κακοπαθείᾳ, ἵνα συγχωρήσῃ ὑμῖν, καὶ τοῦ λοιποῦ φυλάξῃ ὑμᾶς, τοῦ μὴ εἰς τὰ αὐτὰ ἐμπεσεῖν. Καθ' ἡμέραν πρὸ ὀφθαλμῶν ἔχοντες τὸν θάνατον καὶ μεριμνῶντες πῶς ἐξέλθετε ἐκ τοῦ σώματος, καὶ πῶς παρέλθετε τὰς ἐξουσίας τοῦ σκότους, τὰς ἀπαντώσας ἡμῖν ἐν τῷ ἀέρι,¹ καὶ πῶς ἀπαντήσῃτε τῷ Θεῷ, ἀπροσκόπτως προβλέποντες τὴν φρικτὴν ἡμέραν τῆς ἀποφάσεως καὶ ἀνταποδόσεως τῶν ἐκάστου ἡμῶν ἔργων τε καὶ λόγων καὶ διαλογισμῶν. «Πάντα γὰρ γυμνὰ καὶ τετραχλισμένα τοῖς ὀφθαλμοῖς αὐτοῦ, πρὸς ὃν ἡμῖν ὁ λόγος» (Ἐβρ. δ' 13). Χωρὶς δὲ μεγάλης ἀνάγκης, μὴ λαλήσῃτε τίποτε ἐν τῇ τραπέζῃ¹), μὴδὲ ἐν τῇ συνάξει²), καὶ μὴ διορθώσῃθ

1) Ὁ ἅγιος Παχώμιος (†348) ὁρίζει: «Εἴ τις προπετεῖα φερόμενος λαλήσῃ καὶ γελάσῃ ἐν τῷ τόπῳ τῆς ἐστιάσεως ἐπιτίμιον λαμβάνει» (Καν. 8' Πατρολογ. Migne τόμ. 40, σελ. 948).

2) Ἐὰν συμβῇ ὥστε ἐν τῇ ψάλλειν ἢ προσεῦχεσθαι ἢ ἐν τῷ μέσῳ τῆς ἀναγνώσεως νὰ διμυλήσῃ ἢ γελάσῃ τις, οἰεῖται πᾶσαν τὴν λύσιν τὴν ζώνην καὶ κίτων τὸν αὐχένα, καὶ τὰς χεῖρας ἔχων καταβεβλημένας, νὰ σταθῇ ἔμπροσθεν τοῦ θυσιαστηρίου καὶ νὰ ἐπιτιμῇ ὑπὸ

τινα ψάλλοντα, εἰ μὴ τι αὐτοὺς ἐρωτήσῃ ὑμᾶς. Πρὸς μίαν δὲ ἐβδομάδα ποιήσατε εἰς τὸ μαγεῖριον ¹⁾ ἐν φόβῳ Θεοῦ, μὴ ἀπολύοντες τὴν μελέτην ὑμῶν· ὅπως μὴ εἰσέλθῃ τις ²⁾ εἰς τὸ κελλίον τοῦ ἀδελφοῦ αὐτοῦ, μηδὲ θελήσῃτε πρὸ τῆς ὥρας ἰδεῖν ἀλλήλους ³⁾, μηδὲ κατανοήσῃτε τὸ ἐργόχειρον ἀλλήλων, εἰ εἰργάσατο ὁ ἀδελφός σου ὑπὲρ σὲ ἢ οὐ ὑπὲρ αὐτόν. Ἐξερχόμενοι δὲ εἰς πάρεργον, μὴ ἀργολογήσῃτε, μηδὲ παρρησιάζησθε ὅπως, ἀλλ' ἕκαστος ἐν φόβῳ Θεοῦ προσέχῃ ἑαυτῷ καὶ τῷ ἐργοχείρῳ, καὶ τῇ μελέτῃ καὶ τῇ ψυχῇ ἐν τῷ κρυπτῷ. Ὅταν δὲ ἀπολύσῃ ἡ σύναξις ἢ δταν ἐγείρησθε ἀπὸ τοῦ φαγεῖν, μὴ καθήσῃτε ⁴⁾ μετ' ἀλλήλων ὁμιλοῦντες ⁵⁾, μήτε λόγους περὶ Θεοῦ μήτε περὶ τοῦ κόσμου, ἀλλ' ἕκαστος εἰσέλθῃ εἰς τὸ κελλίον αὐτοῦ καὶ κλαύσῃ τὰς ἀμαρτίας αὐτοῦ· ἐὰν δὲ γένηται χρεῖα λαλῆσαι μετ' ἀλλήλων ⁶⁾, μικρὸν μικρὸν λαλεῖτε μετὰ ταπεινώσεως καὶ εὐλαβείας, ὡς τοῦ Θεοῦ προσέχοντες εἰς ὑμᾶς. Μὴ φιλονεικήσῃτε μετ' ἀλλήλων καὶ μὴ καταλαλήσῃτε τινος· μὴ κρίνῃτε τινα, μὴ ἐξουθενώσῃτε, μὴ γογγύσῃτε κατὰ τινος, ὅπως μὴ ἐξέλθῃ ἐκ τοῦ στόματος ὑμῶν (ψεῦδος). Μὴ θελήσῃτε καλῆσαι ἢ ἀκουσαί τι τῶν μὴ ὠρελούντων ὑμᾶς.

Β'. Μὴ ἐάσῃτε ἐν τῇ καρδίᾳ ὑμῶν, μηδὲ μῖσος, μηδὲ φθόνον κατὰ τοῦ πλησίον, μηδὲ (τι) ἔσω ἐν τῷ στόματι ὑμῶν καὶ ἄλλο ἐν τῇ καρδίᾳ, ὃ γὰρ Θεὸς οὐ μυκτηρίζεται, ἀλλὰ πάντα θεωρεῖ καὶ τὰ κρυπτά καὶ τὰ φανερά. Πάντα δὲ λογισθὲν καὶ πᾶσαν θλίψιν καὶ πᾶν θέλημα ὑμῶν καὶ πᾶσαν ὑπο-

τοῦ ἡγουμένου τῆς μονῆς. Τὸ αὐτὸ πρέπει νὰ πράξῃ κατὰ τὴν συνάθροισιν τῶν ἀδελφῶν, δταν κατὰ τὸν αὐτὸν τρόπον συνέλθουν πρὸς τὸ φαγεῖν (ἀγ. Παχώμ. καν. 8 κατὰ κείμενον μεταφρασθὲν ἐκ τοῦ λατινικοῦ ὑπὸ Δημ. Πετρακάκου, Μοναχικοὶ θεσμοὶ τόμ. α' σελ. 101, Λειψία 1907. Πρβλ. καὶ σελίδα 948 Πατρολογ. Migne τόμ. 40).

1) Ἰωάννης ὁ Κασσιανὸς († 435), περιελθὼν τὰς μονὰς Ἀνατολῆς καὶ Αἰγύπτου μετὰ τοῦ φίλου αὐτοῦ Γερμανοῦ (390), ἀναφέρει ὅτι μόνον ἐν τοῖς κατὰ τὴν Ἀνατολὴν κοινοβίοις, «Ἐβδομάδας οἱ ἀδελφοὶ ἐκ διαδοχῆς ποιοῦσιν ἐν τῷ μαγεῖρι καὶ τοῖς ἄλλοις καθήκουσιν... παρὰ δὲ τοῖς Αἰγυπτίοις ἐνὶ δοκιμωτάτῳ τῶν ἀδελφῶν ἡ τοῦ μαγεῖριου φροντίς ἐπιτρέπεται, ἐφ' ὅσον ἡ ἀρετὴ τοῦτου ἐπιδίδωσι καὶ ἡ ἰσχὺς τοῦ σώματος ὑπουργεῖ ἐν τῇ διακονίᾳ, — καὶ μήτε γῆρας αὐτῷ μήτε ἀσθένεια ἐμποδίζει» (Κασσιανὸς πρὸς Καστορά περὶ τῶν κανονικῶν τῶν κοινοβίων διατυπώσεων Πατρολογ. Migne τόμ. 28, σελ. 860).

2) Συναγωγὴ τῶν Θεοφθόγγων ρημάτων καὶ διδασκαλιῶν τῶν Θεοφόρων καὶ ἁγίων Πατέρων, ὑπὸ Παύλου τοῦ ἐκ τῆς Εὐεργετιδῆς μονῆς μοναχοῦ τοῦ καὶ Εὐεργετινοῦ καλουμένου, διδλ. ιγ' ὑπόθ. ιγ' σελ. 37. Ἀντὶ τῆς «Συναγωγῆς τῶν Θεοφθόγγων ρημάτων καὶ διδασκαλιῶν» μεταχειρίζομεθα τὴν λέξιν «Εὐεργετινός» ἐν τοῖς ἐφεξῆς ἀπαντῶσι τμημαχοῖς τοῦ ἀββᾶ Ἡσαίου, ἐξ ὧν ἀρκετὰ ἐναπεταμίσουν ὁ Εὐεργετινὸς μοναχὸς Παῦλος ἐν τοῖς τέσσαρσι διδλίοις τῆς Συναγωγῆς (ἐκδοσ. Κωνσταντινουπόλεως 1861).

3) Ὁ Παλλάδιος († περὶ τὸ 430) ἀναφέρει ὅτι ἐν τῷ ὄρει τῆς Νητρίας «ἔως ὥρας ἑκτῆς» (ἤτοι τὴν μεσημέριαν) ἀπηγορεύετο «τὸ συντυχεῖν μηδενὶ» (Λαυσαϊκὴ ἱστορ. Κεφ. ζ'. Πατρολογ. Migne τόμ. 34 σελ. 1019).

4) Τὰ ἐφεξῆς μέχρι τέλους τοῦ παρόντος λόγου ἐλήφθησαν ἐκ τοῦ 362 Κώδικος τῆς συλλογῆς τοῦ ἁγίου Σάββα, αἰῶνος ΙΓ' σελ. 203α διότι ἐνεκεν χάσματος, διήκοντος μέχρι τοῦ ἡμίσεος τοῦ τρίτου λόγου, δὲν εὐρίσκονται ἐν τῷ χειρογράφῳ τῶν λόγων τοῦ ἀββᾶ Ἡσαίου.

5) Ἐξίων τῆς ἐστιάσεως, οὐ μὴ πολυλογίης (ἀγ. Παχώμ. καν. ιδ').

6) Εὐεργετιν. διδλ. β' ὑπόθεσ. μζ' σελ. 144.

ψίαν, μηδὲ ὅπως κρύψῃτε, ἀλλ' ἐξαγγείλατε μετὰ πάσης ἐλευθερίας τῷ ἀββᾶ ὑμῶν, καὶ, ὃ ἀκούσῃτε παρ' αὐτῷ, μετὰ πίστεως οπουδάξετε ποιῆσαι. Βλέπετε μὴ ἀμελήσῃτε ¹⁾ φυλάξαι τὰς ἐντολάς μου, ἐπεὶ συγχωρήσατε, οὐκ ἀφ' ὧν ὑμᾶς μέναι μετ' ἐμοῦ· ἐὰν δὲ φυλάξῃτε καὶ τὰ ἐν κρυπτῷ καὶ τὰ ἐν φανερῷ, ἐγὼ λόγον δίδωμι τῷ Θεῷ ὑπὲρ ὑμῶν, ἐὰν δὲ μὴ φυλάξῃτε, ἀπαιτήσῃ ὑμᾶς λόγον ὑπὲρ τῆς ἰδίας ἀμελείας, ὡς καὶ ὑπὲρ τῆς ἐμῆς παραινέσεως. Ὅστις δὲ φυλάξῃ τὰς ἐντολάς μου, ἐν τῷ κρυπτῷ καὶ ἐν τῷ φανερῷ, ὁ δεσπότης Θεὸς φυλάξῃ τὴν αὐτοῦ ζωὴν ἀπὸ παντὸς κακοῦ, καὶ σκεπάσῃ αὐτόν ἐν παντὶ πειρασμῷ ἐπερχομένῳ, ἐν τε (τῷ) κρυπτῷ καὶ τῷ φανερῷ. Παράκαλῶ ὑμᾶς, ἀδελφοί μου, μάθετε τί ἐξήλθετε ἐκ τοῦ κόσμου, καὶ φροντίσατε τῆς ἑαυτῶν σωτηρίας, ἵνα μὴ εἰς μάτην γένηται ἡ ζωὴ πᾶσα ἡμῶν, καὶ αἰσχυνθῶμεν ἐνώπιον τοῦ Θεοῦ, καὶ τοῖς ἀποταξαμένοις δι' αὐτόν, καὶ τοῖς ἀγωνισαμένοις ἁγίοις· πλὴν τὸ ἀφιλόνεικον καὶ ἡ κακοπάθεια, καὶ ἡ ταπεινώσις, καὶ τὸ ἐν γνώσει κόπτειν τὸ θέλημα σου εἰς πάντα, καὶ τὸ μὴ πεποιθέ- ναι τῇ δικαιοσύνῃ σου, ἀλλ' ἐνώπιόν σου πάντοτε βλέπειν τὰς ἀμαρτίας σου, τέλος σοι τῆς ἀρετῆς τοῦτο μάθε· ὅτι ἡ ἀνάπαυσις καὶ ὁ πλατυσμός, καὶ ἡ κενοδοξία ἀπόλλυ (σι) πάντα τὸν κόπον τοῦ μοναχοῦ.

1) Εὐεργετιν. διδλ. β' ὑπόθεσ. μα' σελ. 140.



ΛΟΓΟΣ Β' ¹⁾Περὶ τοῦ κατὰ φύσιν νόμου ²⁾

Ὁ θέλω ὑμᾶς ἀγνοεῖν, ἀδελφοί, ὅτι ἐν ἀρχῇ, ὅτε ἐποίησεν ὁ Θεὸς τὸν ἄνθρωπον, ἀφῆκεν αὐτὸν ἐν τῷ παραδείσῳ, σῶας ἔχοντα τὰς αἰσθησεις καὶ ἐσθηκίας ἐν τῷ φυσικῷ· καὶ ὡς ἤκουσε τοῦ ἀπατήσαντος αὐτόν, μετεστρέψαν παῖσι αἱ αἰσθησεις αὐτοῦ εἰς παρὰ φύσιν, καὶ τότε ἐρίφη ἐκ τῆς δόξης αὐτοῦ. Ὁ Κύριος ἡμῶν ³⁾ ἐποίησε τὸ ἔλεος αὐτοῦ μετὰ τοῦ γένους τῶν ἀνθρώπων, διὰ τὴν πολλὴν αὐτοῦ ἀγάπην, ὃ λόγος γὰρ σὰρξ γενόμενος (Ἰωάν. α' 14), τοῦτέστι τέλειος ἄνθρωπος, ἐν πᾶσι τοῖς καθ' ἡμᾶς ἐγένετο κατὰ πάντα «χωρὶς ἁμαρτίας» (Ἑβρ. δ' 15), ἕως μεταλλάξῃ τὴν παρὰ φύσιν εἰς τὴν κατὰ φύσιν. διὰ τοῦ ἁγίου αὐτοῦ σώματος· καὶ ποιήσας τὸ ἔλεος μετὰ τοῦ ἀνθρώπου, ἐπέστρεψεν αὐτὸν πάλιν εἰς τὸν παράδεισον, ἀναστήσας τοὺς ἐξακολουθήσαντας τοῖς ἔχουσιν αὐτοῦ, καὶ ταῖς ἐντολαῖς αὐτοῦ, ὡς ἐδείξεν ἡμῖν, ἕως οὗ δυνηθώμεν νικῆσαι τοὺς ἐκβαλόντας ἡμᾶς ἐκ τῆς δόξης ἡμῶν, ὑποδείξας ἡμῖν λατρεῖαν ἁγίαν καὶ νόμον καθαρὸν, ὅπως σταθῇ ὁ ἄνθρωπος ἐν τῷ φυσικῷ, ἐν ᾧ ἐποίησεν αὐτὸν ὁ Θεός. Ὁ θέλων εὖν ἔλθειν εἰς τὸ κατὰ φύσιν, ἐκκόπτει πάντα τὰ θελήματα αὐτοῦ τὰ κατὰ σάρκα, ἕως οὗ στήσῃ αὐτὸν ἐν τῷ κατὰ φύσιν. Τοῦ νοῦ ἐστὶν ἡ ἐπιθυμία κατὰ φύσιν καί, χωρὶς ἐπιθυμίας εἰς Θεόν, οὐδὲ ἀγάπῃ· διὰ τοῦτο ἐκλήθη Δανιήλ, «ἀνὴρ ἐπιθυμιῶν» (Δαν. θ' 23). Μετήλλαξεν εὖν ὁ ἐχθρὸς αὐτὴν εἰς ἐπιθυμίαν αἰσχροῦ τοῦ ἐπιθυμῆσαι πάσης ἀκαθαρσίας. Τοῦ νοῦ ἐστὶν ὁ ζήλος κατὰ φύσιν, καὶ χωρὶς ζήλου εἰς Θεόν, οὐδὲ προκοπῇ, καθὼς γέγραπται ἐν τῷ ἀποστόλῳ, ὅτι ζηλώσατε τὰ χαρίσματα τὰ καλὰ (Α' Κορινθ. ιβ' 31), καὶ μετήλλαξῃ ἡμῖν ὁ ζήλος ὁ εἰς Θεὸν εἰς παρὰ φύσιν, εἰς τὸ ζηλοῦν ἀλλήλους, καὶ φθονεῖν καὶ ψεύδεσθαι ἀλλήλοις.

Β'. Τοῦ νοῦ ἐστὶν ἡ ὀργὴ κατὰ φύσιν, καὶ χωρὶς ὀργῆς οὐδὲ ἀγνεία γίνεται τῷ ἀνθρώπῳ, ἐὰν μὴ ὀργισθῇ εἰς πάντα τὰ σπειρόμενα εἰς αὐτὸν παρὰ τοῦ ἐχθροῦ· καθὼς Φινεές, υἱὸς Ἑλεάζαρ, ὅτε ὤργισθη, ἐσφαξε τὸν ἄνδρα καὶ τὴν γυναῖκα, καὶ ἐθραύσθη ὁ θυμὸς Κυρίου ἀπὸ τοῦ λαοῦ αὐτοῦ (Ἀριθ. κε' 7 - 8), καὶ μετήλλαξῃ ἡμῖν ἡ ὀργὴ εἰς τὸ ὀργίζεσθαι τὸν πλησίον, περὶ πάντων τῶν ἀνοήτων καὶ ἀνωφελῶν. Τοῦ νοῦ ἐστὶ τὸ μῖσος κατὰ φύσιν, καὶ ὅτε εὗρεν αὐτὸ Ἡλίας, ἀπέκτεινε τοὺς προφῆτας τῆς αἰσχύνῃς (Γ' Βασιλ. ιη' 40)· ὁμοίως Σαμουὴλ ἐπὶ Ἀγαθὴ βασιλείᾳ Ἀμαλήκ· καὶ χωρὶς μίσους εἰς τὴν ἐχθραν, οὐκ ἀποκαλύπτεται τιμὴ τῇ ψυχῇ, καὶ μετήλλαξῃ ἡμῖν τὸ μῖσος εἰς παρὰ φύσιν, πρὸς τὸ μισεῖν τὸν πλησίον καὶ βδελύττεσθαι αὐτόν, καὶ τὸ μῖσος ἐστὶ τὸ ἐκδιώκον πάσας τὰς ἀρετάς. Τοῦ νοῦ ἐστὶν ἡ ὑψηλοφροσύνη κατὰ φύσιν ἐπὶ τῆς ἐχθρας αὐτοῦ, καὶ ὅτε εὗρεν αὐτὴν Ἰώβ, ὠνείδισε τοὺς ἐχθροὺς αὐτοῦ λέγων αὐτοῖς: «Ἄτιμοι καὶ πεφτυλισμένοι ἐνδεδεῖς παντὸς ἀγαθοῦ οὐδ' οὐχ ἡγήσασθαι ἀξίους εἶναι κυνῶν τῶν ἐμῶν νομάδων» (Ἰωβ. λ' 1), καὶ μετήλλαξῃ ἡμῖν ἡ ὑψηλοφροσύνη ἐπὶ τῶν ἐχθρῶν, καὶ ἐταπεινώθημεν τοῖς ἐχθροῖς, καὶ ὑψηλοφρονήσαμεν κατ' ἀλλήλων, κεντοῦντες ἀλλήλους, καὶ ἐδικαιώσαμεν ἑαυτοὺς ὑπὲρ τοὺς πλησίον, καὶ διὰ τὴν ὑψηλοφροσύνην ἐχθρὸς γίνεται ὁ Θεὸς τῶν ἀνθρώπων. Ἰδοὺ ταῦτα ἐκτισμένα ἐστὶ μετὰ τοῦ ἀνθρώπου, καί, ὅτε ἔφαγεν ἐκ τῆς παρακοῆς, μετήλλαξῃ αὐτῷ εἰς τὰ αἰσχρὰ ταῦτα πᾶσιν. Σπουδάσωμεν οὖν, ἀγαπητοί, φροντίσαι καὶ καταλείψαι ταῦτα, καὶ κτησώμεθα, ἃ ὑπέδειξεν ἡμῖν ὁ Κύριος, ἡμῶν Ἰησοῦς Χριστὸς ἐν τῷ ἁγίῳ αὐτοῦ σώματι· ἅγιος γὰρ ἐστὶ καὶ κατοικεῖ ἐν ἁγίοις. Φροντίσωμεν εὖν ἑαυτῶν εἰς τὸ εὐαρεστεῖν τῷ Θεῷ, κατὰ δύναμιν ἡμῶν ἐπιτελοῦντες τὸ πρακτικὸν ἡμῶν, καὶ σταθμίζοντες πάντα τὰ μέλη ἡμῶν, ἕως οὗ σταθῇ ἐν τῷ κατὰ φύσιν, ὅπως εὖρωμεν ἔλεος ἐν τῇ ὥρᾳ τοῦ πειρασμοῦ, τοῦ μέλλοντος ἔρχεσθαι ἐπὶ πᾶσαν τὴν οἰκουμένην (Δουκ. κα' 26), δεόμενοι διαπαντὸς τῆς ἀγαθότητος αὐτοῦ, εἰς τὸ συνεξελθεῖν τὴν βοήθειαν αὐτοῦ, μετὰ τῆς ταπεινώσεως ἡμῶν, ἵνα σώσῃ ἡμᾶς ἐκ τῶν ἐχθρῶν ἡμῶν· ὅτι αὐτοῦ ἐστὶν ἡ δύναμις, καὶ ἡ βοήθεια, καὶ τὸ κράτος εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

1) Ἐπειδὴ ὁ δεῦτερος καὶ κατὰ τὸ ἡμῖσι τρίτος λόγος δὲν εὐρίσκεται ἐν τῷ χειρογράφῳ τῶν λόγων τοῦ ἀδελφοῦ Ἰωάννου, ὡς προσέτιπομεν, παρελάβομεν αὐτοὺς ἐκ τοῦ 464 Συναϊτικοῦ κώδικος τοῦ ΙΖ' αἰῶνος σελ. 183β. Αὐτὸς ἦν δὲ ἐτύχονεν πατρικὴν φιλοξενίαν κατὰ τὸ διάστημα τῆς διατριβῆς ἡμῶν ἐν τῷ ὄρει Σινῇ, δημοσίως ἐνταῦθα ἐκφράζομεν τὰς εὐχαριστίας ἡμῶν τοῖς σεβ. γέρονσι καὶ προσεστώσι, κ. κ. Ματθαίῳ ἱερομόνῳ τῷ Δικαίῳ, τῷ μοναχῷ Πολυκάρπῳ Σκευοφύλακι, τῷ Πρωτοσυγκέλλῳ Οἰκονόμῳ καὶ Βιβλιοφύλακι Βενιαμίν, νῦν ἐξάρχῳ ἐν Κρήτῃ, τῷ Ἀρχιεπισκόπῳ Γερασίμῳ πνευματικῷ, τοῖς Πρεσβυτέροις Δανιήλ, Γαβριήλ, Θεοκλήτῳ ἀντιπροσώπῳ ἐν Σουεζ, νῦν Οἰκονόμῳ, τῷ ὑποβιβλιοφύλακι Διακόνῳ Μακαρίῳ, τῷ μοναχῷ Παχωμίῳ, τῷ καὶ συμβαλόντι ἐν τῇ ἀντιγραφῇ τῶν παρόντων λόγων, τῷ ἀρχοντάρῳ καὶ δοκίμῳ Σπυρίδωνι, νῦν μοναχῷ Μωϋσῇ, καὶ ἅπασιν τοῖς πατράσι καὶ ἀδελφοῖς.

2) Ἡ ἐπιγραφή τοῦ δευτέρου λόγου ἐν τῷ Λατινικῷ ἔχει οὕτω: «Περὶ τοῦ κατὰ φύσιν νοῦ» (De mente secundum naturam).

3) Ἐδεργετιν. βιβλ. θ' ὑποθεσ. κβ' σελ. 81.



ΛΟΓΟΣ Γ'.

Περὶ καταστάσεως ἀρχαρίων καὶ κελλιωτῶν

Πρὸ παντὸς χρῆζομεν τῆς ταπεινοφροσύνης, ἐν παντὶ ἔτοιμοι ὄντες ἐν οἰψδήποτε λόγῳ, οὐ ἀκούωμεν, ἢ ἔργῳ, λέγειν συγχώρησον ¹⁾ διὰ γὰρ τῆς ταπεινοφροσύνης πάντα τοῦ ἀντικειμένου διαφθείρεται ²⁾. Μὴ μέτρει σεαυτὸν ἐν παντὶ ἔργῳ σου ³⁾, ἵνα γίνῃς ἀτάραχος ἐν τοῖς λογισμοῖς σου· ἔχε τὸ πρόσωπόν σου σκυθρωπόν, πρᾶν δὲ μετὰ ξένων ἀνθρώπων, ἵνα ὁ φόβος τοῦ Θεοῦ παροικήσῃ σοι ⁴⁾. Ἐὰν ἀπέλθῃς ἐν ὁδῷ μετὰ ἀδελφῶν, μάκρυνον σεαυτὸν μικρόν ⁵⁾, ἵνα σιωπήσῃς, καὶ πορευόμενος μὴ προσέχῃς ἐκεῖ καὶ ὧδε, ἀλλὰ μελέτα ἐν τῷ λογισμῷ σου, ἢ εὐχου τῷ Θεῷ ἐν τῇ καρδίᾳ σου· ἐν ᾧ δὲ τόπῳ παραβάλλῃς, μὴ παρρησιάσῃς ⁶⁾, ἀλλὰ γενοῦ αἰδούμενος ἐν πᾶσιν. Εἰς τὸ παρτιθέμενόν σοι, ἔκτεινον τὴν χειράν σου ⁷⁾ εἰς αὐτό, ὡς διαζόμενος φαγεῖν. Νεώτερος ὢν μὴ τολμήσῃς ἐκτείνειν τὴν χειράν σου τοῦ βαλεῖν εἰς στόμα ⁸⁾ ἄλλου· ἐν ᾧ δὲ τόπῳ ἔχεις κοιμηθῆναι, μὴ σκεπάσῃ παλλίῳ μετὰ τινος, ἀλλὰ ποίησον πολλὰς εὐχὰς ἐν τῇ καρδίᾳ σου πρὶν κοιμηθῆς ⁹⁾. Ἐὰν δὲ ἐκοπίσας ἐν τῇ ὁδῷ καὶ θέλῃς μικρόν ἔλαιον ¹⁰⁾ ἀλείψασθαι διὰ τὸν κόπον τῆς ὁδοῦ, τοὺς πόδας σου μόνους ποίησον ἀλειφθῆναι,

1) Τὸ λατίν. κείμενον δὲν φέρει τὴν λέξιν «συγχώρησον».

2) Εὐεργετ. βιβλ. α' ὑπόθεσ. μθ' σελ. 160. Ἐσο ἔτοιμος εἰς ἐκάστην λέξιν, τὴν ὁποίαν ἀκούεις, νὰ λέγῃς Συγχώρησόν μοι, διότι ἡ ταπεινοφροσύνη καταρρίπτει πάσας τὰς πανουργίας τοῦ ἐχθροῦ. (Μέγ. Ἀντών. κανὼν, 72 κατὰ μετάφρασιν ἐκ τοῦ Λατινικοῦ ὑπὸ Δημ. Πιτρακάκη, Μοναχικοὶ θεσμοὶ σελ. 39 - 42, Λειψία, 1997). Ἀδελφ. Δωρόθεος ἐν λόγῳ «Περὶ Ταπεινοφροσύνης». Πατρολ. Migne τόμ. 88, σελ. 1640.

3) Μὴ ἐπαίρου ἐπὶ τοῖς ἔργοις σου, οἰαδήποτε καὶ ἂν εἶναι ταῦτα (αὐτόθι καν. 73).

4) Ἐστὼ τὸ πρόσωπόν σου διηνεκῶς σκυθρωπόν, ἐκτός ἐὰν σὲ ἐπισκέπτονται ξένοι ἀδελφοί· τότε προσλάμβανε ἱλαρὸν πρόσωπον, ἵνα ἐνοικῇ ἐν σοὶ ὁ φόβος τοῦ Θεοῦ (αὐτόθι καν. 74).

5) Ὅταν ὁδοιπορῇς μετὰ τῶν ἀδελφῶν, ἀπομακρύνου ἐνίοτε ἀπ' αὐτῶν, ἵνα τηρῇς σιωπὴν (αὐτ. καν. 75), ὁ δὲ ἀγ. Παχώμιος ὁρίζει «Εἴτε στήκων, εἴτε ὁδοιπορῶν μεταξὺ διάστημα ποιήσεις ὡς πῆχυν ἕνα· ὡσαύτως καὶ καθημέρος ποιήτω» (καν. λη' Πατρολ. Migne τόμ. 40 σελ. 952).

6) Ὅταν βαδίῃς, μὴ στρέφῃς μήτε δεξιὰ μήτε ἀριστερὰ, ἀλλὰ ἀναπόλει τοὺς φαλμοὺς καὶ προσεύχου ἐν διανοίᾳ πρὸς τὸν Θεὸν ἐν παντὶ τόπῳ, ὅπου εὐρίσκεισαι, καὶ μὴ συναναστρέφῃσαι ἐμπιστευτικῶς μετὰ τῶν κατοίκων αὐτοῦ. (Μέγ. Ἀντών. 76).

7) Μὴ ἔκτεινε ἀμέσως τὰς χεῖρας πρὸς τὰ παρτιθέμενα φάγητά (αὐτ. 77). Ἐὰν ἦσαι νέος, μὴ ἔκτεινε πρῶτος ἢ ἀπρεπῶς τὴν χεῖρα καὶ μὴ λάμβανε τοῦ ἄλλου τὸν ψωμόν (αὐτ. 79).

8) Τὸ λατ. κείμενον φέρει c o r r i, ὅπερ φαίνεται μὴ ἔχον καλῶς.

9) Ὅταν κοιμᾶσαι πού, φυλάττου μὴ σκεπασθῇς μὲ τὸ αὐτὸ σκέπασμα μετ' ἄλλου, καὶ πρὶν κοιμηθῇς ἀπάγγειλλε πολλὰς εὐχὰς (αὐτ. 80).

10) Εὐεργετ. βιβλ. α' ὑπόθεσ. ιστ' σ. 48.

αἰδούμενος ἀποκαλύψαι αὐτοὺς, τὸ δὲ σῶμά σου μὴ ἐάσῃς ἀλείψαι ἐλαίῳ, ἐκτός ἀνάγκης ἢ ἀσθενείας ¹⁾. Καθημένου σου ἐν τῷ κελλίῳ σου, ἐὰν ἔλθῃ ἀδελφὸς ξένος πρὸς σε, ποίησον αὐτῷ καὶ οὐ οὕτως· τοὺς πόδας αὐτοῦ ἀλείψον, καὶ εἰπὲ αὐτῷ ποίησον ἀγάπην καὶ λάβε μικρόν ἔλαιον καὶ βάλε ἐντός σου· ἐὰν δὲ μὴ θελήσῃ λαβεῖν μετὰ ἀναπαύσεως, μὴ κοπώσῃς αὐτόν, ἐὰν δὲ ἐστὶ γέρον πρᾶκτικῶς, βίασαι αὐτόν, ἕως οὐ ἀλείψῃ αὐτὸν ὅλον. Καθημένου σου ἐν τῇ τραπέζῃ ²⁾ μετὰ ἀδελφῶν, νεώτερος ὢν ³⁾, μὴ εἴπῃς τῷ νῷ φάγε, ἀλλὰ μνήσθητι τῶν ἁμαρτιῶν σου, ἵνα μὴ ἐσθίῃς μεθ' ἡδονῆς, καὶ ἔκτεινον τὴν χειρά σου ἐμπροσθέν σου μόνον· ἐὰν δὲ ἐστὶ τι ἐμπροσθεν ἄλλου, μὴ ἐκτείνῃς τὴν χειρά σου εἰς αὐτό ⁴⁾. Τὰ δὲ ἱμάτιά σου ἔσονται σκεπάζοντα τοὺς πόδας σου, καὶ τὰ γόνατά σου ἔσονται κεκολλημένα εἰς ἄλληλα. Ἐὰν δὲ εἰσι ξένοι οἱ ἐσθίοντες, δὸς αὐτοῖς τὴν χρεῖαν ἐν ἱλαρῷ ὀφθαλμῷ, καὶ ὅταν παύσωνται τοῦ ἐσθίειν, εἰπὲ αὐτοῖς δεύτερον ἢ τρίτον ⁵⁾, ποιήσατε ἀγάπην, φάγετε ἄλλο μικρόν. Ἐσθίων δὲ, μὴ ἐπάρῃς τὸ πρόσωπόν σου ἐπὶ τὸν πλησίον, καὶ μὴ πρόσχῃς ὧδε καὶ ὧδε, καὶ μὴ λαλήσῃς λόγον μάταιον· μὴ ἐκτείνῃς τὴν χειρά σου εἰς τίποτε θέλων αὐτό, ἐὰν μὴ εἴπῃς εὐλόγησον· πίνων δὲ τὸ ὕδωρ, μὴ ἐάσῃς τὸν λάρυγγά σου ψόφον ποιεῖν, ὡς οἱ κοσμικοί. Καθημένου σου μετὰ ἀδελφῶν κἂν φλέγμα ἔλθῃ σοι, μὴ ρίψῃς αὐτὸ ἐνώπιον αὐτῶν, ἀλλὰ ἀνάστηθι καὶ ρίψον αὐτὸ ἔξω ⁶⁾, μὴδὲ ἔκτεινε τὸ σῶμά σου δρώμενον ὑπὸ ἀνθρώπων. Ἐὰν ⁷⁾ πνίγῃ σε χάσμη, μὴ ἀνοίξῃς τὸ στόμα σου καὶ φεῦξεται ἀπὸ σοῦ ⁸⁾, μὴ ἀνοίγῃς τὸ στόμα σου γελῶν τὸ σύνολον, ἀφοδία γὰρ ἐστὶ· μὴ ἐπιθυμήσῃς τινός ⁹⁾ τοῦ πλησίον, θεασάμενος αὐτό, εἴτε ἐνδυμα, εἴτε ζώνην, εἴτε κουκούλιον, καὶ μὴ πληρώσῃς τὴν ἐπιθυμίαν σου, ποιῆσαι σεαυτῷ καθ' ὁμοιότητα αὐτῶν. Ἐὰν ποιήσῃς σεαυτῷ βιβλίον, μὴ καλλωπίσῃς τὴν κόσμησιν αὐτοῦ, πάθος γὰρ σοῦ ἐστίν.

Β'. Ἐὰν σφαλῇς ἐν πράγματι, μὴ ψεύδου αἰσχυρόμενος, ἀλλὰ βάλε μετάνοιαν λέγων, ὅτι συγχώρησόν μοι, καὶ τὸ σφάλμα παρέρχεται. Ἐὰν εἴπῃ σοὶ τις λόγον σκληρόν, μὴ ὑψώσῃς τὴν καρδίαν σου, ἐπεὶ ἡ ὀργὴ τοῦ Θε-

1) Ἀγ. Παχώμ. καν. 92 Μοναχ. θεσμοὶ σελ. 110.

2) Εὐεργετ. βιβλ. β' ὑπόθεσ. κγ' σ. 66.

3) Τὸ λατίν. κείμενον φέρει «μετὰ ἀδελφῶν νεωτέρων».

4) Πρβλ. Βαρσανουφ. πζ'. σ. 45, Βαρσανουφίου καὶ Ἰωάννου ἐρωταποκρίσεις Ἐνετίησιν 1816.

5) Ἰσαὰκ Σύρ. λόγ. ζ'. σ. 47. Τοῦ Ὁσίου Πατρὸς ἡμῶν Ἰσαὰκ τοῦ Σύρου τὰ εὐρεθέντα ἀσκητικά, Λειψία ἀφο'.

6) Αὐτόθι.

7) Αὐτόθι.

8) Αὐτόθι. Ὁ δὲ Εὐάγγελος ὁ Ποντικός († 399;) τὰ ἐξῆς λέγει περὶ τῆς χάσμης. «Εἰσὶ τινες τῶν ἀκαθάρτων δαίμονες, οἵτινες... χάσμα ποιοῦσι, λεπτύνοντες ἑαυτοὺς, καὶ τῶν ἐνδον τοῦ στόματος ἐφαπτόμενοι. Ἀλλὰ τοῦτο μὲν ἐγὼ μέχρι τῆς σήμερον οὐκ ἐννόησα, καίτοι πολλάκις αὐτὸ πεπονθὼς· τοῦ δὲ ἁγίου Μανάρτου ἤκουσα τοῦτό μοι λελαληκότος καὶ εἰς ἀπόδειξιν φέροντος τοῦ σφραγίζειν τοὺς χασιμωμένους τὸ στόμα, κατὰ ἀρχαίαν παράδοσιν ἀρηγόντων». Εὐάγγ. κρη. πρακτικά πρὸς Ἀνατόλιον Πατρολ. τόμ. 40 σ. 1240.

9) Εὐεργετ. βιβλ. α' ὑπόθεσ. μθ' σ. 173.

οὐ μετὰ σπουδῆς ¹⁾ ἐρχεται. Ἐάν συκοφαντηθῇς ὑπὸ τινος ἐν πράγματι, μὴ πυρρῆς, ἀλλὰ δάλε μετάνοιαν λέγων, συγχώρησόν μοι ²⁾, ὅτι οὐκέτι ποιῶ, εἴτε οἶδας τὸ πρᾶγμα, εἴτε οὐκ οἶδας. Ταῦτα γὰρ πάντα προκοπή ἐστι νεότητος. Ἐάν ποιήσῃς τὸ ἐργόχειρόν σου, μὴ καταφρονήσῃς, ἀλλὰ μερίμνησον αὐτὸ ἐν φόβῳ Θεοῦ, ἵνα μὴ ἀμαρτήσῃς ἐν ἀγνωσίᾳ· πᾶν ἐργόχειρον ὅταν διδάσκη, λέγει τῷ δεικνύοντί σοι καὶ μὴ αἰσχύνου συνεχῶς λέγειν αὐτῷ, ὅτι ποιήσῃς ἀγάπην, βλέπε αὐτὸ εἰ καλὸν ἐστὶν ἢ οὐ. Ἐάν καλέσῃ σε ἀδελφός σου, ἔντα σε εἰς τὸ ἐργόχειρόν σου, σπούδασον ἰδεῖν τί θέλει, καὶ ποιήσῃς αὐτὸ μετ' αὐτοῦ, ἐάσας τὸ σὸν. Ἐάν παύσῃ ἐσθίων, εἴσελθε εἰς τὸ κελλίον σου καὶ ποιήσῃς τὰς λειτουργίας σου, καὶ μὴ καθήσῃς λαλῆσαι μετὰ τῶν μὴ ὠφελούντων σε· ἐάν δέ εἰσι γέροντες, λαλοῦντες τὸν λόγον τοῦ Θεοῦ, εἰπὲ τῷ ἀδελφῷ σου, καθήσω ἀκοῦσαι, ἢ ἀπέλθω εἰς τὰ κελλία; καὶ εἰ τί σοι λέγει, ποιήσῃς ³⁾. Ἐάν ⁴⁾ ἀποστείλῃ σε ⁵⁾ ἐπὶ ξένης περὶ πράγματος, εἰπὲ αὐτῷ ποῦ θέλεις παραβάλλω, τίνας χρεῖαν ἔχεις, καὶ εἰ τί σοι λέγει ποιήσῃς, μὴ προσθήσῃς, μηδὲ ἀφέλῃς. Ἐάν ἀκούσῃς λόγους ἔξω, μὴ βαστάσῃς αὐτοὺς καὶ ἐλθὼν εἰπῇς ἄλλω· ἐάν γὰρ φυλάξῃς τὰ ὠτά σου, οὐχ ἀμαρτήσῃς ἢ γλώσσά σου. Ἐάν θέλῃς πρᾶγμα γενέσθαι ⁶⁾ καὶ οὐ θέλει αὐτὸ γενέσθαι μεθ' οὐ οἰκτεῖς, ἀπόλυσον αὐτῷ τὸ θέλημά σου, ἵνα μὴ γένηται φιλονεικία καὶ λυπηθῇ.

Γ'. Ὅταν εἰσεέλθῃς οἰκήσῃς μετὰ ἀδελφοῦ ὡς πάροικος, μὴ προστάξῃς αὐτῷ ἐν τινὶ πράγματι, καὶ μὴ θελήσῃς αὐτοῦ κεφαλῇ εἶναι. Ἐάν οἰκήσῃς μετὰ ἀδελφῶν, μὴ θελήσῃς συμμετρηθῆναι μετ' αὐτῶν καὶ οὐ ἐν τῷ λόγῳ αὐτῶν· ἐάν ἐπιτάξωσί σοι πρᾶγμα ὃ οὐ θέλεις, πολέμησον τῷ θελήματί σου ἕως οὗ ποιήσῃς αὐτό, ἵνα μὴ θλίψῃς αὐτοὺς καὶ ἀπολέσῃς τὸ ἀπαρρησίαστον, καὶ τὴν εἰρηνικὴν συνοικήσιν αὐτῶν. Ἐάν συνοικήσῃς μετὰ ἀδελφοῦ καὶ εἴπῃ σοι, ὅτι ἔψησόν μοι ἰτίποτε, εἰπὲ αὐτῷ τί θέλεις ποιήσω, καὶ ἐάν ἐν ἐξουσίᾳ σε ποιήσῃ λέγων, ὃ θέλεις τὸ εὐρισκόμενον, ποιήσῃς μετὰ φόβου Θεοῦ. Ἐάν οἰκήτε μετ' ἀλλήλων, καὶ ἔστι πάρεργον, ποιήσῃς· κοινωνήσατε εἰς αὐτὸ πάντες, καὶ μὴ φείσῃς τοῦ σώματός σου διὰ τὴν συνείδησιν πάντων. Ὅταν ἀναστῇς πρῶτος καθ' ἐκάστην ἡμέραν, πρὸ τοῦ ἐργάσῃ τὸ ἐργόχειρόν σου, μελέτησον εἰς τοὺς λόγους τοῦ Θεοῦ· ἐάν δέ ἐστι τίποτε καταστῆσαι, εἴτε ψιάθιον, εἴτε ἀγγεῖον, ἢ ἄλλο οἰονδήποτε πρᾶγμα, ποιήσῃς αὐτὸ μετὰ σπουδῆς ἀόκνως. Ἐάν ἐστὶ πρᾶγμα ἔχον μισθόν, κοινωνήσῃς μετὰ σοῦ ὁ ἀδελφός σου, καὶ μὴ βασκήνῃς αὐτῷ· ἐάν δέ ἐστὶ τὸ πρᾶγμα μικρόν, καὶ εἴπῃ ὁ εἰς τῷ ἐτέρῳ ἀπελθε, ἔργασαι ἀδελφέ, ἐγὼ μόνος ποιῶ αὐτό, ὑπακούσῃ αὐτοῦ· ὁ ὑπακούσας αὐτός ἐστιν ὁ μέγας. Ἐάν ἐστὶ πρὸς σὲ ἀδελφός ξένος ⁷⁾,

1) Τὸ λατ. κειμ. λέγει ἐν ὅσοι. ex studio. An ex odio; Ἡ πρώτη γραφή φαίνεται ὀρθή.

2) Ἀπρόθεος ἐν τῷ πρὸς τοὺς ἐν μοναστηρίῳ ἐπιστάτας ἱε' λόγῳ σ. 1800 Πατρολ. τόμ. 88.

3) Βαρσανουφ. ἀποκρ. τε' σ. 161.

4) Ὁ ἀδελφός σου.

5) Εὐσεργετ. βιβλ. α' ὑπόθ. λς' σ. 127.

6) Εὐσεργετ. βιβλ. α' ὑπόθ. μβ' σ. 155.

7) Εὐσεργετ. βιβλ. γ' ὑπόθ. μα' σ. 124.

ἔχε τὸ πρόσωπόν σου ἱλαρὸν πρὸς αὐτὸν ἐν τῷ ἀσπάζεσθαι αὐτόν, καὶ τὸ σκεῦος, ὃ βαστάζει, βαστάσῃς αὐτὸ μετὰ χαρᾶς καὶ ἀπερχομένου αὐτοῦ, πάλιν ποιήσῃς ὡσαύτως, ὃ ἀσπασμὸς δέ σου ὁ πρὸς αὐτὸν γένηται μετὰ ἐπεικαίας καὶ φόβου Θεοῦ, ἵνα μὴ γένηται αὐτῷ ζημία· φύλαξον δὲ σεαυτὸν μὴ ἐπερωτῆσαι αὐτόν τι τῶν μὴ ὠφελούντων σε ¹⁾, ἀλλὰ ποιήσῃς αὐτὸν εὖξασθαι, καὶ ὅταν καθήσῃ, εἰπὲ αὐτῷ πῶς ἔχεις, καὶ παῦσαι ἕως τοῦ λόγου τούτου ²⁾, καὶ ὅς αὐτὸ βιβλίον, ἵνα μελετήσῃ· ἐάν δὲ ἦλθεν ἀπὸ κόπου, ποιήσῃς αὐτὸν ἀναπαῆναι, πλύνον ³⁾ αὐτοῦ τοὺς πόδας. Ἐάν ⁴⁾ ἐνέγκῃ σοι λόγους οὐ προσήκοντας, παρακάλεσον αὐτὸν ἐν ἀγάπῃ, ὅτι συγχώρησόν μοι ὅτι ἀσθενής εἰμι καὶ οὐ δύναμαι βαστάζειν. Ἐάν δέ ἐστιν ἀσθενής καὶ τὰ ἱμάτια αὐτοῦ ρυπαρά, πλύνον αὐτά ⁵⁾, ἐάν δέ ἐστιν ἀφελῆς καὶ τὰ ἱμάτια αὐτοῦ ρυπαρά, ἐσχισμένα, ράψον αὐτά. Ἐάν δέ ἐστι κυκλευτής καὶ ἔχῃς πρὸς σὲ τινος πιστούς ⁶⁾, μὴ εἰσενέγκῃς αὐτὸν ἐπάνω αὐτῶν, ἀλλὰ ποιήσῃς εἰς αὐτὸν ἔλεος ἐν ἀγάπῃ Θεοῦ· ἐάν δέ ἐστιν ἀδελφός, παρερχόμενος διὰ τὸν Θεὸν καὶ παραβάλλῃ σοι ἀναπαῆναι, μὴ ἀποστρέψῃς τὸ πρόσωπόν σου ἀπ' αὐτοῦ, ἀλλὰ δέξαι αὐτὸν μετὰ χαρᾶς, μετὰ τῶν πιστῶν τῶν παραβαλλόντων σοι· ἐάν δέ ἐστι πτωχός, μὴ πέμψῃς αὐτὸν κενόν, ἀλλὰ ὅς αὐτῷ ἐκ τῆς εὐλογίας, ἧς ἔδωκέ σοι ὁ Θεός, ὡς γινώσκων, ὅτι ἂν ἔχεις, οὐκ ἔστι σά, ἀλλὰ δόμα ⁷⁾ παρὰ Θεοῦ ἐστι. Ἐάν ἀδελφός ⁸⁾ παράθῃταί σοι τι, μὴ ἀνοίξῃς αὐτό ⁹⁾ μαθεῖν τί ἔχει χωρὶς αὐτοῦ, ἐάν δέ ἐστιν ἐντιμον σφόδρα τὸ παρατιθέμενόν σοι, εἰπὲ αὐτῷ, δός μοι αὐτὸ εἰς τὰς χεῖράς μου.

Δ'. Ἐάν ἀπέλθῃς ἐπὶ ξένης ¹⁰⁾ εἰς οἶκόν τινος, καὶ ἐξέλθῃ ¹¹⁾ καὶ ἐάσῃ σε κατὰ μόνους, μὴ ἐπάρῃς τὸ πρόσωπόν σου ἕνω κατανοήσας τὰ σκεύη τὰ ἐν τῷ οἴκῳ ¹²⁾ αὐτοῦ, καὶ μὴ ¹³⁾ ἀνοίξῃς τίποτε, μήτε θυρίδα εἴτε ἀγγεῖον εἴτε δι-

1) Ἐντεῦθεν ἀρχεται πάλιν ὁ Ἱεροσολ. κώδικς.

2) Ἀδελφός τις ἐκ τῆς ἐν Γάζῃ μονῆς τοῦ ἀδελφῆ Σερίδου ἀπορῶν ἠρώτησε τὸν ἀδελφὸν Βαρσανουφίον (†563). «Τί ἐστὶν ὃ λέγει ὁ ἀδελφός Ἡσαίας, ὅτι μετὰ τὸν ἀσπασμὸν τοῦ ξένου ἐρώτησον αὐτόν πῶς ἔχεις, καὶ οὕτω σιώπα μετ' αὐτοῦ καθήμενος»; πρὸς ὃν ἀποκρίνεται «Τὸ δέξασθαι ξένον, καὶ μετὰ τὸν ἀσπασμὸν ἐρωτῆσαι αὐτόν πῶς ἔχεις, καὶ τοῦ λοιποῦ καθίσαι μετ' αὐτοῦ σιωπῶντα, ἔγραψας ὅτι ὁ ἀδελφός Ἡσαίας εἶπε τοῦτο, ἀλλὰ γέροντι ἐρρέθη προδεηκότι, καὶ τῇ ἡλικίᾳ καὶ τῷ μέτρῳ». (Ἀπόκρ. τῇ Βαρσανουφίῳ καὶ Ἰωάννου ἐρωταποκρίσεις. Ἐντεῖνον 1816).

3) Πλύνας· αἱ ἐφεξῆς παραλλαγαὶ τοῦ κειμένου κατὰ τὸν 206ον κώδικα Σαβαΐτικῆς συλλογῆς.

4) Δὲ προσενέγκῃ σοι.

5) Ἡ ἐπομένη περίοδος «Ἐάν δέ ἐστιν ἀφελῆς καὶ τὰ ἱμάτια αὐτοῦ ρυπαρά, ἐσχισμένα, ράψον αὐτά» δὲν ὑπάρχει ἐν τῷ λατινικῷ.

6) Ἀγίους.

7) Δόματα Θεοῦ ἐστι. Σιναΐτ. κώδ.

8) Εὐσεργετ. βιβλ. γ' ὑπόθ. δ' σελ. 16.

9) Θέλων.

10) Εὐσεργετ. βιβλ. γ' ὑπόθ. με' σ. 131.

11) Ὁ οἰκοδεσπότης διὰ χρεῖαν. Σαβ. κώδ.

12) Καλλιῶ.

13) Μήτε.

βλίων· εἰπὲ δὲ αὐτῷ ἐξερχομένῳ δὸς μοι μικρὸν ἔργον, ἕως οὗ ἔλθῃς καί, ὃ παρέχει σοι, ποιήσων ἀδόκνως. Μὴ ἐπαινέσης ¹⁾ εἰ μὴ ἂ εἶδες, ἂ δὲ ἤκουσας, μὴ εἴπῃς ὡς ἰδὼν ²⁾. Μὴ ὀνειδίσης ³⁾ τινὰ διὰ σχῆμα ⁴⁾ αὐτοῦ. Ἐὰν πρὸς ὕδωρ σῆς ἢ καὶ ἀναγκαίας ⁵⁾ χρείας καθήσης, μὴ καταφρονήσης, ἀλλὰ μνήσθητι τοῦ Θεοῦ ὅτι προσείχει σοι. Ἐὰν ἀναστῇς ἐν τῷ κελλίῳ σου ⁶⁾ ποιῆσαι τὴν λειτουργίαν σου, μὴ καταφρονήσης ἐν ἀμελείᾳ, καὶ ἀντὶ τοῦ τιμᾶν τὸν Θεὸν εὐρεθῇς παροργίζων τὸν Θεόν, ἀλλὰ στήθι ἐν φόβῳ Θεοῦ· μὴ κλίνῃς ἑαυτὸν εἰς τοῖχον καὶ μὴ χαυνώσης τοὺς πόδας σου ἱσταμένος εἰς τὸν ἕνα καὶ κουφίζων τὸν ἄλλον, ὡς οἱ ἄφρονες· ἀνθίστα δὲ τὴν καρδίαν σου μὴ περιέρχεσθαι ἐν τοῖς θελήμασί σου, ἵνα ὁ Θεὸς προσδεχῇται τὴν θυσίαν σου. Ἐὰν ψάλλητε μετ' ἀλλήλων, ἕκαστος ὁμῶν ποιήσῃ τὰς ἑαυτοῦ εὐχάς· ἐὰν δὲ ἔστι μεθ' ὁμῶν ξένος, παρακαλέσατε αὐτὸν μετὰ ἀγάπης, ἵνα αὐτὸς ποιήσῃ τὰς εὐχάς· εἶπατε δὲ αὐτῷ, ἕως δευτέρου ἢ τρίτου ⁷⁾, χωρὶς φιλονεικίας. Ἐν τῇ ὥρᾳ τῆς προσφορᾶς σου ⁸⁾ ἀνθίστασο τοῖς λογισμοῖς σου, τῶν αἰσθήσεών σου ἱσταμένων ἐν φόβῳ Θεοῦ, ἵνα τῶν μυστηρίων ἀξιωθῇς, καὶ ἰάσεται σε ὁ Κύριος. Ὅρα μὴ ἐάσης τὸ σῶμά σου ἐν ρυπαρίᾳ ἀμορφῶν ⁹⁾, καὶ κλέψῃ σε ἡ κενοδοξία· ὁ νεώτερος ¹⁰⁾ δὲ ἐάσῃ ἑαυτὸν ἐν πάσῃ ἀμορφίᾳ τοῦ σώματος αὐτοῦ, τοῦτο γὰρ ἔστι συμφέρον αὐτῷ· νεώτερός ποτε, μὴ φορέσῃ καλὸν ἱμάτιον, ἕως φθάσῃ εἰς ἡλικίαν ἀνδρός, ἱασις γὰρ αὐτῷ ἔστι· τυπώσῃ δὲ ἑαυτὸν εἰς τὸν οἶνον, ἕως τριῶν ποτηρίων ¹¹⁾ ἐν ἀνάγκῃ· μὴ γυμνώσῃ δὲ τοὺς ὀδόντας αὐτοῦ ἐν γέλωτι παντελῶς, τὸ δὲ πρόσωπον αὐτοῦ προσεχέτω χαμαὶ αἰσχυρόμενον. Μέλλων δὲ κοιμηθῆναι, ἔστω περιεζωσμένος τὴν ζώνην αὐτοῦ, ἀσκήσῃ δὲ μὴ εἰσενεγκεῖν τὰς χεῖρας ἐνδον αὐτοῦ, πολλὰ γὰρ πάθη ἔχει τὸ σῶμα, ἅτινα ἐπιτελεῖ ἡ καρδία ¹²⁾. Ἐὰν ἀνάγκη καταλάβῃ ἐπὶ ξένης, φορέσῃ ¹³⁾ σανδάλια, ἕως δ' ἂν ᾗ ἐν τῷ κελλίῳ, ἀσκήσῃ μὴ φορέσῃ σανδάλιον. Περιπατοῦντος δὲ αὐτοῦ, ἔστωσαν αἱ χεῖρες αὐτοῦ κεκολλημέναι τῇ ζώνῃ

1) Εὐεργετ. βιβλ. 6' ὑπόθ. με' σ. 137.

2) Εἰδώς.

3) Εὐεργετ. βιβλ. γ' ὑπόθ. 6' σ. 7.

4) Ἐν τῷ σχήματι.

5) Χάριν. Συναγ. κωδ.

6) Εὐεργ. βιβλ. 6' ὑπόθ. ν' σ. 38.

7) Πρβλ. Ἐφραίμ Σύρου († 372) ἐκδ. Ὁξωνίας ἀψθ' σ. στ' Βαρσανουφ. ἀποκρ. τιθ' σελ. 165.

8) Εὐεργετ. βιβλ. 8' ὑπόθ. λγ' σ. 118.

9) Γέρων ὦν. Σαδ. κωδ. Εὐεργετ. βιβλ. α' ὑπόθ. μθ' σ' 173.

10) Νεώτερος δὲ ὦν ἐάσῃ ἐν ἀμορφίᾳ, μὴ τὸ πρόσωπον μόνον, ἀλλὰ καὶ ὅλον τὸ σῶμά σου.

11) «Ἐὰν γένηται ἀπάντησις ἐν Σαββάτῳ καὶ Κυριακῇ καὶ πῖνῃ ἀδελφὸς τρία ποτήρια (οἶνου) μὴ πολλὰ ἔστι· λέγει δὲ γέρων (ὁ ἀββᾶς Σισώης † μετὰ τὸ 428), ἐὰν οὐκ ἔστι σατανᾶς πολλὰ οὐκ ἔστι» (Ἀποφθέγμα. πατέρ. Πατρ. τόμ. 65 σ. 392): τῆς αὐτῆς γνώμης εἶναι καὶ ὁ ἀββᾶς Ἰδὸς (αὐτόθ. σελ. 312).

12) Ἐν ἀγνωσίᾳ.

13) Φόρεσον.

αὐτοῦ, καὶ μὴ σιεῖτω αὐτάς, ὡς οἱ κοσμικοί· περιπατῶν δὲ μετὰ μερίζωνων σου, μὴ προάξῃς αὐτῶν παντελῶς ¹⁾, ἱσταμένου τοῦ μερίζονος καὶ λαλοῦντος μετὰ τινος ²⁾, μὴ καταφρονήσης καὶ καθήσης, ἀλλὰ στήθι, ἕως οὗ τύπον δώσῃ σοι ὃ ποιήσων. Ἐὰν ἀπέρχῃ εἰς πόλιν ³⁾ ἢ εἰς κώμην, οἱ ὀφθαλμοί σου ἔστωσαν κάτω, ἵνα μὴ ἐξεγείρῃς σεαυτῷ πολέμους ἐν τῷ κελλίῳ σου· μὴ κοιμηθῇς ἐπὶ ξένης εἰς οἰκίαν τινός, ὅπου φοβεῖται ἡ καρδία σου ἁμαρτῆσαι. Ἐὰν μέλλῃς γεύσασθαι εἰς τόπον καὶ μάθῃς ὅτι δεῖ γυναῖκα ἐκεῖ φαγεῖν, μὴ καθήσης πάντῃ ⁴⁾, συμφέρει γὰρ σοι θλιψαί τὸν καλοῦντά σε, ἢ μοιχεῦσαι τὴν καρδίαν σου κρυφίως, ἕως δὲ ἱμάτιον γυναικῶν, ἐὰν δύνῃ, μὴ πρόσχῃς· πορευομένου σου ἐν τῇ ὁδῷ, ἐὰν εἴπῃ σοι γυνή, εἰρήνην σοι, ἀποκρίθητι αὐτῇ ἐν τῇ καρδίᾳ σου, κάτω προσέχων τοῖς ὀφθαλμοῖς. Ἐὰν ἀπέλθῃς ἐν ὁδῷ μετὰ τινος γέροντος, τὸ σκεῦος, ὃ ἐπιφέρεισθε, μὴ δὸς βαστάσαι αὐτῷ, εἰ δὲ εὐρεθῇτε ⁵⁾ νεώτεροι, βαστάσατε πρὸς μικρόν, ὃ δὲ βαστάζων προάξει.

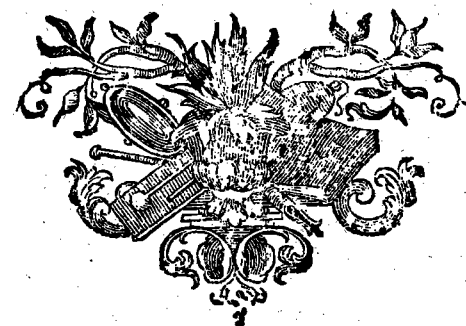
1) Πρβλ. Ἰσαὰκ Σύρ. λόγ. ζ' σελ. 49.

2) Αὐτόθι.

3) Εὐεργετ. βιβλ. 6' ὑπόθ. κθ' σελ. 92.

4) Πρβλ. Βαρσανουφ. ἀποκρ. τνα' σελ. 180.

5) Ἀμφότεροι.



ΛΟΓΟΣ Δ'.

Περὶ συνειδήσεως τῶν καθημένων ἐν τοῖς κελλίοις ¹⁾.

Εἴαν δδεύητε ἐν δδῳ, καὶ ἔστιν ἀσθενὴς ἐν ὑμῖν, ἐάσατε αὐτὸν προπορεύεσθαι ὑμῶν, ἵνα, εἰ βουληθῇ καθῆσθαι, καθῆσθαι· ἐὰν ἔσται νεώτερος καὶ εὐρεθῇ ἐπὶ ξένης εἴτε εἰς λεκάνην, εἴτε εἰς τὸ θαλεῖν πρῶτον τὴν χεῖρα ἐν τῇ τραπέζῃ, προτυπώσατε ἐκείνους ποιεῖν πρὸς ἅπασι, ἵνα ἐὰν φθάσῃτε εἰς τὴν ὥραν τῆς λεκάνης μὴ ταραχθῆτε, ἀλλ' ἐὰν ὁ εἰς εἰσέλθῃ πρῶτος νῦν, ἄλλοτε πάλιν ὁ ἄλλος εἰσέλθῃ. Ἐὰν ἐπερωτᾷς ²⁾ γέροντα περὶ λογιζομένου, γύμνωσον αὐτῷ μετ' ἐλευθερίας τὸν λογισμόν, ἐὰν οἶδας ὅτι πιστός ἐστι τοῦ φυλάξαι τὸν λόγον σου. Ἐὰν ἀκούσῃς ἐλάττωμα τοῦ ἀδελφοῦ σου, μὴ εἴπῃς αὐτῷ ἐπὶ τίνος, [θάνατος γὰρ σου ἐστίν. Ἐὰν λαλώσῃ ³⁾ τινες περὶ λογιζομένων πολεμοῦντων σε, μὴ θελήσῃς ἀκοῦσαι αὐτῶν, ἵνα μὴ γένωνται σοὶ πόλεμοι· ἀνάγκασον ἐκείνους εὐχὰς ποιῆσαι πολλὰς, φῶς γὰρ ἐστὶ τῇ ψυχῇ σου· ἡ εὐχή. Διαλογίζου ⁴⁾ καθ' ἐκάστην ἡμέραν ἐν τίνι ἔπαισας, καὶ ἐὰν εὐξῇ ὑπὲρ αὐτῶν ὁ Θεός σοι αὐτάς συγχωρεῖ.] Ἐὰν τις ἀδελφὸς διασθῇ ἐπὶ σοῦ καταλαλῆσαι τοῦ ἀδελφοῦ αὐτοῦ, μὴ σίχυνθῃς καὶ πεισθῇς αὐτῷ καὶ ἁμαρτήσῃ εἰς τὸν Θεόν, ἀλλ' εἰπέ αὐτῷ ἐν ταπεινοφροσύνῃ, συγχώρησόν μοι, ἀδελφέ, ταλαίπωρός εἰμι, καὶ ταῦτα ἃ λέγεις ἐμὰ ἐστίν, καὶ οὐ δύναμαι αὐτὰ βαστάσαι. [Ἐὰν ἀδελφὸς κακοποιήσῃ σε ⁵⁾ καὶ καταλαλήσῃ τις κατ' αὐτοῦ ἐπὶ σοῦ, φύλαξον τὴν καρδίαν σου, ἵνα μὴ ἡ κακία ἀνακαινισθῇ ἐν σοί· μνήσθητι δὲ τῶν ἁμαρτιῶν σου ἐνώπιον τοῦ Θεοῦ ὅτι θέλεις, ἵνα συγχωρήσῃ σοι αὐτάς, καὶ μὴ ἀνταποδῇς τῷ πλησίον σου (Ρωμ. ιβ' 17).] Ἐὰν ἀπέλθῃς ἐπὶ ξένης ⁶⁾ μετὰ ἀδελφῶν, ὧν οὐ γινώσκεις, καὶ εὐρεθῶσι μικρότεροί σου, τὴν τιμὴν δὲς αὐτοῖς τῶν πρωτείων· εἰ δὲ συμβῇ εἰς ἀγαπητόν σου εἰσελθεῖν σε, ἔχσον αὐτοὺς πρὸ σοῦ ἐν ἅπασιν, εἴτε ἐν τῇ λεκάνῃ ⁷⁾ εἴτε θαλεῖν χεῖρα πρὸ σοῦ, καὶ μὴ ποιήσῃς σαυτὸν ὡς διὰ τῆς σῆς προφάσεως ἐδέχθησαν, ἀλλὰ δὲς αὐτοῖς τὴν τιμὴν λέγων, ὅτι δι' ἡμᾶς ἐποίησε μετ' ἐμοῦ τὸ ἔλεος. Ἐὰν ἀπέρ-

1) Ἐν τῇ λατιν. κειμένῳ ἡ ἐπιγραφή ὡς ἐξῆς: «Περὶ τῶν ἐν τῇ δδῳ τηρητάων».

2) Εὐσεργετ. βιβλ. α' ὑπόθ. κα' σ. 66.

3) Εὐσεργετ. ἐνθ' ἀνωτέρω.

4) Εὐσεργετ. βιβλ. γ' ὑπόθ. ια' σελ. 28.

5) Εὐσεργετ. βιβλ. β' ὑπόθ. ιγ' σελ. 135.

6) Εὐσεργετ. βιβλ. γ' ὑπόθ. ια' σ. 131.

7) Τὸ «Ἐἴτε ἐν τῇ λεκάνῃ» δὲν ὑπάρχει ἐν τῇ λατιν. κειμέν. ὡς καὶ τοῦ λατιν. «ut et in mensa prius discumbant», «ἵνα καὶ ἐν τῇ τραπέζῃ πρότερον κατακλιθῶσιν» ἐν τῇ ἑλλην.

χῇ εἰς δδὸν μετὰ ἀδελφῶν καὶ ἐκκλίνῃς πρὸς τινα φίλον σου ¹⁾, εἰπεῖν λόγον διὰ τινα χρεῖαν σου, καὶ εἴπῃς τῷ ἀδελφῷ κάθου ὧδε καὶ κατάσχε' σε ὁ φίλος σου, ἵνα φάγῃς, μὴδὲν εἰσέλθῃ εἰς τὸ στόμα σου, ἕως οὗ καλέσῃς τὸν ἀδελφὸν καὶ ἀναπαῇ μετὰ σοῦ.

[Β' Ἐὰν ἀπέρχῃ εἰς δδὸν μετὰ πλειόνων ἀδελφῶν, καὶ αἰσχύνη λαβεῖν αὐτοὺς πρὸς φίλον σου, διότι πολλοὶ εἰσι, μὴ καταφρονήσῃς αὐτῶν καὶ λάθρα ἀπέλθῃς καὶ φάγῃς, ἐάσας αὐτούς, ἀλλὰ σκόπησον μετ' αὐτῶν τί δεῖ γενέσθαι, καὶ ὁ ἐὰν εἴπωσί σοι, ἀκουσον αὐτῶν ἐν ταπεινώσει· περιπατῶν δὲ μετ' αὐτῶν, γενοῦ μὴ μετρῶν (ὁ)ἑαυτὸν καὶ φεύγων τὰς δουλικὰς διακονίας ²⁾.] Ἐὰν ἀπέλθῃς ἐπὶ ξένης καὶ θελήσῃς ἀπελθεῖν πρὸς ἀδελφόν, καὶ μὴ βουληθῇ δεῖξοθαί σε, καὶ ἴδῃς αὐτὸν ἐν δδῳ, ἢ ἔλθῃ πρὸς σε μὴ γινώσκων, περισσότερον τὸ ἀγαθὸν ποιήσον μετὰ τούτου. Ἐὰν ἀκούσῃς ³⁾ ὅτι εἴπέ τις κατὰ σοῦ λόγον, καὶ συναντήσῃς αὐτῷ εἰς τινα τόπον, ἢ παραβάλλῃ σοι, ποιήσον τὸ πρόσωπόν σου μετ' αὐτοῦ χαροποιὸν καὶ ἀγαθόν, κατὰ τὴν δύναμίν σου, μὴδὲ εἴπῃς αὐτῷ ὧν ἤκουσας, διατὶ εἴπῃς· γέγραπται γὰρ ἐν ταῖς Παροιμίαις (κα' 24). «Ὁς μνησικακεῖ παράνομος». Ἐὰν ἔσται ἀδελφοί καὶ ἀπέλθῃτε ἐπὶ ξένης πρὸς ἀδελφὸν πτωχόν, μὴ θλίψῃτε αὐτὸν εἰς τινα χρεῖαν, ἀγοράσατε ἑαυτοῖς χρεῖας, ἃς μέλλετε φαγεῖν, ἕως οὗ περισσευθῇ αὐτῷ, καὶ ἀρκέσει ὑμῖν ἡ σκέπη, ἣν εὗρατε. [Ἐὰν ἀπέλθῃς πρὸς τινὰς γέροντας, οὓς γινώσκεις καὶ εὐρεθῶσι σὺν σοὶ ἄλλοι, οὓς ἀγνοοῦσιν οἱ γέροντες, μὴ παρρησιάσῃ μετὰ τῶν γερόντων ἐνώπιον αὐτῶν, ἀλλὰ ἄφες τὸν τόπον τοῖς ἐλθοῦσι μετὰ σοῦ, εἰς τὸ λαλῆσαι τοὺς λόγους. Ἐὰν οἰκῶσι μετὰ σοῦ ἀδελφοί ⁴⁾, φρόντισον αὐτῶν ἐν στρυφνότητι, ἐὰν ἀκούσωσί σου, εἰδώς, ὅτι λόγον δώσῃς τῷ Θεῷ ὑπὲρ αὐτῶν. Ἐὰν ξενιτεύσῃς διὰ τὸν Θεόν ⁵⁾, μὴ θελήσῃς συμμῖξαι σεαυτὸν μετὰ τῶν ἐν τῷ τόπῳ ⁶⁾, ἐπεὶ συμφέρει σοὶ σχεδὸν εἶναι μετὰ τῶν κατὰ σάρκα συγγενῶν σου μάλλον. Ἐὰν ἀπέλθῃς εἰς ὅρος παραβαλεῖν τοῖς ἀδελφοῖς εἰς μοναστήρια, πρὸς δὲ ἀπέρχῃ μείνον, καὶ μὴ ἀπέλθῃς πρὸς ἄλλον εἰ μὴ ἐρωτήσῃς αὐτόν, ὅτι ἀπέλθῃς ἢ μή, καὶ, ἐὰν οὐκ ἀναπαύηται, μὴ θλίψῃς αὐτόν, ἕως οὗ ἐξέλθῃς ἀπ' αὐτοῦ. Ἐὰν λάβῃς κελλίον, ὡς γινώσκεις ⁷⁾, μὴ ἐάσῃς (ὁ)ἑαυτῷ πολλοὺς φίλους, ἀρκεῖ σοὶ εἰς διὰ πρόθεσιν ἀσθενείας, καὶ μὴ ἀπολέσῃς τὴν δύναμιν τῆς ξενιτείας σου.

1) αὐτόθι.

2) πρὸς. Ἰσαὰκ Σύρ. λόγ. ζ' σ. 47.

3) Εὐσεργετ. βιβλ. β' ὑπόθ. ιβ' σ. 135.

4) Νουθετεῖ τοὺς υἱοὺς σου, μὴδὲ φείδου· διότι ἡ καταδίκη αὐτῶν θαρύνει σε. (Μεγ. Ἀντων. καν. 51. Ἀββὰς Ἀμρόθεος ἐν τῇ «πρὸς τοὺς ἐν μοναστηρίῳ ἐπιστάτας» λόγῳ, σελ. 1800. Εὐσεργετ. βιβλ. δ' ὑπόθ. ια' σ. 140.

5) Εὐσεργετ. βιβλ. α' ὑπόθ. ιγ' σ. 42.

6) Ἐνταῦθα ὑπάρχει ἕτερον χάσμα τοῦ Πατριαρχ. κώδικος, τὰ ἐπόμενα δὲ μέχρις ἐμ-προσθεν: «θερμαίνουσι γὰρ τὸν ἄνθρωπον εἰς πᾶν πρᾶγμα, εἰς ὃ δύναται»· παραλάδομεν ἐκ τοῦ ὑπ' ἀρ. 464ου Συναγ. κώδικος ιζ' αἰῶνος.

7) Εὐσεργετ. ἐνθ. ἀνωτ. σ. 42.

Γ'. Ἐὰν εὐεργετήσης πτωχόν¹⁾, μὴ καλέσης αὐτὸν εἰς πάρεργον, ἵνα μὴ ἀπολέσης τὴν εὐεργεσίαν, ἣν ἐποίησας μετ' αὐτοῦ. Ἐὰν εἰσέλθῃς εἰς μοναστήριον, ὃ οὐ γινώσκεις, ὅπου ἐὰν ἔαση σε καθέζεσθαι, καθέζου, καὶ μὴ εἰσέλθῃς εἰς ἕτερον κελλίον²⁾, ἕως οὗ αὐτός σε καλέσῃ. [Ἐὰν ἡσυχάζῃς³⁾ ἐν τῷ κελλίῳ σου, μὴ ἔασης (ο) ἑαυτῷ σκευός, καταργοῦν σε ἀπὸ τῆς ἐντολῆς τοῦ ἀδελφοῦ σου, ἐὰν αἰτήσῃ αὐτὸ ἐν χρήσει. Ἐὰν ἔως τῆς χρείας σου μόνον ἔχῃς⁴⁾ καὶ μὴ περισσόν, μὴ θελήσῃ σκορπίσαι αὐτὴν καὶ ταραχθῇς· «συμφέρει γὰρ ἀπολέσαι ἐν τῶν μελῶν σου καὶ μὴ ὅλον τὸ σῶμά σου ἐληθῆναι εἰς γέενναν» (Ματθ. ι' 29). Ἐὰν ἀναχωρήσῃς⁵⁾ ἐκ τῶν κατὰ σάρκα συγγενῶν, καὶ ξένος γενέσθαι διὰ τὸν Θεόν, μὴ ἔασης τὴν ἡδονὴν αὐτῶν εἰσελθεῖν ἐν σοί· καθήμενος ἐν τῷ κελλίῳ, οἰκτεῖρων πατέρα ἢ μητέρα, ἢ μεμνημένος ἀδελφοῦ ἢ ἀδελφῆς, ἢ εὐσπλαγχνίας τέκνων, ἢ θελήματος γυναικὸς ἐν τῇ καρδίᾳ σου, ἃ κατέλιπες· μνησθητι δὲ τῆς ἐξόδου σου, ἐν τῇ ἀνάγκῃ τοῦ θανάτου, ὅτι οὐδεὶς αὐτῶν βοηθεῖ σε, καὶ διατί μὴ καταλείψῃς αὐτοὺς διὰ τὴν ἀρετήν;] Ἐὰν ἡσυχάζῃς ἐν τῷ κελλίῳ σου⁶⁾ καὶ μνησθῇς κακοποιήσαντός σε, ἀνάστηθι καὶ εὔξαι τῷ Θεῷ ἐν ὅλῃ καρδίᾳ σου, ἵνα συγχωρηθῇ αὐτῷ, καὶ ὁ λογισμὸς τῆς ἀνταποδόσεως ἀπέρχεται ἀπὸ σοῦ. Ἐὰν ἀπέρχῃ μεταλαβεῖν τῶν ἁγίων μυστηρίων τῆς προσφορᾶς, φύλαξον πάντα λογισμόν, ἵνα μὴ μεταλάβῃς εἰς κρίμα. Ἐὰν πειράζῃ ἐν φαντασίᾳ συνουσίας⁷⁾ ἐν τῇ νυκτί, φύλαξον τὴν καρδίαν σου μὴ λογισασθαι αὐτὰ ἐν τῇ ἡμέρᾳ, ποῖα σώματα τῆς φαντασίας ἦν, ἵνα μὴ μιανθῇς ἐν τῇ ἡδονῇ αὐτῶν, καὶ ἐπενέγκῃς σεαυτῷ ὀργὴν πονηράν, ἀλλὰ παράρριπτε ἑαυτὸν τῷ Θεῷ ἐν ὅλῃ καρδίᾳ σου καὶ βοηθεῖ σε, οἰκτιρμῶν γὰρ ἐστὶν ἐπὶ τῇ ἀσθενείᾳ τῶν ἀνθρώπων. [Ἐὰν ἦς ἐν ἀσκήσει⁸⁾, μὴ θαρρήσῃς ἢ καρδίᾳ σου ἐν αὐτῇ, ὅτι αὐτὴ σὲ φυλάττει, ἀλλ' εἰπέ τῷ λογισμῷ σου, ὅτι, διὰ τῆς κακουχίας τοῦ σώματος, ὃ Θεὸς εἰσακούει τῆς ταλαιπωρίας μου. Ἐὰν τις σὲ ὀβρίσῃ, μὴ ἀντιφῇς αὐτῷ, ἕως οὗ σιωπήσῃ· καὶ ἐὰν ἐρευνήσας σεαυτὸν, εὐρήσεις ἃ ἤκουσας ἐν σοὶ παρ' αὐτοῦ, μετανόησον ὡς τὸ ἁμαρτήσας, καὶ ἡ ἀγαθότης τοῦ Θεοῦ δέχεται ἡμᾶς πάλιν. Ἐὰν ὀδεύῃς μετὰ ἀδελφῶν⁹⁾ καὶ εὐρεθῇ ἐν αὐτοῖς τις εἰς ὃν ἔχεις ἀγάπην διὰ τὸν Θεόν, μὴ παρρησιάσῃ μετ' αὐτοῦ, ἐκείνων ἐλεπόντων, μήποτε εὐρεθῇ ἐν αὐτοῖς ἀσθενὴς καὶ ἀποθάνῃ ἀπὸ τοῦ ζήλου, καὶ οὐ βαστά-

1) Εὐεργ. βιβλ. γ' ὑπόθ. μστ' σ. 140.

2) Εὐεργ. βιβλ. ὑπόθ. με' σ. 121, «εἰς μοναχοῦ κελλίον».

3) Τὰ ἐπόμενα μέχρι τοῦ «ἐὰν ἀναχωρήσῃς ἐκ τῶν κατὰ σάρκα συγγενῶν», δὲν ἀναγινώσκονται ἐν τῇ λατινικῇ.

4) Μὴ κράτει πλέον τοῦ ὅσον ἔχεις ἀνάγκην, καὶ μὴ θῶρσι πλέον τοῦ ὅτι δύνασαι (Μ. Ἀντων. καν. 12).

5) Εὐεργ. βιβλ. α' ὑπόθ. ιε' σ. 49.

6) Εὐεργ. βιβλ. β' ὑπόθ. μβ' σ. 135.

7) Εὐεργ. βιβλ. β' ὑπόθ. λα' σ. 95.

8) Εὐεργ. βιβλ. β' ὑπόθ. κατ' σ. 76.

9) Κλίμαξ Ἰωάν. σχολ. ιστ' λόγ. Πατρολ. τόμ. 88 σ. 1081.

σεις αὐτοῦ τὴν ἁμαρτίαν, ὅτι δέδωκας αὐτῷ τόπον τοῦ ἁμαρτήσαι. Ἐὰν ἀπέλθῃς πρὸς τινας, μὴ προσδοκήσῃς, ὅτι χαρῆναι ἔχουσι μετὰ σοῦ πάντοτε, ἵνα ἐὰν δέξωνται σε, εὐχαριστήσῃς τῷ Θεῷ. Ἐὰν ἀσθενεῖς καταλάβῃ σε¹⁾ ἡσυχάζοντα ἐν τῷ κελλίῳ, μὴ ὀλιγορήσῃς, ἀλλ' εὐχαρίστησον τῷ Κυρίῳ. Ἐὰν ἴδῃς τὴν ψυχὴν σου ταραττομένην, εἰπέ αὐτῇ οὐ συμφέρει σοὶ αὕτη ὑπὲρ τὴν γέενναν, εἰς ἣν μέλλεις ἀπελθεῖν; καὶ ἡσυχάσει ἐν σοί. Ἐὰν παραβάλῃς πρὸς ἀδελφοὺς καὶ εἴπῃ εἰς ἐξ αὐτῶν, ὅτι οὐκ ἀναπαύομαι ὧδε, ἀλλὰ θέλω οἰκῆσαι μετὰ σοῦ, μὴ δῶς αὐτῷ τόπον, ἵνα μὴ πρόσκομμα δῶς τοῖς πολλοῖς· ἐὰν δὲ εἴπῃ σοι, ἀποθνήσκει ἡ ψυχὴ μου διὰ πρᾶγμα κρυπτόν, δὸς αὐτῷ τόπον φυγεῖν, καὶ μὴ ἔασης αὐτὸν οἰκῆσαι μετὰ σοῦ.

Δ'. Ἡσυχάζων δὲ ἐν τῷ κελλίῳ σου²⁾, τύπωσον σεαυτὸν ἐν τῷ ἐσθίειν, διδοὺς τὴν χρεῖαν τῷ σώματί σου, ἵνα βαστάξῃ σε, ποιῆσαι τὰς λειτουργίας σου, καὶ ἵνα μὴ θέλῃς παραβαλεῖν ἑξω· μὴ δὲ ἐσθίῃς ἐν ἡδονῇ, ἐν ἐπιθυμίᾳ γεύσεως, εἴτε καλὸν εἴτε κακόν. Ἐὰν δὲ γέννηται ἀνάγκη ἐπισκέψεως, εἴτε πρὸς ἀδελφὸν εἴτε πρὸς κοινόδιον, πᾶν ἡδὺ εὐρισκόμενον, μὴ δῶς τῷ σώματί σου εἰς πληρομονήν, ἵνα θελήσῃ εὐθέως ἐλθεῖν εἰς τὸ κελλίον, καὶ μὴ προδότῃς ἑαυτοῦ γέννηται. [Ἐὰν πείθῃς τὴν καρδίαν οἱ δαίμονες εἰς ἀσκήσιν ὑπὲρ τὴν δύναμίν σου, μὴ ἀκούσῃς αὐτῶν, θερμαίνουσι³⁾ γὰρ τὸν ἄνθρωπον εἰς πᾶν πρᾶγμα εἰς ὃ οὐ δύναται, ἕως οὗ ἐμπέσῃ εἰς τὰς χεῖρας αὐτῶν καὶ χαρῶσιν αὐτόν· ἀπαξ δὲ ἐσθίῃ⁴⁾ τῆς ἡμέρας⁵⁾ καὶ δὸς τὴν χρεῖαν τῷ σώματί σου, ὥστε ἀναστήναι σε ἔτι θέλοντα⁶⁾, τὴν δὲ ἀγρυπνίαν σου⁷⁾ ποιήσῃς ἐν σεμνότητι, καὶ μὴ ἀποστερήσῃς τὸ σῶμά σου τῆς χρείας αὐτοῦ, ἀλλὰ τέλεισον τὰς λειτουργίας σου μετὰ ἐπεικειᾶς καὶ γνώσεως, μήποτε ἐκ τῆς πολλῆς ἀγρυπνίας σκοτωθῇ ἡ ψυχὴ⁸⁾ ἐκ τοῦ σταδίου, ἀλλὰ τὸ ἥμισυ τῆς νυκτὸς ἀρκεῖ σοὶ εἰς τὰς λειτουργίας σου⁹⁾, καὶ τὸ ἥμισυ εἰς τὴν ἀνάπαυσιν τοῦ σώματός σου· ποιήσῃς δὲ δύο ὥρας πρὸ τοῦ κοιμηθῆς, εὐχόμενος καὶ ψάλλων, καὶ ἀνάπαυσον σεαυτὸν, καὶ δταν ὁ Κύριος σὲ ἀναστήσῃ, ποιήσῃς τὴν λειτουργίαν σου ἐν σπουδῇ· ἐὰν ἴδῃς τὸ σῶμά σου ὀκνοῦν, εἰπέ αὐτῷ, θέλεις τὴν ἀνάπαυσιν εἰς τὸν βραχὺν καιρὸν τοῦτον, καὶ ριφθῆναι εἰς τὸ σκότος τὸ ἐξώτερον; καὶ ἐὰν κατὰ μικρὸν ἀναστήσῃς σεαυτὸν, ἔρχεται σοὶ ἡ δύνα-

1) Εὐεργ. βιβλ. γ' ὑπόθ. ιη' σ. 53.

2) » » β' » » σ. 58 καὶ 62.

3) Ἐντεῦθεν ἔρχεται πάλιν ὁ Πατριάρχ. κώδιξ.

4) Εὐεργ. βιβλ. β' ὑπόθ. ιη' σ. 57 καὶ 63.

5) Νηστεύετε καθ' ἑκάστην ἡμέραν μέχρι τῆς ἐνάτης, ἑξαριουμένου τοῦ Σαββάτου καὶ τῆς Κυριακῆς (Μεγ. Ἀντων. καν. 3).

6) Ὅρος ἐγκρατείας, ὃν οἱ πατέρες παρέδωκαν οὗτός ἐστι, τὸ μεταλαμβάνειν τινὰ τροφῆς ἔτι τῆς ὀρέξεως ἐγκειμένης ταύτης ἀπέχεσθαι (Κασσιαν. περὶ τῶν ὀκτῶ τῆς κακίας λογισμῶν. Πατρολ. τόμ. 28 σ. 873, βρα καὶ Φιλοκαλ. τόμ. α').

7) Εὐεργ. βιβλ. β' ὑπόθ. ιγ' σ. 44.

8) Καὶ φύγη ἐκ τοῦ σταδίου. Σιγαΐτ. κώδ.

9) Βαρσανουφ. ἀπόκρ. πγ' σ. 44.

μεις. Μὴ σχῆς φιλίαν ¹⁾). μετὰ ἀνθρώπων, περὶ ὧν ἡ συνειδήσις σου ἐτέρους ²⁾ γινώσκει, ἵνα μὴ πρόσκομμα θῶς ἐν γινώσκει. Ἐὰν ἦς ἐν μοναστηρίῳ καὶ ἔχεις δοῦλον ³⁾ καὶ κρατήσης αὐτόν, ὑβρίζεις τὸ σχῆμα, ἐὰν δὲ χαρίσης αὐτόν ἀδελφῷ ⁴⁾, ἡμαρτες εἰς Θεόν· ἀλλ' ἢ ἀπόλυσον αὐτόν καὶ ἀπέλθῃ, ἢ ποιήσων αὐτόν ἐλεύθερον· ἐὰν δὲ θέλῃ μοναχὸς γενέσθαι, αὐτὸς ὀφείλει, οὐ δὲ μὴ ἐάσης αὐτόν μετὰ σοῦ, οὐκ ὠφελεῖ γὰρ τὴν ψυχὴν σου.

Ε'. Ἐὰν ἦς ἐν πολιτείᾳ κακουχῶν τῷ σώματί σου διὰ τὸν Θεόν ⁵⁾, καὶ ἡ ἀνθρωπότης ζηλώσῃ καὶ τιμήσῃ σε δι' αὐτήν, ἄφες αὐτήν καὶ ἐπιδαλοῦ εἰς ἄλλην, ἵνα μὴ ὁ κόπος σου εἰς ἄργον γένηται. Ἐὰν δὲ παρήλθῃς τῇ κενοδοξίᾳ μὴ πρόσχεας τῇ ἀνθρωπότητι εἰδώς, ὅτι, ὃ ποιεῖς, συμπεσθεῖς σοι ὁ Θεός. Ἐὰν ἀποτάξῃς ⁶⁾, μὴδὲν ἐάσης σεαυτῷ πάντη, καὶ ἐὰν ἴδῃς σεαυτὸν θέλοντα περιελθεῖν, ἀλλὰ μάλλον κοπιᾷσαι τὸ σῶμά σου ἐν τῷ ἐργοχειρῶ σου· ἵνα ἡσυχάσης ἐν τῷ κελλίῳ σου μετὰ ἐπεικειάς, ἐσθίων τὸν ἄρτον σου. Ἐὰν ἀπέλθῃς εἰς πόλιν ⁷⁾ πωλῆσαι τὸ ἐργόχειρόν σου, μὴ φιλονεικήσης εἰς τὴν τιμὴν αὐτοῦ, ὥς οἱ κοσμικοί, ἀλλὰ δὸς αὐτῷ ὡς δῆποτε, ἵνα μὴ ἀπολέσης τὴν δύναμιν τοῦ κελλίου σου. Ἐὰν ἀγοράσης τίποτε, ᾧ ⁸⁾ χρεῖαν ἔχεις, μὴ φιλονεικήσης, ὅτι, εἰ μὴ τὴν οὐ παρέχω εἰς αὐτό, ἀλλ' εἰ θέλεις αὐτό, βίασαι σεαυτὸν ὀλίγον, εἰ δὲ οὐκ ἔχεις τὴν τιμὴν αὐτοῦ, ἔασον αὐτὸ ἐν σιωπῇ. Ἐὰν δὲ ταράξῃς σε οἱ λογισμοί, ὅτι ποῦ εὕρισκεις, εἰπέ αὐτῷ, ὅτι ἡδὴ δῶκες ἐγενόμην ὡς πάντες οἱ ἅγιοι, οἱ πειρασθέντες ὑπὸ τοῦ Θεοῦ ἐν πτωχείᾳ, ἔως οὗ εἶδε τὴν προαίρεσιν αὐτῶν πιστὴν εὐσάν, καὶ ἤνεγκεν αὐτοὺς εἰς πλατυσμόν. Ἐὰν παρὰβῇται σοι ἀδελφὸς σκευὸς, καὶ χρεῖαν αὐτοῦ σχῆς ἐν ἀνάγκῃ, μὴ ἄψῃ αὐτοῦ, ἐκτὸς αὐτοῦ, ἐὰν μὴ εἴπῃς αὐτῷ. Ἐὰν ἀδελφὸς εἴπῃ σοι ἀπερχομένῳ ἐπὶ ξένης ἀγοράσόν μοι σκευὸς, ἐὰν δύνῃ ἀγοράσαι αὐτό, ἀγοράσον κακεῖνο ⁹⁾. Ἐὰν δὲ μένης μετὰ ἄλλων, μὴ ποιήσης αὐτὸ παρὰ γινώμην αὐτῶν, ἐπεὶ θλίβεις τοὺς συνοικοῦντάς σοι. Ἐὰν ἀνάγκη ¹⁰⁾ γένηται-

1) Μετὰ τὴν λέξιν φιλίαν τὸ λατ. κείμεν. λέγει: qui tibi sunt aliorum etiam hominum familiaritatem conciliaturi τῆς λέξεως συνειδήσεως ἐλλειπούσης.

2) Φοβεῖται. Κλίμαξ Ἰωάν. σχόλ. 1στ' τοῦ κατ' λόγ. Πατρολ. τόμ. 88. σ. 1080.

3) Εὐεργ. 6:6λ. δ' ὑπόθ. α' σ. 5.

4) Ἀντὶ τοῦ «Ἐὰν δὲ χαρίσης αὐτόν ἀδελφῷ» τὸ λατ. κείμεν. γράφει: Sin enim ut fratrum diligis».

5) Εὐεργ. 6:6λ. ὑπόθ. γ' κατ' α. 69.

6) Τῷ κόσμῳ. Εὐεργετ. 6:6λ. δ' ὑπόθ. α' σ. 5.

7) Εὐεργετ. 6:6λ. γ' ὑπόθ. μ' σ. 122. Οἱ μοναχοί, οἵτινες παρέτεινον τὴν διαμονὴν αὐτῶν ἐν ταῖς πόλεσιν ἢ κώμας, προφάσει τῆς πωλήσεως τοῦ ἰδίου ἐργοχειρίου, πολλάκις περιέπιπτον εἰς πειρασμούς· ἐν τῷ Γεροντικῷ καὶ ἐν τοῖς λοιποῖς πατράσι, πλεῖστα διεσώθησαν τοιαύτης φύσεως πληροφορίαι. Τοῦτου ἕνεκεν παραινέει ἐνταῦθα ὁ Πατήρ, ὅπως οἱ μοναχοὶ πωλῶσι τὸ ἐργόχειρον «Μικρόν τοῦ Ἰσοῦ ζημιοντάς» (Εὐάγγριος) ἑαυτούς, ἵνα μὴ ἀπολέσωσιν ἐν τῷ κόσμῳ πᾶν ὅ,τι διὰ κόπων ἀπέκτησαν ἐν τῷ κελλίῳ.

8) Οὐ.

9) Κακεῖνο.

10) Εὐεργετ. 6:6λ. α' ὑπόθ. ιε' σελ. 49.

σοι παραβαλεῖν εἰς τὴν κώμην σου διὰ πρᾶγμα, φύλαξον σεαυτὸν ἀπὸ τῶν κατὰ σάρκα συγγενῶν, μὴ παρρησιάζεσθαι μετ' αὐτῶν, μήτε συμμῖξαι σεαυτὸν μετὰ τῶν λόγων αὐτῶν. Ἐὰν ἐν χρήσει λάβῃς τίποτε ἀπὸ τοῦ ἀδελφοῦ σου, μὴ ἀμελήσης, ἀλλὰ φρόντισον ἀποδοῦναι αὐτῷ ἐν τάχει· ἐὰν δὲ ἐστί τὸ σκευὸς ἐργαλείον, ἀπόδος αὐτό, εὐθὺς μετὰ τὸ ποιῆσαι τὸ ἔργον σου· ἐὰν δὲ κλασθῇ παρὰ σοῦ, ποιήσων αὐτὸ ἀνώτερον, καὶ μὴ ἀμελήσης. Ἐὰν ἐν χρήσει πᾶράσῃς τίποτε ἀδελφῷ πτωχῷ, καὶ ἴδῃς, ὅτι οὐκ ἔχει ἀποδοῦναι αὐτό, μὴ θλίψῃς αὐτόν μηδὲ στενώσῃς ἐν οἰκωδῇποτε πράγματι, ἐὰν τε κέρμα ἐστίν, ἐὰν τε ἱμάτιον, πᾶν δὲ δέδωκας αὐτῷ κατὰ τὴν δύναμίν σου.

ΣΤ'. Ἐὰν ἀπέλθῃς εἰς τόπον οἰκῆσαι, καὶ λάβῃς κελλίον, καὶ οἰκοδομήσης καὶ ἀνελώσῃς εἰς αὐτό, καὶ μετὰ καιρὸν ἐάσης αὐτὸ καὶ μεῖνῃ ἐν αὐτῷ ἀδελφὸς καὶ μετὰ καιρὸν θελήσῃς ὑποστρέψαι ἐκεῖ, μὴ ἐκδάλῃς αὐτόν, ἀλλὰ ζήτησὼν σεαυτῷ ἄλλο κελλίον, ἵνα μὴ ἀμάρτης εἰς Θεόν. Ἐὰν δὲ, τῇ ἑαυτοῦ προθέσει, θέλῃ ἀναχωρῆσαι, ἀθῶος εἴ· εἰ δὲ, εἰσας σκευὴ ἐν τῷ κελλίῳ καὶ ἠνάλωσεν αὐτά, μὴ ζητήσῃς αὐτὰ παρ' αὐτοῦ. Ἐὰν ἀναχωρήσῃς ἀπὸ κελλίου, βλέπε τὴν χρεῖαν αὐτοῦ μὴ λάβῃς μετὰ σοῦ, ἀλλ' ἔασον αὐτήν ¹⁾ διὰ ἀδελφὸν πτωχόν, καὶ ὁ Θεὸς οἰκονομήσει σε ἐκεῖ, ὅπου ἂν ἀπέρχῃ. Πάντα λογισμὸν πολεμοῦντά σε μὴ αἰσχυνοῦς εἰπεῖν τῷ μεζονί σου, καὶ κουφίζεται ἀπὸ σοῦ, χώραν ²⁾ γὰρ οὐκ ἔχουσι τὰ πνεύματα, εἰ μὴ εἰς ἄνθρωπον σιωπῶντα τοὺς λογισμοὺς αὐτοῦ, εἴτε καλοὶ εἰσιν εἴτε κακοί. Φύλαξον σεαυτὸν, μεταλαμβάνων τῆς προσφορᾶς, μὴ ἔχειν κακίαν μετὰ τοῦ ἀδελφοῦ σου, ἐπεὶ σεαυτὸν ἀπατᾷς. Ἐὰν ἀποκαλυφθῇ σοι λόγοι τῆς Γραφῆς, τοῦ ἀλληγορήσαι αὐτοῦς, ἀλληγορήσων, φύλαξον δὲ σεαυτὸν μὴ καταργῆσαι τὸ γράμμα, ἵνα μὴ πιστεῦσῃς τῇ γνώσει ὑπὲρ τὴν Γραφὴν τὴν ἀγίαν, σημείον γὰρ ἐστὶ τῆς υπερηφανείας. Ἐὰν ἀπατηθῇ ὁ ἀδελφός σου ἐν λόγοις αἰρετικῶν καὶ πλανηθῇ ἀπὸ τῆς πίστεως, μὴ γινώσκων, καὶ ἐπιστρέψῃ πάλιν, μὴ παρίδῃς αὐτόν, ἀγνωσία γὰρ ἐγένετο αὐτῷ. Φύλαξον σεαυτὸν ³⁾ μὴ διαλέγεσθαι μετὰ αἰρετικῶν, θέλων, στήσαι τὴν πίστιν, μήποτε ὁ ἰδὸς τῶν αἰσχυρῶν λόγων αὐτῶν πλήξῃ σε. Ἐὰν εὖρῃς διθλίον, λεγόμενον αἰρετικόν, μὴ θελήσῃς αὐτὸ ἀναγνῶναι, μήπως πληρώσῃ τὴν καρδίαν σου τοῦ θανάτου, ἀλλ' εἰς ὃ ἐφωτίσθῃς, κάτεχε μηδὲ προσθῇς μηδὲ ἀφέλῃς ἀπ' αὐτοῦ. Φύλαξον ⁴⁾ σεαυτὸν ἐκ τῆς ψευδωνύμου γνώσεως ἧτις ἀνθίσταται «τῇ ὑγιαίνουσῃ διδασκαλίᾳ» (Α'. Τιμ. α'. 10), καθὼς εἶπεν ὁ ἀπόστολος. Ἐὰν νεώτερος ἦς ⁵⁾ μήπω ποιήσας τὴν δουλείαν τοῦ σώματος, καὶ ἀκούσῃς ἀρετὰς ὑψηλὰς τῶν Πατέρων, μὴ ἐπιδράμῃς αὐταῖς, θέλων αὐτὰς καταλαβεῖν ἐν ἀναπαύσει, οὐ γὰρ ἔρχονται σοι, ἐὰν μὴ ποιήσῃς τὴν γεωργίαν αὐτῶν, ἐὰν δὲ ποιήσῃς, ἀφ' ἑαυτῶν ἔρχονται σοι.

1) Ἐν αὐτῷ δι' ἀδελφόν. Σ. κώδ.

2) Ἐν τῷ λατ. κειμ. Caudium percipiunt.

3) Εὐεργετ. 6:6λ. δ' ὑπόθ. ιη' σ. 68.

4) Δέ.

5) Εὐεργ. 6:6λ. δ' ὑπόθ. κδ' σ. 95.

Ζ' Φύλαξον σεαυτὸν ἀπὸ τῆς ἀκηδίας ¹⁾, αὕτη γὰρ ἀφανίζει τὸν καρπὸν τοῦ μοναχοῦ. Ἐὰν ἀγωνίζῃ πρὸς πάθος, μὴ ἐκκακήσῃς ἀλλὰ παράρριψον σεαυτὸν τῷ Θεῷ, λέγων πρὸς αὐτόν, βοήθησόν μοι τὸν ταλαίπωρον ²⁾, ἐν ὅλῃ καρδίᾳ καὶ ἀναπαύῃ. Ἐὰν αἰσχροῦς ³⁾ σπαρῇ ἐν τῇ καρδίᾳ σου, καθήμενου σου ἐν τῷ κελλίῳ σου, βλέπε, ἀνθίστασο τῇ ψυχῇ σου, μήποτε ἄρξῃ σου. Σπούδαςον μνησθῆναι τοῦ Θεοῦ, ὅτι προσέχει σοι, καί, ἃ διαλογίζῃ ἐν τῇ καρδίᾳ σου, ἀποκεκαλυμμένα ἐνώπιον αὐτοῦ ἐστίν. Εἰπέ οὖν τῇ ψυχῇ σου, εἰ φοβῇ ἁμαρτωλοὺς ὁμοίους σου, τοῦ μὴ ἰδεῖν τὰς ἁμαρτίας σου, πόσῳ μᾶλλον τὸν Θεόν ⁴⁾, προσέχοντα ἐπὶ πάντα, καὶ ἐκ τῆς συμβουλῆς ταύτης ἀποκαλύπτεται ὁ φόβος τοῦ Θεοῦ τῇ ψυχῇ, καί, ἐὰν μείνης μετ' αὐτοῦ ἀκίνητος, μένεις ἐν τοῖς πάθεσι, καθὼς γέγραπται: «Οἱ πεποιθότες ἐπὶ Κύριον ὡς ὁρος Σιών, οὐ σαλευθήσεται εἰς τὸν αἰῶνα ὁ κατοικῶν Ἱερουσαλήμ» (Ψαλ. ρκδ' 1). Ἐὰν ᾗς ἐν ἀσκήσει, ἀνθιστάμενος τῇ ἐχθρᾷ ⁵⁾, καὶ ἴδῃς αὐτὴν ἀσθενήσασαν ἀπὸ σοῦ καὶ φεύγῃ εἰς τὰ ὀπίσω, μὴ χαρῇ σου ἡ καρδία, ὅτι ἡ κακία τῶν πνευμάτων ὀπίσω αὐτῶν ἐστίν, ἐτοιμάζουσι γὰρ πόλεμον χεῖρνα τοῦ πρώτου καὶ ἐῶσιν αὐτὸν ὀπίσω τῆς πόλεως, καὶ ἐντέλλονται αὐτῷ τοῦ μὴ κινήσθαι καί, ἐὰν ἀντιστῇς ἀντιβαίνων αὐτοῖς, φεύγουσιν ἀπὸ προσώπου σου ἐν ἀσθενείᾳ, καὶ ἐὰν ὑψωθῇ ἡ καρδία σου, ὅτι ἐδίωξας αὐτούς, καὶ καταλείψῃς τὴν πόλιν, οἱ μὲν ἐγείρονται ἐκ τῶν ὀπίσω, οἱ δὲ ἵστανται, καὶ ἐῶσι τὴν ταλαίπωρον ψυχὴν ἐν μέσῳ αὐτῶν μὴ ἔχουσαν ἔτι καταφυγὴν ⁶⁾ ἢ πόλιν οὖν ἐστὶ τὸ παραρρίπτειν ἑαυτὸν ἐνώπιον τοῦ Θεοῦ ἐν ὅλῃ καρδίᾳ, καὶ σῶζει σε ἐκ πάντων τῶν πολέμων τοῦ ἐχθροῦ. Ἐὰν εὐχῇ τῷ Θεῷ ⁷⁾ περὶ πολέμου, ἵνα λάβῃ αὐτὸν ἀπὸ σοῦ, καὶ οὐκ εἰσακούῃ σου, μὴ ἐκκακήσῃς, γινώσκει γὰρ τὸ συμφέρον σου περισσόν σου· ἀλλ' ἐὰν εὐχῇ τῷ Θεῷ περὶ παντὸς αἰτήματός σου ἐν τῷ καιρῷ τοῦ πολέμου ⁸⁾, μὴ εἴπῃς λάβε ἀπ' ἐμοῦ τόδε ἢ δός μοι τόδε, ἀλλ' εὖξαι λέγων οὕτω: «Δέσποτα Ἰησοῦ Χριστέ, βοήθησόν μοι, καὶ μὴ ἐάσῃς με ἁμαρτῆσαι εἰς σέ, ὅτι πεπλανημένος εἰμί, καὶ μὴ ἐάσῃς με ἐξακολουθήσαι τῷ θελήματί μου, μὴ ἐάσῃς με ἀπολέσθαι ἐν ταῖς ἁμαρτίαις μου, οἰκτείρησον τὸ πλάσμα σου, μὴ ὑπερίδῃς με, ὅτι ἀσθενής εἰμι, μὴ ἐγκαταλίπῃς με, ὅτι πρὸς σέ κατέφυγον, ἵνα σῶσαι τὴν ψυχὴν μου ὅτι ἡμαρτόν σοι» (Ψαλμ. μ' 5), ἐνώπιόν μου εἰσὶ πάντες οἱ θλίδοντές με καὶ οὐκ ἐστὶ μοι καταφυγή, εἰ μὴ πρὸς σέ Κύριε, καὶ σῶσόν με ἕνεκεν τῶν οἰκτιρμῶν σου, αἰσχυνθήτωσαν πάντες οἱ ἐπανιστάμενοι

1) Εὐεργ. βιβλ. γ' ὑπόθ. ιγ' σ. 37.

2) Τῷ ταλαίπῳρω.

3) Εὐεργ. βιβλ. δ' ὑπόθ. ζ' σ. 43.

4) Τόν.

5) Φιλοκαλία τόμ. α' σ. 17 κεφ. 6'.

6) Εὐεργ. βιβλ. δ' ὑπόθ. ια' σ' 57.

7) Ἐν τῷ λατ. κειμ. ἐλλείπουσι τινὰ τῆς προηγουμένης περιόδου.

8) Ἐν τῷ λατ. κειμ. τδ': «ἀλλ' ἐὰν εὐχῇ τῷ Θεῷ περὶ παντός αἰτήματός σου ἐν τῷ καιρῷ τοῦ πολέμου» δὲν ὑπάρχει.

ἐπ' ἐμέ, οἱ ζητοῦντες τὴν ψυχὴν μου τοῦ ἐξολοθρεῖσθαι αὐτήν, ὅτι οὐ Κύριε δυνατός εἰ ἐν πᾶσι, καὶ διὰ σοῦ ἐστὶν ἡ δόξα τῷ Θεῷ καὶ Πατρὶ καὶ Πνεύματι εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων, Ἀμήν. Καὶ τότε ἡ συνείδησις λαλεῖ μετὰ τῆς καρδίας σου κρυπτῶς, ἕνεκεν ποίου πράγματος οὐκ εἰσακούει σου ὁ Θεός, σὸν δὲ ἐστὶ· λοιπὸν μὴ καταφρονεῖν ἀλλ' εἴτι λέγει ποιῆσαι, ποιήσον, ἀδύνατον γὰρ ἐστὶ τὸν Θεὸν μὴ εἰσακοῦσαι τοῦ ἀνθρώπου, ἐὰν μὴ παρακούσῃ ὁ ἄνθρωπος τοῦ Θεοῦ· οὐκ ἐστὶ γὰρ μακρὰν ἀπὸ τοῦ ἀνθρώπου, ἀλλὰ τὰ θελήματα ἡμῶν οὐκ ἐξ αὐτῶν ἀκούσαι ἡμῶν. Μηδεὶς οὖν ἀπατήσῃ σε, ὅτι καθάπερ ἡ γῆ οὐ δύναται καρποφορῆσαι ἄνευ σπέρματος καὶ ὕδατος ἀφ' ἑαυτῆς οὕτως ἀδύνατον τὸν ἄνθρωπον καρποφορῆσαι χωρὶς κακοπαθείας καὶ ταπεινοφροσύνης.

Η' Στῶμεν οὖν ἀγαπητοί ¹⁾, ἐν φόβῳ Θεοῦ, φυλάττοντες καὶ τηροῦντες τὸ πρακτικὸν τῶν ἀρετῶν, μὴ παρέχοντες προσκόμματα τῇ συνειδήσει ἡμῶν, ἀλλὰ προσέχοντες ἑαυτοῖς ἐν φόβῳ Θεοῦ ἕως οὗ καὶ αὕτη ἐλευθερώσῃ ἑαυτὴν μεθ' ἡμῶν, ὅπως γένηται μεταξὺ ἡμῶν καὶ αὐτῆς ἔνωσις, καὶ λοιπὸν αὐτῇ γίνεται ἡμῖν φύλαξ, δεικνύουσα ἡμῖν ἕκαστον εἰς ²⁾ ὃ ἐκκόπτομεν, ἐὰν δὲ μὴ ὑπακούσωμεν αὐτῆς, ἀποστήσεται ἀφ' ἡμῶν καὶ καταλείπει ἡμᾶς καὶ ἐμπίπτομεν εἰς τὰς χεῖρας τῶν ἐχθρῶν ἡμῶν, καὶ οὐκ ἐλεοῦσιν ἡμᾶς οὐκέτι. Καθὼς ἐδίδαξεν ἡμᾶς ὁ Δεσπότης ἡμῶν, λέγων: «Γινώθι τὸν ἀντίδικόν σου ὡς εἰ ἐν τῇ ὁδῷ μετ' αὐτοῦ, μήποτε σε παραδῷ τῷ κριτῇ καὶ ὁ κριτὴς τῷ ὑπηρέτῃ καὶ βληθῆς εἰς φυλακὴν· ἀμὴν ἀμὴν λέγω σοι οὐ μὴ ἐξέλθῃς ἐκεῖθεν, ἕως οὗ ἀποδῷς καὶ τὸν ἔσχατον κοδράντην» (Ματθ. ε' 25). Λέγουσι τὴν συνειδήσιν ³⁾ ἀντίδικον εἶναι, ὅτι ἀνθίσταται τῷ ἀνθρώπῳ, θέλοντι ποιῆσαι τὰ θελήματα τῆς σαρκὸς αὐτοῦ, καὶ ἐὰν μὴ ἀκούσῃ αὐτῆς ὁ ἄνθρωπος, παραδίδωσιν αὐτὸν τοῖς ἐχθροῖς αὐτοῦ. Διὰ τοῦτο πενθὼν ὁ Ὡσηε τὸν Ἐφραὶμ ἔλεγεν: «Κατεδυνάστευσεν Ἐφραὶμ τὸν ἀντίδικον αὐτοῦ» καὶ «κατεπάτησε κρίσιν» (Ὡσηε ε' 11), ἐζήτησεν Αἴγυπτον καὶ βία ἐλήφθη εἰς Ἀσσυρίους· τοῦτο ἐστὶν ἡ Αἴγυπτος, ὅτι ἐζήτησεν ἡ καρδία τὰ ἴδια θελήματα τῆς σαρκὸς, τὸ δὲ ληφθῆναι βία εἰς Ἀσσυρίους, τοῦτο ἐστὶν, ὅτι θέλων καὶ μὴ θέλων, δουλεύει τοῖς ἐχθροῖς. Φροντίσωμεν οὖν ἑαυτῶν, ἀγαπητοί, τοῦ μὴ ἐμπεσεῖν ἡμᾶς εἰς τὰς χεῖρας τοῦ θελήματος ἡμῶν τοῦ κατὰ σάρκα, ἵνα μὴ λάβῃ ἡμᾶς βία ἐν Ἀσσυρίοις, καὶ ἀκούσωμεν τοῦ πικροῦ λόγου, ὅτι ἦλθεν ὁ βασιλεὺς τῶν Ἀσσυρίων ἐπὶ τὴν τοῦ Ἰσραὴλ, καὶ μετόφησε τὸν Ἐφραὶμ εἰς τὸν Ἰσραὴλ ἐν Ἀσσυρίοις, καὶ κατόφησεν αὐτοὺς ἐν Ἐλαίᾳ καὶ ἐν Ἀβὼρ ποταμῶν Χουζᾶ (Δ' Βασιλ. ιζ' 6⁴⁾), καὶ εἰσὶν ἐκεῖ ἕως τῆς σήμερον ἡμέρας.

1) Φιλοκαλία, τόμ. α' σ. 18 κεφ. γ'.

2) Εἰς, παρέλκει.

3) Ἀββᾶ Δωροθ. λόγ. γ' περὶ Συνειδήσεως σ. 1653, καὶ ἐν τῷ περὶ ἀταράχως καὶ εὐχαρίστως ὑπομένειν τοὺς πειρασμοὺς λόγῳ ιγ' σ. 1765.

4) Τὸ καίμενον τῆς Γραφῆς ἔχει οὕτω: «... Συνέλαβεν βασιλεὺς Ἀσσυρίων τὴν Σαμάρειαν, καὶ ἀπέφκισεν Ἰσραὴλ εἰς Ἀσσυρίους, καὶ κατόφκισεν αὐτοὺς ἐν Ἀλαε, καὶ ἐν Ἀβὼρ ποταμοῖς Γαζάν...».

Τότε ἀπέστειλεν ὁ βασιλεὺς Ἀσσυρίων ἐκ τοῦ ἔθνους αὐτοῦ, καὶ ἐποίησεν αὐτοῖς οἰκῆσαι ἐν τῇ Ἰσραήλ, καὶ ἕκαστος αὐτῶν ἐποίησε τὸ γλυπτὸν αὐτοῦ καὶ ἐλάτρευσε αὐτό, καὶ ἰδοὺ ἐκεῖ εἰσιν ἕως τῆς σήμερον· ταῦτα δὲ γέγονε τῷ Ἐφραίμ, ἔτι, «κατεδυνάστευσε τὸν ἀντίδικον αὐτοῦ καὶ κατεπάτησε κρίσιν».

Θ' Ἐγνώκατε τοίνυν, ὦ ἀδελφοί, τοὺς ἐξακολουθήσαντας τοῖς θελήμασιν αὐτῶν τοῖς πονηροῖς καὶ καταπατήσαντας τὴν ἰδίαν συνειδήσιν, τί κατέλαβεν αὐτούς; Μὴ οὖν ζηλώσωμεν αὐτούς, ἀγαπητοί, ἀλλὰ ζηλώσωμεν πάντας τοὺς ἁγίους, τοὺς μὴ ἀκούσαντας¹⁾ τῇ ἁμαρτίᾳ μέχρι θανάτου, ἀλλ' ὑπακούσαντας τῇ ἀγίᾳ αὐτῶν συνειδήσει, καὶ κληρονομήσαντας τὴν οὐράνιον βασιλείαν· ἕκαστος γὰρ αὐτῶν ἐν τῇ ἰδίᾳ γενεᾷ ἐτελειώθη ἐν ἀγιότητι, καὶ ἐγένοντο τὰ δνόματα αὐτῶν ἁσθεσία ἐν πάσαις ταῖς γενεαῖς. Δάσωμεν τύπον²⁾ τοῦ ἀγαπητοῦ Ἰακώβ, τοῦ ὑπακούσαντος, ἐν ἅπασιν, τοῖς γονεῦσιν αὐτοῦ κατὰ Θεόν, ὅς, δεξιόμενος τὴν εὐλογίαν, ἠθέλησε πορεύεσθαι εἰς τὴν Μεσοποταμίαν, κτήσασθαι ἑαυτῷ οἶκον ἐκεῖ· οὐκ ἐβούλευσατο³⁾ γὰρ ἑαυτῷ κτήσασθαι οἶκον ἐκ τῶν θυγατέρων τῶν Χαναανίων, αἵτινες ἤριζον τοῖς γονεῦσιν αὐτοῦ. Τότε, λαβὼν τὴν ῥάβδον αὐτοῦ καὶ τὸν φακὸν τοῦ ἐλαίου, εἰς τὸν τόπον ἦλθε Βελθὰν, ὃ ἐρμηνεύεται οἶκος Θεοῦ καὶ ἐκοιμήθη ἐκεῖ, καὶ εἶδε ἐν ἀποκαλύψει τῇ νυκτὶ τύπον κλίμακος, φθανούσης ἀπὸ τοῦ οὐρανοῦ εἰς τὴν γῆν, καὶ ἀγγέλους Θεοῦ ἀναβαίνοντας δι' αὐτῆς «ὃ δὲ Κύριος ἐπεστήρικτο ἐπ' αὐτῆς» (Γενέσ. κη' 13)· τοῦτο σημεῖον ἐστὶ τῷ ἀρχομένῳ δουλεύειν Θεῷ, ὅτι ἐν ἀρχῇ μὲν ἀποκαλύπτεται αὐτῷ ὁ τύπος τῶν ἀρετῶν, ἀλλ' ἐὰν μὴ ποιήσῃ τὸν κόπον αὐτῶν, οὐ φθάσει τὸν Θεόν. Ἀνέστη Ἰακώβ καὶ ἔθετο διαθήκην μετὰ τοῦ Θεοῦ εἶναι αὐτὸν δούλον αὐτοῦ, καὶ ἐνεδυνάμωσεν αὐτὸν λέγων, ἔσομαι μετὰ σοῦ καὶ φυλάξω σε· τότε ἦλθεν εἰς Μεσοποταμίαν λαβεῖν ἑαυτῷ γυναῖκα ἐν τῷ τόπῳ ἐκεῖνῳ, καὶ ὅτε εἶδε τὴν Ραχήλ, θυγατέρα τοῦ ἀδελφοῦ τῆς μητρὸς αὐτοῦ, ἠγάπησεν αὐτήν, καὶ ἐδούλευσε δι' αὐτήν ἔτη ἑπτὰ, καὶ οὐκ ἐδόθη αὐτῇ, ἕως οὗ λάβῃ τὴν Λείαν πρότερον· καὶ γίνεται στείρα ἡ Ραχήλ, ἕως οὗ ποιήσῃ τὴν δουλείαν αὐτῆς ἄλλα ἑπτὰ ἔτη. Οὗτός ἐστιν ὁ λόγος. Ὀνομάζεται ἡ Μεσοποταμία τὸ εἶναι μέσον δύο ποταμῶν, ὄνομα τῷ πρώτῳ Τίγρις, τῷ δὲ δευτέρῳ Εὐφράτης, ὁ πρῶτος ἐκπορεύεται ἀντικρὺς Ἀσσυρίων, ὁ δεῦτερος οὐκ ἔχει ἐχθρόν⁴⁾, ἀλλὰ καλεῖται ἐκπορευόμενος ἐν πλατυσμῷ, ὁ Τίγρις ἐρμηνεύεται διάκρισις, ὁ δὲ Εὐφράτης ἡ ταπεινοφροσύνη. Λεία λαμβάνεται εἰς τύπον τῶν σωματικῶν κόπων, Ραχήλ δὲ τύπον ἔχει τῆς ἀληθοῦς θεωρίας. Ταῦτα δὲ συμβαίνει τῷ ἀνθρώπῳ, ὅντι ἐν Μεσοποταμίᾳ, ἵνα διὰ τῆς διακρίσεως ποιήσῃ τοὺς σωματικούς⁵⁾, ὅτι αὐτοὶ ἀν-

1) Ὑπακούσαντας.

2) Εὐεργετ. βιβλ. δ'. ὑπόθ. κθ' σ. 94.

3) Ἐβούλετο.

4) Ἐν τῷ λατ. Initium (ἀρχή), ὅπερ ὁρθότερον.

5) Κόπους Σ. Κ. ἐν τῷ λατ. Labores.

θίστανται τῇ ἐχθρᾷ τῶν Ἀσσυρίων διὰ τῆς ταπεινοφροσύνης κατὰ τὴν ἀληθῆ θεωρίαν.

Γ'. Ἀλλ' οὐκ ἐγέννησεν αὐτῇ ἡ Ραχήλ¹⁾, ἕως οὗ ἐγέννησεν ἡ Λεία πάντα τὰ τέκνα αὐτῆς, καὶ ἐξετέλεσε τὴν δουλείαν τῆς Ραχήλ ἄλλα ἑπτὰ ἔτη²⁾. Ὅτι ἐὰν μὴ ποιήσῃ ἄνθρωπος ὅλον τὸ πρακτικόν, ἡ ἀληθὴς θεωρία οὐκ ἐλευθεροῦται αὐτῇ. Γυναῖκες³⁾ ἦσαν αὐτῇ ἀμφότεραι, ἡγάπα δὲ τὴν Ραχήλ ὑπὲρ τὴν Λείαν, διότι εἶχε τοὺς ὀφθαλμοὺς ἀσθενεῖς. Ραχήλ δὲ ἦν ὠραία σφόδρα· τοῦτο ἐστὶ τὸ εἰρημένον, ὅτι ἡ πρώτη αὐτοῦ γυνὴ ἀσθενεῖς εἶχε τοὺς ὀφθαλμοὺς, τοῦτέστιν εἶναι μὲν τὸν ἄνθρωπον ἐν τοῖς σωματικοῖς, μήπω δὲ ἰδεῖν τὴν δόξαν τῆς ἀληθοῦς θεωρίας⁴⁾· δεῖ γὰρ τὴν ἐχθρὰν μῖξαι τὴν ἀνθρωπαρέσκειαν τῷ ἔργῳ αὐτοῦ, ἀλλὰ μὴ τοῦτ'⁵⁾ μελλέτω, ἐὰν γὰρ καὶ σιῇ ἡ Λεία μικρὸν τοῦ γεννησά, παρέχει τῷ ἀνδρὶ αὐτῆς Ζελφάν τὴν δούλην αὐτῆς, τότε προστίθῃσι τοῦ γεννησά ἀνωθεν καὶ καλεῖται τὸ ὄνομα τοῦ γεννηθέντος Ἀσήρ, ὃ ἐρμηνεύεται πλοῦτος. Καὶ ὅτε παύσεται γεννᾶν ἡ Λεία, τότε μνήσκειται⁶⁾ ὁ Θεὸς τῆς Ραχήλ· οὗτος ἐστὶν ὁ λόγος, ὅτι ἐὰν κτήσωνται οἱ σωματικοὶ κόποι τὰς αἰσθήσεις, καὶ ἐλευθερωθῶσιν ἀπὸ τῶν παθῶν, τότε ἡ ἀληθὴς θεωρία ἀποκαλύπτει τὰς ἰδίας δόξας τῷ νῷ. Εἰ καὶ ἦσαν οἱ υἱοὶ Λείας τρεῖς καὶ ἡ Ραχήλ, ἀλλ' ἡγάπα τὸν Ἰωσήφ ὑπὲρ πάντας, τοῦτέστιν, εἰ καὶ οἱ σωματικοὶ κόποι φυλάττουσιν ἀπὸ τοῦ ἐχθροῦ τὸν ἄνθρωπον, ἀλλ' ἡ ἀληθὴς θεωρία συνάπτει αὐτὸν τῷ Θεῷ. Ἀφ' οὗ γὰρ εἶδε τὸν Ἰωσήφ, ἠδουλήθη ἀπαλθεῖν εἰς τοὺς γονεῖς αὐτοῦ, ἐπειδὴ εἶδεν, ὅτι ἐγεννήθη αὐτῇ⁷⁾ τῶν ἀδελφῶν αὐτοῦ. Ὅτε δὲ, φησί, διεπέρασεν ὁ Ἰακώβ πάσας τὰς παρεμβολὰς αὐτοῦ τὸν χεῖμαρρον Ἰαβώχ, καὶ ὑπελείφθη πέραν μόνος, ἐδέξατο⁸⁾ χαρὰν τῆς εὐλογίας τοῦ Θεοῦ, εἰπόντος αὐτῷ, οὐ κληθήσεται τὸ ὄνομά σου Ἰακώβ, ἀλλ' Ἰσραήλ (Γενέσ. λβ' 28). Ἰακώβ ἐκλήθη, ὅτι ἐπτέρνισε τὴν ἐχθρὰν, ἕως οὗ ἀξιώθῃ τῆς εὐλογίας, καὶ σώσῃ τὰς αἰσθήσεις αὐτοῦ, αἵτινες ἦσαν ἐν χειρὶ τῆς ἐχθρας, ὅτε δὲ ἠλευθερώθησαν αὐτῷ, τότε μετωνομάσθη Ἰσραήλ, τοῦτέστιν νοῦς ὁρῶν Θεόν. Ἐὰν γὰρ φθάσῃ ὁ νοῦς ἰδεῖν τὴν δόξαν τῆς θεότητος, φοβεῖται αὐτὸν ἡ ἐχθρὰ, ὥστε, κὰν ἐλεύσεται Ἡσαὺ εἰς ἀπάντησιν αὐτοῦ ἐν πικρότητι, ἡ ταπεινοφροσύνη τοῦ Ἰακώβ σβέννυσσι τὴν κακίαν ἐκ τοῦ καὶ οὐκ αὐτὸς ἔτι πολεμεῖ αὐτόν, ἀλλὰ τὸ παραρρίψαι ἑαυτὸν ἐνώπιον τοῦ Θεοῦ· κὰν ζηλώσῃ ἡ ἐχθρὰ τὸν ἄνθρωπον,

1) Ἡ Λεία πάντα τὰ τέκνα αὐτῆς καὶ ἐξετέλεσε τὴν δουλείαν τῆς Ραχήλ κτλ.

2) Οὗτός ἐστιν ὁ λόγος, ὅτι ἐὰν μὴ κτλ.

3) Μέν.

4) Ἐν τῷ λατ. καὶ. ἀπαντᾷ ἡ ἐξῆς περίοδος: «Intermittendi sunt igitur. Quavis enim paulum cessaverint, dabitur tamen ad illos reditus». Τὰ δὲ ἐπόμενα «Δεῖ γὰρ τὴν ἐχθρὰν κτλ. μέχρι τοῦ «ἐὰν καὶ σιῇ ἡ Λεία» δὲν ὑπάρχουσιν ἐν τῷ λατ.

5) Αὐτῇ.

6) Μνήσκειται.

7) Ὁ βασιλεὺς.

8) Τὴν.

θεωροῦσα τὴν μεγάλην δόξαν, ἣν κατέλαθεν, οὐ δυνήσεται διάσασθαι αὐτόν, Θεὸς γὰρ ἐστὶν ὁ βοηθῶν αὐτῷ, καθὼς γέγραπται: «Ἀπόστρεψον εἰς τὴν γῆν τῆς γενέσεώς σου καὶ ἔσομαι μετὰ σοῦ» (ἐνθ. ἀν. λβ' 9). Δοιπὸν ἦλθεν εἰς Σαλήμ, καὶ ἠγόρασεν ἐκεῖ ἀγρόν, καὶ ὠκοδόμησεν ἐν αὐτῷ θυσιαστήριον τῷ Κυρίῳ, τῷ ἐπακούσαντι αὐτοῦ ἐν ἡμέρᾳ θλίψεως¹⁾. τὸ ὄνομα Σαλήμ ἐστὶν εἰρήνη, τοῦτέστιν ἐὰν παρέλθῃ ὁ ἄνθρωπος τὸν πόλεμον, ἐν ᾧ ὑπερασπίζει αὐτοῦ ὁ Θεός, φθάνει εἰς τὴν εἰρήνην καὶ ἴστησι θυσιαστήριον ἐν δώδεκα λίθοις. Καὶ ἀνήνεγκεν ἐπ' αὐτῷ ἐκ τῶν κόπων τῆς δουλείας, ἧς ἐποίησεν ἐν Μεσοποταμίᾳ, ἐν τῇ γῇ τῆς ἐπαγγελίας.

ΙΑ' Τοιοῦτος ἦν καὶ ὁ ἡγαπημένος²⁾ Μωϋσῆς, ὅτε ἐξήγαγε τὸν λαὸν ἐξ Αἰγύπτου, καὶ ἔσωσεν αὐτὸν ἐκ χειρὸς Φαραῶ, καὶ διεπέρασεν αὐτὸν τὴν Ἐρυθρὰν θάλασσαν, καὶ εἶδε τὸν θάνατον πάντων τῶν ἐχθρῶν αὐτοῦ, καὶ ἀπέστειλεν Ἰησοῦν ἐξολοθρεῦσαι τὸν Ἀμαλήκ, αὐτὸς δὲ ἦν ἐστὼς ἐπὶ τῆς κορυφῆς τοῦ ὄρους, ὑποστηρίζομένων τῶν χειρῶν αὐτοῦ ὑπὸ Ἀαρὼν καὶ Ὡρ, εἰς τὸ μὴ κατελθεῖν αὐτοῦ τὰς χεῖρας ἐκ τοῦ σημείου τοῦ σταυροῦ· καὶ ὑπέστρεψεν Ἰησοῦς μετὰ χαρᾶς, ἐξολοθρεύσας τὸν Ἀμαλήκ. Τότε ὠκοδόμησε θυσιαστήριον ἐν δώδεκα λίθοις ὑπὸ³⁾ τοῦ ὄρους καὶ ὠνόμασε τὸ ὄνομα τοῦ τόπου: «Κύριός μου καταφυγή, ὅτι ἐν κρυφίᾳ χειρὶ πολεμεῖ ὁ Θεός» (Γενέσ. ιζ' 9, 15)⁴⁾, «τότε ὠκοδόμησε θυσιαστήριον ἐν δώδεκα λίθοις ἀπὸ γενεᾶς γενεῶν»⁵⁾. Τὸ ὄνομα τοῦ Ἀμαλήκ ἐστὶν ἀκηδία, ἐὰν γὰρ ἀρξῇται φεύγειν ἄνθρωπος ἐκ τῶν θελημάτων αὐτοῦ, καὶ καταλείψῃ τὰς ἀμαρτίας αὐτοῦ καὶ προσφεύγῃ τῷ Θεῷ, ἡ ἀκηδία πρώτη πολεμεῖ αὐτῷ, βουλομένη πάλιν ὑποστῆναι αὐτὸν εἰς τὰς ἀμαρτίας αὐτοῦ· τὸ δὲ ἐξαλείφον αὐτόν ἐστὶν ἡ πρὸς τὸν Θεὸν ἀδολασχία, τὸ δὲ περιποιεῖν τὴν ἀδολασχίαν ἐστὶν ἡ ἐγκράτεια, ὁ δὲ φυλάσσει τὴν ἐγκράτειαν ἐστὶν ὁ σωματικὸς κόπος, καὶ διὰ τούτων ἐλευθεροῦται ὁ Ἰσραήλ. Τότε παρέχει τὴν εὐχαριστίαν τῷ Θεῷ ὁ ἄνθρωπος λέγων, ὅτι ἐγὼ οὐ δύναμαι, ἀλλὰ οὐ μου εἰ βοηθὸς ἀπὸ γενεᾶς γενεῶν. Τοιοῦτος ἦν καὶ ὁ μέγας προφήτης Ἠλίας, μὴ δυνάμενος ἐξολοθρεῦσαι πάντας τοὺς προφήτας τῆς αἰσχύνης, τοὺς ἀντιτασσομένους αὐτῷ, εἰ μὴ πρότερον ἦγνισεν⁶⁾ τὸ θυσιαστήριον ἐν δώδεκα λίθοις καὶ ἐπέβαλε ἐπ' αὐτῷ τὰς (τοὺς) σχίδας τῶν ξύλων, καὶ ἐπέχεεν ἐπ' αὐτὰς ὕδωρ, ἐπέθηκεν ἐπ' αὐτὰς ἁγίαν θυσίαν καὶ ἐγένετο αὐτῷ ὁ Θεὸς «πῦρ καταναλίσκον», τὸ θυσιαστήριον καὶ τὰ ἐν αὐτῷ. Ἐν τῇ ὥρᾳ ἐκαίνῃ ἐπαρρησιάσατο κατὰ τῶν ἐχθρῶν αὐτοῦ, καὶ ὅτε ἐξολοθρεύσεν αὐτούς, ἔως οὐδαίς ἀπελείφθη, δέδωκεν εὐχαριστίαν τῷ Θεῷ, λέγων· Σὺ εἰ ἐν πᾶσι τούτοις· γέγραπται γάρ: «Ὅτι ἔθηκε τὸ πρόσω-

1) Ἡ φράσις «τῷ ἐπακούσαντι αὐτοῦ ἐν ἡμέρᾳ θλίψεως» δὲν ἀναγινώσκεται ἐν τῷ λατιν.

2) Ἐν τῷ λατ. Deo.

3) Μᾶλλον, ἐπὶ.

4) Ἐν τῷ λατ. Cum Amalec.

5) Τά: «Τότε ὠκοδόμησε θυσιαστήριον ἐν δώδεκα λίθοις ἀπὸ γενεᾶς γενεῶν», ἀν δὲν εἶναι ἐπαναλήψεις τῶν προηγουμένων, δὲν ὑπάρχουσιν ἐν τῷ λατ. κειμ.

6) Ἐν τῷ λατιν. construeret, ἔκτισεν.

πον αὐτοῦ ἀναμέσον τῶν γονάτων αὐτοῦ» (Γ' Βασιλ. ιη' 42)· ἐὰν γὰρ ἐπιμελῶς σταθῇ ὁ νοῦς ἐπὶ ταῖς αἰσθήσεσιν αὐτοῦ, κτᾶται τὴν ἀθανασίαν, καὶ ἡ ἀθανασία φέρει αὐτὸν ἐπὶ τὰς δόξας ταύτας, ὡς¹⁾ ἀποκαλύπτει αὐτὰς ὁ Θεός. Καὶ ἐὰν προσέχη ὁ λειτουργὸς Ἡλιοῦ, καὶ μὴ ἴδῃ τι τῶν ἐπὶ παθῶν ἐγείρομενον, τότε βλέπει «Νεφέλην μικράν ὡς ἴχνος ἀνδρὸς ἀνάγουσαν ὕδωρ» ἀπὸ θαλάσσης, ὅ ἐστιν ἡ ἀνάπαυσις τοῦ ἁγίου Παρακλήτου. Τοῦτο γάρ ἐστὶν ἡ ἀθανασία τὸ ἔχειν τοὺς κόπους ὑγιεῖς καὶ μὴ ὑποστρέφειν εἰς ἐκαίνα, εἰς ἃ εὐχου²⁾ συγχωρηθῆναι σοι. Ἐὰν γὰρ ἀποδέξηται ὁ Θεὸς τοὺς κόπους τοῦ ἀνθρώπου, καὶ, ἃ ποιεῖ, σῶα ἔσται³⁾ ἀπὸ τῆς ἐχθρας, τότε οὐ δυνήσονται στήναι πρὸς αὐτὸν οἱ ἐχθροὶ αὐτοῦ, ὅταν ἴδωσιν, ὅτι οὐκ ἔστι θέλημα αὐτῶν ἐν αὐτῷ, τότε αὐτοὶ ἀφ' ἐαυτῶν ἐκλείπουσιν, καθὼς γέγραπται, ὅτι ἐπικαλεῖσθε τὰ ὀνόματα τῶν θεῶν ἡμῶν «κἀγὼ ἐπικαλέσομαι τὸ ὄνομα Κυρίου τοῦ Θεοῦ μου» (ἐνθ. ἀν. 24)⁴⁾ καὶ ἐπειδὴ οὐκ ἦν θέλημα⁵⁾ ἐν αὐτῷ εἰς οὐδὲν ἐπήκουσεν αὐτῶν.

ΙΒ'. Οἱ λόγοι οὗτοι οὐκ εἰσιν ἐκείνων μόνον, ἀλλὰ πάντων εἰσὶ τῶν ἐξακολουθησάντων τῷ θελήματι τοῦ Θεοῦ, καὶ φυλαξάντων αὐτοῦ τὰς ἐντολάς, καὶ διὰ τοῦτο ταῦτα τύποι⁶⁾ μὲν ἐκείνοις, ἡμῖν δὲ πρὸς νοουθεσίαν ἐγράφη τοῖς ἐξακολουθήσασιν τοῖς ἐκείνων ἴχνησι τῶν ἀγωνισαμένων κτήσασθαι τὴν ἀθανασίαν, καὶ ἡ ἀμαρτία⁷⁾ ἐφύλαξεν αὐτοὺς ἀπὸ παντὸς βέλους τοῦ ἐχθροῦ· ἐγένοντο γὰρ παραρριμμένοι ὑπὸ τὴν σκέπην τοῦ Θεοῦ, δεόμενοι τῆς βοηθείας αὐτοῦ, μὴ πεποιθότες ἐπὶ τινὶ κόπῳ αὐτῶν καὶ ἐγένετο αὐτοῖς ἡ σκέπη τοῦ Θεοῦ, εἰς πόλιν περιοχῆς, ἠπίσταντο γάρ, ὅτι δίχρα τῆς βοηθείας τοῦ Θεοῦ οὐδὲν δύνανται, καὶ εἶπον ἐν ταπεινοφροσύνῃ μετὰ τοῦ ψαλμῶδου: «Ἐὰν μὴ Κύριος οἰκοδομήσῃ οἶκον εἰς μάτην ἐκοπίασαν οἱ οἰκοδομοῦντες, ἐὰν μὴ Κύριος φυλάξῃ πόλιν εἰς μάτην ἠγρύπνησεν ὁ φυλάσσειν» (Ψαλμ. κστ' 1). Ἐὰν γὰρ ἴδῃ ὁ Θεός⁸⁾, ὅτι ὑπετάγη αὐτῷ ὁ νοῦς, δλῆ δυνάμει, καὶ οὐκ ἔχει ἄλλην βοήθειαν, εἰ μὴ αὐτὸν μόνον, ἐνδυναμοῖ αὐτὸν λέγων:

1) Ἀς, τότε δὲ τὸ ἐπόμενον «αὐτὰς» παρέλκει.

2) Ἡ εὐχου.

3) Ἐστὶν.

4) Ἐπονται τὰ ἐξῆς ἐν τῷ Συναῖτ. χειρογράφῳ, ὅπερ ἐλλείπουσιν ἐκ τοῦ Ἱεροσολ. «Καὶ ἔσται ὁ Θεὸς ὃς ἐὰν ἐπακούσῃται ἐν πυρὶ αὐτός ἐστι Κύριος ὁ Θεός». Τοῦτο ἐστὶν εἰς πᾶν τὸ σπειρόμενον παρὰ τῆς ἐχθρας τῷ ἀνθρώπῳ τῷ μὴ θέλοντι· οὐ δύνανται ἐκτελέσαι οἱ ἐχθροὶ τὸ θέλημα αὐτῶν· ποιοῦσι μὲν γὰρ τὴν δύναμιν αὐτῶν, ἀλλ' οὐκ ἀκούει αὐτῶν ὁ τοῦ Θεοῦ ἄνθρωπος, ὅτι οὐ θέλει αὐτὰ ἡ καρδία αὐτοῦ, ἐπειδὴ ἐστὶν ἐν τῷ θελήματι αὐτοῦ, καθὼς γέγραπται ὅτι ἐπικαλέσασθε τὸ ὄνομα τοῦ Θεοῦ ἡμῶν, κἀγὼ ἐπικαλέσομαι τὸ ὄνομα Κυρίου τοῦ Θεοῦ μου, καὶ ἐπειδὴ οὐκ ἦν θέλημα κτλ. Καὶ ἐν τῷ λατινικῷ: Et quicumque audierit in igne, is cui Dominus Deus. Εἴτα δὲ ἐν τῷ λατινικῷ ὑπάρχουσιν ἀρκετὰ μὴ ὑπάρχοντα ἐν τοῖς ἐλληνικοῖς.

5) Αὐτῶν.

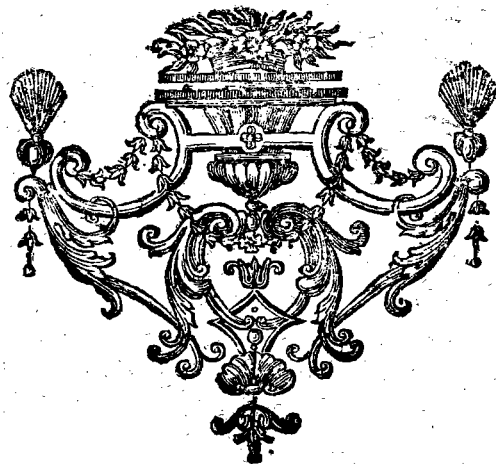
6) Εὐσεργετ. διδλ. δ' ὑπόθ. κδ' σ. 94. Ἐκ τοῦ: «Καὶ διὰ τοῦτο ταῦτα τύποι μὲν ἐκείνοις» κλ. μέχρι τοῦ: «ἐγένοντο γὰρ» κλ. ἐλλείπει ἐν τῷ λατ.

7) Ἡ ἀθανασία.

8) Φιλοκαλ. τόμ. α' σ. 18 κεφ. δ'.

«Μὴ φοβοῦ παῖς μου Ἰακώβ· ὀλιγοστὸς Ἰσραήλ» καὶ πάλιν «μὴ φοβοῦ, ὅτι ἐλυτρώσαμην σε, ἐκάλεσα τὸ ὄνομά σου ἐμὸς εἰ σύ, καὶ ἐὰν διέλθῃς διὰ πυρὸς οὐ μὴ κατακαυθῇς, φλὸξ οὐ κατακαύσῃ σε ὅτι ἐγὼ Κύριος ὁ Θεὸς σου ὁ ἅγιος Ἰσραήλ ὁ σώζων σε» (Ἡσ. μγ' 1 · 3). Ἐὰν εὖ ἀκούσῃ ὁ νοῦς ¹⁾ τὴν παρρησίαν ταύτην, κατατολμᾷ τῆς ἐχθρας λέγων, τίς ἐστὶν ὁ πολεμῶν με ἀντιστήτω μοι, τίς δὲ κρινόμενός μοι; ἐγγισάτω, ἰδοὺ Κύριος βοηθός μου, τίς κακώσει με; ἰδοὺ πάντες ὑμεῖς ὡς ἱμάτιον παλαιωθήσεσθε καὶ ὥσει ἔριον βρωθήσεσθε ὑπὸ σιγῆς (αὐτόθ. ν' 8, 9). Δυνατὸς δὲ ὁ Θεὸς εὐρεθῆναι ἡμᾶς μετὰ τῶν ἐχόντων ταπεινοφροσύνην καὶ φυλαχθέντων ὑπ' αὐτῆς, γενομένης ὑπ' αὐτῶν περικεφαλαιᾶς καὶ φυλαξάσης αὐτοὺς ἀπὸ παντὸς βέλους τοῦ ἐχθροῦ διὰ τῆς χάριτος τοῦ Θεοῦ, ὃς ἐστὶν ἡ δύναμις καὶ ἡ δόξα καὶ τὸ κράτος εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

1) Φιλοκαλ. τ. α' σ. 18. κεφ. ε'.



ΛΟΓΟΣ Ε΄.

Περὶ ἐντολῶν πιστῶν καὶ οἰκοδομῆς
τῶν θελόντων μετ' εἰρήνης οἰκῆσαι μετ' ἀλλήλων.

Ἐὰν περιπατῇτε μετ' ἀλλήλων ἐν δόξῃ ¹⁾, προσέχετε ἐν ἅπασιν τῇ λογισμῇ τοῦ ἐν ὑμῖν ἀσθενοῦς, καὶ τε χρηρίζη τοῦ καθῆσθαι ὀλίγον, καὶ τε γεύσασθαι πρὸ τῆς ὥρας μικρόν. Ἐὰν ἐξέλθῃτε ²⁾ μετ' ἀλλήλων εἰς πάρεργον, ἕκαστος ὑμῶν πρόσχη ἐαυτῷ καὶ μὴ τῷ ἀδελφῷ αὐτοῦ, μὴ διδάξη ³⁾ αὐτόν· ἐὰν ποιῇτε πάρεργον ἐνδον ἐν τῇ κελλίῳ ἢ οἰκοδομήτε τι ἕως ἰστίας ⁴⁾, ἢ οἰονδήποτε πρᾶγμα, τὸν ποιοῦντα τὸ ἔργον, ἐάσατε ποιῆσαι, ὡς ἂν βούληται· ἐὰν δὲ εἴπη, ποιήσατε ἀγάπην, διδάξατέ με, ὅτι οὐκ οἶδα, καὶ ἐστὶν ἄλλος ἐπιστάμενος, μὴ πονηρεύσῃται, καὶ εἴπη ⁵⁾ οὐκ οἶδα· οὐκ ἐστὶν, αὕτη γὰρ ταπεινώσις κατὰ Θεόν. Ἐὰν ἀδελφός σου, ὡς δήποτε ποιεῖ πρᾶγμα, καὶ ἴδῃς αὐτόν, μὴ εἴπῃς αὐτῷ, ὅτι ἠφάνισας αὐτό, ἀλλ' ἐὰν εἴπη, ποιήσον ἀγάπην, διδάξόν με, καὶ μὴ διδάξης αὐτόν, ἀλλὰ σιωπήσῃς, οὐκ ἔχεις τὴν ἀγάπην τοῦ Θεοῦ ἐν σοί, ὅτι κατέχεις πονηρίαν. Ἐὰν ὁ ἀδελφός ἐψήσῃ ἐψήτῳ ⁶⁾ καὶ μὴ καλῶς ⁷⁾ γένηται, μὴ εἴπῃς αὐτῷ, ὅτι κακῶς ἐψήσας, θάνατος γάρ ἐστι τῇ ψυχῇ σου, ἀλλὰ ἐρευνήσον ⁸⁾, ὅτι, εἰ ἦς οὐ ἀκούσας παρ' ἄλλου, πῶς ἐμελλες θλίβεσθαι, καὶ ἀναπαύῃ. Ἐὰν φάλλῃτε μετ' ἀλλήλων, καὶ εἰς πλανηθῇ εἰς λέξιν, μὴ ταχέως εἴπητε αὐτῷ καὶ τὰράξητε αὐτόν· ἐὰν παρέλθῃ ἡ λέξις παρηγήθῃ, ἐὰν δὲ εἴπη, ποιήσατε ἀγάπην, εἰπατέ μοι, εἴπατε αὐτῷ. Ἐὰν ἐσθίητε τίποτε ἐν τῇ τραπέζῃ, καὶ ἐσθίῃ τις ἐξ ὑμῶν, μὴ θέλων αὐτό, μὴ εἴπη, ὅτι οὐ δύναμαι φαγεῖν, ἀλλὰ διασάτω ἑαυτὸν διὰ τὸν Θεὸν ἕως θανάτου, καὶ ὁ Θεὸς αὐτόν ἀναπαύει ⁹⁾. Ἐὰν ἔργον ποιήσῃτε ¹⁰⁾ μετ' ἀλλήλων, καὶ εἰς ἐξ ὑμῶν, ἀπὸ μικροψυχίας, καταλύσῃ,

1) Εὐσεργετ. βιβλ. γ' ὑπόθ. με' σ. 131.

2) Εὐσεργετ. βιβλ. β' ὑπόθ. ε' σ. 25.

3) Διδάξετε· αἱ ἐφεξῆς παραλλαγὰι τοῦ κειμένου κατὰ τὸν 378 Σαδαῖτ. κώδικα.

4) Ἡστίας.

5) Ὅτι.

6) Εὐσεργετ. βιβλ. β' ὑπόθ. κγ' σ. 67.

7) Καλόν.

8) Ἦτοι, σεαυτόν.

9) Ἀδελφός τις ἐκ τῆς παρὰ τὴν Γάζαν μονῆς τοῦ ἀδελφ. Σερίδου, ἠρώτησε τὸν ἀδελφ. Βαρσανούφιον· «Πῶς εἶπεν ὁ ἀδελφ. Ἡσαίας, ὅτι ἐὰν εἰσέλθῃ βρῶμα εἰς τράπεζαν καὶ βλάβῃ σε, διασάτω σεαυτὸν φαγεῖν αὐτό;». Πρὸς δὲ ἀπεκρίθη· «Σχολαστικῶς τινι, εἶπεν ὁ ἀδελφ. Ἡσαίας, διγαινόντι τῷ σώματι, καὶ δυναμένῳ λαβεῖν ἐκ τῶν εὐρισκομένων, ἵνα κῶψῃ τὸ θέλημα αὐτοῦ». (ἀπόκρ. φκε').

10) Μᾶλλον, ποιῇτε. Εὐσεργετ. βιβλ. β' ὑπόθ. ε' σ. 25.

μηδεὶς αὐτῷ ἐπιπλήξῃ, ἀλλὰ μᾶλλον χάριτε μετ' αὐτοῦ. Ἐὰν ἀδελφοὶ παρὰ δάλλωσιν ὑμῖν ¹⁾, μὴ θελήσῃτε παντελῶς ἐρωτῆσαι αὐτοὺς τι τῶν βλαπτόντων, καὶ ἐάσωσιν ὑμῖν αἰχμαλωσίαν ἐν τῷ κελλίῳ, εἰ δὲ ὁ παραγενόμενος, μὴ δυνήθῃς ἐγκρατεῦσασθαι, εἴπη ἐνὶ ἐξ ὑμῶν, ὡς εἴρηται, τί τῶν βλαπτόντων ὑμᾶς, μὴ θελήσῃ ὁ ἀκούσας τινὲ τῶν ἀδελφῶν ταῦτα ἐξαιρεῖν, ἀλλὰ σιωπήσῃ, ὥς οὐ ἡ αἰχμαλωσία αὐτῶν παρέλθῃ ἀπ' αὐτοῦ, ἵνα μὴ τοῦ θανάτου φόρου ἐμπλήσῃ τὰς καρδίας αὐτῶν. Ἐὰν ἀπέλθῃς ἐπὶ ξένης διὰ χρεῖαν σου, μὴ ἐρωτήσῃς τινὰ περὶ τινος, τῶν μὴ ἀνηκόντων σοι, ἵνα εἰσέλθῃς εἰς τὸ κελλίον σου ὥς. Εἰ δὲ καὶ μὴ θέλων ἀκούσῃς, ἐλθὼν μὴ ἐξαγγείλῃς τοῖς ἀδελφοῖς σου. Ἐὰν εὐρεθῇτε ἐπὶ ξένης ²⁾, μὴ παρρησιασθῇτε, εἰς ὃν ἂν εἰσέλθῃτε τόπον ἐν μηδενὶ πράγματι, ἵνα ὠφεληθῶσιν ἐκ τοῦ τύπου ὑμῶν, μάλιστα ἐν τῇ κρυπτῇ καὶ φαινομένῃ σιωπῇ· ἐκεῖνα γὰρ πάντα τὰ πάθη ἐν τῷ ἀσθενεῖ εὐρίσκεται διὰ τὴν καρδίαν καὶ ³⁾ τῆς ἀργίας αὐτῆς, ὅτι οὐ βλέπει τὰς ἐαυτοῦ ἀμαρτίας, ἡ δὲ δοθήθεια τοῦ Θεοῦ, καὶ ἡ ἐλπίς, καὶ ἡ πραότης, καὶ ἡ συνειδήσις καὶ τὸ ἀπολῦσαι τὸ θέλημά σου, καὶ θιάσασθαι ἐαυτὸν ἐν πᾶσιν, ἐν τῇ ταπεινοφροσύνῃ ἐστίν.

Β'. Ἡ δὲ ὑψηλοφροσύνη, καὶ ἡ φιλονεικία, καὶ τὸ λογισθαι ἐαυτὸν ἐπίστασθαι ὑπὲρ τὸν ἀδελφόν σου, καὶ τὸ καταπατεῖν τὴν συνειδήσιν, καὶ τὸ μὴ μέλεσθαι σοι, ὅτι θλίβεται κατὰ σοῦ ὁ ἀδελφός σου, καὶ λέγειν τί ἔχω πρᾶγμα ἐγώ ⁴⁾ ἐν τῇ σκληροκαρδίᾳ ἐστίν. Ἐὰν ἐργάζῃ τὸ ἐργόχειρόν σου, καὶ εἰσέλθῃ εἰς τὸ κελλίον σου ὁ ἀδελφός σου, μὴ κατανοήσῃς πάντη, ὅτι ἐποίησας ὑπὲρ αὐτὸν ἢ αὐτὸς ὑπὲρ σέ ⁵⁾. Ἐὰν ἐργάζῃ μετὰ ἀσθενοῦς ⁶⁾, μὴ φιλονεικήσῃς κρυπτῶς ⁷⁾, θέλων ὑπὲρ αὐτὸν ποιῆσαι. Ἐὰν ὁ ἀδελφός σου ἐργάζεται εἰς ἔργον καὶ ἀφανίσῃ αὐτό, μὴδὲν αὐτῷ εἴπῃς, ἐὰν μὴ αὐτὸς εἴπῃ σοι, ποιήσον ἀγάπην, ἀδελφέ, διδάξόν με, καὶ ἐὰν οἶδας, καὶ σιωπήσῃς, θάνατός σου ἐστίν ⁸⁾. Ἐὰν ποιῇτε ἐργόχειρον ⁹⁾ ὑμῶν, οἶόν ἐστιν, ποιήσατε τὴν δύναμιν ὑμῶν μὴ καταμαθεῖν τί ἐποίησας ἢ ¹⁰⁾ ἐποίησεν ὁ ἀδελφός σου ἐν τῇ ἐδδομάδι, ἀπαιδεύσας γὰρ ἐστίν. Ἐὰν ἀπέλθῃς εἰς πάρεργον μετὰ τῶν ἀδελφῶν σου, μὴ θελήσῃς, ἵνα μάθωσιν, ὅτι ἐποίησας πλεον αὐτῶν, πᾶν γὰρ ἔργον, ὃ ἐὰν ποιήσῃ ἄνθρωπος ἐν τῷ κρυπτῷ, τοῦτό ἐστίν, ὃ ζητεῖ ὁ Θεός παρ' αὐτοῦ. Ἐὰν, ἀπὸ μικροψυχίας ¹¹⁾, ἀποκριθῇ σοι ὁ ἀδελφός σου λόγον,

1) Εὐεργ. βιβλ. γ' ὑπόθ. μα' σ. 125.

2) > > > > με' σ. 132.

3) Ἦτοι, ἐνεκα.

4) Ἦτοι, τί κοινόν μεταξὺ ἐμοῦ καὶ αὐτοῦ.

5) <Ἦ αὐτὸς ὑπὲρ σέ> ἐλλείπει ἐν τῷ λατιν.

6) Εὐεργ. βιβλ. β' ὑπόθ. ε' σ. 25.

7) <Κρυπτῶς>, δὲν ὑπάρχει ἐν τῷ λατιν.

8) Ἀπὸ τοῦ <Ἐὰν ὁ ἀδελφός σου ἐργάζεται> κλ. μέχρι τέλους τῆς περιόδου ἐλλείπει ἐν τῷ λατιν.

9) Εὐεργ. βιβλ. β' ὑπόθ. ε' σ. 25.

10) Ἦτοι, τί.

11) Εὐεργ. βιβλ. β' ὑπόθ. β' σ. 14.

δάσταξον αὐτὸν μετὰ χαρᾶς, καί, ἐὰν ἐκζητήσῃς τὸν λογισμόν σου ἐν κρίματι Θεοῦ, εὐρήσεις (ο)ἐαυτὸν ἀμαρτήσαντα. Ἐὰν οἰκήσῃς μετὰ ἀδελφῶν, καὶ ὁ λογισμός σου θελήσῃ δεσμεῦσαι σε ἐν τῷ φαγί(φ);), εἰπέ τῷ λογισμῷ σου, ὅτι ὁ ἀσθενής ὁ ὧδε δεσπότης μου ἐστίν. Εἰ θέλεις ἐγκρατεῦσασθαι πλεον, λάβε σεαυτὸν ¹⁾ μικρὸν κελλίον κατὰ μόνας καὶ μὴ θλίψῃς τὸν ἀδελφόν σου τὸν ἀσθενή. Ἐὰν τις ξένος ἀδελφός ²⁾ παραβάλλῃ ὑμῖν, καὶ προηκούσατε περὶ αὐτοῦ, ὅτι φιλοσχηματικός ἐστι ³⁾, μὴ ἐξερευνήσῃτε αὐτὸν ἐν λόγοις, ὥς οὐ φανερωθῇ ὑμῖν τὸ ἐλάττωμα αὐτοῦ· φυλάξατε δὲ ἐαυτοὺς μὴ ποιήσῃτε τι, ὃ οἶδατε ὅτι, ἐὰν καταλάβῃ ὁ ἀδελφός ὑμῶν, θλίβεται. Ἐὰν θέλῃς τίποτε λαβεῖν ⁴⁾, καὶ χρεῖαν αὐτοῦ ἔχῃς, μὴ γογγύσῃς κατὰ τοῦ ἀδελφοῦ σου, ὅτι διατὶ οὐκ ἐνόησε δοῦναι μοι αὐτὸ ἀφ' ἐαυτοῦ, ἀλλ' εἰπέ, ἐν παρρησίᾳ, μετὰ ἀπλότητος, ὅτι, ποιήσον ἀγάπην, δός μοι τόδε, ὅτι χρεῖαν ἔχω, αὕτη γὰρ ἐστίν ἡ ἀγνεία ἐν καρδίᾳ ἡ ἀγία· ἐὰν γὰρ μὴ εἴπῃς, γογγύσῃς δὲ καὶ μέμψῃ ἐν τῇ καρδίᾳ σου, ἔχεις τὸ κρίμα. Ἐὰν λόγος τῆς Γραφῆς ⁵⁾ ἔλθῃ ἀναμέσον ὑμῶν, ὁ γινώσκων τὸν λόγον καὶ εἰδὼς αὐτόν, καὶ τὴν δύναμιν αὐτοῦ, ἐνέγκῃ ὀπίσω τοῦ ἀδελφοῦ τὸ θέλημα αὐτοῦ, καὶ ἀναπαύσῃ τὸν ἀδελφόν αὐτοῦ ἐν χαρᾷ, καὶ ὁ λόγος ὁ ζητούμενος οὕτως ἐστίν, τὸ ταπεινώσαι ἐαυτὸν τῷ ἀδελφῷ σου. Ὁ προσέχων τῷ κρίματι τοῦ θήματος, οὐ μέλει παραστήναι, τὴν δύναμιν αὐτοῦ ποιεῖ, ἵνα μὴ σφαλῇ ⁶⁾ αὐτοῦ τὸ στόμα, μὴ εὐρίσκων ἀπολογία ἐπεῖν ἐν τῇ φρικτῇ ὥρᾳ ἐκείνῃ.

Γ'. Μὴ θελήσῃτε ἐρευνῆσαι τὰ ἔργα τοῦ καιροῦ τούτου, ἵνα μὴ γένῃσθε ὡς τὰ σελάρια ⁷⁾, ὅτι ἕκαστος ἐρχεται, ἵνα ἀποβάλλῃ τὰ ἐν τῇ κοιλίᾳ αὐτοῦ, πολλῆς οὐσης τῆς δυσωδίας, ἀλλὰ γίνεσθε μᾶλλον θυσιαστήριον ⁸⁾ τοῦ Θεοῦ ἐν ἀγνείᾳ, ποιοῦντες τὸν ἐνδοθεν ἱερέα, πάντοτε θυμιάματα ἐπιβάλλοντα, ὀρθροῦ τε καὶ ἑσπέρας, ἵνα μὴ μείνῃ τὸ θυσιαστήριον ἐκτὸς θυμιάματος, ἀλλὰ πάντοτε θιάσασθε ἐαυτοὺς ἐνώπιον τοῦ Κυρίου ἐν πάσῃ δεήσει, ἵνα χαρίσῃται ὑμῖν ἀπλότητα καὶ ἀκεραιότητα, καὶ λάβῃ ἀφ' ὑμῶν τὰ ἐναντία τούτων, ἃ ἐστίν ἡ πανουργία, καὶ ἡ δαιμονιώδης σοφία, καὶ περιέργεια, καὶ φιλαυτία, καὶ ἡ κακοκαρδία, ταῦτα γὰρ καταλύει τοὺς κόπους τῶν ποιούντων αὐτά. Τέλος δὲ τούτων πάντων, ἐὰν ἄνθρωπος φοβῇται τὸν Θεὸν ἐν γνώσει, καὶ αἱ ἀκοαὶ αὐτοῦ ὑποτάσσωνται τῇ συνειδήσει αὐτοῦ κατὰ Θεόν, ὑπὲρ τὰ προειρημένα διδάξει ἐαυτὸν ἐν τῷ κρυπτῷ. Ἐὰν δὲ μὴ ἢ ἐκεῖ ὁ οἰκοδομοπότης, ἐκεῖνος ὁ ταλαίπωρος ἄνθρωπος τὸν οἶκον ἔχει προκειμενον τῷ θελήματι, καὶ ὁ δουλόμενος λαλεῖ, ὃ θέλει ἐν αὐτῷ, ὅτι οὐκ ἐστίν

1) Μᾶλλον, «σεαυτῷ».

2) Εὐεργ. βιβλ. γ' ὑπόθ. μα' σ. 125.

3) Ἄλλη γραφή, φιλοσχηματικός.

4) Εὐεργ. βιβλ. γ' ὑπόθ. α' σ. 4.

5) Εὐεργ. βιβλ. α' ὑπόθ. νβ' σ. 155.

6) Φραγῇ.

7) Ἦτοι, ἀφοδευτήριον. Εὐεργ. βιβλ. γ' ὑπόθ. μα' σ. 125.

8) Ἐν τῷ λατιν. Tempia et altaria.

ἡ καρδία ὑπὸ τὴν ἐξουσίαν αὐτοῦ, ἀλλ' ὑπὸ τοὺς ἐχθρούς. Ἐὰν θέλητε ἐξελεῖν εἰς μικρὸν πάρεργον¹⁾, μὴ καταφρονήσῃ ὁ εἰς τοῦ ἐτέρου καὶ ἐξέλθῃ μόνος καὶ ἑσθὴ τὸν ἀδελφὸν αὐτοῦ, τὴν συνειδήσιν πάσχοντα ἐν τῷ κελλίῳ, ἀλλ' εἴπῃ αὐτῷ ἐν ἀγάπῃ, θέλεις ἀπελθεῖν²⁾ ἡμᾶς; Καὶ ἐὰν ἴδῃ τὸν ἀδελφὸν αὐτοῦ μὴ ἀναπαύομενον ἐν τῇ ὥρᾳ ἐκείνῃ, ἢ κατὰ τὸ σῶμα αὐτοῦ ἀσθενοῦντα, μὴ φιλονεικήσῃ, ὅτι νῦν ἔχομεν ἐξελεῖν, ἀλλ' ὑπέρθηται τέως³⁾, καὶ ἀπέλθῃ εἰς τὸ κελλίον αὐτοῦ ἐν ἀγάπῃ εὐσπλαγχνίας· φυλάξατε δὲ τοῦ μὴ ἀντιστῆναι τῷ ἀδελφῷ ἐν τινι, ἵνα μὴ θλίψῃτε αὐτόν. Ἐὰν τις οἰκῇ μετὰ πατρός ἢ ἀδελφοῦ αὐτοῦ⁴⁾, συνειδήσιν πάντῃ οὐκ ἔχει τῶν ἔξω μετὰ τινος, εἰ μὴ μετὰ τοῦ κατοικοῦντος μετ' αὐτοῦ ἐν ἅπασιν, καὶ αὕτη ἐστὶν ἡ εἰρήνη καὶ ὑποταγή. Ἐὰν κατοικήσῃ μετὰ πατρός σου ἢ ἀδελφοῦ σου⁵⁾, μὴ εὐρεθῇς ἔχων φίλον μετὰ τινος ἐν τῷ κρυπτῷ, ἢ γράμματα γράφων τινὸς ἐν τῷ κρυπτῷ, μὴ θέλων τοὺς μετὰ σοῦ ἀδελφοὺς γινῶναι, ἐπὶ καὶ σεαυτὸν ἀπόλλυς κακείνους. Ἐὰν οἰκῇς μετὰ μεϊζονός σου, μὴ θελήσῃς ποιῆσαι πρᾶγμα εὐεργετικὸν πτωχῷ, εἰ μὴ πρότερον ἐρωτήσῃς αὐτόν, καὶ μὴ ποιήσῃς ἐν κρυπτῷ. Ἐὰν ἐρωτᾷς⁶⁾ περὶ λογισμῶν σου, μὴ μετὰ τὸ ποιῆσαι ἐρωτήσῃς, ἀλλ' εἰπέ, ὁ πολέμει σε ἐπὶ τοῦ παρόντος, εἴτε διὰ μετοίκησιν, εἴτε διὰ τὸ μαθεῖν ἐργόχειρον, ἢ ἀλλάξαι ἐργόχειρον, ἢ συνοικήσαι μετὰ τινος ἢ ἐξελεῖν ἀπὸ τινων, ἐρώτησον μετ' ἐλευθερίας πρὸ τοῦ σὲ πρᾶξαι αὐτό, εἴτε περὶ ἀσθενείας ψυχῆς, ἢ παθῶν σωματικῶν ἐτι καταφερόντων σε εἰς αὐτά, μὴ ἐρωτήσῃς περὶ αὐτῶν, ὡς μήπω αὐτὰ πράξας, ἀλλ' ἐρώτησον περὶ τῆς πληγῆς λέγων, ὅτι ἦδη ἐπλήγην, ἵνα θεραπευθῇς πρὸς τὴν πληγὴν. Ἐὰν δὲ λαλῇς περὶ λογισμῶν σου, μὴ γίνου ὑποκριτής⁷⁾ καὶ λέγε ἄλλου⁸⁾ ἀντὶ ἄλλου, ἢ ὡς ἄλλου πεποιηκότος, ἀλλ' εἰπέ τὴν ἀλήθειαν καὶ ἐτοιμάσον (ο)ἐαυτόν, ἵνα, ὁ ἐὰν εἴπωσί σοι, ποιήσῃς, ἐπεὶ σεαυτὸν μόνον χλευάζεις καὶ οὐχὶ τοὺς γέροντας⁹⁾.

Δ'. Ἐὰν ἐρωτᾷς γέροντας περὶ πολέμου, μὴ ἐπακούσῃς τοῖς ἐνδοθεν λαλοῦσι, πλείω τῶν γερόντων, ἀλλὰ δεήθητι τοῦ Θεοῦ πρότερον λέγων, ποιήσον μετ' ἐμοῦ ἔλεος, καί, ὁ θέλεις, παράσχου τοῖς πατράσι μου εἰπεῖν μοι, καί, ὁ ἐὰν εἴπωσί σοι οἱ Πατέρες, ποιήσον ἐν πίστει καὶ ἀναπαύει σε ὁ Θεός. Ἐὰν οἰκήσῃς μετὰ ἀδελφῶν, καὶ οὐκ ἀναπαύῃ διὰ προσφάσεις τινάς, ἢ περὶ ἐργοχείρου, ἢ περὶ θεσμοῦ, ἢ περὶ ἀναπαύσεως, ἢ μὴ δυνάμενος ὑπομεῖναι, ἢ περὶ ἀκηδίας, ἢ ὅτι ἡσυχάζει θέλεις, ἢ ὅτι οὐ δύνη διατάξαι τὸν ζυγόν,

1) Εὐεργ. βιβλ. α' ὑπόθ. νδ' σ. 155.

2) Ἀπέλθωμεν.

3) Ἦτοι, μέχρι τινός.

4) Ἐν τῷ λατιν. Spiritualis, πνευματικοῦ.

5) Εὐεργ. βιβλ. α' ὑπόθ. νδ' σ. 155.

6) Εὐεργ. βιβλ. α' ὑπόθ. κα' σ. 66.

7) Εὐεργ. βιβλ. α' ὑπόθ. κα' σ. 66.

8) Ἄλλο ἀντ' ἄλλου. Μὴ λέγε.

9) Οὐς ἐρωτᾷς. Λατιν. duos consulis.

ἢ ὅτι οὐ δύνη ποιῆσαι τὸ θέλημά σου, ἢ ὅτι τὴν χρεῖαν σου οὐκ ἔχεις, ἢ ὅτι θέλεις ἑαυτὸν δῆσαι περισσὸν ἐν κακοπαθείᾳ, ἢ ὅτι ἀσθενῇς εἰ καὶ οὐ δύνη τὸν κόπον διατάξαι, ἢ οἰαδῇποτε πρόφασις εἰ ἢ πειθουσα τὴν καρδίαν ἐξελεῖν, βλέπε μὴ πεισθῇς ἐξελεῖν μηδὲ ἀποζυγώσῃς καὶ ἐξέλθῃς μετὰ λύπης, ἢ φύγῃς κρυπτῶς ἐν θλίψει, ἢ ἐν καιρῷ μέμφεως οὐσης ἐν τῷ μέσῳ¹⁾, καὶ μὴ μνησθῇς τῆς ἀδελφότητος διὰ τὸ κώλυμα τῆς κακίας, ἀλλὰ μάλλον ζητήσῃς εἰρήνης καιρὸν, ἵνα ἀναπαῇ ἡ καρδία σου, ὅπου δ' ἂν ἀπέρχῃ, καὶ τὴν μέμφειν σου δάλε ἐπάνω σου, μὴ καταλάλῃς μεθ' ὧν ὤκησας ἀδελφῶν, μηδὲ ὑπακούσῃς τοῖς ἐχθροῖς σου μεταβαλεῖν τὰς εὐεργεσίας αὐτῶν εἰς κακοποιίας, φεύγων τὸ θνείδος, καὶ θέλων, ἵνα τὸ θνείδος τοῦ ἀδελφοῦ σου καλύψῃ τὸ σὸν καὶ πέσῃς ὑπὸ τοὺς ἐχθρούς σου, ὅπου μέλλεις οἰκῆσαι. Ἐὰν ἀπέλθῃς εἰς τόπον οἰκῆσαι²⁾ μὴ θελήσῃς ταχέως λαβεῖν σεαυτῷ κελλίον εἰς οἰκήσιν, ἕως οὐ μάθῃς τὴν διαγωγὴν³⁾ τοῦ τόπου, μήπως πρόσκομμά σοι ἐστὶν ἐκεῖ, ἢ διὰ φροντίδα, ἢ διὰ τὸ τινὰς βλέπειν, ἢ διὰ δόξαν, ἢ δι' ἀνάπαυσιν, ἢ διὰ πρόσκομα σῶν φίλων· ἐὰν γὰρ ᾗς σοφός, συνήσῃς πάντα ἐν ὀλίγαις ἡμέραις, τὸν θάνατόν σου καὶ τὴν ζωὴν σου.

Ε'. Ἐὰν παράσχῃς ἀδελφῷ κελλίον σου, ἵνα ποιήσῃ ἐν αὐτῷ ὀλίγας ἡμέρας. μὴ ἔχῃ τὸν ἀδελφόν σου ὡς ὑπὸ τὴν ἐξουσίαν σου. Ἐὰν λάβῃς κελλίον ποιῆσαι ὀλίγας ἡμέρας ἐν αὐτῷ, μὴ καταστρέψῃς, μηδὲ οἰκοδομήσῃς ἐν αὐτῷ, ἐὰν μὴ πρότερον ἐρωτήσῃς τὸν παρέχοντά σοι τὸ κελλίον, εἰ ἀναπαύεται ἢ οὐ, ἐπεὶ ἀσυνειδησία ἐστὶν⁴⁾. Ἐὰν οἰκῇς μετὰ τινος ἢ παροικήσῃς, καὶ λάβῃς παρ' αὐτοῦ ἐντολήν, φύλαξον διὰ τὸν Θεὸν μὴ καταφρονῆσαι, μήτε ἐν τῷ κρυπτῷ μηδὲ ἐν τῷ φανερῷ, λῦσαι τὴν ἐντολήν. Ἐὰν ἡσυχάζῃς ἐν τῷ κελλίῳ σου⁵⁾ καὶ ἔδῃσας ἑαυτὸν εἰς τὴν ὥραν τοῦ φαγητοῦ, ἢ μὴ ἐσθίειν ἐψητόν, ἢ ἄλλο οἰονδῇποτε πρᾶγμα, καὶ ἐξέλθῃς ἐπὶ ξένης, φύλαξον μὴ εἰπεῖν τινι, καθεζόμενος ἐν τῇ τραπέζῃ, ὅτι συγχώρησόν μοι, οὐκ ἐσθίω τοῦτο, ἐπεὶ ὅλος ὁ κόπος σου εἰς χεῖρας τῶν ἐχθρῶν σου ἀπῆλθεν ἐν ματαιότητι⁶⁾· ὁ Δεσπότης γὰρ σου ὁ Σωτὴρ εἶπεν, ὅτι, ποιήσον ἐν τῷ κρυπτῷ,

1) Ἠλέγον οἱ Πατέρες, ἐὰν συμβῇ σοι πειρασμός ἐν τῷ τόπῳ, ὅπου οἰκεῖς, μὴ καταλίπῃς τὸν τόπον ἐν τῷ καιρῷ τοῦ πειρασμοῦ, εἰ δὲ μὴ, ὅπου ἐὰν ἀπέλθῃς, ἐδῇσεις ἐμπροσθέν σου, ὁ φεύγεις, ἀλλ' ὑπόμεινον, ἕως οὐ παρέλθῃ ὁ πειρασμός, ἵνα ἀσκανδάλιστος γένῃται ἢ ἀναχώρησός σου, καὶ ἐν καιρῷ εἰρήνης· ὅπως τοῖς κατοικοῦσι τὸν τόπον μὴ τινα θλίψιν, ὡς τὸ εἰκόσ, ἐμποιῇσαι τὸν χωρισμόν σου. (Γερωντ. Συναῖτ. 448 κώδ. σ. 191β.)

2) Εὐεργ. βιβλ. α' ὑπόθ. ιγ' σ. 42.

3) Ἦτοι, τὴν φύσιν.

4) Ἐπεὶ ἀσυνειδησία ἐστὶν· δὲν ὑπάρχει ἐν τῷ λατιν.

5) Εὐεργ. βιβλ. γ' ὑπόθ. με' σ. 132.

6) Σχετικὸν πρὸς ταῦτα τὸ ἐξῆς διεισώθη διήγημα παρὰ τῷ Γερωντικῷ: «Ἐορτῆς γενομένης εἰς τὰ κελλία (τῆς Νιτρίας) ἦσθιον οἱ ἀδελφοὶ ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ· ἦν δὲ ἐκεῖ ἀδελφός καὶ εἶπε τῷ ὑπηρετοῦντι· οὐκ ἐσθίω ἐψῆμα, ἀλλὰ ἄλας. Καὶ ἐφώνησεν ὁ διακονῶν ἄλλον ἀδελφόν ἐμπροσθεν τοῦ λαοῦ λέγων, ὁ θεῖνα ἀδελφός οὐκ ἐσθίει ἐψῆμα, ἀλλὰ ἄλας φέρε αὐτῷ· καὶ ἀνέστη τις τῶν γερόντων καὶ εἶπεν αὐτῷ: «συνέφερε σοι σήμερον ἐν τῷ κελλίῳ σου φαγεῖν κρέα, ἢ ἀκοῦσαι τὴν φωνὴν ταύτην ἐμπροσθεν τοῦ λαοῦ» (Συναῖτ. μεμβράν. κώδ. 448,

ἵνα ὁ πατήρ σου ὁ βλέπων παράσχη σοι ἐν τῷ φανερῷ (Ματθ. στ' 4). Ὁ ἀγαπῶν τοὺς κόπους αὐτοῦ φυλάξει αὐτούς, ἵνα μὴ ἀπόλυνται. Ἐὰν οἰκῇτε μετ' ἀλλήλων ¹⁾, πᾶν ἐργόχειρον, ὃ ἐὰν ἐργάζησθε, κἂν τε ἔσω κἂν τε ἔξω, καὶ καλέσῃ σε ὁ ἀδελφός σου, μὴ εἴπῃς, ὅτι μακροθύμησον, ἵνα ἀπόσχω ἔτι τὸ ὀλίγον τοῦτο, ἀλλ' εὐθέως ὑπάκουσον. Ἐὰν ποιῇτε ἔργον μετ' ἀλλήλων ²⁾, πᾶν ἐλάττωμα, ὃ εἶδες ἔξω παρ' ἄλλοις, μὴ θαστιάσῃς καὶ εὐρεθῇ ἐν τῷ στόματί σου τοῦ εἰπεῖν τοῖς ἀδελφοῖς, θάνατος γάρ ἐστι τῇ ψυχῇ σου, εἴπερ εἰ σοφός ³⁾. Ἐὰν οἰκῶσι μετὰ σοῦ ἀδελφοί, καὶ κοπιᾶσιν μίαν ἡμέραν, ἀνάπausον αὐτοὺς πρὸ τῆς ὥρας γεύσασθαι· μὴ πρόσχῃς (ο)ἑαυτῷ ἀλλὰ πρόσσεχε τῷ κρίματι τοῦ Θεοῦ, ἔχε τὸν Θεὸν ἐνώπιον τῶν ὀφθαλμῶν σου, ἐν παντὶ ἔργῳ, ὃ ποιεῖς. Ἐὰν ἀπέλθῃς εἰς τόπον οἰκῆσαι ⁴⁾, ἢ μόνος, ἢ μετὰ τῶν πρὸ σοῦ, καὶ ἴδῃς ἐκεῖ τέχνην, ἢ ἔργα ζῆμια ἔχουσιν ⁵⁾, ἢ θλάβῃς, ἢ μὴ ὄντα μοναχικά, μὴ ἀνοίξῃς τὸ στόμα σου ἐλέγχει αὐτά, ἀλλ' ἐὰν οὐκ ἀναπαύῃ, ἀπελθε εἰς τόπον ἄλλον, καὶ φύλαξον τὴν γλῶσσάν σου, ἵνα μὴ καταλαλήσῃς αὐτῶν· θάνατος γάρ σοι ἐστὶ τοῦτο. Ἐὰν ᾗς ἀσθενὴς τοῖς πάθεσι ⁶⁾, φύλαξον σεαυτὸν μὴ ἔἶσαι τινα εἰπεῖν σοι τὰ πάθη τῶν λογισμῶν αὐτοῦ ὡς πιστῷ, ἀπώλεια γάρ ἐστι τῇ ψυχῇ σου τοῦτο τὸ ἔργον. Ἐὰν λόγος ⁷⁾ γένηται ἐν ὑμῖν γελωτοποιός, φυλάξατε ἑαυτοὺς, μὴ ἔἴσῃ τὴν φωνὴν ὑμῶν ἐξάκουστον γενέσθαι, ἐπεὶ σημεῖον ἐστὶν ἀπαιδευσίας καὶ ἀφοβίας Θεοῦ, οἷον οὐκ ἐστὶ φυλακὴ ἐντὸς ὑμῶν.

ΣΤ'. Ἐπειδὴ ἡ ὀργὴ ἐπλήθην ἐπὶ τὴν οἰκουμένην ἐν ταῖς ἡμέραις ἡμῶν, πᾶν ὃ ἀκούετε, μὴ ταραχθῇτε, ἀλλ' εἰπατε ἐν ταῖς καρδίαις ὑμῶν, ὅτι τί ἐστὶ ταῦτα πρὸς τὸν τόπον, εἰς ὃ(ν) μέλλομεν ἐμβαίνειν διὰ τὰς ἁμαρτίας ἡμῶν· ποιήσατε τὴν ἀγάπην διὰ τὸν Θεόν, ἀνάγνωτε εἰς τὸ φυλάξαι, ὅτι οὐκ ἐστὶ μικρὸν τῷ πιστῷ ἔχειν τὸ ἔργον παραμικρὸν ⁸⁾. Ἐὰν οὖν φυλάξητε ταῦτα ἐν ἀπλότητι, ἐν γνώσει, ἀπελευθερώσεσθε εἰς τὴν κατάπαυσιν τοῦ Ἰησοῦ τοῦ Θεοῦ ἐν χαρᾷ, ἐὰν δὲ μὴ φυλάξητε, ποιεῖτε τὸν κόπον ἐνταῦθα ⁹⁾, καὶ ὅταν ἐξέλθῃτε ἐκ τοῦ σώματος, καὶ ¹⁰⁾ ἀπαχθήσεσθε εἰς τὴν κόλασιν, κατὰ τὰς Γραφάς· διὰ γὰρ τὰ προειρημένα ἦλθεν ὁ Δεσπότης ἡμῶν Χριστός· ἀλλ' ἡ σκληροκαρδία ἡμῶν τυφλοὶ ἡμᾶς διὰ τὰ θελήματα τῆς καρδίας ἡμῶν, ὅτι ἀγαπῶμεν ταῦτα ὑπὲρ τὸν Θεόν, καὶ οὐκ ἔχομεν ἀγάπην πρὸς αὐτόν, ὥσπερ ἀγαπῶμεν τὰ πάθη. Ἰδοὺ ἐβιασάμην ἑμαυτὸν γράφαι ὑμῖν, καὶ ταῦτα, ὁπό-

αἰών. ΙΑ'. σ. 202β. Εὐεργ. βιβλ. γ' ὑπόθ. με' σ. 132.

1) Εὐεργετ. βιβλ. α' ὑπόθ. με' σ. 155.

2) Εὐεργ. βιβλ. β' ὑπόθ. ε' σ. 25.

3) «εἴπερ εἰ σοφός» ἐλλείπει ἐν τῷ λατιν.

4) Εὐεργ. βιβλ. δ' ὑπόθ. με' σ. 141.

5) Μᾶλλον, ἔχοντα ἐν συναφείᾳ πρὸς τὸ ἐπόμενον «ὄντα».

6) Εὐεργ. βιβλ. α' ὑπόθ. κα' σ. 66. πρὸς. Ἐφραίμ σ. ρξη' ἐν τῷ «πρόσεχε ἑαυτῷ».

7) Εὐεργ. βιβλ. β' ὑπόθ. λδ' σ. 108.

8) Τό: «Ἀνάγνωτε εἰς τὸ φυλάξαι — παραμικρὸν» δὲν ὑπάρχει ἐν τῷ λατιν.

9) Ἦτοι, μάταιοι οἱ κόποι ὑμῶν.

10) Τὸ «καί» παρέλκει.

τε τὰ πρότερα οὐκ ἠρκέσθη ὑμῖν. Ποιήσατε οὖν ἀγάπην, καὶ ἀπὸ τοῦ νῦν ἀγωνίσασθε, καὶ μὴ μείνητε ἐν τῇ ἀπεριτμήτῃ ὑμῶν καρδίᾳ, ἀλλὰ βοηθήσατε ἑαυτοῖς τὰς ὀλίγας ἡμέρας ἡμῶν, καὶ ἐὰν φυλάξητε αὐτά, αὕτη ἐστὶν ἡ ταπεινοφροσύνη, καὶ ἡ εἰρήνη καὶ ἡ ὑπακοή ¹⁾, καὶ τὸ κόψαι τὸ θέλημα, καὶ ἡ ἀγάπη. Ἐὰν δὲ μὴ φυλάξητε, ἀλλ' ἐστὶν ἐν ὑμῖν ζῆλος καὶ ἔρις, ἢ φιλονεικία, ἢ ὑψηλοκαρδία, ἢ μέμφις, ἢ γογγυσμός, ἢ παρακοή, ἀναλίσκετε τὸν χρόνον κακῶς, καὶ ἐν ἀληθείᾳ ἀπέρχεσθε εἰς τὴν κόλασιν, ὅταν ἐξέρχησθε ἐκ τοῦ σώματος. Διό, ἀγαπητοί, ἀγαπήσατε τοὺς ἀδελφούς ὑμῶν ἐν ἀγάπῃ ἀγίᾳ, καὶ φυλάξατε τὴν γλῶσσάν ὑμῶν, μὴ ἐκβάλλοντες ἐκ τοῦ στόματος ὑμῶν λόγον φιλονεικίας, ἵνα μὴ ἐκπλήξῃς ²⁾ τὸν ἀδελφόν σου. Δυνατὸς δὲ ἐστὶν ὁ Δεσπότης δοῦναι πᾶσιν ὑμῖν τοῦ ἐργάσασθαι καὶ φυλάξαι, ὅπως εὐρωμεν ἔλεος διὰ τῆς χάριτος αὐτοῦ μετὰ ἀπάντων ³⁾ τῶν εὐαρεστησάντων αὐτῷ ἀγίων ⁴⁾. Ὅτι αὐτοῦ ἐστὶν ἡ δόξα, καὶ ἡ τιμὴ καὶ ἡ προσκύνησις, νῦν καὶ αἰεὶ καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

1) Ὑπομονή, καὶ ἐν τῷ λατιν. Patientia.

2) Πλήξῃς, καὶ ἐν τῷ λατιν. Offendatis. Μᾶλλον ἐκπλήξῃς, κατὰ πληθ.

3) Τῶν ἀγίων εἰς τοὺς αἰῶνας. Ἀμήν.

4) Καὶ ἐν τῷ λατιν. «Qui ei placuerunt».



ΛΟΓΟΣ Γ'.

Περὶ τῶν θελόντων ἡσυχάσαι ἐν ἡσυχίᾳ καλῇ, ἵνα προσέχωσιν ἑαυτοῖς ἀφορίσαι τοὺς κλέπτοντας αὐτούς, καὶ μὴ ἀναλῶσαι τὸν καιρὸν ἐν αἰχμαλωσίᾳ καὶ δουλείᾳ πικρᾷ, οἱ πείθουσι τὰς καρδίας αὐτῶν εἰς πράγματα, ἃ οὐκ ἀνήκει αὐτοῖς καταλίποντας τὰς ἑαυτῶν ἁμαρτίας ¹⁾.

Τὸ ἀγαπᾶσαι τὸ περιεργάζεσθαι ²⁾ τὴν Γραφήν, τίκει τὴν ἔχθραν καὶ τὴν ἔριν, τὸ δὲ κλαίειν περὶ τῶν ἁμαρτιῶν, φέρει τὴν εἰρήνην· ἁμαρτία γὰρ ἐστὶ μοναχῷ καθημένῳ ἐν τῷ κελλίῳ αὐτοῦ, καὶ καταλιμπάνοντι τὰς ἑαυτοῦ ἁμαρτίας καὶ περιεργαζομένῳ τὴν Γραφήν. Ὅστις παρέχει τὴν καρδίαν αὐτοῦ ³⁾, ὅτι πῶς εἶπεν ἡ Γραφή, οὕτως ἢ οὕτως, πρὶν ἑαυτὸν κτήσεται, ὅτι τοιοῦτος καρδίαν περιεργον ἔχει, καὶ αἰχμαλωσίαν σφόδρα. Ὅστις δὲ ὑψηλότερος ⁴⁾ περὶ τοῦ μὴ αἰχμαλωτισθῆναι ⁵⁾, ἀγαπᾷ τὸ παραρρίπτειν ἑαυτὸν ἐνώπιον τοῦ Θεοῦ ἀεὶ. Ὅστις ἐκζητεῖ ὁμοίωμα περὶ τοῦ Θεοῦ, βλασφημεῖ τὸν Θεόν, ὅστις δὲ ἐκζητεῖ τιμῆσαι αὐτόν, ἀγαπᾷ τὴν ἀγγελίαν, ἐν φόβῳ Θεοῦ. Ὅστις φυλάττει τοὺς λόγους τοῦ Θεοῦ, ἔγνω τὸν Θεὸν καὶ ποιεῖ αὐτοὺς ὡς ἐποφείλων ⁶⁾· μὴ ζητήσης τὰ ὑψηλά ⁷⁾, ἐν σοφίᾳ αὐτῷ περὶ δοηθείας, ἵνα ἔλθῃ σοί, καὶ σώσῃ σε ἀπὸ τῆς ἁμαρτίας, τὰ γὰρ τοῦ Θεοῦ ἀφ' ἑαυτῶν ἔρχονται, ἐὰν ὁ τόπος ἀβέβηλος καὶ ἀγνὸς γένηται. Ὅστις στηρίζει ⁸⁾ ἑαυτὸν ἐπὶ τῇ ἰδίᾳ γνώσει, καὶ κατέχει τὸ θέλημα αὐτοῦ, κτᾶται τὴν ἔχθραν, καὶ ἐκ τοῦ πνεύματος οὐ δύναται εἶναι τοῦ φέροντος λύπην ἐν τῇ καρδίᾳ. Ὅστις δὲ ⁹⁾ τοὺς λόγους τῆς Γραφῆς, καὶ ποιεῖ αὐτοὺς κατὰ τὴν ἰδίαν γνώσιν καὶ ἐπιστηρίζει ἑαυτὸν ἐπ' αὐτῆς, ὅτι οὕτως ἐστίν, ὁ τοιοῦτος ἀγνοεῖ τὴν δόξαν τοῦ Θεοῦ καὶ τὸν πλοῦτον αὐτοῦ, ὁ δὲ βλέπων καὶ λέγων οὐκ οἶδα, ἀνθρωπῶς εἰμι, τὴν δόξαν τῷ Θεῷ παρέχει· εἰς τὸν τοιοῦτον ὁ πλοῦτος τοῦ Θεοῦ κατοικεῖ, κατὰ τὴν αὐτοῦ δύναμιν καὶ τὸν αὐτοῦ λογισμόν ¹⁰⁾. Μὴ θελήσης γυμνάσαι ¹¹⁾ τὸν λογισμόν σου μετὰ πάντων, εἰ μὴ

μετὰ τῶν Πατέρων σου, ἵνα μὴ ἐλκύσῃς ἐκυτὴ λύπην ἐν τῇ καρδίᾳ σου. Φύλαξον τὸ στόμα σου, ἵνα ὁ πλησίον σου εὐρεθῇ παρὰ σοὶ τίμιος. Δίδαξον τὴν γλῶσσάν σου ¹⁾ εἰς τοὺς λόγους τοῦ Θεοῦ ἐν γνώσει, καὶ τὸ ψεῦδος φεύγει ἀπὸ σοῦ· τὸ ἀγαπᾶν τὴν δόξαν τῶν ἀνθρώπων τίκει τὸ ψεῦδος ²⁾, τὸ δὲ ἀναστρέφει αὐτὸν ἐν ταπεινώσει, ποιεῖ τὸν φόβον τοῦ Θεοῦ μείζονα ἐν τῇ καρδίᾳ σου. Μὴ θελήσης φίλος γενέσθαι τῶν ἐνδόξων τοῦ κόσμου, ἵνα μὴ ἡ δόξα αὐτοῦ ³⁾ ἀμβλυθῇ παρὰ σοί. Ἐάν τις καταλαλήσῃ τοῦ ἀδελφοῦ αὐτοῦ παρὰ σοί, καὶ καταβάλῃ αὐτόν, καὶ ἐκφαίνῃ κακίαν, μὴ θελήσης ἐκκλίνειν κατ' αὐτοῦ, ἵνα μὴ καταλάβῃ σε, ἃ οὐ θέλεις.

Β'. Ἡ ἀπλότης ⁴⁾ καὶ τὸ μὴ μετρεῖν ἑαυτόν, ἀγνίζει τὴν καρδίαν ἀπὸ τοῦ πονηροῦ. Ὅστις περιπατεῖ μετὰ τοῦ ἀδελφοῦ αὐτοῦ ἐν πανουργίᾳ, οὐ μὴ παρέλθῃ αὐτὸν λύπη καρδίας. Ὅστις λαλεῖ ἄλλο, καὶ ⁵⁾ ἐν τῇ καρδίᾳ αὐτοῦ ἄλλο ἐν πονηρίᾳ ⁶⁾, πᾶσα ἡ λειτουργία τοῦ τοιοῦτου ματαια. Μὴ κοληθῇς τι τοιοῦτον, ἵνα μὴ σπιλωθῇς ἐκ τοῦ ἰοῦ αὐτοῦ τοῦ μεμιασμένου· περιπάτησον μετὰ τῶν ἀκάκων, ἵνα κοινωνῇς γένῃ τῆς δόξης αὐτῶν καὶ τῆς ἀγγελίας· μὴ σῆς πονηρίαν εἰς ἀνθρώπον, ἵνα μὴ τοὺς κόπους σου ἀργοὺς ποιήσῃς· ἀγωνισθὼν σου τὴν καρδίαν μετὰ πάντων ⁷⁾, ἵνα θεωρήσῃς τὴν εἰρήνην τοῦ Θεοῦ ἐν σοί. Ὡς περὶ γὰρ ἐάν τις κρουσθῇ ὑπὸ σκορπίου ὁ ἰὸς αὐτοῦ εἰσέρχεται εἰς ὅλον τὸ σῶμα αὐτοῦ καὶ βλάπτει τὴν καρδίαν αὐτοῦ, τοιαύτη ἐστὶν ἡ πρὸς τὸν πλησίον κακία ἐν τῇ καρδίᾳ, ὁ γὰρ ἰὸς αὐτῆς κεντεῖ τὴν ψυχὴν καὶ κινδυνεύει ἀπὸ τῆς πονηρίας. Ὅστις εὖν φείδεται τῶν κόπων αὐτοῦ, ἵνα μὴ ταχέως ἀπόλωνται, ἐκτινάσσει ἀπ' αὐτοῦ τὸν σκορπιὸν τοῦτον, τουτέστι τὴν πονηρίαν καὶ τὴν κακίαν ⁸⁾.

1) Εὐσεργετ. βιβλ. 6' ὑπόθ. με' σ. 137. Κλίμαξ Ἰωάν. σχολ. ε' τοῦ 13' λόγου. Πατρολ. τόμ. 886, 857.

2) Κλίμαξ Ἰωάν. σχολ. δ' τοῦ 16' λόγ.

3) Ἦτοι, τοῦ Θεοῦ. «Dei gloriam», ἐν τῷ Λατιν.

4) Εὐσεργετ. βιβλ. γ' ὑπόθ. ε' σ. 19.

5) Ἦτοι, ἔχει.

6) Κλίμαξ Ἰωάν. σχολ. δ' τοῦ 16' λόγ. Πατρολ. τόμ. 88 σ. 857.

7) Πρὸς πάντας, δηλὸν ὅτι.

8) Ἐν δὲ τῷ Λατιν. ἔπονται τὰ ἑξῆς: «Ἐκ δὲ τῆς φθορᾶς ταύτης ἐπελευθερωσάτω ἡμᾶς ἡ ἀγαθότης τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, οὕτως ἡ δόξα καὶ ἡ λατρεία εἰς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν».

1) Ὁ τίτλος τοῦ ἑλλην. κειμένου εἶναι πληρέστερος τοῦ λατ. Ὁρθότερον «καταλιπόντας».

2) Ἄλλη γραφή, περιεργάζεσθαι. Εὐσεργ. βιβλ. δ' ὑπόθ. ιζ' σ. 68.

3) Αὐτόθι.

4) Αὐτόθι.

5) Ἦτοι, ὑπὸ τῆς ἁμαρτίας.

6) «Καὶ ποιεῖ αὐτοὺς ὡς ἐποφείλων» δὲν ὑπάρχει ἐν τῷ λατινικῷ.

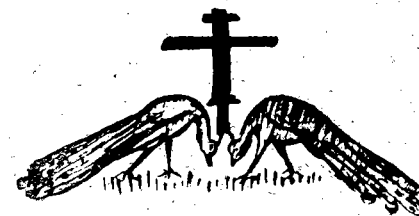
7) Ἦνθ' ἀνωτέρω.

8) Αὐτόθι.

9) Αὐτόθι.

10) «Κατὰ τὴν αὐτοῦ δύναμιν καὶ τὸν αὐτοῦ λογισμόν» δὲν ἀναγινώσκεται ἐν τῷ λατιν.

11) Προτιμότερον «γυμνῶσαι» ὡς ἐν τῷ λατιν. «Aperire».



ΛΟΓΟΣ Ζ΄.

Περὶ ἀρετῶν ¹⁾.

ΣΤ ρεῖς ἀρεταὶ εἰσιν, προνοοῦσαι τοῦ νοῦ ²⁾ διὰ παντός, καὶ χρεῖαν αὐτῶν ἔχει ἢ κατὰ φύσιν ὀρμὴ καὶ ἡ ἀνδρεία, καὶ ἡ ἀσκησία ³⁾.

Β΄. Τρεῖς εἰσιν ἀρεταὶ ⁴⁾, αἷ, ἐὰν ἴδῃ ὁ νοῦς μετ' αὐτοῦ ⁵⁾, πιστεύει, οὐκ ἐφθασεν εἰς τὴν ἀθανασίαν· ἡ διάκρισις, τὸ ⁶⁾ ἀφορίσαι ἕκαστον ἀπ' ἀλλήλων, καὶ τὸ προβλέπειν πάντα πρὸ καιροῦ, καὶ τὸ μὴ συμπεῖθεσθαι μετὰ τινος ἀλλοτρίου.

Γ΄. Τρεῖς ἀρεταὶ εἰσιν ἐπιχορηγοῦσαι φῶς τῷ νοῦ διαπαντός, τὸ μὴ εἰδέναι πονηρίαν τινὸς ἀνθρώπου, καὶ τὸ ἀγαθοποιῆσαι τοὺς κακοποιούντας σε ⁷⁾, καὶ τὸ ὑποφέρειν ⁸⁾ τὰ ἐπερχόμενά σοι ἀταράχως ⁹⁾· αἱ τρεῖς αὗται ἀρεταὶ γεννῶσιν ἄλλας τρεῖς μέζουσας αὐτῶν· τὸ μὴ εἰδέναι πονηρίαν ἀνθρώπου, γεννᾷ τὴν ἀγάπην, καὶ τὸ ἀγαθοποιῆσαι τοὺς κακοποιούντας σε, κτᾶται τὴν εἰρήνην καὶ τὸ ἐπενεγκεῖν τὰ ἐπερχόμενά σοι ἀταράχως, φέρει τὴν πραότητα.

Δ΄. Τέσσαρες ἀρεταὶ εἰσιν αἱ ἀγνίζουσαι τὴν ψυχὴν ¹⁰⁾, ἡ σιωπὴ, καὶ τὸ φυλάξαι τὰς ἐντολάς, καὶ ἡ στενοχωρία, καὶ ἡ ταπεινοφροσύνη· ὁ νοῦς ¹¹⁾ χρεῖται τῶν τεσσάρων ἀρετῶν πάντοτε τούτων, τὸ εὐχεσθαι τῷ Θεῷ, προσπίπτοντα ἀδιαλείπτως ¹²⁾, καὶ τὸ παραρρίπτεσθαι ἐνώπιον τοῦ Θεοῦ, καὶ τὸ

1) Ἐν χειρογράφῳ IB' αἰῶνος Σαβαΐτ. συλλογῆς ὅπ' ἀριθμ. 78 τῆς Ἱεροσολ. βιβλιοθήκης ἡ ἐπιγραφή ἔχει ὡς ἐξῆς: «Τοῦ ἀββᾶ Ἡσαίου τοῦ ἡσυχαστοῦ καὶ πρεσβυτέρου περὶ ἀρετῶν».

2) Τῷ νοῦ· αἱ διορθώσεις κατὰ τὸν ἀνωτέρω κώδικα.

3) Ὁρμὴ καὶ ἀσκησία καὶ ἀνδρεία.

4) Εὐσεργε. βιβλ. δ' ὑπόθ. κδ' σ. 96.

5) Ἦτοι, μεθ' αὐτοῦ, secum.

6) Καὶ τό.

7) Τοῖς κακοποιούσι σε.

8) Πάντα τὰ.

9) Ἐντέθεν μέχρι τοῦ: «Τέσσαρες ἀρεταὶ εἰσιν» ἐλλείπουσιν ἐκ τοῦ Σαβαΐτικοῦ κώδικος.

10) Ἐν χειρογράφῳ 181 τοῦ Π'. αἰῶνος πατριαρχ. συλλογῆς καὶ ἀγνώστου κειμένου τοῦ ἀββᾶ Ἡσαίου πρὸ τοῦ: «Τέσσαρες ἀρεταὶ εἰσιν αἱ ἀγνίζουσαι» ἐδρίσκονται τὰ ἐξῆς: «Εἴπε πάλιν (ὁ ἀββᾶς Ἡσαίας) ἀρεταὶ ψυχῆς εἰσιν δεκαοκτώ: ἀγάπη, ταπεινότης, πρῶτης, μακροθυμία, ἀνεξικακία, ἀμνησικακία, ἀσκησία, ἀθυμία, ἀφθονησία, ἀκατακρίσια, ἀκενοδοξία, ἐλεημοσύνη, σωφροσύνη, ἀφιλοργησία, συμπάθεια, ἀτυφία, ἀνυπερηφανία, κατάνυξις. Ἀρεταὶ σώματος ἑξ: νηστεία, χαμεῦνία, ἀγρυπνία, ἐγκράτεια, ἀκνημοσύνη, ἀπερισπασία». Κλίμαξ Ἰωάν. σχόλ. κ' τοῦ ιε' λόγ. Πατρολ. τόμ. 88 σ. 812. Εὐσεργ. βιβλ. δ' ὑπόθ. κδ' σ. 96.

11) Διαπαντός.

12) Τὰ: «Προσπίπτοντα ἀδιαλείπτως» ἐλλείπουσι ἐκ τοῦ Σαβ. κώδ.

ἀμεριμνήσθαι ἀπὸ παντὸς ἀνθρώπου τὸ ¹⁾ μὴ κρίναι αὐτόν, καὶ τὸ κωφεῦσαι πρὸς τὰ λαλοῦντα ²⁾ αὐτῷ πάθῃ.

Ε΄. Τέσσαρες ἀρεταὶ περιτεγχίζουσι τὴν ψυχὴν, καὶ ἀναπνεῦσαι αὐτὴν ποιοῦσιν ³⁾ ἀπὸ τῆς ταραχῆς τῶν ἐχθρῶν· ὁ ἔλεος ⁴⁾, καὶ ἡ ἀσργησία, καὶ ἡ μακροθυμία, καὶ τὸ ἀποτινάξαι πάντα σπόρον ἐπερχόμενον τῆς ἁμαρτίας ⁵⁾· τὸ δὲ ἀντιστῆναι τῇ λήθῃ ταῦτα πάντα φυλάττει.

ΣΤ΄. Τέσσαρες ἀρεταὶ εἰσιν, αἱ βοηθοῦσαι τῇ νεότητι μετὰ Θεόν ⁶⁾, ἡ μελέτη ἐν πάσῃ ὥρᾳ, καὶ ἡ ἀσκησία, καὶ ἡ ἀγρυπνία, καὶ τὸ μὴ μετρεῖν ἑαυτόν.

Ζ΄. Διὰ τεσσάρων πραγμάτων ἡ ψυχὴ μιαίνεται, διὰ τὸ περιπατεῖν ἐν πόλει, καὶ μὴ φυλάττειν τοὺς ὀφθαλμούς, καὶ τὸ ἔχειν φιλίαν μετὰ γυναικὸς ὅλως καὶ τὸ ἔχειν φιλίαν μετὰ τῶν ἐνδόξων τοῦ κόσμου, καὶ τὸ ἀγαπήσθαι τοὺς κατὰ σάρκα γονεῖς ἐν ὁμαλίαις ⁷⁾.

Η΄. Διὰ τεσσάρων πραγμάτων πληθύνεται ἡ πορνεία ἐν τῷ σώματι ⁸⁾· διὰ τὸ κοιμηθῆναι εἰς κόρον, καὶ φαγεῖν εἰς πλησμονήν, καὶ ἀπὸ εὐτραπέλειας, καὶ ἀπὸ κοσμήσεως.

Θ΄. Διὰ τεσσάρων πραγμάτων σκοτίζεται ἡ ψυχὴ ⁹⁾· διὰ τὸ μισῆσαι τὸν πλησίον, καὶ ἐξουθενῶσαι ¹⁰⁾, καὶ ζηλώσαι, καὶ γογγύσαι.

Ι΄. Διὰ τεσσάρων πραγμάτων γίνεται ἔρημος ἡ ψυχὴ· διὰ τὸ περιέρχεσθαι ἀπὸ τόπου εἰς τόπον, καὶ ἀγαπήσθαι τὸν περισπασμόν, καὶ ἀγαπήσθαι τὴν ὕλην, καὶ διὰ σκνιπεῖαν ¹¹⁾.

ΙΑ΄. Διὰ τεσσάρων πραγμάτων ἡ ὀργὴ πληθύνεται· διὰ τῆς δοσοληφίας ¹²⁾, καὶ τοῦ κρατῆσαι τὸ θέλημά σου, καὶ τοῦ θέλειν διδάσκειν, καὶ τοῦ λογίζεσθαι ἑαυτόν ¹³⁾ φρόνιμον.

ΙΒ΄. Τρία ἐστὶ πράγματα ¹⁴⁾, ἃ δυσκόλως κτᾶται ὁ ἄνθρωπος, καὶ αὐτὰ φυλάττει πάσας τὰς ἀρετάς· τὸ πένθος, καὶ τὸ κλαίειν ἐπὶ ταῖς ἁμαρτίαις αὐτοῦ, καὶ τὸ ἔχειν πρὸ ὀφθαλμοῦ ¹⁵⁾ τὸν ἐκτοῦ θάνατον. Τρία εἰσὶ πράγ-

1) Μᾶλλον, τοῦ.

2) Λαλούμενα.

3) Αὐτὴν ἀναπαῆναι.

4) Ἦ ἐλεημοσύνη.

5) Πάντα τὰ ἐπερχόμενά σοι σπόρον ἁμαρτίας. Ἐν τῷ λατίν. Injuriarum oblivio, ὁρεων λήθη.

6) Ἦτοι, παρὰ Θεοῦ.

7) Ὁμιλίαις, ἡτοί, ἔχειν οἰκειότητα.

8) Κλίμαξ Ἰωάν. σχόλ. δ'. τοῦ ιδ' λόγ.

9) Εὐσεργ. βιβλ. δ' ὑπόθ. κδ' σ. 96.

10) Ἐξουθενῆσαι.

11) Μᾶλλον «σκνιπεῖαν», φυλαργυρία avaritia ἐν τῷ λατ.

12) Διὰ τὸ δοῦναι καὶ λαβεῖν. Ἐν τῷ λατίν. Cum non assequimur concupita, μὴ ἀφικνούμενοι τῶν ποθομένων.

13) Εἶναι φρόνιμον.

14) Κλίμαξ Ἰωάν. σχόλ. κε' λόγ. η'. Πατρολ. τόμ. 88 σ. 828. Εὐσεργ. βιβλ. α' ὑπόθ. ε' σ. 36.

15) Πρὸ ὀφθαλμῶν.

ματα¹⁾, τὰ κατακυριεύοντα²⁾ τῆς ψυχῆς, ἕως οὗ φθάσῃ εἰς μέγα μέτρον, καὶ αὐτὰ εἰσιν τὰ μὴ συγχωροῦντα τὰς ἀρετὰς οἰκῆσαι μετὰ τοῦ νοῦ³⁾, ἢ αἰχμαλωσία, ἢ δκνηρία, καὶ ἢ λήθη. Πολεμεῖ γὰρ μετὰ τοῦ ἀνθρώπου, ἢ λήθη, ἕως αὐτῆς τῆς ἀναπνοῆς, εἰς ἀγωνίαν φέρουσα, καὶ ἰσχυροτέρα ἐστὶ πάντων τῶν λογισμῶν καὶ γεννητικὴ ἐστὶ πάντων τῶν πονηρῶν, καὶ τὰ οἰκοδομοῦμενα ὑπὸ⁴⁾ τοῦ ἀνθρώπου καθ' ἑκάστην ὥραν καταλύει.

ΠΓ'. Ἰδοὺ τὰ ἔργα τοῦ καινοῦ ἀνθρώπου καὶ τοῦ παλαιοῦ. «Ὁ ἀγαπῶν τὴν ψυχὴν αὐτοῦ εἰς τὸ μὴ ἀπολέσαι αὐτήν» (Ματθ. ι'. 39), φυλάττει τὰ τοῦ καινοῦ ἀνθρώπου· καὶ δὲ θέλων τὴν ἀνάπαυσιν ἐν τῷ βραχεῖ καιρῷ τούτῳ, πραγματεύει καὶ πράττει τὰ τοῦ παλαιοῦ ἀνθρώπου· τὴν δὲ ψυχὴν αὐτοῦ ἀπόλλυσιν⁵⁾. Ὁ δὲ Κύριος ἡμῶν Ἰησοῦς Χριστός, φανερῶν⁶⁾ τὸν νέον ἀνθρώπον ἐν τῷ αὐτοῦ σώματι, ἔλεγεν· «Ὁ ἀγαπῶν τὴν ψυχὴν αὐτοῦ ἀπολέσει αὐτήν, ὃς δ' ἂν ἀπολέσῃ αὐτήν, ἔνεκεν ἐμοῦ, εὐρήσει αὐτήν» (Ματθ. ι'. 39). Αὐτὸς γάρ ἐστιν ὁ Δεσπότης τῆς εἰρήνης, καὶ δι' αὐτοῦ ἐλύθη· «Τὸ μεσότοιχον τῆς ἔχθρας» (Ἐφεσ. 6' 14) καὶ ἔλεγεν· «Οὐκ ἦλθον βαλεῖν εἰρήνην, ἀλλὰ μάχαιραν» (Ματθ. ι'. 34). Καὶ πάλιν λέγει· «Πῦρ ἦλθον βαλεῖν ἐπὶ τὴν γῆν καὶ ἠθελον⁷⁾ εἰ ἦδη ἀνήφθῃ» (Λουκ. ιβ' 49)· τοῦτέστιν ὅτι, ἐν τοῖς ἐξακολουθήσοις⁸⁾ ταῖς διδασκαίς⁹⁾ αὐτοῦ ταῖς ἀγίαις, ἐγένετο τὸ πῦρ τῆς θεότητος αὐτοῦ¹⁰⁾· τότε εὗρον τὴν μάχαιραν τοῦ Πνεύματος, καὶ ἠγρευσαν πᾶσι τοῖς θελήμασι τῆς σαρκὸς¹¹⁾ αὐτῶν, καὶ λοιπὸν ἔδωκεν αὐτοῖς τὴν χάριν λέγων· «Εἰρήνην τὴν ἐμὴν δίδωμι ὑμῖν, εἰρήνην τὴν ἐμὴν ἀφίημι ὑμῖν» (Ἰωάν. ιδ' 27)¹²⁾. Ἰδοὺ οἱ φροντίζοντες ἀπώλεσαν τὴν ψυχὴν αὐτῶν ἐν τῷ αἰῶνι τούτῳ, καί, κόψαντες τὰ θελήματα ἑαυτῶν, ἐγένοντο αὐτοῦ πρόβρατα ἄγρια εἰς θυσίαν, καί, ὅταν φανερωθῇ ἐν τῇ δόξῃ τῆς θεότητος αὐτοῦ, καλέσει αὐτοὺς εἰς τὰ δεξιὰ αὐτοῦ, λέγων· «Δεῦτε οἱ εὐλογημένοι τοῦ Πατρὸς μου, κληρονομήσατε τὴν ἡτοιμασμένην ὑμῖν βασιλείαν ἀπὸ καταβολῆς κόσμου· ἐπείνασα γὰρ καὶ ἐδώκατέ μοι φαγεῖν» (Ματθ. κε' 34 -

1) Εὐεργ. βιβλ. δ' ὑπόθ. στ' σ. 32.

2) Τρία πράγματα εἰσὶ τὰ κυριεύοντα.

3) Νόος.

4) Ἀπό.

5) Αὐτοῦ.

6) Φανερώσας.

7) Καὶ τί θέλω.

8) Ἐξακολουθοῦσιν.

9) Ἐντολαίς.

10) Τῆς ἑαυτοῦ θεότητος.

11) Καρδίας.

12) Ἐπὶ τὰ ἐξῆς, μεθ' αὐτοῦ περατοῦται ὁ λόγος ἐν τῷ Σαβαΐτ. κώδικι· λέγει δὲ ἀδελφός τῷ γέροντι· τί ποιήσει ὁ ἀνθρώπος ἐν παντὶ πείρασμῳ ἐρχομένῳ ἐπ' αὐτῷ, ἢ ἐν παντὶ λογισμῷ τοῦ ἐχθροῦ; λέγει αὐτῷ ὁ γέρων· κλαίειν ὀφείλει ἐνώπιον τῆς ἀγαθότητος τοῦ Θεοῦ ἵνα βοηθήσῃ αὐτῷ καὶ ἀναπαύεται ταχέως, ἐὰν παρακαλῇ ἐν γνώσει, γέγραπται γάρ· «Κύριος ἐμοὶ βοηθός, καὶ οὐ φοβηθήσομαι, τί ποιήσει μοι σάρξ» (Ψαλμ. ριζ' 9). Ἐν τοῖς Ἀποφθέγμασι τῶν Πατέρων ταῦτα ἀποδίδονται τῷ Ἀββᾶ Μωϋσῇ τῷ Αἰθίοπι (σελ. 288, Migne τ. 65).

35) καὶ τὰ ἐξῆς. Ἰδοὺ οἱ ἀπώλεσαντες τὴν ψυχὴν αὐτῶν ἐν τῷ βραχεῖ καιρῷ τούτῳ, εὗρον αὐτὴν ἐν τῷ καιρῷ τῆς ἀνάγκης, ἀπολαβόντες τὸν μισθὸν πολυπλασίονα¹⁾, ὑπὲρ ὧν προσεδόκουν²⁾ ἀπολαβεῖν. Οἱ δὲ ἐκτελέσαντες τὰ θελήματα αὐτῶν, ἐφύλαξαν τὴν ψυχὴν αὐτῶν ἐν τῷ ἁμαρτωλῷ αἰῶνι τούτῳ, ἀπατηθέντες τῇ ματαιότητι τοῦ πλούτου αὐτῶν, καὶ μὴ φυλάξαντες τὰς ἐντολὰς τοῦ Θεοῦ, ἀλλὰ νομίσαντες, ὅτι, ἕως τέλους μένουσιν ἐν τῷ αἰῶνι τούτῳ· διὰ τοῦτο φανερωθήσεται ἡ αἰσχύνῃ τῆς τυφλώσεως αὐτῶν, ἐν τῇ ὥρᾳ τῆς κρίσεως, καὶ γενήσονται ἐρίφια κατηραμένα· καὶ ἀκρύβουσιν τῆς φοβερᾶς ἀποφάσεως τοῦ κριτοῦ λέγοντος· «Ἀπέλθετε ἀπ' ἐμοῦ εἰ κατηραμένοι εἰς τὸ πῦρ, καὶ εἰς τὸ σκότος τὸ ἐξώτερον, τὸ αἰώνιον, τὸ ἡτοιμασμένον τῷ διαβόλῳ καὶ τοῖς ἀγγέλοις αὐτοῦ, ἐπείνασα γὰρ καὶ οὐκ ἐδώκατέ μοι φαγεῖν» (Ματθ. κε' 41) καὶ τὰ ἐξῆς· αὐτῶν δὲ φημιθήσεται τὸ στόμα, καὶ οὐχ εὐρήσουσι τί εἰπεῖν, μνησθήσονται γὰρ τῆς ἀνελεημοσύνης καὶ πτωχείας αὐτῶν³⁾· τότε λέξουσιν· «Κύριε, πότε σὲ εἶδομεν πεινῶντα καὶ οὐ διηκονήσασμέν σοι», ἀποφωμῶσι δὲ τὸ στόμα αὐτῶν, λέγων· «Ὁ ἀγαθοποιήσας ἐνὶ τούτων τῶν πιστευόντων ἐμοὶ ἐποίησεν» (αὐτόθι 45).

291 ΔΔ'. Ἐρευνήσωμεν οὖν ἐκυτοὺς, ἀγαπητοί, εἰ ἕκαστος ἡμῶν ἐπιτελεῖ τὰς ἐντολὰς αὐτοῦ κατὰ τὴν δύναμιν αὐτοῦ· ἢ οὐ· ὀφείλεται γὰρ πάντες ἐσμέν⁴⁾ ἐπιτελέσαι αὐτάς, κατὰ τὴν δύναμιν ἡμῶν, ὁ μικρὸς κατὰ τὴν μικρότητα καὶ ὁ μέγας κατὰ τὴν μεγαλειότητα αὐτοῦ· καὶ γὰρ οἱ βάλλοντες τὰ δῶρα αὐτῶν ἐν τῷ γαζοφυλακίῳ πλοῦσι⁵⁾ ἦσαν, ἀλλ' ἐχάρη μᾶλλον μετὰ τῆς πενιχρᾶς χήρας διὰ τὰ δύο αὐτῆς λεπτά (Μάρκ. ιβ' 41 - 43, Λουκ. κα' 1 - 3)· εἰς γὰρ τὴν προαίρεσιν ἡμῶν προσέχει ὁ Θεός· μὴ δώσωμεν οὖν τόπον τῇ ἀκηδίᾳ ἐν τῇ καρδίᾳ ἡμῶν, ὅπως μὴ ἡ βασκανία ἀφορίσῃ ἡμᾶς ἀπὸ τοῦ Θεοῦ, ἀλλ' ἐπιτελέσωμεν τὰς διακονίας ἡμῶν, κατὰ τὴν πτωχείαν ἡμῶν. Ὡς περ γὰρ ἐποίησεν ἔλεος μετὰ τοῦ ἀρχισυναγώγου τῆς θυγατρὸς, ἀναστήσας αὐτήν (Ματθ. θ' 25), καὶ ὡς ἠλέησε καὶ τὴν αἰμορροῦσαν τὰ ἐκυτῆς τοῖς ἱατροῖς ἀναλώσασαν (αὐτόθι 22), πρὸ τοῦ αὐτὴν γινῶναι τὸν Χριστόν· καὶ ὥς περ ἰάσατο τὸν παῖδα τοῦ ἑκατοντάρχου, διότι ἐπίστευσεν (Ματθ. η' 13), οὕτως ἠλέησε τὴν Χαναναίαν, ἰσάμενος τὴν θυγατέρα αὐτῆς (Ματθ. ιε' 28)· καὶ ὥς περ ἀνέστησε Λάζαρον τὸν ἀγαπητὸν αὐτοῦ (Ἰωάν. ια' 44), οὕτως ἡγείρε τὸν μονογενῆ υἱὸν τῆς πενιχρᾶς χήρας διὰ τὰ δάκρυα αὐτῆς (Λουκ. ζ' 15)· καὶ ὥς περ οὐχ ὑπερεῖδε Μαρίαν, τὴν ἀλείψουσαν τοὺς πόδας αὐτοῦ μύρρῳ (Ἰωάν. ιβ' 3), οὕτως οὐκ ἀπεσείσατο τὴν γυναῖκα τὴν ἁμαρτωλὸν, ἀλείψουσαν τοὺς πόδας αὐτοῦ μύρον μετὰ δακρύων (Λουκ. ζ' 38)· καὶ ὥς περ ἐκάλεσε Πέτρον καὶ Ἰωάννην ἀπὸ τοῦ πλοιαρίου αὐτῶν λέγων, ἀκολουθήσατέ μοι (Ματθ. δ' 20), οὕτως ἐκάλεσε καὶ Ματθαῖον, ἐν τῷ τελωνεῖν καθήμενον

1) Πολλαπλασίονα.

2) Προσεδόκων.

3) «Μνησθήσονται γὰρ τῆς ἀνελεημοσύνης καὶ πτωχείας αὐτῶν» ἐλλείπουσιν ἐν τῷ λατιν.

4) Εὐεργετ. βιβλ. γ' ὑπόθ. ια' σ. 29.

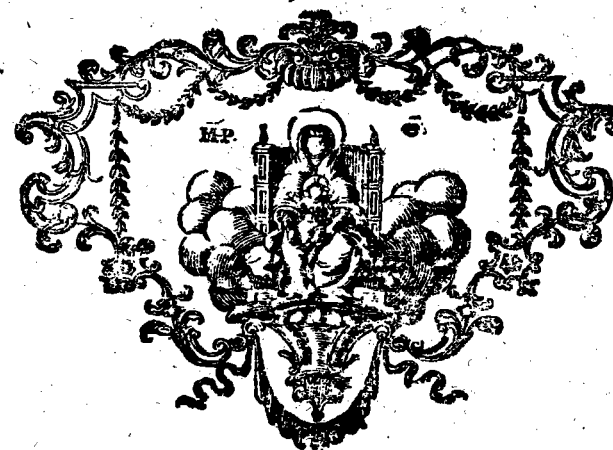
(Ματθ. θ' 9)· καὶ ὥσπερ ἐνίψε τοὺς πόδας τῶν μαθητῶν (Ἰωάν. ιγ' 5), οὕτως ἐνίψε καὶ τοῦ Ἰούδα, διαφορὰν οὐ ποιήσας· καὶ ὥσπερ ἦλθε τὸ Παράκλητον Πνεῦμα ἐπὶ τοὺς Ἀποστόλους (Πράξ 6' 4), οὕτως ἦλθεν καὶ ἐπὶ Κορνήλιον (αὐτόθι ια' 44) μετὰ παρρησίας· καὶ ὥσπερ ἠνάγκασεν Ἀνανίαν ἐν Δαμασκῷ διὰ Παύλου λέγων· «Ὅτι σκευὸς ἐκλογῆς μοι ἐστίν» (αὐτόθι θ' 15), οὕτως ἠνάγκασε Φίλιππον ἐν Σαμαρείᾳ διὰ τὸν Εὐνοῦχον τὸν αἰθίοπα (αὐτ. η' 27). Οὐκ ἔστι γὰρ ἐνώπιον αὐτοῦ προσωπολήψια (Ρωμ. 6' 11) τοῦ μικροῦ καὶ τοῦ μεγάλου, οὐ πλουτοῦ καὶ πτωχοῦ, ἀλλὰ προαίρεσιν ζητεῖ, καὶ πίστιν εἰς αὐτόν, καὶ τήρησιν τῶν ἐντολῶν αὐτοῦ, καὶ ἀγάπην εἰς πάντας. Αὕτη γὰρ σφραγὶς ἐστὶ τῇ ψυχῇ, ὅταν ἐξέρχεται ἐκ τοῦ σώματος, καθὼς καὶ ἐντελεῖται τοῖς μαθηταῖς αὐτοῦ λέγων· «Ἐν τούτῳ γινώσκονται πάντες, ὅτι ἐμοὶ μαθηταὶ ἐστέ, ἐὰν ἀγαπᾶτε ἀλλήλους» (Ἰωάν. ιγ' 35). Περὶ τίνων οὖν λέγει, ὅτι γινώσκονται ἡμᾶς, εἰ μὴ περὶ τῶν δυνάμεων τῆς δεξιᾶς καὶ τῆς ἀριστερᾶς¹⁾; ἐὰν γὰρ ἴδωσιν οἱ ἀντικείμενοι τὸ σημεῖον τῆς ἀγάπης μετὰ τῆς ψυχῆς πορευόμενον, ἀφίστανται ἀπ' αὐτῆς ἐν φόβῳ, καὶ τότε χαρήσονται πάντες μετ' αὐτῆς, πᾶσαι αἱ ἄγιοι δυνάμεις.

ΙΕ'. Ἀγωνισώμεθα οὖν, ἀγαπητοί, κατὰ τὴν δύναμιν ἡμῶν, κτησώμεθα αὐτήν, ὅπως μὴ κατὰσχωσιν ἡμᾶς οἱ ἐχθροὶ ἡμῶν· αὐτὸς γὰρ εἶπεν· «Οὐ δύναται πόλις κρυβῆναι ἐπάνω ὅρους κειμένη» (Ματθ. 5' 15). Περὶ ποίου ὅρους λέγει, εἰ μὴ περὶ τοῦ ἁγίου αὐτοῦ λόγου; ποιήσωμεν οὖν ἀγαπητοὶ τὸν κόπον ἡμῶν μετὰ σπουδῆς καὶ γνώσεως, ἀποπληροῦντες τὸν λόγον αὐτοῦ τὸν λέγοντα, ὁ ἀγαπῶν με τὰς ἐντολάς μου φυλάξει (Ἰωάν. ιδ' 23), ἵνα ἔσονται ἡμῖν οἱ κόποι, ὡς πόλις σῶα καὶ ὀχυρά, φυλάττουσα ἡμᾶς ἐν τῷ λόγῳ αὐτοῦ ἐκ χειρὸς πάντων τῶν ἐχθρῶν ἡμῶν, ἕως οὗ ἀπαντήσωμεν αὐτῷ. Ἐὰν γὰρ εὐρωμεν παρρησίαν, σκορπίζονται πάντες οἱ ἐχθροὶ ἡμῶν, διὰ τοῦ ἁγίου αὐτοῦ λόγου, ὅπερ ἐστὶ τὸ ὄρος, ὅθεν ἐτμήθη λίθος ἄνευ χειρῶν, ὁ συντρίψας τὴν εἰκόνα τὴν χρυσοῦν, καὶ τετράμορφον τὴν ἐξάργυρον, χαλκοῦ, σιδήρου, ὀστράκου (Δαν. 6' 34 - 35) καθὼς εἶπεν ὁ ἀπόστολος· «Ἐνδύσασθε τὴν πανοπλίαν τοῦ Θεοῦ πρὸς τὸ δυνηθῆναι ὑμᾶς στήναι πρὸς τὰς μεθοδεῖας τοῦ διαβόλου· ὅτι οὐκ ἔστιν ἡμῖν ἡ πάλη πρὸς αἷμα καὶ σάρκα, ἀλλὰ πρὸς τὰς ἀρχάς, πρὸς τὰς ἐξουσίας, πρὸς τοὺς κοσμοκράτορας τοῦ σκότους τοῦ αἰῶνος τούτου, πρὸς τὰ πνευματικὰ τῆς πονηρίας ἐν τοῖς ἐπουρανίοις» (Ἐφεσ. στ' 11 - 12). Αἱ τέσσαρες ἀρχαὶ αὗται εἰσὶν· ἡ τετράμορφος εἰκὼν, ἣτις ἐστὶν ἡ ἐχθρα, αἱ ἐξήλειψεν ὁ τοῦ Θεοῦ ἅγιος Λόγος²⁾, καθὼς γέγραπται, ὅτι ὁ λίθος ὁ συντρίψας τὴν εἰκόνα ἐγένετο εἰς ὄρος μέγα καὶ ἐπλήρωσε πᾶσαν τὴν γῆν (Δαν. 6' 35). Φύγωμεν, ἀδελφοί, ὑπὸ τὴν σκέπην αὐτοῦ, ἵνα ἔσται ἡμῖν καταφυγή, καὶ σῶσις ἡμᾶς ἐκ τῶν τεσσάρων

1) Ἐκ τοῦ «Περὶ τίνων οὖν λέγει ὅτι» κλ. μέχρι τέλους, δὲν ἀναγινώσκονται ἐν τῷ λατινικῷ.

2) Τὰ· ἡ ἔχθρα, αἱ ἐξήλειψεν ὁ τοῦ Θεοῦ ἅγιος Λόγος· δὲν ὑπάρχουσιν ἐν τῷ λατιν.

τούτων ἐξουσιῶν τῶν πονηρῶν, ὅπως ἀκούσωμεν καὶ ἡμεῖς τὴν χαράν, μετὰ πάντων τῶν ἁγίων αὐτοῦ, τῶν συναγομένων πρὸς αὐτὸν ἐκ τῶν τεσσάρων περάτων τῆς γῆς, ὅτι ἕκαστος αὐτῶν ἀκούσει τὸν ἴδιον μακαρισμὸν, κατὰ τὰ ἔργα αὐτοῦ. Δυνατὸν δὲ ἐστὶ τὸ ὄνομα αὐτοῦ τὸ ἅγιον, ἵνα ἔσται μεθ' ἡμῶν, καὶ ἐνδυναμώσῃ ἡμᾶς εἰς τὸ ἔργον αὐτοῦ, καὶ μὴ ἐάσῃ τὴν καρδίαν ἡμῶν πλανηθῆναι ἀπὸ τῆς λήθης τοῦ ἐχθροῦ, ἀλλὰ φυλάξει ἡμᾶς. κατὰ τὴν δύναμιν ἡμῶν, ἐπενεγκεῖν τὰ ἐπερχόμενα ἡμῖν διὰ τὸ ἅγιον αὐτοῦ ὄνομα, ὅπως εὐρωμεν ἑλὸς μετὰ τῶν ἀξιοθέντων τυχεῖν τῶν μακαρισμῶν αὐτοῦ· ὅτι αὐτῷ πρέπει ἡ δόξα καὶ ἡ τιμὴ καὶ ἡ προσκύνησις, τῷ Πατρὶ καὶ τῷ Υἱῷ καὶ τῷ ἁγίῳ Πνεύματι, νῦν καὶ ἀεὶ, καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.



ΛΟΓΟΣ Η'

Αποφθέγματα.

2612 **Ε**ἰπεν ὁ Ἀβδᾶς Ἡσαΐας, ὅτι τέως ἐγὼ βλέπω ἑμαυτὸν, ὡς ἵππον πλανώμενον, μὴ ἔχοντα δεσπότην, καὶ ὁ εὐρίσκων αὐτὸν ἐπικαθεζέται αὐτῷ, καὶ ὅταν ἀπολύσῃ αὐτόν, ἕτερος πιάσας ἐπικαθεζέται.

Β'. Εἶπε πάλιν, ὅτι ὅμοιος εἰμὶ τινι, ὃν πιάσαντες οἱ ἐχθροὶ αὐτοῦ, δῆσαντες ἔβαλον εἰς λάκκον βορβόρου, καὶ ἐὰν βοήσῃ πρὸς τὸν Κύριον αὐτοῦ, συγκόπτουσιν αὐτὸν πληγαῖς, πρὸς τὸ σιωπῆσαι.

Γ'. Εἶπε πάλιν, ὅμοιος εἰμὶ σιρουθίῳ¹⁾, τὸν πόδα δεθέντι ὑπὸ παιδίου²⁾ καί, ἐὰν αὐτῷ χαυνώσῃ, εὐθὺς ἀνίπταται, νομίζων ἀπολελύσθαι, ἐὰν δὲ καθελύσῃ αὐτὸ τὸ παιδίον, πάλιν καταφέρει αὐτό· οὕτως εὖν ἑμαυτὸν ὀρώ. Τοῦτο δὲ λέγω, ὅτι οὐ δεῖ τινα ἀμεριμνήσαι, ἕως ἐσχάτης ἀναπνοῆς.

Δ'. Εἶπε πάλιν, ἐὰν χρήσῃς τινὶ τίποτε, εἰ μὲν συγχωρήσῃς³⁾ αὐτῷ, τὴν φύσιν ἐμιμήσῃ τοῦ Ἰησοῦ, εἰ δὲ ἀπαιτήσῃς, τὴν φύσιν τοῦ Ἀδάμ, εἰ δὲ τόκον λάβῃς, παρὰ φύσιν καὶ τοῦ Ἀδάμ.

Ε'. Εἶπε πάλιν, ἐὰν ἐγκαλέσῃ σέ τις διὰ πρᾶγμα, ὃ ἐποίησας ἢ οὐκ ἐποίησας, εἰ μὲν σιωπήσῃς, κατὰ φύσιν ἐστὶ τοῦ Ἰησοῦ, εἰ δὲ ἀποκριθῇς καὶ εἴπῃς, τί γὰρ ἐποίησα; οὐκ ἐστὶ τῆς αὐτῆς φύσεως, ἐὰν δὲ ἀντεῖπῃς ῥῆμα πρὸς ῥῆμα, παρὰ φύσιν ἐστὶ.

ΣΤ'. Εἶπε πάλιν, ποιῶν τὰς λειτουργίας σου, ἐὰν ποιήσῃς ἐν ταπεινοφροσύνῃ, ὡς ἀνάξιος ὢν, δεκτὰ εἰσι τῷ Θεῷ· εἰ δὲ ἀναβῇ⁴⁾ ἐν τῇ καρδίᾳ σου, καὶ μνηστῆς ἐτέρου κοιμωμένου, ἢ ἀμελοῦντος, ἀργός ἐστιν ὁ κόπος σου.

Ζ'. Εἶπε πάλιν διὰ τὴν ταπεινοφροσύνην⁵⁾, ὅτι γλώσσαν οὐκ ἔχει λαλῆσαι πρὸς τινά, ὡς ἀμελοῦντα, ἢ πρὸς ἄλλον ὡς καταφρονούντα, οὔτε δ' ὀφθαλμοὺς ἔχει ἄλλου ἐλαττώματα προσέχειν, οὔτε ὥτα ἔχει ἀκοῦσαι τὰ μὴ ὠφελοῦντα τὴν ψυχὴν αὐτοῦ, καὶ οὐκ ἔχει μετὰ τινος πρᾶγμα, πλὴν τῶν ἀμαρτιῶν αὐτοῦ, ἀλλὰ πρὸς πάντας ἀνθρώπους ἐστὶν εἰρηνικὸς διὰ τὴν ἐντολὴν τοῦ Θεοῦ, καὶ οὐ διὰ τινά φιλίαν. Ἐὰν γάρ τις νηστεύσῃ ἕξ ἕξ, καὶ ἐκδῷ ἑαυτὸν εἰς μεγάλους κόπους καὶ ἐντολάς, ἐκτὸς τῆς ὁδοῦ ταύτης⁶⁾, πάν-

τες οἱ κόποι αὐτοῦ μάταιοί εἰσιν.

Η'. Εἶπε πάλιν, ὅτι ἐὰν τις κτήσῃται σκευὸς πρὸς τὴν ἑαυτοῦ χρεῖαν, καὶ ἐν καιρῷ τῆς χρείας μὴ εὕρῃ αὐτό, εἰς μάτην αὐτὸ κέκτηται. Τοιοῦτός ἐστιν ὁ λέγων, ὅτι φοβοῦμαι τὸν Θεόν, ἐπὶ δὲ φθάσῃ εἰς τὴν ὥραν τῆς χρείας, καὶ εὕρῃ αὐτὸν ἐν καιρῷ ῥήματος, ἢ θυμοῦ, ἢ παρρησίας, εἰς τὸ διδάξαι ἕτερον, εἰς δὲ μὴ ἔφθασε δι' ἀνθρωπαρέσκειαν, ἢ διὰ τὸ ὀνομασθῆναι ἐν μέσῳ ἀνθρώπων, καὶ τὰ λοιπὰ τῶν παθῶν· ἐὰν εὖν μὴ εὕρῃ τὸν φόβον τοῦ Θεοῦ ἐν τῷ καιρῷ τούτων, μάταιοί εἰσι πάντες οἱ κόποι αὐτοῦ.

Θ'. Εἶπε πάλιν, εἰ μὴ πρότερον¹⁾ ὁ Κύριος ἡμῶν Ἰησοῦς Χριστὸς ἐθεράπευσε πάντα τὰ πάθη τοῦ ἀνθρώπου, δι' ὃν ἐπεδήμησεν, οὐκ ἀνῆλθεν ἐπὶ τὸν σταυρόν· πρὶν γὰρ ἔλθεῖν τὸν Κύριον ἐν σαρκί, ἦν ὁ ἄνθρωπος τυφλὸς καὶ ἄλαλος καὶ παραλυτικὸς καὶ κωφός, λεπρὸς καὶ χωλὸς καὶ θανατωθεὶς ἐν πάσαις ταῖς παραφύσεσιν. Ὅτε δὲ ἐποίησε τὸ ἔλεος καὶ ἐπεδήμησε δι' ἡμᾶς, ἤγειρε τὸν νεκρὸν καὶ ἐποίησε τὸν χωλὸν περιπατῆσαι, καὶ τὸν τυφλὸν ἀναβλέψαι, καὶ τὸν ἄλαλον λαλῆσαι, καὶ τὸν κωφὸν ἀκοῦσαι, καὶ ἀνέστησε τὸν ἄνθρωπον καινόν, πάσης ἀσθενείας ἐλεύθερον· καὶ τότε ἀνῆλθεν ἐπὶ τὸν σταυρόν, καὶ ἐκρέμασαν οὖν αὐτῷ δύο ληστιάς, καὶ ὁ μὲν ἐκ δεξιῶν ἐδόξα-
σεν²⁾ αὐτόν καὶ παρεκάλει λέγων: «Μνήσθητί μου, Κύριε, ὅταν ἔλθῃς ἐν τῇ βασιλείᾳ σου» (Λουκ. κβ' 42), ὁ δὲ ἐξ εὐωνύμων ἐβλασφήμει αὐτόν. Τοῦτό ἐστι, πρὶν ὁ νοῦς ἀνανήψῃ ἐκ τῆς ἀμελείας, μετὰ τῆς ἐχθρας ἐστίν· ἐὰν δὲ ὁ Κύριος ἡμῶν Ἰησοῦς Χριστὸς ἀναστήσῃ αὐτόν ἐκ τῆς ἀμελείας αὐτοῦ καὶ δώῃ³⁾ αὐτῷ ἀναβλέψαι καὶ διακρίναι πάντα, οὕτω δυνήσεται ἀναβῆναι ἐπὶ τὸν σταυρόν. Τότε ἡ ἐχθρα βλασφημοῦσα διαμένει ἐν ῥήμασι θαρέσιν ἰσως ὁ νοῦς χαυνωθείς ἀποστῇ τοῦ κόπου καὶ ἐπιστρέψῃ πάλιν εἰς τὴν ἀμέλειαν⁴⁾. Τοῦτό ἐστι τῶν δύο ληστῶν, οὗς ὁ Κύριος ἡμῶν Ἰησοῦς Χριστὸς ἐχώρισε τῆς πρὸς ἀλλήλους φιλίας, ὧν ὁ εἰς ὠνεῖδιζεν αὐτόν⁵⁾, ἰσως ἀποστήσῃ⁶⁾ αὐτόν τῆς ἐλπίδος· ὁ δὲ ἄλλος ὑπέμεινε πρὸς αὐτὸν, ἕως ἡκουσεν, ὅτι: «Σήμερον μετ' ἐμοῦ ἔσῃ ἐν τῷ παραδείσῳ» (αὐτόθ. 43)· οὗτός ἐστιν ὁ ληστεύσας καὶ ἐν τῷ παραδείσῳ, καὶ φαγὼν ἐκ τοῦ ξύλου τῆς ζωῆς.

2612 **ΙΑ'** Εἶπε πάλιν περὶ τῆς ἀγίας Κοινωνίας⁷⁾, ὅτι καλοῦσιν αὐτὴν ἔνω-
σιν πρὸς τὸν Θεόν, ὅσον εὖν νικώμεθα ὑπὸ πηχῶν, εἴτε θυμοῦ, εἴτε ζήλου, ἢ ἀνθρωπαρεσκείας, ἢ κενοδοξίας, ἢ μίσους, ἢ ὕψ' ἐτέρου πάθους, μακρὰν ἐσμέν ἀπὸ τοῦ Θεοῦ· ποῦ εὖν ἐστὶν ἡ ἔνωσις, ἡ πρὸς τὸν Θεόν;

ΙΑ' Εἶπε πάλιν, ἐὰν ποιεῖτε τὰς λειτουργίας ὑμῶν⁸⁾, καὶ μετὰ τὸ

1) Εὐεργ. βιβλ. γ' ὑπόθ. η' σ. 25.

2) Ἄλλη γραφή, «πεδίου», ἣν ἀκολουθεῖ καὶ τὸ λατ. κείμενον.

3) Ἦτοι, ἐὰν δὲν ἀπαιτήσῃς παρ' αὐτοῦ.

4) Ὁρθότερον, «ἀναβῆς».

5) Εὐεργ. βιβλ. α' ὑπόθ. με' σ. 168. Κλίμαξ Ἰωάν. σχολ. γ' τοῦ κε' λόγ. Πατρολ. τόμ.

88-σ. 1005.

6) Ἦτοι, τῆς ταπεινοφροσύνης.

1) Εὐεργ. βιβλ. α' ὑπόθ. λα' σ. 108.

2) Μᾶλλον, «ἐδόξαζεν».

3) Μᾶλλον, «δῶ».

4) Ἐλλείπουσι τινα ἐν τῷ λατινικῷ.

5) Ἦτοι, προσδοκῶν.

6) Ἀποστήσαι.

7) Εὐεργ. βιβλ. δ' ὑπόθ. λγ' 5, 118

8) » » » » κδ' σ. 81.

ποιῆσαι κινήθητι ¹⁾ τούτων ἐν τῇ καρδίᾳ ὑμῶν πάντες οἱ κόποι ὑμῶν εἰς μάτην εἰσίν. Ὁ γὰρ Θεὸς οὐ προσδέχεται αὐτάς ²⁾).

ΙΒ'. Εἶπεν αὐτῷ τις τῶν γερόντων, τί εὖν οὐ προύουσι Πάτερ ³⁾; καὶ εἶπεν· ὅταν θρέξῃ ἐπὶ τὴν γῆν τὸν σπόρον ἔχουσαν φύει, ἐὰν δὲ μὴ ἔχῃ σπέρμα, πῶς ἔχει βλαστῆσαι; ἐὰν δὲ τις ἀγωνίσῃται ἐκβάλλαι τὰς παραφύσεις ἐκ τῆς καρδίας αὐτοῦ, οὐκ ἔτι κινεῖται ἐν αὐτῷ· ὁ γὰρ Θεὸς θέλει τὸν ἄνθρωπον ὁμοίον αὐτοῦ εἶναι ἐν πᾶσι, καὶ διὰ τοῦτο ἐπεδήμησε καὶ ἔπαθεν, ἵνα μεταβάλῃ τὴν φύσιν ἡμῶν τὴν σκληράν, καὶ κόψῃ τὰ θελήματα ἡμῶν καὶ τὴν ψευδῆ γνῶσιν, τὴν κατακυριεύσαν ⁴⁾ ἡμῶν τῆς ψυχῆς. Καὶ γὰρ τὰ ἄλογα ζῶα τὴν ἐκτὸς φύσιν ἐφύλαξαν, ὁ δὲ ἄνθρωπος τὴν ἰδίαν φύσιν ἐνήλλαξε. Δεῖ οὖν, ὅν τρόπον ὑποτάσσεται ⁵⁾ τὸ κτῆνος τῷ ἀνθρώπῳ, οὕτως ὀφείλει πᾶς ἄνθρωπος ὑποτάσσεται τῷ πλησίον διὰ τὸν Θεόν· εἰς τοῦτο γὰρ ἦλθεν ὁ Κύριος. Βλέπε εὖν πόσον ὑπερέχει σου τὸ κτῆνος, τοῦ ἐπιστηριζομένου ἐπὶ τῇ δοκῇ τῆς εἰδήσεώς σου· ἐὰν οὖν θελήσω ἐλθεῖν ἐπὶ τὸ φυσικόν, ὥσπερ τὸ κτῆνος, οὐκ ἔχει ἴδιον θέλημα, οὐδὲ γνῶσιν, οὕτω καὶ γὰρ ὀφείλω ποιεῖν, οὐ μόνον μετὰ τοῦ συμβούλου καὶ συνόντος μοι, ἀλλὰ καὶ μετὰ τοῦ ἐναντιουμένου μου· τοῦτο γὰρ ἐστὶ τὸ θέλημα τοῦ Θεοῦ.

ΙΓ'. Ὁ θέλων οὖν ἐλθεῖν ἐπὶ τὴν ἀνάπαυσιν τοῦ Κυρίου ⁶⁾, καὶ μὴ πλεονεκτηθῆναι ὑπὸ τῆς ἐχθρας, ἀφιστά ἐκτὸς ἀπὸ τῶν ἀνθρώπων ἐν παντὶ πράγματι, τοῦ μὴ φέξαι τινά, ἐπαινεῖσαι ἢ δικαιῶσαι, ἢ μακαρίσαι ἢ ἐξαιπεῖν τὴν δικαιοσύνην αὐτοῦ ἢ ἐν τινὶ λυπηθῆναι αὐτόν, ἢ προσέχειν ἐλαττώματα ⁷⁾ αὐτοῦ, καὶ μὴ ἑάσαις ⁸⁾ κέντημα ἐννοίας τῆς ἐχθρας ἐν τῇ καρδίᾳ σου κατ' αὐτοῦ καὶ ἀπολύειν τὴν γνῶσιν σου τῷ ἀγνοοῦντι, καὶ τὸ θέλημά σου τῷ ἄφρονι, καὶ τότε ἐπιγνώσῃ σεαυτόν, καὶ κατανοήσῃ τὸ βλάπτον σε. Ὁ δὲ πεπειθώς ἐπὶ τὴν δικαιοσύνην αὐτοῦ καὶ τὸ θέλημα αὐτοῦ κρατῶν, οὐ δυνήσεται τὴν ἐχθραν ἐκφυγεῖν, οὔτε ἀναπαυθῆναι, οὔτε ἰδεῖν τι, ὃν ὀστερεῖται,

1) Ἦτοι, πάθος.

2) Αὐτάς, ἀποδοτέον εἰς τὸ «λειτουργίας» ἢ εἰς τὸ «κόπους», ὁπότε διορθωτέον τὴν λέξιν εἰς «αὐτούς».

3) Ἐν τῷ λατ. «Cur igitur, respondit quidam e senibus, eo tempore», τί οὖν, ἀπεκρίνατό τις τῶν γερόντων, κατὰ τὸν χρόνον ἐκεῖνον· καὶ ἐν ὑποσημ. «Τὸ χωρίον ἡκρωτηριασμένον».

4) Τὴν κατακυριεύσαν.

5) Εὐσεργετ. βιβλ. α' ὑπόθ. νδ' σ. 155.

6) Τὸ λατ. κείμενον ἔχει: «qui cellulae suae quiete vult frui», ὁ θέλων ἀπολαῦσαι τῆς ἀναπαύσεως τοῦ κελλίου, ἐπίσης δὲ καὶ παρὰ Εὐσεργετινῷ βιβλ. δ' ὑπόθ. ε' σ. 26. «Ὁ θέλων ἐλθεῖν ἐπὶ τὴν ἀνάπαυσιν τοῦ κελλίου». Ἀλλ' ἡ γραφὴ «κελλίου» προτιμότερα, λαμβανομένου ὅτι ὀφεί τοῦ νοός τῆς γ' παραγράφου.

7) Μᾶλλον, ἐλαττώματι, ἐν τῷ λατ. Sed sibi ipse attendat, ἀλλὰ προσέχει ἑαυτῷ.

8) Καὶ μὴ ἑάσαι. Τὸ χωρίον τοῦτο διορθωτέον οὕτω: «Ἦ προσέχειν ἐλαττώματι αὐτοῦ, καὶ μὴ ἑάσαι κέντημα ἐννοίας τῆς ἐχθρας ἐν τῇ καρδίᾳ κατ' αὐτοῦ καὶ ἀπολύειν τὴν γνῶσιν αὐτοῦ τῷ ἀγνοοῦντι καὶ τὸ θέλημα αὐτοῦ τῷ ἄφρονι· καὶ τότε ἐπιγνώσεται ἑαυτόν καὶ κατανοήσῃ τὸ βλάπτον αὐτόν». Ἦ ἀρχὴ τῆς ὁλης περιόδου (ὁ θέλων κτλ.) δικαιολογεῖ τὴν διόρθωσιν ταύτην.

καὶ ἐὰν ἐξέλθῃ ἀπὸ τοῦ σώματος, κόπος ἐστὶν εὑρεῖν ἔλεος. Τέλος δὲ πάντων, τὸ προσκαρτερεῖν τῷ Θεῷ, ἐν ὅλῃ καρδίᾳ σου, καὶ ἐν ὅλῃ τῇ ἰσχύϊ σου, καὶ ἔχειν εὐσπλαγχνίαν εἰς πάντας, καὶ πενθεῖν ¹⁾ καὶ δέεσθαι τοῦ Θεοῦ διὰ τὴν βοήθειαν αὐτοῦ καὶ τὸ ἔλεος.

201/1 ΙΔ'. Εἶπε πάλιν, περὶ τοῦ διδάσκειν τὸν πλησίον περὶ ἐντολῆς Θεοῦ· πόθεν οἶδα ἐγώ ²⁾, ὅτι προσεδέχθην παρὰ τῷ Θεῷ, ἵνα εἴπω ἄλλῳ, ποιήσουν τοῦτο ἢ ἐκεῖνο, αὐτὸς ἐγὼ ὑπὸ μετάνοιαν ὧν διὰ τὰς ἁμαρτίας μου; Ὁ γὰρ ποτε παῶν ἄνθρωπος ὑπὸ μετάνοιαν ἐστὶ, καὶ οὐκ ἔχει τὸ ἀσφαλές, ἐφ' ὅσον οὐκ οἶδας, εἰ γέγονέ σοι συγχώρησις. Τὸ μέντοι ἁμάρτημα βεβαίως ἐγένετο, τοῦ Θεοῦ δὲ ἐστὶ τὸ ἔλεος· οὐ δύνασαι γὰρ ἀμεριμνησαι τῇ καρδίᾳ σου, ἕως οὐ ἀπαντήσῃς ἐν τῷ κριτηρίῳ τοῦ Θεοῦ. Εἰ δὲ θέλεις γινῶναι, εἰ γέγονεν ἐν σοὶ συγχώρησις τῶν ἁμαρτιῶν σου, τοῦτο σημεῖόν ἐστιν· ἐὰν μὴδὲν κινήθῃ ἐν τῇ καρδίᾳ σου, ὧν ἡμαρτες, ἢ ἄλλου λαλοῦντός σοι περὶ αὐτῶν μηκέτι γνῶς ὁποῖα ἦν, ἄρα ἐγένετό σοι ἔλεος ³⁾. Εἰ δὲ ἔτι ζῶσιν ἐν σοὶ, κάτεχε αὐτὰ καὶ κλαῖτε περὶ αὐτῶν· φόβος γὰρ ἐστὶ καὶ τρόμος καὶ δόδυνη, ἀμεριμνησαι περὶ αὐτῶν, ἕως εἰς τὸ θῆμα τοῦ Θεοῦ ἀπαντήσῃς. Εἰ δὲ τις αἰτήσῃ σε, διδάξον αὐτόν τι· καὶ, δοὺς τὴν ψυχὴν σου εἰς θάνατον, εἴπῃς αὐτῷ τὴν ἐλευθερίαν ⁴⁾, καὶ ἐπιστρέψῃ πρὸς σὲ πάλιν αὐτὰ λέγων, εἰς οὐδὲν προκῆψας, ἐξ ὧν εἶπας αὐτῷ, ἄρα οὐκ εἰργάσατο αὐτά· ἀπόστα οὖν ἀπ' αὐτοῦ, ἐπεὶ θανατοῖ τὴν ψυχὴν σου ⁵⁾. Τοῦτο γὰρ μέγα ἐστὶ τῷ ἀνθρώπῳ, ἵνα ἀφῇ τὸ ἴδιον θέλημα καὶ δικαίωμα, ὃ νομίζει κατὰ Θεὸν εἶναι, καὶ φυλάξῃ τὸ ρῆμα τοῦ κατὰ Θεὸν διδάσκοντος. Ὁ γὰρ ἄνθρωπος τοῦ Θεοῦ ὁ ἀδελφὸς Νισθερώ ⁶⁾, ἰδὼν τὴν δόξαν τοῦ Θεοῦ, καὶ ἔχων τοὺς υἱοὺς τῆς ἀδελφῆς αὐτοῦ συνοικοῦντας αὐτῷ, εἰς οὐδὲν αὐτοῖς διετάξατο ⁷⁾, ἀλλ' εἶα ἕνα ἕκαστον ἐν τῷ ἴδιῳ θελήματι, εἴτε καλοὶ ἐγένοντο εἴτε κακοὶ, μὴ μεριμνῶν περὶ αὐτῶν ⁸⁾. Ἐλε-

1) Τὰς ἁμαρτίας αὐτοῦ· ὡς ἐν τῷ λατίν.

2) Εὐσεργ. βιβλ. δ' ὑπόθ. λη' σ. 128.

3) Ἀδελφός τις ἐκ τῆς μονῆς τοῦ ἀδελφῆ Σερίδου ἠρώτησε τὸν ἀδελφὸν Βαρσανούφιον λέγων: «Ὁ ἀδελφὸς Ἡσαίας λέγει, ὅτι, ἕως οὐ ὁ ἄνθρωπος ἔχει τὴν ἡδονὴν αὐτῶν (τῶν ἁμαρτιῶν), ἀκμὴν οὐκ ἀφῆθησαν (αἱ ἁμαρτίαι αὐτοῦ)... διὰ τὸν Κύριον σαφηνίσον μοι ταῦτα»· θλίβεται μοι γὰρ ὁ λογισμός. Πρὸς δὲν ἀπεκρίθη: Ὁ τρόπος, δι' ὃν εἶπεν ὁ ἀδελφὸς Ἡσαίας, περὶ τῶν ἡδονῶν ἐστὶ καὶ τῶν ἐργαζομένων αὐτάς· καὶ γὰρ ἄλλο ἐστὶ τὸ μνημονεῖσθαι τινὰ τῆς τοῦ μέλιτος γλυκύτητος, καὶ ἄλλο ἐστὶ τὸ ἔχειν οὖν τῇ μνήμῃ τὴν γεύσιν. Ὡστε οὖν τῷ μνημονεύοντι τῆς τῶν ἁμαρτιῶν ἡδονῆς, μὴ πράττοντι δὲ τὰ τῆς ἡδονῆς, ἀλλ' ἀντιλέγοντι, καὶ ἀνταγωνίζομένῳ, τῷ τοιοῦτ' ἀφῆθησαν αἱ πρότερον ἁμαρτίαι (Βαρσανούφ. ἀπόκρ. σλθ' σ. 130).

4) Διδάξον αὐτόν τι, καὶ δοὺς τὴν ψυχὴν σου εἰς θάνατον, εἴπῃς αὐτῷ τὴν ἐλευθερίαν, δὲν ἀναγινώσκονται ἐν τῷ λατίν.

5) Ἐπεὶ θανατοῖ τὴν ψυχὴν σου· δὲν ὑπάρχει ἐν τῷ λατίν.

6) Ὁ γὰρ ἄνθρωπος τοῦ Θεοῦ ὁ ἀδελφὸς Νισθερώ κτλ. μέχρι τέλους τῆς περιόδου δὲν ὑπάρχει ἐν τῷ λατίν.

7) Ἐν τοῖς ἀποφθέγμασι τοῦ ἀδελφῆ Ποιμένους καὶ παρὰ τῷ ἀδελφῷ Βαρσανούφιῳ, μυσία μόνον ἐνός μαθητοῦ γίνεται.

8) Ἐρώτησάν τινες τῶν Πατέρων τὸν ἀδελφὸν Ποιμένα· λέγοντες, πῶς οὕτως ἠνέσχετο ὁ ἀδελφὸς Νισθερώ τοῦ μαθητοῦ αὐτοῦ; λέγει αὐτοῖς ὁ ἀδελφὸς Ποιμήν: Εἰ ἐγὼ ἤμην καὶ τὸ καρ-

γὼν περὶ τοῦ Κάϊν καὶ Ἀβελ¹⁾), μήπω νόμου ὄντος μηδὲ Γραφῆς, τί ἐδίδα-
δαξεν αὐτοὺς τοῦτο ἢ ἐκεῖνο ποιῆσαι; διότι, εἰ μὴ ὁ Θεὸς διδάξῃ τὸν ἄν-
θρωπον, εἰς μάτην κοπιᾷ.

ΙΕ'. Εἶπε πάλιν, ἐάν τις λέγῃ σοι λόγους ἀνωφελεῖς²⁾, μὴ θαλήσης
ἀκοῦσαι αὐτοὺς, ἵνα μὴ ἀμελήῃς³⁾ τὴν ψυχὴν σου· καὶ μὴ αἰδεσθῇς τὸ
πρόσωπον αὐτοῦ, εἰς τὸ λυπήσῃ αὐτόν, καὶ μὴ ἀνάσχη τῶν λεγομένων, λέ-
γων, ὅτι τῇ καρδίᾳ μου οὐ παραδέχομαι· μὴ εἴπῃς τοῦτο, οὐδὲ γὰρ εἰ ὑπὲρ
τὸν πρωτόπλαστον, ὃν ἐπλασε τῇ ἰδίᾳ χειρί, ὃν οὐκ ὠφέλησεν ἡ κακὴ ἀμέ-
λεια⁴⁾. Φεῦγε οὖν καὶ μὴ θέλε ἀκούειν· ὅρα δὲ μήποτε φεύγων τῷ σώματι,
βουληθῇς γινῶναι τὰ ρηθέντα. Ἐὰν γὰρ σιγμὴν λόγου ἀκούσης, οἱ δαίμονες
οὐκ ἔωσι τὸ ρηθέν, ὃ ἤκουσας, ἀλλὰ φονεύσουσι τὴν ψυχὴν σου· φεύγων
φεύγε παντελῶς.

ΙΣ'. Εἶπε πάλιν, ἐξ ὧν ὁρῶ, τὸ κέρδος καὶ ἡ τιμὴ καὶ ἡ ἀνάπαυσις
πολεμοῦσι τὸν ἄνθρωπον ἕως θανάτου.

ΙΖ'. Εἶπε πάλιν, τὸ διδάξαι τὸν πλησίον, ἐκπιτωῖς ἐστὶ τῆς ψυ-
χῆς⁵⁾, καὶ τὸ θέλειν αὐτὸν ἀναγαγεῖν ἐν καλῇ φύσει, μέγα σύντριμμα ἐστὶ
τῆς ψυχῆς. Ἐν ὅσῳ γὰρ διδάσκεις τὸν πλησίον σου, ὅτι ποιήσῃς τοῦτο ἢ ἐ-
κεῖνο, κατανοῇς αὐτὸν νόμισον, ὅτι σκαλίδιν κατέχεις καταστρέφων τὸν
οἶκον σου, θέλων τὸν οἶκον ἐκείνου οἰκοδομῆσαι.

ΙΗ'. Εἶπε πάλιν, οὐαὶ ψυχῇ ἁμαρτηράσῃ μετὰ τὸ ἅγιον βάπτισμα⁶⁾.
οὐ γὰρ δύναται⁷⁾ ὁ τοιοῦτος ἄνθρωπος ἀμεριμνήσαι ὑπὸ μετάνοιαν, ὧν ἡ πε-
σὼν τῷ σώματι, ἢ κλέψας, ἢ σὺν τινὶ πταίσας τῶν λοιπῶν, ἢ τῷ ὀφθαλμῷ
σῶμα ἐμπαθῶς θεασάμενος, ἢ καὶ μέχρι τοῦ γεύσασθαι τινος λάθρα περιδλε-
πόμενος τοῦ μὴ δραθῆναι ὑπὸ τινος, ἢ ἐτέρου θέντος τὸ μηλωτάριον αὐτοῦ, ἢ

ἐγκάρδιον (= προσκέφαλον) ἐτίθουν πρὸς κεφαλὴν αὐτοῦ· λέγει αὐτῷ ὁ ἀδελφ. Ἀνούθ, καὶ τί
λέγει τῷ Θεῷ; λέγει ὁ ἀδελφ. Ποιμὴν· ἐρῶ οὖν, ὅτι οὐ εἶπας: «Ἐκβαλε πρῶτον τὴν δοκὸν ἐκ
τοῦ ὀφθαλμοῦ σου, καὶ τότε διαβλέψεις τὸ κάρφος ἐκ τοῦ ὀφθαλμοῦ τοῦ ἀδελφοῦ σου» (Ματθ.
ζ' 5) ἀποφθέγμ. ρλα' Πατρὸλ. τ. 65 σ. 586. Βαρσανουφ. ἀπόκρ. χξα'. «Καλῶς οὖν ποιεῖς ὁ Γέ-
ρων; ἐρωτᾷ τις τὸν ἀδελφ. Βαρσανουφίον, μὴ διορθούμενος τὸν ἀδελφὸν αὐτοῦ»; πρὸς ὃν ἀπο-
κρίνεται: «Ἀδελφέ, οὐχ ὥς ἔτυχεν ἀφῆκεν ὁ γέρον μὴ νοθεύων αὐτόν, ἀλλὰ πολλὰκις μὲν
αὐτὸν ἐνουθέτησεν, ἐκεῖνος δὲ οὐκ ἔδεδετο τὴν νοθεσίαν, καὶ θλέπων αὐτὸν ἀδιόρθωτον ἀφῆ-
κε τὸ πρᾶγμα εἰς τὸ κῆρυμα τοῦ Θεοῦ, λέγων: ὁ Θεὸς οἶδε τὸ συμφέρον, ὁ ἀδελφὸς γὰρ ἐμοῦ
καλλιωτέρος ἐστὶ· τοῦτο δὲ ποιοῦν οἱ τέλειοι, οἱ μὴ τολμῶντες κρίναι τίνα, πρὸς αἰσχύνην
τῶν μηδὲν ὄντων καὶ πάντας κρινόντων» (ἀπόκρ. χξβ'· Κλίμαξ Ἰωάν. σχόλ. γ' τοῦ ε' λόγου.
Πατρὸλ. τ. 88 σ. 849).

1) Εὐεργ. βιβλ. δ' ὑπόθ. λη' σ. 128.

2) Εὐεργ. βιβλ. α' ὑπόθ. κδ' σ. 75.

3) Ἐν τῷ λατ. Perdat, ἀνέλη.

4) Ὁμιλία, παρ' Εὐεργ. ἐνθ' ἄν. ὡς καὶ ἐν τῷ λατινικῷ Colloquium.

5) Εὐεργ. βιβλ. δ' ὑπόθ. λη' σ. 128.

6) > > γ' > ε' σ. 7.

7) Ἐν Κλίμακι Ἰωάν. σχόλ. ιδ' τοῦ ε' λόγου. «Διατί οὐαί; διότι οὐ δύναται ὁ τοιοῦτος
ἄνθρωπος κτλ. Πατρὸλ. τ. 88 σ. 788.

περιεργασαμένου¹⁾ σου τί ἔχει· ὁ γὰρ ταῦτα ποιῶν τὸν Ἰησοῦν ὑβρίζει. Καὶ
εἶπεν αὐτῷ τις· τοσαύτην ἔχει ἀκριβειαν τὸ πρᾶγμα πάτερ; καὶ εἶπεν· ὃν τρό-
πον ὁ διορυχὴν²⁾ ποιήσας εἰς τοῖχον, καὶ χρήματα λαβὼν, ἡπατήθη παρὰ
τοῦ ἐχθροῦ³⁾, τὸν αὐτὸν τρόπον καὶ οὗτος· ὁ γὰρ ἐκεῖνον νικήσας, καὶ τοῦτον
ἐνίκησεν, ὁ γὰρ ἐν μικροῖς ἡττώμενος καὶ ἐν μεγάλοις ἡττᾶται.

ΙΘ'. Εἶπε πάλιν, ὅτι ἐὰν ὁ ἄνθρωπος⁴⁾ ποιήσῃ δύναμιν, καὶ θαυματουρ-
γίας καὶ ἰάσεις, καὶ ἔχῃ πᾶσαν τὴν γνῶσιν καὶ ἀναστήσῃ νεκρούς, ἐφ' ὅσον
ἔπεσεν εἰς ἁμαρτίαν, οὐ δύναται ἀμεριμνήσαι, ὅτι ὑπὸ μετάνοιαν ὦν⁵⁾, καὶ
κρίνων ἐστὶ· εἰ δὲ καὶ ἐν πολλοῖς ἐστί κόποις⁶⁾ καὶ ἰδῇ τινα ἐν πάσῃ ἁμαρ-
τίᾳ ἢ ἀμελείᾳ ὄντα, καὶ ἐξουθενώσῃ αὐτόν, εἰς μάτην ἐστὶ πᾶσα ἡ μετάνοια
αὐτοῦ, ὅτι ἀπέρριψε μέλος Χριστοῦ, κρίνας αὐτό, καὶ μὴ ἔσας τὸ κῆρυμα τῷ
κριτῇ Θεῷ⁷⁾.

Κ'. Εἶπε πάλιν, πάντες ὡς ἐν ἱατρείᾳ ἐσμέν⁸⁾. Ὁ μὲν νοσῶν τοὺς ὀ-
φθαλμούς, ὁ δὲ τὴν χεῖρα, ὁ δὲ σὺριγγα ἔχων, καὶ ὅσα εἰσὶ τῶν ἀσθενημάτων·
καὶ εἰσὶν ἐξ αὐτῶν τραύματα ἤδη θεραπευθέντα, ἀλλ' ὅταν φάγῃ⁹⁾ τι τῶν
βλαπτόντων, πάλιν ἀναλύεται· οὕτως ἐστὶν ὁ ἐν μετάνοιᾳ ὢν καὶ κρίνων, ἢ
ἐξουθενῶν τινα, ὡς πάλιν ἀναλύσας τὴν μετάνοιαν. Τῶν γὰρ ἐν ἱατρείᾳ, διὰ
φορὰ ἀσθενήματα ἐχόντων, ἐὰν ὁ εἰς περὶ τοῦ οἰκείου πάθους βεῖ, μὴ τις ἑ-
τερος ἐρεῖ διατί βεῖς; οὐχὶ ἕκαστος περὶ τοῦ ἰδίου πάθους ἔννοει; Οὕτως, εἰ
ἦν πάθος τῶν ἁμαρτιῶν μου ἐνώπιόν μου, οὐκ ἂν ἐβλεπον εἰς ἄλλον ἁμαρτιά-
νοντα· πάντες γὰρ ὡς ἐν ἱατρείᾳ ἀνακαίμενοι, πρὸς τὸν ἱατρὸν ἕκαστος φυ-
λάττει ἑαυτὸν μὴ ἐοθίειν τὸ βλάπτειν τὸ τραῦμα αὐτοῦ¹⁰⁾. πλὴν οὐαὶ τῇ ψυ-
χῇ¹¹⁾ τῇ μὴ βουλομένῃ φυγεῖν ἀπὸ πάσης ἁμαρτίας¹²⁾· ὅτι πολλὰς ἔχει θλί-
ψεις ἐκ τῶν φθονούντων καὶ συναντώντων αὐτῇ, διότι χεῖρ ἀνέχῃ πολλῆς μα-
κροθυμίας καὶ εὐχαριστίας ἐν παντί.

ΚΑ'. Ὅτε γὰρ ἦν ὁ λαὸς ἐν Αἰγύπτῳ, ἡσθιον καὶ ἐπινον ἐν εὐθυμίᾳ,
πλὴν, δουλεύοντες τῷ Φαραῷ· καὶ, ὅτε ἀπέστειλεν αὐτοῖς ὁ Κύριος βοήθει-
αν, τοῦτέστιν τὸν Μωσέα, ὅπως λυτρώσῃται αὐτοὺς ἐκ τοῦ Φαραῶ, τότε κα-
τεσινήθησαν καὶ ἐθλίβησαν, καὶ ἐν πάσαις ταῖς πληγαῖς, αἷς ἐπήγγειλεν ὁ
Θεὸς τῷ Φαραῷ οὐκ ἐθάρρηνσε Μωϋσῆς ἐπὶ τῇ ἀπωλείᾳ αὐτῶν, ἕως οὗ γέγο-

1) Περιεργασάμενος τί ἔχει.

2) Μεταγ. «διορυγή».

3) Ἦτοι τοῦ διαβόλου.

4) Εὐεργ. βιβλ. γ' ὑπόθ. η' σ. 25. Κλίμαξ. Ἰωάν. σχόλ. ιδ' τοῦ ε' λόγ. Πατρὸλ. τ. 88
σ. 788.

5) Μᾶλλον «ἐστὶ».

6) Εὐεργ. βιβλ. γ' ὑπόθ. ε' σ. 6.

7) Τὰ τῆς ΙΘ' παραγράφου φαίνονται μικρὸν τι παρηλλαγμένα ἐν τῷ λατ.

8) Ἦτοι, ἐν τῷ κόσμῳ τούτῳ.

9) Ὁ ἰαθεῖς, δηλον ὅτι.

10) Ἐλλείπουσι τινα ἐν τῷ λατίν.

11) Εὐεργ. βιβλ. γ' ὑπόθ. ια' σ. 29.

12) Ἐντεῦθεν μέχρι τέλους τῆς περιόδου ἐλλείπουσιν ἐν τῷ λατίν.

νε καιρός, εἰπόντος τοῦ Θεοῦ πρὸς αὐτόν: «Ἔτι μίαν πληγὴν ἐπάξω τῷ Φαραῶ» (Ἐξόδ. ια' 1), καὶ ἔρεις αὐτῷ, «ἀπόλυσον τὸν λαόν μου, ἐπεὶ πατάξω τὸν πρωτότόκόν σου», τότε λοιπὸν ἐθάρσησε Μωϋσής. Καὶ εἶπεν αὐτῷ ὁ Θεός: «Δάλησον λάθρα εἰς τὰ ὦτα τοῦ λαοῦ μου, καὶ αἰτήσῃ ἕκαστος ἄνθρωπος τὸν πλησίον αὐτοῦ, καὶ γυνὴ τὴν γαίτονα, σκεύη ἀργυρᾶ καὶ χρυσᾶ, καὶ ἱματισμόν, καὶ ἐπίθετε τοῖς τραχήλοις τῶν τέκνων ὁμῶν, καὶ σκυλεύσατε τοὺς Αἰγυπτίους» (Ἐξόδ. ια' 2), καὶ ἐξ αὐτῶν τινὰ ἀνάλωσαν καὶ ἐποίησαν τὴν σκηνήν¹⁾.

ΚΒ'. Εἶπεν οὖν, ὅτι τοῦτο λέγουσιν οἱ γέροντες, ὅτι τὰ σκεύη τὰ χρυσᾶ καὶ ἀργυρᾶ, καὶ ὁ ἱματισμός, αἱ αἰσθήσεις εἰσὶν, αἱ δουλεύουσαι τῇ ἔχθρᾳ. Τοῦτο λοιπὸν ἐστὶ τὸ σημεῖον, ὅτι ἂν μὴ ὁ ἄνθρωπος ἀποστήσῃ αὐτὰς ἀπὸ τῆς ἔχθρας, ἵνα καρποφορήσῃ τῷ Θεῷ, ἢ σκέπη τῆς ἀναπαύσεως τοῦ Θεοῦ οὐκ ἔρχεται ἐπ' αὐτόν· ἐὰν δὲ ἀποστήσῃ αὐτὰς ἀπὸ τῆς ἔχθρας καὶ καρποφορήσῃ τῷ Θεῷ, ἔρχεται ἐπ' αὐτόν. Οὐ γὰρ ἐπεσκίασεν ἡ νεφέλη ἐν τῇ σκηνῇ, ἐν τινὶ ἐλαττουμένη, ἀλλὰ τελειωθεῖσαν ἐπεσκίασεν· οὕτω καὶ ἐπὶ τοῦ ναοῦ οἰκοδομουμένου, ἐν ᾧ τι ἔλειπεν, οὐκ ἐπεσκίασεν ἡ νεφέλη, ὅτε δὲ ἐτελειώθη, καὶ εἰσγενέχθη τὰ αἵματα καὶ τὰ στέατα τῶν δλοκαυτωμάτων, καὶ ὠσφράνθη τῆς εὐωδίας ὁ Θεός, τότε ἐπεσκίασε τὸν οἶκον ἡ νεφέλη. Τοῦτέστιν, ἐὰν μὴ ἀγαπήσῃ ὁ ἄνθρωπος τὸν Θεὸν ἐξ ὅλης τῆς διανοίας, καὶ προσκολληθῇ ἐξ ὅλης τῆς καρδίας, ἢ σκέπη τῆς ἀναπαύσεως τοῦ Θεοῦ οὐκ ἔρχεται ἐπ' αὐτόν.

3. 2. 4) ΚΓ'. Εἶπε πάλιν, πρὸ τοῦ παύσωνται²⁾ τῆς ἀσθενείας αἱ αἰσθήσεις, ἐὰν ὁ νοῦς βουλευθῇ ἐπιβῆναι τῷ σταυρῷ, ὀργὴ τοῦ Θεοῦ ἔρχεται ἐπ' αὐτόν, ὅτι ἤρξατο πράγματος ὑπὲρ μέτρον αὐτοῦ, μὴ ἱσάμενος τὰς αἰσθήσεις αὐτοῦ. Ἐὰν μiasμοὶ ἐργάζωνται ἐν σοί, καὶ συμπεῖθῃ καὶ εἰς τὰ τίκοντα αὐτοῦ συμπράττης, καὶ οὐ λυπῇ ἐπὶ τούτοις ἐν πόνῳ καρδίας, παρὰ φύσιν ἐστὶ τοῦ Ἀδάμ. Ἐὰν ἡ καρδία σου³⁾ φύσῃ τὴν ἁμαρτίαν ἐνέκησε, καὶ ἀπέστησεν ἑαυτὴν ἐκ τῶν τικτόντων αὐτήν, καὶ ἔθου τὴν κόλασιν ἐνώπιόν σου ἐν γνῶσει τοῦ βοηθοῦ σου συμπαραμεῖναι σοὶ ἐν μηδενὶ λυπῶν αὐτόν, ἀλλὰ κλαίων ἐνώπιον αὐτοῦ καὶ λέγων, Σὺν ἐστὶ τὸ ἔλεος τοῦ λυτρώσασθαί με, Κύριε, ἀδυνάτως γὰρ ἔχω ἐγὼ τὰς χεῖρας ἐκφυγεῖν, ἐκτός τῆς σῆς βοηθείας, προσέχων καὶ τῇ καρδίᾳ σου τοῦ μὴ λυπῆσαι τὸν διδάσκοντά σε κατὰ Θεόν, τοῦτο κατὰ φύσιν τοῦ Ἰησοῦ ἐστὶ, καὶ αὐτός σε διαφυλάττει ἀπὸ παντὸς κακοῦ. Ἀμήν.

1) Ἐκ τοῦ «ἐπίθετε» κλ. μέχρι τέλους δὲν ὑπάρχει ἐν τῇ λατιν.

2) Εὐεργ. βιβλ. α' ὑπόθ. μα' σ. 148. Ἰσαάκ Σύρ. λόγος λ' σ. 191. Ἦτοι πρὶν ἢ ὁ νοῦς δαμάσῃ τὰς αἰσθήσεις.

3) Φιλοκαλία, τόμ. α' σ. 18. κεφ. στ'.

ΛΟΓΟΣ Θ'.

Ἐντολαὶ τοῖς ἀποταξαμένοις.

3. 2. 5) Εἰ ἀπετάξω τῷ κόσμῳ¹⁾ καὶ δέδωκας τῷ Θεῷ σεαυτὸν²⁾ μετανοῆσαι, μὴ ἑάσῃς τὸν λογισμόν σου³⁾ θλιψαί σε περὶ τῶν προτέρων σου ἁμαρτημάτων, ὡς⁴⁾ ἔτι οὐ συγχωροῦνται σοι, μηδὲ πάλιν καταφρονήσῃς τῶν ἐντολῶν αὐτοῦ, ἐπεὶ οὐδὲ τὰ πρότερά σου ἁμαρτήματα συγχωρεῖ. Ταῦτα δὲ φύλαξον ἕως θανάτου καὶ μὴ καταφρονήσῃς αὐτῶν· τὸ μὴ ἐσθίειν μετὰ γυναικός⁵⁾, καὶ μὴ ἔχειν φίλιν μετὰ νεωτέρων⁶⁾, μηδὲ κοιμηθῆναι νεώτερον ὄντα μετὰ τινος εἰς ἐν ψιθάιον⁷⁾, εἰ μὴ μετὰ τοῦ ἀδελφοῦ σου, ἢ τοῦ Ἀβδᾶ σου, καὶ τοῦτο μετὰ φόβου, καὶ μὴ καταφρονήσῃς· μὴ καταφρονήσῃς τοῖς ὀφθαλμοῖς σου ἐνδυόμενος τὰ ἱμάτιά σου⁸⁾. Ἐὰν γέννηται ἀνάγκη οἴνου, ἕως τριῶν⁹⁾ ποτηρίων¹⁰⁾ λάμβανε, καὶ μὴ λύσῃς τὴν

1) Ἐν τῇ ὑπ' ἀριθμ. 215φ κώδικι τῆς Πατριαρχ. συλλογῆς, γραφέντι περὶ τὰ τέλη τοῦ 10^{ου} αἰῶνος, σ. 266 β δ παρὼν λόγος ἐπιγράφεται: «Τοῦ ἐν ἀγίοις Πατρὸς ἡμῶν Ἀθανασίου ἀρχιεπισκόπου Ἀλεξανδρείας, πρὸς τοὺς ἀποταξαμένους»· ὁ ὁποῖος, ἐκτός ὀλίγων ἐν ἀρχῇ καὶ ἐν τέλει τοῦ λόγου, εἶναι ὁμοῖος πρὸς τὸν παρόντα. Εὐεργ. βιβλ. α' ὑπόθ. α' σ. 8.

2) Ἐν τῇ ἀνωτέρῳ Πατριαρχ. κώδ. ἐπονται τὰ ἐξῆς «Σεαυτὸν τῷ Χριστῷ τί πάλιν ἐν τῷ κόσμῳ ἀναστρέφεσθαι θέλεις; μὴ ᾄψῃ, μηδὲ γεύσῃ, μηδὲ θίγῃς τῇ ἀπεκθῶσει χρησάμενος καὶ τῇ ἀγάπῃ τοῦ Χριστοῦ πυρούμενος. Εἰ γὰρ κτήματα καὶ ἀμπελώνας κατέχεις, ἵνα τί καὶ γυναῖκα οὐκ ἔχημας; Εἰ συναπέθανες τῷ Χριστῷ διὰ τοῦ βαπτίσματος, καὶ συνηγέρθης αὐτῷ, διὰ τῆς πίστεως, τὰ ἄνω ζήτει, οὐ δὲ Χριστὸς ὑπάρχει, μὴ τὰ ἐπὶ γῆς· εἰ βούλει συμβασίλευσιν αὐτῷ, τὰς ἐντολάς αὐτοῦ τήρησον. Φύλαξον δὲ σεαυτὸν ἕως θανάτου τὸ μὴδὲ ἔχειν φίλιν μετὰ νεωτέρων, κτλ.

3) Ἐν τῇ λατιν. Cognitione, ἐν ὑποσημ. δέ: Cognitione. An cogitatione; Βεβαίως ἡ τελευταία γραφὴ ἔχει καλῶς.

4) Ὡς, παρέλκει.

5) Εὐεργ. βιβλ. β' ὑπόθ. κθ' σ. 93.

6) Προφυλάττου ἀπὸ τοῦ νὰ ὁμιλῇς μετὰ παιδὸς καὶ νεανίου, ἢ καὶ νὰ συνάπτῃς φιλίαν (Μέγ. Ἀντών. καν. 4. πρβλ. Ἐφραίμ Σύρ. σ. 553'. Ἰσαάκ. Σύρ. λόγ. ζ' σ. 49.

7) Τὰ ἐπόμενα μέχρι τοῦ «μὴ καταφρονήσῃς» ἑλλείπουσιν ἐν τῇ λατιν.

8) Ἐν Σαβ. κώδ. ἐνάτου ἢ ἀρχῆς τοῦ δεκάτου αἰῶνος ὑπ' ἀρ. 408 ἐπονται: «Μὴ εἰσενέγκῃς τὴν χειρὰ σου ἐν τῇ κόλπῳ σου, πολλὰ γὰρ πάθη ἔχει ἡ σάρξ. Αἱ ἐφεξῆς παραλλαγαὶ τοῦ κειμένου κατὰ τὸν Σαβ. κώδικα.

9) «Ἐνός» ἐν τῇ πατριαρχ. κώδ.

10) Τὸ πίνειν τρία ποτήρια οἴνου καὶ ὁ ἀβδᾶς Σισώης θεωρεῖ πολὺ, διὸ καὶ πρὸς τὸν διδόντα αὐτῷ μοναχόν, ὅπως πῖνῃ καὶ τρίτον ποτήριον, εἶπε: «Πᾶσαι ἀδελφέ, οὐκ οἶδας ὅτι ἐστὶ σατανᾶς;» (Ἀποφθέγ. Πατέρ. Πατρολ. τόμ. 65, σ. 593), ἀλλὰ τοῦτο ἐν περιπτώσει πολέμου πορνείας, μὴ ὄντος ὅμως τοιοῦτου, λέγει, ὅτι τὰ τρία ποτήρια, κατὰ Σάββατον καὶ Κυριακὴν δὲν εἶναι πολλὰ (αὐτ. 595)· τοῦτ' αὐτὸ λέγει καὶ ὁ ἀβδᾶς Ἐδῖος (αὐτόθι σ. 312). Ἡ χρῆσις ὅμως πέραν τῶν τριῶν ποτηρίων ἦτο τι ξένον καὶ ἀναφέρεται ἐν τῇ Γερωντικῇ, ὅτι

ἐντολὴν διὰ φιλίαν· μὴ οἰκήσης εἰς τόπον ¹⁾ ἐν ᾧ ἡμαρτες εἰς Θεόν, καὶ μὴ καταφρονήσης τῆς λειτουργίας σου, ἵνα μὴ ἐμπέσης εἰς χεῖρας τῶν ἐχθρῶν σου ²⁾. Ἀνάγκασον σεαυτὸν εἰς τὴν μελέτην τῶν ψαλμῶν, διότι αὕτη σὲ φυλάττει ἀπὸ τῆς αἰχμαλωσίας τοῦ μiasμοῦ. Ἀγάπησον πᾶσαν κακοπάθειαν, καὶ ταπεινούνται σου τὰ πάθη. Φρόντισον τοῦ μὴ μετρήσαι σεαυτὸν ἐν τινὶ πράγματι, καὶ σχολάσης πενήθσαι τὰς ἀμαρτίας σου. Φύλαξον σεαυτὸν ³⁾ ἀπὸ τοῦ ψεύδους ⁴⁾, ὅτι αὐτὸ ἐκδιώκει τὸν φόβον τοῦ Θεοῦ ἀπὸ σοῦ. Μὴ ἀποκαλύψῃς ἐνώπιον πάντων τοὺς λογισμοὺς σου ⁵⁾, ἵνα μὴ πρόσκομμα θῷς τῷ πλησίον σου. Ἀποκάλυψον τοὺς λογισμοὺς σου τοῖς πατράσι σου, ἵνα ἡ χάρις τοῦ Θεοῦ σκεπάσῃ σε. Ἀνάγκασον σεαυτὸν εἰς τὸ ἐργόχειρόν σου, καὶ ὁ φόβος ⁶⁾ τοῦ Θεοῦ παροικήσει σοὶ ⁷⁾. Ἐὰν ἴδῃς πρόσκομμα, οὐκ εἰς θάνατον τοῦ ἀδελφοῦ σου, μὴ ἐξουθενώσης αὐτόν, ἵνα μὴ ἐμπέσης εἰς χεῖρας τῶν ἐχθρῶν σου ⁸⁾. Φύλαξον σεαυτὸν μὴ αἰχμαλωτισθῆναι, εἰς ἃ ἡμαρτες, ἵνα μὴ ἀνακαινισθῶσιν ἐν σοὶ ⁹⁾.

Β'. Ἀγάπησον τὴν ταπείνωσιν, καὶ αὕτη σε σκεπάσει ἀπὸ τῶν ἀμαρτιῶν σου ¹⁰⁾. Μὴ ἔσο φιλόνηκος, ἵνα μὴ πᾶν πονηρὸν οἰκήσῃ ἐν σοὶ ¹¹⁾. Δὸς

γέρων τις ἔλεγε: «Μοναχὸς πίνων οἶνον ἐπάνω τριῶν ποτηρίων μὴ εὐξεται ὑπὲρ ἐμοῦ (Μεμбр. Σιν. κώδ. 448 αἰῶν. ΙΑ' σ. 273α). Ἀλλ' ὁποία νὰ ἦτο ἡ χωρητικότητα τῶν τριῶν ποτηρίων; Εἰδήσεις περὶ τοῦτου ἐλλείπουσι. Θεόδωρος ὁ Στουδίτης (†826) ἐν ταῖς Κατηχήσεσιν αὐτοῦ, ἀπευθυνόμενος τοῖς ὅπ' αὐτὸν μοναχοῖς λέγει: «Εἰ δὲ ποτε καταλύετε (οἶνον)... ἀρκεῖσθε ὑμῖν ποτήριον χωροῦν ἀνὰ τέσσαρας οὐγγίας» (ἐκδ. Σύρου σ. 158), ἥτοι 32 δράμια· καὶ πολὺ πιθανὸν νὰ ἦτο τοῦτο τὸ ὅλον τῶν τριῶν ποτηρίων, τὸ δοριζόμενον ὑπὸ τῶν Πατέρων. Διότι δοριζόμενου τοῦ ἄρτου τῷ μοναχῷ εἰς μίαν λίτραν, ἥτοι 12 οὐγγίας (Βαρσανουφ. ἀπόκρ. πῆ' σ. 43) ἀναλόγως θὰ ἐκανονίζετο καὶ τὸ ποτόν, λαμβανομένου ὅπ' ὅψιν καὶ τοῦ τότε ἀσθητοῦ πνεύματος τῶν Πατέρων. Θεόδωρος δὲ ὁ Στουδίτης ἀδύνατον νὰ ἐπέτρεπε, πλέον τῶν Πατέρων, τοὺς ὁποίους τοσοῦτον πιστῶς ἠκολούθει, τοῖς μοναχοῖς αὐτοῦ.

1) Μὴ οἰκήσης ἐν τόπῳ, ἐν ᾧ φοβεῖται ἡ καρδιά σου, ὅτι ἀμαρτήσαι ἔχεις εἰς Θεόν.

2) Εὐσεργετ. βιβλ. δ' ὑπόθ. θ' σ. 52.

3) Ἀπὸ τοῦ: «φύλαξον σεαυτὸν» μέχρι τέλους τῆς περιόδου ἐλλείπουσιν ἐκ τοῦ Σαβ. κώδικος.

4) Εὐσεργ. βιβλ. δ' ὑπόθ. με' σ. 137.

5) «Μὴ ἀποκαλύπτεις εἰς πάντας τὰ διανοήματά σου» (Μεγ. Ἀντων. καν. 41). Μὴ παντὶ ἀνθρώπῳ ἐκφαινέ σου τοὺς λογισμοὺς, ἀλλ' οὐδὲ ἂν δοκιμάσης, ὅτι πνευματικοὶ εἰσι (Ἐφραίμ Σύρ. σ. ρξζ' πρβλ. Ἰσαάκ Σύρ. λόγ. ζ' σ. 50).

6) Σκέπη.

7) Προθυμοποιεῖς εἰς ἐργασίαν τῶν χειρῶν, ὁ φόβος τοῦ Θεοῦ θὰ ἐνοικήσῃ ἐν σοὶ. (Μεγ. Ἀντων. καν. 58).

8) Ἐὰν βλέπῃς ἕνα τῶν ἀδελφῶν ἀμαρτάνοντα ἀμαρτίαν μὴ πρὸς θάνατον, μὴ καταφρόνει αὐτοῦ, μὴ ὑποτίμα αὐτόν καὶ μὴ καταδικάζῃς, διότι θὰ πέσῃς εἰς χεῖρας τῶν ἐχθρῶν σου (αὐτόθ. 54). Ἡ περίοδος αὕτη ἐλλείπει ἐκ τοῦ Σαβ. κώδικος.

9) Φυλάττου μὴ θελχθῇ ὁ λογισμός σου ἐκ τῆς ἀναμνήσεως τῶν προτέρων ἀμαρτημάτων καὶ ἀνανεωθῶσιν ταῦτα ἐν τῇ ψυχῇ σου (αὐτ. 60).

10) Ἀγάπα τὴν ταπεινοφροσύνην καὶ θὰ σὲ προφυλάξῃ αὕτη ἀπὸ ἀμαρτιῶν (αὐτ. 61) Εὐσεργετ. βιβλ. α' ὑπόθ. με' σ. 168.

11) Μὴ ἔσο ὀχληρὸς καὶ μὴ προσπάθει νὰ ἐπιμένῃς εἰς τὸν λόγον σου, ἵνα μὴ ἐνοικήσῃ ἐν σοὶ πᾶν κακόν (αὐτ. 62).

τὴν καρδίαν σου εἰς ὑπακοήν Πατέρων σου, καὶ ἡ χάρις τοῦ Θεοῦ οἰκήσῃ ἐν σοὶ. Μὴ ἔσο παρὰ σεαυτῷ φρόνιμος, ἵνα μὴ ἐμπέσης εἰς χεῖρας τῶν ἐχθρῶν σου ¹⁾. Ἐθέλῃς τὴν γλῶσσάν σου τοῦ λέγειν, Συγχώρησον, καὶ ἡ ταπείνωσις ἐπελεύσεται ἐπὶ σέ ²⁾. Καθήμενος ἐν τῷ καλλίῳ σου τούτων τῶν τριῶν φρόντισον συνεχῶς, τοῦ ἐργοχείρου, τῆς μελέτης, καὶ τῆς εὐχῆς ³⁾. Ἀγγίζου οὐ καθ' ἡμέραν, ὅτι τὴν σήμερον ἔχω ποιῆσαι εἰς τὸν κόσμον, καὶ οὐ μὴ ἀμαρτήσης εἰς Θεόν ⁴⁾. Μὴ ἔσο γαστρίμαργος ἐν δρώσει, ἵνα μὴ ἀνακαινισθῶσιν ἐν σοὶ τὰ πρότερα ἀμαρτήματά σου ⁵⁾· μὴ ἀκηδιάσης ἐν τινὶ κόπῳ, ἵνα μὴ εἰσπηδήσωσιν ἐν σοὶ αἱ τοῦ ἐχθροῦ ἐνέργειαι ⁶⁾· βίασαι ἑαυτὸν ἐν τῇ μελέτῃ σου, καὶ ἤξει σοὶ ἡ ἀνάπαυσις ⁷⁾ τοῦ Θεοῦ ἐν τάχει ⁸⁾. Ὡσπερ γὰρ κατεστραμμένος οἶκος ἐξώθεν πόλεως, δυσωδίας τόπος γίνεται, οὕτως ὁ χαλροῦ ὀκνηροῦ ἡ ψυχὴ κατοικητήριον γίνεται παντὸς ἀτίμου πάθους ⁹⁾. Ἀνάγκασον σεαυτὸν ἐν πολλαῖς προσευχαῖς μετὰ κλαυθμοῦ, ἵως ἐλεήσῃ σε, καὶ τὸν παλαιὸν ἄνθρωπον ἐκδύσει σε τὸν ἀμαρτάνοντα ¹⁰⁾· σύμμιξον ἑαυτὸν ἐν τούτοις, ὅτι ὁ κόπος καὶ ἡ πτωχεία, καὶ ἡ ξενитеία, καὶ ἡ κακοπάθεια, καὶ ἡ σιωπὴ τίκτουσι τὴν ταπείνωσιν, καὶ ἡ ταπείνωσις συγχωρεῖ πᾶσαν ἀμαρτίαν ¹¹⁾. Δυνατὸς δ' ἐστὶν ὁ ἀγαθὸς Δεσπότης ἡμῶν Θεὸς ἐν-

1) Μὴ νόμιζε σεαυτὸν σοφόν· διὰ τῆς υπερηφανίας θὰ ἐπαρθῇ ἡ ψυχὴ σου καὶ θὰ πέσῃς εἰς χεῖρας τῶν ἐχθρῶν σου (αὐτ. 63).

2) Συνεθίζε τὴν γλῶσσάν σου νὰ λέγῃς, Συγχώρησόν μοι, καὶ θὰ ἀποκτήσης μετριοφροσύνην (αὐτ. 64, Εὐσεργ. ἐνθ' ἀνωτ.).

3) Ὅταν καθῆσαι εἰς τὸ καλλίον σου, φρόντιζε νὰ ἐκτελέγῃς τὰ τρία ταῦτα: τὸ ἐργόχειρον, τὴν ἀνάγνωσιν τῶν ψαλμῶν, καὶ τὰς προσευχάς (αὐτ. 65).

4) Σκέπτου καὶ λέγε καθ' ἑαυτόν: Ἐὰν θὰ μείνῃ ἐν τῷ κόσμῳ τούτῳ· καὶ οὕτω δὲν θὰ ἀμαρτήσῃ πρὸ τοῦ Θεοῦ (αὐτ. 66). Ἐγείρομενοι καθ' ἡμέραν νομίζομεν μὴ μένειν ἕως ἑσπέρας, καὶ πάλιν μέλλοιτες κοιμάσθαι νομίζομεν μὴ ἐγείρεσθαι, οὕτω δὲ διακείμενοι καὶ καθ' ἡμέραν οὕτω ζῶντες οὕτε ἀμαρτήσομεν, οὕτε τινὸς ἐπιθυμίαν ἔχομεν. (Ἀθαν. ἐν βίῳ Ἀντωνίου, Πατρολ. τ. 26, σ. 872, πρβλ. Ἐφραίμ σ. 198).

5) Μὴ ἔσο γαστρίμαργος καὶ παραδεδομένος εἰς τὴν πολυφαγίαν, ἵνα μὴ ἀνανεωθῶσιν ἐν σοὶ αἱ πρότεροι ἀμαρτίαι (αὐτ. 67).

6) Εὐσεργ. βιβλ. α' ὑπόθ. κη' σ. 96.

7) Καὶ ἡ εὐχὴ θεία.

8) Μὴ ἀπόφευγε τοὺς κόπους, καὶ ταχέως θὰ σοὶ δοθῇ ἡ ἡσυχία παρὰ τοῦ Θεοῦ (αὐτ. 68).

9) Ὅπως ἐρείπιδόν τι, ἐξωθὲ τῆς πόλεως, χρησιμεύει πᾶσι πρὸς τὰς δυσώδεις ἀκαθαρσίας, οὕτω γίνεται καὶ ἡ ψυχὴ τοῦ ραθύμου καὶ ἀσθενοῦς, ὅστις παρέδωκεν ἑαυτὸν εἰς τὴν μοναστικὴν θείαν, δοχεῖον πάντων παθῶν καὶ ρυπαροτήτων (αὐτόθ. 69, Εὐσεργ. βιβλ. α' ὑπόθ. κη' σ. 96).

10) Προσπάθει ἀδιαλείπτως νὰ ἀπαγγέλλῃς μετὰ δακρύων προσευχάς, ἵνα οὕτως ὁ Θεὸς σὲ εὐσπλαγχνισθῇ καὶ σὲ ἀπαλλάξῃ τοῦ παλαιῦ ἀνθρώπου (αὐτ. 70).

11) Τῆρε· ὅτι σοὶ προδιαγράφω: δηλαδὴ, φιλοπονίαν, πένιν, ξενитеίαν, ταλαιπωρίαν καὶ σιωπὴν, τὰ ὅποια σὲ καθιστῶσι ταπεινόφρονα· ἡ δὲ ταπεινοφροσύνη ἐξαλείφει πᾶσας τὰς ἀμαρτίας (αὐτ. 70). Ἐνταῦθα περατοῦται ὁ Σαβ. κώδ. Ἐν δὲ τῷ πατριαρχ. κώδ. ἐπονται τὰ ἑξῆς: «Πρῶτος βαθμὸς ἀρετῆς καὶ ἀρχὴ τῆς ἡμετέρας σωτηρίας καὶ ἀσφαλείας ὁ φόβος τοῦ Θεοῦ· διὰ τούτου γὰρ τῶν ἀμαρτημάτων ἀποκαθάρσις καὶ τῶν ἀρετῶν φυλακὴ. Οὐ πᾶς ὁ καταπιζόμενος σέσωσται, ἀλλ' ὁ ποιὼν τὰ ἔργα τοῦ Θεοῦ· δηλονότι οὐδὲ ὁ ἀπαικτεμένος σῶ-

δυναμῶσαι ἡμᾶς, τοῦ ἀναγνῶναι καὶ ποιῆσαι, ὅπως εὐρωμεν ἔλεος μετὰ τῶν ἁγίων, τῶν φυλαξάντων τὰς ἐντολὰς αὐτοῦ. Ἀμήν.

ῥεται, ἀλλ' ὅς ἐάν φυλάξῃ τὰ τῷ μοναχῷ πρέποντα. Ἐκδυσαι οὖν τὴν ραθυμίαν καὶ τὴν ὀκνηρίαν καὶ οὐ πέσῃς (ὀρθότερον, πεσεῖ) ἐν τῇ ἐνεργείᾳ τοῦ διαβόλου καὶ στήριξον σεαυτὸν ἐν τόπῳ τινί, ἐν ὑπομονῇ καὶ σωτήσῃ».



ΛΟΓΟΣ Ι'.

Λόγος ἕτερος.

Τῷ ἁγίῳ Πέτρῳ τῷ ἀποστόλῳ ¹⁾ ἔδειξεν ὁ Θεὸς μὴδὲνα ἄνθρωπον ἔχειν «κοινὸν ἢ ἀκάθαρτον» (Πράξ. ι'. 28), ἐπειδὴ ἡγιάσθη αὐτοῦ ἡ καρδία, διὰ τοῦτο ἡγιάσθη πᾶς ἄνθρωπος· τοῦ δὲ ἔχοντος τὴν ἁμαρτίαν καὶ τὰ πάθη, οὐδεὶς παρ' αὐτοῦ ἡγιάσται, ἀλλὰ κατὰ τὰ πάθη τὰ ἐν τῇ καρδίᾳ αὐτοῦ νομίζει πάντα ἄνθρωπον εἶναι· καὶ εἶπη τις αὐτῷ, ὅτι ὁ δεῖνα καλὸς ἄνθρωπός ἐστιν, εὐθέως ὀργίζεται ἐν τῇ καρδίᾳ αὐτοῦ. Φυλάξατε οὖν ἑαυτοὺς μὴ ψέξαι τινά, μήτε ἐν τῷ στόματι, μήτε ἐν τῇ καρδίᾳ ὑμῶν. Ὅσον γὰρ ὁ ἄνθρωπος ²⁾ ἀμελεῖ ἑαυτοῦ, νομίζει ἐν τῇ καρδίᾳ αὐτοῦ, ὅτι φίλος ἐστὶ τοῦ Θεοῦ, ἐὰν δὲ ἐλευθερωθῇ ἀπὸ τῶν παθῶν, αἰσχύνεται ἐπάραι τοὺς ὀφθαλμοὺς αὐτοῦ εἰς τὸν οὐρανόν, ἐνώπιον τοῦ Θεοῦ· τότε βλέπει ἑαυτὸν πάνυ μακροσμένον ἀπὸ τοῦ Θεοῦ. Ἀνθρωπὸς τις εἶχε δύο δούλους, καὶ ἀπέστειλεν αὐτοὺς εἰς τὸν ἀγρὸν αὐτοῦ θερίσαι σίτον, καὶ ἐνετείλατο αὐτοῖς θερίσαι ἀνὰ ἑπτὰ στατὰ καθ' ἡμέραν, ἕκαστον αὐτῶν· καὶ ὁ μὲν εἰς ἔδωκε τὴν δύναμιν αὐτοῦ τοῦ πληρῶσαι τὸ διαταχθὲν ὑπὸ τοῦ Κυρίου αὐτοῦ, ἀλλ' οὐκ ἔφθασε πληρῶσαι διὰ τὸ εἶναι τὸ ἔργον ὑπὲρ τὴν δύναμιν αὐτοῦ· ὁ δὲ ἄλλος ἀκηδιάσας, εἶπεν ἐν ἑαυτῷ, τίς δύναται ποιῆσαι τοσοῦτον ἔργον καθ' ἡμέραν, καὶ καταφρονήσας οὐκ ἐμερίμνα, ἀλλ' ὑπνώσεν ὥραν, καθέζων ὥραν, χασμώνμενος ὥραν, στρεφόμενος ὥς «θύρα ἐπὶ στρόφιγγα αὐτῆς» (Παροιμ. κοτ' 14) καὶ ἀνήλωσεν ἐν ματαιότητι τὸ διάστημα τῆς ἡμέρας· ἐσπέρας δὲ καταλαβούσης, παρεγένοντο πρὸς τὸν δεσπότην αὐτῶν, καὶ διακρίνας ἀμφοτέρους, καὶ γνοὺς τοῦ σπουδαίου τὸ ἔργον, εἰ καὶ μὴ ἔφθασε πληρῶσαι τὸ προσταχθέν ³⁾· τὸν δὲ ὀκνηρὸν καταφρονητὴν ἀπέρριψεν ἀπὸ τοῦ οἴκου αὐτοῦ. Καὶ ἡμεῖς οὖν μὴ ἐκκακήσωμεν ἐν παντὶ κόπῳ καὶ πάσῃ θλίψει, ἀλλὰ ποιήσωμεν τὴν δύναμιν ἡμῶν ἐξ ὅλης ψυχῆς ἐργαζόμενοι, καὶ πιστεύω, ὅτι δέχεται ἡμᾶς μετὰ τῶν ἁγίων αὐτοῦ. Χρῆζει δὲ ὁ ἄνθρωπος πολλὴν ποιεῖσθαι δέησιν ἐνώπιον τοῦ Θεοῦ, ἐν μεγάλῃ ταπεινώσει καρδίας καὶ σώματος, καὶ μὴ ἔχειν ἑαυτὸν καλόν τι ποιοῦντα ἐν παντὶ ἔργῳ αὐτοῦ, καὶ μὴ πείθεσθαι τοῖς ἐπαίνοις, μὴδὲ θλίβεσθαι ἐν τοῖς ψόγοις, καὶ ποιῆσαι τὴν μνήμην τῶν ἁμαρτιῶν αὐτοῦ, εἰρηνεῦσαι τὴν καρδίαν αὐτοῦ μετὰ τῶν ἐχθρῶν αὐτοῦ, καὶ μὴ ἔᾶσαι πικρὸν λόγον ἐξελθεῖν ἐκ τοῦ στόματος αὐτοῦ τοῦ εἰπεῖν αὐτοῖς, καὶ μὴ ψέξαι αὐτοὺς μὴδὲ ἐνώπιον τῶν ἀγαπώντων αὐτούς. Τέλος δὲ πάντων, ὁφεί-

1) Εὐεργ. βιβλ. γ' ὑπόθ. δ' σ. 7.

2) Εὐεργ. βιβλ. α' ὑπόθ. με' σ. 168.

3) Ἡ πρότασις εἶναι ἐλλειπής, συμπληροῦται δὲ διὰ τῆς φράσεως: «ἐπήνεσε τὸν ἄνδρα»,

λει ὁ μοναχὸς ἀποκλείσαι αὐτοῦ πάσας τὰς πόδας τῆς ψυχῆς, καὶ φυλάξαι πάσας τὰς αἰσθήσεις αὐτοῦ τοῦ μὴ πτωματωθῆναι ¹⁾ αὐτὴν δι' αὐτῶν, καὶ φυλάξαι ἐκυτὸν ἀπὸ τῶν φερόντων πρὸς αὐτὸν ῥήματα κοσμικά· πλὴν μακάριος ὁ ἀρκεσθεὶς ταῖς ἰδίαις ἀμαρτίαις.

ὡς ἐν τῷ λατιν. «Hominem laudavit».

1) Ὁρθότερον, πτωματισθῆναι.



ΛΟΓΟΣ ΙΑ'.

Περὶ τοῦ κόκκου τοῦ σινάπεως.

Μυστήριον περὶ τοῦ κόκκου τοῦ σινάπεως, καθὼς εἶπον οἱ Πατέρες, ἵνα κατιχνεύσωμεν τὸν τύπον αὐτοῦ, ὅτι γέγραπται: «Ὁμοία ἐστὶν ἡ βασιλεία τῶν οὐρανῶν κόκκῳ σινάπεως, ὃν λαβὼν ἄνθρωπος ἔκρυψεν ἐν τῷ ἀγρῷ αὐτοῦ, ὃ μικρότερόν ἐστι πάντων τῶν σπερμάτων, ὅταν δὲ αὐξήσῃ, μείζον τῶν λαχάνων γίνεται, ὥστε τὰ πετεινὰ τοῦ οὐρανοῦ κατασκηνῶσαι ἐν τοῖς κλάδοις αὐτοῦ» (Μάθθ. ιγ' 31 - 32). Ἐπεὶ εὖν αὐτὸς ἐστὶν ὁ κόκκος τοῦ σινάπεως, αὐταὶ εἰσὶν αἱ ἀρεταὶ αὐτοῦ· θέλει τὸν ἄνθρωπον ἐξακολουθήσαι αὐτῷ ἐν παντί. Τὸ γὰρ εἰπεῖν: «μικρότερόν ἐστι πάντων τῶν σπερμάτων», διὰ τὴν ταπεινοφροσύνην λέγει, ὥστε κατελθεῖν ὑποκάτω παντὸς ἀνθρώπου· τὸ δὲ τέλειον εἶναι αὐτό, διὰ τὴν πρᾶξιν καὶ τὴν μακροθυμίαν· τὸ δὲ πυρρόν, διὰ τὴν ἀγνείαν· διὰ τὸ μηδένα ἔχειν μῶμον ἐν τῇ σαρκί· τὰ δὲ ἐντὸς αὐτοῦ δριμέα ἐστὶ ¹⁾, διὰ τὸ μῖσος τὸ πρὸς τὰ πάθη, πικρὸν γάρ ἐστι τοῖς θελοῦσι τὸν κόσμον· ἡ ἰδιότης αὐτοῦ ἐνεργεῖ, ἐὰν μὴ μασηθῇ καὶ τριβῇ, περὶ τῆς κακοπαθείας φησὶν· ὁ τρίβων αὐτὸν δάκνει τοὺς ὀφθαλμούς, διὰ τὴν θλίψιν τῶν ἐνεργειῶν· ἡ χρῆσις αὐτοῦ ἐστὶ τὸ ἀλῆσαι τὰ νεκρὰ μέλη πρὸς τὸ μὴ ὀζέσαι. Νοήσωμεν αὐτόν, καὶ ἐξακολουθήσωμεν, καί, τὰ μέλη ἡμῶν τὰ λελυμένα, θάψωμεν ἐν αὐτῷ, ἵνα μὴ ὀζέσωσι καὶ σκωληκιάσωσι. Τοῦτο γάρ ἐστι τὸ ἐνανθρωπήσαι τὸν Κύριον Ἰησοῦν, πρὸς τὸ μεριμνῆσαι ἡμᾶς, ἵνα κατορθώσωμεν ἑαυτοὺς αὐτῷ κατ' αὐτόν, ὅτι ἐκ τοῦ κόκκου ἐκείνου ἐσμὲν ἢ οὐ· ἐκ τῆς καταστάσεως αὐτοῦ, καὶ τῆς ταπεινοκαρδίας αὐτοῦ, ἐκ τῆς λειότητος αὐτοῦ, καὶ τῆς στυφότητος αὐτοῦ, καὶ ἐκ τῆς γεύσεως αὐτοῦ. Τοῦ δὲ ἐλέους αὐτοῦ ἐστὶν ἐνδυναμῶσαι ἡμᾶς, κατὰ τὸ θέλημα αὐτοῦ, ὅτι αὐτοῦ ἐστὶν ἡ δέξα τοῦ Πατρὸς, καὶ τοῦ Υἱοῦ, καὶ τοῦ ἁγίου Πνεύματος, νῦν καὶ ἀεὶ καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

1) Τί ἐστὶν ἡ δύναμις τοῦ σινάπεως, ὅτι αὐτῷ παρείκασε τὴν βασιλείαν τῶν οὐρανῶν, καὶ οὐχὶ τῇ ἐλαίᾳ ἢ τῷ φοίνικι ἢ τινι τῶν μεγάλων δένδρων, ἀλλὰ τῷ εὐτελεῖ; ἐπειδὴ δριμύτατόν ἐστι καὶ στήφει ἡμῶν τὰς καρδίας (Βαρσανουφ. ἀπόκρ. ρυστ' σελ. 80).



ΛΟΓΟΣ ΙΒ΄

Περὶ τοῦ οἴνου.

Μυστήριον περὶ τοῦ οἴνου, καὶ τῆς τοῦ ἀνθρώπου φύσεως τῆς θελούσης ὑπανιῆσαι τῇ ἀγνοίᾳ, φυλαττούσης τὸ ἔργον οἶνον, ἵνα δέξῃ¹⁾ αὐτὸ ὁ Θεὸς μετὰ χαρᾶς· τὸ ἀγγεῖον πεπισσωμένον ἐστὶ μετὰ ἐπιεικειας, εἰκόνα δὲ λαμβάνει τῆς ἀγνείας τοῦ σώματος τοῦ εἰς πᾶν μέρος αὐτοῦ ὑγιούς, ἐκ τῶν αἰσchrων παθῶν· ἀδύνατον γὰρ δουλεῦσαι Θεῷ τὸν δουλεύοντα μιᾷ τῶν ἡδονῶν, ὡς περ ἀδύνατον ἐληθῆναι οἶνον εἰς ἀγγεῖον, μὴ ὅλον πεπισσωμένον, ἢ ἔχοντα²⁾ τινα ραγάδα. Οὕτω καὶ ἡμεῖς ἐρευνήσωμεν ἑαυτοὺς, ὅτι οὐ δυνάμεθα εὐαρεσιῆσαι τῷ Θεῷ, ἔχοντες ἐν ἑαυτοῖς μίσος ἢ ἔχθραν, ταῦτα γὰρ κωλύει τὸν ἄνθρωπον εἰς τὴν μετάνοιαν. Βράζει μὲν ὁ οἶνος ἐν τῇ ἀρχῇ αὐτοῦ· εἰκόνα δὲ λαμβάνει τῆς νεότητος, ὅτι ταράσσεται, ἕως οὗ γένηται ἡλικίας καὶ κατασταθῇ. Οὐ γίνεται οἶνος, ἐὰν μὴ ἐληθῇ γύψος, ὡς καὶ ἡ ζύμη ἐν μέτρῳ· οὕτω καὶ τὴν νεότητά ἀδύνατον προκόψαι ἐν τῷ ἰδίῳ θελήματι, ἐὰν μὴ καταδέξηται παρὰ Πατέρων αὐτῆς κατὰ Θεὸν τὴν ζύμην, καὶ δώσωσιν αὐτῇ τὴν ὁδόν, ἕως οὗ χάρισηται αὐτῇ ὁ Θεὸς καὶ ἀναβλέψῃ. Ἐδοῖσι δὲ αὐτὸν ἐν τῇ οἰκίᾳ, ἕως οὗ κατασταθῇ· οὕτως, ἄνευ ἡσυχίας καὶ κακοπαθείας, καὶ παντὸς κόπου κατὰ Θεόν, ἀδύνατον ἐλθεῖν αὐτῇ τὴν κατάστασιν. Ἐὰν ἐάσωσιν αὐτὸν μετὰ σπερμάτων, ἢ γεννημάτων, ὅξος γίνεται· καὶ ἡ φύσις τῆς νεότητος, ἐὰν ἔσῃται μέσον τῶν κατὰ σάρκα συγγενῶν, ἢ ἄλλων μὴ ὄντων τῆς αὐτῆς πράξεως καὶ ἀσκήσεως, ἀπόλλυσι τὸν τρόπον, ὃν ἐδέξατο παρὰ τῶν κατὰ Θεὸν αὐτῇ Πατέρων. Ἐπιτιθέασιν ἐπ' αὐτὸν γῆν τοῦ μὴ ἀνεμισθῆναι καὶ ἀπολέσθαι· οὕτω καὶ ἡ νεότης, ἐὰν μὴ κτήσῃται τὴν ταπεινώσιν ἐν παντί, πάντες οἱ κόποι αὐτοῦ μάταιοι εἰσιν. Ἐὰν γένωνται αὐτοῦ πολλάκις, ἀνεμίζεται καὶ ἀπόλλυ³⁾ τὴν γεῦσιν αὐτοῦ· τὸ πᾶγμα τοῦτο πολλάκις γίνεται τῷ ἀνθρώπῳ, φανεροποιοῦντι τὸ ἔργον αὐτοῦ, ἀπόλλυσι γὰρ πᾶν ἔργον αὐτοῦ ἡ κενοδοξία. Ἐὰν ἐάσωσι τὸ στόμα αὐτοῦ ἀνεψγμένον, οἱ μισητοὶ κώνωπες ἀπολλῶσιν τὸν οἶνον· οὕτω καὶ ἡ πολυλογία καὶ ἡ εὐτραπελία καὶ ἡ ματαιολογία. Ἐὰν ἐάσωσιν αὐτὸν⁴⁾ ἐν τῷ ἀνέμῳ, ἀπόλλυ⁵⁾ αὐτοῦ τὸ εἶδος καὶ τὴν γένεσιν· οὕτω καὶ ἡ ὑπερηφανία ἀπόλλυσι πάντα τὸν καρπὸν τοῦ ἀνθρώπου. Κρύπτουσιν αὐτὸν ἐν τοῖς ταμείοις, καὶ καλύπτουσιν αὐτὸν ἐν τῇ στοι-

βῇ· οὕτω καὶ ἡ ἡσυχία καὶ τὸ ἀψήφιστον ἐν παντὶ πράγματι. Ἀδύνατον γὰρ ἄνθρωπον φυλάξαι τὸν κόπον αὐτοῦ, ἄνευ ἡσυχίας καὶ τοῦ μὴ ψηφίζεσθαι¹⁾.

Β'. Ταῦτα πάντα γίνεται τῷ οἴνῳ, ἕως οὗ ἀρέσῃ τῷ γεωργῷ καὶ χαρῇ μετὰ καρποῦ· ταῦτα πάντα ὀφείλει ὁ ἄνθρωπος ποιῆσαι, ἕως οὗ ἀρέσῃ τὸ ἔργον αὐτοῦ τῷ Θεῷ. Καὶ καθάπερ ἀδύνατόν ἐστι πιστεῦσαι τῷ οἴνῳ, ὁποῖός ἐστιν, εἰ μὴ ἀνοιγῇ καὶ γευθῇ, οὕτως ἀδύνατον τὸν ἄνθρωπον θαρρῆσαι τῇ καρδίᾳ αὐτοῦ, φοβούμενον διὰ παντός, ἕως οὗ ἀπαντήσῃ τῷ Θεῷ καὶ ἴδῃ τὸ ἔργον αὐτοῦ, εἰ τέλειόν ἐστι. Καὶ καθάπερ ἐὰν γένηται ἐν ἀγγεῖῳ, ἰδρῶς διαρρέει εἰς τὴν γῆν πρὸ τοῦ γινῶναι τὸν δεσπότην, ἐὰν ἐστὶν ἀμελής, οὕτω καὶ μικρὸν καὶ ἐλάχιστον πρᾶγμα, ἀπόλλυσι τὸν καρπὸν τοῦ ἀνθρώπου, ἐὰν ἐστὶν ἀμελής. Ποιήσωμεν οὖν τὴν δύναμιν ἡμῶν, ἀδελφοί μου, φυλάττοντες ἑαυτοὺς ἀπὸ τῶν βλαπτόντων ἡμᾶς, καὶ τὸ ἔλεος αὐτοῦ ἐστὶν ἐν ἐκείνῃ τῇ ἡμέρᾳ καὶ ἡ χάρις, πρὸς τὸ εἰπεῖν ἡμᾶς, ὅτι, κατὰ τὴν ἀσθένειαν ἡμῶν ἐποίησαμεν φυλάξαι τὰ λεχθέντα ἡμῖν ὑπὸ τοῦ συνειδότος, ἀλλ' ἡ δύναμις σὴ ἐστι, καὶ τὸ ἔλεος καὶ ἡ βοήθεια καὶ ἡ σκέπη καὶ ἡ συγχώρησις καὶ ἡ ἐνοχή· ἐπεὶ τίς εἰμι ἐγὼ ἐν χειρὶ τῶν πονηρῶν, ἐξ ὧν ἔσωσάς με; Ἐγὼ οὐδὲν ἔχω δοῦναι σοι, ἀμαρτωλὸς γὰρ εἰμι καὶ ἀνάξιός τῶν δωρεῶν σου, καὶ ἐφύλαξάς με ἐκ χειρὸς τῶν ἐχθρῶν μου, ἀλλὰ σὺ εἰ ὁ Κύριός μου καὶ ὁ Θεός μου, καὶ σοῦ ἐστὶν ἡ δόξα καὶ τὸ ἔλεος καὶ ἡ σκέπη καὶ ἡ βοήθεια καὶ τὸ κράτος, εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

1) Ἀρκεταὶ παραλλαγὰι ἐν τῇ λατινῇ.



1) Δέξεται.

2) Μᾶλλον, ἔχον τινα.

3) Ἀπόλλυσι.

4) Ἦτοι, τὸν οἶνον.

5) Ἀπόλλυσιν.

ΛΟΓΟΣ ΙΓ'.

Περὶ τῶν ἀγωνισαμένων καὶ τελειωσάντων.

Ταῦτά ἐστι τὰ σημεῖα, ἃ ἐποίησεν ὁ Κύριος Ἰησοῦς πρὸ τοῦ ἀναβῆναι εἰς τὸν σταυρόν· λέγει γάρ ¹⁾ «Πορευθέντες ἀπαγγεῖλατε Ἰωάννῃ, ἃ ἠκούσατε καὶ εἶδατε· τυφλοὶ ἀναβλέπουσι, χωλοὶ περιπατοῦσι, λεπροὶ καθαρίζονται, καὶ νεκροὶ ἐγείρονται καὶ πτωχοὶ εὐαγγελίζονται, καὶ μακάριός ἐστιν, ὃς ἐὰν μὴ σκανδαλισθῇ ἐν ἐμοί» (Λουκ. ζ' 22 - 23) ²⁾. Ἰωάννης μὲν οὕτως εἰσέλαβεν τὸν Κύριον Ἰησοῦν εἰκόνα λαμβάνει τοῦ λόγου τούτου, ὅτι τὸν βαπτίζοντα δεῖ δαμολογῆσαι τὴν πρᾶξιν αὐτοῦ. Πολλὰ μὲν οὖν ἐστὶ τὰ σημεῖα, ἃ ἐποίησεν ὁ Κύριος Ἰησοῦς, ἀλλὰ τὸ «τυφλοὶ ἀναβλέπουσι», τοῦτο ἐστίν, ὅτι ὁ προσέχων τῇ ἐλπίδι τοῦ κόσμου τούτου, τυφλός ἐστιν· ἐὰν δέ, καταλείψας αὐτήν, ἀτενίσῃ εἰς τὴν προσδοκωμένην ἐλπίδα, ἀνέβλεψεν. Ὁμοίως, τό: «χωλοὶ περιπατοῦσι», τοῦτο ἐστίν, ὅτι θέλων τὸν Θεὸν καὶ ἀγαπῶν τὰ φρονήματα τῆς καρδίας τὰ σαρκικά, χωλός ἐστιν· ἐὰν δὲ καταλείψῃ αὐτὰ καὶ ἀγαπήσῃ τὸν Θεὸν ἐξ ὅλης τῆς καρδίας αὐτοῦ, περιπατεῖ ³⁾. Οὕτω πάλιν, «κωφοὶ ἀκούουσι», τοῦτο ἐστίν, ὅτι, ὢν ἐν περισπασμῷ, κωφεύει διὰ τῆς αἰχμαλωσίας καὶ λήθης· ἐὰν δὲ σχολάσῃ, ἐν γνώσει ἤκουσεν. Καὶ τό: «λεπροὶ καθαρίζονται» οὕτως ἐστίν, ἐπειδὴ γέγραπται ἐν τῷ νόμῳ Μωσέως, «ἐκκάθατος μὴ εἰσέλθῃ εἰς οἶκον Κυρίου», τοῦτο ἐστίν· πᾶς ὁ ἔχων ἔχθραν πρὸς τὸν πλησίον, ἢ μίσος, ἢ ζῆλον, ἢ καταλαλιάν· ἐὰν δὲ καταλείπωσιν αὐτὰ, ἐκαθαρίσθησαν. Λοιπὸν ἐὰν ἀναβλέψῃ ὁ τυφλός, καὶ περιπατήσῃ ὁ χωλός, καὶ καθαρισθῇ ὁ λεπρός, ὁ ἄνθρωπος ὁ ἀποθανὼν διὰ τούτων ἐν καιρῷ ἀμελείας, ἐγείρεται καὶ ἀνακαινίζεται, λοιπὸν καὶ εὐαγγελίζεται ταῖς αἰσθήσεσιν αὐτοῦ, ταῖς πτωχευσάσαις τῶν ἀγίων ἀρετῶν, ὅτι ἀνέβλεψε καὶ περιεπάτησε καὶ ἐκαθαρίσθη. Τὴν ἀπολογίαν ταύτην παρέσχε τῷ βαπτισαντί σε.

Β' Τοῦτο ἐστὶ τὸ βάπτισμα, ἡ κακοπάθεια ἐν ταπεινοφροσύνῃ, καὶ ἡ ἡσυχία· γέγραπται γὰρ περὶ Ἰωάννου, ὅτι: «Τὸ ἔνδυμα αὐτοῦ ἦν ἐκ τριχῶν καμήλου καὶ ζώνην δερματίνην περὶ τὴν ὀσφίν αὐτοῦ» (Ματθ. γ' 4), περιεζωσμένος καὶ ἦν ἐν τῇ ἐρήμῳ· τοῦτο ἐστὶ σημεῖον τῆς κακοπαθείας· αὕτη πρῶτον καθαρίζει τὸν ἄνθρωπον, καὶ, ἐὰν ἐργάσῃται, κτάται αὐτήν, καὶ ἐὰν κτήσῃται αὐτήν, σχολάζει ἐλθεῖν ἐπὶ τὸν σταυρόν· ὁ σταυρὸς σημεῖόν ἐστι τῆς

μελλούσης ἀθανασίας, διὰ τὴν ἀποκλείσθαι πρότερον τὰ στόματα τῶν Φαρισαίων, καὶ τῶν Σαδδουκαίων. Σαδδουκαῖοι μὲν εἰκόνα λαμβάνουσι τῆς ἀπιστίας καὶ ἀνεπιστίας, Φαρισαῖοι δὲ τῆς πανουργίας καὶ ὑποκρίσεως, καὶ κενοδοξίας, κατὰ τὸ γεγραμμένον: «Ἰησοῦν δὲ οὐκέτι οὐδεὶς ἐτόλμα ἐπερωτῆσαι ἀπὸ τῆς ὥρας ἐκείνης» (Μάρκ. ιε' 24)· λοιπὸν οὖν «ἀπέστειλε Πέτρον καὶ Ἰωάννην ἐτιμᾶσαι τὸ Πάσχα» (Λουκ. κβ' 8), τύπος ἡμῶν ἐστίν, ὅτι ἐὰν ἴδῃ αὐτὸν ὁ νοῦς, μὴ κατακυριεύμενον ὑπὸ τινος, ἐτοιμάζεται εἰς ἀθανασίαν, ἐπισυνάγων τὰς αἰσθήσεις αὐτοῦ ἐπὶ τὸ αὐτὸ καὶ ποιῶν αὐτὰς ἐν σῶμα ¹⁾, τρέφων αὐτὰς μεταλαμβάνουσας ἐξ αὐτοῦ ἀχωρίστως. Πάλιν δὲ Ἰησοῦς προσηύχετο λέγων: «Εἰ δυνατόν παρελθέτω ἀπ' ἐμοῦ τὸ ποτήριον τοῦτο ἐν τῇ ὥρᾳ ταύτῃ» (Ματθ. κοτ' 28)· ἡμῶν ἐστίν ὁ λόγος, ὅτι, ἐὰν θελήσῃ ὁ νοῦς ἐπιβῆναι τῷ σταυρῷ, χεῖρε πολλῆς δεήσεως, καὶ θακρῶν πολλῶν, καὶ ὑποταγῆναι ἐν πάσῃ ὥρᾳ ἐνώπιον τοῦ Θεοῦ, αἰτῶν βοήθειαν παρὰ τῆς ἀγαθότητος αὐτοῦ, ἵνα ῥησθῇ ἐνδυναμούσα καὶ φυλάττουσα αὐτόν, ἕως οὗ ἐγείρῃ αὐτὸν ἐν καινότητι ἀγίας καὶ ἀληθείας, διότι κίνδυνός ἐστιν μέγας ἐν τῇ ὥρᾳ τοῦ σταυροῦ. Εὐχόμενος γὰρ χρεῖαν ἔχει Πέτρου καὶ Ἰωάννου καὶ Ἰακώβου μετ' αὐτοῦ, εἰτινές εἰσιν πίστις ὑγιής, καὶ ἀνδρεία καρδίας, ἐλπίδος καὶ ἀγάπης εἰς Θεόν.

Γ' Καὶ ταῦτά ἐστι τὰ γενόμενα αὐτῷ τῷ Δεσπότη, τῷ ἀγαπητῷ Κυρίῳ Θεῷ ἡμῶν Ἰησοῦ ὑπὲρ ἡμῶν, ὃς τύπος ἡμῖν γέγονεν ἐν παντί, καθὼς εἶπεν ὁ Ἀπόστολος: «Τοῦ γινῶναι αὐτὸν καὶ τὴν δύναμιν τῆς ἀναστάσεως αὐτοῦ καὶ τὴν κοινωνίαν τῶν παθημάτων αὐτοῦ συμμορφούμενος τῷ θανάτῳ αὐτοῦ, εἴ πως καταντήσωμεν εἰς τὴν ἐξανάστασιν τὴν ἐκ νεκρῶν» (Φιλιπ. γ' 10 - 11). Ἡ χολή, ἣν ἐγεύσατο δι' ἡμᾶς, ἡμῶν ἐστὶ πρὸς τὸ ἀπολέσαι πᾶσαν ἐπιθυμίαν πονηρὰν ἐν ἡμῖν, καὶ ἐμφράξει τὰ στόματα ἐαυτῶν, καὶ μὴ συγχωρῆσαι αὐτὰς ἐκβῆναι ἐκ τοῦ σώματος καὶ ἀποτελεσθῆναι. Τὸ ὄξος, δὲ ἐγεύσατο δι' ἡμᾶς, ἡμῶν ἐστὶ οὐσία πᾶσαν αὐθάδειαν καὶ πᾶσαν ταραχὴν ματαίαν. Τὸ πτύσμα, δὲ ἐνέπτυσαν εἰς αὐτὸν δι' ἡμᾶς, ἡμῶν ἐστὶ οὐσία πᾶσαν ἀνθρωπαρέσκειαν, καὶ πᾶσαν δόξαν τοῦ κόσμου τούτου. Ὁ ἀκάνθινος στέφανος, δὲ πλεχθεὶς καὶ ἐπιτεθείς ἐπὶ τὴν κεφαλὴν αὐτοῦ, τύπος ἡμῶν ἐστίν, ἵνα βαστάζωμεν τὴν μέμφιν ἡμῶν ἐν πάσῃ ὥρᾳ ὑπομένοντες τὰς ὑβρεῖς ἀταράχως ²⁾. Ὁ κάλαμος, ἐν ᾧ ἔτυπτον τὴν κεφαλὴν αὐτοῦ δι' ἡμᾶς, ἡμῶν τύπος ἐστίν, ἵνα, πάντοτε ἔχοντες τὴν περικεφαλαίαν τῆς ταπεινοφροσύνης, οὐδένωμεν πᾶσαν ὑπερηφανίαν τοῦ ἐχθροῦ. Τὸ δέ: «Ἰησοῦς παρεδόθη φραγγελωθῆναι πρὸ τοῦ σταυρωθῆναι», τύπος ἡμῶν ἐστὶ τοῦ καταφρονῆσαι πάντα ὀνειδισμόν ἀνθρώπινον καὶ δειγματισμόν. Τὸ δὲ «διεμερίσαντο τὰ ἱμάτια αὐτοῦ, βάλλοντες κλήρους», τύπος ἡμῶν γενόμενος, διέμεινεν ἀτάραχος, πρὸς τὸ καὶ ἡμᾶς παραβλέπειν πάντα τὰ τοῦ κόσμου τούτου, πρὸ τοῦ ἀναβῆναι ἐπὶ τὸν σταυρόν, κατὰ τὸν λόγον τοῦ ἀποστόλου, ὅτι: «Τὴν ἀρπα-

1) Εὐεργ. διδλ. α'. ὑπόθ. μα'. σ. 148.

2) Ἐκ τοῦ: «Ἰωάννης μὲν οὕτως εἰσέλαβεν» κτλ. μέχρι τοῦ: «ὅτι ὁ προσέχων τῇ ἐλπίδι» κτλ. ἐλλείπουσιν ἐν τῷ λατιν.

3) Ἐν τῷ λατιν. Recte incedit, ὁρθῶς βαίνει.

1) Τὰ ἐπόμενα μέχρι τέλους τῆς περιόδου δὲν ἀναγινώσκονται ἐν τῷ λατιν.

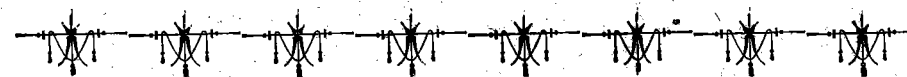
2) Τὸ ἐπόμενον χωρίον μέχρι τοῦ: «Τὸ δὲ Ἰησοῦς παρεδόθη» δὲν ὑπάρχει ἐν τῷ λατιν.

γῆν τῶν ὑπαρχόντων ὁμῶν μετὰ χαρὰς προσεδέξατο, γινώσκοντες ἔχειν κρείττονα ὑπαρξιν ἐν οὐρανοῖς» (Ἐβρ. ι' 34).

Ταῦτα γὰρ ὁφείλει ὁ ἄνθρωπος ποιῆσαι, ἐπὶ τὸ δυνήσθαι μετ' αὐτοῦ ἀναβῆναι ἐπὶ τὸν σταυρόν. Ἐάν γὰρ μὴ ποιήσῃς, ἂ ἐποίησες, κατὰ τὴν δύναμιν σου ὡς ἄνθρωπος, οὐ δυνήσῃ ἐπιβῆναι τῷ σταυρῷ¹⁾. Τὸ δὲ «ἦν ὥρα ἕκτη» ὅτε ἐσταυρώθη ἐν στυφνότητι καρδίας, ἕνεκεν τῆς σωτηρίας ἡμῶν, τύπος ἡμῶν ἐστὶ, πρὸς τὸ ἐνδυναμωθῆναι ἡμᾶς πρὸς πᾶσαν ἀκηδίαν καὶ μικροψυχίαν, ἕως οὗ ἀποθάνῃ ἡ ἁμαρτία κατὰ τὸ γεγραμμένον, ὅτι διὰ τοῦ σταυροῦ ἀπέκτεινε τὴν ἁμαρτίαν καὶ ἔχθραν ἐν αὐτῷ (Ἐφ. σ' 16). Τὸ δὲ ὅτι γέγονεν ὥρα ἐνάτη, ἔκραξε φωνῇ μεγάλη ὁ Ἰησοῦς: «Ἐλωτ, ἔλωτ, λιμὰ σαβαχθανί» (Μάρκ. ιε' 34), ἡμῶν ἐστὶ, τὸ μετὰ τὴν ἐπὶ τὰ πάθη, ὑπομονὴ τῆς θλίψεως, ἕως οὗ σθεσθῶσιν, παρρησιάζεσθαι λοιπὸν ἐν πάσῃ ταπεινοφροσύνῃ καὶ βοᾶν πρὸς τὸν Θεόν. Τὸ δὲ ἐν τῷ δύναι τὸν ἥλιον, παρέδωκε τὸ πνεῦμα, τύπος ἡμῶν ἐστὶν, ὅτι ἐὰν ἐλευθερωθῇ ὁ νοῦς ἀπὸ πάσης ἐλπίδος τοῦ κόσμου τούτου τῶν ὁρωμένων, τοῦτό ἐστι τὸ σημεῖον, ὅτι ἀπέθανεν ἐν σοὶ ἡ ἁμαρτία. Τὸ δὲ «Ἐσχίσθη τὸ καταπέτασμα ἀπὸ ἄνωθεν ἕως κάτω» (Ματθ. κζ' 51) εἰς δύο, τύπος ἡμῶν ἐστὶν, ὅτι ἐὰν ἐλευθερωθῇ ὁ νοῦς, ἡ μεσότης, ἣν ἔχει μετὰ αὐτοῦ καὶ τοῦ Θεοῦ, ἀπέρχεται. Τὸ δὲ: «Πέτραι διερράγησαν, καὶ τὰ μνημεῖα ἠνεψύχθησαν» (αὐτόθι 52) τύπος ἡμῶν ἐστὶν, ὅτι ἐὰν ὁ θάνατος ἐκείνος γένηται ἡμῖν, πᾶσα βαρύτης καὶ τύφλωσις, καὶ τὰ ἐπικείμενα τῇ ψυχῇ, διαρρήσεται²⁾, καὶ αἱ αἰσθήσεις, αἱ θανατοῦσαι καὶ καρποφοροῦσαι τῷ θανάτῳ, ὑγιαίνουν καὶ ἐγείρονται ἀήττητοι. Τὸ δὲ ἐνελιχθῆναι αὐτὸν ἐν σινδόνι καθαρᾷ καὶ ἀρώμασιν, ἡμῶν ἐστὶν, ὅτι μετὰ τὸν θάνατον ἐκείνου ἁγιασμός ἐστὶν ἐντετυλιγμένος καὶ ἀφθαρσία ἀναπαύουσα αὐτόν. Τὸ δὲ: «Ἐθηκαν αὐτὸν ἐν μνημείῳ καινῷ, ἐν ᾧ οὐδεὶς ἦν τεθεῖς» (Ἰωάν. ιθ' 4) καὶ προσεκόλλησαν λίθον μέγαν τῇ θύρᾳ, τύπος ἡμῶν ἐστὶν, ὅτι ἐὰν ἐλευθερωθῇ ὁ νοῦς ἀπὸ πάντων τούτων καὶ σαββατίσῃ, ἐστὶν ἐν ἑτέρῳ αἰῶνι καὶ νῷ καινὰ λογιζόμενος, προσέχων ἐν οἷς οὐκ ἔστι τι φθαρτόν, λογιζόμενος τὰ ἀφθαρτα. Λοιπὸν: «Ὅπου ἐστὶ τὸ πτώμα, ἐκεῖ συναχθήσονται καὶ οἱ ἀετοί» (Ματθ. κδ' 28). Καὶ τό: «ἀνέστη ἐν δόξῃ, ἐν δόξῃ τοῦ Πατρὸς αὐτοῦ, καὶ ἀνῆλθεν εἰς οὐρανοῦς, ἐκάθησέ τε ἐν δεξιᾷ τῆς μεγαλωσύνης ἐν ὑψίστοις» (Ἐβρ. α' 3), ἡμῶν ἐστὶν, κατὰ τὸν λόγον τοῦ Ἀποστόλου: «Εἰ οὖν συνηγέρθητε τῷ Χριστῷ, τὰ ἄνω ζητεῖτε, οὗ ὁ Χριστός ἐστιν ἐν δεξιᾷ τοῦ Θεοῦ καθημένος, τὰ ἄνω φρονεῖτε, μὴ τὰ ἐπὶ τὴν γῆν, ἀπεθάνετε γάρ» (Κολ. γ' 1 - 3). Δυνατὸν δὲ ἐστὶ τὸ ὄνομα αὐτοῦ, τὸ τίμιον, τὸ ποιοῦν ἔλεος, γενόμενον τύπον τοῖς ἁγίοις ἐν παντί, ἐπιλαβέσθαι τῆς ἀσθενείας ἡμῶν πρὸς τό, κατὰ τὴν πτωχείαν ἡμῶν, καταλείψαι τὰς ἁμαρτίας ἡμῶν, καὶ εὐρεῖν ἔλεος μετὰ τῶν ἀξίων αὐτοῦ. Ἀμήν.

1) Ἡ τελευταία περίοδος δὲν ἀναγινώσκεται ἐν τῷ λατιν.

2) Διαρρήγνυται.



ΛΟΓΟΣ ΙΔ'.

Προῤίς περὶ πένθους.

29/L

Ὁ δαί μοι, Οὐαί μοι¹⁾, ὅτι οὐπω ἡλευθερώθην ἀπὸ τινος²⁾ τῆς γένεως! Οἱ ἔλκοντες εἰς αὐτὴν ἔτι καρποφοροῦσιν ἐν ἐμοὶ καὶ πάντα τὰ ἔργα αὐτῆς κινεῖται ἐν τῇ καρδίᾳ μου. Οἱ καταποντίζοντές με ἐν τῷ πυρί, ἔτι κινουῦσιν ἐν τῇ σαρκί μου, βουλόμενοι καρποφορῆσαι. Οὐπω γὰρ ἔγνων ἀπεντεθῆναι ποῦ ἀπελεύσομαι, οὐπω μοι ἡτοιμάσθη ἡ εὐθεῖα ὁδός, οὐπω ἡλευθερώθην ἀπὸ τῶν ἐνεργειῶν, τῶν οὐσῶν ἐν τῷ ἔρει, τῶν μελλόντων³⁾ με κολύειν, διὰ τὰ ἐν ἐμοὶ πονηρὰ αὐτῶν ἔργα. Οὐπω εἶδον λυτρωτήν, ἐλθόντα διασωσά με ἐξ αὐτῶν, ἔτι γὰρ ἡ κακία αὐτῶν καρποφορεῖ ἐν ἐμοί. Οὐπω εἶδον παρρησίαν μετὰξὺ ἐμοῦ καὶ τοῦ κριτοῦ. Οὐπω ἑμαρτυρήθην μὴ εἶναι ἄξιός θανάτου. Οὐπω ἀπέστην κακούργων. Οὐκ εὐφραίνεται κακοῦργός ἐν φυλακῇ ἀποκεκλεισμένος. Οὐ δύναται ποιῆσαι τὸ θέλημα αὐτοῦ, θεθεῖς σιδήρῳ. Οὐ διδάσκει ἄλλον, ἀποκεκλεισμένος εἰς ξύλον. Οὐ μνημονεύει τὰς ἀναπαύσεις, ὡς ἐν πόνοις ὑπάρχων. Οὐκ ἐσθίει ἐν ἡδονῇ, δεδεμένος τὸν τράχηλον αὐτοῦ, οὐδὲ διαλογίζεται ἐπὶ τὸ ποιῆσαι πονηρὰ, ἀλλ' ἐν ὁδῷ καρδίας κλαίει, διότι ὅλως ἤμαρτε πάντα τὰ πονηρὰ καὶ τὰς κολάσεις, ἃς ποιοῦσιν αὐτῷ, λέγει περὶ αὐτῶν, ναὶ ἄξιός εἰμι, διαλογιζόμενος αἰεὶ τί ἔσται τὰ ἔσχατα αὐτοῦ, ἐξερευνῶν τὰς τιμωρίας κατὰ τὰς ἁμαρτίας αὐτοῦ, ἀμεριμναί ἡ καρδία αὐτοῦ τοῦ μὴ κρῖναι τινα, ὁ πόνος τῶν βασάνων κατατρῶγει τὴν καρδίαν αὐτοῦ.

Β'. Οὐαὶ πικρόν ἐστὶν αὐτῷ ἡ μελέτη· οὐκ ἐνδυναμοὶ ἄλλους μὴ ἀκηδιᾶν· μέριμνα βρώσεως οὐκ ἔστιν αὐτῷ ἡ φροντίς· τὸ ἔλεος τῶν ποιοῦντων μετ' αὐτοῦ ἔλεός ἐστιν· οὐκ οἶδε τὴν γεῦσιν αὐτῶν ἀπὸ τῆς λύπης, διότι ὅλως ἤμαρτεν. Ὀνειδιζόμενος οὐκ ἀποκρίνεται αὐτοῖς ἐν θυμῷ, βαστάζει τοὺς πόνους, λέγων ἄξιός εἶναι αὐτῶν, γέλως ὁδόντων ἀπέστη ἀπ' αὐτοῦ, κινεῖ τὴν κεφαλὴν αὐτοῦ ἐν στεναγμῷ, μνημονεύων τοῦ δήματος, οὗ μέλλει παραστήναι· ἐὰν ἀκούσῃ ρήματα, οὐ λέγει καλῶς ἢ κακῶς, ἐὰν εἰσι⁴⁾ καλὰ ἢ κακὰ, οὐ παραδέχονται αἱ ἀκοαὶ αὐτοῦ· τὰ βλέφαρα αὐτοῦ ρέουσιν ὕδωρ, διὰ τοὺς πόνους ἐν οἷς συνέχεται. Ἐὰν ἐστὶν⁵⁾ ἐξ εὐγενῶν γονέων, πλέον λυπεῖται διὰ τὴν αἰσχύνην τῶν μελλόντων αὐτὸν θεωρεῖν ἐν τῷ δήματι· τοῦ

1) Ἐβρ. β.δλ. σ' ὑπόθ. λδ' σ. 98.

2) Ἐν τῷ λατιν. Igne (πυρρός), ὑπερ δρθότερον.

3) Ὁρθότερον, μελλουσῶν.

4) Ἀντί, ἐὰν ᾧσι.

5) Ἀντί, ἐὰν ᾧ ἢ, εἰ ἐστὶν.

βήματος ἐτοιμαζομένου δι' αὐτόν, οὐ προσέχει τῇ δῆμῳ, ὅτι καλοὶ εἰσιν ἢ κακοί· ἐάν εἰσιν ¹⁾ ἄλλοι συνδεδεμένοι αὐτῷ, οὐ προσέχει αὐτοῖς, οὐδὲ συσκέπτεται μετ' αὐτῶν τὸ τί ποιήσῃ, «Ἐκαστος γὰρ βασιλεύει τὸ φορτίον αὐτοῦ» (Γαλ. στ' 5). Ἐλκόμενος ἀναιρεῖσθαι τὸ πρόσωπον αὐτοῦ ἐκκοιτιόμενον ²⁾, οὐδεὶς τῶν ἀνθρώπων ὑπὲρ αὐτοῦ λόγον ποιεῖται, διὰ τὸν φόβον τῶν βασάνων· ὁμολογεῖ ἅπερ ἔπραξε, κριθῆναι ἀξίως, ὡς ἡμαρτεν ³⁾.

Γ'. Ἔως πότε οὖν μεθύω ἀνευ οἴνου, καὶ ἀμελῶ ἔχων ταῦτα πρὸ ἐμοῦ! Ἡ σκληρότης τῆς καρδίας μου ἐξήρανε τοὺς ὀφθαλμούς μου, καὶ ἡ μελέτη τῆς φροντίδος ἐξήρανε τὴν κεφαλὴν μου, καὶ ὁ περιορισμὸς τῆς καρδίας μου ἐποίησέ μοι λήθην, ἕως τῆς ὥρας τοῦ σκότους. Ἡ ἀνάγκη τοῦ σώματος ἐδησέ με, καὶ ἡ ἀπώλεια ἐνοχλεῖ μοι καταλαβεῖν τὴν ὁδόν. Οὕτω ἔσχον φίλον, ἵνα λαλήσῃ περὶ ἐμοῦ, οὐδὲ ἔχω δῶρον, ἵνα πέμψω τοῖς πόλιταις. Ἡ ἀγγελία τῶν κακῶν μου ἔργων οὐκ ἐξ αὐτοῦ γνωρίσας με. Ἐὰν παρακαλῶ αὐτούς, οὐ προσέχουσιν μοι· ὁρῶσι γὰρ με, ὅτι οὕτω ἐπαυσάμην ἐκ τῶν ἀλλαγῶν μου· οὐ παρακαλῶ γὰρ ἐκτεταμένην καρδίαν, οὐδὲ ὁ σκόλοψ τῶν ἁμαρτιῶν μου οὕτω γέγονεν ἀδειάλειπτος, κεντῶν τὴν καρδίαν μου· τὸ φορτίον τῶν ἀμελειῶν μου οὕτω ἐβαρύνθη ἐπ' ἐμέ· οὕτω ἔγνων ἐξ ὁλοκλήρου τὴν δύναμιν τοῦ πυρός, ἐπεὶ ἠγωνισάμην ἀν' μηδὲ ἐμπροσθέν εἰς αὐτό. Φωνὴ ἐστὶν ἐν τοῖς ὡαί μου, ὅτι πρόκειται μοι κόλασις, ἐπειδὴ ἐν ἀληθείᾳ οὕτω ἠγνισα τὴν καρδίαν μου ⁴⁾· τὰ πλήγματα γεγόνασιν οὐλὴ ἐν τῇ σωματί μου, ἀλλὰ οὕτω ὤζεσαν ⁵⁾, ἵνα ζήτησῶ φάρμακον. Σκεπάζω τὰ πλήγματα τῶν θελῶν ἀπὸ τῶν ἀνθρώπων, καὶ οὐ δύναμαι ὑπομεῖναι, ἵνα ἀποσπάσῃ αὐτὰ ὁ ἱατρός· προσέθηκε μοι ἐμβροχὰς βαλεῖν εἰς τὰ πλήγματα, ἀλλ' οὐκ εἰμι στερεοκάρδιος ὑπομεῖναι τὴν στύψιν αὐτῶν· ὁ ἱατρὸς ἀγαθὸς ἐστίν, οὐ ζητεῖ μισθοὺς παρ' ἐμοῦ, καὶ ἡ ὀκνηρία μου οὐ συγχωρεῖ ἀπελθεῖν πρὸς αὐτόν. Ἐρχεται αὐτὸς πρὸς με τοῦ θεραπεύσαι με καὶ εὐρίσκει με ἐσθλόντα τὰ ἐκλύοντα τὰ πλήγματα. Παρακαλεῖ με παύσασθαι ἀπὸ τοῦ νῦν, καὶ ἡ ἡδονὴ τῆς γεύσεως αὐτῶν ἀπατᾷ τὴν καρδίαν μου. Ὅταν ἀποφάγω τότε μεταμελοῦμαι, ἀλλ' ἡ μεταμέλειά μου οὐκ ἐστὶν ἀληθής. Ἀποστέλλει μοι θρώσιν, ὅτι ⁶⁾ φάγε, ἵνα ὑγιάνῃς, καὶ ἡ πονηρὰ συνήθεια οὐ συγχωρεῖ μοι δέξασθαι αὐτήν. Ἐσχάτον τούτων πάντων, οὐκ οἶδα τί ποιήσω. Κλαύσατε οὖν σὺν ἐμοὶ πάντες ἀδελφοί μου, εἰ γινώσκοντές με, ἵνα ἔλθῃ μοι βοήθεια ὑπὲρ τὴν δύναμίν μου καὶ κατακυριεύσῃ μου, ἵνα ἀξιὸς γένωμαι μαθητῆς γενέσθαι αὐτῷ· ὅτι αὐτοῦ ἐστὶν ἡ δύναμις εἰς τοὺς αἰῶνας. Ἀμήν.

1) Ἀντί, ἐάν ὦσιν.

2) Ἐννοητέον, ἔχει. Ἐν τῇ λατιν. Oculos humi defixos tenet, κατὰ χθονὸς τὰ ὄμματα προσηλωμένα ἔχει.

3) Ἀρκεταὶ παραλλαγὰι τοῦ κειμένου ἐν τῇ λατιν.

4) «Ἐπειδὴ ἐν ἀληθείᾳ οὕτω ἠγνισα τὴν καρδίαν μου» δὲν ἀναγινώσκεται ἐν τῇ λατ.

5) Συνηθέστερος ὁ τύπος ὤζεσαν.

6) Ἦτοι, ὅτι, λέγων.



ΛΟΓΟΣ ΙΕ'.

Περὶ ἀποταγῆς.

Ἄ' γαπητοὶ φροντίσωμεν ¹⁾ ἑαυτῶν, ὅτι «ὁ καιρὸς συνεσταλμένος ἐστὶ τὸ λοιπόν» (Α' Κορινθ. ζ' 29), καὶ οὐ δύναται τις φροντίσαι τῆς ἐαυτοῦ ψυχῆς, ὅσον φροντίζει τοῦ σώματος· καὶ ὡς περ οὐ δύναται τις ἐνὶ ὀφθαλμῷ προσέχειν εἰς τὸν οὐρανόν, καὶ ἐνὶ ἐπὶ τὴν γῆν, οὕτως οὐδὲ ὁ νοῦς δύναται φροντίσαι τὰ τοῦ Θεοῦ καὶ τὰ τοῦ κόσμου· τὰ γὰρ μὴ βοηθοῦντά σοι, ὅταν ἐξέλθῃς ἀπὸ τοῦ σώματος, αἰσχύνῃ ἐστὶ σοι τοῦ φροντίσαι αὐτά. Ἔχε τὸν Θεόν ²⁾, ὅτι προσέχει σοι ἐν παντὶ πράγματι, ὃ ποιεῖς, ἔχε τὸν Θεόν, ὅτι βλέπει ἐν τῇ λογισμῷ σου. Ἄ γὰρ αἰσχύνῃ ποιῆσαι ἐνώπιον τῶν ἀνθρώπων, αἰσχύνῃ αὐτὰ ἐστὶ λογιῶσθαι κρυπτῶς· «Ἀπὸ γὰρ τοῦ καρποῦ τὸ δένδρον γινώσκεται» (Ματθ. ιβ' 33)· οὕτως ὁ νοῦς ἀπὸ τῆς θεωρίας αὐτοῦ ἐπιγινώσκεται τοὺς λογισμοὺς αὐτοῦ, καὶ ἡ ψυχὴ ἢ λογικὴ γνωρίζει ἑαυτὴν ἀπὸ τῆς θεωρίας αὐτῆς ³⁾. Μὴ λογίζου οὖν σεαυτὸν ἀπαθῆ, ὅσον πεῖθει σε ἡ ἁμαρτία· ὃ ἐδόθη ἐλευθερία, οὐκέτι λογίζεται αὐτῷ, ὃ ἔπραξε τῆς παρὰ φύσεως ⁴⁾· μὴ λογίζου οὖν σεαυτὸν ἐλεύθερον, ὅσον παροργίζεις τὸν σεαυτοῦ Δεσπότην, οὐ γὰρ ἔρχεται ἐλευθερία, ὅσον ἐπιθυμεῖ σου ἡ καρδία τι τῶν τοῦ κόσμου. Φρόντισον τοῦ ἑαυτοῦ ⁵⁾ σώματος, ὡς ναοῦ Θεοῦ ⁶⁾, φρόντισον, ὡς μέλλων ἀναστῆναι καὶ ἀπολογίσασθαι τῷ Θεῷ· φοβήθητι τὸν Θεόν, ὡς μέλλον αὐτῷ λόγον διδόναι περὶ πάντων, ὃν ἔπραξας. Ὡς περ, ἐὰν πληγῇ σου τὸ σῶμα, φροντίζεις τοῦ θεραπεύσαι αὐτό, οὕτω φρόντιζε εἶναι αὐτὸ ἀπαθὲς ἐν τῇ ἀναστάσει. Διαλογίζου ἐν ἑαυτῷ καθ' ἐκάστην, ποῖον πάθος ἐνέκησας, πρὸ τοῦ αἰτήσης ⁷⁾ περὶ τῶν αἰτημάτων σου. Ὡς περ ἡ γῆ καρπὸν οὐ δύνα-

1) Ἐν τοῖς ἔργοις τοῦ ἁγ. Ἀθανασίου, Πατριάρχου Ἀλεξανδρείας (Πατρ. Migne τόμ. 28 σ. 1410) εὐρίσκεται: «Λόγος διακριτικὸς, καὶ εἰς τὰς ἐντολὰς τοῦ Θεοῦ τοῖς ἀποταξαμένοις καὶ σωθῆναι θελουμένοις» συναριθμούμενος ἐν τοῖς νόθοις, ὅστις ἀρχεται ἀπαρραλλάκτως ὡς ὁ παρὼν μέχρι τοῦ: «Τὰ τοῦ Θεοῦ καὶ τὰ τοῦ σώματος», τὰ δὲ λοιπὰ τοῦ λόγου ἀποτελοῦνται ἐκ τοῦ ἐπομένου ιζ' λόγου.

2) Ἦτοι, πρὸ τῶν ὀφθαλμῶν. Ἐν τῇ λατιν. Deum time, τὸν Θεόν φοβοῦ.

3) «Καὶ ἡ ψυχὴ ἢ λογικὴ» κτλ. μέχρι τέλους τῆς περιόδου, δὲν ἀναγινώσκεται ἐν τῇ λατινικῇ.

4) Ἐν τῇ λατιν. Qui vera fruitur libertate, is in eorum quae turpiter admisit, meditatione non immoratur, ὁ ἀληθοῦς ἀπολαύων ἐλευθερίας δὲν ἐνδιατρίβει περὶ τὴν μελέτην ἐκείνων, ἅπερ αἰσχροῦς παρεδέξατο.

5) Τοῦ σεαυτοῦ.

6) Ἐν τῇ λατιν. Fa te cura sollicitet, ἡ αὐτὴ κατεσχέτω σε φροντίς.

7) Μᾶλλον, πρὸ τοῦ ἀν' αἰτήσης.

ται ποιῆσαι, ἄνευ σπέρματος καὶ ὕδατος, οὕτως οὐ δύναται ἄνθρωπος μετανοῆσαι, ἄνευ ταπεινοφροσύνης καὶ κόπου σώματος. Διὰ δέρων κεκερασμένον ἀνθεὶ ὁ σπόρος, οὕτω καὶ ὁ ἄνθρωπος διὰ τῶν ἐντολῶν ἀνθεὶ καὶ ὁ νοῦς αὐτοῦ τοῦ φυλάξαι τὰς ἐντολὰς αὐτοῦ. Αὕτη ἐστὶν ἡ πίστις ἡ εἰς Θεόν, καὶ ὁ φόβος τοῦ Θεοῦ, τοῦ μὴ λυπήσαι τὴν ἐκείνου συνέδῃσιν. Ἐὰν σπαρῇ σοι ἡ ἡδονὴ τῆς πορνείας, καθημένῳ ἐν τῷ κελλίῳ σου, βλέπε, ἀντίστα τῷ λογισμῷ μὴ ἀρπάσῃ σε. Σπούδασον μνημονεύσαι τοῦ Θεοῦ, ὅτι προσέχει σοι, καί, εἴ τι διαλογίζῃ ἐν τῇ καρδίᾳ σου, ἀνακεκαλυμμένα εἰσὶν ἐνώπιον αὐτοῦ.

Β'. Εἰπέ οὖν τῇ ψυχῇ σου, εἰ αἰσχύνῃ ἁμαρτωλοὺς ὁμοίους σου τοῦ μὴ εἰδέναι σε ἁμαρτάνοντα, πόσῳ μᾶλλον τὸν Θεόν, τὸν προσέχοντα τὰ κρυπτά τῆς καρδίας σου; καὶ ἀπὸ τῆς διακρίσεως τοῦ λογισμοῦ τούτου, ὁ φόβος τοῦ Θεοῦ ἀποκαλύπτεται ἐν τῇ ψυχῇ σου· καὶ ἐὰν ἀκολουθήσῃς τῷ φόβῳ τοῦ Θεοῦ, ἀκίνητος γίνῃ, καὶ οὐκέτι διασθῆναι δύνασαι ὑπὸ τῶν παθῶν, καθὼς γέγραπται: «Οἱ πεποιθότες ἐπὶ Κύριον, ὡς ὅρος Σιών, οὐ σαλευθήσεται εἰς τὸν αἰῶνα ὁ κατοικῶν Ἱερουσαλὴμ» (Ψαλμ. ρκδ' 1). Ὁ πιστεύων ὅτι ἐστὶ κρίσις, ἐὰν ἐξέλθῃ ἀπὸ τοῦ σώματος, οὐ δύναται κρίναι τὸν πλησίον αὐτοῦ ἐν παντὶ πράγματι, ὡς μέλλον ἀπολογίαν δοῦναι τῷ Θεῷ περὶ πάντων τῶν ἔργων αὐτοῦ, καθὼς γέγραπται, ὅτι: «Δεῖ ἡμᾶς παραστήναι τῷ δῆματι τοῦ Χριστοῦ, ἵνα ἕκαστος ἡμῶν ἀπολήψῃται κατὰς τὰς πράξεις αὐτοῦ, ὡς ἐποίησεν ἐν τῷ σώματι, εἴτε ἀγαθὸν εἴτε πονηρόν» (Β' Κορινθ. ε' 10). Ὁ πιστεύων ὅτι ἐστὶ βασιλεία τοῖς ἁγίοις, φροντίζει φυλάξαι ἐκείτον, ἕως τῶν μικρῶν καὶ ἐλαχίστων, ὅπως γένῃται σκευὸς ἐκλεκτὸν, γέγραπται γάρ, ὅτι: «Ὁμοία ἐστὶν ἡ βασιλεία τῶν οὐρανῶν σαγήνῃ βληθείσῃ εἰς τὴν θάλασσαν, ἣ τις συνῆξεν ἀπὸ παντὸς γένους ἰχθύων, πληρωθεῖσαν δὲ εἴλκυσαν αὐτήν» (Ματθ. ιγ' 47 - 48), καὶ ἐξελέξαντο τὰ μὲν καλὰ εἰς τὴν ἁγίαν αὐτοῦ βασιλείαν, τὰ δὲ πονηρὰ ἐξέβαλον εἰς τὴν γέενναν¹⁾. Ὁ πιστεύων ὅτι μέλλει φύσει τὸ σῶμα αὐτοῦ ἐγείρεσθαι ἐν τῇ ἡμέρᾳ τῆς ἀναστάσεως, ὀφείλει φροντίσαι καὶ καθαρίσαι αὐτὸ ἀπὸ παντὸς μολυσμοῦ, γέγραπται γάρ, ὅτι: «Ὁς μετασχηματίζει τὸ σῶμα τῆς ταπεινώσεως ἡμῶν εἰς τὸ γενέσθαι αὐτὸ σύμμορφον τῷ σώματι τῆς δόξης αὐτοῦ κατὰ τὴν ἐνέργειαν τοῦ δύνασθαι αὐτόν» (Φιλιπ. γ' 21). Ὁ ἐνώκησεν ἡ ἀγάπη τοῦ Θεοῦ ἐν αὐτῷ, οὐκέτι δύνανται αὐτόν τι τοῦ κόσμου τούτου ἀφορίσαι ἀπὸ τοῦ Θεοῦ, γέγραπται γάρ: «Τίς ἡμᾶς χωρίσει ἀπὸ τῆς ἀγάπης τοῦ Χριστοῦ; θλίψις ἢ στενοχωρία ἢ λοιμὸς ἢ γυμνότης ἢ κίνδυνος ἢ μάχαιρα;» (Ρωμ. η' 35). Δυνατὸς δὲ ὁ Θεός, εὗρεθῆναι ἡμᾶς ἐν τοῖς μηδὲν τοῦ κόσμου τούτου ἀφορίσασιν αὐτοὺς ἀπὸ τῆς ἀγάπης τοῦ Χριστοῦ, ὅπως εὐρωμεν μετὰ πάντων ἔλεος διὰ τῆς δυνάμεως τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, ὅτι Αὐτῷ ἡ δόξα, οὖν τῷ ἀνάρχῳ Πατρὶ, καὶ τῷ ζωοποιῷ Πνεύματι, νῦν καὶ ἀεὶ καὶ εἰς τοὺς αἰῶνάς τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

1) Πληρέστερον ἐν τῷ Ἑλληνικῷ.

ΛΟΓΟΣ ΙΣΤ'.¹⁾

Περὶ τῆς χαρᾶς τῆς γενομένης τῇ ψυχῇ, τῇ θελούσῃ δουλεύειν τῷ Θεῷ.

27/2

Ε' ἂν πρώτοις μὲν ἀσπάζομαι σε ἐν φόβῳ Θεοῦ, καὶ παρακαλῶ, ὅπως τέλειος ᾖ κατὰ τὸ εὐάρεστον αὐτῷ, ἵνα ὁ κόπος μὴ γένῃται ἀργός, ἀλλ' ἵνα σφόν δέξηται αὐτὸν ὁ Θεὸς ἐν χαρᾷ παρὰ σοῦ. Ὅστις γὰρ πραγματευοῖται²⁾ καὶ κερδήσῃ, χαίρει καὶ οὐ λογίζεται τοὺς κόπους, οὓς ὑπέμεινε, διότι ἔμαθεν. Ὅστις ἐγγίμῃ γυναῖκα, εἰ ἀνέπαυσεν αὐτὸν καὶ ἐφύλαξε καλῶς³⁾, εὐφραίνεται ἡ καρδία αὐτοῦ ἐπ' αὐτῇ θαρρῶν. Ὅστις ἐστρατεύθῃ⁴⁾ καὶ ὑπερεῖδε τὸν θάνατον αὐτοῦ, πολεμῶν ὑπὲρ τοῦ βασιλέως αὐτοῦ, ἕως οὗ στεφανωθῇ, προέκοψεν. Ἰδοὺ ταῦτα⁵⁾ ἐστὶ τὰ ἔργα τοῦ κόσμου τούτου τοῦ ἀπολλυμένου⁶⁾ καὶ ταῦτα οὕτω ποιοῦντες χαίρουσι, διότι προέκοψαν τῷ ἔργῳ αὐτῶν. Πόσῃν χαρὰν⁷⁾ νομίζεις γενέσθαι τῇ ψυχῇ τοῦ ἀρξαμένου δουλεύειν τῷ Θεῷ, καὶ τελειώσαντος αὐτοῦ τὸ ἔργον; ὅτι ἐν τῇ ἐξόδῳ αὐτοῦ τῇ ἐκ τοῦ κόσμου τούτου, τὸ ἔργον αὐτοῦ προάξει αὐτῷ καὶ χαρήσονται μετ' αὐτοῦ ἄγγελοι, ὅταν ἴδωσιν αὐτὸν ἀπαλλαγέντα ἐκ τῶν ἐξουσιῶν τοῦ σκότους. Ὅταν γὰρ ἐξέλθῃ ἡ ψυχὴ ἀπὸ τοῦ σώματος, πορεύονται μετ' αὐτῆς οἱ ἄγγελοι, καὶ τότε ἐξέρχονται εἰς συνάντησιν αὐτῆς πᾶσαι αἱ δυνάμεις

1) Ὁ λόγος οὗτος εἶναι δέκατος ἑβδόμος ἐν τῷ λατινικῷ.

2) Ὁ πραγματευόμενος, ὅταν κερδήσῃ, χαίρει, ὁ διδάχθεις τέχνην καὶ μαθὼν καλῶς, χαίρει τοὺς κόπους, οὓς ἔσχεν εἰς οὐδὲν λογιζόμενος. Ἐν Σαβ. κώδ. ὑπ' ἀρ. 408, ἀναγομένη περὶ τὰ τέλη τοῦ ἐνάτου ἢ ἀρχῆς τοῦ δεκάτου αἰῶνος, καθ' ὃν καὶ αἱ ἐφεξῆς παραλλαγαὶ τοῦ κειμένου.

3) Ἐν τῷ λατ. Eam studiosè observat atque custodit, ἐπιμελῶς τηρεῖ καὶ φυλάττει αὐτήν.

4) Ὁ στρατευθεὶς καὶ δόξαν λαθὼν καταφρονεῖ τοῦ ἑαυτοῦ θανάτου, πολεμῶν μετὰ τῶν ἐχθρῶν τοῦ βασιλέως, ἕως οὗ στεφανῶθῃ.

5) Ἰδοὺ αὐταὶ αἱ πράξεις εἰσὶ τούτου τοῦ βίου.

6) Ἐδεργ. βιβλ. α' ὑπόθ. ι' σ. 34.

7) Τί οὖν οὐ λογίζῃ ὅτι ὁποία χαρὰ ἐστὶ γινόμενη ἐν τῇ ψυχῇ τοῦ ἐμβαλόντος ἑαυτὸν. Ἐν τῷ 633 κώδ. Σαβαΐτ. συλλογῆς αἰῶνος ΙΔ' σ. 31β καὶ ἐν τῷ 461 Σιναΐτικῷ κώδικι ΙΕ' αἰῶνος σ. 181α εὐρίσκεται τεμάχιον τὴν ἐξῆς φέρον ἐπιγραφὴν: «Ἐκ τῆς πρὸς τὸν ἀββᾶν Ποιμένα ἐπιστολῆς τοῦ ἀββᾶ Μωϋσέως (αἰθίοπος), ὅπερ ἐστὶ κατὰ πάντα ὁμοίον πρὸς τὰ ἐνταῦθα τοῦ ἀββᾶ Ἡσαΐου, ἐκτὸς ἀσημάτων τινῶν παραλλαγῶν· ἐπειδὴ δὲ ὁ Σαβαΐτικὸς κώδιξ εἶναι πληρέστερος τοῦ Σιναΐτικοῦ, μεταφέρωμεν τὸ ἐν λόγῳ τεμάχιον ἐξ αὐτοῦ σ. 31β. «Τί οὖν χρὴ λογίζεσθαι ποία χαρὰ ἐστὶ ἐν τῇ ψυχῇ τοῦ ἐμβαλόντος ἑαυτὸν δουλεύσαι τῷ Θεῷ, καὶ τελειῶσαι αὐτοῦ τὸ ἔργον» καὶ γὰρ ἐν τῇ ἐξόδῳ αὐτοῦ τῇ ἐκ τοῦ σώματος τούτου, τὸ ἔργον αὐτοῦ προάξει αὐτὸν καὶ χαρήσονται μετ' αὐτοῦ οἱ ἄγγελοι τοῦ Θεοῦ, διότι εἶδον αὐτὸν σωθέντα ἀπὸ τῶν ἐξουσιῶν τοῦ σκότους. Ἐὰν (ὅταν) γὰρ ἡ ψυχὴ ἐξέλθῃ ἀπὸ τοῦ κόσμου, συνοδεύου-

τοῦ σκότους, θέλουσαι αὐτὴν κατασχεῖν, ἐξερευνῶντες ¹⁾ εἰ ἄρα ἔχουσι τι τῶν ἑαυτῶν ἐν αὐτῇ· τότε οὐχ οἱ ἄγγελοι πολεμοῦσιν αὐτοῖς, ἀλλὰ τὰ ἔργα, ἃ ἔπραξε, περιτειχίζει καὶ περιφυλάττει αὐτὴν ἀπ' αὐτῶν, ἵνα ἄφωνται αὐτῆς. Ἐὰν δὲ νικήσῃ τὰ ἔργα αὐτῆς, τότε ἄδουσιν πρὸ αὐτῆς οἱ ἄγγελοι, ἕως οὗ ἀπαντήσῃ τῷ Θεῷ ἐν εὐφροσύνῃ. Τότε ἐν τῇ ὥρᾳ ἐκείνῃ, ἐπιλανθάνεται παντὸς ἔργου τοῦ κόσμου τούτου, καὶ παντὸς τοῦ κόπου αὐτῆς. Ποιήσωμεν οὖν τὴν δύναμιν ἡμῶν, ἐργαζόμενοι καλῶς ἐν τῷ βραχεῖ καιρῷ τούτῳ, σῶσον τὸ ἔργον ἡμῶν ἀπὸ παντὸς κακοῦ, ἵνα δυνηθῶμεν σωθῆναι ἐκ τῶν χειρῶν τῶν ἀρχόντων ²⁾, τῶν προαγόντων ἡμῶν· πονηροὶ γὰρ εἰσι καὶ ἀνελεήμονες.

5/3 Β'. Μακάριος οὖν ἐστίν, ἐν ᾧ οὐχ εὐρεθήσεται τι τῶν ἐναντίων, ὅτι ἡ χαρὰ αὐτοῦ καὶ ἡ εὐφροσύνη καὶ ἡ ἀνάπαυσις καὶ ὁ στέφανος ὑπὲρ μέτρον ἐστίν. Τὰ δὲ τοῦ κόσμου τούτου πάντα τρέπεται, οἷ τε πραγματευόμενοι οἱ τε γαμήσαντες καὶ τὰ λοιπά, ἃ προείπον. Ἀγαπήτε ἀδελφεῖ, ποιήσωμεν τὴν δύναμιν ἡμῶν ἐν δάκρυσιν ἐνώπιον τοῦ Θεοῦ, ἵσως ἐλεήσῃ ἡμᾶς ἡ ἀγαθότης αὐτοῦ, καὶ ἐξαποστείλῃ ἡμῖν δύναμιν, ἕως οὗ καταπαλαίσωμεν, δι' ὧν καὶ ἐπράξαμεν, τοὺς ἄρχοντας τῆς πονηρίας, τοὺς πρὸ ἡμῶν ἀπαντῶντας. Φροντίσωμεν τοίνυν ἐν στρυφνότητι καρδίας ³⁾ καὶ κτησώμεθα ἑαυτοῖς ἐπιθυμίαν εἰς Θεόν, ἥτις σώσει ἡμᾶς ἀπὸ τῶν χειρῶν τῆς πονηρίας ⁴⁾, ὅταν ἐξέλθῃ ἐκεῖ εἰς συνάντησιν ἡμῶν. Ἀγαπήσωμεν τὸ ἀγαπᾶν τοὺς πτωχοὺς, ἵνα σώσῃ ἡμᾶς ἀπὸ τῆς φιλαργυρίας, ὅταν ἐξέλθῃ εἰς συνάντησιν ἡμῶν ⁵⁾. Ἀγαπήσωμεν τὸ εἰρηνεύειν μετὰ πάντων, μικρῶν τε καὶ μεγάλων, ἵνα φυλάξῃ ἡμᾶς ἀπὸ τοῦ μίσους, ὅταν ἐξέλθῃ εἰς συνάντησιν ἡμῶν. Ἀγαπήσωμεν πάντας τοὺς ἀδελφοὺς ἡμῶν, μηδενὸς μίσους ὄντος ἐν τῇ καρδίᾳ ἡμῶν εἰς τινα, μηδὲ ἀποδιδόντες τινὶ κακὸν (Ρωμ. ιβ' 17), ὅτι φυλάξει ἡμᾶς ἀπὸ τοῦ Βελίαρ, ὅταν

σιν αὐτῇ ἄγγελοι καὶ τότε συναντήσιν αὐτῇ πᾶσαι αἱ δυνάμεις τοῦ σκότους, θέλουσαι κωλύσαι αὐτὴν, ἐκζητοῦσαι, εἰ ἄρα ἔχει τι τῶν ἑαυτῶν ἐν ἑαυτῇ· τότε οὐχ οἱ ἄγγελοι ἀντιπολεμοῦσιν πρὸς αὐτὰς, ἀλλ' αἱ πράξεις, ἃς ἐποίησε περιτειχίζουσιν αὐτὴν ἀπ' αὐτῶν, ἵνα μὴ ἄφωνται αὐτῆς· ὅταν δὲ νικήσῃ τὰ ἔργα αὐτῆς, τότε ἄδουσι πρὸ αὐτῆς οἱ ἄγγελοι, ἕως οὗ ἀπαντήσῃ τῷ Θεῷ ἐν εὐφροσύνῃ· τότε λοιπὸν ἐν τῇ ὥρᾳ ἐκείνῃ ἐπιλησθήσεται παντὸς τοῦ καμάρτου αὐτῆς καὶ παντὸς ἔργου τοῦ κόσμου τούτου. Τοίνυν καὶ ἡμεῖς ἀδελφοί, ποιήσωμεν τὴν ἑαυτῶν δύναμιν, ἐργαζόμενοι καλῶς ἐν τῷ μικρῷ βίῳ τούτῳ καὶ πονηρῷ, φυλάττοντες τὸ ἔργον ἡμῶν ἀπὸ πάσης πονηρίας ἐργασίας, καὶ ἵσως δυνηθῶμεν σωθῆναι ἀπὸ τῶν χειρῶν τῶν πονηρῶν, τῶν ἐρχομένων πρὸ ἡμῶν· κατισχύσουσι γὰρ ἡμῶν ἐν παντὶ πράγματι, καὶ ἐξερευνήσουσι πᾶν ἔργον ἡμῶν, πονηροὶ γὰρ εἰσι καὶ ἀνηλεεῖς. Μακάριος, ὅστις οὐχ εὐρεθήσεται ἐν αὐτῷ τι τῶν ἐξ αὐτῶν, διότι ἡ εὐφροσύνη αὐτοῦ, καὶ ἡ ἀνάπαυσις, αἰδῖος ἐστίν. Ἐν δὲ τῷ Συναῖτ κώδ. ἔπονται τὰ ἑξῆς: «Διότι ἡ χαρὰ αὐτοῦ καὶ ἡ εὐφροσύνη, καὶ ἡ ἀνάπαυσις καὶ ὁ στέφανος ἀπαράλλακτος ἐστίν. Οἱ δὲ τοῦ κόσμου τούτου πάντες μεταβάλλονται, εἴτε οἱ πραγματευόμενοι, εἴτε οἱ γήμαντες, εἴτε οἱ στρατευόμενοι· πᾶσα γὰρ ἡ δόξα τοῦ κόσμου τούτου εἰς οὐδὲν ἐστίν».

1) Σχῆμα κατὰ σύναξιν, κατωτέρω «οἱ ἄγγελοι πολεμοῦσιν αὐτοῖς»

2) Ἦτοι τῶν ἐχθρῶν ἡμῶν. Ὡς ἐν τῷ λατίν. Inimicorum nostrorum.

3) Μετ' ἀκριβείας.

4) Πορνείας, ἵνα μὴ ἔκει ἀπαντήσῃ ἡμῖν, ἐὰν ἐξέλθῃμεν ἐκ τοῦ σκότους.

5) Τὴν φιλόπτωχίαν, ἵνα ἀπαντήσῃ ἡμῖν ἐκπορευομένων ἡμῶν.

ἐξέλθῃ εἰς συνάντησιν ἡμῶν. Ἀγαπήσωμεν τὴν ταπεινοφροσύνην ἐν ἅπασι, βαστάζοντες τὸν λόγον τοῦ πλησίον, καὶ ἐὰν ἐκπλήξῃ ἡμᾶς ἡ ὀνειδίσις, ἥτις φυλάξει ἀπὸ τῆς ὑπερηφάνειας, ὅταν ἐξέλθῃ εἰς συνάντησιν ἡμῶν. Ἐκζητήσωμεν τὴν τιμὴν τοῦ πλησίον εἰς μηδένᾳ ἐν τῷ ψέγειν ¹⁾ ζητούμενοι, ἥτις φυλάξει ἡμᾶς ἀπὸ τῆς καταλαλιάς, ὅταν ²⁾ ἐξέλθῃ εἰς συνάντησιν ἡμῶν. Παρίδωμεν τὴν χρεῖαν τοῦ κόσμου καὶ τὴν τιμὴν αὐτοῦ, ἵνα σωθῶμεν ἀπὸ τῆς θασκανίας, ὅταν ἐξέλθῃ εἰς συνάντησιν ἡμῶν ³⁾. Διδάξωμεν τὴν γλῶσσαν ἡμῶν τὴν μελέτην τοῦ Θεοῦ, καὶ τὴν δικαιοσύνην καὶ τὴν εὐχὴν, ἵνα φυλάξῃ ἡμᾶς ἀπὸ τοῦ ψεύδους, ὅταν ἐξέλθῃ εἰς συνάντησιν ἡμῶν. Ἀγνίσωμεν τὴν καρδίαν ἡμῶν καὶ τὸ σῶμα ἀπὸ τῆς ἐπιθυμίας ⁴⁾, ἵνα σωθῶμεν ἀπὸ τῆς ἀκαθαρσίας, ὅταν ἐξέλθῃ εἰς συνάντησιν ἡμῶν. Ταῦτα γὰρ πάντα ⁵⁾ κατέχει τὴν ψυχὴν, ὅταν ἐξέλθῃ τοῦ σώματος, αἱ ἀρεταὶ δὲ ⁶⁾ βοηθοῦσιν αὐτῇ, ἐὰν ἐκτῆσατο αὐτάς· ποῖος σοφὸς ⁷⁾ οὐ θελήσει δοῦναι τὴν ψυχὴν αὐτοῦ εἰς θάνατον, ἵνα ρυσθῇ ⁸⁾ ἀπὸ τούτων πάντων; Ποιήσωμεν ⁹⁾ οὖν τὴν δύναμιν ἡμῶν, καὶ ἡ δύναμις τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ μεγάλη ἐστίν εἰς τὸ βοηθῆσαι ¹⁰⁾ τῇ ταπεινώσει ἡμῶν. Οἶδε γὰρ ὅτι ¹¹⁾ ἀνθρωπῶς ἐστίν, καὶ ἔδωκεν αὐτῷ τὴν μετάνοιαν, ἕως ἐσχάτης ἀναπνοῆς· γέννηται ¹²⁾ οὖν ὁ λογισμὸς εἰς Θεόν, ἵνα σε φυλάξῃ. Μὴ πρόσχῃς ¹³⁾ τῇ χρεῖᾳ τοῦ κόσμου, ὥς ὅτι ἐστὶν ἐλπίς ἐν αὐτῇ, ἵνα δυνηθῇ σωθῆναι, τὰ γὰρ τοῦ κόσμου τούτου καταλείψεις καὶ ἀπελεύσῃ. Ἄ δὲ ἂν ποιήσῃς διὰ Θεόν, ταῦτα εὐρήσεις ἀγαθὴν ἐλπίδα ἐν τῇ ὥρᾳ τῆς ἀνάγκης. Μίσῃσον τοὺς λόγους τοῦ κόσμου, ἵνα ἡ καρδία σου ὀψῇται τὸν Θεόν. Ἀγάπα τὸ συνεχῶς προσεύχεσθαι ¹⁴⁾, ἵνα φωτισθῇ σου ἡ καρδία. Μὴ ἀγαπήσῃς τὴν ὀκνηρίαν ¹⁵⁾, ἵνα μὴ λυπηθῇς ¹⁶⁾, ὅταν φθάσῃς εἰς τὴν ἀνάστασιν τῶν δικαίων. Φύλαξον τὴν γλῶσσάν σου, ἵνα φωτισθῇ ¹⁷⁾ σου ἡ καρδία. Μὴ ἀγαπήσῃς τὴν ὀκνηρίαν, καὶ ὁ φόβος τοῦ Θεοῦ παροικήσει σοι. Διάδος νῦν ¹⁸⁾ ὑστερουμένῳ ἐν ὀφθαλμῷ πλουσίῳ, ἵνα μὴ

1) Ἴνα μηδένᾳ σκανδαλίσωμεν.

2) Ἐὰν προέλθῃ εἰς πρόσωπον ἡμῶν, ἀπορρίψωμεν τὴν χρεῖαν τοῦ κόσμου τούτου.

3) Τὰ ἐπόμενα μέχρι τοῦ «ἀγιάσωμεν τὴν καρδίαν ἡμῶν» ἐλλείπουσιν ἐκ τοῦ Σαβ. κώδ.

4) Ἴνα ρυσθῶμεν ἐκ τῶν χειρῶν τοῦ μiasμοῦ, προαγομένου αὐτοῦ εἰς συνάντησιν ἡμῶν.

5) Τὰ ὀλεθριώτατα πάθη κατισχύσουσι τὴν ψυχὴν ἐν τῇ ἐξόδῳ αὐτῆς ἀπὸ τοῦ σώματος.

6) Βοηθήσουσιν αὐτῇ ἐν τῇ ἐξόδῳ αὐτῆς, ἐὰν αὐτὰς κερδῇ.

7) Ποῖος οὖν ἐστίν οὕτως ἄσοφος ὁ μὴ θέλων ἐκδοῦναι.

8) Ἐκ χειρὸς.

9) Τοίνυν ἀδελφοί, δὴ δύναμις ἐστὶν ἐν ὑμῖν.

10) Τῇ τοῦ ἀνθρώπου ταλαιπωρίᾳ.

11) Ἀταλαίπωρος ἐστίν.

12) Γενέσθω.

13) Μὴ πρόσχῃς.

14) Εὐεργ. βιβλ. δ' ὑπόθ. θ' σ. 52. Πρβλ. Ἐφραίμ σ. οδ'.

15) Δυσσύνειαν.

16) Λυπηθῇ σου τὸ σῶμα.

17) Ἴνα ὁ φόβος τοῦ Θεοῦ σοι παροικήσῃ.

18) Nunē.

καταισχυνθῆς μεταξὺ τῶν ἀγίων, καὶ τῶν ἀγαθῶν αὐτῶν. Μίσῃσον τὴν ἐπιθυμίαν ἐν τοῖς ὁρώμασιν, ἵνα μὴ ὁ Ἀμαλὴκ κωλύσῃ σε. Μὴ γοργεῖς ἐν ταῖς λειτουργίαις σου ¹⁾, ἵνα μὴ καταφάγῃ σε τὰ θηρία. Μὴ ἀγαπήσῃς οἶνον εἰς μέθην, ἵνα μὴ στερηθῇς τῆς εὐφροσύνης τοῦ Θεοῦ. Ἀγάπησον τοὺς πιστούς ²⁾, ἵνα δι' αὐτῶν ἐλεηθῇς ³⁾. Πόθησον τοὺς ἀγίους ⁴⁾, ἵνα ὁ ζῆλος αὐτῶν καταφάγῃ σε.

Γ'. Μνήσθητι τῆς βασιλείας τῶν οὐρανῶν, ἵνα ἡ ἐπιθυμία αὐτῆς κατὰ μικρὸν μικρὸν ἐκλύσῃ σε. Διαλογίζου τὴν γέννησιν, ἵνα μισήσῃς τὰ ἔργα αὐτῆς. Ἐγειρόμενος τὸ πρωτὸν ⁵⁾ καθ' ἡμέραν, μνημόνευε ὅτι λόγον δώσεις ⁶⁾ τῷ Θεῷ περὶ παντὸς ἔργου, καὶ οὐχ ἁμαρτήσεως εἰς αὐτόν, καὶ ὁ φόβος αὐτοῦ παροικήσῃ ἐν σοί. Ἐτοίμαζε σεαυτὸν ἀπαντῆσαι, καὶ ποιήσεις τὸ θέλημα αὐτοῦ. Ἀνάκρινον σεαυτὸν ⁷⁾ ἐνταῦθα καθ' ἡμέραν τί ὕστερεῖς, καὶ οὐ κοπιᾷς ἐν τῇ ὥρᾳ τῆς ἀνάγκης τοῦ θανάτου. Ἰδῶσιν οἱ ἀδελφοί σου τὰ ἔργα σου, καὶ ὁ ζῆλος σου καταφάγῃ αὐτούς ⁸⁾. Ἐρεῦνησον σεαυτὸν καθ' ἡμέραν ποῖον πάθος ἐνίκησας, καὶ μὴ πιστεύσῃς σεαυτῷ ⁹⁾, τὸ γὰρ ἔλεος καὶ ἡ δύναμις τοῦ Θεοῦ ἐστίν. Μὴ λογίζου (ο)ἰκτιρῶν πιστόν, ἕως ἐσχάτης ἀναπνοῆς. Μὴ ὑψηλοφρονήσῃς, ὅτι καλὸς εἶ, οὐ δύνασαι γὰρ (ο)ἰκτιρῶν πιστεῦσαι τοῖς ἐχθροῖς σου. Μὴ θαρρήσῃς σεαυτῷ, ὅσον εἶ ἐν τῷ βίῳ, ἕως ἂν παρέλθῃς πάσας τὰς ἐξουσίας τοῦ σκότους. Νῆφε, ἀδελφέ, πρὸς τὸ πνεῦμα, τὸ φέρον τὴν λύπην τῷ ἀνθρώπῳ ¹⁰⁾, πολλὰ γὰρ τὰ θηρεύματα αὐτοῦ, ἕως οὗ ἀδύναμόν σε ποιήσῃ· ἡ γὰρ κατὰ Θεὸν λύπη χαρὰ ἐστίν ἐν τῷ ὄρξῃ σεαυτὸν ἐν τῷ θελήματι τοῦ Θεοῦ, ὁ δὲ λέγων σοι ποῦ ἔχεις φυγεῖν, μετάνδιαν οὐκ ἔχεις, οὗτος τῆς ἐχθρας ἐστίν, ἕως οὗ ποιήσῃ τὸν ἀνθρώπον ἀπολῦσαι τὴν ἐγκράτειαν· ἡ δὲ κατὰ Θεὸν λύπη, οὐκ ἐπιτίθεται ¹¹⁾ τῷ ἀνθρώπῳ, ἀλλὰ λέγει αὐτῷ, μὴ φοβῶ, δεῦρο πάλιν, οἶδε γὰρ ὅτι ὁ ἀνθρώπος ἀδύνατός ἐστιν ¹²⁾ καὶ ἐνδυναμοῖ αὐτόν. Φρονίμην καρδίαν ἔχε ¹³⁾ ἐπὶ τοὺς λογισμοὺς σου καὶ ἐλαφρυνθήσονται ἀπὸ σοῦ, τὸν γὰρ φοβούμενον αὐτούς, ποιοῦσιν ἐκλυθῆναι ¹⁴⁾ ἀπὸ τοῦ θάρους αὐτῶν. Ὁ φοβούμενος τὰς ἐνεργείας, δῆλον ¹⁵⁾ ἐστίν

1) Τὸ «μὴ» ἐλλείπει ἐκ τοῦ Σαβᾶτ. κώδ.

2) Ἀγίους.

3) Σωθῆς ἐν τῇ ἡμέρᾳ τῆς ἀνάγκης.

4) Δικαίους.

5) Εὐεργ. βιβλ. γ' ὑπόθ. ι' σ. 28.

6) Δεῖ σε δοῦναι.

7) Εὐεργ. βιβλ. γ' ὑπόθ. ι'.

8) Ἰδέτωσαν οἱ ὀφθαλμοί μου τὰ ἔργα σου καὶ καταφάγῃ αὐτὰ ὁ ζῆλος σου.

9) Καὶ μὴ ἀφῆς τὴν καρδίαν.

10) Εὐεργ. βιβλ. α' ὑπόθ. α'. Κλίμαξ Ἰωάννου σχόλ. κδ' τοῦ ε' λόγου. Πατρολ. τ. 88, σ. 789.

11) Λογίζεται τῷ ἀνθρώπῳ παράπτωμα.

12) Ἀταλαίπωρος.

13) Ἀνδρείαν ἔχε καρδίαν.

14) Ἐκτραπήναι.

15) Ἐκδηλον.

τὸν ποιεῖ, ὅτι ἄπιστός ἐστιν εἰς Θεόν. Τὸ μὴ μετρεῖν ἑαυτὸν ¹⁾, καὶ τὸ ἔχειν ἑαυτὸν ἄγνωστον φανεροῖ τὸν ἀνθρώπον, ὅτι οὐ σχολάζει τοῖς πάθεσι ποιῆσαι τὰ θελήματα αὐτοῦ, ἀλλὰ τοῦ Θεοῦ ²⁾. ὁ δὲ θέλων τὸν λόγον αὐτοῦ εἰπεῖν ἐπὶ πολλῶν ἐκφαίνει ³⁾, ὅτι φόβος Θεοῦ οὐκ ἐστίν ἐν αὐτῷ· ὁ γὰρ φόβος τοῦ Θεοῦ φύλαξ ἐστὶ καὶ βοηθία τῆς ψυχῆς, φρουρὸς τοῦ ἐνδοθεν ἡγεμονικοῦ εἰς τὸ ἀπολέσαι πάντα τοὺς ἐχθρούς αὐτοῦ.

Δ'. Ὁ ἐκζητῶν τὴν τιμὴν τοῦ Θεοῦ, σχολάζει τὴν ἀκαθαρσίαν ἀπολέσαι ⁴⁾ ἀπ' αὐτοῦ. Τὸ φροντίζειν ἐν γνώσει αὐτὸ ἐκκόπτει τὰ πάθη, γέγραπται γὰρ «φροντὶς ἐπελεύσεται ἐπ' ἄνδρα σοφόν». Ὁ ἀσθενήσας, αὐτὸς ἔγνω τὴν ὑγείαν ⁵⁾. Ὁ στεφόμενος στέφεται, διότι ἐνίκησε τοὺς ἐχθρούς τοῦ βασιλέως. Ἔστι πάθη, εἰσὶ καὶ ἀρεταί ⁶⁾, εἰ δὲ ἐσμεν ἀκηδισταὶ ἐκδηλοῖ ἐσμεν, ὡς προδότηι. Ἀνδρεῖα καρδίας βοηθεία ἐστὶ τῇ ψυχῇ μετὰ Θεόν, ὥσπερ ἡ ἀκηδία βοηθεία ἐστὶ τῆς κακίας. Ἡ δύναμις τῶν θελόντων κτήσασθαι τὰς ἀρετὰς αὕτη ἐστίν, ἵνα ἐὰν πέσωσι μὴ μικροψυχήσωσιν, ἀλλὰ πάλιν φροντίσωσιν ⁷⁾. Τὰ ἐργαλεῖα ⁸⁾ τῶν ἀρετῶν εἰσιν οἱ σωματικοὶ κόποι ἐν γνώσει, τὰ γεννήματα τῶν παθῶν γίνονται ἀπὸ τῆς ἀμελείας. Τὸ μὴ κρίνειν τὸν πλησίον τεῖχος ἐστὶ τῶν ἐν γνώσει πολεμούντων, τὸ δὲ φέξει αὐτὸν καταλύει τὸ τεῖχος ἐν ἀγνοσίᾳ. Τὸ φροντίζειν τῆς γλώσσης ⁹⁾ δῆλον ποιεῖ τὸν ἀνθρώπον, ὅτι πρακτικός ἐστίν, ἡ δὲ ἀπαιδευσία τῆς γλώσσης σημαίνει, ὅτι οὐκ ἔχει ἐνδοθεν αὐτοῦ ἀρετὴν. Ἡ ἐν γνώσει ἐλεημοσύνη τίκει τὸ παρορᾶν ¹⁰⁾ καὶ ὁδηγεῖ εἰς τὴν ἀγάπην, ἡ δὲ ἀνελεημοσύνη σημαίνει, ὅτι οὐκ ἐστίν ἐν αὐτῷ ἀρετὴ. Ἡ ἀγάπη τὴν ἀγνείαν ¹¹⁾, ὁ δὲ περισπασμός τίκει τὰ πάθη καὶ

1) Ἐπονται τὰ ἐξῆς ἐν τῷ Σαβ. κώδ. Ὁ δὲ παραρρίψας ἑαυτὸν ἐνώπιον τοῦ Δεσπότου ἑαυτοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ ἐν ὅλῃ καρδίᾳ αὐτοῦ ἰσχυρότερος αὐτῶν ἐστίν. Εὐεργ. βιβλ. δ' ὑπόθ. μζ' σ. 144.

2) Οὐκ ἐστίν εὐσυχολος εἰς τὰ πάθη τοῦ ποιῆσαι αὐτῶν τὸ θέλημα, ἀλλὰ τοῦ Θεοῦ.

3) Ἐν ὄχλῳ ἐκφαίνει ἑαυτὸν ὅτι οὐκ ἐστίν ὁ φόβος τοῦ Θεοῦ ἐν αὐτῷ. Ἐνταῦθα ὁ ἀντιγραφὸς τοῦ 109ου πατριαρχ. κώδ. ὅν. ἔχομεν ὑπ' ὄψιν ἐκ τῆς 368 σελίδος ὑπάγει εἰς τὴν 389ην καὶ ἐπὶ μίαν σελίδα βαίνων ὁμαλῶς 388 ἐπανέρχεται ἐν τῇ 368. Ὁ Σαβ. κώδ. καὶ τὸ λατ. κείμενον εὐρίσκονται ἐν τάξει, τὰ ὁποῖα ἠναγκάσθημεν νὰ ἀκολουθήσωμεν, ἵνα μὴ ἀλλοιωθῇ ὁ εἰρμός τῶν λεγομένων.

4) Σχολάζει ἀπολέσαι τὰς φθοράς.

5) Τὰ ἐπόμενα μέχρι τοῦ «τοὺς ἐχθρούς τοῦ βασιλέως» ἐλλείπουσιν ἐκ τοῦ Σαβ. κώδικος.

6) Εἰ μὴ ἦσαν πάθη, οὐδὲ ἦσαν ἀρεταί.

7) Ὁ ἀββᾶς Ζωσιμάς (παρ' Εὐεργ. βιβλ. α' ὑπόθ. κη' σ. 99) ἀποδίδων ταῦτα τῷ ἀββᾶ Μωϋσῇ δὲ καθορίζει τίνι ἀνήκουσι, Μωϋσῇ τῷ αἰθίοπι (Λαυσαικ. ἱστορ. κεφ. κδ'), ἡ Μωϋσῇ τῷ ἀναχωρητῇ (Κασσιανὸς περὶ διακρίσεως, Φιλοκαλ. τόμ. α' σ. 47. Πρβλ. Συναξαρ. Νικοδήμου τόμ. β' ἐν ὑποσημ. κη' Ἰουνίου. Κλίμαξ Ἰωάν. σχόλ. κδ' τοῦ ε' λόγ. Πατρολ. τόμ. 88, σ. 789. Εὐεργ. βιβλ. α' ὑπόθ. α' σ. 8).

8) Ὅπλα.

9) Κλίμαξ Ἰωάν. σχόλ. κστ' τοῦ κδ' λόγ. Πατρ. τόμ. 88, σ. 965. Εὐεργ. βιβλ. δ' ὑπόθ. μζ' σ. 144.

10) Προορᾶν.

11) Ἡ ἀγαθοψυχία τίκει τὴν ἀγνείαν.

ἡ σκληροκαρδία τίκται τὴν ὀργήν. Ἡ ἀσκησις τῆς ψυχῆς ἐστὶ τὸ μισεῖν τὸν περισπαυμένον¹⁾, ἡ δὲ τοῦ σώματος²⁾ ἐστὶν ἔνδεια. Ἡ ἐκπτώσις τῆς ψυχῆς ἐστὶ τὸ ἀγαπᾶν τὸν περισπαυμένον³⁾, ἡ δὲ διόρθωσις αὐτῆς ἡ ἡσυχία ἐν γνώσει. Κόρος ὕπνου ταραχή ἐστὶν⁴⁾ ἐν σώματι, σωτηρία δὲ καρδίας ἀγρυπνία ἐν μέτρῳ⁵⁾. Πολλὸς ὕπνος παχύνει καρδίαν, ἀγρυπνία δὲ ἐν μέτρῳ λεπτύνει αὐτήν. Ἀγαθὸν ὕπνου ἐν σιωπῇ καὶ γνώσει, ὑπὲρ ἀγρυπνοῦντα ἐν ματαιολογίαις. Τὸ πένθος ἐκδιώκει πάσας τὰ κακίας ἀταράχως. Τὸ μὴ πληῖσαι τὴν συνειδησιν τοῦ πλησίον⁶⁾ τίκται τὴν ταπεινοφροσύνην. Ἡ δόξα τῶν ἀνθρώπων τίκται τὴν ὑπερηφάνειαν κατὰ μικρόν. Τὸ ἀγαπᾶν τὸν πλατυσμένον ἐκδιώκει τὴν γνώσιν, ἡ δὲ ἐγκράτεια τῆς γαστρὸς ταπεινοὶ τὰ πάθη. Ἡ ἐπιθυμία τῶν ἐδεσμάτων διεγείρει αὐτὰ ἀκόπως. Εὐκόσμησις σώματος ψυχῆς ἐστὶ καταστροφή⁷⁾, τὸ δὲ φροντίζει αὐτοῦ κατὰ φόβον Θεοῦ, καλόν.

Ε'. Τὸ προσέχειν τῷ κρίματι τοῦ Θεοῦ τίκται φόβον τῇ ψυχῇ, τὸ δὲ καταπατεῖν τὴν συνειδησιν ἐκτινάσσει τὰς ἀρετὰς ἀπὸ τῆς καρδίας⁸⁾. Ἡ ἀγάπη ἡ εἰς Θεὸν ἐκδιώκει τὴν ἀμέλειαν, ἡ δὲ ἀφοβία ἐγείρει αὐτήν. Τὸ φυλάξαι τὸ στόμα διεγείρει τὴν διάνοιαν πρὸς τὸν Θεόν, ἐὰν ἐν γνώσει σιωπᾷ, ἡ δὲ πολυλογία τίκται τὴν ἀκηδίαν καὶ μανίαν. Τὸ ἀπολῦσαι τὸ θέλημά σου τῷ πλησίον σημαίνει, ὅτι ὁ νοῦς βλέπει τὰς ἀρετὰς⁹⁾, τὸ δὲ κρατεῖν τὸ θέλημά σου μετὰ τοῦ πλησίον σημαίνει τὴν ἀγνωσίαν. Ἡ μελέτη ἡ ἐν φόβῳ¹⁰⁾ φυλάττει τὴν ψυχὴν ἀπὸ τῶν παθῶν, τὸ δὲ λαλῆσαι τοὺς λόγους τοῦ κόσμου, σκοτίζει αὐτήν ἀπὸ τῶν ἀρετῶν. Τὸ ἀγαπήσαι τὴν ὕλην θορυβεῖ τὸν νοῦν καὶ τὴν ψυχὴν, ἡ δὲ ὑποταγὴ ἀνακαινίζει αὐτά. Τὸ σιωπᾶν εἰς τὸ μὴ ἐξεῖπεν τοὺς λογισμοὺς¹¹⁾, δηλὸν σε ποιεῖ, ὅτι ἐκζητεῖς τὴν τιμὴν τοῦ κόσμου καὶ τὴν δόξαν αὐτοῦ τὴν αἰσχράν, ὃ δὲ παρρησιαζόμενος ἐξεῖπεν τοὺς λογισμοὺς αὐτοῦ ἐπὶ τῶν πατέρων αὐτοῦ, ἐκδιώκει αὐτοὺς ἀπ' αὐτοῦ. Ὡς περ οἰκία¹²⁾, μὴ ἔχουσα θύρας¹³⁾, μὴδὲ θυρίδας, καὶ τὸ βουλόμενον τῶν ἐρπετῶν εἰσέρχεται εἰς αὐτήν, οὕτως ὁ ποιῶν τὸν κόπον αὐτοῦ καὶ μὴ φυλάσσων αὐ-

1) Μετέωρισμόν.

2) Ἀσκησις. «Ἡ δὲ τοῦ σώματος ἔνδεια» δὲν ὑπάρχει ἐν τῇ λατιν.

3) Ἐν τῇ λατιν. ἀπαντᾷ τὸ χωρίον τῆς πρὸς Τιμόθεον Α' Ἐπιστολῆς δ' 8. «Ἡ γὰρ σωματικὴ γυμνασία πρὸς ὀλίγον ὠφέλιμός ἐστιν».

4) Παθῶν.

5) Πάθος φαντασίας ὕπνος ἐν κορεσμῷ, ἀγρυπνία δὲ ἐν γνώσει ἐξανθεῖ νοῦν ἀγαθὸν ὕπνου κτλ.

6) Ἐντεῦθεν ὁ πατριάρχ. κώδιξ ἐπανέρχεται ἐν τῇ κανονικῇ αὐτοῦ τροχῷ.

7) Εὐεργ. βιβλ. α' ὑπόθ. μθ' σ. 173.

8) Κλίμαξ Ἰωάν. σχολ. κα' τοῦ ε' λόγου. Πατρολ. τόμ. 88 σ. 789.

9) Τὸ δὲ ἐπικρατέστερον ἔχειν τὸ σὸν θέλημα σημειῖόν ἐστιν, ὅτι ἡ ἀγνωσία ἐν σοὶ ἐστὶν.

10) Θεοῦ. Ἐν τῇ λατιν. Dei timor ὁ φόβος Κυρίου.

11) Ἀνεγείρει αὐτοὺς ἐν αὐτῷ, τὰ δὲ μέχρι τοῦ «ὁ παρρησιαζόμενος» ἐλλείπουσιν ἐκ τοῦ Σαβ. κώδ.

12) Τὰ ἐπόμενα μέχρι τοῦ «ὡς περ σκώληξ κατατρῶγων ξύλον» δὲν εὐρίσκονται ἐν τῇ Σαβ. κώδ.

13) Εὐεργ. βιβλ. γ' ὑπόθ. κατ' σ. 69.

τόν. Ὡς περ ὁ ἴδς κατατρώγει τὸν σίδηρον, οὕτως ἡ τιμὴ τὴν καρδίαν, ἐὰν συμπεισθῇ αὐτῇ. Ὡς περ σμίλαξ συμπλακεῖς ἀμπέλω ἀφανίζει τὸν καρπὸν αὐτῆς, οὕτως ἡ κενοδοξία ἀφανίζει τὸν κόπον τοῦ μοναχοῦ¹⁾, ἐὰν πεισθῇ αὐτῇ. Πρὸ πασῶν τῶν ἀρετῶν ἐστὶν ἡ ταπεινοφροσύνη, καὶ πρὸ πάντων τῶν παθῶν ἐστὶν ἡ γαστριμαργία. Τέλος ἀρετῶν ἐστὶν ἡ ἀγάπη, τέλος²⁾ δὲ τῶν παθῶν ἐστὶ τὸ δικαιοῦσαι ἑαυτόν. Ὡς περ σκώληξ κατατρῶγων ξύλον ἀφανίζει αὐτό, οὕτω κακία ἐν καρδίᾳ σκοτίζει τὴν ψυχὴν. Τὸ παραρριψαί τὴν ψυχὴν ἐνώπιον τοῦ Θεοῦ³⁾, τίκται τὸ υποφέρειν ὕβριν ἀταράχως⁴⁾, καὶ τὰ δάκρυα αὐτῆς σφᾶ ἐστὶν ἀπὸ πάντων τῶν ἀνθρωπίνων. Τὸ μὴ μέμφεσθαι ἑαυτόν, φέρει καὶ τὸ μὴ ὑπομένειν τὴν ὀργήν. Τὸ συμμῖξαι τὸν ἑαυτοῦ λόγον μετὰ τῶν κοσμικῶν, ταρασσει τὴν καρδίαν καὶ καταισχύνει αὐτήν, εὐχομένην τῷ Θεῷ διὰ τὸ μὴ ἔχειν αὐτὴν παρρησίαν. Τὸ ἀγαπᾶν τὴν χρεῖαν τοῦ κόσμου ποιεῖ τὴν ψυχὴν σκοτισθῆναι, τὸ δὲ παραβλέπειν αὐτὴν ἐν πᾶσι φέρει τὴν γνώσιν. Τὸ ἀγαπᾶν τὸν κόπον⁵⁾ μίσος ἐστὶ πρὸς τὰ πάθη, ἡ δὲ ὁκνηρία φέρει αὐτὰ ἀκόπως.

ΣΤ'. Μὴ δήσης ἑαυτὸν ἐν πολιτείᾳ καὶ ὁ λογισμὸς σου ἡσυχάσει ἐν σοὶ. Μὴ ἔσο παπεισθὼς ἐπὶ τῇ δυνάμει σου, καὶ βωήθεια ἐκ τοῦ Θεοῦ συνέρχεται σοι. Μὴ ἔχῃς ἔχθραν⁶⁾ πρὸς ἄνθρωπον, ἐπεὶ οὐ δεκτὴ ἔσται ἡ προσευχή σου. Εἰρήνευε μετὰ πάντων, ἵνα παρρησιάσῃ εὐχόμενος. Φύλαξον τοὺς ὀφθαλμοὺς σου, καὶ ἡ καρδία σου οὐ μὴ βλέψῃ πονηρά⁷⁾. «Ὁ ἐπιβλέπων⁸⁾ εἰς τινὰ ἐν ἡδονῇ, μοιχείαν ἐπιτελεῖ» (Ματθ. ε' 28). Μὴ θελήσῃς ἀκοῦσαι βλάβην⁹⁾ λυπήσαντός σε, ἵνα μὴ ἐν τῇ καρδίᾳ σου ἀνταποδώσῃς αὐτῷ. Φύλαξον τὰς ἀκοάς σου, ἵνα μὴ ἐπισυνάξῃς ἑαυτῷ πολέμους. Ἐργάζου ἐν τῷ ἐργοχείρῳ σου, ἵνα εὖρη πτωχὸς ἄρτον, ἡ γὰρ ἀργία θάνατός ἐστι καὶ ἐκπτώσις τῆς ψυχῆς. Τὸ συνεχῶς προσεύχεσθαι¹⁰⁾ ἀπόλλυσι τὴν αἰχμαλωσίαν, τὸ δὲ κατὰ μικρόν ἀμελεῖσαι, μήτηρ ἐστὶ τῆς λήθης. Ὁ τὸν θάνατον ἐγγὺς ἔχων τῇ προσδοκίᾳ, οὐχ ἁμαρτάνει πολλά, ὃ δὲ προσδοκῶν πολὺν χρόνον, πολλὰς ἁμαρτίαις συμπλακῆσεται. Τοῦ ἐτοιμάζοντος ἑαυτὸν λόγον δοῦναι¹¹⁾ περὶ πάντων τῶν ἔργων αὐτοῦ¹²⁾ τῷ Θεῷ, ὁ Θεὸς φροντίζει ἀγνίσαι πᾶσαν ὁδὸν

1) Ἐν τῇ λατ. Hominis.

2) Πλήρωσις.

3) Εὐεργ. βιβλ. δ' ὑπόθ. δ' σ. 15.

4) Ἐν ἀταράξιᾳ τὸ δὲ ἡγεῖσθαι ἑαυτὸν ἀμειπτον φέρει τὸ μὴ ἀνέχεσθαι τῆς ὀργῆς. Τὰ δὲ ἐπόμενα μέχρι τοῦ «μὴ ἔχῃς ἔχθραν πρὸς ἄνθρωπον» ἐλλείπουσιν ἐκ τοῦ Σαβ. κώδ.

5) Εὐεργ. βιβλ. δ' ὑπόθ. ιγ' σ. 44.

6) Εὐεργ. βιβλ. δ' ὑπόθ. ιδ' σ. 63.

7) Πολλά.

8) Ὁ ἐπιβλέπων πολλά ἐπ' οὐθενὸς τελειοῖ μοιχείαν.

9) Ἐκπτώσιν.

10) Εὐεργ. βιβλ. δ' ὑπόθ. η' σ. 47. «Τὸ δὲ κατὰ μικρόν ἀμελεῖσαι» κτλ. δὲν ἀναγινώσκεται ἐν τῇ λατ.

11) Εὐεργ. βιβλ. α' ὑπόθ. ε' σ. 16.

12) Μερμνήσει καθαρίσαι πάσας τὰς ἁμαρτίας αὐτοῦ, ὃ δὲ καταφρονῶν καὶ λέγων, κτλ.

αὐτοῦ ἀπὸ ἀμαρτίας, ὃ δὲ καταφρονῶν καὶ λέγων τέως φθάσω ἐκεῖ, παροικεῖ τοῖς πονηροῖς ¹⁾). Πρὸ τοῦ τι ποιῆσαι ἔργον καθ' ἐκάστην ἡμέραν, μνήσθητι καὶ διαλογίζου πάντοτε ποῦ εἶ καὶ ποῦ ἔχεις ἀπελθεῖν, ὅταν ἐξέλθῃς ἐκ τοῦ σώματος, καὶ μὴ ἀμελήσῃς τῆς ψυχῆς σου μηδεμίαν ἡμέραν. Διαλογίζου τὴν τιμὴν, ἣν κατέλαβον πάντες οἱ ἄγιοι ²⁾ καὶ ὁ ζῆλος αὐτῶν ἐλκύσει σε ³⁾ κατὰ μικρὸν μικρὸν. Διαλογίζου πάλιν καὶ τοὺς ὀνειδισμοὺς, οὓς κατέλαβον ⁴⁾ οἱ ἀμαρτωλοὶ καὶ φυλάξει σε ⁵⁾ ἀεὶ ἀπὸ τῶν πονηρῶν.

Ζ'. Συμβουλῆς δὲ μέτεχε πατέρων σου ⁶⁾ καὶ ποιήσεις τὸν ἅπαντά σου χρόνον ἐν ἀναπαύσει. Πρὸσεχε σεαυτῷ ⁷⁾ ἐὰν ὁ λογισμὸς σου νύξῃ σε ὅτι ὁ ἀδελφός σου λυπεῖται κατὰ σοῦ ⁸⁾, μὴ καταφρονήσῃς αὐτοῦ, ἀλλὰ δάλε αὐτῷ μετάνοιαν ἐν φωνῇ οἰκτρᾷ, ἕως οὗ πείσῃς αὐτόν. Βλέπε, μὴ ἔσο σκληροκάρδιος ἐπὶ τὸν ἀδελφόν, διαζόμεθα γὰρ πάντες ὑπὸ τῆς ἐχθρας. Ἐὰν οἰκήσῃς μετὰ ἀδελφῶν, μὴ προστάξῃς αὐτοῖς ἐν τινι πράγματι, ἀλλὰ συγκοπίσῃς αὐτοὺς, ἵνα μὴ ἀπολέσῃς τὸν μισθόν σου ⁹⁾. Ἐὰν θορυβῶσιν σε οἱ δαίμονες περὶ τροφῆς καὶ σκεπάσματος καὶ μεγάλης πτωχείας, ὑποβάλλοντές σοι ὀνειδισμόν, μὴ ἀνταποκριθῇς αὐτοῖς ἐν τινι, ἀλλὰ παράθου σεαυτὸν τῷ Θεῷ ἐν ὅλῃ καρδίᾳ σου καὶ ἀναπαύσει σε. Βλέπε μὴ καταφρονήσῃς τὰς λειτουργίας σου ¹⁰⁾ ἐπιτελεῖν, αὗται γὰρ φέρουσι τὸν φωτισμόν τῇ ψυχῇ. Εἰ ἀγαθὰ ἐποίησας, μὴ καυχῶ ¹¹⁾ ἐν αὐτοῖς, ἐὰν δὲ καὶ ἐποίησας καὶ πολλὰ κακά, μὴ ἀμέτρως λυπηθῇ σου ἡ καρδιά, ἀλλὰ στήθι ἐπὶ τὴν καρδίαν σου εἰς τὸ μηκέτι συμπεισθῆναι αὐτοῖς καὶ φυλαχθῆσθαι ἀπὸ τῆς ὑπερηφανείας αὐτῶν ἐὰν ἦς σοφός. Ἐὰν ὀχλήσῃς ὑπὸ τῆς πορνείας, θλιφθὼν σου τὸ σῶμα ἀδιαλείπτως ἐν ταπεινώσει ἐνώπιον τοῦ Θεοῦ ¹²⁾, καὶ μὴ ἐάσῃς τὴν καρδίαν σου πειοθῆναι, ὅτι συνεχωρήθησάν σοι αἱ ἀμαρτίαι σου, καὶ ἀναπαύῃ. Ἐὰν ὁ ζῆλος σε θλίβῃ ¹³⁾, μνήσθητι ὅτι Χριστοῦ μέλη ἐσμέν πάντες, καὶ ὅτι ἡ τιμὴ, καὶ τὸ ὄνειδος τοῦ πλησίον πάντων ἡμῶν ἐστίν, καὶ ἀναπαύῃ. Ἐὰν ἡ γαστριμαρ-

1) Τὰ ἐνταῦθεν μέχρι «ποῦ ἔχεις ἀπελθεῖν ὅταν ἐξέλθῃς ἐκ τοῦ σώματος» ἐλλείπουσιν ἐκ τοῦ Σαβ. κώδ.

2) Εὐεργ. βιβλ. α' ὑπόθ. στ' σ. 20.

3) Ἦτοι, πρὸς τὴν ἀρετήν.

4) Ἄλλῃ γραφῇ, ἔλαχον.

5) Ἦτοι, ὁ λογισμὸς οὗτος.

6) Ἦ βουλὴ ἔστω σοι συμμετόχος.

7) Εὐεργ. βιβλ. γ' ὑπόθ. λη' σ. 118.

8) Μὴ καταφρονήσῃς ἀλλὰ ἀνάστηθι ἐν τάχει, ἵδε τὸ πρᾶγμα, δὸς μετάνοιαν τῷ ἀδελφῷ σου ἐν οἰκτρᾷ φωνῇ· μὴ ἔσο σκληροκάρδιος κτλ.

9) Τὸν σεαυτοῦ καρπόν.

10) Τὰς φωτοφόρους τῆς ψυχῆς· τὰ δὲ μέχρι τοῦ «εἰ ἀγαθοποιήσεις» ἐλλείπουσιν ἐκ τοῦ Σαβ. κώδ.

11) Μὴ χαυνώσῃς ἑαυτὸν ἐν ἑαυτοῖς· τὰ δὲ μέχρι τοῦ «ἐὰν ὀχλήῃ ὑπὸ τῆς πορνείας» ἐλλείπουσιν ἐκ τοῦ Σαβ. κώδ.

12) Καὶ ἀναπαύῃ, τὰ δὲ μέχρι τοῦ «ἐὰν ἡ γαστριμαργία», ἐλλείπουσιν ἐκ τοῦ Σαβ. κώδ.

13) Εὐεργ. βιβλ. γ' ὑπόθ. ε' σ. 19.

γία σε πολεμῇ ¹⁾ ἐν ἐπιθυμίᾳ ἐδεσμάτων, μνήσθητι τῆς δυσωδίας αὐτῶν, καὶ ἀναπαύῃ. Ἐὰν ἡ καταλαλιά θλίβῃ σε εἰς τὸν ἀδελφόν σου, μνήσθητι, ὅτι ἐὰν ἀκούσῃ, λυπηθῇ ²⁾ ἔχει, καὶ διατρέπῃ ἀπαντῆσαι αὐτῷ, καὶ ἀναπαύῃ. Ἐὰν ὑπερηφανία κατακυριεύσῃ σου, μνήσθητι, ὅτι αὐτὴ ἀπόλλυσι σου ὅλον τὸν κόπον, καὶ οὐκ ἔστι τοῖς συμπεισθεμένοις αὕτη μετάνοια, καὶ ἀναπαύῃ. Ἐὰν ἡ ἐξουθενώσις ³⁾ πολεμῇ τὴν καρδίαν σου εἰς τὸν πλησίον, μνήσθητι ὅτι διὰ τοῦ Θεοῦ παραδίδωσι σε ⁴⁾ εἰς χεῖρας ἐχθρῶν σου καὶ ἀναπαύῃ. Ἐὰν κάλλος σώματος ἔλκῃ τὴν καρδίαν σου, μνήσθητι τῆς δυσωδίας αὐτοῦ ⁵⁾, καὶ ἀναπαύῃ. Ἐὰν ἡδονὴ γυναικῶν ἡδίστη σοὶ ἐστίν, μνήσθητι τῶν ἡδῆ ἀποθανουσῶν ποῦ ἀπῆλθον καὶ ἀναπαύῃ.

Η'. Ταῦτα πάντα ἡ διάκρισις συναθροίζουσα καὶ ἀναλογιζομένη καταργεῖ. Ἀδύνατον οὖν σοὶ ἐλθεῖν ⁶⁾ τὴν διάκρισιν, ἐὰν μὴ τὴν γεωργίαν αὐτῆς ποιήσῃς· πρῶτον ⁷⁾ τὴν ἡσυχίαν· ἡ ἡσυχία τίκτει τὴν ἀγκησιν, ἡ ἀγκησις τίκτει τὸν κλαυθμόν, ὁ κλαυθμὸς τίκτει τὸν φόβον τοῦ Θεοῦ, ὁ φόβος τίκτει τὴν ταπεινώσιν, ἡ ταπεινώσις τίκτει τὸ προσορᾶν, τὸ προσορᾶν τίκτει τὴν ἀγάπην, ἡ ἀγάπη τίκτει τὴν ψυχὴν ἀνοσον καὶ ἀπαθῇ. Τότε γινώσκει ὁ ἀνθρώπος, ὅτι ⁸⁾ μακράν ἐστίν ἀπὸ Θεοῦ μετὰ ταῦτα πάντα. Ὁ βουλούμενος τοίνυν ἐλθεῖν ἐπὶ πάσης τὰς τιμίας ταύτας τῶν ἀρετῶν, ἀμέριμνος ἔστω ἀπὸ παντὸς ἀνθρώπου, καὶ ἐτοιμάσῃ ἑαυτὸν εἰς θάνατον· καὶ δσάκις εὐχεται ⁹⁾ κατανοεῖ τὸ τί ἐστὶ τὸ ἀφορίζον αὐτὸν ἀπὸ Θεοῦ καὶ καταργῇ αὐτό, καὶ μισήσῃ πᾶσαν τὴν οἰκισιν ¹⁰⁾ ταύτην, καὶ ἡ ἀγαθότης τοῦ Θεοῦ χαρίζεται αὐτῷ αὐτὰς ἐν τάχει. Τοῦτο δὲ μάθε, ὅτι πᾶς ἄνθρωπος ἐσθλὼν καὶ πίνων ἀδιαφόρως, καὶ ἀγαπῶν τι τοῦ κόσμου τούτου, οὐ μὴ ἔλθῃ ἐπ' αὐτάς, οὐδ' οὐ μὴ φθάσῃ, ἀλλ' ἑαυτὸν ἀπατᾷ. Παρακαλῶ οὖν πάντα ἄνθρωπον, θέλοντα δοῦναι μετάνοιαν τῷ Θεῷ, φυλάξει ἑαυτὸν ἀπὸ πολυοινίας, αὐτὸ γὰρ ἀνακαινίζει ὅλα τὰ πάθη ¹¹⁾ καὶ ἐκδιώκει τὸν φόβον τοῦ Θεοῦ ἀπὸ τῆς ψυχῆς ¹²⁾. Πλὴν ἐν πάσῃ σου τῇ δυνάμει αἰτησαι παρὰ τοῦ Θεοῦ, ἵνα ἐξαποστείλῃ σοὶ τὸν φόβον αὐτοῦ, ἵνα διὰ τῆς σῆς ἐπιποθείας εἰς Θεὸν ἀπολέσῃ σου πάντα τὰ πάθη τὰ ἀντιστρατευόμενα τῇ ταλαιπώρῃ ψυχῇ, θέλοντα ἀφορίσαι αὐτὴν ἀπὸ τοῦ Θεοῦ, εἰς τὸ κληρονομήσαι αὐτήν, διὰ τοῦτο οἱ ἐχθροὶ ποιοῦσι τὴν δύ-

1) Εὐεργ. βιβλ. β' ὑπόθ. κβ' σ. 65.

2) Πονέσει.

3) Εὐεργ. βιβλ. γ' ὑπόθ. β' σ. 7.

4) Ὡς τὸ χωρίον διορθώσῃς οὕτω: «Ὅτι διὰ τοῦτο ὁ Θεὸς παραδίδωσι σε» κλ. ὡς καὶ ἐν τῷ λατιν. Cogita te Deum traditurum te in manus κλ.

5) Ὅταν ἀποθάνῃ.

6) Εὐεργ. βιβλ. α' ὑπόθ. με' σ. 161.

7) Πρὸ πάντων.

8) Ὅτι οὐ μακράν.

9) Καὶ καθάπαξ εὐχόμενος κατανοήτω τί ἐστὶ τὸ ἀφορίζον κτλ.

10) Τὸν κόσμον τοῦτον. Ἐν τῷ λατιν. mundum univesrum.

11) Βαρσανουφ. ἀπόκρ. φη' σ. 285.

12) Τὰ ἐπόμενα μέχρι τοῦ «μὴ πρόσχῃς οὖν ἀδελφέ», ἐλλείπουσιν ἐκ τοῦ Σαβ. κώδικος.

ναμιν αὐτῶν ἀντιπολεμοῦντες τῷ ἀνθρώπῳ. Μὴ πρόσχης οὖν, ἀδελφέ, ἀναπαύσῃ, ὅσον εἴ ἐν τῷ σώματι ¹⁾ τούτῳ, μὴδὲ πιστεύσῃς σεαυτῷ ἐὰν ἴδῃς ²⁾ ἐν καιρῷ ἀναπαύομενον ἀπὸ παθῶν, διότι στέλλουσιν ³⁾ αὐτοὺς ἐν πανουργίᾳ πρὸς καιρὸν ⁴⁾ ἵσως ὁ ἄνθρωπος ἀπολύσει ⁵⁾ τὴν ἑαυτοῦ καρδίαν, νομίζων ὅτι ἀνεπαύθη, καὶ ἄφνω εἰσπηδῶσιν ἐπὶ τὴν ταλαίπωρον ψυχὴν καὶ ἄρπάξουσιν αὐτὴν ὡς στρουθίον, καὶ ἐὰν ἐπικρατέστεροι αὐτῆς ἐν παντὶ ἁμαρτήματι γένωνται, ταπεινοῦσιν αὐτὴν ἀνελεημόνως, χαλεπώτερον τῶν παρὰ τὰς ἀρχάς, ὑπὲρ ὧν ἠύχετο ⁶⁾ συγχωρηθῆναι.

Θ'. Σταθῶμεν οὖν ἐν φόβῳ Θεοῦ καὶ φυλάξωμεν ἐπιτελοῦντες τὸ πρακτικὸν ἡμῶν, φυλάττοντες ⁷⁾ πάσας τὰς ἀρετάς, αἵτινες κωλύουσι τὴν κακίαν τῶν ἐχθρῶν, ὅτι οἱ κόποι καὶ οἱ μόχοι τοῦ βραχέος καιροῦ τούτου, οὐ μόνον φυλάττουσιν ἡμᾶς ἀπὸ τῆς πονηρίας, ἀλλ' αὐτοὶ πάλιν εὐτρεπίζουσι τοὺς στεφάνους τῇ ψυχῇ πρὸ τοῦ ἐξελεῖν ἀπὸ τοῦ σώματος ⁸⁾. Ὁ διδάσκαλος ἡμῶν ⁹⁾, ὁ Ἅγιος Κύριος Ἰησοῦς, εἰδὼς τὴν μεγάλην αὐτῶν ἀνελεημοσύνην, καὶ εἰκτερῶν τὸ γένος τῶν ἀνθρώπων, ἐντελεῖτο ἐν στρουθότητι καρδίας λέγων, «γίνεσθε ἑτοιμοὶ ἐν πάσῃ ὥρᾳ, ὅτι οὐκ οἴδατε ἐν ποίᾳ ὥρᾳ ὁ ληστής ἔρχεται» (Ματθ. κδ' 42 - 43), μήποτε ἄφνω ἔλθῃ καὶ εὕρῃ ἡμᾶς κοιμωμένους. Διδάσκων τοὺς ἑαυτοῦ ἐντελεῖτο λέγων: «Βλέπετε μὴ παχυνθῶσιν ¹⁰⁾ ὑμῶν αἱ καρδίαι ἐν κραιπάλαις καὶ μέθαις καὶ μερίμναις θιωτικαῖς, καὶ ἐπελεύσεται ὑμῖν ἄφνω ἡ ὥρα» (Λουκ. κα' 34). Γινώσκων, ὅτι πλεονάζουσι μᾶλλον ἡμῶν οἱ πονηροί, καὶ δεικνύς τοῖς ἑαυτοῦ, ὅτι τὸ δύνασθαι αὐτοῦ ἐστίν, ὥστε αὐτοὺς μὴ φοβηθῆναι, ἔλεγεν αὐτοῖς: «Ἰδοὺ ἐγὼ ἀποστέλλω ὑμᾶς ὡς πρόβατα ἐν μέσῳ λύκων» (Ματθ. ι' 16), ἀλλ' ἐντελεῖτο αὐτοῖς μὴ λαβεῖν μηδὲν εἰς ὁδὸν (Λουκ. θ' 3) ¹¹⁾, ὅσον γὰρ οὐκ εἶχόν τι τῶν λύκων, οὐκ ἠδύναντο αὐτοὺς καταφαγεῖν. Ὑποστρεφάντων δὲ αὐτῶν ὕγιον καὶ φυλαξάντων τὴν ἐντολήν, συνεχάρη αὐτοῖς, εὐχαριστῶν τῷ Θεῷ καὶ Πατρὶ ὑπὲρ αὐτῶν, καὶ ἐνισχύων τὴν καρδίαν αὐτῶν, ἔλεγεν αὐτοῖς: «Εἶδον τὸν σατανᾶν, ὡς ἀστραπὴν ἐκ τοῦ οὐρανοῦ πεσόντα. Ἰδοὺ δέδωκα ὑμῖν τὴν ἐξουσίαν ¹²⁾

1) Εἰδὲν. διδλ. β' ὑπόθ. ιγ' σ. 44. Ἀναπαύσῃ, νοητέον πρὸ αὐτοῦ τὸ ἵνα.

2) Σεαυτόν.

3) Φιλοκαλ. τόμ. α' σ. 18, κσφ. ια'.

4) Οἱ θαίμονες.

5) Ἀμελήσει.

6) Ὑπεσῆστο.

7) Φροντίζοντες ἑαυτοὺς εἰς τὰς ἀρετάς, ὅπως ἀπαλλάξουσιν ἡμᾶς ἀπὸ τῶν παθῶν, διότι οἱ κόποι καὶ οἱ πόνοι κτλ.

8) Ἐνταῦθα ὁ Σαβ. κῶδις ἐξακολουθεῖ ἐκ τῆς ἀρχῆς τοῦ ιστ' λόγου: «Ἀδελφοὶ φροντίζωμεν ἑαυτῶν, ὅτι ὁ καιρὸς συνεσταλμένος ἐστὶ» μέχρι τοῦ, ἔνθα καὶ περατοῦται: «καὶ ἐὰν ἡ ψυχὴ ἀκολουθήσῃ τῷ φόβῳ, ἀκίνητος γίνεται τοῖς πονηροῖς ἐπιτηδεύμασιν, ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ τῷ Κυρίῳ ἡμῶν».

9) Φιλοκαλ. τόμ. α' σ. 18 κσφ. ιβ'.

10) Ἐν τῇ γραφικῇ χωρίῳ ἀντὶ τοῦ «παχυνθῶσιν» ἀναγινώσκεται «δαρηνθῶσι».

11) Μηδὲν αἴρετε εἰς τὴν ὁδόν, λέγει τὸ Εὐαγγέλιον.

12) Τοῦ πατεῖν.

πατεῖν ἐπάνω ὄψεων καὶ σκορπίων καὶ ἐπὶ πάσαν τὴν δύναμιν τοῦ ἐχθροῦ, καὶ οὐ μὴ ἀδικήσωσιν ὑμᾶς» (Λουκ. ι' 18 - 19). Οἱ μὲν οὖν Ἀπόστολοι αὐτοῦ, ἐν φόβῳ καὶ ἐν τηρήσει ¹⁾, ὅταν δὲ ἐπλήρωσαν αὐτοῦ τὴν ἐντολήν ²⁾, ἔδωκεν αὐτοῖς τὴν ἐξουσίαν μετὰ δυνάμεως.

Γ'. Οὗτοι οἱ λόγοι οὐκ εἰσὶν ἐκείνων μόνον, ἀλλὰ πάντων τῶν πληροῦντων τὰς ἐντολάς. Ἀγαπήσας γὰρ αὐτοὺς ἐν τελείᾳ ἀγάπῃ, ἔλεγε: «Μὴ φοβοῦ τὸ μικρὸν ποίμνιον· ἠὲ δόκησε γὰρ ὁ Πατὴρ ὑμῶν δοῦναι ὑμῖν τὴν βασιλείαν. Πωλήσατε οὖν τὰ ὑπάρχοντα καὶ δότε ἐλεημοσύνην καὶ ἔχετε θालάντια μὴ παλαιούμενα καὶ θησαυροὺς ἀνεκλείπτους ἐν τοῖς οὐρανοῖς» (Λουκ. ιβ' 32 - 33). Φυλαξάντων δὲ καὶ τοῦτον τὸν λόγον, εἶπεν αὐτοῖς: «Εἰρήνην τὴν ἐμὴν δίδωμι ὑμῖν, εἰρήνην τὴν ἐμὴν ἀφήμι ὑμῖν» (Ἰωάν. ιδ' 27)· περὶ τῶν δὲ αὐτοῦ, ἔλεγεν: «Ὁ ἀγαπῶν με, τὰς ἐντολάς μου τηρήσει, καὶ γὰρ καὶ ὁ Πατὴρ μου ἐλευσόμεθα καὶ μονὴν παρ' αὐτῶν ποιήσομεν» (αὐτ. 23)· ἀφόβους δὲ ποιῶν αὐτοὺς ἀπὸ τοῦ κόσμου, ἔλεγεν αὐτοῖς: «Ἐν τῷ κόσμῳ θλίψιν ἔχετε· ἀλλὰ θαρσεῖτε, ἐγὼ νενίκηκα τὸν κόσμον» (Ἰωάν. ιστ' 33)· ἐν δυνάμει δὲ αὐτοῦ, ἵνα μὴ ἐκκακῶσιν ἐν ταῖς θλίψεσιν, ἔλεγεν αὐτοῖς τὴν χαρὰν ἐν ταῖς καρδίαις αὐτῶν: «Ὑμεῖς ἐστε οἱ διαμεμενηκότες μετ' ἐμοῦ ἐν τοῖς πειρασμοῖς μου· καὶ γὰρ διατίθημι ὑμῖν καθὼς διέθετό μοι ὁ Πατὴρ βασιλείαν, ἵνα ἐσθίητε καὶ πίνετε ἐπὶ τῆς τραπέζης μου» (Λουκ. κβ' 28 - 30). Ταῦτα δὲ οὐ πᾶσιν ἔλεγεν, ἀλλὰ τοῖς ὑπομείνανσιν αὐτὸν ἐν τοῖς πειρασμοῖς. Τίνες οὖν εἰσιν οἱ ὑπομείναντες τῷ Ἰησοῦ ἐν τοῖς πειρασμοῖς, εἰ μὴ οἱ ἱστάμενοι ἐπὶ τὰς παραφύσεις, ἕως ἐκκόψωσιν αὐτάς; ταῦτα δὲ εἶπεν αὐτοῖς ἀπερχόμενος ἐπὶ τὸν σταυρόν. Ὁ θέλων οὖν ἐσθίειν καὶ πίνειν ἐπὶ τῆς τραπέζης Αὐτοῦ ³⁾, συμπνευσθῇ αὐτῷ ἐπὶ τῷ σταυρῷ· ὁ γὰρ σταυρὸς τοῦ Ἰησοῦ ἐστὶν ἐγκράτεια ἐπὶ παντὸς πάθους, ἕως οὐ ἐκκοπῶσιν.

ΙΑ'. Ὁ γὰρ ἀγαπητὸς ἀπόστολος, ἐκκόψας αὐτά, ἐτόλμα λέγειν: «Χριστῷ συνεσταύρωμαι· ζῶ δὲ οὐκέτι ἐγώ, ζῇ δὲ ἐν ἐμοὶ Χριστός» (Γαλάτ. β' 20)· οὐκοῦν ἐν τοῖς καταργήσασιν τὰ πάθη ζῇ ὁ Χριστός. Παραινῶν δὲ ὁ Ἀπόστολος τοῖς ἑαυτοῦ τέκνοις εἶπεν: «Οἱ δὲ τοῦ Χριστοῦ Ἰησοῦ τὴν σάρκα ἐσταύρωσαν οὖν τοῖς παθήμασι καὶ ταῖς ἐπιθυμίαις» (Γαλάτ. ε' 24). Γράφων δὲ Τιμοθέῳ, τῷ ἑαυτοῦ τέκνῳ, ἔλεγεν: «Εἰ γὰρ συναπεθάνομεν καὶ συζήσομεν· εἰ ὑπομένομεν καὶ συμβασιλεύσομεν· εἰ ἀρνησόμεθα καὶ αὐτοὺς ἀρνήσεται ἡμᾶς» (Β' Τιμόθ. β' 11 - 12). Τίνες οὖν εἰσιν οἱ ἀρνούμενοι Αὐτόν, εἰ μὴ οἱ πράττοντες τὰ θελήματα αὐτῶν κατὰ σάρκα, ὑβρίζοντες τὸ ἅγιον δάπτισμα; Διὰ μὲν γὰρ τοῦ ὀνόματος αὐτοῦ ἐδόθη ἡμῖν ἄφεσις ἁμαρτιῶν, διὰ δὲ τοῦ φθόνου ἡμῶν, πάλιν ὁ ἐχθρὸς διὰ τῆς ἁμαρτίας. Ὁ Κύριος ἡμῶν οὖν

1) Λεῖπει τὸ ρῆμα, νοητέον τὸ, ἦσαν. Ἐν τῷ λατιν. Missio illa fuit cum timore et observatione.

2) Ἦτοι ἐπέστρεψαν ἐκπληρώσαντες τὴν ἐντολήν αὐτοῦ, ὡς ἐν τῷ λατιν. Sed cum expleto mandato reversi essent.

3) Ἦτοι τοῦ Κυρίου.

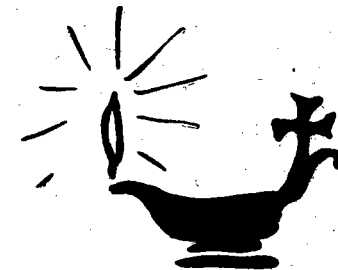
Ἰησοῦς Χριστός, εἰδὼς τὴν ἀπ' ἀρχῆς κακίαν αὐτοῦ, ὅτι μεγάλη ἐστὶ ¹⁾, προσέθηκεν ἡμῖν τὴν μετάνοιαν ἕως ἐσχάτης ἀναπνοῆς. Εἰ μὴ γὰρ ἦν μετάνοια, οὐκ ἂν τις ἐσώζετο. Γινώσκων δ' Ἀπόστολος, ὅτι ἐστὶν ὁ ἀμαρτάνων καὶ μετὰ τὸ βάπτισμα ἔλεγεν: «Ὁ κλέπτων μηκέτι κλεπτέτω» (Ἐφεσ. δ' 28). Ὅσοι τοίνυν ἔχομεν τὴν τοῦ ἁγίου βαπτίσματος σφραγίδα, σπουδάσωμεν καταλείψαι τὰς ἀμαρτίας ἡμῶν, ὅπως εὐρωμεν ἔλεος ἐν τῇ ἡμέρᾳ ἐκείνῃ· ἡγγικε γάρ, καὶ ἔρχεται «καθήμενος ἐπὶ θρόνου δόξης αὐτοῦ, καὶ συναχθήσονται ἐνώπιον αὐτοῦ πᾶσαι αἱ φυλαὶ» (Ματθ. κε' 31 - 32), καὶ εἰς ἕκαστος φανεροῦται ἀπὸ τῆς ἰδίας λαμπάδος, τῆς οὖσης ἐν τῇ χειρὶ αὐτοῦ. Ὅστις οὖν μὴ ἔχη ἔλαιον, σβεσθήσεται ἀπ' αὐτοῦ ἡ λαμπὰς καὶ ριφθήσεται εἰς τὸ σκότος, οὗτινος δὲ ἡ λαμπὰς φωτεινὴ ἐστὶ, συνεισελεύσεται. Αὐτῷ εἰς τὴν βασιλείαν.

ΙΒ'. Σπουδάσωμεν οὖν, ἀγαπητοί, γεμίσει τὰ ἀγγεῖα ἡμῶν ἐλαίου, ἐν ὅσῳ ἐομέν ἐν τῷ σώματι, ἵνα λάμψη ἡ λαμπὰς ἡμῶν πρὸς τὸ εἰσελθεῖν ἡμᾶς εἰς τὴν βασιλείαν Αὐτοῦ· τὸ γὰρ ἀγγεῖον ἐστὶν ἡ μετάνοια, τὸ δὲ ἐν αὐτῇ ἔλαιον, τὸ πρακτικὸν πασῶν τῶν ἀρετῶν ἐστίν, ἡ δὲ φωτεινὴ λαμπὰς ἡ ἁγία ψυχὴ ἐστίν ²⁾· οἷα οὖν γένηται φωτοφόρος ψυχὴ διὰ τῶν ἑαυτῆς πράξεων, εἰσελεύσεται εἰς τὴν βασιλείαν Αὐτοῦ μετ' Αὐτοῦ, οἷα δὲ ἐστὶν ἐσκοτισμένη ψυχὴ ἀπὸ τῆς ἰδίας κακίας ἀπελεύσεται εἰς τὸ σκότος. Ἀγωνίζεσθε τοίνυν, ὦ ἀδελφοί, ὅτι ἡγγικεν ἡμῖν ὁ καιρὸς. Μακάριος οὖν ἐστὶν ὁ ἔχων τὴν μέριμναν ταύτην· ὁ γὰρ καρπὸς ὀψιμος γέγονε, καὶ καιρὸς ἐστὶ λοιπὸν τοῦ θερισμοῦ. Μακάριος οὖν ἐστὶν ὁ σώσας τὸν καρπὸν αὐτοῦ, ὅτι συνάξουσιν αὐτὸν οἱ ἄγγελοι εἰς τὴν αἰώνιον ἀποθήκην, οὐαὶ δὲ τοῖς οὖσι ζιζάνιον, ὅτι τὸ πῦρ αὐτοὺς κληρονομήσει. Ἡ γὰρ κληρονομία τοῦ κόσμου τούτου χρυσός ἐστὶ καὶ ἄργυρος, καὶ οἰκίαι, καὶ ἐνδύματα, καὶ οὐ μόνον, ὅτι παρασκευάζει ἡμᾶς ἀμαρτάνειν, ἀλλὰ καὶ ἡμεῖς ἀπερχόμενοι καταλιμπάνομεν αὐτά· ἡ δὲ τοῦ Θεοῦ κληρονομία ἀμέτρητός ἐστιν, ἣν «οὔτε ὀφθαλμοὶ εἶδεν, οὔτε οὖς ἤκουσε, οὔτε ἐπὶ καρδίαν ἀνθρώπου ἀνέβη» (Α' Κορινθ. β' 9), καὶ ταύτην ἐχαρίσατο τοῖς ὑπακούουσιν αὐτῷ ἐν τῷ μικρῷ καιρῷ τούτῳ, καὶ λαμβάνουσιν αὐτὴν διὰ ἄρτον καὶ ὕδωρ καὶ ἱμάτιον, ἃ παρέσχον τοῖς δεομένοις, καὶ διὰ φιλανθρωπίαν καὶ ἀγνείαν σώματος, καὶ τοῦ μὴ κακοποιῆσαι τὸν πλησίον, καὶ καρδίαν ἀκακὸν, καὶ τὰς λοιπὰς αὐτοῦ ἐντολάς, καὶ οἱ φυλάσσοντες ταῦτα ἀνάπαυσιν ἔχουσιν ἐν τῷ αἰῶνι τούτῳ, καὶ εὐλαβηθήσονται αὐτοὺς οἱ ἄνθρωποι, καὶ ὅταν ἐξέλθωσι τοῦ αἰῶνος τούτου ἐκ τοῦ σώματος, χαρὰν αἰώνιον λήφονται. Οἱ δὲ ποιοῦντες τὰ θελήματα αὐτῶν ἐν τῇ ἀμαρτίᾳ καὶ μὴ μετανοοῦντες, ἀλλ' εἰσὶν ἐν περισπασμῷ τῆς ἡδονῆς, καὶ τῇ αὐτῶν ἀπάτῃ ἐπιτελοῦντες τὴν κακίαν αὐτῶν, καὶ τὴν εὐτραπείαν τῶν λόγων αὐτῶν, καὶ τὴν κραυγὴν ἐν ταῖς μάχαις αὐτῶν, καὶ τὴν ἀφοδίαν τῆς κρίσεως τοῦ

1) «Ὅτι μεγάλη ἐστὶ» δὲν ὑπάρχει ἐν τῷ λατιν.

2) Ἐν τῷ λατιν. Praeclara lampas atque illustris est anima sancta, λαμπὰς φανερὴ καὶ λαμπρὰ εἶνε ἡ ἁγία ψυχὴ.

Θεοῦ, καὶ τὴν ἀνελεημοσύνην εἰς τοὺς πτωχοὺς, καὶ τὰ λοιπὰ τῶν ἀμαρτημάτων, ἐστὶ τούτων τὰ πρόσωπα πεπληρωμένα αἰσχύνῃς ἐν τῷ αἰῶνι τούτῳ, καὶ οἱ ἄνθρωποι καταφρονήσουσιν αὐτῶν, καὶ ὅταν ἐξέλθωσιν ἐκ τοῦ κόσμου τούτου, ὄνειδος καὶ αἰσχύνῃ προάξει αὐτοὺς ἐν τῇ γεέννῃ. Δυνατὸς δὲ ὁ Θεὸς ἀξιῶσαι ἡμᾶς προκόψαι ἐν τοῖς ἔργοις Αὐτοῦ, φυλάττοντες ἑαυτοὺς ἀπὸ παντὸς ἔργου πονηροῦ, ἵνα δυνηθῶμεν σωθῆναι ἐν τῇ ὥρᾳ τοῦ πειρασμοῦ τοῦ μέλλοντος ἐλθεῖν ἐπὶ ὅλον τὸν κόσμον, οὐ γὰρ χρονίζει ὁ Κύριος ἡμῶν Ἰησοῦς, ἀλλ' ἐλεύσεται ἔχων μεθ' ἑαυτοῦ τὸν μισθόν, καὶ τοὺς μὲν ἀσεβεῖς ἐκπέμψει εἰς τὸ πῦρ τὸ αἰώνιον, τοῖς δὲ ἰδίοις παρέξει τὸν μισθόν, καὶ εἰσελεύσονται μετ' Αὐτοῦ, καὶ ἀναπαύσονται ἐν τῇ βασιλείᾳ Αὐτοῦ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.



ΛΟΓΟΣ ΙΖ'.

Περὶ λογισμῶν ἀποταγῆς καὶ ξενιτείας.

Πρὸ πάντων ¹⁾, ὁ πρῶτος ἀγὼν ἐστὶν ἡ ξενιτεία μάλιστα ἢ καὶ κατὰ μόνας φυγεῖν, τὰ ἴδια καταλείψει καὶ εἰς ἕτερον τόπον ἀπέλθης, πίστιν τελείαν ἐπιφερόμενος καὶ ἐπλίδαι, ἐδραῖαν τε καρδίαν κατὰ τῶν ἑαυτοῦ θελημάτων· κυκλοῦσι ²⁾ γὰρ σε ἐν πολλοῖς κύκλοις φοβερίζοντές σε περὶ πειρασμῶν, καὶ σκληρᾶς πτωχείας, καὶ νοσημάτων, ὑπαβάλλοντές σοι, ὅτι εἰ ἐν τούτοις περιπέσης, τί ποιήσεις μὴ ἔχων τὸν φροντίζοντά σε ἢ γινώσκοντά σε. Ἡ ἀγαθότης τοῦ Θεοῦ δοκιμάζει σε, ἵνα φανερωθῇ σου ἡ σπουδὴ, καὶ πρὸς Θεὸν ἀγάπη. Λοιπὸν ἐὰν καταληφθῇς μόνος εἰς τὸ καλλίον, σπείρουσί σοι λογισμοὺς θαυμάτους δειλίας, λέγοντες, οὐχ ἡ ξενιτεία μόνη σώζει τὸν ἄνθρωπον, ἀλλὰ τὸ φυλάξαι τὰς ἐντολάς, φέροντές σοι μνήμην τινῶν, ὡς ἐγγιζόντων τοῖς κατὰ σάρκα, πείθοντές σου τὴν καρδίαν καὶ λέγοντες τί εὖν εἰ τοιοῦτοι οὐκ εἰσὶ δοῦλοι τοῦ Θεοῦ; Ἐμβάλλουσι δὲ τῇ καρδίᾳ σου περὶ δυσκρασίας ἀέρων, καὶ θάρους σώματος ἕως οὗ ἐξασθενήσῃ ἡ καρδία σου ἀπὸ τῆς ὀλιγορίας. Ἐὰν δὲ ἡ ἀγάπη καὶ ἡ ἐλπίς ἐν αὐτῷ ᾧ σιν, ἡ κακία ἐκείνων οὐκ ἐνεργεῖ, λοιπὸν φανεροῦται ἡ σπουδὴ σου ἐνώπιον τοῦ Θεοῦ, ὅτι ἀγάπᾳ αὐτὸν ὑπὲρ τὴν ἀνάπαυσιν τῆς σαρκός. Τοὺς δὲ ὑπομένοντας τὴν θλίψιν τῆς ξενιτείας, ἡ θλίψις φέρει αὐτοὺς ἐπὶ τὴν ἐλπίδα καὶ ἡ ἐλπίς φυλάττει αὐτοὺς ἀπὸ μέρους ἐκ τῶν κατὰ σάρκα. Οὐ γὰρ ἀπλῶς ἐξενίτευσας, ἀλλ' ἵνα ἐτοιμάσῃς σεαυτὸν καὶ σχολάσῃς πολεμεῖν πρὸς τοὺς ἐχθροὺς καὶ γνωρίσῃς ἑκαστον ἀπορρεῖσαι ἐν τῷ καιρῷ αὐτοῦ, ἕως οὗ φθάσας εἰς ἀνάπυσιν ἀπαθείας ἐλευθερωθῇς, ὡς νικήσας ἑκαστον, πολεμῶν ἐν καιρῷ αὐτοῦ.

Β'. Μέγα δὲ νομίζω ³⁾ καὶ τίμιον τὸ τὴν κενοδοξίαν νικῆσαι, καὶ τὸ προκόψαι εἰς γνῶσιν Θεοῦ, ὁ γὰρ ἐμπεσὼν εἰς τὴν αἰσχροτήτα τοῦ πονηροῦ τούτου πάθους τῆς κενοδοξίας, τῆς εἰρήνης ἀλλοτριούται, καὶ σκληρύνεται τὴν καρδίαν πρὸς τοὺς ἀγίους, καὶ ἐν τέλει τῶν κακῶν αὐτοῦ, εἰς ὑψηλοφροσύνην περιπίπτει πονηρὰν, καὶ φροντίδα τοῦ ψεύσασθαι. Σὺ δέ, ὦ πιστέ, ἔχε κρυπτοὺς τοῦ πόνου σου, καὶ φρόντισον ἐν πόνῳ καρδίας καὶ γλώσσης ⁴⁾, μὴ ἀφέληται αὐτοὺς ἡ γλῶσσα καὶ παραδῇ τοῖς ἐχθροῖς σου ⁵⁾. Ὁ γὰρ ἐρ-

γασάμενος καὶ ἀποθέμενος τὰ πάθη τοῦ σώματος, καὶ πάντα τὰ ἐλαττώματα αὐτοῦ, διὰ τῆς μετανοίας, ὁ τοιοῦτος τὴν ἰδίαν ψυχὴν παρεσκεύασε τιμίαν, ἣν τῷ Θεῷ ὡς παραθήκην ἀμώμητον ¹⁾, ἵνα ἀξιωθῇ ναὸς αὐτοῦ γενέσθαι. Τὸν δὲ ἀγαπῶντα τὴν δόξαν τῶν ἀνθρώπων, ἀδύνατον εἶναι ἀπαθῆ, ἀλλὰ ζήλος καὶ φθόνος οἰκεῖ ἐν αὐτῷ, ὁ τοιοῦτος πέπρακε τὴν ψυχὴν αὐτοῦ τοῦ πειρασθῆναι πολλῶν ²⁾, καὶ σφάττεται ὑπὸ τῶν δαιμόνων ἢ καρδία αὐτοῦ, διὰ τὸ μὴ συνεχῶς εὐρίσκειν αὐτὸν χώραν τοῦ ἐπιτελεῖν τὰ θελήματα αὐτοῦ, τὸ δὲ τέλος αὐτοῦ ἀπώλεια. Ὁ δὲ τὴν ταπεινοφροσύνην κτησάμενος, ἀποκαλύπτει αὐτῷ ὁ Θεὸς τὰς ἁμαρτίας αὐτοῦ, εἰς τὸ ἐπιγνῶναι αὐτὰς, εἰ δὲ καὶ συνδράμει τούτῳ τὸ πένθος καὶ παραμείνει αὐτῷ τὰ ἀμφοτέρω, ἐκβάλλουσιν ἀπὸ τῆς ψυχῆς αὐτοῦ τὰ ἐπτὰ δαιμόνια, καὶ τρέφουσι τὴν ψυχὴν ἐκ τῆς ἰδίας τιμῆς ³⁾ καὶ ἐκ τῶν ἰδίων αὐτοῦ ἀρετῶν. Τῷ δὲ τοιούτῳ ⁴⁾ οὐ μέλλει περὶ ὀνειδισμοῦ ἀνθρώπων, αἱ γὰρ ἰδία ἁμαρτίαι μνημονεύμεναι, πανοπλία αὐτῷ γίνονται, καὶ φυλάττουσιν αὐτὸν ἀπὸ ὀργῆς, καὶ ἀνταποδόσεως; καὶ ὑποφέρει τὰ ἐπερχόμενα· ποῖον γὰρ ὀνειδος ἔχει προσάψαι αὐτόν, οἷον ἔχει ἐνώπιον τοῦ Θεοῦ πρὸ προσώπου αὐτοῦ τῶν ἰδίων ἁμαρτημάτων; Ἐὰν εὖν μὴ δυνήθῃς θαστάσαι τὸ ρῆμα τοῦ πλησίον σου καὶ ἀνταποδῆς αὐτῷ, πόλεμοι ἐγερθήσονται ἐν τῇ καρδίᾳ σου καταπόνοντές σε περὶ ὧν ἤκουσας, καὶ ποιοῦσί σε λυπηθῆναι περὶ ὧν ὅλως ἐλάλησας, καὶ καταδυναστεύεται σου ἡ αἰχμαλωσία, καὶ ποιεῖ σε μακαρίσαι τοὺς κατὰ μέρος ἡσυχάζοντας, καὶ σκληρύνει σου τὴν καρδίαν πρὸς τοὺς πλησίον, ὡς ἀγάπης χωρὶς ὄντας. Ἀλλὰ μάλλον ἀγώνισαι κτήσασθαι τὴν μακροθυμίαν, ὅτι νικᾷ τὴν ὀργὴν, καὶ ἡ ἀγάπη θεραπεύει τὴν λύπην. Τὸ δεηθῆναι τοῦ Θεοῦ ἐν φόβῳ φυλάττει σοι ταῦτα· ἡ γὰρ ἀγάπη καὶ ἡ μακροθυμία φθείρουσι τὴν κατὰ φύσιν ὀργὴν, καὶ ἐὰν παραμείνῃ σοι ταῦτα, ἀνθ' ὧν ὀργίζῃ κατὰ τοῦ πλησίον, ὀργίζῃ κατὰ τῶν δαιμόνων, τῷ δὲ πλησίον εἰρηνεύεις, ἔχων ἐν σοὶ τὸ πένθος καὶ τὴν ταπεινοφροσύνην. Ὁ δυνάμενος ⁵⁾ φέρειν ρῆμα σκληρὸν δυσχεροῦς καὶ ἀσυνέτου ⁶⁾ διὰ τὸν Θεὸν καὶ διὰ τὸ εἰρηνεύειν τοὺς λογισμοὺς, οὗτος κληθήσεται υἱὸς τῆς εἰρήνης, καὶ δυνατὸς ἐστὶν οὗτος κτήσασθαι εἰρήνην ψυχῆς, σώματος καὶ πνεύματος. Καὶ ἐὰν τὰ τρία ταῦτα συμφωνήσωσι, καὶ παύσωνται οἱ ὀπλισμένοι κατὰ τοῦ νόμου τοῦ νοῦς, καὶ καταργηθῇ ⁷⁾ τῆς σαρκὸς ἡ αἰχ-

ἄββζ. Ἡσαῖα, εὐρίσκονται καὶ παρὰ Μάρκῳ (†450); τῷ ἀσκητῇ «Ἐὰν θέλῃς παρὰ Κυρίου ἐπι- κάλυφθῆναι» (Περὶ τῶν εἰσμένων ἐξ ἔργων τελειοῦσθαι κεφ. ρλε'). «Κρύψας ἀρετὴν, μὴ ἐπαί- ρου» (αὐτ. κεφ. ρλστ'). «Ἀσφάλισαι λόγον ἀπὸ καυχήσεως» (αὐτ. κεφ. ρπη'). Φιλοκαλ. τόμ. α' σ. 68, 69, 71. Πατρ. τόμ. 65 σ. 949, 957.

1) Νοητέον, παρέθετο.

2) Ἦτοι ἐκτίθησι τὴν ψυχὴν πολλοῖς πειρασμοῖς.

3) Ἐν τῷ λατίν. Vera gloria.

4) Εὐσεβ. βιβλ. 6' ὑπόθ. 6' σ. 15.

5) Εὐσεβ. βιβλ. 6' ὑπόθ. 6' σ. 15. Κλίμαξ Ἰωάν. σχολ. ιθ' τοῦ κε' λόγ. Πατρ. τόμ. 88 σ. 1008. Ἐπιγράφεται τῷ Ἰσαάκ (πιθανῶς τῷ Σύμφ), ἀλλ' ἀνήκει τῷ ἄββζ Ἡσαῖα.

6) Ἦτοι, ἀνθρώπου.

7) Καταργηθῇ, καθ' ὅπου. κατ' ἀναλογίαν πρὸς τὰ προηγούμενα.

1) Εὐσεβ. βιβλ. α' ὑπόθ. ιγ' σ. 42.

2) Ἦτοι οἱ λογισμοί.

3) Εὐσεβ. βιβλ. γ' ὑπόθ. κστ' σ. 69. Κλίμαξ Ἰωάν. σχολ. ιστ' τοῦ κε' λόγου. Πατρ. τόμ. σ. 973.

4) «Ἐν πόνῳ καρδίας καὶ γλώσσης» ἔλλειπει ἐν τῷ λατίν.

5) Τὰ ἐφεξῆς ἀκολουθοῦντα ἐν τῷ Εὐσεβ. κεφάλαια (ἐνθ' ἀν.), ἀποδιδομένα τῷ

μάλωσι, οὗτος κληθήσεται υἱὸς τῆς εἰρήνης καὶ ἐνοικήσει ἐν αὐτῷ τὸ Πνεῦμα τὸ Ἅγιον, ὅτι αὐτοῦ ἐγένετο καὶ οὐ χωρισθήσεται αὐτοῦ.

ζ' Γ'. Μακάριοι εἰσιν, ὧν οἱ κόποι ἐν γνῶσει ἐγένοντο, ἀνέπαυσαν γὰρ αὐτοὺς ἀπὸ παντὸς θάρους, καὶ παρήλθον τὴν πανουργίαν τῶν δαιμόνων, μάλιστα τῶν τῆς θειλίας, τῶν κωλυόντων τὸν ἄνθρωπον εἰς πᾶν ἔργον ἀγαθόν, ὃ ἐπιβάλλεται, φέροντες εἰς ὄκνον τὸν νοῦν, ἐὰν ἐπιθῶ ἐκυτὸν προσκαρτερεῖν τῷ Θεῷ, εἴπως δύναιτο διὰ τῶν πόνων ἀποστήσαι αὐτὸν τῆς τοιαύτης ὁδοῦ. Νομίζω δὲ ὅτι ἐὰν ἔστιν ἡ ἀγάπη ἐν ἡμῖν, καὶ ἡ ὑπομονὴ καὶ ἡ ἐγκράτεια, οὐδὲ ἐν δυνήσονται ἀνύσαι πρᾶγμα, μάλιστα ἐὰν ἐπιγνῶ ὁ νοῦς, ὅτι ὁ ὄκνος ἐστὶν ὁ καταστρέφων πάντα καὶ καταφρονήσεις αὐτοῦ, εἰ κατέλειπε¹⁾ πᾶσαν τὴν φαινομένην ὕλην. Νῆφε ἀπὸ τοῦ δαίμονος τῆς λύπης, μήποτε διὰ τὴν μεγάλην πτωχείαν καὶ θλίψιν, οὐ μὴ δυνήθῃς ἔλθεῖν ἐπὶ τὰς μεγάλας ἀρετάς, αἰτινές εἰσι τὸ μὴ μετεῖν ἐκυτὸν, τὸ φέρειν ὕβριν, τὸ μὴ ὀνομασθῆναι σε ἐν πάσῃ διαταγῇ τοῦ κόσμου τούτου. Ἐὰν γὰρ ἀγωνίσῃ ταῦτα κτήσασθαι, αὐτὰ σοὶ τοὺς στεφάνους τῆς ψυχῆς ἐτοιμάσουσιν. Οὐ γὰρ οἱ ἀποταξάμενοι καὶ πτωχεύσαντες ἐν τῷ φαινομένῳ μόνον εἰσὶ πτωχοί, ἀλλ' οἱ πτωχεύσαντες ἀπὸ πάσης κακίας, καὶ πεινῶντες αἰετὶ τὴν μνήμην τοῦ Θεοῦ. Οὐδὲ οἱ τὴν φαινομένην θλίψιν ἔχοντες κτῶνται τὴν ἀπάθειαν, ἀλλ' οἱ μεριμνῶντες περὶ τοῦ ἔσω ἀνθρώπου, καὶ τὰ ἐκυτὸν θελήματα κόπτοντες, οὗτοι λήψονται τὸν στέφανον τῶν ἀρετῶν. Στήθι οὖν ἐπὶ τὴν καρδίαν σου προσέχων ταῖς αἰσθήσεσίν σου, καὶ ἐὰν εἰρηνεύσῃ μετὰ σοῦ ἡ μνήμη, καταλαμβάνεις τοὺς ληστὰς ἀπολύοντας αὐτήν. Ὁ γὰρ ἀκριβεύμενος ἐν τοῖς λογισμοῖς ἐπιγινώσκει τοὺς θέλοντας εἰσελθεῖν καὶ μιᾶναι αὐτόν. Ἐὰν μεριμνᾷς περὶ τῶν ἐντολῶν ἐν (ἐξουσίᾳ καρδίας²⁾), κατανόησεις τοὺς ταρασσοντάς σε ἐκ ποίας σε προφάσεως θορυβεῖσιν³⁾, ὀλιγωρίαν σοὶ φέροντες ἐκλέξασθαι τόπον, αἰτίαν μὴ ἔχοντα, καὶ πάλιν μεταμελούμενοι καθήμεθα. Ταρασσουσι γὰρ τὸν νοῦν, ὅπως γένηται μετέωρος καὶ ἀργός, οἱ δὲ ἐπιγινόντες τὴν κακουργίαν αὐτῶν, ἀτάραχοι μένοντες, εὐχαριστοῦντες⁴⁾ τῷ Κυρίῳ ἐπὶ τῷ τόπῳ, ἐν ᾧ ὑπομείναι ἔδωκεν αὐτοῖς. Ἡ γὰρ ὑπομονὴ καὶ ἡ μακροθυμία καὶ ἡ ἀγάπη ἐπὶ τοῖς κόποις καὶ μόχθοις εὐχαριστεῖ, ἡ δὲ ἀκηδία καὶ ὀλιγωρία καὶ τὸ ἀγαπήσαι τὴν ἀνάπαυσιν, ζητοῦσι τόπον, ἐν ᾧ δοξάζονται, καὶ λοιπὸν ἐκ τῆς τῶν πολλῶν δόξης ἐξασθενοῦσιν αἱ αἰσθήσεις, καὶ ἀναγκαίως ἡ αἰχμαλωσία τῶν παθῶν καταδυναστεύει αὐτῶν καὶ ἀπόλλυσι τὴν ἐγκράτειαν τὴν κρυπτὴν διὰ τοῦ μετεωρισμοῦ καὶ τοῦ κόρου.

Δ'. Καὶ εἶπε πάλιν ὁ ἅγιος, πρὸ τοῦ παύσωνται τῆς ἀσθενείας αἱ αἰσθήσεις, ἐὰν ὁ νοῦς θουληθῇ ἐπιθῆναι τῷ σταυρῷ, ἡ δὲ γῆ τοῦ Θεοῦ ἔρχεται ἐπ' αὐτόν, ὅτι ἤρξατο πρᾶγματ' ὑπὲρ τὸ μέτρον αὐτοῦ, μὴ ἐκσάμενος πρότερον

1) Εὐεργ. βιβλ. α' ὑπόθ. ιγ' σ. 43.

2) Κλίμαξ Ἰωάν. σχολ. δ' τοῦ ιγ' λόγ. Πατρολ. τόμ. 88 σ. 864.

3) Ὀλιγωρίαν σοὶ κλ. μέχρι τοῦ: ταρασσουσιν, ἐλλείπει ἐν τῷ λατιν.

4) Μᾶλλον εὐχαριστοῦσι.

τὰς αἰσθήσεις αὐτοῦ¹⁾. Ἐὰν ἡ καρδία σου ρέμῃται, καὶ οὐκ οἶδας ἀγχαῖ αὐτήν, ἡ πρᾶξις σου ἔστιν ἡ—θέλοντός σου καὶ μὴ θέλοντος—ἐλκουσα αὐτήν εἰς τὸ ρέμδεσθαι, ὅπερ ἔστι παρὰ φύσιν τοῦ Ἀδάμ. Ἐὰν ἡ καρδία σου²⁾ φύσει τὴν ἁμαρτίαν ἐμίσησε καὶ ἀπέστησεν αὐτήν ἐκ τῶν τικτόντων αὐτήν, καὶ ἔθου τὴν κόλασιν ἐνώπιόν σου ἐν γνῶσει, καὶ ἀπηλλοτριώθῃς τῶν ἐλκόντων σε εἰς αὐτήν, καὶ ἐδεήθῃς ἐν γνῶσει τοῦ ποιητοῦ σου τοῦ συμπαραμειναί σοι ἐν μηδενὶ λυπῶν αὐτόν, ἀλλὰ κλαίων ἐνώπιον αὐτοῦ καὶ λέγων: Σὸν ἔστι τὸ ἔλεος λυτρώσασθαι με, ἀδυνάτως γὰρ ἔχω τὰς χεῖρας αὐτῶν ἐκφυγεῖν, ἐκτὸς τῆς σῆς βοηθείας, προσέχων καὶ τῇ καρδίᾳ σου μὴ λυπηθῇ τὸν διδάσκοντά σε κατὰ Θεόν· τοῦτο κατὰ φύσιν ἔστι τοῦ Ἰησοῦ. Ἐὰν γὰρ πάντα ποιήσῃ ὁ ἄνθρωπος³⁾, ὑπακοὴν δὲ καὶ ταπεινώσιν καὶ ὑπομονὴν μὴ κτήσεται, ἐκκλίνει εἰς τὸ παρὰ φύσιν. Ἀλλ' ὅλην ἐκδῶ τὴν ἐκυτοῦ καρδίαν εἰς τὸ ἐπακοῦσαι τῷ Θεῷ, δεόμενος αὐτοῦ ἐν ἀληθείᾳ καὶ λέγων, Κύριε, ἐνώπιόν σου εἰμί, ἀξίωσόν με τοῦ θελήματός σου, ὅτι οὐ γινώσκω τὸ συμφέρον μου, Σὺ πολέμησον ὅτι οὐκ οἶδα τὴν κακίαν αὐτῶν, καὶ ἐὰν ἐργάζῃ τὸ κατὰ φύσιν τοῦ Ἰησοῦ, οὐκ ἔα σε πλανηθῆναι ἐν τινι. Ἐὰν δὲ μίαν ἐντολὴν ποιήσῃς, οὐκ ἐξέδωκας ἑαυτὸν τοῦ ὑπακοῦσαι αὐτοῦ, οὐδὲ φροντίζει σου. Ὡς περ γὰρ χωρίον οὐ δύναται ἀντιλέξει τῷ ἐργαζομένῳ εἰς τὸ καθαρίσαι αὐτὸ ἀπὸ τῶν ζιζανίων καὶ σπείρει ἐν αὐτῷ κατὰ φύσιν σπέρμα, οὐ δύναται τὰ φυσικὰ φυῆναι μετὰ τῶν παρὰ φύσιν, συμπνίγονται γὰρ ὑπ' αὐτῶν, ἐπειδὴ ἀχρωμότερα αὐτῶν εἰσι τὰ ζιζάνια, οὕτως, ἐὰν μὴ καθάρσις ἑαυτὸν ἀπὸ τῶν σαρκικῶν θελημάτων, οὐ δύνασαι ἑαυτὸν τηρῆσαι ἀπὸ τῆς ἁμαρτίας, ἐὰν μὴ πρῶτον φυλάξῃς ἑαυτὸν ἀπὸ τῶν γεννώντων αὐτήν.

Ε'. Ἐτοι δὲ ταῦτα ἡ μικροψυχία, ἥτις μὴ τηρῇ ἔστι κακὴ τῆς ἁμαρτίας, ἡ ἀκηδία τίκτει τὸ θέλημα, καὶ τὸ θέλημα καὶ ὁ πλατυσμός γεννῶσι καταφρόνησιν. Ἡ αὐθεντεῖν θέλουσα καρδία γεννᾷ τὸ ἀγαπήσαι τὴν ὁμιλίαν τοῦ κόσμου, γεννᾷ τὸ ἐκζητῆσαι τὰ μὴ διαφέροντά σοι, γεννᾷ τὸ ἐκδοῦναι τὴν ἀκοὴν τῷ καταλαλοῦντι, γεννᾷ τὸ ἀκοῦσαι ῥήματα καὶ μεταδοῦναι αὐτὰ ἄλλῳ, γεννᾷ τὸ ἐκζητῆσαι τὰ τοῦ κόσμου, γεννᾷ τὸ διδάξει μὴ ἐπερωτώμενον, γεννᾷ τὸ κεντῆσαι τῷ πλησίον, γεννᾷ καὶ ἄλλα πολλὰ κακά. Εἴ τις οὖν πρόεκοψεν ἢ θέλει προκόψαι, φυλαξάτω ἑαυτὸν ἐν γνῶσει ἐκ τῶν τικτόντων τὰς ἁμαρτίας, καὶ ἄφ' ἑαυτῶν ἀσθενοῦσιν αἱ ἁμαρτίαι· ὁ οὖν ἀγωνιζόμενος βλέπει ταύτας καὶ τὴν πικρίαν αὐτῶν, ὃ δὲ καταφρονῶν ἐτοιμάζει ἑαυτῷ κόλασιν. Ὁ φοβούμενος ἀσθένειαν σώματος⁴⁾, οὐ φθάνει τὸ κα-

1) Ἐν τῷ λατιν. Si sensibus tuis vis perfecte mederi, Christi Crucem amplectere; in ea enim veram omnium aegritudinum medicinam invenies, ἐὰν θέλῃς νὰ θεραπεύσῃς τελείως τὰς αἰσθήσεις σου περιβαλοῦ τὸν Σταυρὸν τοῦ Χριστοῦ, διότι ἐν αὐτῷ ἀληθὴς θεραπείαν πάσης νόσου θὰ εὕρῃς.

2) Φιλοκαλ. τόμ. α' σ. 20 κεφ. στ'.

3) Κλίμαξ Ἰωάν. σχολ. ι' τοῦ κατ' λόγου. Πατρολογ. 88 σελ. 1093.

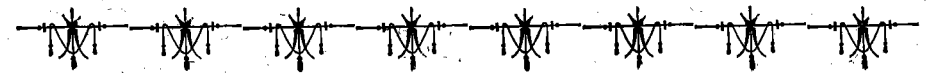
4) Εὐεργ. βιβλ. β' ὑπόθ. ιδ' σελ. 48: Τὰ δὲ ἐν τῇ 50 σ. τοῦ Εὐεργ. (βιβλ. γ') ἀποδιδομένα τῷ ἀββᾷ Ἡσαίᾳ εὐρίσκονται καὶ παρὰ Μάρκῳ τῷ ἀσκητῇ «ὡς περ λύκῳ πρόβατον» (περὶ

τὰ φύσιν, εἰ δὲ καὶ προσπίπτει τῷ Θεῷ ἐν παντὶ κόπῳ αὐτοῦ, δυνατὸς ἐστὶν ὁ Θεὸς ἀνταπαῦσαι αὐτόν. Εἰ μὴ γὰρ Γεδεὼν ἐθλασε τὰς ὕδρας οὐκ ἂν εἶδε τὸ φῶς τῶν λαμπάδων (Κριτ. ζ' 19), οὕτως, εἰ μὴ ὁ ἄνθρωπος καταφρονήσει τοῦ σώματος, οὐκ ἂν ἴδοι τὸ φῶς τῆς θεότητος. Καὶ γὰρ Ἰαήλ, γυνὴ Χαβὲρ τοῦ Κινάου, εἰ μὴ τὸν πάσσαλον τῆς σκηνῆς ἐξέσπασεν, οὐκ ἂν καθεῖλε τὸν Σισάρα, τὴν ὑπερηφανίαν (Κριτ. δ' 21). Λοιπὸν ἂν ὁ νοῦς ἐνδυναμωθῇ καὶ ἐτοιμάσῃ ἑαυτὸν ἐξακολουθεῖν τῇ ἀγάπῃ τῇ σθεννοῦσῃ πάντα τὰ πάθη τῆς σαρκὸς καὶ τοῦ σώματος, ὅτι «μακροθυμεῖ καὶ χρηστεύεται» (Α' Κορινθ. ιγ' 4), μισεῖ τὸ ζῆλος καὶ τὴν ὑπερηφανίαν, καὶ λογίζεται κατὰ φύσιν ἐν τῇ καρδίᾳ, καὶ οὐκ ἔξ τι τῶν παρὰ φύσιν καταδυναστεύσαι τοῦ νοῦς καὶ ἐν τῇ αὐτοῦ δυνάμει ἀνθίσταται ὁ νοῦς τῇ παραφύσει, ἕως οὗ συχωρήσῃ αὐτὴν ἐκ τῶν κατὰ φύσιν. Ἐὰν δὲ ἀληθινὸς νοῦς κατακυριεύσῃ, γίνεταί κεφαλὴ τῆς ψυχῆς, τοῦ μὴ προσδέξασθαι τι τῶν κατὰ φύσιν, διηγείται γὰρ αὐτῇ πάντα τὰ ἀδικήματα, ἃ ἐποίησεν αὐτῇ τὰ παρὰ φύσιν ὅλῳ τῷ καιρῷ, ὃ ἦν μεμιγμένη τοῖς φυσικοῖς.

ΣΤ'. Ὁ Δεσπότης ἡμῶν Ἰησοῦς, ὅτε ἐποίησεν ἔλεος μετὰ τῶν ἁγίων αὐτοῦ, διεχώρισεν ἐν τῷ σταυρῷ τοὺς ληστές· σταυρωθέντων γὰρ τῶν δύο, αὐτὸς ἦν ἐν μέσῳ αὐτῶν, καὶ ὁ μὲν ἐξ εὐωνύμων ἐταράσσεται, εἰδώς, ὅτι κατήργηται ἡ μισαὶ αὐτοῦ φίλια, εἶδε πρὸς τὸν ἐκ δεξιῶν, ὁ δὲ ἐκ δεξιῶν προσεῖχεν εἰς τὸν Ἰησοῦν, ἐν ταπεινώσει καὶ φόβῳ, λέγων: «Μνήσθητί μου ὅταν ἔλθῃς ἐν τῇ βασιλείᾳ σου» (Λουκ. κγ' 42). Λοιπὸν δηλὸν ἐστὶν, ὅτι οὐκέτι φίλοι εἰσὶν, οὐδὲ δύναται ὁ ἐξ ἀριστερῶν πείσαι αὐτόν ἐν ταῖς πονηραῖς αὐτοῦ μεθοδεῖαι· οἱ δὲ μήπω τὴν ὁδὸν ταύτην φθάσαντες, πίπτουσι καὶ ἐγείρονται μετ' αὐτῶν, ἕως γένηται τὸ ἔλεος. Φροντίς ἐστὶ· λοιπὸν εἰς τὸ κατανοῆσαι ἐν φόβῳ καὶ ταπεινοφροσύνῃ, ὡς ὁ ἐκ δεξιῶν, ἡ γὰρ ταπεινοφροσύνη δίδωσι τοῦ φέρειν ἐξουδένωσιν. Ὅταν οὖν τις χωρίσῃ ἑαυτὸν¹⁾ ἀπὸ τοῦ ἀριστεροῦ καὶ γινῶ ἀκριβῶς πάντα τὰ ἁμαρτήματα, ἃ ἐποίησεν εἰς τὸν Θεόν, ἐπειδὴ οὐ βλέπει τὰς ἁμαρτίας, ἐὰν μὴ χωρισθῇ ἀπ' αὐτῶν, χωρισμῷ πικρίας, αἱ φθάσαντες εἰς τοῦτο τὸ μέτρον, αὐτοὶ εὖρον τὸν κλαυθμὸν καὶ τὴν δέησιν καὶ τὸ κλίσχυνεσθαι ἐνώπιον τοῦ Θεοῦ, μνημονεύοντες τῆς πονηρᾶς φιλίας τῶν παθῶν. Δυνατὸς δὲ ἐστὶν ὁ Θεὸς ἐνδυναμῶσαι τοὺς κρυπτῶς ἐργαζομένους ἐν ταπεινοφροσύνῃ, ὅτι αὐτοῦ ἐστὶν ἡ τιμὴ καὶ ἡ δόξα, εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

¹⁾ τῶν οἰομένων ἐξ ἔργων τελειοῦσθαι, κερ. σιζ') «οὐδεὶς δύναται πόνον καὶ λύπην» (κερ. σιη'), «φόδος Θεοῦ καὶ ἐλεγχος» (κερ. σιθ'). Φιλοκαλ. τόμ. α' σελ. 72. Πατρολ. τόμ. 66 σελ. «Νεότητος σάρκες παιδιόμεναι διαφόροις δρώμασι». (Πρὸς Νικόλ. μονάζοντα, Φιλοκαλ. σελ. 77 - 78 Πατρολ. τόμ. 65, σελ. 961 - 1040).

1) Φιλοκαλία, τόμ. α' σελ. 19 κερ. ιζ'. Νικηφόρου μονάζοντος (1340) «περὶ Νήψεως καὶ φυλακῆς καρδίας» (Φιλοκαλ. τόμ. 6' σελ. 239). Τὸ χωρίον εἶνε ἀνταπόδοτον, ἂν μὴ τις θεωρήσῃ τὸ κατωτέρω οἱ φ θ ἄ σ α ν τ ε ς, εἰς κατὰ μεταβολὴν ἀριθμοῦ ὡς ἐπανάληψιν τοῦ προηγηθέντος.



ΛΟΓΟΣ ΙΗ'.

Περὶ ἀμνησικακίας.

Ὁ ἁγιώτατος Ἀπόστολος ἐνετείλατο τοῖς τέκνοις αὐτοῦ λέγων: «Ὁ Κύριος ἐγγύς· μὴδὲν μεριμνᾶτε, ἀλλ' ἐν παντὶ τῇ προσευχῇ καὶ τῇ δεήσει μετ' εὐχαριστίας τὰ αἰτήματα ὑμῶν γνωρίζεσθαι πρὸς τὸν Θεόν· καὶ ἡ εἰρήνη τοῦ Θεοῦ θραβεύετω ἐν ταῖς καρδίαις ὑμῶν» (Φιλιπ. δ' 5 - 7). Καὶ ἐν τῷ κατὰ Μάρκον Εὐαγγελίῳ, λέγει τοῖς μαθηταῖς ὁ Κύριος¹⁾, ὅτι «ἀφίετε τὰ παραπτώματα πάντα τοῖς ὀφειλέταις ὑμῶν, ὅπως καὶ ὑμῖν ἀφήσῃ ὁ Πατὴρ ὑμῶν» (Μάρκ. ια' 26 καὶ Ματθ. στ' 14). Φοβερὸν τὸ ρῆμα τοῦ Κυρίου, ὅτι ἐὰν μὴ ἴδῃς τὴν καρδίαν σου καθαρὰν πρὸς πάντας, μὴδὲν αἰτήσης παρὰ τοῦ Θεοῦ, ὅσον γὰρ αὐτῷ προσάγεις, ὅτι ἁμαρτωλὸς ὢν καὶ ἔχων λύπην κατὰ τοῦ ὁμοίου σου ἀνθρώπου, λέγεις τῷ ἐξερευνῶντι καρδίαν, ὅτι ἄφες μοι τὰς ἁμαρτίας μου. Ὁ τοιοῦτος οὐκ εὐχεται τῷ νοῖ, ἀλλὰ τοῖς χεῖλεσιν ἐν ἀγνοίᾳ· ὁ γὰρ θέλων ἐν ἀληθείᾳ τῷ νοῖ εὐχεσθαι τῷ Θεῷ, ἐν Πνεύματι ἁγίῳ καὶ καρδίᾳ καθαρᾷ, ἐξερευνᾷ τὴν καρδίαν αὐτοῦ, πρὶν ἢ εὐξηται εἰ ἀμέριμνός ἐστιν ἀπὸ παντὸς ἀνθρώπου ἢ οὐ, καὶ εἰμή, ἑαυτὸν ἀπατᾷ, οὐ γὰρ ἐστὶν ὁ ἀκούων αὐτοῦ, ἐπειδὴ ὁ νοῦς σου οὐκ εὐχεται, ἀλλὰ συνήθειά ἐστι τῶν ὥρων τοῦ κανόνος. Ὁ δὲ θέλων ἐργάζεσθαι καθαρῶς διερευνήσει πρῶτον τὸν νοῦν αὐτοῦ τί ἔχει, ἵνα, ἐὰν λέγῃς ἐλέησόν με, καὶ οὐ ἐλεήσῃς τὸν παρακαλοῦντά σε, καὶ ἐὰν λέγῃς συγχώρησόν μοι καὶ σὺ ὁ ταλαίπωρος συγχωρήσῃς. Εἰ δὲ λέγεις, μὴ μνησθῇς τῶν παραπτωμάτων μου, μὴδὲ σὺ ἀρνηθῇς τῶν παραπτωμάτων τοῦ πλησίον σου· καὶ ἐὰν λέγῃς, μὴ μνησθῇς τῶν κακῶν ὧν ἐποίησα, εἴτε ἐκὼν εἴτε βίᾳ οὐκ ὀφείλεις οὕτως σὺ λογίσασθαι τι κατὰ τινος ἀνθρώπου. Εἰ μὴ ἐφθασας ταῦτα ποιῆσαι εἰς μάτην εὐχῇ, ὁ γὰρ Θεὸς οὐκ εἰσακούει σου, κατὰ πάσας τὰς Γραφάς· συγχώρησόν μοι. Εἶπε πάλιν ἐν τῇ προσευχῇ, ἐν τῷ κατὰ Ματθαῖον (στ' 12). «Καὶ ἄφες ἡμῖν τὰ ὀφειλήματα ἡμῶν ὡς καὶ ἡμεῖς ἀφίμεν τοῖς ὀφειλέταις ἡμῶν», καὶ ἐν τῷ κατὰ Λουκᾶν²⁾, ὅτι «ἐὰν ἀφήτε τοῖς ἀνθρώποις τὰ παραπτώματα αὐτῶν, ἀφήσει καὶ ὁ Πατὴρ ὑμῶν ὁ ἐν τοῖς οὐρανοῖς».

Β'. Ὅλην τὴν ἀγάπην δέδωκά σοι, ἵνα, ὁ θέλεις παρὰ τοῦ Θεοῦ γενέσθαι σοι, τοῦτο πρῶτος ποιήσῃς, καὶ τότε ἐλευθερωθήσῃ κατὰ τὸ μέτρον, ὁ φθάσας ἐποίησας μετὰ τῶν ἀνθρώπων· εἰ γὰρ ἐκαθάρισας τὴν καρδίαν σου εἰς πᾶσαν τὴν κτίσιν τοῦ μὴ μνησικακεῖν τινι, τηρεῖν ὀφείλεις· ὁ γὰρ Θεὸς

1) Εὐεργ. 616λ. δ' ὑπόθ. ιδ' σελ. 62.

2) Γράφ. Ματθ. στ' 14.

ἀκρίθειά ἐστι, καὶ οὐ λόγοι μόνον γλώσσης. Πᾶς ἄνθρωπος ἑαυτὸν δεσμεῖ εἰς γένναν, καὶ ἑαυτὸν λύει, οὐδὲν γὰρ σκληρότερον θελήματος, εἴτε πρὸς θάνατον ρέψει, εἴτε πρὸς ζωὴν¹⁾. Μακάριοι οὖν εἰσιν, οἵτινες ἠγάπησαν τὴν ζωὴν τὴν αἰώνιον, ὅτι οὐ προσκόπτουσιν. Ἀγὼν λοιπὸν ἐστὶν ἐν κόπῃ καὶ ἐν ἰδρώτι κρυπτός²⁾ τῆς καρδίας, πρὸς τὸν καταπονούντά σε λογισμόν, τοῦ μὴ ἔἶσαι θέλος αὐτοῦ τρῶσαι τὴν καρδίαν σου, καὶ ἔσται σοι κόπος ἰασασθαι αὐτήν, εἰ μὴ ἄρα τὰς ἁμαρτίας σου σχῆς παρεστώσας ἐνώπιόν σου διὰ παντός. Καὶ ἐὰν ἀκούσης τι γεγενῆσθαι σοι κακὸν³⁾ παρὰ τινος, ἵνα ἀντιστήσης τὸ θέλημά σου τὸ καλὸν τοῦ μὴ ἀνταποδοῦναι ἐν τῇ καρδίᾳ σου⁴⁾, ἢ μέμψασθαι, ἢ κρῖναι αὐτόν, ἢ καταλαλῆσαι, ἢ παραδοῦναι αὐτόν ἐν στόματι ἄλλων, καὶ λογίσῃ μετὰ ταῦτα, οὐδὲν κακὸν ἐστὶ παρ' ἐμοί. Εἰ δὲ ἐστὶν ἐν σοὶ ὁ φόβος τῆς γενένης, καὶ κατακυριεύσει τῶν κακῶν τῶν βουλομένων σοι ἀντιδοῦναι τῷ πλησίον, λέγων σοι, ὅτι ταλαίπωρε, εὐχῇ οὐ διὰ τὰς ἁμαρτίας σου, καὶ βαστάζει σε ὁ Θεὸς ἕως σήμερον, μὴ φανερώων αὐτάς, οὐ δὲ τῷ πλησίον μηνίων, βάλλεις αὐτόν εἰς τὰ στόματα τῶν ἀνθρώπων, ἐκδήλους ἢ καὶ ἀμεταθέτους ἔχων τὰς ἁμαρτίας, μηδεμιᾶς καταλαβούσης σε συγχωρήσεως, ἐὰν οὖν ἡ καρδία σου ἀπαλυνθῇ καὶ φυλάξῃς ἑαυτὸν ἀπὸ τῶν κακῶν, ἔσται σοι ἔλεος παρὰ τοῦ Θεοῦ, εἰ δὲ ἡ καρδία σου ἢ πονηρὰ σκληρυνθῇ πρὸς τὸν πλησίον, οὕτω ἤλθῃ σοι μνήμη ἐνώπιον τοῦ Θεοῦ. Συγχώρησόν μοι· ἐγὼ γάρ εἰμι πτωχὸς πάντῃ καὶ τεταπεινωμένος ταῖς ἁμαρτίαις, γράφων⁵⁾ δὲ ταῦτα καταισχύνω τὸ πρόσωπόν μου ἐν τῇ καρδίᾳ μου. Ἐὰν γὰρ μὴ φθάσῃ ὁ ἄνθρωπος εἰς τὸ κατὰ φύσιν τοῦ υἱοῦ τοῦ Θεοῦ, εἰς μάτην εἰσὶ πάντες οἱ κόποι αὐτοῦ· ὁ γὰρ γεωργός, σπείρων τὸν σπόρον αὐτοῦ, προσδοκᾷ πολυπλασίονα ποιῆσαι, ἐὰν δὲ ἀνεμόφθορος γέννηται, λύπη ἐστὶν ἐν τῇ καρδίᾳ αὐτοῦ διὰ παντός, ἐνεκεν τῆς ζημίας τῶν σπερμάτων καὶ τῶν κόπων, ὧν ἐποίησε περὶ τὴν γῆν.

Γ'. Πέτρος ὁ Ἀπόστολος, σταυρωθεὶς ἐν Ρώμῃ, παρεκάλεσεν ἑαυτὸν σταυρωθῆναι ἐπὶ κεφαλὴν, δηλῶν διὰ τοῦτου τὸ μυστήριον τῆς παραφύσεως τῆς κατακυριεύσεως παντός ἀνθρώπου. Εἶπε γὰρ ὅτι χρεωστεῖ πᾶς ἄνθρωπος βαπτισθεὶς, σταυρῶσαι τὰς παραφύσεις τὰς πονηράς, τὰς καταλαβούσας τὸν Ἀδὰμ καὶ καταβαλοῦσας αὐτόν ἐκ τῆς δόξης αὐτοῦ εἰς ὄνειδισμόν πονηρὸν καὶ αἰσχύνην αἰώνιον. Δεῖ οὖν τῷ νοτ' ἀνδρείως ἀγωνίσασθαι καὶ μισῆσαι πάντα τὰ βλεπόμενα παρὰ παντός ἀνθρώπου, καὶ ἐχθρεῦσαι αὐτοῖς ἐν μίσει πικροτάτῃ ἕως τέλους. Ταῦτα γὰρ εἰσὶ τὰ κεφάλαια τὰ κατακυριεύσαντα πάντων τῶν υἱῶν Ἀδὰμ, τὸ κέρδος, ἡ τιμή, ἡ ἀνάπαυσις, τὸ καυχᾶσθαι εἰς ὃ καταλιμπάνεις, ὃ καλλωπισμὸς τοῦ σώματος, ἵνα ἢ ἀσινὲς καὶ εὐμορφον καὶ τὸ ἐπιζητεῖν καλὸν ἱμάτιον· ταῦτα τρέφει τὴν ἡδονήν, ἣν ὁ θρά-

1) Ἐν τοῖς ἀνωτέρω ὑπάρχουσι παραλλαγᾷ τινες ἐν τῷ λατιν.

2) Ἰσως, κρυπτός.

3) Εὐσεβ. βιβλ. β' ὑπόθ. λζ'. σελ. 115.

4) Τὰ ἐπόμενα μέχρι τέλους τῆς περιόδου ἁλλεῖπουσιν ἐν τῷ λατιν.

5) Περιέμενε τις τό, θ ε λ ω ν, ἐκτός ἐὰν λέγηται ἐκ μέρους τοῦ γράφοντος.

κων ἔβαλεν εἰς τὸ στόμα τῆς Εὔας, ἐξ ὧν καὶ ἡμεῖς γινώσκουμεν ὅτι υἱοὶ ἐσμεν τοῦ Ἀδὰμ, ἐκ τῶν πονηρῶν λογισμῶν, οἱ ἐποίησαν ἡμᾶς ἐχθροὺς τοῦ Θεοῦ. Μακάριος οὖν ὁ σταυρωθεὶς καὶ ἀποθανὼν καὶ ταφείς τῆς γνώσεως τοῦ Θεοῦ¹⁾ καὶ τὰ ἅγια τοῦ Ἰησοῦ ἔχνη ἀκολουθῶν, ὅστις ἐγένετο ἄνθρωπος ὑπὲρ ἡμῶν, ἵνα γενώμεθα ὅμοιοι αὐτῷ διὰ τῆς ταπεινότητος καὶ πτωχείας καὶ τῆς ἀνοχῆς τῶν ὕβρεων καὶ τῆς ἀτιμίας καὶ ἵνα, οὐδόλως ταραττόμενοι ἐκ τοῦ σώματος, μήτε φοβούμενοι τὰς ἐνέδρας τοῦ κακοῦ, ἔχωμεν εἰρήνην μετὰ πάντων. Ὅστις ἀφαιρέσας τὰς κακίας ταύτας, ταῦτα ἀσπασθῇ, οὗτός ἐστι κατὰ Χριστὸν καὶ υἱὸς Θεοῦ καὶ ἀδελφὸς Ἰησοῦ. Δῶν δὲ ὁ Θεός, ἵνα πάντες ἡμεῖς ὦμεν ἐν τῷ ἀριθμῷ τῶν ἐκλεκτῶν αὐτοῦ καὶ τύχωμεν τῶν ἀγαθῶν καὶ αἰωνίων, ἐν τῷ Κυρίῳ ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστῷ, οὗ ἡ δόξα καὶ τὸ κράτος εἰς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

1) Τῆς γνώσεως τοῦ Θεοῦ, ἦτοι ἐνεκα τῆς γνώσεως. Ἐν τῷ λατιν. Beatus qui cum Christo crucifixus est, et mortuus, et sepultus et resurrexit in novitate vitae. Ἐνταῦθα ὑπάρχει ἕτερον χάσμα ἐν τῷ ὑπ' ὅψιν ἡμῶν 109ῳ Πατρ. κώδ. καὶ ἁλλεῖπουσι τὰ ἐνταῦθεν μέχρι τοῦ «ἔστωσαν αἱ δούλεις ὑμῶν περιεζωσμέναι» τοῦ τελευταίου μέρους τοῦ ἐπομένου λόγου «περὶ νόσων ψυχῆς» μὴ ὑπάρχοντος δὲ ἐτέρου Κώδικος ἐν τῇ διδλιοθήκῃ τοῦ ἱεροῦ ἡμῶν Κοινοῦ πρὸς συμπλήρωσιν, παρελάδομεν τὰ ἁλλεῖποντα ἐκ τοῦ λατινικοῦ κειμένου, ὧν τὴν μετάφρασιν πάνυ εὐγενῶς ἐποίησας ὁ ἐλλογιμώτατος κ. Ἰωάν. Φωκυλίδης, τέως καθηγητῆς τῆς Γαλλικῆς ἐν τῷ ἐνταῦθα Γυμνασίῳ τῶν Ἱεροσολύμων καὶ ἐν τῇ Θεολογικῇ Σχολῇ, καὶ ἄλλοτε τῆς λατινικῆς ἐν τῇ Θεολογικῇ σχολῇ τοῦ Σταυροῦ, πρὸς ὃν δημοσίως ἐκφράζομεν τὴν εὐγνωμοσύνην ἡμῶν.



ΛΟΓΟΣ ΙΘ'.

Περὶ τῶν νόσων τῆς ψυχῆς.

Αρεστόν μοι, ἵνα κράξω μετὰ Ἡσαΐου τοῦ προφήτου: «Ἀνέξομαι ὡς ἡ τίκτουσα ἐκάρτέρησα· ἐκστήσω καὶ ξηρανῶ ἄμα» (Ἡσ. μβ' 13). Εἰ ἐπέγνων σεαυτὸν, εἰ πηγὴ ρεῖ ἐν σοὶ Ἁγίου Πνεύματος, βέβαιον ὅτι οἱ ἐχθροὶ σου διασκορπισθήσονται καὶ ἀπολεσθήσονται. «Οὐδὲ ἐροῦσι», λέγει ὁ Σωτὴρ ἡμῶν, «ἰδοὺ ὧδε ἡ ἰδοὺ ἐκεῖ· ἰδοὺ γὰρ ἡ βασιλεία τοῦ Θεοῦ ἐν τῷ ἡμῶν ἐστίν» (Λουκ. ιζ' 51). Εἰσὶ τινες ¹⁾, οἳ λέγουσιν ὅσα τῆς βασιλείας εἰσὶ, οὐ πράττουσιν ὅμως ταῦτα· εἰσὶ δὲ πάλιν οἱ πράττοντες αὐτά, ἀλλ' ἤτιον εἰδότης καὶ περισκεμμένως, ὀλιγίστων δὲ μεταξὺ αὐτῶν ἐστὶν ἡ βασιλεία τοῦ Θεοῦ, ὡς λέγει ὁ Σωτὴρ. Τούτοις δὲ ἔρχεται τὸ Ἅγιον Πνεῦμα καὶ ἐν τούτοις πληροῦται ὁ λόγος Ἰωάννου τοῦ εὐαγγελιστοῦ: «Ἐδωκεν αὐτοῖς ἐξουσίαν τέκνα Θεοῦ γενέσθαι, τοῖς πιστεύουσιν εἰς τὸ ὄνομα αὐτοῦ, οἳ οὐκ ἐξ αἱμάτων, οὐδὲ ἐκ θελήματος ἀνδρῶς, ἀλλ' ἐκ Θεοῦ ἐγεννήθησαν» (Ἰωάν. α' 12 - 13). Οὗτοι ἀπηλλάγησαν τῆς θλιψέως, τῆς καταλαβούσης τὴν Εὐαν: «Ἐν λύπαις τέξῃ τέκνα» (Γεν. γ' 16). Οὗτοι ἀπηλλάγησαν τῆς πικρᾶς ἀποφάσεως τῆς ἐπενεχθείσης τῷ Ἀδὰμ: «Ἐπικατάρατος ἡ γῆ ἐν τοῖς ἔργοις σου» (αὐτόθι 17). Οὗτοι δ' εἰσὶν οἱ λαμβάνοντες τὴν χάριν, ἣν ἔλαβεν ἡ Μαρία: «Πνεῦμα ἅγιον ἐπελεύσεται ἐπὶ σέ, καὶ δύνამις τοῦ ὑψίστου ἐπισκιάσει σε» (Λουκ. α' 35). Διότι, καθ' ὃν τρόπον θλίψις κατέλαβε τὴν Εὐαν καὶ τὸ σπέρμα αὐτῆς μέχρι τῆς σήμερον ἡμέρας, οὕτω χαρὰ κατέλαβε τὴν Μαρίαν καὶ πάντας τοὺς ἀγαθοὺς χριστιανοὺς εἰς τὸ διηνεκές. Οὕτω λοιπὸν ἔομεν ἤδη υἱοὶ τῆς Εὐας καὶ τὴν ἀρὰν αὐτῆς ἐφ' ἡμᾶς διὰ τοὺς κακοὺς ἡμῶν διαλογισμοὺς ἐγινώσκομεν· οὕτω δὲ ὀφείλομεν ἐννοεῖν, ὅτι ἐσμέν υἱοὶ τοῦ Θεοῦ διὰ τοὺς ἀγαθοὺς τοῦ Ἁγίου Πνεύματος διαλογισμοὺς καὶ τοῦ Χριστοῦ τὰ πάθη, ἐὰν πράγματι εἰσὶν ἐν τῷ ἡμετέρῳ σώματι. Διότι οὕτως ἐγράφη παρὰ τοῦ Ἀποστόλου: «Ἐαυτοὺς πειράζετε... ἢ οὐκ ἐπιγινώ-

1) Εἰσὶ μὲν οὖν τινες λαλοῦντες τὰ τῆς βασιλείας, μὴ ἐργαζόμενοι δὲ αὐτά, καὶ εἰσὶν ἕτεροι ἐργαζόμενοι μὲν τὰ τῆς βασιλείας, ἀλλ' οὐκ ἐν φυλακῇ, οὐδὲ ἐν γνῶσει· ἐν οἷς δὲ γέγονεν ὁ λόγος τοῦ Σωτῆρος, τὸ «ἡ βασιλεία τῶν οὐρανῶν ἐν τῷ ἡμῶν ἐστίν, ὀλίγοι εἰσὶ καὶ δυσεύρετοι, τούτοις ἐπαθήματα τὸ Πνεῦμα τὸ Ἅγιον τοῦ Θεοῦ καὶ ὄντως ἐκ Θεοῦ ἐγεννήθησαν κατὰ τὸν λόγον Ἰωάννου τοῦ Ἀποστόλου, καὶ τὴν εἰκόνα τοῦ χοῦκοῦ ἀποδαλλόντες τὴν εἰκόνα τοῦ ἐπουρανίου *), μεταμορφούμενοι ἀπὸ δόξης εἰς δόξαν, καὶ τὸν Χριστὸν ἐν ἑαυτοῖς κατοικοῦντα, διὰ τῆς πίστεως ἔχοντες· τούτων τὸ Πνεῦμα καὶ ἡ ψυχὴ καὶ τὸ σῶμα ἀμέμπτως ἠνώθησαν διὰ τῆς ἐνεργείας τοῦ Πνεύματος, καὶ ἀνέγκλητοι καὶ ἀκατάγνωστοι ὑπὸ τῆς συνειδήσεως μένουσιν, τῆς εἰρήνης τοῦ Θεοῦ θραβεύουσιν ἐν ταῖς καρδίαις αὐτῶν, τούτους οὐκέτι οἱ ἐχθροὶ ἐλάφαι δύνανται» (Εὐεργ. βιβλ. δ' ὑπόθ. κβ' σελ. 81).

*) Ἐλλείπει τὸ κατάλληλον ῥῆμα.

σκετε ἑαυτοὺς ὅτι Ἰησοῦς Χριστὸς ἐν ὑμῖν ἐστίν; εἰ μὴ τι ἀδόκιμοί ἐστέ» (Β' Κορινθ. ιγ' 5). Διότι ὅτε «ἐφορέσαμεν τὴν εἰκόνα τοῦ χοῦκοῦ» (Α' Κορ. ιε' 49), ἔγνωμεν ὅτι ἐσμέν υἱοὶ αὐτῆς ἐξ αἰσχροῦς ὕλης διαλογισμῶν, οἰκόντων ἐν ἡμῖν, οἷτινές εἰσιν ἀσθένειαι τῆς ψυχῆς. Οἱ δὲ φέροντες «τὴν εἰκόνα τοῦ ἐπουρανίου», γινώσκουσιν ὅτι εἰσὶν υἱοὶ τοῦ Θεοῦ διὰ τοῦ ἐν αὐτοῖς οἰκοῦντος Ἁγίου Πνεύματος. Διότι ὁ Ἡσαΐας κράζει: «Διὰ τὸν φόβον σου, Κύριε, ἐν γαστρὶ ἐλάβομεν, καὶ ὠδινήσαμεν, καὶ ἐτέκομεν πνεῦμα σωτηρίας σου ἐποίησαμεν ἐπὶ τῆς γῆς» (Ἡσ. κατ' 17 - 18). Πάλιν δὲ ἐν τῷ Ἐκκλησιαστῇ γέγραπται: «Ὡς ὅσα ἐν γαστρὶ κυοφοροῦσης· οὕτως οὐ γνῶσθαι τὰ ποιήματα τοῦ Θεοῦ» (Ἐκκλ. ια' 5). Διότι ὡς ἡ ἀγία Παρθένος ἐδάστασε τὸν υἱὸν τοῦ Θεοῦ ἐν σαρκί, οὕτως οἱ λαμβάνοντες τὴν χάριν τοῦ Ἁγίου Πνεύματος, συλλαμβάνουσι καὶ βαστάζουσιν ἐκείνον ἐν τῇ καρδίᾳ αὐτῶν, ὡς ὁ ἀπόστολος λέγει: «Ἴνα δώῃ ὑμῖν κατὰ τὸν πλοῦτον τῆς δόξης αὐτοῦ δύναμις κραταιωθῆναι διὰ τοῦ Πνεύματος αὐτοῦ εἰς τὸν ἔσω ἄνθρωπον, κατοικῆσαι τὸν Χριστὸν διὰ τῆς πίστεως ἐν ταῖς καρδίαις ἡμῶν, ἐν ἀγάπῃ ἐρριζωμένοι καὶ τεθεμελιωμένοι, ἵνα ἐξισχύσητε καταλαβέσθαι οὖν πᾶσι τοῖς ἁγίοις». (Ἐφεσ. γ' 16 - 18), καὶ πάλιν: «Ἐχομεν, λέγει, τὸν θησαυρὸν τοῦτον ἐν δοτρακίνοις σκεύεσιν, ἵνα ἡ ὑπερβολὴ τῆς δυνάμεως ἡ τοῦ Θεοῦ καὶ μὴ ἐξ ἡμῶν» (Β' Κορινθ. δ' 7).

Β'. Εἰ λοιπὸν ἀφίκου ἐνταῦθα, ὥστε τῇ αὐτῇ εἰκόνι ἀπὸ δόξης εἰς δόξαν μεταποιηθῆναι σε καὶ πληρωθῆναι ἐν σοὶ τὸ τοῦ Ἀποστόλου: «Καὶ ἡ εἰρήνη τοῦ Θεοῦ θραβεύτω ἐν ταῖς καρδίαις ἡμῶν» (Κολασ. γ' 15), καὶ: «Εἴπερ Πνεῦμα Θεοῦ οἰκεῖ ἐν ὑμῖν» (Ρωμ. η' 10), καὶ ἐπειδὴ «ἐκ σκοτούς φῶς ἔλαμψεν ἐν ταῖς καρδίαις ἡμῶν πρὸς φωτισμὸν τῆς γνώσεως τῆς δόξης τοῦ Θεοῦ» (Β' Κορινθ. δ' 6) καὶ εἰ ἐτελέσθη ἐν σοὶ τοῦτο ¹⁾ «ἔστῳσαν αἱ ὀσφύες ὑμῶν περιεζωμέναι καὶ αἱ λύχνοι καιόμενοι· καὶ ἔσεσθε ὡς θρόνοι προσδεχόμενοι τὸν Κύριον αὐτῶν πότε ἀναλύσει ἐκ τῶν γάμων» (Λουκ. ιβ' 35 - 36), ἵνα μὴ φραγῇ τὸ στόμα σου, μὴ ἔχον ἀπολογία ἀναμέσον τῶν ἀγίων. Καὶ εἰ οἶδας ὅτι ἔχεις ἔλαιον τὸ ἀγγεῖόν σου, ὡς αἱ φρόνιμοι παρθένοι (Ματθ. κε' 4), ἵνα εἰσέλθῃς εἰς τὸν νυμφῶνα καὶ μὴ ἀφεθῇς ἔξω· καὶ εἰ ἠοθήθῃς, ὅτι τὸ πνεῦμα σου καὶ ἡ ψυχὴ σου καὶ τὸ σῶμα ἠνώθησαν ἀμέμπτως, καὶ ἀνίστανται ἐν τῇ ἡμέρᾳ τοῦ Κυρίου Ἰησοῦ Χριστοῦ ἀσπιλα καὶ ἐνέλεγχος καὶ ἀκατάγνωστος ἐγένου ὑπὸ τῆς συνειδήσεως· καὶ εἰ νῆπιον ἐγένου κατὰ τὸν λόγον τοῦ Σωτῆρος, τὸν λέγοντα: «Ἀφετε τὰ παιδία ἔρχεσθαι πρὸς με, τῶν γὰρ τοιούτων ἐστὶν ἡ βασιλεία τῶν οὐρανῶν» (Λουκ. ιη' 16. Ματθ' ιθ' 13), ἀληθῶς αὐτῷ γέγονας νόμφη, καὶ τὸ Πνεῦμα τὸ Ἅγιον αὐτοῦ ἐκκληρονόμησέ σε, ἔτι ὄντος σου ἐν τῷ σώματι, εἰ δὲ μήγε λύπην καὶ στεναγμὸν προσδόκα πικρὸν, διότι ἡ αἰσχὺν καὶ τὸ θναῖος προάξει σε ἐνώπιον τῶν ἁγίων. Τοῦτο δὲ γίνωσκε ὅτι ὥπερ παρθένος ἀνισταμένη πρωτὰς καθ' ἐκάστην, ἄλλης μερίμνης οὐχ ἄπτεται, πρὶν ἢ καλλωπίσῃ ἐκυτὴν

1) Ἐνταῦθεν ἔρχεται πάλιν ὁ Ἱεροσολυμιτικὸς κώδιξ.

τῷ νυμφίῳ ἐχυτῆς, ἐσοπτριζομένη πολλάκις μὴ ποτέ τις μῶμος ἐστὶν ἐν τῷ προσώπῳ αὐτῆς καὶ οὐκ ἀρέσει τῷ νυμφίῳ αὐτῆς, οὕτω μέριμνα πολλή ἐστι τοῖς ἁγίοις νύκτα καὶ ἡμέραν, ἐρευνῆσαι τὴν πράξιν αὐτῶν καὶ τὸν λογισμόν καὶ μαθεῖν, εἴ εἰσιν ὑπὸ τὸν ζυγὸν τοῦ Θεοῦ καὶ τοῦ Ἁγίου Πνεύματος ἢ οὐ. Δοιπὸν ἀγωνίζου, ἀδελφέ, ἐπιμελῶς, ἐν πόνῳ καρδίας καὶ σώματος, ἐν γνώσει, τοῦ κτήσασθαι τὴν αἰώνιον χαρὰν ἐκείνην, διότι σπάνιοί εἰσιν οἱ ἀξιωθέντες αὐτῆς, οἵτινες ἐκτήσαντο «τὴν μάχαιραν τοῦ Πνεύματος» (Ἐφεσ. σι' 17), καὶ ἡλευθέρωσαν τὴν ψυχὴν αὐτῶν καὶ τὰς αἰσθήσεις, «ἀπὸ παντὸς μολυσμοῦ» τῶν παθῶν, ὡς εἶπεν ὁ Ἀπόστολος (Β' Κορινθ. ζ' 1). «Δύνατὸς δέ ἐστιν ὁ Θεὸς συναντιλαβέσθαι τῇ ἀσθενείᾳ ἡμῶν» (Ρωμ. η' 26), ἀξιωθῶμεν φθάσαι μετὰ τῶν ἁγίων αὐτοῦ. Ἀμήν.



ΛΟΓΟΣ Κ'.

Περὶ ταπεινοφροσύνης.

Τί ἐστι ταπεινώσις; Ταπεινώσις ἐστὶ, τὸ λογίσασθαι ἑαυτὸν ἁμαρτωλὸν εἶναι ¹⁾ καὶ μηδὲν καλὸν ποιεῖν, ἐνώπιον τοῦ Θεοῦ. Τὸ δὲ ἔργον τῆς ταπεινώσεως τοῦτο ἐστὶν, ἡ σιωπὴ καὶ τὸ μὴ μετρεῖν ἑαυτὸν ἐν τινι, καὶ τὸ μὴ φιλονεικῆσαι, καὶ ἡ ὑπόταγή, καὶ τὸ βλέμμα χαμὰ προσέχειν, καὶ τὸ ἔχειν πρὸ ὀφθαλμῶν τὸν θάνατον, τὸ φυλάξαι ἑαυτὸν ἀπὸ ψεύδους, καὶ τὸ μὴ ὁμιλῆσαι ἐν ματαιολογίαις, τὸ μὴ ἀντιλέγειν τῷ μείζονι, καὶ τὸ μὴ θέλειν σιῆσαι τὸ λόγον αὐτοῦ, τὸ ὑποφέρειν ὕβριν, καὶ τὸ μισῆσαι τὴν ἀνάπαυσιν, τὸ βιάζεσθαι ἑαυτὸν ἐν κόπῳ, καὶ τὸ μὴ παροξύνειν τινά. Φρόντισον εὖν, ἀδελφέ, μετὰ ἀκριβείας τελέσαι ταῦτα, ἵνα μὴ γένηται ἡ ψυχὴ σου κατοικητήριον παντὸς πάθους, καὶ τελέσαι ²⁾ τὸν βίον σου ἄκαρπον εἰς τοὺς αἰῶνας. Ἀμήν.

1) Ἰωάν. Δαμασκ. ἱερὰ παράλληλα, Πατρολ. τόμ. 96, σ. 370.

2) Ἀπαιτεῖται τὸ μὴ πρὸ τοῦ τελέσαι.



ΛΟΓΟΣ ΚΑ'.

Περὶ μετανόιας.

Ἐπερωτήθη ὁ ἀδελφὸς Ἡσαΐας, τί ἐστὶ μετάνοια, ἢ τί ἐστὶ φυγεῖν ἀπὸ τῆς ἁμαρτίας, καὶ ἀπεκρίθη λέγων. Ὅδοι δύο εἰσὶ, μία τῆς ζωῆς καὶ μία τοῦ θανάτου¹⁾. Ὁ πορευόμενος ἐν ταύτῃ οὐ περιπατεῖ ἐν τῇ ἐτέρᾳ, ὃ δὲ περιπατῶν εἰς τὰς δύο, οὐπω οὐδὲ εἰς μίαν ἐλογίσθη, οὐδὲ εἰς τὴν βασιλείαν οὐδὲ εἰς τὴν κόλασιν· πλήν ἐν τελευταίῃσιν ὁ τοιοῦτος, τὸ κρίμα τοῦ Θεοῦ ἐστὶ τοῦ καὶ τὸ ἔλεος ἔχοντος. Ὁ δὲ θέλων εἰς τὴν βασιλείαν εἰσελθεῖν, φυλάσσει τὰ ἔργα αὐτῆς· ἡ γὰρ βασιλεία²⁾ κατάργησις ἐστὶ πάσης ἁμαρτίας. Σπείρουσι μὲν οἱ ἐχθροί, ἀλλ' οὐ διαστάνουσιν οἱ λογισμοὶ αὐτῶν. Ἐὰν γὰρ φθάσῃ ὁ νοῦς θεωρῆσαι τὴν γλυκύτητα τῆς Θεότητος³⁾, οὐκέτι τὰ θέλη αὐτῶν εἰσέρχεται εἰς αὐτόν. Ἐνδεδυμένος γὰρ ἐστὶ τὴν πανοπλίαν τῶν ἀρετῶν, ἣτις φυλάσσει αὐτόν καὶ φροντίζει αὐτοῦ καὶ οὐ συγχωρεῖ αὐτόν ταράσσεσθαι, ἀλλὰ σχολάζει τῇ ἰδίᾳ θεωρίᾳ τοῦ γινῶναι καὶ διακρίναι τὰς δύο ὁδοὺς, καὶ τὴν μὲν μίαν φεύγειν, τὴν δὲ ἐτέραν ἀγαπῆσαι. Εἴ τις εὖν ἐπέγνω τὴν δόξαν τοῦ Θεοῦ, αὐτὸς ἔγνω τὴν πικρίαν τοῦ ἐχθροῦ. Εἴ τις ἔγνω τὴν βασιλείαν, αὐτὸς ἔγνω τὴν γέενναν, εἴ τις ἔγνω τὴν ἀγάπην, αὐτὸς ἔγνω τί ἐστὶ τὸ μῖσος, εἴ τις ἔγνω τὴν εἰς θυμὸν ἐπιθυμίαν, αὐτὸς ἔγνω τὸ μῖσος τὸ εἰς τὸν κόσμον, εἴ τις ἔγνω τί ἐστὶν ἡ ἀγνεία, αὐτὸς ἔγνω τὴν ἀκαθαρσίαν τῶν δυσωδιῶν, εἴ τις ἔγνω τὸν καρπὸν τῶν ἀρετῶν, αὐτὸς ἔγνω τί ἐστὶν ὁ καρπὸς τῆς κακίας, ὃ συγκαίρουσιν ἄγγελοι ἐπὶ τοῖς ἔργοις αὐτοῦ· οὗτος ἔγνω, ὅτι συνέχαιρον αὐτῷ οἱ δαίμονες, ὅτε ἐπραττε τὰ ἔργα αὐτῶν· ἐὰν γὰρ⁴⁾ μὴ φάγῃς ἀπ' αὐτῶν, οὐκ ἐπιγινώσκεις τὴν πικρίαν αὐτῶν. Πῶς ἐπιγινώσκει τις τὴν φυλαργυρίαν τί ἐστὶν, ἐὰν μὴ ἀποτάξῃται καὶ μείνῃ ἐν μεγάλῃ πτωχείᾳ διὰ τὸν Θεόν; Πῶς ἐπιγινώσκει τὴν πικρίαν τοῦ ζήλου, ἐὰν μὴ κτήσῃται τὴν πραότητα; Πῶς ἐπιγινώσκει τὴν ταραχὴν τῆς ὀργῆς, ἐὰν μὴ κτήσῃται τὴν μακροθυμίαν ἑαυτῷ ἐν πάσι; Πῶς ἐπιγινώσκει τὴν ἀναίδειαν τῆς ὑπερηφανίας, ἐὰν μὴ κτήσῃται τὴν πραότητα τῆς ταπεινοφροσύνης; Πῶς ἐπιγινώσκει τὴν δυσωδίαν τῆς πονηρίας, ἐὰν μὴ γνῶ τὴν γλυκύτητα τῆς καθαριωτικῆς ἀγνείας; Πῶς ἐπιγινώσκει τὴν αἰσχύνῃν τῆς καταλαλιάς, ἐὰν μὴ γνῶ τὰ ἐκυτοῦ ἐλαττώματα; Πῶς ἐπιγινώσκει τὴν ἀπειθεσίαν τῆς γελωτοποιίας, ἐὰν μὴ γνῶ τὸν κλαυθμὸν τὸν ἐπὶ ταῖς ἁμαρτί-

αις; Πῶς ἐπιγινώκει τὴν ταραχὴν τῆς ἀκηδίας, ἐὰν μὴ κατασταθῶσιν αἱ αἰσθήσεις αὐτοῦ καὶ κατανοήσῃ τὸ φῶς τοῦ Θεοῦ; Τοῦτοις δὲ πάσι κεφαλὴ ἔστι μία, ἡ καλουμένη κακία τῆς ἐχθρας. Ταῖς δὲ ἀρεταῖς μία ἔστι μήτηρ, καλουμένη φόβος Θεοῦ, καὶ, τῷ κτωμένῳ αὐτὸν ἐν ἀγνείᾳ, τίκει τὰς ἀρετὰς καὶ ἐκκόπτει τοὺς κλάδους τῆς κακίας, οὕς προεῖπον.

Β'. Κτῆσαι οὖν τοῦτον¹⁾, ἀγαπητέ, σεαυτῷ ποιήσεις ὅλον τὸν χρόνον σου ἐν ἀναπαύσει· ὁ γὰρ φόβος τοῦ Θεοῦ μήτηρ ἐστὶ τῶν ἀρετῶν. Ἐν ὅσῳ δὲ οὐ παρήλθε τις ταῦτα, οὐπω ἔστι τῆς βασιλείας τῶν οὐρανῶν, ἀλλὰ ἀγωνίζεσθαι χρὴ κατὰ μικρὸν μικρὸν, ἕως οὗ ἐκκόψαιεν ἕκαστον τῶν προειρημένων παθῶν. Τοῦ δὲ μεριμνῶντος γινῶναι ἡ ἐργάζεται²⁾ ἢ οὐ, τοῦτό ἐστι τὸ σημεῖον, ἐν ὅσῳ πράττει ἡ ἀριστερὰ τὰς ἑαυτῆς ἐνεργείας, οὐπω ἀπέθανεν ἡ ἁμαρτία, οὐδὲ τῆς δεξιᾶς αἱ ἀρεταὶ εἰρηνεύουσιν μετ' αὐτοῦ. Γέγραπται γὰρ ὅτι: «Παριστάνετε ἑαυτοὺς δούλους εἰς ὑπακοήν, δοῦλοι ἐστε ὃ ὑπακούετε, ἥτοι ἁμαρτίας εἰς θάνατον ἢ ὑπακοῆς εἰς δικαιοσύνην» (Ρωμ. στ' 16): καὶ πάλιν: «Ἡ οὐκ ἐπιγινώσκειτε ὅτι Ἰησοῦς Χριστὸς ἐν ὑμῖν ἐστίν; εἰ μὴ τι ἄδόκιμοι ἐστε» (Β' Κορινθ. ιγ' 5): καὶ πάλιν Ἰάκωβος λέγει (α' 26): «Εἴ τις δοκεῖ θεήσκος εἶναι, μὴ χαλιναγωγῶν γλῶσσαν αὐτοῦ, τούτου ματαῖα ἡ θρησκεία». Ταῦτα πάντα διδάσκει ἡμᾶς τὸ Πνεῦμα τὸ Ἅγιον, δεικνύον ἡμῖν ἀποστῆναι ἀπὸ τῆς παραφύσεως καὶ φυλάξασθαι ἀπ' αὐτῆς· ἡ γὰρ μετάνοιά ἐστὶ τὸ ἀποστρέφαι ἀπὸ τῆς ἁμαρτίας, οὐ γὰρ ἔστι μία ἁμαρτία ἀλλ' ὅλος ὁ παλαιὸς ἄνθρωπος ἁμαρτία καλεῖται, διὰ τοῦτο λέγει ὁ Ἀπόστολος: «Οὐκ οἴδατε ὅτι οἱ ἐν σταδίῳ τρέχοντες, πάντες μὲν τρέχουσιν, εἰς δὲ λαμβάνει τὸ βραβεῖον;» (Α' Κορινθ. θ' 24). Τίς εὖν ἐστίν, εἰ μὴ ὁ ἰσotάμενος καὶ γενναῖος πολεμῶν; εἶπε γὰρ πάλιν ὅτι: «Ὁ ἀγωνιζόμενος πάντα ἐγκρατεύεται» (αὐτόθι 25). Φροντίσωμεν οὖν, ἀδελφοί, ἑαυτῶν· τίς εὖν ἐστίν ἡ φροντίς, εἰ μὴ παραρρίψαι ἐκυτὸν ἐνώπιον τῆς ἀγαθότητος τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ; καὶ δυνατός ἐστὶν πρὸς αὐτοὺς³⁾ κόψαι τὰ ὀρμήματα αὐτῶν τὰ πονηρά, ἐπεὶ ὁ ἄνθρωπος σὰρξ καὶ αἷμα ἐστὶ.

Γ'. Πάλιν ἐπερωτήθη, τί ἐστὶ τὸ ἡσυχάζειν ἐν τῷ κελλίῳ· καὶ ἀπεκρίθη λέγων. Τὸ ἡσυχάζειν ἐν τῷ κελλίῳ τὸ παραρρίπτεσθαι μὲν ἐνώπιον τοῦ Θεοῦ, καὶ ποιῆσαι τὴν δύναμιν αὐτοῦ ἀντιστῆναι παντὶ πονηρῷ λογισμῷ ὑπὸ⁴⁾ τοῦ ἐχθροῦ· τοῦτο γὰρ ἐστὶ τὸ φυγεῖν ἀπὸ τοῦ κόσμου. Καὶ πάλιν ἐπερωτήθη καὶ τί ἐστὶν ὁ κόσμος; καὶ ἀπεκρίθη λέγων. Ὁ κόσμος ἐστὶν ὁ περιπασιμὸς τῆς ἁμαρτίας· ὁ κόσμος ἐστὶ τὸ ἐργάζεσθαι τὰς παραφύσεις. Ὁ κόσμος ἐστὶ τὸ πληρῶσαι τὰ θελήματά σου τὰ κατὰ σάρκα. Ὁ κόσμος ἐστὶ τὸ λογίσασθαι ἑαυτὸν παραμένειν ἐν τῷ αἰῶνι τούτῳ. Ὁ κόσμος ἐστὶ τὸ φροντίζειν τοῦ σώματος ὑπὲρ τὴν ψυχὴν. Ὁ κόσμος ἐστὶ τὸ καυχᾶσθαι, ἐν οἷς καταλιμπάνεις· οὐκ ἐξ ἑαυτοῦ λέγω, ἀλλ' ὁ Ἰωάννης ὁ Ἀπόστολος ἐστὶν ὁ λέ-

1) Πρὸλ. Διδαχὴν τῶν ἰδ' Ἀποστόλων, ὑπὸ Φιλοθ. Βρυεννίου, Κων)πολεις 1883 σ. 3.

2) Ἦτοι τῶν οὐρανῶν.

3) Εὐδεργ. βιβλ. θ' ὑπόθ. κβ' σελ. 82.

4) «Ἐὰν γὰρ μὴ φάγῃς» κλ. μέχρι τέλους τῆς περιόδου δὲν ἅπαντ' ἐν τῷ Λατιν.

1) Ἦτοι, τὸν φόβον τοῦ Θεοῦ.

2) Ἦτοι γραπτέον, εἰ.

3) Ἦτοι, τοὺς ἐχθροὺς ἡμῶν.

4) Ἦ «ὁπό» φαίνεται παρέλκουσα.

γων: «Μὴ ἀγαπάτε τὸν κόσμον, μηδὲ τὰ ἐν κόσμῳ. Ἐάν τις ἀγαπᾷ τὸν κόσμον, ἡ ἀγάπη τοῦ Πατρὸς οὐκ ἔστιν ἐν αὐτῷ· ὅτι πᾶν τὸ ἐν τῷ κόσμῳ, ἡ ἐπιθυμία τῆς σαρκὸς καὶ ἡ ἐπιθυμία τῶν ὀφθαλμῶν καὶ ἡ ἀλαζονία τοῦ βίου, οὐκ ἔστιν ἐκ τοῦ Πατρὸς, ἀλλ' ἐκ τοῦ κόσμου παράγεται καὶ ἡ ἐπιθυμία αὐτοῦ· ὁ δὲ ποιῶν τὸ θέλημα αὐτοῦ μένει εἰς τὸν αἰῶνα» (Α' Ἰωάν. 6' 15 - 17). «Τεκνία, μηδεὶς πλανᾷται ὑμᾶς· ὁ ποιῶν τὴν δικαιοσύνην δίκαιός ἐστιν· ὁ δὲ ποιῶν τὴν ἁμαρτίαν ἐκ τοῦ διαβόλου ἐστίν, ὅτι ὁ διάβολος ἀπ' ἀρχῆς ἁμαρτάνει» (αὐτόθι γ' 7 - 8). «ἡ γὰρ φιλία τοῦ κόσμου ἔχθρα εἰς Θεόν ἐστιν» (Ἰακώβ δ' 4). Καὶ πάλιν Πέτρος ὁ Ἀπόστολος, ποιῶν τὰ τέκνα αὐτοῦ ξένα ἀπὸ τῆς ἁμαρτίας τοῦ κόσμου, ἔλεγε: «Παρακαλῶ ὑμᾶς ἀδελφοί, ὡς παρόντους καὶ παρεπιδήμους, ἀπέχεσθε τῶν σαρκικῶν ἐπιθυμιῶν, αἵτινες στρατεύονται κατὰ τῆς ψυχῆς» (Α' Πέτρ. 6' 11 - 12). Καὶ ὁ ἀγαπητὸς ἡμῶν γινώσκων Ἰησοῦς ὁ Δεσπότης, ὅτι κόπος ἐστὶν ὁ κόσμος τῆς ἁμαρτίας, ἔως οὗ καταλείψῃ αὐτὸν ὁ ἄνθρωπος, ἐνεδυναμώσῃ τοὺς ἰδίους αὐτοῦ λέγων: «Ἐρχεται ὁ τοῦ κόσμου ἄρχων, καὶ ἐν ἐμοὶ εὕρσκει οὐδὲν τῶν αὐτοῦ» (Ἰωάν. ιδ' 30). Καὶ πάλιν: «Ὁ κόσμος ἐν τῷ πονηρῷ κεῖται» (Α' Ἰωάν. ε' 19). Εἶπε δὲ περὶ τῶν ἑαυτοῦ ὅτι ἔλαθεν αὐτοὺς «ἐκ τοῦ κόσμου» (Ἰωάν. ιε' 19). Ἐκ ποίου κόσμου ἔλαθεν αὐτοὺς, εἰ μὴ ἀπὸ παντὸς περισπασμοῦ τῆς ἁμαρτίας; Ὅστις οὖν θέλει γενέσθαι μαθητὴς τοῦ Ἰησοῦ, φύγη¹⁾ ἀπὸ τῶν παθῶν· εἰ μὴ γὰρ ἐκκόψει αὐτά, οὐ δύναται οἰκητήριον τοῦ Θεοῦ γενέσθαι, οὐδὲ ὄρᾳ τὴν γλυκύτητα τῆς θεότητος αὐτοῦ, ἐὰν μὴ ἀποστῇ ἀπ' αὐτῶν· αὐτοὶ γὰρ εἶπεν: «Ὁ λύχνος τοῦ σώματός ἐστιν ὁ ὀφθαλμός· ἐὰν οὖν ὁ ὀφθαλμός σου ἄπλους ᾖ, ὁ δὸν τὸ σῶμά σου φωτεινὸν ἔσται· ἐὰν δὲ ὁ ὀφθαλμός σου πονηρὸς ᾖ, ὁ δὸν τὸ σῶμά σου σκοτεινὸν ἔσται» (Λουκ. ια' 34 - 35). Σκόπει οὖν ὅτι, εἰ μὴ ὁ νοῦς ὑγιὴς γένηται ἀπὸ τῆς κακίας, οὐ δύναται κατανοῆσαι τὸ φῶς τῆς θεότητος· σκοτεινὸν γὰρ τεῖχος γίνεται ἡ κακία τῷ νοῖ, καὶ ἔρημον ποιεῖ τὴν ψυχὴν, ὡς γέγραπται ἐν τῷ Εὐαγγελίῳ: «Οὐδεὶς λύχνον ἄφας ὑπὸ μῶδιον τίθησιν, ἀλλ' ἐπὶ τὴν λυχνίαν, ἵνα οἱ εἰσπορευόμενοι τὸ φῶς βλέπωσι» (Λουκ. η' 16). Λέγεται οὖν ὁ μῶδιος ἡ ἀδικία τοῦ κόσμου τούτου· ὅσον οὖν ὁ νοῦς ἐν τῷ παρὰ φύσιν ἐστίν, οὐ δύναται ὁ λύχνος τῆς θεότητος εἶναι ἐνδοθεν αὐτοῦ. Ἐὰν δὲ γένηται ὁ νοῦς εἰς λυχνίαν ὑψηλὴν, τότε ἐστὶν ἐπ' αὐτῷ τὸ φῶς τῆς θεότητος καὶ γινώσκει τοὺς ἐν τῷ οἴκῳ, καί, ὅν ὀφείλει ἐκβάλλειν, ἐκβάλλει, καί, ὅν ὀφείλει εἰρηνεύειν, τοῦτον ἔα. Διὰ τοῦτο ἐδίδασκεν οἷς ἐφωτίσθη ὁ νοῦς ἐν ταῖς ἐντολαῖς τῆς θεότητος αὐτοῦ λέγων: «Ὑμῖν λέγω τοῖς ἀκούουσιν· ἀγαπάτε τοὺς ἐχθροὺς ὑμῶν, καλῶς ποιεῖτε τοῖς μισοῦσιν ὑμᾶς, εὐλογεῖτε τοὺς καταρωμένους ὑμᾶς, προσεύχεσθε ὑπὲρ τῶν ἐπηρεάζοντων ὑμᾶς καὶ διωκόντων. Τῷ τύποντί σε ἐπὶ τὴν σιαγόνα πάρεχε καὶ τὴν ἄλλην· καί, ἀπὸ τοῦ αἵροντός σου τὸ ἱμάτιον καὶ τὸν χιτῶνα, μὴ κωλύσης· παντὶ τῷ αἰτοῦντί σε δίδου· καὶ ἀπὸ τοῦ αἵροντος τὰ σά, μὴ ἀπαίτει» (Λουκ. στ' 27 - 30).

1) Ἐξέρχ. βέλ. δ' ἐπὶ δ. καδ' σελ. 96. Φύγη, μάλλον φύγει.

208

→ Δ'. Ταῦτα εἶπε τοῖς φυγοῦσιν ἀπὸ τοῦ κόσμου, ἐπειδὴ κατέλιπον πάντα τὰ τοῦ αἰῶνος τούτου, καὶ ἡτοίμασαν ἑαυτοὺς ἀκολουθῆσαι τῷ Σωτῆρι αὐτῶν, διὰ τοῦτο ἀγαπήσας αὐτοὺς ἐν ἀγάπῃ τελείᾳ, ἔλεγεν αὐτοῖς: «Ἐγείρεσθε, ἄγωμεν ἐντεῦθεν» (Ἰωάν. ιδ' 31). Ποῦ οὖν αὐτοὺς λαμβάνει, ὅτε λέγει αὐτοῖς: «Ἐγείρεσθε, ἄγωμεν ἐντεῦθεν;» εἰ μὴ ὅτι λαμβάνει τὸν νοῦν αὐτῶν ἐκ τῆς ἐργασίας τοῦ αἰῶνος τούτου καὶ ἀναπαύει ἐν τῇ βασιλείᾳ αὐτοῦ. Διὰ τοῦτο ἐνδυναμῶν αὐτοὺς ἔλεγεν: «Ἐγὼ εἰμι ἡ ἀμπελος, ὑμεῖς τὰ κλήματα, μέννατε ἐν ἐμοί, καὶ ἐγὼ ἐν ὑμῖν καὶ καθὼς τὸ κλῆμα οὐ δύναται καρπὸν φέρειν, ἐὰν μὴ μένῃ ἐν τῇ ἀμπέλῳ, οὕτω καὶ ὑμεῖς ἐὰν μὴ ἐν ἐμοὶ μένητε» (αὐτ. ιε' 5, 4). Ταῦτα λέγει τοῖς καταλείψασιν τὸν κόσμον, ὅτι ἐστὶν ἐν αὐτοῖς πνεῦμα καὶ οἰκεῖ ἐν ταῖς καρδίαις αὐτῶν. «Οὐκ ἀφήσω γάρ, φησὶν, ὑμᾶς ὀρφανούς, ἀλλ' ἔρχομαι πρὸς ὑμᾶς» (αὐτ. ιδ' 18). Εἰ τις οὖν ἠγάπησεν τὸν Θεὸν καὶ ἠθέλησεν αὐτὸν οἰκῆσαι ἐν αὐτῷ καὶ μὴ καταληφθῆναι ὀρφανός, φροντισάτω πρῶτον, ἃ ἐνετείλατο αὐτῷ ὁ Ἰησοῦς φυλάξαι, καὶ οἰκεῖ ἐν αὐτῷ, οὐ γὰρ ἐστὶν μακρὰν ἀφ' ἡμῶν, οὐδὲ ἀνὰ μέσον ἡμῶν καὶ αὐτοῦ ἐστί τι, εἰ μὴ τὰ πάθη. Ἐὰν οὖν, ἀδελφέ, λέγῃς σεαυτὸν ἀποταξάμενον τῷ κόσμῳ, καὶ εὗρεθῇς ἐργαζόμενος τὰ τοῦ κόσμου, οὐκ ἀπετάξω, ἀλλὰ σεαυτὸν ἀπαίξω. Τοῖς γὰρ ἀποταξαμένοις τῷ κόσμῳ σημεῖον ἔδωκε τοῦτο, εἰπὼν: «Ὁ ἀγαπῶν τὴν ψυχὴν αὐτοῦ, ἀπολέσει αὐτήν, ὁ δὲ ἀπολέσας αὐτήν ἐνεκεν ἐμοῦ, σώσει αὐτήν» (αὐτ. ιε' 25). Πῶς οὖν ἀπόλλυσιν αὐτήν, εἰ μὴ διὰ τοῦ ἐκκέψαι πάντα τὰ θελήματα αὐτῆς τὰ σαρκικά; Καὶ πάλιν: «Ὅστις οὐ βαστάζει τὸν σταυρὸν αὐτοῦ καὶ ἀκολουθεῖ ὀπίσω μου, οὐ δύναται μου εἶναι μαθητής» (Λουκ. ιδ' 27). Ποῖον οὖν σταυρὸν λέγει, ἵνα βαστάζωμεν, εἰ μὴ, ἵνα πάντοτε γρηγορήσῃ ὁ νοῦς καὶ σταθῇ ἐν ταῖς ἀρεταῖς τοῦ μὴ κατελθεῖν ἀπὸ τοῦ σταυροῦ, τοτέστιν¹⁾ ἐγκράτεια ἀπὸ τῶν παθῶν, ἔως οὐ ἐκκόψει αὐτὰ καὶ ἀναστῇ ὁ νοῦς λοιπὸν ἀήττητος; Τοῖς δὲ ἐγερθεῖσιν ἐσημειώσατο λέγων: «Ἀμὴν ἀμὴν λέγω ὑμῖν, ἐὰν μὴ ὁ κόκκος τοῦ σίτου πεσὼν εἰς τὴν γῆν ἀποθάνῃ, αὐτὸς μόνος μένει· ἐὰν δὲ ἀποθάνῃ, πολλὸν καρπὸν φέρει» (Ἰωάν. ιβ' 24). Ἀναπαύων δὲ τοὺς κατὰ κόκκον ἀποθανόντας, φησὶν: «Ὁ ἐμοὶ διακονῶν τιμηθήσεται ὑπὸ τοῦ Πατρὸς μου, ὅπου εἰμι ἐγώ, ἐκεῖ καὶ ὁ διάκονος ὁ ἐμὸς ἔσται» (αὐτ. 26). Πῶς οὖν διακονοῦσι τῷ Ἰησοῦ, εἰ μὴ ὅτι ἐμίσησαν τὸν κόσμον τῶν παθῶν, ἐπιτελοῦντες τὰς ἐντολὰς αὐτοῦ; φυλάξαντες δὲ αὐτὰς ἐπαρρησιάζαντο μετ' αὐτοῦ λέγοντες: «Ἰδοὺ ἡμεῖς ἀφήκαμεν πάντα καὶ ἠκολουθήσαμεν σοι· τί ἄρα ἔσται ἡμῖν;» Καὶ ἔδειξεν αὐτοῖς τὸ τί ἔσται αὐτοῖς, λέγων: «Ὑμεῖς οἱ ἀκολουθήσαντές μοι ἐν τῇ παλιγγενεσίᾳ, ὅταν καθίσῃ ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου, ἐπὶ θρόνου δόξης αὐτοῦ, καθίσεσθε καὶ ὑμεῖς ἐπὶ δώδεκα θρόνους κρίνοντες τὰς δώδεκα φυλὰς τοῦ Ἰσραὴλ· καὶ πᾶς ὅστις ἀφήκεν ἀδελφούς, ἢ ἀδελφάς, ἢ πατέρα, ἢ μητέρα, ἢ γυναῖκα, ἢ ἀγροὺς, ἢ οἰκίαν ἐνεκεν τοῦ ὀνόματός μου, πολυπλασίονα λήψεται καὶ ζωὴν αἰώνιον κληρονομήσει» (Ματθ. ιθ' 27 - 30).

1) Μᾶλλον, τοῦτο δ' ἐστίν, ἡ δ' ἐστίν.

Ε'. Γινώσκων ὁ Δεσπότης ἡμῶν, ὁ ἀγαπητὸς Ἰησοῦς, ὅτι εἰ μὴ ἀμεριμνήσει ἄνθρωπος ἀπὸ πάντων, οὐ δύναται. ὁ νοῦς αὐτοῦ ἀναλθεῖν ἐπὶ τὸν σταυρόν, ἐντεταλατο ἀφεῖναι πάντα, ὧν ἡ σχέσις καὶ ἡ ἀφορμὴ καταφέρει τὸν νοῦν ἀπὸ τοῦ σταυροῦ διὰ φησὶ τῷ ἐλθόντι πρὸς αὐτὸν καὶ εἰπόντι: «Ἀκολουθήσω σοι, Κύριε, πρῶτον δὲ ἐπίτρεψόν μοι, ἵνα ἀπελθὼν τυπώσω¹⁾ τὰ ἐν τῷ στήθεϊ μου» (Λουκ. θ' 61), γνοὺς δὲ ὁ ἀγαπητὸς ἡμῶν Ἰησοῦς, ὅτι ἐὰν ἴδῃ αὐτά, πάλιν κλίνει ἡ καρδία αὐτοῦ εἰς αὐτά, καὶ αἱ ἀφορμαὶ αὐτῶν διὰ τοῦ δικαίωματος ἀπέχουσιν, ἐκώλυσεν αὐτὸν ἀπελθεῖν εἰπών: «Οὐδεὶς, φησὶν, ἐπιβαλὼν τὴν χεῖρα αὐτοῦ ἐπ' ἄροτρον καὶ στραφεὶς εἰς τὰ ὀπίσω εὐθετὸς ἔστιν εἰς τὴν βασιλείαν τῶν οὐρανῶν» (αὐτόθι 62).

Ὅτε δὲ ἐποίησε τὸ δεῖπνον τοῦ υἱοῦ αὐτοῦ, καὶ ἀπέστειλε τοὺς δούλους αὐτοῦ καλέσαι τοὺς κεκλημένους καὶ ἔνεκεν τῆς ἀγάπης ἕκαστος, ἧς εἶχεν ἐπὶ τὸν κόσμον, οὐκ ἠδυνήθησαν εἰσελθεῖν (Λουκ. ιδ' 16 - 21), καὶ εἶπε λυπούμενος: «Εἴ τις ἔρχεται πρὸς με καὶ οὐ μισεῖ τὸν πατέρα αὐτοῦ καὶ τὴν μητέρα καὶ τὴν γυναῖκα καὶ τὰ τέκνα καὶ τοὺς ἀδελφούς καὶ τὰς ἀδελφάς, ἔτι δὲ καὶ τὴν ἑαυτοῦ ψυχὴν, οὐ δύναται μοι εἶναι μαθητής» (αὐτόθι 26). Ταῦτα λέγει διδάσκων ἡμᾶς, ὅτι ὁ θέλων εἰσελθεῖν εἰς τὴν βασιλείαν αὐτοῦ, εἰ μὴ πρότερον τάξει ἐν αὐτῷ μισῆσαι πάντα τὰ ἔλκοντα τὴν καρδίαν αὐτοῦ εἰς τὸν κόσμον, οὐ δύναται εἰσελθεῖν εἰς τὴν βασιλείαν, ἣν ἐπεθύμησε. Νουθετῶν δὲ ἡμᾶς μὴ πεποιθέναι ἐπὶ τῇ πίστει μόνῃ, μὴ οὐσης πράξεως, ἔφη, ὅτι: «Εἰσελθὼν δὲ ὁ βασιλεὺς θεάσασθαι τοὺς ἀνακειμένους, εἶδεν ἐκεῖ ἄνθρωπον οὐκ ἐνδεδυμένον ἔνδυμα γάμου καὶ ἐποίησεν αὐτὸν ριφθῆναι εἰς τὸ σκότος τὸ ἐξώτερον» (Ματθ. κβ' 11 - 14), εἰσέρχονται γὰρ διὰ τὸ χριστιανῶν ὄνομα, ἔξω δὲ ρίπτονται διὰ τὸ μὴ ἔχειν αὐτοὺς τὴν πράξιν. Γινώσκων γὰρ ὁ Ἀπόστολος, ὅτι οὐ δύναται τις ἀγαπᾶν τὰ τοῦ Θεοῦ καὶ τὰ τοῦ κόσμου, ἔγραφε Τιμοθέῳ, τῷ υἱῷ αὐτοῦ, λέγων: «Οὐδεὶς στρατευόμενος ἐμπλέκεται ταῖς τοῦ βίου πραγματείαις, ἵνα τῷ στρατολογήσαντι ἀρέσῃ. Ἐὰν δὲ καὶ ἀθλῇ τις οὐ στεφανοῦται, ἐὰν μὴ νομίμως ἀθλήσῃ» (Β' Τιμοθ. β' 4). Ἐνδυναμῶν δὲ αὐτὸν ἐλπίζειν, ὅτι οὐκ ἀπόλλυνται οἱ κόποι αὐτοῦ, ἔλεγεν αὐτῷ. Τὸν κοπιῶντα γεωργὸν δεῖ πρῶτον τῶν καρπῶν μεταλαμβάνειν» (αὐτ. 6). Γράφων δὲ τισιν ἔλεγε πάλιν: «Ὁ ἄγαμος μεριμνᾷ τὰ τοῦ Κυρίου, ὁ δὲ γαμήσας, μεριμνᾷ τὰ τοῦ κόσμου» (Α' Κορινθ. ζ' 32 - 33) φροντίζων²⁾ ἀκούσεται ὁ τοιοῦτος τῆς φωνῆς τῆς φοβερᾶς τῆς λεγούσης: «Ρίψατε αὐτὸν εἰς τὸ σκότος τὸ ἐξώτερον, ὅπου ὁ κλαυθμὸς καὶ ὁ θρυγμὸς τῶν ὀδόντων» (Ματθ. κε' 30).

ΣΤ'. Ποιήσωμεν τὴν δύναμιν ἡμῶν, ἀδελφοί, ἐνδύσασθαι τὸ ἔνδυμα τῶν ἀρετῶν, ἵνα μὴ ριφώμεν ἔξω, ἀπροσωποληψία γὰρ ἔσται ἐνώπιον αὐτοῦ ἐν τῇ ἡμέρᾳ ἐκείνῃ διὰ τοῦτο εἶπεν ὁ Ἀπόστολος τοῖς τέκνοις αὐτοῦ: «Ὅτι οἱ τὰ τοιαῦτα πράσσοντες βασιλείαν Θεοῦ κληρονομήσαι οὐ δύνανται»

1) Ἡτοι, διατάξω, διευθετήσω.

2) Ἵσως παρελείφθη τὸ ἐν τῷ Εὐαγγελίῳ ἐπιφερόμενον: φροντίζων, π ὧ ς ἄ ρ ε σ α ι τ ῇ γ υ ν α ι κ ι.

(Γαλάτ. ε' 21). Εἰδὼς δὲ ὅτι οἱ ἀξιοθέντες ἐγεροῦναι ἐκ τῶν νεκρῶν παθῶν, οὐκέτι ἔχουσιν ἀντίδικον, ἀπέδειξεν αὐτοῖς τὸν καρπὸν τοῦ πνεύματος ὃς ἔστιν: «Ἀγάπη, χαρά, εἰρήνη, μακροθυμία, χρηστότης, ἀγαθωσύνη, πίστις, πραδότης, ἐγκράτεια, ὑπομονή» κατὰ τῶν τοιούτων φησὶν, οὐκ ἔστι νόμος» (αὐτόθι 22 - 23). Ὁ δὲ ἀγαπητὸς ἡμῶν Κύριος Ἰησοῦς, δεικνὺς ἡμῖν ὅτι ἡ πράξις ἔχει φανερωθῆναι ἐν τῇ ἡμέρᾳ ἐκείνῃ, εἶπε: «Πολλοὶ ζητήσουσιν εἰσελθεῖν καὶ οὐ μὴ δυνηθῶσιν, ἀφ' οὗ γὰρ ἂν ἀνεγερθῇ ὁ οἰκοδεσπότης καὶ ἀποκλείσῃ τὴν θύραν, τότε ἔρεῖ τοῖς κρούουσιν: οὐκ οἶδα ὑμᾶς» (Λουκ. ιγ' 25). Μὴ δυνάμεθα περὶ Θεοῦ εἰπεῖν, ὅτι ἀγνοεῖ τι, μὴ γένοιτο! Ἀλλ' ὅτι οὐκ οἶδασιν τὰς ἀρετὰς οἱ κρούοντες καὶ λέγοντες: «Κύριε, Κύριε, ἀνοιξον ἡμῖν» (Ματθ. κε' 11), διὰ τοῦτο εἶπεν αὐτοῖς: «Οὐκ οἶδα ὑμᾶς». Ἐδείξε δὲ πάλιν ἡμῖν περὶ τῶν ἐχόντων πίστιν, πράξιν δὲ μὴ ἐχόντων, λέγων: «Ἐγὼ εἰμι ἡ ἀμπελος, ὑμεῖς τὰ κλήματα, ὁ μένων ἐν ἐμοὶ καὶ ἐν αὐτῷ ὁ δὲ μὴ μένων ἐν ἐμοὶ ἐκβληθήσεται ἔξω ὡς τὸ κλῆμα καὶ ξηρανθήσεται καὶ συναχθήσεται εἰς καυσὶν πυρός» (Ἰωάν. ιε' 5, 6). «Τὰ δὲ καρπὸν φέροντα καλὸν καθαρίζειν, ἵνα πλείονα καρπὸν ποιῇ» (αὐτ. 2). Πάλιν δεικνὺς ἡμῖν, ὅτι οὐκ ἀγαπᾷ τοὺς ποιοῦντας τὰ θελήματα αὐτῶν τὰ σαρκικά, ἠῤῃχετο λέγων: «Οὐ περὶ τοῦ κόσμου ἔρωτῶ, ἀλλὰ περὶ ὧν δέδωκάς μοι, ὅτι σοὶ εἰσιν» (Ἰωάν. ιζ' 9), καὶ «ἐγὼ ἔλαβον αὐτοὺς ἐκ τοῦ κόσμου» (αὐτ. 19). ὁ κόσμος γὰρ τὰ ἴδια ἀγαπᾷ, λοιπὸν φησιν: «Πάτερ φύλαξον αὐτοὺς ἐκ τοῦ πονηροῦ ὅτι οὐκ εἰσιν ἐκ τοῦ κόσμου» (αὐτόθι 15). Ἐξερευνήσωμεν ἑαυτοὺς λοιπὸν, ἀδελφοί, εἰ ἐκ τοῦ κόσμου ἐσμέν ἢ οὐ, καὶ εἰ οὐκ ἐσμέν ἐκ τοῦ κόσμου, φυλάσσει ἡμᾶς ἐκ τοῦ πονηροῦ. Οὗτος γὰρ εἶπεν: «Οὐ περὶ τούτων δὲ ἔρωτῶ μόνον, ἀλλὰ καὶ περὶ τῶν πιστευόντων διὰ τοῦ λόγου αὐτῶν εἰς ἐμέ, ἵνα πάντες ἐν ὧσιν, ὡς ἡμεῖς ἐν ἐσμέν» (αὐτόθι 20 - 21) καὶ πάλιν: «Ὅπου εἰμί, ἵνα καὶ αὐτοὶ ὦσι μετ' ἐμοῦ» (αὐτόθι 24).

Ζ'. Ὅρα τοῖνον πηλίκην ἀγάπην ἠγάπησεν ἡμᾶς, ἀνθρώπους τοὺς ἀγωνισαμένους ἐν τῷ κόσμῳ τούτῳ καὶ μισήσαντας τὰ θελήματα τῆς καρδίας αὐτῶν τὰ σαρκικά, ὅτι βασιλεύσουσι μετ' αὐτοῦ εἰς τοὺς ἀπεράντους αἰῶνας. Θεασάμενος γὰρ Ἰωάννης ὁ Ἀπόστολος τὴν μεγάλην ἐκείνην δόξαν εἶπεν: «Οἶδαμεν, ὅτι ἐὰν φανερωθῇ, ὅμοιοι αὐτῷ ἐσόμεθα» (Α' Ἰωάν. γ' 2), ἐὰν φυλάξωμεν τὰς ἐντολὰς αὐτοῦ καὶ τὰ ἀρεστὰ ἐνώπιον αὐτοῦ ποιήσωμεν καὶ πάλιν ὁ αὐτός: «Μὴ θαυμάζετε, ἀγαπητοί, εἰ μισεῖ ὑμᾶς ὁ κόσμος, ἡμεῖς οἶδαμεν ὅτι μεταβεβήκαμεν ἐκ τοῦ θανάτου εἰς τὴν ζωὴν, ὅτι ἀγαπῶμεν τοὺς ἀδελφούς» (αὐτόθι 13 - 14). καὶ πάλιν: «Πᾶς ὁ μὴ ποιῶν τὴν δικαιοσύνην οὐκ ἔστιν ἐκ τοῦ Θεοῦ, καὶ ὁ μὴ ἀγαπῶν τὸν ἀδελφὸν αὐτοῦ» (αὐτ.). καὶ πάλιν: «Ὁ ποιῶν τὴν δικαιοσύνην ἐκ τοῦ Θεοῦ γεγέννηται» (αὐτ. β' 29). «ὁ δὲ ποιῶν τὴν ἀμαρτίαν ἐκ τοῦ διαβόλου ἔστιν» (αὐτ. γ' 8). καὶ πάλιν: «Ὁ γεγεννημένος ἐκ τοῦ Θεοῦ ἀμαρτίαν οὐ ποιεῖ, ὅτι σπέρμα αὐτοῦ ἐν αὐτῷ μένει καὶ οὐ δύναται ἀμαρτάνειν, ὅτι ἐκ τοῦ Θεοῦ γεγέννηται» (αὐτόθι 9). Ποιήσωμεν οὖν τὴν δύναμιν ἡμῶν, ἀδελφοί, ἔχοντες τὴν παράκλησιν τῶν μαρτυριῶν τούτων, ἵσως ἐλεήσει ἡμᾶς ἡ ἀγαθότης αὐτοῦ καὶ ἀποστελεῖ ἡ-

μὴν δύναμιν τοῦ ἐκδύσασθαι τὴν βαρυτάτην¹⁾ τοῦ ἀκαθάρτου κόσμου τοῦτου· καὶ γὰρ οὐ σιωπᾷ ὁ ἐχθρὸς ἡμῶν, πᾶσαν ὥραν θηρεύων ἡμᾶς, θέλων ἀρπάσαι τὰς ψυχὰς ἡμῶν. Ὁ δὲ Κύριος ἡμῶν Ἰησοῦς ἐστὶ μεθ' ἡμῶν, ἐπιτιμῶν αὐτὸν διὰ τῶν ἁγίων αὐτοῦ λόγων, ἐὰν φυλάξωμεν αὐτούς. Ἐπαί, πῶς κωλύει τις τὸν ἐχθρὸν ἢ τίς δύναται πρὸς αὐτόν, εἰ μὴ οἱ λόγοι, οὓς εἶπεν ὁ Θεὸς πρὸς αὐτόν; Οὗτοι ἀνθίστανται καὶ συντρίβουσιν αὐτόν, τοῦ ἀνθρώπου ἀγνοοῦντος. Παιδεύων δὲ ἡμᾶς ὁ Ἀπόστολος Πέτρος καὶ δεικνύων ἡμῖν, ὅτι ἡ πράξις ὥζει τὸν ἄνθρωπον, ἔλεγεν: «Ἐπιχορηγήσατε ἐν τῇ πίστει ὑμῶν τὴν ἀρετὴν, ἐν δὲ τῇ ἀρετῇ τὴν γνώσιν, ἐν δὲ τῇ γνώσει τὴν ἐγκράτειαν, ἐν δὲ τῇ ἐγκρατεῖᾳ τὴν ὑπομονήν, ἐν δὲ τῇ ὑπομονῇ τὴν εὐσέβειαν, ἐν δὲ τῇ εὐσεβείᾳ τὴν φιλαδελφίαν, ἐν δὲ τῇ φιλαδελφίᾳ τὴν ἀγάπην· ταῦτα γὰρ ἡμῖν παρόντα καὶ πλεονάζοντα οὐκ ἀργοὺς οὐδὲ ἀκάρπους παρίστησιν εἰς τὴν τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ ἐπίγνωσιν· ὃ γὰρ μὴ πάρεστι ταῦτα, τυφλὸς ἐστὶ, μυωπάζων, λήθην λαβὼν τοῦ καθαρισμοῦ τῶν πάλαι αὐτοῦ ἁμαρτιῶν» (Β' Πέτρ. α' 5, 8, 9). Πάλιν Ἰωάννης ὁ Βαπτιστής, λέγει: «Ποιήσατε καρποὺς ἀξίους τῆς μετανοίας, ἥδη δὲ καὶ ἡ ἀξίγη πρὸς τὴν ρίζαν τοῦ δένδρου κείται· πᾶν οὖν δένδρον μὴ ποιοῦν καρπὸν ἐκκόπτεται καὶ εἰς πῦρ βάλλεται» (Λουκ. γ' 8-9). Καὶ πάλιν ὁ Δεσπότης ἡμῶν Ἰησοῦς φησὶν: «Ἐκ τοῦ καρποῦ γινώσκεται τὸ δένδρον» (Ματθ. ιβ' 33) «μήτι συλλέγουσιν ἀπὸ ἀκανθῶν σταφυλὴν ἢ ἀπὸ τριβόλων οἶκα;» (αὐτόθι ζ' 16) καὶ πάλιν: «Οὐ πᾶς ὁ λέγων μοι, Κύριε, Κύριε, εἰσελεύσεται εἰς τὴν βασιλείαν τῶν οὐρανῶν, ἀλλ' ὁ ποιῶν τὸ θέλημα τοῦ Πατρός μου τοῦ ἐν οὐρανοῖς» (αὐτόθι 21). Πάλιν Ἰάκωβος λέγει: «Ἡ πίστις, χωρὶς τῶν ἔργων, νεκρά ἐστὶ· καὶ τὰ δαιμόνια πιστεύουσι καὶ φρίττουσι» (Ἰάκωβ. β' 17, 19, 20). Ὡς περ γὰρ τὸ σῶμα χωρὶς πνεύματος νεκρὸν ἐστὶν, οὕτω καὶ ἡ πίστις, χωρὶς τῶν ἔργων νεκρά ἐστὶ. Πάλιν ὁ Ἀπόστολος, ἐπιβεβαιῶν τοῖς τέκνοις αὐτοῦ, ὅτι χρήζει ἡ πίστις τῆς πράξεως, ἐνετείλατο ἐμπόνως λέγων: «Πᾶσα πορνεία ἢ ἀκαθαρσία μὴδὲ ὀνομαζέσθω ἐν ὑμῖν, καθὼς πρέπει ἁγίοις, ἀλλὰ μᾶλλον εὐχαριστία· τοῦτο γὰρ ἔσται γινώσκοντες, ὅτι πᾶς πόρνος ἢ ἀκάθαρτος ἢ πλεονέκτης, ὅς ἐστιν εἰδωλολάτρης, οὐκ ἔχει κληρονομίαν ἐν τῇ βασιλείᾳ τοῦ Θεοῦ» (Ἐφεσ. ε' 3-5), ἐπιβεβαιῶν δὲ καὶ πάλιν τὸν λόγον ἔλεγεν αὐτοῖς: «Μηδεὶς ἀπατάτω ὑμᾶς κενοῖς λόγοις· διὰ ταῦτα γὰρ ἔρχεται ἡ ὀργὴ τοῦ Θεοῦ ἐπὶ τοὺς υἱοὺς τῆς ἀπειθείας· μὴ οὖν γίνεσθε συμμέτοχοι αὐτῶν· ἦτε γὰρ ποτε σκότος, νῦν δὲ φῶς ἐν Κυρίῳ, ὡς τέκνα φωτὸς περιπατεῖτε· — ὁ γὰρ καρπὸς τοῦ Πνεύματος ἐν πάσῃ ἀγαθῶσυνῃ καὶ δικαιοσύνῃ καὶ ἀληθείᾳ —» (αὐτ. 6-11). Καὶ πάλιν: «Πᾶσα πικρία καὶ ὀργὴ καὶ θυμὸς καὶ κραυγὴ ἀρθῆτω ἀφ' ὑμῶν οὖν πάσῃ κακίᾳ» (αὐτ. 31)· φησὶ γάρ: «Μιμηταί μου γίνεσθε, καθὼς καὶ γὼ Χριστοῦ» (Α' Κορινθ. ια' 1). «Ὅσοι γὰρ εἰς Χριστὸν ἐβαπτίσθητε, Χριστὸν ἐνεδύσασθε» (Γαλάτ. γ' 27).

1) Μᾶλλον βαρύτητα. Ἐν τῇ Λατιν. *jugum*, ζυγόν.

Η'. Ἐρευνήσωμεν οὖν ἑαυτούς, ἀδελφοί, εἰ ἐνεδυσάμεθα τὸν Χριστὸν ἢ οὐ, ἐπιγινώσκεται γὰρ ὁ Χριστὸς διὰ τῆς ἀγνείας, ἀγνὸς γάρ ἐστι καὶ ἐν τοῖς ἀγνοοῖς κατοικεῖ. Πῶς οὖν ἀγνισθῶσιν εἰ μήτι, ἃ ἐποίησαν πονηρά, μηκέτι ποιῶσιν; Αὕτη¹⁾ γὰρ ἐστὶν ἡ ἀγαθότης τοῦ Θεοῦ, ὅτι, οἶαν ἂν ὥραν ἐπιστρέψῃ ὁ ἄνθρωπος ἀπὸ τῶν ἁμαρτιῶν αὐτοῦ, ἀποδέχεται αὐτὸν μετὰ χαρᾶς, καὶ οὐ λογίζεται αὐτῷ περὶ τῶν ἐτέρων αὐτοῦ ἁμαρτιῶν, καθὼς γέγραπται ἐν τῷ Ἐδαγγελίῳ περὶ τοῦ νεωτέρου υἱοῦ, τοῦ ἀναλώσαντος τὸ ἑαυτοῦ μέρος ἀσώτως, ἔσχατον δὲ ἔδοσκε χοίρους καὶ ἐπεθύμει χορτασθῆναι ἀπὸ τῆς τροφῆς τῶν χοίρων, ὕστερον δὲ μεταμεληθεὶς, ἐφ' οἷς ἔπραξεν, ἔμαθεν, ὅτι οὐκ ἐστὶ κόρος ἁμαρτιῶν, ἀλλ' ὅσον ἐργάζεται τις ταῦτα²⁾ ἐπὶ πλέον ἐκκαίεται εἰς αὐτά³⁾. Ὅτε οὖν ἔκρουσε πρὸς αὐτόν ἡ μετάνοια οὐκ ἀνεβάλετο, ἀλλ' ὑπέστρεψε πρὸς τὸν πατέρα αὐτοῦ ἐν ταπεινώσει, ἐάσας πάντα τὰ θελήματα αὐτοῦ τὰ σαρκικά. Ἐπίστευσε γὰρ τῷ πατρὶ αὐτοῦ, ὅτι οἰκτιρμὸν ἐστὶν καὶ οὐ λογίζεται αὐτῷ, ἃ ἔπραξε, διὸ καὶ ὁ πατήρ αὐτοῦ εὐθέως ἐκέλευσε δοθῆναι αὐτῷ τὴν στολὴν τῆς ἀγνότητος καὶ τὸν ἄρραβῶνα τῆς υἰοθεσίας (Λουκ. ιε' 11-22). Ταῦτα δὲ ἔλεγεν ὁ Δεσπότης ἡμῶν Ἰησοῦς Χριστός, ὅτι, ἐὰν ἐπιστραφῶμεν πρὸς αὐτόν, ὀφειλομένον ἔασαι πρῶτον τὴν τροφὴν τῶν χοίρων καὶ τότε δέχεται ἡμᾶς ἀγνοὺς ὄντας· ταῦτα εἶπεν, ἵνα μὴ ἀκηδίασῃ ἡ ψυχὴ λέγουσα, πότε ὁ Θεὸς εἰσακούσει μου, αὐτὸς γὰρ οἶδε τὸν καιρὸν πότε ἀξίός ἐστιν ὁ αἰτῶν τυχεῖν τῆς ἐκδικήσεως καὶ τότε εἰσακούει αὐτοῦ ἐν τάχει. Ἐπιστρέψωμεν οὖν, ἐν ὅλῃ καρδίᾳ, καὶ μὴ ἐκκακήσωμεν παρακαλοῦντες, καὶ ἐν τάχει εἰσακούει ἡμῶν, αὐτὸς γὰρ εἶπεν: «Αἰτεῖτε καὶ δοθήσεται ὑμῖν, ζητεῖτε καὶ εὕρησете, κρούετε καὶ ἀνοιγήσεται ὑμῖν» (Ματθ. ζ' 7). Ἐὰν οὖν, ἀδελφοί, αἰτῶμεν ἢ ζητῶμεν, ἢ κρούωμεν, μάθωμεν τί ζητοῦμεν ἢ αἰτοῦμεν παρ' αὐτοῦ. Ὁ γὰρ ἐλθὼν πρὸς τὸν φίλον αὐτοῦ τὸ μεσονύκτιον ἠνάγκαζεν αὐτόν λέγων: «Χρήσον μοι τρεῖς ἄρτους, ἐπειδὴ φίλος μου παρέγενετο ἐξ ὁδοῦ» (Λουκ. ια' 5)· ὅτε οὖν παρέμενε κρούων, ἔδωκεν αὐτῷ εἴ τι ἤτησεν αὐτόν.

Θ'. Ἐκβάλλωμεν οὖν, ἀδελφοί, ἀφ' ἡμῶν τὴν ὀκνηρίαν, καὶ ἐτοιμάσωμεν ἑαυτοὺς εἰς τὴν τοιαύτην ἀναίδειαν, καὶ ἐὰν ἴδῃ τὴν ὑπομονὴν ἡμῶν, παρέχει ἡμῖν τὰ αἰτήματα ἡμῶν, ἐλεήμων⁴⁾ γάρ ἐστι καὶ θέλει, ἵνα ἐπιστρέψῃ ὁ ἄνθρωπος, καθὼς γέγραπται, ὅτι: «Ἀμὴν λέγω ὑμῖν, ὅτι χαρὰ γίνεται ἐν οὐρανοῖς ἐπὶ ἐνὶ ἁμαρτωλῷ μετανοοῦντι» (Λουκ. ιε' 7)· ἐν ὅσῳ οὖν ἔχομεν ἀδελφοί τὸ τοιοῦτον αὐτοῦ ἔλεος, καὶ τὸν πλοῦτον τῶν οἰκτιρμῶν αὐτοῦ, ἐν ὅλῃ καρδίᾳ πονήσωμεν, ἕως ἔτι ἐσμέν ἐν τῷ σώματι, θραχὺς γάρ ἐστιν ὁ τῆς ζωῆς ἡμῶν χρόνος, καὶ ἐὰν ἀγωνισώμεθα, κληρονομοῦμεν χαρὰν τὴν αἰώνιον καὶ ἀνεκλάλητον, εἰ δὲ ὑποστρέψωμεν εἰς τὰ ὀπίσω, ἐσόμεθα, ὡς ὁ νεανίσκος, ὁ ἐπερωτήσας τὸν Κύριον Ἰησοῦν, πῶς δεῖ σωθῆναι, ὃ ἀπεκρίθη: «Πάντα ὁ-

1) Ἐδεργ. βιβλ. α' ὑπόθ. α' σελ. 8.

2) Μᾶλλον, αὐτάς.

3) Αὐτάς.

4) Ἐδεργ. βιβλ. α' ὑπόθ. α' σ. 8.

σα ἔχεις πώλησον καὶ δὲς πτωχοῖς καὶ ἄρον τὸν σταυρόν σου καὶ ἀκολούθει μοι» (Λουκ. ιη' 22), δεικνύων ἡμῖν, ὅτι τὸ κόψαι τὸ θέλημα, τοῦτό ἐστι τὸ σωθῆναι. «Ἀκούσας γὰρ περίλυπος ἐγένετο σφόδρα καὶ ἀνεχώρησεν» (αὐτ. 23). Ἔμαθε δὲ ὅτι οὐκ ἔστι κόπος τὸ δοῦναι τὰ ἑαυτοῦ τοῖς πτωχοῖς, ὡς τὸ βαστάξαι τὸν σταυρόν. Τὸ γὰρ διαδοῦναι τὰ ἑαυτοῦ τοῖς πτωχοῖς μία ἐστὶν ἀρετὴ καὶ ποιεῖ αὐτὴν ὁ ἄνθρωπος διὰ τὸ βαστάξαι τὸν σταυρόν· ὁ δὲ σταυρὸς κατ'ἀργησίς ἐστι πάσης ἀμαρτίας καὶ τίκει τὴν ἀγάπην· καὶ χωρὶς ἀγάπης οὐδὲ σταυρὸς. Γινώσκων οὖν ὁ Ἀπόστολος, ὅτι εἰσὶ καὶ νομιζόμεναι ἀρεταί, ἐν αἷς οὐκ ἔστιν ἀγάπη, οὐδὲ τελειότης ἀρετῶν, εἶπεν: «Ἐὰν ταῖς γλώσσαις τῶν ἀνθρώπων λαλῶ καὶ τῶν Ἀγγέλων, ἀγάπην δὲ μὴ ἔχω, γέγονα χαλκὸς ἢ ἥχων καὶ κύμβαλον ἀλαλάζον, κἂν φωνήσω μου πάντα τὰ ὑπάρχοντα καὶ παραδώσω τὸ σῶμά μου, ἵνα κυθησώμαι, ἀγάπην δὲ μὴ ἔχω, οὐδὲν ὠφελοῦμαι. Ἡ ἀγάπη μακροθυμεῖ, χρηστεύεται, εὐ ζηλοῖ, οὐ περπερεύεται, οὐ φυσιοῦται, οὐκ ἀσχημονεῖ, οὐ ζητεῖ τὰ ἑαυτῆς, οὐ παροξύνεται, οὐ λογίζεται τὸ κακόν» (Α' Κορινθ. ιγ' 1 - 5). Ὁ θέλων οὖν ἐπὶ τὴν ὁδὸν τῆς ἀγάπης ἐλθεῖν, ἀμεριμνήσει ἀπὸ παντὸς ἀνθρώπου, εἴτε καλοὶ εἰσιν, εἴτε κακοί, καὶ λοιπὸν ἢ ἐπιθυμία ἢ εἰς Θεὸν μένει ἐν τῇ καρδίᾳ αὐτοῦ. Ἡ τοιαύτη ἐπιθυμία τίκει αὐτῷ τὴν κατὰ φύσιν ὀργὴν καὶ ἡ ὀργὴ ἀνθίσταται παντὶ σπειρομένῳ ὑπὸ τοῦ ἐχθροῦ. Τότε ὁ νόμος τοῦ Θεοῦ¹⁾ εὐρίσκει νομὴν ἐν αὐτῷ καὶ διὰ τοῦ φόβου ἡ ἀγάπη φανεροῦται ἐν αὐτῷ, καὶ τότε λέγει ὁ τοιοῦτος ἄνθρωπος, ὡς ὁ Ἀπόστολος, θαρσύνων, ὅτι: «Ἐγὼ ἐτοιμῶς ἔχω οὐ μόνον δεθῆναι, ἀλλὰ καὶ ἀποθανεῖν ὑπὲρ τοῦ ὀνόματος τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ» (Πράξ. κα' 13). Μακάρια ἐστὶν ἡ ψυχὴ ἡ φθάσασα τὴν τοιαύτην ἀγάπην, ἀπαθὴς γίνεται.

Ι'. Ἐξήλωμεν²⁾ ἐκ τοῦ κόσμου, ἀδελφοί, γινώμεν ἐν τίσιν ἐσμέν, καὶ γὰρ οἰκτίρμων ἐστὶν ὁ Κύριος Ἰησοῦς ἕκαστον ἀναπαῦσαι κατὰ τὴν πρᾶξιν αὐτοῦ, καὶ τὸν μικρὸν κατὰ τὴν μικρότητα αὐτοῦ, καθὼς ἔφη: «Πολλὰ μοναὶ εἰσὶ παρὰ τῷ Πατρὶ μου» (Ἰωάν. ιδ' 2)· κἂν γὰρ μία βασιλεία ἐστίν, ἀλλ' ἕκαστος εὐρίσκει ἐν αὐτῇ τὸν ἴδιον τόπον καὶ τὸ ἔργον αὐτοῦ. Ἀγωνισώμεθα οὖν, ἀδελφοί, κατὰ τῆς ὁκνηρίας³⁾ καὶ ἀποσχίσωμεν τὸ σουδάριον τοῦ σκότους ἀφ' ἡμῶν, ὃ ἐστὶν ἡ λήθη καὶ ὀψόμεθα τὸ φῶς τῆς μετανοίας. Κτησώμεθα⁴⁾ ἑαυτοῖς τὴν Μάρθαν καὶ Μαρίαν, αἵτινές εἰσιν ἡ κακοπάθεια καὶ τὸ πένθος, αἱ κλαίουσιν ἐνώπιον τοῦ Σωτῆρος, ἵνα ἐγείρῃ τὸν Λάζαρον, τουτέστι τὸν νοῦν τὸν δεδεμένον πολλαῖς κειρίαις τῶν ἰδίων θελημάτων· ποιεῖ μὲν τὸ ἔλεος καὶ ἀνεγείρει αὐταῖς αὐτόν, λοιπὸν δὲ αὐτῶν ἐστὶ, λῦσαι καὶ ἀπολῦσαι αὐτόν, ἐὰν δὲ ἐλευθερωθῇ ὁ Λάζαρος, τότε ἡ σπουδὴ Μαρίας καὶ Μάρθας φαίνεται. Λοιπὸν εὐρίσκεται Λάζαρος χμέριμος, ἀνακείμενος μετὰ τοῦ Ἰησοῦ, Μάρθα δὲ ποιοῦσα τὴν ἰδίαν διακονίαν μετὰ σπουδῆς καὶ χαρᾶς, Μα-

1) Ἐν τῷ λατιν. Dei Timor.

2) Μᾶλλον, ἐξέλθωμεν, ὡς ἐν τῷ λατ. Exeamus.

3) Κλίμαξ Ἰωάν. ἐν σχολ. δ' τοῦ α' λόγ. σ. 15, ἐκδ. Ἀθηνῶν, 1883.

4) Εὐεργ. βιβλ. 6'. δὲ 16' σ. 99.

ρία δὲ εἰσφέρουσα τὸ ἀλάσαστρον τοῦ μύρου καὶ ἀλείφουσα τοὺς πόδας τοῦ Κυρίου. Ἀγωνισώμεθα οὖν, ἀδελφοί¹⁾, κατὰ τὴν δύναμιν ἡμῶν καὶ συνεργεῖ ἡμῖν ὁ Θεός, κατὰ τὸ πλῆθος τοῦ ἐλέους αὐτοῦ· καὶ εἰ οὐκ ἐφυλάξαμεν τὴν καρδίαν ἡμῶν, ὡς οἱ πατέρες ἡμῶν, κἂν ποιήσωμεν τὴν δύναμιν ἡμῶν φυλάξαι τὰ σώματα ἡμῶν, ὡς ζητεῖ ὁ Θεὸς ἀναμάρτητα, καὶ πιστεύομεν ὅτι κατὰ τὸν καιρὸν τοῦ λιμοῦ τὸν καταλαβόντα ἡμᾶς, ποιεῖ καὶ μεθ' ἡμῶν ἔλεος, ὡς καὶ μετὰ τῶν ἁγίων αὐτοῦ. «Εἰ γὰρ καὶ ἄλλη δόξα ἡλίου καὶ ἄλλη δόξα σελήνης, καὶ ἀστὴρ ἀστέρος διαφέρει δόξῃ» (Α' Κορινθ. ιε' 41), ἀλλ' ἐν ἐνὶ ἀγίῳ στερεώματί εἰσι· καὶ ἡ δόξα αὐτῶν καὶ ἡ τιμὴ αὐτῶν Αὐτοῦ ἐστὶν ἀπὸ τοῦ νῦν καὶ ἕως τοῦ αἰῶνος. Ἀμήν.

1) Φιλοκαλ. τόμ. α' σ. 19, κεφ. ιζ'. Νικηφόρου μονάζοντος «Περὶ νήψεως καὶ φυλακῆς καρδίας» (Φιλοκαλ. τόμ. 6' σ. 239).



ΛΟΓΟΣ ΚΒ'.

Περὶ πράξεως τοῦ καινοῦ ἀνθρώπου.

Αγαπητοί μοι, ἀδελφοί, γνωρίζεται ὁ Ἑβραῖος διὰ τριῶν ἔργων, διὰ τῆς περιτομῆς καὶ τοῦ Πάσχα καὶ τοῦ Σαββάτου· οὕτω γὰρ γέγραπται ἐν τῇ Γενέσει (ἰζ' 12 - 14): «Παιδίον ἐν τῇ ὀγδόῃ ἡμέρᾳ περιτμηθήσεται ὑμῖν, ὁ οἰκογενὴς καὶ ὁ ἀργυρώνητος ὁ μὴ περιτετμημένος ἐξολοθρευθήσεται ἐκ τοῦ λαοῦ αὐτοῦ, ὅτι προσέκοψε τὴν διαθήκην μου». Πρῶτος Ἀβραὰμ περιτεμήθη· τοῦτο ἐστὶ τὸ σημεῖον, ὅτι ἀπέθανεν αὐτοῦ ἡ ἀριστέρα· τύπος ἐστὶν οὗτος δοθεὶς τοῖς ἀρχαίοις περὶ τοῦ καινοῦ ἀνθρώπου, οὗ ἐνεφάνισεν ¹⁾ ἐν τῷ ἀγίῳ αὐτοῦ σώματι ὁ Κύριος Ἰησοῦς, ἵνα τὸ παλαιόν, τὸ σκέπον τὸν ἄρρενα, περιτέμῃ καὶ χώσῃ ²⁾, περὶ οὗ ὁ Ἀπόστολος εἶπεν: «Ἐν ᾧ περιτεμήθητε περιτομῇ ἀχειροποιήτῃ ἐν τῇ ἀπεκδύσει τοῦ σώματος τῆς σαρκός, ἐν τῇ περιτομῇ τοῦ Χριστοῦ, συνταφέντες αὐτῷ ἐν τῷ βαπτίσματι, ἐν ᾧ καὶ συνηγέρθητε διὰ τῆς πίστεως τῆς ἐνεργείας τοῦ Θεοῦ» (Κολαο. β' 11 - 12)· καὶ πάλιν ἐπὶ τό: «Ὑμᾶς ἀποθέσθαι κατὰ τὴν προτέραν ἀναστροφὴν τὸν παλαιὸν ἄνθρωπον, τὸν φθειρόμενον κατὰ τὰς ἐπιθυμίας τῆς ἀπάτης, ἀνανεοῦσθαι δὲ τῷ πνεύματι τοῦ νοῦς ἡμῶν καὶ ἐνδύσασθαι τὸν καινὸν ἄνθρωπον τὸν κατὰ Θεὸν κτισθέντα ἐν δικαιοσύνῃ καὶ σοφίᾳ καὶ ἀληθείᾳ» (Ἐφεσ. δ' 22 - 24)· καὶ πάλιν: «Ἵνα ἀποθάνητε μὲν τῇ ἁμαρτίᾳ, ζήσητε δὲ τῇ δικαιοσύνῃ» (Α' Πέτρ. β' 24). Ταῦτα μὲν περὶ τῆς περιτομῆς· ὅστις δὲ μὴ ἔχει ταῦτα, οὐκ ἐστὶ περιτετμημένος, οὐδὲ Ἑβραῖος, ὅτι προσέκοψε τῇ διαθήκῃ, ἣ διέθετο Κύριος Ἰησοῦς τῷ ἰδίῳ ἀγίῳ αὐτοῦ αἵματι ³⁾.

Β' Περὶ δὲ τοῦ ἀγίου Πάσχα μέγα ἐστὶ καὶ εἰπεῖν ⁴⁾, πρῶτον ἡ περιτομή, δεύτερον τὸ Πάσχα, τρίτον τὸ Σάββατον. Λέγει γὰρ τῷ Μωϋσῇ: «Οὗτός ἐστιν ὁ νόμος τοῦ Πάσχα· πᾶς ἀλλογενὴς οὐκ ἔδεται ἀπ' αὐτοῦ· πᾶς ἀργυρώνητος μὴ ἐσθιέτω ἐξ αὐτοῦ, πάντα δὲ ἀργυρώνητον περιτέμῃς, καὶ οὗτος ἐσθιέτω ἐξ αὐτοῦ· ὅστις δὲ μὴ περιτέμῃ ἐαυτὸν, μὴ ἐσθιέτω ἀπ' αὐτοῦ. Τοῦτο φάγετε ἐν μιᾷ οἰκίᾳ τῶν ὁσφύων ὑμῶν περιεζωσμένων καὶ τῶν ὑποδημάτων ὑμῶν ὄντων ἐν τοῖς ποσὶν ὑμῶν, ἔχοντες ἐν χερσὶ τὰς ράβδους ὑμῶν» (Ἐξοδ. ιβ' 43 - 48 καὶ 11). Ἀδύνατον ἐσθίειν τὸ Πάσχα, εἰ μὴ ἐν ἀζύμοις καὶ πικρίσιν ἐφημέμων ὀπτῶν πυρί (αὐτ. 9). Οὐκ εἶπεν περιεζωσμένοι ἐπὶ τὰς ὁσφύας ὑμῶν, ἵνα μὴ εἴπῃ τις, ὅτι περὶ ζώνης λέγει, ἀλλὰ περι-

ζωσάμενοι τὰς ὁσφύας ὑμῶν, περὶ τῆς ἀγνείας λέγει τῆς ὕγιους ἀπὸ παντὸς πάθους, ὄντος ὑπὸ τὴν ἐξουσίαν τῆς συνουσίας ἐν ἀκαθαρσίᾳ. Τὰ ὑποδήματα, περὶ τῆς ἐτοιμασίας λέγει καὶ φυγῆς ἀπὸ παντὸς νύγματος, βλάπτοντος τὴν συνείδησιν καὶ κωλύοντος τὸν νοῦν ἰδεῖν τὴν ἰδίαν θεωρίαν ἐν ἀγνείᾳ. Ἡ δὲ ράβδος ἐλπίς ἐστὶν ἀνδρείας ἐν τῷ πορεύεσθαι ἀφόβως ἐν τῇ ὁδῷ, εἰσελθεῖν εἰς τὴν γῆν τῆς ἐπαγγελίας, οὗτοι εἰσὶν οἱ σαββατίσαντες. Τὸ αἷμα σημειὸν ἐστὶ τοῦ αἵματος τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, ὅτε ἀνέληθ¹⁾ ἐν τῇ ἰδίᾳ παρουσίᾳ καὶ ἀπενέγκῃ ²⁾ τοὺς υἱοὺς Ἰσραὴλ εἰς τὴν κληρονομίαν αὐτοῦ. Φαίνονται ³⁾ ἡτοιμασμένοι καὶ κεχρισμένοι τὸ σημεῖον αὐτοῦ εἰς τὰς ψυχὰς αὐτῶν ἐν τῷ φανερῷ. Τὸ δὲ λαβεῖν τὴν δέσμην τοῦ ὁσώπου, τοῦτο ἐστὶν ἡ κακοπάθεια, λέγει γὰρ ἐσθίετε αὐτὸ μετὰ πικρίδων. Ἐξερεύνησον εἰς σεαυτὸν, ἀδελφέ, εἰ περιτετμημένος εἶ, εἰ περιέχρισας τοὺς σταθμοὺς τοῦ οἴκου σου ἐκ τοῦ αἵματος τοῦ ἀμώμου ἀρνίου, καὶ εἰ ἀπεστέρησας σεαυτὸν παντὸς λογισμοῦ τῆς γῆς, καὶ εἰ ἡτοίμασας σεαυτὸν πορευθῆναι ἐν ἀφοβίᾳ, ἣ ἀνελεῖν εἰς τὴν γῆν τῆς ἐπαγγελίας.

Γ' Καὶ περὶ τοῦ Σαββάτου μέγα ἐστὶ τὸ εἰπεῖν, καὶ ἐκεῖνων ἐστὶ τῶν ἀξιωθέντων τῆς ἀληθινῆς περιτομῆς, καὶ φαγόντων τὸ ἅγιον Πάσχα, καὶ ἐλευθερωθέντων ἀπὸ τῶν Αἰγυπτίων καὶ ἐωρακῶτων πάντας καταπεποντισμένους ἐν τῇ Ἐρυθρᾷ θαλάσσῃ καὶ σαββατισάντων ἀπὸ τῆς πικρᾶς δουλείας αὐτῶν· λέγει γὰρ τῷ Μωϋσῇ: «Ἐν ἑξ ἡμέραις ἐργάσῃ, ἡ δὲ ἑβδόμη ἡμέρᾳ Σάββατον ἀναπαύσεως Κυρίου» (Ἐξοδ. κ' 9, 10). «Ὅστις ἐργάσεται ἐν τῇ ἡμέρᾳ τοῦ Σαββάτου ἐξολοθρευθήσεται ἡ ψυχὴ ἐκεῖνη» (αὐτ. λα' 14). Ὁ δὲ Κύριος ἡμῶν Ἰησοῦς αὐτὸς ἐσαββάτισε τὸ Σάββατον τὸ ἀληθινόν, καὶ ἐδίδαξε τοὺς ἰδίους πῶς δεῖ σαββατίζειν, ἀναβεδηκῶς ⁴⁾ ἐν τῇ Παρασκευῇ, ποιήσας πᾶσαν τὴν ἐτοιμασίαν αὐτοῦ πρὸ τοῦ αὐτὸν ἀναβῆναι, ὅ ἐστι τὰς λοιδορίας, ἃς ὑπέστη ὑπὲρ ὧν, καὶ ὑπέμεινεν ἐπὶ τὸ ξύλον προσηλώσας ἐαυτὸν, μὴ λύσας μηδὲ χαλάσας ἐαυτὸν, ἔχοντα πνοήν τινα, κράζων, «διψῶ» καὶ ἤνεγκον αὐτῷ «σπόγγον ὄξους», καὶ γευσάμενος εἶπεν: «Πάντα τετέλεσται, καὶ κλίνας τὴν κεφαλὴν παρέδωκε τὸ πνεῦμα» (Ἰωάν. ιθ' 28 - 30) καὶ κατήνεγκον αὐτὸν κάτω, μηκέτι κινούμενον, σαββατίσαντα ἐν ἀληθείᾳ· λοιπὸν ἀναπέπαυται ὁ Κύριος Ἰησοῦς ἐν τῇ ἑβδόμῃ ἡμέρᾳ, καὶ ταύτην εὐλόγησεν, ὅτι ἐν ἀληθείᾳ ἀναπέπαυται ἀπὸ πάντων τῶν ἔργων, δι' ὧν κατήγγησε τὰ ἀνθρώπινα πάθη, καθὼς εἶπεν ὁ Ἀπόστολος ὅτι: «Εἰσελθὼν εἰς τὴν κατάπαυσιν αὐτοῦ πέπαυται ἀπὸ πάντων τῶν ἔργων αὐτοῦ, ὥσπερ ἀπὸ τῶν ἰδίων ὁ Θεός» (Ἐβρ. δ' 10). Τοῦτο ἐστὶ τὸ ἀληθινὸν Σάββατον, λοιπὸν

1) Μᾶλλον, ὅτε ἦλθεν.

2) Ἵνα ἀπενέγκῃ. Ἐν τῷ λατίν. Qui factus homo venit ad nos, ut filios Israel duseret ad promissam coeli haereditatem, ὅστις γενόμενος ἄνθρωπος ἦλθε πρὸς ἡμᾶς, ἵνα τοὺς υἱοὺς Ἰσραὴλ ἀγάγῃ πρὸς τὴν ὑπασχημένην τοῦ οὐρανοῦ κληρονομίαν.

3) Ἐν τῷ λατίν. Apparent qui instructi sunt, et signum in anima sua perspicue impressum habent.

4) Ἦτοι, ἐπὶ τοῦ σταυροῦ.

1) Μᾶλλον, ὅν, ἥτοι τὸν τύπον τοῦ καινοῦ ἀνθρώπου.

2) Ἐν τῷ λατίν. ὑπάρχουσι παραλλαγῆς τινες.

3) Καὶ ἐν τούτῳ παραλείπονται τινὰ ἐν τῷ λατίν. τὸ «οὐδὲ Ἑβραῖος» ἐλλείπει, ἀντ' αὐτοῦ δὲ φέρεται τὸ «nec vere Christianus».

4) Τὰ ἐπόμενα μέχρι τοῦ χωρίου τοῦ γραφικοῦ παραλείπονται ἐν τῷ λατίν.

δὲ μὴ σαββατίζων οὐκ ἔστιν Ἰουδαῖος¹⁾. Κλαίων γὰρ Ἱερεμίας ἐπὶ τὸν λαόν, ἔλεγεν αὐτοῖς: «Μὴ βαστάζετε φορτία, ἐν τῇ ἡμέρᾳ τοῦ Σαββάτου, καὶ μὴ ἐξέλθητε εἰς τὰς πόλεις Ἱερουσαλὴμ βαστάζοντες φορτία ἐν τῇ ἡμέρᾳ Σαββάτου» (Ἱερεμ. ιζ' 22).

Δ'. Οὐαὶ μοι τῷ ταλαιπώρῳ τῷ παραβεβηκότι τὰς τοιαύτας ἀγίας ἐντολάς καὶ βαστάζοντι τὰ βαρέα φορτία ἐν τῇ ἡμέρᾳ τοῦ Σαββάτου. Καὶ εἰ μὲν συναπέθανον αὐτῷ καὶ συνετάφην καὶ ἐσαββάτισα, τί ἐστὶ ταῦτα, ἃ βαστάζω τὰ βαρέα φορτία, ἅτινα ἐπιτελῶ;²⁾ Ἡ ὁργὴ φορτίον ἐστὶ βαρὺ, ὁ ζῆλος, τὸ μῖσος, ἡ κενοδοξία, ἡ καταλαλιά, τὸ κεντῆσαι, τὸ παροξύναι, τὸ ὑψηλοφρονεῖν, τὸ ἔχειν ἑαυτὸν δίκαιον, τὸ παρατάσσεσθαι, τὸ φιλονεικεῖν, τὸ ἀγαπᾶν ἑαυτὸν, τὸ βασκαίνειν. Ταῦτα τῆς ψυχῆς ἐστὶ. Τὰ δὲ τοῦ σώματος, γαστριμαργία, τὸ φιλοσωματεῖν, τὸ σχηματίζεσθαι, ἡ ἡδονή, ἡ ἐπιθυμία, ἡ ἐκλειψὶς τῆς καρδίας. Ταῦτα πάντα καὶ τὰ ὅμοια τούτοις ὁ Κύριος Ἰησοῦς κατήργησε ἐν τῷ σώματι τῶν ἁγίων, καὶ ἀπέκτεινεν ἐν τῷ ἁγίῳ, αὐτοῦ σώματι, κατὰ τὸν λόγον τοῦ Ἀποστόλου, ὅτι: «Διὰ τοῦ σταυροῦ ἀπέκτεινε τὴν ἔχθραν ἐν αὐτῷ» (Ἐφεσ. β' 16), τὸν νόμον τῶν ἐντολῶν ἐδογματίσας, καταργήσας τοῦτέστιν τὸ ἅγιον Σάββατον³⁾. Ὅστις οὖν βαστάζει τὰ βαρέα φορτία καὶ πράττει ἐπιτελῶν ἐν τῇ ἡμέρᾳ τοῦ Σαββάτου, πῶς εἶπη ὅτι Ἰουδαῖος ἀληθινὸς εἰμι; Ὁ τοιοῦτος ἑαυτὸν ἀπατᾷ, τὸ γὰρ ὄνομα μόνον ἐπίκειται αὐτῷ, οὐδὲν οὖν λήφεται ἐκ τοῦ Κυρίου Ἰησοῦ, ἀρνεῖται γὰρ αὐτὸν ἐν τῇ ἰδίᾳ πράξει, ὅτι, ἀπερ ἀπέκτεινε, πάλιν ἀνήγειρε, καὶ, ἃ ἔθαψε, πάλιν ἔπραξε, φανερός ἐστιν οὗτος ὅτι οὐκ ἔστιν ἀληθινὸς Ἑβραῖος, ἀλλὰ ψεύστης, οὐδέ ἐστὶ περιτετμημένος, οὐδὲ ἐσαββάτισεν⁴⁾. Ὅταν οὖν ἔλθῃ ὁ Κύριος Ἰησοῦς ἐν τῇ δόξῃ αὐτοῦ τοὺς υἱοὺς Ἰσραὴλ μόνους εἰσφέρει εἰς τὴν αἰώνιον αὐτοῦ βασιλείαν, τοὺς περιτετμημένους αὐτῷ πάντας, οὓς καὶ συνήγαγεν ἐκ πάντων τῶν λαῶν, καθὼς καὶ ὁ Ἀπόστολος λέγει: «Ὅτι πρῶτως γέγονεν ἀπὸ μέρους τῷ Ἰσραὴλ, ἄχρις οὗ εἰσέλθῃ πάντα τὰ ἔθνη» (Ρωμ. ια' 25) καὶ πάλιν: «Ὅσοι τῷ κανόνι τούτῳ στοιχοῦσιν, εἰρήνην ἐπ' αὐτοὺς καὶ εἰς αὐτοὺς, καὶ ἐπὶ τὸν Ἰσραὴλ τοῦ Θεοῦ» (Γαλάτ. στ' 16). Ὅρᾳς ὅτι εἰσὶν Ἰσραηλῖται τοῦ Θεοῦ, οἵτινες ἔχουσιν τὴν περιτομὴν τῆς καρδίας καὶ τὸν σαββατισμὸν καὶ τὴν κατάργησιν τῆς ἁμαρτίας· πάλιν λέγει: «Οὐ γὰρ ὁ ἐν τῷ φανερῷ Ἰουδαῖος ἐν τῇ σαρκὶ οὗτός ἐστιν Ἰουδαῖος, οὐδὲ ἡ περιτομὴ ἢ φαινομένη, αὕτη ἐστὶ περιτομή, ἀλλ' ὁ ἐν τῷ κρυπτῷ Ἰουδαῖος καὶ περιτομὴ καρδίας ἐν πνεύματι, καὶ οὐκ ἐν γράμματι» (Ρωμ. β' 28 - 29).

Ε'. Πρόσχωμεν οὖν ἑαυτοῖς, ἀδελφοί, ἕως πότε ποιοῦμεν τὸν κόπον καὶ ἀπόλλωμεν αὐτὸν διὰ τῆς ἀμελείας, ἀγνοοῦντες ὅτι ἐστὶν ἐν ἡμῖν ὁ ἐχθρὸς ἡμῶν, κολακεύων καὶ ἀποσπῶν ἡμᾶς ἐφ' ἑκάστης, μὴ συγχωρῶν τοῖς ὀφθαλ-

1) Τὸ λατινικὸν φέρει: Non est Christianus.

2) Ἡ ἐρωτηματικὴ αὕτη περίοδος ἐλλείπει ἐν τῷ Λατιν.

3) Τὸν νόμον τῶν ἐντολῶν ἐδογματίσας, καταργήσας τοῦτέστιν τὸ ἅγιον Σάββατον, δὲν ἀναγινώσκονται ἐν τῷ Λατιν.

4) Ἐκ τοῦ «φανερός ἐστὶν οὗτος» κτλ. μέχρι τέλους τῆς περιόδου ἐλλείπει ἐν τῷ Λατιν.

μοῖς ἡμῶν θεωρῆσαι τι τοῦ φωτὸς τῆς Θεότητος; Ἐξερεύνησον οὖν σεαυτὸν, ὦ ταλαιπώρε, ὁ εἰς Χριστὸν βαπτισθεὶς καὶ εἰς τὸν θάνατον αὐτοῦ, ποῖός ἐστιν ὁ θάνατος, ὃν ἀπέθανεν, εἰ ἐξακολουθεῖς τοῖς ἔχουσιν αὐτοῦ (Α' Πέτρ. β' 22), δεῖξόν μοι τὸν τρόπον, ὃν ἔχεις. Αὐτὸς ἀναμάρτητός ἐστι καὶ τύπον ἑαυτοῦ δείξας σοι, ἐν πᾶσιν ἐπορεύθη. Ἐν πτωχείᾳ, οὐ δὲ οὐ βαστάζεις τὴν πτωχείαν. Αὐτὸς οὐκ ἔσχε «ποῦ τὴν κεφαλὴν κλίνει» (Ματθ. η' 20)· οὐ δὲ οὐ βαστάζεις τὴν ξενιτείαν μετὰ χαρᾶς. Αὐτὸς τὰς ὕδρεις ἐδάστασε, οὐ δὲ οὐδεμίαν ὕδριν βαστάζεις. Αὐτὸς οὐκ ἀνταπεδίδου¹⁾, οὐ δὲ οὐ βαστάζεις τοῦ μὴ ἀνταποδοῦναι κακόν. Αὐτὸς οὐκ ὠργίσθη πάσῳ, οὐ δὲ καὶ καταπονῶν ὀργίζῃ. Αὐτὸς ἀτάραχος διέμεινεν ὑβρίζομενος, οὐ δὲ μὴ ὑβρίζομενος ταράσσει. Αὐτὸς ταπεινὸς γέγονε, παρακαλῶν τοὺς ἁμαρτάνοντας εἰς αὐτόν, οὐ δὲ καὶ τοὺς ἀγαπῶντας πλήττεις διὰ λόγου. Αὐτὸς ἐδάστασε τὰ ἐπιφερόμενα αὐτῷ μετὰ χαρᾶς, οὐ δὲ ἀκούων μικρᾶς λύπης ταράσσει. Αὐτὸς πρῶτός ἐστι μετὰ τῶν ἐμπεσόντων ἐν ἁμαρτίαις, οὐ δὲ ὑψηλοφρονεῖς ἐπὶ τοῦ μεγαλυτέρου σου. Αὐτὸς δέδωκεν ἑαυτὸν ὑπὲρ τῶν ἁμαρτησάντων εἰς αὐτόν, ἕως λυτρώσεται αὐτούς, οὐ οὐδὲ ὑπὲρ τῶν ἀγαπῶντων σε δύνῃ δοῦναι ἑαυτόν. Ἴδου τί σοι δέδωκε καὶ οὐ τί αὐτῷ ἀνταποδίδως. Γνωθὶ αὐτὸν διὰ τῶν ἔργων αὐτοῦ καὶ οὐ ἑαυτὸν διὰ τῶν ἔργων σου τίς ποιεῖ τὰ ἁμαρτήματα ταῦτα²⁾.

ΣΤ'. Ἀγαπητοὶ πρόσχωμεν³⁾ ὁρθῶς εἰς τὰς ἀγίας αὐτοῦ ἐντολάς καὶ ἐκκέψωμεν τὸ θέλημα ἑαυτῶν, καὶ ὀψόμεθα τὸ φῶς τῶν ἐντολῶν εἰ τὸν τιμῶντα ἡμᾶς αὐτὸν ἀγαπῶμεν. Τί πλέον τοῦ ἐθνικοῦ ποιοῦμεν;⁴⁾ Ὑπὲρ τῶν εὐσεβεύοντων προσεύχῃ; καὶ ὁ τελώνης τὸ αὐτὸ ποιεῖ (Ματθ. ε' 46). Εἰ μετὰ τοῦ ἐπαινουμένους σε χαίρῃ καὶ ὁ Ἰουδαῖος τὸ αὐτὸ ποιεῖ. Τί οὖν περιτιτὸν οὐ ποιεῖς ὁ ἀπεθάνων ἀπὸ τῆς ἁμαρτίας καὶ ζήσας ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ; Εἰ τὸν ὑπακούοντά σου αὐτὸν μόνον ἀγαπᾷς, τί πλέον ποιεῖς ἁμαρτωλοῦ; Ταῦτα ποιεῖ κακείνος. Εἰ τὸν καταπονούντά σε καὶ παρακούοντά σου καὶ ἐρίζοντα μισεῖς, ὥς ὁ ἐθνικός καὶ σὺ· ἀλλὰ μᾶλλον χρὴ εὐχεσθαι ὑπὲρ τούτου, ἵνα συγχωρηθῇ αὐτῷ. Εἰ πρὸς τὸν λοιδοροῦντά σε λυπῇ, καὶ ὁ τελώνης τὸ αὐτὸ ποιεῖ. Ἐξερεύνησον οὖν σεαυτὸν καὶ οὐ ὁ βαπτισθεὶς εἰς τὸ ὄνομα αὐτοῦ, εἰ ταῦτά ἐστὶ τὰ ἔργα, ἐν οἷς ἐφάνη, ἢ πῶς ἔχεις φανεῖν ἐν τῇ ἡμέρᾳ τῆς δόξης αὐτοῦ καὶ στεφανωθῆναι, εἰ οὐκ ἔχεις στέφανον ὑπὲρ τῶν παθῶν, ὧν ἐνίκησας, ἃ καὶ ἡδὴ ἐνίκησεν ὁ βασιλεὺς σου τύπον ἑαυτοῦ δείξας σοι. Αὐτὸς γὰρ διὰ τὴν φανῇ ἐν τῇ δόξῃ αὐτοῦ, ὁ βασιλεὺς τῶν βασιλευόντων καὶ Κύριος τῶν κυριευόντων, φανερωθήσεται γὰρ ὁρῶμενος ὑπὸ παντὸς γένους ἐν τῇ

1) Ἦτοι, κακὸν ἀντὶ κακοῦ.

2) Ἐν τῷ Λατιν. ἀπαντᾷσι τὰ ἔργα: Si mortuus es cum ipso, quis facit ista opera id est ista peccata; Εἰ ἀπέθανες μετ' ἐμοῦ, τίς πράττει τὰς πράξεις ἐκείνας, ἦτοι τὰς ἁμαρτίας ἐκείνας;

3) Ἑβραϊκ. βιβλ. β' ὑπόθ. λζ' σελ. 115.

4) Ἰσως διορθωτέον τὸ χωρίον οὕτω: Εἰ τὸν τιμῶντα ἡμᾶς ἀγαπῶμεν, τί πλέον τοῦ ἐθνικοῦ ποιοῦμεν; Ἐν τῷ Λατιν. Si diligimus eos qui nos colunt, quid amplius facimus quam ethnici;

μεγάλη αὐτοῦ δόξη, τὰ σημεῖα ἔχων, ἅπερ πέπονθεν ὑπὲρ ἡμῶν, οὐ δὲ μέλλεις φανῆναι μὴ ἔχων τῶν παθημάτων αὐτοῦ ἐν τῇ σῶματί σου, λοιπὸν ἐρεῖ σοι οὐκ οἶδά σε, καὶ μέλλεις ὁρᾶν πάντας τοὺς ἁγίους τοὺς ἀποθανόντας διὰ τὸ ὄνομα αὐτοῦ, ἔχοντας τὸ σημεῖον αὐτοῦ, καὶ αἰσχυνομένη φανῆναι ἐνώπιον αὐτῶν. Ζήτησον τὸν βίον πάντων τῶν ἁγίων, καὶ εὐρήσεις αὐτοὺς κακῶς ὑπομείναντας καὶ μὴ ἀνταποδοσκοτάς. Τὸ αἷμα πάντων αὐτῶν ἀναβαῖναι: «Ἐκδικήσον ἡμᾶς ἀπὸ τῶν κατοικούντων τὴν γῆν» (Ἀποκ. στ' 10). Ἐγὼ δὲ ὁ ἀγαπήσας πᾶσαν ἀνάπαυσιν, τί ἔχω εἰπεῖν ἐν τῇ ἡμέρᾳ ἐκείνῃ, ὁρῶν τοὺς Προφῆτας ἐκεῖ καὶ Ἀποστόλους καὶ μάρτυρας καὶ λοιποὺς τῶν ἁγίων, οἵτινες καταπονηθέντες ἐμακροθύμουν, μὴ ἀνταποδιδόντες, μηδὲ ὀργιζόμενοι¹⁾, εἰδότες ὅτι οὐκ ἔστι θέλημα τοῦ ἀνθρώπου, ἀλλ' ἀδικία ἐστὶ τοῦ διαβόλου ἢ ἀναγκάζουσα αὐτοὺς ταῦτα ποιῆσαι αὐτοῖς; ἀποκτείνοντο ὑπ' αὐτῶν οὐκ ὀργίζοντο εἰς αὐτούς, ἢ λιθαρίζοντο ἢ κατακαϊόμενοι ἢ καταποντιζόμενοι, ἀλλ' ἠύχοντο ὑπὲρ αὐτῶν, ἵνα συγχωρηθῇ αὐτοῖς, γινώσκοντες τίς ἐστὶν ὁ ἀναγκάζων αὐτοὺς ταῦτα ποιῆσαι αὐτοῖς. Ἐξερεύνησον οὖν καὶ οὐ σεαυτὸν, ἀγαπητὲ ἀδελφέ, τί καὶ οὐ ποιεῖς, κατανόησον τὸν λογισμόν σου τί ἐστίν, ὃ ἔχεις ἐνώπιον τοῦ Θεοῦ· οὐδὲν γὰρ δύνασαι κρύψαι ἐν τῇ ᾠρᾳ ἐκείνῃ· οὐκ ἔστι κατὰ τὸ θέλημα τοῦ ἀνθρώπου τινὰ φθέγγασθαι· ἀλλ' ὅταν γέννηται ἡ ἀνάστασις, ἕκαστος ἀνίσταται ἐνδεδυμένος τὴν ἰδίαν πρᾶξιν, καθάπερ ἔνδυμα, εἴτε δικαιοσύνην, εἴτε ἀδικίαν. Αὐτὰ ἐστὶ τὰ μέλλοντα λαλήσαι καὶ αὐτὰ ἐπίστανται ποῦ ἐστὶν ὁ τόπος αὐτῶν.

Ζ'. Μακάριος ὁ ἀγωνισάμενος καὶ ἐκδυσάμενος²⁾ τὰ ἔλκοντα αὐτὸν εἰς γέενναν, ἐνδυσάμενος τὰ ἔλκοντα αὐτὸν εἰς τὴν βασιλείαν. Λέγει γὰρ ὁ Ἀπόστολος: «Οἶδαμεν δὲ ὅτι ἐὰν ἡ ἐπίγειος ἡμῶν οἰκία τοῦ σκηνους καταλυθῇ, οἰκοδομὴν ἔχομεν ἐκ Θεοῦ, οἰκίαν ἀχειροποίητον αἰώνιον ἐν τοῖς οὐρανοῖς» (Β' Κορινθ. ε' 1). Οὐδὲν γὰρ ἐστὶν ὁ καιρὸς τῆς ζωῆς ἡμῶν καὶ ἀπαιτώμεθα ἐφ' ἐκάστης, ἕως φθάσῃ ἡμᾶς ἡ ᾠρα, καὶ λυπηθῶμεν ἐν κλαυθμῷ αἰωνίῳ. Μὴ ἀπολύσωμεν τὴν καρδίαν ἡμῶν, ἀλλὰ πᾶσαν τὴν δύναμιν ἡμῶν ποιήσωμεν φροντίζοντες καὶ φυλάττοντες καὶ δεόμενοι· πᾶσαν ᾠραν τῆς ἀγαθότητος τοῦ Θεοῦ, ἵνα βοηθήσῃ ἡμῖν. Μὴ ὀργισθῶμεν οὖν εἰς τοὺς πλησίον³⁾ διὰ λόγους λεγομένους παρ' αὐτῶν ἐν ἀφροσύνῃ, οὐκ ἐν θελήματι αὐτῶν, ἀλλ' ἀνέργαστοι ὄντες, σκευὴ δὲ ὑπάρχοντες τοῦ ἐχθροῦ, ξέναι γίνονται τοῦ Θεοῦ, ἕως ἐκλυθῶσι καὶ φύγωσιν ἐκ τοῦ σταδίου. Φροντίσατε οὖν, ἀγαπητοί, ἐν ἅπασι, τῆς ταπεινοφροσύνης, καὶ βαστάσατε τὴν ὀδριν καὶ τὴν ὑπομονήν, καὶ σχολάσατε πᾶσαν ᾠραν ἀπολύσαι τὸ θέλημα⁴⁾, ὅτι τὸ κρατεῖν τὸ θέλημα ἀπόλλαι πάσας τὰς ἀρετάς, ὃ δὲ ἔχων τοὺς λογισμοὺς ἐκτεταμένους ἐν εὐθύτητι ἐκκόπτει τὸ θέλημα αὐτοῦ ἐν πρᾶτῃ, φοβούμενος τὴν φιλονεικίαν, ὡς δράκοντα· αὕτη γὰρ καταστρέφει πᾶσαν τὴν

1) Τὰ ἐπόμενα μέχρι τοῦ «οὐδὲν γὰρ δύνασαι» κτλ. ἐλλείπουσιν ἐν τῇ Δατ.

2) Ἦτοι καὶ ἐνδυσάμενος.

3) Εὐσεργ. βιβλ. 6' ὑπόθ. λζ' σελ. 115.

4) Εὐσεργ. βιβλ. α' ὑπόθ. νδ' σ. 155.

οἰκοδομὴν καὶ ποιεῖ τὴν ψυχὴν σκοτισθῆναι τοῦ μὴ ἰδεῖν τι τοῦ φωτὸς τῶν ἀρετῶν. Φρόντισον οὖν τοῦ πάθους τούτου τοῦ κατηραμένου, τοῦ μίσγοντος ἑαυτὸ μετὰ τῶν ἀρετῶν, ἕως οὗ ἀπολέσῃ αὐτάς. Καὶ γὰρ ὁ Κύριος ἡμῶν Ἰησοῦς οὐκ ἀνέβη εἰς τὸν σταυρόν, ἕως οὗ ἀπέρριψε τὸν Ἰούδαν ἐκ μέσου τῶν μαθητῶν. Ἐὰν γὰρ μὴ ὁ ἄνθρωπος ἐκκόψῃ τὸ ἀτιμον τοῦτο πάθος, οὐ δύναται προκόψαι κατὰ Θεόν· αὐτῷ γὰρ ἐξακολουθοῦσι πάντα τὰ κακά. Τὸ μὴ βαστάσαι αὐτοῦ, ἐστὶν ἡ κενοδοξία, αὐτοῦ ἐστὶ· πάντα γὰρ ὅσα μισεῖ ὁ Θεός, κατοικεῖ ἐν τῇ ψυχῇ τοῦ φιλονεικοῦ καὶ ὑψηλοφρονοῦντος, καὶ πάντα περὶ ὧν παύθουσι τὴν καρδίαν εἶναι τοῦ Θεοῦ, ψευδῇ εἰσι κατὰ πάσας τὰς Γραφάς¹⁾.

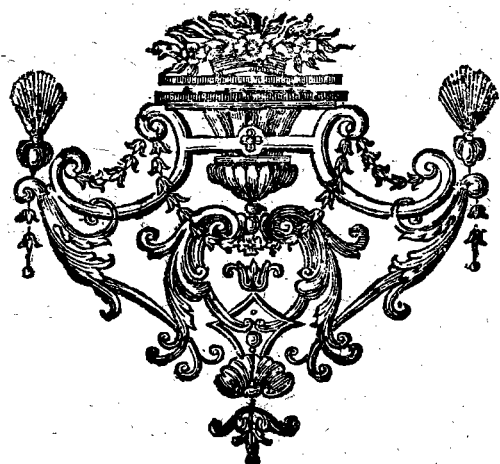
Η'. Τὸ κρίναι οὖν ἑαυτὸν πρότερον, φέρει τὴν ταπεινοφροσύνην καὶ τὸ ἀπολύσαι τὸ θέλημά σου τῷ πλησίον ἐν γνώσει, αὕτη ἐστὶν ἡ ταπεινώσις. Ἡ ἀγνεία ἐστὶ τὸ εὐχεσθαι τῷ Θεῷ, τὸ μὴ μετρεῖν ἑαυτὸν ποιεῖ σε σχολάσαι, τὸ κλαῦσαι. Τὸ μὴ κρίναι ἐστὶν ἡ ἀγάπη. Ἡ μακροθυμία ἐστὶ τὸ μὴ λογισασθαι τι κατὰ τοῦ πλησίον. Ἡ φιλόθεος καρδία ἐστὶ τὸ μὴ ἀνταποδοῦναι. Ἡ ἡσυχία ἐστὶ τὸ μὴ παύσασθαι τοῖς μὴ ἀνήκουσί σοι. Ἡ πτωχεία ἐστὶν ἡ ἄκακος καρδία. Τὸ κτήσασθαι τὰς ἰδίας αἰσθήσεις ἐστὶν ἡ εἰρήνη. Τὸ βαστάσαι ἐστὶν ἡ πρᾶξις²⁾. Ἡ ἐλεημοσύνη ἐστὶ τὸ συγχωρῆσαι. Τὸ δὲ ταῦτα γεννῶν ἐστὶ τὸ κόψαι τὸ θέλημά σου, καὶ αὐτὸ εἰρηνεύει τὰς ἀρετάς μετὰ ἀλλήλων καὶ αὐτὸ καθιστᾷ τὸ ἡγεμονικὸν ἀτάραχον. Τέλος δὲ τούτων πάντων οὐδὲν τι βλέπω εἰς πάσας τὰς γραφάς, ὃ θέλει ὁ Θεὸς παρὰ τοῦ ἀνθρώπου, εἰμὴ τὸ ταπεινώσαι ἑαυτὸν τῷ πλησίον ἐν ἅπασι, καὶ ἐκκόψαι τὸ θέλημά σου εἰς πάντα, καὶ δεῖσθαι διὰ παντὸς τὴν βοήθειαν αὐτοῦ δοῦναι χαίρα τῷ ἀνθρώπῳ, καὶ φυλάξαι τοὺς ὀφθαλμοὺς αὐτοῦ ἀπὸ τοῦ ὕπνου τῆς λήθης καὶ τῆς πλάνης τῆς αἰχμαλωσίας, διότι ἡ φύσις τοῦ ἀνθρώπου πονηρὰ καὶ τρεπτὴ ἐστίν. Αὐτοῦ ἐστὶ τὸ φυλάξαι, αὐτοῦ ἐστὶν ἡ δύναμις τοῦ παρασχεῖν ἡμῖν τὸ φυλάξαι, αὐτοῦ ἐστὶν ἡ σκέπη τηρῆσαι τὴν πτωχείαν ἡμῶν. Αὐτός ἐστὶν ἡ ἐπιστροφὴ ἐπιστρέψαι ἡμᾶς πρὸς αὐτόν. Αὐτοῦ ἐστὶν ἡ εὐχαριστία χαρίσασθαι ἡμῖν αὐτήν. Αὐτοῦ ἐστὶ δοῦναι ἡμῖν χάριν τοῦ εὐχαριστεῖν αὐτῷ. Αὐτοῦ ἐστὶν ἡ σκέπη φυλάξαι ἡμᾶς ἐκ χειρὸς τῶν ἐχθρῶν ἡμῶν. Αὐτοῦ ἐστὶν ἡ τιμὴ καὶ ἡ δόξα εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν. Πλὴν ταῦτά ἐστὶ τὰ γεννῶντα τὴν φιλονεικίαν, καὶ αὐτὰ ἀνελεγκτόνως καταστρέφουσι τὴν ψυχὴν, ἡ πολυλογία, ἡ πλοκολογία, τὸ μεταφέρειν λόγους πρὸς τῷ ἐκάστῳ ἀρέσκον, ἡ παρρησία, ἡ διγλωσσία, τὸ στήσαι τὸν λόγον αὐτοῦ. Τοῦ ἔχοντος ταῦτα ἡ ψυχὴ στεῖρα ἐστὶν ἀπὸ τῶν ἀρετῶν. Πλὴν μετὰ ταῦτα πάντα, ἐὰν μὴ ἡ ψυχὴ τὸν ἰδρωτὰ δώσῃ ἐκάστης ἀρετῆς, οὐ δύνασαι φθάσαι εἰς τὴν κατάπαυσιν τοῦ Ὑιοῦ τοῦ Θεοῦ. Μὴ οὖν ἀμελήσητε τοῦ βίου ἑαυτῶν, ἀδελφοί, καὶ ὁ νοῦς ἡμῶν προφασίσθητε ἐκάστης ἐν ἔργοις δκηνηρίας τῆς κακίας, καὶ ἀπόσχῃ ἡμῖν ὁ καιρὸς, πρὶν φθάσαι εἰς τὴν κατάπαυσιν τοῦ Υἱοῦ

1) Παραλλαγὰί τινες ἐν τῇ λατίν.

2) Κλίμαξ Ἰωάν. σχόλ. 6' τοῦ κδ' λόγ. Πατρολ. τόμ. 88 σ. 985.

τοῦ Θεοῦ, ὃ ἐστὶν ἡ ταπείνωσις ἐν πᾶσι, καὶ ἡ κακία ¹⁾ καὶ τὸ μισῆσαι τινα ἄνθρωπον, καὶ τὸ μὴ πεισθῆναι τινὶ πράγματι, μὴ ὄντι τοῦ Θεοῦ, καὶ σχεῖν τὰς ἁμαρτίας σου ἐνώπιόν σου, καὶ ἀποθανεῖν ἀπὸ παντὸς πράγματος τῆς κακίας, καὶ οὐκ ἔστι ψεύστης ὁ Θεὸς συνελθεῖν τῇ ἀσθενείᾳ ἡμῶν ἐν τοῖς οἰκτιρμοῖς αὐτοῦ. Ἀμήν.

1) Ἐν τῇ λατινῇ... Quae in eo sita est, ut omnibus in rebus humilitatem atque innocentiam complectamini, et neminem oderitis.



ΛΟΓΟΣ ΚΓ'.

Περὶ τελειότητος.

Ἐπεὶ τις τῶν Πατέρων, ὅτι ἐὰν μὴ κτήσῃται ἄνθρωπος τὸ εἰς Θεὸν πιστεύειν, καὶ τὸ ἐπιποθεῖν τὸν Θεὸν διὰ παντός, καὶ τὴν ἀκακίαν, καὶ τὸ μὴ ἀνταποδοῦναι κακὸν ἀντὶ κακοῦ, καὶ τὴν κακοπάθειαν, καὶ τὴν ταπείνωσιν καὶ τὴν ἀγνείαν καὶ τὴν φιλάνθρωπίαν καὶ τὴν ἀποταγὴν καὶ τὴν πραότητα καὶ τὴν μακροθυμίαν καὶ τὸ συνεχῶς παρακαλεῖν μετὰ πόνου καρδίας τὸν Θεὸν καὶ ἀγάπην ἀληθινὴν πρὸς τὸ μὴ ἀτενίσαι εἰς τὰ ὀπίσω, καὶ τὸ προσέχειν εἰς τὰ ἐπερχόμενα, καὶ τὸ μὴ παποιθέειν ἐπὶ τῇ ἀγαθοεργίᾳ σου ἢ τῇ λειτουργίᾳ καὶ τὸ παρακαλεῖν τὴν βοήθειαν τοῦ Θεοῦ διὰ τὰ ἐπερχόμενα αὐτῷ καθ' ἑκάστην, οὐ δύναται σωθῆναι. Οἱ γὰρ ἐχθροὶ σου, ὦ ἄνθρωπε, οὐ σιωπῶσιν ἀπὸ σοῦ. Μὴ ἀμελῆς εἶ, μηδὲ καταφρονήσης τῆς σεαυτοῦ συνειδήσεως καὶ μὴ πιστεύσης σεαυτῷ τὸ σύνολον, ὅτι ἔφθασας εἰς τι ἄξιον τοῦ Θεοῦ, ὁρῶν σεαυτὸν ἐν χώρᾳ τῶν ἐχθρῶν σου. Ἡ κακοπάθεια ἐν γνώσει καταλαμβάνει τὰς γενομένας πρὸ αὐτῆς ἀμελείας, καὶ τὸ πένθος τῶν αἰσθήσεων ἱάται τὰ πλήγματα τῶν ἐνδοθεν πολεμίων. Ἡ πρὸς τὸν Θεὸν τελεία ἀγάπη, κατὰ τὸ αὐτοῦ θέλημα, ἀνθίσταται τοῖς κρυπτοῖς πολέμοις, τοὺς γὰρ κρυπτοὺς πολέμους ἡ κρυπτὴ ἀγνεία νικῶσα ἐτοιμάζει εἰς τὴν κατάπαυσιν τοῦ Υἱοῦ τοῦ Θεοῦ, καὶ ἡ φαινόμενη ἀγνεία φυλάσσει τὰς ἀρετάς. Ἐὰν ἡ γνῶσις ἐστὶν ἡ γεννώσα, αὕτη ἐστὶ καὶ ἡ φυλάττουσα. Τὸ εὑρεῖν τὴν εὐχαριστίαν ¹⁾ ἐν καιρῷ πειρασμοῦ ἀποστρέφει εἰς τὰ ὀπίσω τοὺς ἐπερχομένους πειρασμούς, καὶ τὸ μὴ πιστεύειν ἀρέσκειν τῷ Θεῷ ²⁾ τὸν κόπον σου, παρασχευάζει τὴν βοήθειαν τοῦ Θεοῦ φυλάττειν σε· ὁ γὰρ δοὺς τὴν καρδίαν αὐτοῦ ³⁾ ζητεῖν τὸν Θεὸν ἐν εὐσεβείᾳ κατὰ ἀλήθειαν, οὐ δύναται ἔννοιαν ἔχειν, ὅτι ἤρρεσε τῷ Θεῷ. Ὅσον γὰρ ἐλέγχει αὐτὸν ἡ συνειδήσις περὶ τινων τῆς παραφύσεως, ξένος ἐστὶ τῆς ἐλευθερίας· ὅσον γὰρ ἔστιν ὁ ἐλέγχων, ἔστι καὶ ὁ κατηγορῶν, καὶ ἐν ὧν ἐστὶ κατηγορία, οὐκ ἔστιν ἐλευθερία. Ἐὰν ἴδῃς λοιπὸν εὐχόμενος σεαυτὸν μηδὲν τὸ σύνολον τῆς κακίας κατηγοροῦν σου, ἄρα ὄντως ἐλεύθερος εἶ καὶ εἰσηλθὲς εἰς τὴν ἀγίαν αὐτοῦ κατάπαυσιν κατὰ τὸ θέλημα αὐτοῦ.

Β'. Ἐὰν ἴδῃς ὁ καλὸς καρπὸς ἐνεδυναμώθη καὶ οὐκέτι πνίγουσιν αὐτὸν τὰ ζιζάνια τοῦ ἐχθροῦ, καὶ οὐκ ἄφ' ἑαυτῶν ἀπέστησαν, πεισθέντες ἐν πα-

1) Εὐσεργ. βιβλ. γ' ὑπόθ. λδ' σελ. 101.

2) Εὐσεργ. βιβλ. α' ὑπόθ. με' σελ. 168. Κλίμαξ Ἰωάν. σελ. στ' τοῦ κγ' λόγ. Πατρολογ. 88 σελ. 972.

3) Φιλοκαλία τόμ. α' σελ. 19 κεφ. ιη'.

νουργία οἱ πολέμιοι, ὅτι οὐκέτι πολεμεις μετὰ τῶν αἰσθήσεών σου, καὶ ἐὰν ἡ νεφέλη ἐπεσκίασεν ἐπὶ τὴν σκηνήν, καὶ ὁ ἥλιος οὐ συνέκαυσέ σε ἡμέρας, οὐδὲ ἡ σελήνη τὴν νύκτα, ἐὰν εὐρεθῇ ἐν σοὶ πᾶσα ἡ ἐτοιμασία τῆς σκηνῆς τοῦ στήσαι καὶ φυλάξαι αὐτήν, κατὰ τὸ θέλημα τοῦ Θεοῦ, ἅρα ἐγένετό σοι νίκη διὰ τὸν Θεόν καὶ τότε λοιπὸν καὶ αὐτὸς ἐπισκιάσει ἐπὶ τὴν σκηνήν, ὅτι αὐτοῦ ἐστὶ καὶ αὐτὸς προπορεύεται αὐτῆς καὶ προευνετρέφει τὴν κατάπαυσιν αὐτῆς. Εἰ μὴ γὰρ αὐτὸς προσταθῇ, ἐν ᾧ ἂν βούληται τόπω, οὐ δύναται αὐτὴ καταπαῦσαι, καθὼς ἡ Γραφή λέγει. Κίνδυνος λοιπὸν ἐστὶ μέγας, ἄχρις ἂν γνῶ ἑαυτὸν ὁ ἄνθρωπος, καὶ μάθῃ ἀκριβῶς ὅτι οὐκ ἐστὶν ἐν αὐτῷ ἔτι ἀπὸ τῶν ἐκδότων ἑαυτοῦ εἰς τὴν παρόργησιν τῆς ποιήσεως τοῦ μοναχοῦ τὴν τὰς παραφύσεις διδάσκουσιν. Χρεῖαν οὖν ἔχομεν τὸν φόβον τῆς ἀγαθότητος αὐτοῦ ἄρχειν ἡμῶν καὶ μνήμην νύσσουμεν ἡμᾶς ἀδιαλείπτως, καὶ ἀγίαν ταπεινώσιν πρὸς τὸ κυριεῦσαι τὰς καρδίας ἡμῶν ἐν πάσῃ ὥρᾳ διὰ τοῦ ἐλέους τοῦ Θεοῦ, μὴ ἀμελῆσαι τῶν ταῦτα παρασκευαζόντων καὶ φυλασσόντων αὐτὰ ἐμμένειν τῷ νοῦ ἕως τέλους, καὶ τὸ εἰδέναι τὰς ἁμαρτίας αὐτοῦ ἀδιαλείπτως, καὶ τοῦ μὴ πιστεύειν ἑαυτῷ, ἐν ᾧ ἐστὶν ἐν δουλείᾳ πονηρᾷ.

Γ'. Λοιπὸν τὸ κρίναι τὸν πλησίον, καὶ τὸ μέμψασθαι τὸν ἀδελφόν, καὶ τὸ ἐξουθενῶσαι ἐν τῇ καρδίᾳ, καὶ τὸ ψέξαι αὐτόν, ἐὰν εὕρωμεν καιρόν, καὶ τὸ διδάξαι αὐτὸν ἐν ὀργῇ, καὶ τὸ καταλαλῆσαι αὐτοῦ ἐπὶ τινος, τοῦτο καθίστησιν αὐτὸν ξένον τοῦ ἐλέους, οὐ τυγχάνουσιν οἱ ἅγιοι, καὶ τῶν ἐντίμων ἀρετῶν. Τὰ γὰρ τοιαῦτα τοὺς κόπους καταλύουσιν, οὓς ποιεῖ ὁ ἄνθρωπος καὶ ἀπόλλυσι τοὺς καλοὺς καρπούς. Εἰ τις λέγει, κλαίω τὰς ἁμαρτίας μου καὶ πράττει τι τούτων, ἄφρων ἐστίν· εἰ τις λέγει, κλαίω τὰς ἁμαρτίας μου καὶ ἔχει τι τούτων, ἐκυτὸν ἀπατᾷ. Ὁ ζητῶν ἡσυχίαν καὶ μὴ μετὰ ταύτης φροντίζων τοῦ ἐκκόψαι τὰ πάθη, τυφλὸς ἐστὶ τῆς ἀγίας οἰκοδομῆς τῶν ἀρετῶν. Ὁ ἀφείλες τὰς ἁμαρτίας αὐτοῦ καὶ μεριμνῶν τοῦ διορθώσασθαι ἄλλον¹⁾, ἀργὸς ἐστὶν ἀπὸ τῆς ἐξ ὅλης καρδίας δεήσεως, καὶ τῆς ἐν γνώσει πρὸς τὸν Θεὸν παρακλήσεως. Αὕτη ἐστὶν ἡ ἀνδρεία, τὸ ἀνταγωνίσασθαι τὸν ἄνθρωπον ταῖς προτέrais αὐτοῦ ἁμαρτίαις, ὑπὲρ ὧν καὶ παρακαλεῖ συγχωρηθῆναι αὐτῷ ἐν πᾶσι, δεηθεὶς τοῦ μὴ πάλιν πεισθῆναι αὐταῖς, εἴτε ἐν τῇ καρδίᾳ αὐτοῦ, εἴτε ἐν πράξεσιν, εἴτε ἐν αἰσθήσεσιν. Ἐὰν μὴ ἡ μνήμη τῶν ἁμαρτιῶν κατακυριεύσῃ τῆς καρδίας αὐτοῦ ἀδιαλείπτως, καὶ ἀποστρέψῃ αὐτὸν ἀπὸ παντὸς τῶν ἐν τῷ κόσμῳ πρὸς τὸ μὴ καταδυναστεῦσαι αὐτοῦ, οὐ δύναται κατασχεῖν τὰς ἁμαρτίας αὐτοῦ καὶ αὐταῖς ἀρκεσθῆναι καὶ ἀποστῆναι ἀπὸ τοῦ πλάσματος τοῦ Θεοῦ τοῦ μὴ κρίναι αὐτό. Μακάριός ἐστιν ὁ καταξιωθείς τούτων ἐν ἀληθείᾳ καὶ οὐκ ἐν ὑποκρίσει καὶ πλησμονῇ κακίας. Πλὴν τοῦτο ἐστὶ τὸ ἔργον τῶν ἀληθῶς πενθούντων τὸν νοῦν²⁾, οὓν ταῖς αἰσθήσεσιν, διὰ τούτων τῶν φαινομένων, τὸ μὴ κρίναι τὸν πλησίον. Ἐὰν γὰρ μὴ ἐπαρκέσωσι σοὶ αἱ ἁμαρτίαι σου ξένον σε ποιοῦσιν ἀπὸ τῶν πλησίων. Καὶ τὸ ἀνταποδοῦναι πονηρόν, μα-

1) Εὐεργ. 6:6λ. 8' ὑπόθ. λη' σελ. 128.

2) Εὐεργ. 6:6λ. 6' ὑπόθ. λδ' σελ. 99.

κράν ἐστὶν ἀπὸ τοῦ πένθους· τὸ τυπῶσαι τι τῶν τοῦ κόσμου διὰ κενοδοξίαν, μακράν ἐστὶν ἀπ' αὐτοῦ ἐν τῷ νοῦ· τὸ λυπεῖσθαι, ὅτι οὐκ ἔλαβόν σου γνώμην περὶ τύπου, μακράν ἐστὶν ἀπ' αὐτοῦ τὸ ποιῆσαι τὸ θέλημά σου, μακράν ἐστὶ ἀπ' αὐτοῦ· τὸ εἰπεῖν περὶ τινος, ὅτι καλὸς ἐστὶν ἢ κακός, αἰσχύνῃ αὐτῷ ἐστὶν, ὅτι ἔμαθεν ὅτι αἰσχροτέρος αὐτοῦ ἐστὶ. Τὸ θέλειν γινῶναι περὶ πράγματος, ὃ οὐκ ἦν αὐτοῦ, αἰσχύνῃ αὐτῷ ἐστὶ καὶ ἀπαιδευσία καὶ αἰχμαλωσία πονηρά, μὴ συγχωροῦσα αὐτὸν εἰδέναι τὰς ἁμαρτίας αὐτοῦ¹⁾.

Δ'. Ἐὰν τις ὀνειδίσῃ σε καὶ πονήσῃ, οὐκ ἐστὶ κατὰ ἀλήθειαν ἐκεῖ τὸ πένθος. Ἐὰν γένηται σοι πρᾶγμα περὶ δόσοληψίας, καὶ ἀποστερήσωσί σε καὶ κοπιάσῃ, οὐκ ἐστὶν ἐκεῖ φόβος Θεοῦ. Ἐὰν εἰπωσι κατὰ σοῦ λόγον, ὃν οὐκ οἶδας καὶ ταραχθῇ, οὐκ ἐστὶν ἐκεῖ. Ἐὰν δοξάσῃ σέ τις καὶ καταδέξῃ, οὐκ ἐστὶν ἐκεῖ. Ἐὰν ὀβρίσωσι σέ τινες καὶ πονήσῃ, οὐκ ἐστὶν ἐκεῖ. Ἐὰν περιδράμῃς εἰς τοὺς ἐνδόξους τοῦ κόσμου, θέλων τὴν φιλίαν αὐτῶν, οὐκ ἐστὶν ἐκεῖ. Ἐὰν διαλέγωνται τινες μετὰ σοῦ καὶ θελήσῃς στήσαι τὸν λόγον σου, οὐκ ἐστὶν ἐκεῖ. Ἐὰν ὑπερίδωσι τοὺς λόγους σου καὶ πονήσῃ, οὐκ ἐστὶν ἐκεῖ. Ταῦτα γὰρ πάντα φανεροῦσι τὸν παλαιὸν ἄνθρωπον, ὅτι ζῇ καὶ κατέχει, ὅτι οὐκ εἶσιν ἐκεῖ οἱ ἀντιπολεμοῦντες αὐτῷ, οὐδὲ τὸ ἀληθινὸν πένθος· τῷ ἐργαζομένῳ κατὰ Θεόν. Δεῖ ὀφθαλμοὺς γενέσθαι νοερούς πρὸς τὸ γνωρίσαι ἐκυτὸν, ὅτι ἐχθρός ἐστὶ τοῦ Θεοῦ κατὰ τὸ θέλημα ἐκυτοῦ. Ἐὰν φύλαξ ἢ ἐντολῆς Θεοῦ, καὶ ποιήσῃς τὸ ἔργον σου ἐν γνώσει διὰ τὸν Θεόν, καὶ πεισθῇς, ὥς οὐ δύνασαι ἀρέσαι τῷ Θεῷ κατὰ τὴν δόξαν αὐτοῦ, καὶ ἐὰν πρὸ ὀφθαλμῶν σου στήσῃς τὰς ἁμαρτίας σου, εὐρήσῃς αὐτὰς ἀνθισταμένας τῷ σε καθελεῖν βουλομένῳ πονηρῷ διὰ τὸ δοκεῖν σε δικαιοῦσθαι, καὶ φυλάξουσιν²⁾ τὴν οἰκοδομήν, ἣν ὀκοδόμησε τὸ πένθος, τότε γνώσῃς ὅτι ἔγνωσ ἑαυτὸν καὶ τοῦ κατοικεῖς, καὶ μὴ ἐμπιστεύσῃς τὴν καρδίαν σου, ὅτι ἐγένετό σοι νεῖκος. Καὶ γὰρ, ἐὰν μὴ ἀπαντήσῃ ἄνθρωπος ἐν τῷ κριτηρίῳ, καὶ ἀκούσῃ τῆς ἀποφάσεως, καὶ γνῶ ὁποῖός ἐστιν ὁ τόπος αὐτοῦ, οὐ δύναται πεισθῆναι, ὅτι ὁ φόβος ἐστὶ τὸ ἀρέσαι τῷ Θεῷ· ἢ γὰρ κατὰ Θεὸν λύπη, κατατρώγουσα τὴν καρδίαν, δύναται κτήσασθαι τὰς αἰσθήσεις, καὶ τὸ ἀντιστῆναι μετὰ νήψεως, σῶα φυλάττει τὰ αἰσθητήρια τοῦ νοός· οὐχ ἱκανὸς γὰρ ἐστὶν ὁ ἄνθρωπος, οὐδὲ δεδύνηται ἑαυτὸν πιστεῦσαι, ἀκαταπαύστως γὰρ ὀφείλει ἐν κόπῳ εἶναι, ὅσον ἐστὶν ἐν τῷ σώματι. Μακάριοι, οἱ μὴ θαρρήσαντες τῷ ἔργῳ αὐτῶν, ὥς ἀρέσαντι τῷ Κυρίῳ, καὶ αἰδοῦμενοι ἀπαντήσαι τῷ Θεῷ διὰ τὸ μὴ θαρρεῖν τῷ ἔργῳ αὐτῶν, καὶ οἱ κατανοήσαντες τὴν δόξαν αὐτοῦ καὶ φθάνοντες ποιῆσαι τὸ θέλημα αὐτοῦ, κατὰ τὴν βούλησιν αὐτοῦ, γινόντες τὴν ἀσθένειαν ἑαυτῶν καὶ ἀρκεσθέντες τῇ λύπῃ ἑαυτῶν, κλαῦσαι ἑαυτοὺς καὶ ἀμεριμνήσαι περὶ τοῦ πλάσματος τοῦ Θεοῦ, ὃ μέλλει αὐτὸς κρίναι.

Ε'. Τὸ νεῖκος γὰρ ἐστὶ τῷ ἐργαζομένῳ, ὅταν καταρτήσῃ ἐκυτὸν ὅλον τῷ Θεῷ, καὶ ὅταν τελειωθῇ, κατὰ τὸ θέλημα αὐτοῦ, τοῦτο ἐστὶ τὸ γεγρά-

1) Ἐν τῷ ἀριθμῷ Γ' ἀρκετὰ ἐλλείπουσιν ἐν τῷ Λατινικῷ.

2) Μᾶλλον, καὶ φυλάξῃς.

φθαί αὐτὸν ἐν βίβλῳ ζώντων, ὅταν μαρτυρήσωσι περὶ αὐτοῦ οἱ ἐπουράνιοι, ὅτι παρήλθε τοὺς τῆς ἀριστερᾶς ἀρχοντας· τότε μνημόσυνον αὐτοῦ ἔστι μετὰ τῶν ἐπουρανίων. Ἔως δὲ ἔστι πόλεμος ¹⁾, ὑπὸ φόβον ἔστι καὶ τρόμον ὁ ἄνθρωπος, ἢ νικῆσαι σήμερον ἢ νικηθῆναι, ἢ νικᾶσθαι αὐριον ἢ νικῆσαι, ὁ ἀγὼν γὰρ περισφίγγει τὴν καρδίαν, ἢ δὲ ἀπάθεια ἀπολέμητός ἐστιν, ἐδέξατο γὰρ τὸ θραβεῖον καὶ ἡμερίμνησε περὶ τοῦ μέρους τῶν τριῶν τῶν μεμερισμένων, ὅταν φθάσωσιν ἀλλήλοις εἰρηνεῦσαι διὰ τοῦ Θεοῦ· ἔστι δὲ τὰ τρία, ψυχὴ, σῶμα, πνεῦμα, κατὰ τὸν Ἀπόστολον (Α' Θεσσαλ. ε' 23). Ἐπιστέλλων γὰρ πού λέγει, ὅταν εὖν τὰ τρία ἐν γένωνται, διὰ τῆς ἐνεργείας τοῦ Πνεύματος τοῦ Ἁγίου, οὐκ ἔτι δύνανται χωριοθῆναι. «Χριστὸς γὰρ ἀπέθανε καὶ ἀνέστη καὶ οὐκέτι ἀποθνήσκει, θάνατος αὐτοῦ οὐκέτι κυριεύει» (Ρωμ. στ' 9)· ὁ γὰρ θάνατος αὐτοῦ ἡμῖν ἐγένετο σωτηρία, διὰ γὰρ τοῦ θανάτου αὐτοῦ ἐφάπαξ ἐνέκρωσε τὴν ἁμαρτίαν, καὶ ἡ ἀνάστασις αὐτοῦ ζωὴ ἐγένετο πᾶσι τοῖς ἐν δυνάμει αὐτοῦ πιστεύουσι, καὶ τοὺς ἰδίους αὐτοῦ ἴσατο ἀπὸ τῶν παθῶν εἰς τὸ ζῆν αὐτοὺς ἐν Θεῷ καὶ δοῦναι καρπὸν δικαιοσύνης. Μὴ λογιζομεθαυτὸν, ὅτι ἀπέθανες, ἐν ζωῇ βιάζῃ ὑπὸ τῶν ἐχθρῶν σου ²⁾, εἴτε ἐν γρηγορήσει, εἴτε ἐν ὕπνῳ· ὅσον γάρ ἐστιν ὁ ταλαίπωρος ἐν τῷ σταδίῳ, οὐκ ἔχει τὸ θάρρος καὶ ὄρων ἀπὸ διαστήματος οὐ καταπιστεύει ταῖς ἐκυτοῦ πράξεσιν, ὁ δὲ ἄφρων καθ' ἑκάστην πίπτων, δοκεῖ νικᾶν, μὴ ὄντος ἀγῶνος ἐν τῷ σταδίῳ, διὰ τοῦτο εἶπεν ὁ Κύριος ἡμῶν τοῖς ἐκυτοῦ μαθηταῖς, ἀποστέλλων αὐτοὺς ἐπὶ τὸ κήρυγμα: «Μὴ ἀσπάσῃσθε τίνα ἐν τῇ ὁδῷ· ἀσπάσαθε τοὺς ἐν οἰκίᾳ καὶ ἐὰν ἡ ἐκεῖ υἱὸς εἰρήνης παρ' αὐτῷ μέινετε καὶ ἐκεῖ καταπαύσῃ ἡ εἰρήνη ἡμῶν» (Λουκ. ι' 4 - 5). Καὶ πάλιν, Ἐλισσαῖος τῷ Γιεζί, εἶπεν ἀποστέλλων αὐτόν, ὅτι: «Ἐὰν εὖρης ἄνθρωπον, μὴ εὐλογῆσθαι αὐτόν, μηδὲ οὐ εὐλογηθῆς παρά τινος» (Δ' Βασιλ. δ' 29)· ἥδει γὰρ ὅτι οὐκ ἐζωοποιεῖτο τὸ παιδάριον, οὐδὲ εἶχε πράξιν τοῦ ἀνεγεῖραι αὐτό. Ὅτε δὲ εἰσηλθὼν ὁ ἄνθρωπος τοῦ Θεοῦ εἶδε τὸ παιδάριον ἀνακειμένον ἐπὶ τὴν κλίνην, καὶ ἀπέκλεισε κατὰ τοῦ παιδὸς καὶ καθ' ἐκυτοῦ τὴν θύραν, καὶ ἐποίησε τὸν ἀγῶνα μιᾶς ἐκάστης αἰσθήσεως καὶ τὰς πράξεις, ἐμβαίνων εἰς τὴν κλίνην πρὸς τὸν παῖδα καὶ καταρχόμενος καὶ περιπατῶν ἕως ἐπτάκις· καὶ ὅτε ἐθερμάνθη τὰ αἰσθητήρια, κατὰ τὴν βουλήν τοῦ Πνεύματος τοῦ Θεοῦ, ἀνεώχθησαν οἱ ὀφθαλμοὶ τοῦ παιδίου.

ΣΤ'. Τί εὖν ἔχομεν εἰπεῖν ἡμεῖς οἱ ταλαίπωροι, οἱ ἀγαπῶντες τὴν δόξαν τοῦ κόσμου τούτου, ὑπὲρ τὴν ἀγάπην τοῦ Θεοῦ, οἱ μὴ γινώσκοντες τὸ πῶς πολεμήσαι, οἱ σπουδάζοντες ἐλθεῖν εἰς τὴν ἀνάπαυσιν, μὴ εἰδότες τὴν μακροθυμίαν τοῦ Θεοῦ, ὅτι ἀφίησι τὰ ζιζάνια σὺν τῷ καλῷ καρπῷ, καὶ ἐὰν μὴ φθάσῃ ὁ καλὸς καρπὸς καὶ τελειωθῇ, οὐκ ἀποστέλλει συνάξαι τὰ ζιζάνια, ἐπεὶ καὶ Γιεζὶ ἐποίησε τῆς πορείας τὸν δρόμον, ἀλλ' οὐκ ἐφθασεν ἐξεγεῖραι

1) Φιλοκαλία τόμ. α' σελ. 19, κεφ. ιη'.

2) Τὸ Λατίν. κείμενον φέρει τὸ ἐξῆς Γραφικὸν χωρίον τοῦ Ἰωῆ (ζ' 1): «Πόταρον, οὐχὶ πειρατήριόν ἐστιν ὁ βίος ἀνθρώπου ἐπὶ τῆς γῆς».

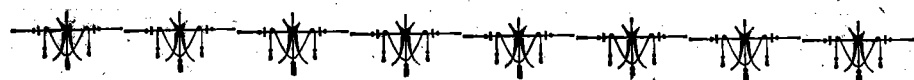
τὸ παιδίον, ὅτι ἡγάπησε τὴν δόξαν τῶν ἀνθρώπων ὑπὲρ τὴν δόξαν τοῦ Θεοῦ; Μακάριοι οἱ ὀφθαλμοί, οἱ ἐν γνώσει αἰσχυρόμενοι ¹⁾ ἀτενίσαι πρὸς τὸν Θεόν, καὶ οἱ ἐπιμελούμενοι τοὺς μῶλωπας αὐτῶν ἱατρεῦσαι ἐν γνώσει, καὶ γινώσκοντες τὰς ἁμαρτίας αὐτῶν καὶ θεόμενοι ὑπὲρ τῆς ἀφέσεως αὐτῶν. Οὐαὶ δὲ τοῖς ἀναλώσασιν τὸν καιρὸν αὐτῶν, νομίσαντες ἀναμάρτητοι εἶναι, καὶ καταπατοῦντες τὴν ἰδίαν συνείδησιν, μὴ βουλόμενοι παρ' αὐτῆς κατανύσσεσθαι, μηδὲ ἐπιγινώσκειν, ὅτι οὐκ ἔστι μικρὸν τὸ παρὰ μικρὸν εἶναι· καθάπερ ὁ γεωργὸς πᾶν σπέρμα σπαίρων, ἐὰν μὴ τελεσφορηθῇ, μάταιον αὐτὸ ἔχει καὶ ἀρχεται ²⁾ ἐπὶ τὸν κόπον αὐτοῦ διὰ τὸ μὴ τελεσφορηθῆναι, οὕτως ὁ ἄνθρωπος, ἐὰν ἴδῃ τὰ μυστήρια πάντα καὶ πᾶσαν τὴν γνῶσιν (Α' Κορινθ. ιγ' 2) καὶ ποιήσῃ δυνάμεις πολλὰς καὶ ἰάματα, καὶ ἔσται ἐν κακοπαθείαις ποικίλαις, καὶ γυμνὸς ἕως αὐτοῦ τοῦ ἐνδύματος αὐτοῦ, ἀκμὴν ὑπὸ φόβον ἔστί, μὴ θαρρῶν τῇ ἐκυτοῦ συνειδήσει· ἔτι γὰρ ἔχει ἐχθροὺς καὶ θηρευτὰς καὶ ἐπιβούλους, ἕως ἀκούσῃ τὸν λόγον τοῦτον ὅτι «ἡ ἀγάπη οὐδέποτε ἐκπίπτει ἀλλὰ πάντα πιστεύει καὶ ἐλπίζει καὶ ὑπομένει ἐν πᾶσιν» (αὐτόθι 8, 7).

Ζ'. Ὡ πόσος κόπος ἐστὶν ἡ ὁδὸς τοῦ Θεοῦ, καθάπερ εἶπεν, ὅτι: «Στενὴ ἐστὶν ἡ πύλη καὶ τεθλιμμένη ἡ ὁδὸς ἡ ἀπάγουσα εἰς τὴν ζωὴν, καὶ ὅλοι οἱ εἰσὶν οἱ εὐρίσκοντες αὐτήν» (Ματθ. ζ' 14). Καὶ ἡμεῖς οἱ ἄργοι καὶ φιλοπαθεῖς ἀνάπαυσιν αὐτὴν ἔχομεν, ὅτι οὐ δυνάμεθα βαστάσαι τὸν ζυγόν, ὃν εἶπεν, ὅτι: «Ἄρατε τὸν ζυγόν μου ἐφ' ὑμᾶς καὶ μάθετε ἀπ' ἐμοῦ, ὅτι πρᾶξός εἰμι καὶ ταπεινὸς τῇ καρδίᾳ καὶ εὐρήσετε ἀνάπαυσιν ταῖς ψυχαῖς ὑμῶν· ὁ γὰρ ζυγός μου χρηστὸς καὶ τὸ φορτίον μου ἐλαφρόν ἐστι» (Ματθ. ια' 29 - 30). Καὶ τίς σοφός, κατὰ Θεόν; ὃς οὐκ ἀγωνίζεται ἐν πάσῃ αὐτοῦ δυνάμει ποιῆσαι τὴν κακοπάθειαν, ἐν παντὶ κόπῳ καὶ φυγῇ, ἐν ἡσυχίᾳ καὶ φυλακῇ καὶ μερίμνῃ, καὶ εὐρήσει ἑαυτὸν πάλιν ἀνάξιον ὄντα εἰπεῖν ἐκ τοῦ στόματος αὐτοῦ τὸ ὄνομα τοῦ Θεοῦ; Διὰ γὰρ τὰ πάθη τὰ ἐν ἡμῖν ἐνεργοῦντα ὁ Δεσπότης Κύριος Ἰησοῦς ἐπεδήμησεν, ἵνα ἐν ἡμῖν τοῖς μὴ κατὰ σάρκα περιπατοῦσιν, ἀλλὰ κατὰ πνεῦμα, αὐτὰ θανατώσῃ δείξας ἡμῖν πᾶσαν τὴν βουλήν τοῦ Πατρὸς. Διδάσκων γὰρ ἔλεγε τοῖς ἑαυτοῦ μαθηταῖς: «Ὅταν τὰ προσεταγμένα πάντα ποιήσῃτε, λέγετε ὅτι δοῦλοι ἀχρεῖοί ἐσμεν· ἃ γὰρ ὠφείλομεν ποιῆσαι πεποιήκαμεν» (Λουκ. ιζ' 10)· ταῦτα ἔλεγε ³⁾ τοῖς ποιήσασιν τὸν κόπον καὶ φυλάξασιν αὐτόν, ὅτι ἔγνωσαν τοὺς συλοῦντας καὶ κλέπτοντας τὸν κόπον αὐτῶν. Πᾶν ἰοδόλῳ ἐὰν ἴδῃ τις, φεύγει μετὰ φόβου, εἴτε ὄφιν, εἴτε ἔχιδναν, εἴτε σκορπίον, εἴτε πᾶν ὑπεξοῦσιον ἰοῦ θανάτου, καὶ ἡ ἀναιδὴς καὶ ταλαίπωρος ψυχὴ ἀνέχεται πάντων τῶν θανατούντων αὐτήν, καὶ οὐ φεύγει ἀπ' αὐτῶν οὐδὲ ἀφίσταται, ἀλλὰ ἡδύναται ἐν αὐτοῖς καὶ πεῖθεται τῇ καρδίᾳ μετ' αὐτῶν· διὰ τοῦτο ἀναλίσκει τὸν καιρὸν αὐτῆς, στεῖρα οὔσα.

1) Εὐεργ. βιβλ. γ' σελ. 25.

2) Μᾶλλον, ἀρχεται, ὡς ἐν τῇ λατιν. queritur, δδύρεται.

3) «Ταῦτα ἔλεγε» κτλ. μέχρι τέλους τῆς περιόδου ἐλλείπει ἐν τῇ Λατ.



ΛΟΓΟΣ ΚΔ'.

Περὶ ἀπαθείας.

Εν τῇ δὲ τῶν ἀρετῶν ¹⁾ ἔστι πτώματα, ἔστι καὶ ἔχθρα, ἔστι καὶ μεταβολή, ἔστιν ἀλλαγὴ, ἔστι μέτρα, ἔστιν ἐλάττωσις, ἔστιν ἀθυμία, ἔστι χαρά, ἔστι πόνος καρδίας, ἔστι συγνότης, ἔστιν ἀνάπαυσις καρδίας, ἔστι προκοπή, ἔστι βία. Ὁδοιπορία γάρ ἐστιν, ἕως οὗ φθάσῃ εἰς τὴν κατάπαυσιν. Ἡ δὲ ἀπάθεια μακράν ἐστιν ἀπὸ πάντων τούτων, καὶ οὐ χρεῖαν ἔχει τινός· ἔστι γὰρ ἐν τῷ Θεῷ, καὶ ὁ Θεὸς ἐν αὐτῇ. Ἐχθραν οὐκ ἔχει, πτώμα οὐκ ἔχει ἔτι, οὐκ ἀπιστίαν, οὐ κόπον φυλακῆς, οὐ φόβον πάθους, οὐκ ἐπιθυμίαν ἐν οὐδενὶ περὶ τινος πράγματος, οὐ πόνον περὶ τινος ἔχθρας. Μεγάλαι εἰσὶν αἱ θόξαι αὐτῆς ²⁾ καὶ ἀναρίθμητοι. Ἐν δὲ δὲ ἔστι φόβος περὶ τινος πάθους, μακράν ἐστιν ἀπ' αὐτῆς, καὶ ἐν δὲ κατηγορία ἀνέρχεται ἀπὸ τῆς καρδίας, ξένος αὐτῆς ἐστι. Τοῦτό ἐστι τὸ σῶμα, ὅπερ ἀνέλαθεν ὁ Κύριος Ἰησοῦς ³⁾, καὶ αὕτη ἐστὶν ἡ ἀγάπη, ἣν ἐδίδαξε τοῖς ἐκ τοῦ ποιῆσαι ἐν χαρᾷ. Διὰ τοῦτο πολλοὶ ἰδιώται ⁴⁾ ἐνόμισαν αὐτῆς ⁵⁾ φθάσαι, ἔτι τῶν παθῶν ζώντων ἐν τῇ ψυχῇ, καὶ τοῦ σώματος μὴ παντελῶς καθαρεύοντος καὶ ἐξέκλιναν ἐκ τοῦ ὀφειλομένου· συγχωρήσατέ μοι διὰ τὸν Θεόν ⁶⁾.

1) Εἰσαγγ. 616λ. δ' ὑπόθ. κδ' σελ. 82.

2) Ἐν τῷ Λατιν. Dotes.

3) «Τοῦτό ἐστι τὸ σῶμα, ὅπερ ἀνέλαθεν ὁ Κύριος Ἰησοῦς» δὲν ἀναγινώσκεται ἐν τῷ Λατιν.

4) «Ἦτοι, ἄπειροι, ὡς τὸ Λατιν. Imperitus.

5) Μᾶλλον, αὐτὴν.

6) Ἐν τῷ Λατιν. Cui gloria in saecula saeculorum. Amen.



ΛΟΓΟΣ ΚΕ'.

Πρὸς τὸν ἀββᾶν Πέτρον, τὸν αὐτοῦ μαθητὴν.

Καθὼς γεγράφηκάς μοι, ὅτι μετάνοιαν θέλω δοῦναι τῷ Θεῷ περὶ τῶν ἀμαρτιῶν μου, ἐὰν ὁ Κύριος ἀπαλλάξῃ με ἐκ τῆς πικρᾶς φροντίδος τοῦ κόσμου, ἧς ἔχω, καλῶς εἶπας, ἐὰν ἀπαλλαγῶ ἀπὸ τοῦ ἔργου τοῦ αἰῶνος τούτου. Ἐπειδὴ ἀδύνατον νοῦν φροντίσαι συναμφοτέρω, καθὼς καὶ ὁ Κύριος εἶπεν, ὅτι: «Οὐ δύνασθε Θεῷ δουλεύειν καὶ μαμωνᾶ» (Ματθ. στ' 25). Ὁ γὰρ μαμωνᾶς σημεῖον ἐστὶ πάσης τῆς ἐργασίας τοῦ κόσμου τούτου. Ἐὰν μὴ καταλείψῃ αὐτὴν ὁ ἄνθρωπος ¹⁾, οὐ δύναται λατρεύσαι τῷ Θεῷ. Ἡ λατρεία οὖν τοῦ Θεοῦ ποία ἐστίν, εἰ μὴ τὸ μὴ ἔχειν ἡμᾶς ἀλλότριόν τι ἐν τῷ νοῖ ἐν τῷ εὐλογεῖν αὐτόν, μὴδὲ ἡδονὴν ἐν τῷ εὐχεσθαι αὐτῷ, μὴδὲ κακίαν ἐν τῷ ἄδειν αὐτῷ, μὴδὲ μῖσος ἐν τῷ προσκυνεῖν αὐτῷ, μὴδὲ ζῆλον πονηρὸν κωλύοντα ἡμᾶς ἐν τῷ ἀδολεσχεῖν αὐτῷ, μὴδὲ ἡδονὴν αἰσχροῦ ἐν τοῖς μέλεσιν ἡμῶν ἐν τῷ μνημονεύειν ἡμᾶς αὐτοῦ; Πάντα γὰρ ταῦτα σκοτεινὰ τεῖχη εἰσὶ, περιέχοντα τὴν ταλαίπωρον ψυχὴν· καὶ οὐ δύναται ἀγνώως λατρεύσαι τῷ Θεῷ, ἔχουσα ἐν αὐτῇ ταῦτα, κωλύουσι γὰρ αὐτὴν ἐν τῷ ἀέρι καὶ οὐκ ἔωσιν αὐτὴν ἀπαντῆσαι τῷ Θεῷ καὶ ἐν τῷ κρυπτῷ εὐλογῆσαι αὐτόν, καὶ προσεύξασθαι αὐτῷ ἐν γλυκύτητι ἀγάπης, καὶ ἐν ἡδύτητι καρδίας, καὶ ἐν θελήματι ἀγίῳ, ὅπως φωτισθῇ ἐξ αὐτοῦ· διὰ τοῦτο ὁ νοῦς σκοτίζεται πάντοτε καὶ οὐ δύναται προκοῖναι ²⁾ κατὰ Θεόν, ὅτι οὐ φροντίζει ταῦτα ἐν γνώσει κόψαι, ἀδύνατον δὲ φροντίσαι τοῦ κόψαι αὐτά, εἰ μὴ ἀμέριμος εὐρεθῇ ἀπὸ τῶν τοῦ αἰῶνος τούτου. Δύο γὰρ ὅλα εἰσι, συνέχουσαι τὴν ψυχὴν, μία μὲν ἔξωθεν, ἡ φροντίζουσα τοῦ αἰῶνος τούτου δι' ἀνάπαυσιν τοῦ σώματος, ἑτέρα δὲ ἐνδοθεν ἡ τῶν παθῶν, κωλύουσα τὰς ἀρετάς. Ἄλλ' οὐ βλέπει ἡ ψυχὴ τὴν ἐνδοθεν τὴν τῶν παθῶν, ἐὰν μὴ ἐλευθερωθῇ τῆς ἔξωθεν. Διὰ τοῦτο εἶπεν ὁ Κύριος ὅτι, «πᾶς ὁ μὴ ἀποτασσόμενος παντὶ θελήματι αὐτοῦ, οὐ δύναται μου μαθητὴς γενέσθαι» (Λουκ. ιδ' 26)· ἡ μὲν ἔξωθεν ὅλη ἐκ τοῦ θελήματος, ἡ δὲ ἐνδοθεν ἐκ τῆς ἔξωθεν πράξεως. Εἰδὼς οὖν ὁ Δεσπότης ἡμῶν Ἰησοῦς, ὅτι τὸ θέλημά ἐστι τὸ κατακυριεύειν τῶν ἀμφοτέρων, προσέταξε κόψαι αὐτό, ἐπειδὴ νεκροῦται ὁ νοῦς, ὅσον ἡ ψυχὴ μεριμνᾷ τὰ ἔξωθεν, καὶ λοιπὸν τὰ ἐνδοθεν πάθη πράττει τὰς ἐνεργείας αὐτῶν ἀδιαφόρως. Ἐὰν οὖν ἡ ψυχὴ ἀκούσῃ τοῦ λόγου τοῦ Ἰησοῦ, ἐκκόπτει πάντα τὰ θελήματα αὐτῆς, μισεῖ πᾶσαν ἐργασίαν τοῦ κόσμου τούτου, καὶ τότε ἐγείρεται ὁ νοῦς καὶ ἴσταται, ἕως οὗ ἀπορρίψῃ αὐτά ἐκ τοῦ οἴκου αὐτοῦ, προσέχων τῇ ψυχῇ ἀδιαλείπτως καὶ φυλάττων αὐτὴ μὴ

1) Εἰσαγγ. 616λ. δ' ὑπόθ. η' σελ. 48. Φιλοκαλία τόμ. α' σελ. 18, κεφ. ιγ'.

2) Εἰσαγγ. 616λ. α' ὑπόθ. κδ' σελ. 79.

ὑποστρέφει εἰς τὰ ὀπίσω ἐπὶ τοὺς ἀδικήσαντας αὐτήν.

Β'. Ἡ ψυχὴ γὰρ ἐστὶν ὁμοία γυναικὶ νεάνιδι, οὕση μετὰ ἀνδρός, ἥτις, ὅταν ἀπέλθῃ ἐπὶ ξένης ὁ ἀνὴρ αὐτῆς, φόβος καὶ ἀναίσχυτος γίνεται, μὴ φροντίζουσα τῶν ἐν τῷ οἴκῳ αὐτῆς ἐν σπουδῇ. Ἐπὶ δὲ ἔλθῃ ὁ ἀνὴρ αὐτῆς εἰς τὸν οἶκον αὐτοῦ, παραχρῆμα φοβουμένη ἀφίσταται ἀπὸ τῶν πραττομένων ὑπ' αὐτῆς, καὶ φροντίζει κατὰ τὸ θέλημα τοῦ ἀνδρός, καὶ αὐτὸς φροντίζει ἐλθὼν τὸν ἐν τῷ οἴκῳ αὐτοῦ ἐν πάσῃ οἷς χρεῖαν ἔχει. Τοιοῦτός ἐστιν ὁ νοῦς, ἐὰν ἐγερθῇ, φροντίζει τῆς ψυχῆς καὶ φυλάττει αὐτήν ἀδιαλείπτως, ἕως γεννήσῃ μετ' αὐτοῦ καὶ ἐκθρέψῃ τὰ τέκνα αὐτῆς καὶ λοιπὸν οἱ ἀμφότεροι μία καρδίᾳ γίνονται, καὶ ὑποτάσσεται ἡ ψυχὴ τῷ νοῖ, καὶ ὑποτάσσεται αὐτῷ, καθὼς γέγραπται ἐν τῷ Ἀποστόλῳ, ὅτι: «Ὁ ἀνὴρ κεφαλὴ τῆς γυναικὸς ἐστὶ» (Α' Κορινθ. ια' 3). πάλιν: «Ὁ ἀνὴρ μὲν γὰρ οὐκ ὀφείλει κατακαλύπτεσθαι τὴν κεφαλὴν, εἰκὼν καὶ δόξα Θεοῦ ὑπάρχων· γυνὴ δὲ δόξα ἀνδρός ἐστὶ. Οὐ γὰρ ἐστὶν ἀνὴρ ἐκ γυναικὸς, ἀλλὰ γυνὴ ἐξ ἀνδρός· καὶ γὰρ οὐκ ἐκτίσθη ἀνὴρ διὰ τὴν γυναῖκα, ἀλλὰ γυνὴ διὰ τὸν ἀνδρα. Διὰ τοῦτο ὀφείλει ἡ γυνὴ ἕξουσιν ἔχειν ἐπὶ τῆς κεφαλῆς διὰ τοὺς Ἀγγέλους· πλὴν οὐτε γυνὴ χωρὶς ἀνδρός, οὐτε ἀνὴρ χωρὶς γυναικὸς ἐν Κυρίῳ· ὡς περ γὰρ ἡ γυνὴ ἐξ ἀνδρός, οὕτω καὶ ὁ ἀνὴρ διὰ τῆς γυναικὸς, τὰ δὲ πάντα ἐκ τοῦ Θεοῦ» (αὐτόθι 7-12). Ὁ λόγος οὗτος τοῖς ἀξιοθετοῖς ἐστὶ καὶ ἐγγενομένοις τῷ Κυρίῳ σχῆμα μηκέτι ἔχοντας¹⁾. Οὗτοι εἰσιν οἱ εὐχόμενοι τῷ Θεῷ ἐν ἀγνείᾳ, οὗτοι εἰσιν οἱ εὐλογοῦντες τὸν Θεὸν ἐν καρδίᾳ ἀγίᾳ, οὗτοι εἰσιν οἱ φωτισθέντες ἐκ Θεοῦ, οὗτοι εἰσιν οἱ ἀληθῶς προσκυνηταί, οὗς ὁ Θεὸς ζητεῖ, οὗτοι εἰσι περὶ ὧν εἶπεν, ὅτι: «Ἐνοικήσω ἐν αὐτοῖς καὶ ἐμπεριπατήσω» (Β' Κορινθ. στ' 16). Τοῦτό ἐστιν, ὃ εἶπεν, ὅτι: «Ἐὰν συμφωνήσωσι δύο περὶ πάντων, ὧν ἐὰν αἰτήσωνται ἐπὶ τῷ ὀνόματί μου γενήσεται αὐτοῖς» (Ματθ. ιη' 19). Θέλει οὖν τοὺς ἑαυτοῦ ὕγιεις εἶναι ἀπὸ τῆς φαινομένης ὕλης καὶ τῆς κεκυρμένης ἐν τῇ ψυχῇ καὶ ἀπὸ πάντων, ὧν κατήργησεν ἐν τῷ σώματι αὐτοῦ διὰ τῆς ἐνανθρωπήσεως αὐτοῦ, καθὼς εἶπε: «Μείνατε ἐν ἡμῶν, κἀγὼ ἐν ὑμῖν» (Ἰωάν. ιε' 4). Εἶδες, ἀδελφέ, ὅτι πρῶτον θέλει ἡμᾶς μεῖναι ἐν αὐτῷ διὰ τῆς πράξεως, καὶ αὐτὸς ἐν ἡμῖν μένει διὰ τῆς ἀγνείας κατὰ τὴν ἡμῶν δύναμιν;

Γ'. Ἀλλ' ἐρεῖ τις, ὅτι ἔμεινα ἐν αὐτῷ διὰ τοῦ βαπτίσματος, τὴν δὲ πολιτείαν οὐ δύναμαι ποιῆσαι. Ἄκουε, ἀγαπητέ. Πάντως ὁ δεχόμενος τὸ βάπτισμα, δέχεται εἰς κατάργησιν ἁμαρτίας, καθὼς εἶπεν ὁ Ἀπόστολος, ὅτι: «Συνετάφημεν αὐτῷ διὰ τοῦ βαπτίσματος εἰς τὸν θάνατον, ἵνα καταργηθῇ τὸ σῶμα τῆς ἁμαρτίας, τοῦ μηκέτι δουλεύειν ἡμᾶς τῇ ἁμαρτίᾳ» (Ρωμ. στ' 4-6), ἀδύνατον γὰρ μεῖναι τὸν Χριστὸν σὺν τῇ ἁμαρτίᾳ ἐπὶ τὸ αὐτό. «Εἰ οὖν ἐνώκησεν ἐν σοὶ ὁ Χριστός, ἀπέθανεν ἡ ἁμαρτία, τὸ δὲ πνεῦμα ζῇ διὰ δικαιοσύνην, καθὼς εἶπεν ὁ Ἀπόστολος· ἡ γὰρ ὑπανδρὸς γυνὴ τῷ ζῶντι ἀνδρὶ δέδεται νόμῳ». Ἐὰν δὲ ἀποθάνῃ ὁ ἀνὴρ, κατήργηται ἀπὸ τοῦ νόμου

τοῦ ἀνδρός. Ἄρα οὖν, ζῶντος τοῦ ἀνδρός, μοιχαλὶς χρηματίζει, ἐὰν γένηται ἀνδρὶ ἑτέρῳ. Ἐὰν δὲ ἀποθάνῃ ὁ ἀνὴρ, ἐλευθέρῳ ἐστὶν ἀπὸ τοῦ νόμου, τοῦ μὴ εἶναι αὐτὴν μοιχαλίδα, γενομένην ἀνδρὶ ἑτέρῳ» (Ρωμ. η' 10 καὶ ζ' 2). Ὁ οὖν θέλων γινῶναι, εἰ ἐνώκησεν ἐν αὐτῷ ὁ Χριστός, κατανοήσῃ ἐκ τῶν ἰδίων λογισμῶν· ὅσοι γὰρ παῖθαι τὴν καρδίαν αὐτοῦ ἡ ἁμαρτία, οὕτω ὁ Θεὸς ἐνώκησεν ἐν αὐτῷ, οὐδὲ τὸ Πνεῦμα αὐτοῦ εὗρεν ἀνάπαυσιν ἐν αὐτῷ. Δεῖ γὰρ τὸν Θεὸν ἐνοικῆσαι ἐν τῷ ἀνθρώπῳ, ἐὰν τὴν πράξιν ποιήσῃ καὶ τὸν ἀνθρώπον ἐν τῷ Θεῷ, ἐὰν ἐλευθερωθῇ ἡ ψυχὴ¹⁾, καθὼς εἶπεν ὁ Ἀπόστολος, ὅτι: «Ὁ κολλώμενος τῇ πόρνῃ ἐν σῶμά ἐστιν, ὃ δὲ κολλώμενος τῷ Κυρίῳ ἐν πνεύμᾳ ἐστὶ» (Α' Κόρινθ. στ' 16, 17). Πᾶσα γὰρ παράφους πόρνῃ ἐνομάζεται. Ἐὰν οὖν ἐλευθερωθῇ ἡ ψυχὴ καὶ παρέλθῃ τὰ κωλύοντα αὐτήν ἐν τῷ ἁέρι, τότε μένει ἐν τῷ Θεῷ καὶ δέχεται ἐκ τοῦ Πνεύματος αὐτοῦ, κατὰ τὸ εἰρημένον, ὅτι: «Ὁ κολλώμενος τῷ Κυρίῳ ἐν πνεύμᾳ ἐστὶ», καὶ διδάσκει αὐτὴν τὸ πῶς εὐχεσθαι, προσκυνοῦσαν αὐτῷ ἀδιαλείπτως καὶ κολλωμένην αὐτῷ, καὶ αὐτὸς δὲ μένει ἐν αὐτῇ, χορηγῶν αὐτῇ καὶ ἀναπαύων ἀδιαλείπτως, ἀποκαλύπτων αὐτῷ τὰς τιμὰς καὶ τὰ χαρίσματα αὐτοῦ τὰ ἀνεκλάλητα· ἀναγεννᾶται γὰρ παρ' αὐτοῦ διὰ τοῦ βαπτίσματος καὶ τῆς ἐμφυσήσεως τοῦ Πνεύματος αὐτοῦ, καθὼς γέγραπται, ὅτι: «Ὁ γεγεννημένος ἐκ τοῦ Θεοῦ οὐχ ἁμαρτάνει, οὐδὲ ἄπτεται αὐτοῦ ὁ πονηρός» (Α' Ἰωάν. ε' 18), ὅτι ἐκ τοῦ Θεοῦ γεγεννηται, καθὼς εἶπεν ἐν τῷ Εὐαγγελίῳ, ὅτι: «Ἐὰν μὴ στραφῇτε καὶ γένησθε ὡς τὰ παιδία, οὐ δύνασθε εἰσελθεῖν εἰς τὴν Βασιλείαν τῶν οὐρανῶν» (Ματθ. ιη' 3)· καὶ πάλιν «Γίνεσθε ὡς ἀρτιγέννητα βρέφη τὸ λογικὸν ἄδολον γάλα ἐπιποθοῦντες, ἵνα ἐν αὐτῷ ἀδξήθητε» (Α' Πέτρ. β' 2).

Δ'. Ποῖον οὖν ἐστὶ τὸ ἔργον τοῦ παιδίου; Τὸ παιδίον, ἐὰν δαρῇ, κλαίει, καὶ μετὰ τῶν χαϊρόντων μετ' αὐτοῦ, χαίρει. Ἐὰν ὕβρισθῇ, οὐκ ὀργίζεται καὶ δοξαζόμενον οὐκ ἐπαίρεται. Ἐὰν τιμῶσι τὸν ἕτερον αὐτοῦ ὑπὲρ αὐτὸν οὐ ζηλοῖ. Ἐὰν λάθῃσι τὰ αὐτοῦ οὐ ταράσσεται. Ἐὰν καταλείψωσιν αὐτὸν ὀλίγον εἰς κληρονομίαν, οὐκ ἐπίσταται. Οὐκ εἰσέρχεται εἰς κρίσιν μετὰ τινος. Οὐ φιλονικεῖ διὰ τὰ αὐτοῦ. Οὐ μισεῖ τινα ἀνθρώπον. Ἐὰν πτωχὸς ᾖ, οὐ λυπεῖται. Ἐὰν πλούσιος ᾖ, οὐχ ὑψηλοφρονεῖ. Ἐὰν ἴδῃ γυναῖκα, οὐκ ἐπιθυμεῖ αὐτῆς. Ἐὰν ἴδῃ ἄνδρα, οὐκ ἐπιθυμεῖ αὐτοῦ. Οὐδὲνα κρίνει, οὐδὲνα κυριεύει, οὐδὲν βασκαίνει, οὐ περπερεύεται εἰς ὃ οὐκ οἶδεν, οὐ χλευάζει διὰ τὸ σχῆμα τὸν πλησίον, ἔχθραν οὐκ ἔχει μετὰ τινος, οὐχ ὑποκρίνεται, οὐ ζητεῖ τιμὴν τοῦ κόσμου τούτου, οὐ ζητεῖ συναῖξαι πλοῦτον, οὐκ ἀγαπᾷ φιλαργυρίαν, οὐ γίνεται αὐθάδης, οὐ φιλονικεῖ, οὐ διδάσκει ἐμπαθῶς, οὐ μεριμνᾷ περὶ τινος. Ἐὰν ἐκδύσωσιν αὐτόν, οὐ λυπεῖται, οὐ κρατεῖ τὸ ἴδιον θέλημα, οὐ φοβεῖται λοιμὸν²⁾, οὐδὲ κακούργους, οὐ φοβεῖται θηρίον, οὐδὲ πόλεμον. Ἐὰν γένηται διωγμός, οὐ ταράσσεται. Τοιοῦτός ἐστι περὶ οὗ εἶπεν ὁ Δεσπότης ἡμῶν Ἰησοῦς: «Ἐὰν μὴ στραφῇτε καὶ γένησθε ὡς τὰ παιδία ταῦτα οὐ μὴ εἰσελθῇτε εἰς τὴν βασιλείαν τοῦ Θεοῦ».

1) Ἦτοι, ἀπὸ τῆς ἁμαρτίας.

2) Μᾶλλον, λιμὸν, ὡς ἐν τῷ Λατίν. Famem.

1) Ἡ μετοχὴ ἔχοντας, μένει ἀνανταπόδοτος.

Ε'. Ἐπὶ δὲ μικρὸν αὐξήσῃ τὸ παιδίον καὶ ἄρξεται ἡ κακία οἰκεῖν ἐν αὐτῷ, ὀνειδίζει αὐτὸν δ' Ἀπόστολος, λέγων: «Ἵνα μηκέτι ὦμεν νήπιοι, κλυδωνιζόμενοι καὶ περιφερόμενοι παντὶ ἀνέμῳ τῆς διδασκαλίας, ἐν τῇ κυθείᾳ τῶν ἀνθρώπων, ἐν πανουργίᾳ πρὸς τὴν μεθοδείαν τῆς πλάνης· ἀληθεύοντες δὲ ἐν ἀγάπῃ αὐξήσωμεν εἰς αὐτὸν τὰ πάντα» (Ἐφεσ. δ' 14 - 15)· καὶ πάλιν λέγει: «Ὡς νηπίους ὑμᾶς γάλα ἐπότισα καὶ οὐ βρώμα, οὔτε ἵ) γὰρ ἡδύνασθε» (Α' Κορινθ. γ' 2)· καὶ πάλιν λέγει: Ἐφ' ὅσον χρόνον δ' κληρονόμος νηπίος ἐστίν, οὐδὲν διαφέρει δούλου, κύριος πάντων ὢν, ἀλλ' ὑπὸ ἐπιτρόπους ἐστὶ καὶ οἰκονόμους ἄχρι τῆς προθεσμίας τοῦ πατρὸς· οὕτω καὶ ἡμεῖς, ὅτε ἡμεῖς νήπιοι, ὑπὸ τὰ στοιχεῖα τοῦ κόσμου ἡμεῖς δεδουλωμένοι» (Γαλάτ. δ' 1 - 3)· καὶ πάλιν: «Τὰς δὲ νεωτερικὰς ἐπιθυμίας φεῦγε» (Β' Τιμόθ. β' 22). Διδάσκων οὖν ἡμᾶς ἀφορίσαι τὴν νηπιότητα, εἶπεν: «Ἀδελφοί, μὴ παιδία γίνεσθε ταῖς φρεσίν, ἀλλὰ τῇ κακίᾳ νηπιάζετε, ταῖς δὲ φρεσὶ τέλειοι γίνεσθε» (Α' Κορινθ. ιδ' 20). Τὸ ἔργον οὖν τούτων τῶν νηπίων τί ἐστὶν ἢ τοῦτο, κατὰ τὸν λόγον Πέτρου τοῦ Ἀποστόλου: «Ἀποθέμενοι οὖν πᾶσαν κακίαν καὶ πάντα δόλον καὶ υποκρίσεις καὶ φθόνους καὶ πάσας καταλαλιὰς, ὡς ἀρτιγέννητα βρέφη» (Α' Πέτρ. β' 1 - 2). Οἶδας, ἀδελφέ, τί ἐστὶν ὁ λόγος, ὃν εἶπεν ὁ Δεσπότης ἡμῶν Ἰησοῦς: «Ἀμήν, ἀμήν λέγω ὑμῖν· ἐὰν μὴ στραφῇτε καὶ γέννησθε ὡς τὰ παιδία, οὐ μὴ εἰσεέλθῃτε εἰς τὴν βασιλείαν τῶν οὐρανῶν». Πλήρης φόβος ἐστὶν ὁ λόγος, ὅτι Δεσπότης ἡμῶν εἶπεν ἐν δροκῷ: «Ἀμήν, ἀμήν λέγω ὑμῖν»· αὐτὸς γὰρ ἐστὶ τὸ ἀμήν· διὰ τοῦτο εἶπεν ὁ Ἀπόστολος: «Ἐπειδὴ οὐκ ἐστὶν ἕτερος μεζῶν αὐτοῦ, ὥμοσε καθ' ἑαυτοῦ, ἢ μὴ εὐλογῶν εὐλογήσω σε» (Ἐβρ. στ' 13 - 14).

ΣΤ'. Κατανοήσωμεν οὖν τὸν λόγον μετὰ ἀκριβείας, φροντίζοντες πᾶσαν ὥραν ἐν φόβῳ καὶ ἐν τρόμῳ εἰς τοῦτον τὸν λόγον καθάπαξ, ὅταν τρώσῃ ἡμᾶς διὰ βέλους ὁ ἐχθρὸς εἰς τὸν πλησίον, ἢ ὅταν πλήξῃ ἡμᾶς τις, ἢ ὀνειδίῃ, ἢ καταλαλήσῃ, ἢ φιλονεικήσῃ ὁ πλησίον μεθ' ἡμῶν ὑπακοὴν ποιῆσαι, ἢ καὶ παροξυσμὸς ἡμᾶς ἀκάθαρτος θλίψῃ, θέλων κινήσαι μνήμην πονηράν, ὣν ἐποίησεν ἡμῖν ὁ πλησίον, θέλοντες σκοτῶσαι τὴν ψυχὴν διὰ τῆς ὀργῆς καὶ τοῦ μίσους. Ἐὰν οὖν τι τούτων ἐγγίῃ τῇ ψυχῇ ἡμῶν, σπουδάσωμεν μνημονεύσαι τοῦ λόγου τοῦ Δεσπότης ἡμῶν, ὃν μεμαρτύρηκεν ἡμῖν ἐν δροκῷ, λέγων: «Ἀμήν, ἀμήν λέγω ὑμῖν, ἐὰν μὴ στραφῇτε καὶ γέννησθε ὡς τὰ παιδία, οὐ μὴ εἰσεέλθῃτε εἰς τὴν βασιλείαν τῶν οὐρανῶν». Τίς οὖν μὴ φοβηθῇ, ἀκούων τοῦτον τὸν λόγον, ἢ τίς σοφός, θέλων σώσαι τὴν ψυχὴν αὐτοῦ, οὐκ ἀπορρίπτει ἀπὸ τῆς καρδίας αὐτοῦ πᾶσαν μέμφιν, ἣν ἔχει πρὸς τὸν πλησίον; ἢ τίς, φοβούμενος ἀπελθεῖν εἰς τὴν γέενναν, οὐκ ἀπορρίπτει ἀπὸ τῆς καρδίας αὐτοῦ πᾶν μῖσος, ἵνα μὴ ἀπορριφθῇ ἔξω τῆς βασιλείας; Λόγον γὰρ ἀπότομον εἶπεν ὁ Δεσπότης ἡμῶν Ἰησοῦς, ὅτι: «Ἐὰν μὴ στραφῇτε καὶ γέννησθε ὡς τὰ παιδία, οὐ μὴ εἰσεέλθῃτε εἰς τὴν βασιλείαν τῶν οὐρανῶν». Βαρὺς ὁ λόγος τοῖς κατέχουσι τὸ θέλημα αὐτῶν καὶ τοῖς ἀγαπῶσι τὸν κόσμον, καὶ τοῖς μὴ γινώσκουσι τὴν δωρεάν τοῦ ἁγίου Πνεύματος, ὅτι, ἐὰν ἔλθῃ ἐπ' αὐτοῦς, λήθην παρέχει αὐτοῖς

1) Ἐν τῷ Εὐαγγελίῳ, οὕτως.

πάσης πονηρίας, καὶ διδάσκει αὐτοὺς τὰ παρ' ἑαυτοῦ, ἀντὶ ὀργῆς πρᾶντητα, ἀντὶ ἐχθρας· εἰρήνην, ἀντὶ φιλονεικίας ταπεινοφροσύνην, ἀντὶ μίσους ἀγάπην, ἀντὶ ὀλιγωρίας, μακροθυμίαν. Οὗτοι γὰρ εἰσιν οἱ καταξιωθέντες τῆς ἀναγεννήσεως.

Ζ'. Σπουδάσωμεν οὖν ἐκκόψαι ἐκ τῆς καρδίας ἡμῶν, ἃ εἶπεν ἡμῖν ὁ μέγας Ἀπόστολος καὶ καταλείψαι αὐτά, ἵνα ἔλθωμεν εἰς τὰ μέτρα τοῦ παιδίου. Οἱ γὰρ φροντίσαντες καὶ κόψαντες αὐτὰ ἀπὸ τῶν ψυχῶν αὐτῶν, αὐτὸν πάλιν ἐφθασαν εἰς τὴν ἁγίαν καὶ μεγάλην ἡλικίαν καὶ τελειότητα. Μέγα γὰρ τὸ ἐμφυσησθαι εἰς τὸ πρόσωπον αὐτῶν, λέγων: «Δάθετε Πνεῦμα ἁγίον» (Ἰωάν. κ' 21)· ἐφάνη αὐτοῖς παρὰ τὴν θάλασσαν τῆς Γαλιλαίας, λέγων: «Ἐχετέ τι βρώσιμον;» (Λουκ. κδ' 41), ἀναμνησκῶν αὐτοὺς διὰ τὴν ἐμφύσησιν τοῦ Πνεύματος, ὅτι ἐποίησεν αὐτοὺς παιδία, καίτοι οὐκ ἦσαν παιδία τῇ σαρκί. Πάλιν γέγραπται: «Ἰδοὺ ἐγὼ καὶ τὰ παιδία, ἃ μοι ἔδωκεν ὁ Θεός· ἐπεὶ οὖν τὰ παιδία κεκοινώνηκε σαρκὸς καὶ αἵματος, καὶ αὐτοὺς παραπλησίως μετέσχε τῶν αὐτῶν, ἵνα διὰ τοῦ θανάτου καταργήσῃ τὸν τὸ κράτος ἔχοντα τοῦ θανάτου, τοῦτ' ἐστὶ τὸν διάβολον, καὶ ἀπαλλάξῃ τοὺτους» (Ἦσ. η' 18, Ἐβρ. β' 14 - 15). Τίνος οὖν «παραπλησίως γέγονεν αἵματος καὶ σαρκός», εἰ μὴ τῶν καταλειψάντων πᾶσαν πονηρίαν, καὶ φθασάντων εἰς τὰ μέτρα τῆς ἁγίας νηπιότητος; Καὶ αὐτοὶ πάλιν γεγόνاسι τέλειοι, κατὰ τὸν λόγον τοῦ Ἀποστόλου: «Μέχρις ἂν καταντήσωμεν οἱ πάντες εἰς τὴν ἐνότητα τῆς πίστεως τοῦ υἱοῦ τοῦ Θεοῦ, εἰς ἄνδρα τέλειον, εἰς μέτρον ἡλικίας τοῦ πληρώματος τοῦ Χριστοῦ» (Ἐφεσ. δ' 13)· καὶ πάλιν: «Ἀύξησιν τοῦ σώματος ποιεῖτε εἰς οἰκοδομὴν ἑαυτοῦ ἐν ἀγάπῃ» (αὐτόθι 16). Τοῖς τριούτοις γράφει ὁ Ἀπόστολος Ἰωάννης, λέγων: «Γράφω ὑμῖν τεκνία, ὅτι ἐγνώκατε τὸν ἀπ' ἀρχῆς, ἔγραψα ὑμῖν νεανίσκοι, ὅτι νενικήκατε τὸν πονηρὸν» (Α' Ἰωάν. β' 12 - 13). Ἐγὼ γινώσκω, ὅτι οἱ γενόμενοι παιδία ἐν τῇ κακίᾳ, αὐτοὶ γεγόνاسι πολεμιστὰς πρὸς τὸν ἐχθρὸν; ὅτι γεγυμνωμένοι εἰσὶ τῆς αὐτοῦ πανοπλίας, ἥτις ἐστὶν ἡ κακία, καὶ αὐτοὶ πάλιν γεγόνاسι πατέρες καὶ ἐφθασαν εἰς τὰ μέτρα τῆς τελειότητος πρὸς τὸ πιστευθῆναι αὐτοῖς τὰς ἀποκαλύψεις καὶ τὰ μυστήρια, ἕως φθάσωσιν εἰς τὴν σοφίαν, καὶ εἰς τὴν ἐνότητα, καὶ εἰς τὴν ἀγαθότητα, καὶ πρᾶντητα, καὶ ἀγνείαν; Ταῦτα γὰρ τῆς πρᾶνότητός εἰσι, καὶ οὗτοι εἰσιν οἱ τὸν Χριστὸν δοξάσαντες ἐν τῷ σώματι αὐτῶν»...

Η'. Ἀγωνισώμεθα οὖν, ἀγαπητὲ ἀδελφέ, κατὰ τὸν γενόμενον μέγαν λιμὸν ἐπὶ τῆς γῆς, μὴ ἐκκακοῦντες ἐν τινι, ἀλλ' αἰτοῦντες τὴν ἀγαθότητα αὐτοῦ ἀδιαλείπτως, μὴ ἔασαι πλανηθῆναι ἐν τῇ πλάνῃ τοῦ ἐχθροῦ καὶ φθοῦν τοῦ ποιούντος τὰ πονηρὰ ἀνελεημόνως, καὶ ἀναισχύντως ἐπιμένοντος καὶ λέγοντος, ὅτι, εἰ μὴ σήμερον, ἀλλ' αὔριον, πλὴν οὐκ ἐνδίδωμι, ἕως οὗ δυνηθῶ πρὸς αὐτὸν ἵ) καὶ ἡμεῖς οὖν εὐξώμεθα ἐπιμόνως, ὡς ὁ ἅγιος Δαβὶδ, λέγοντες: «Ἐπίδλεψον, εἰσάκουσόν μου Κύριε ὁ Θεός μου, φώτισον τοὺς ὀφθαλμοὺς μου μήποτε ὑπνώσω εἰς θάνατον, μήποτε εἶπη ὁ ἐχθρὸς μου ἰσχυ-

1) Ἐν τῷ Λατιν. παραλλαγαὶ τινες.

σα πρὸς αὐτόν· ὅτι οἱ θλίβοντές με ἀγαλλιάσονται ἐὰν σαλευθῶ» (Ψαλμ. ιβ' 4 - 5). Ἐὰν οὖν καταδυναστεύσωσιν ἡμῶν, κράξωμεν, λέγοντες: «Ὁ Θεὸς τίς ὁμοιωθήσεται σοι; μὴ οἰγήσης, μὴδὲ καταπραΰνης ὁ Θεός. Ὅτι ἰδοὺ οἱ ἐχθροὶ σου ἤχησαν, καὶ οἱ μισοῦντές σε ἦσαν κεφαλὴν. Ἐπὶ τὸν λαόν σου καταπανουργήσαντο γνώμην, λέγοντες, μὴ ἐάσωμεν μνῆμην τοῦ Ἰσραήλ» (Ψαλμ. πβ' 2 - 4). Προκόψας δὲ τῷ Ἀγίῳ Πνεύματι, ἔλεγεν: «Ὁ Θεός μου, θεὸς αὐτοῦς ὡς τροχόν, καλὰ μὴν, κατὰ πρόσωπον ἀνέμου. Πλήρωσον τὰ πρόσωπα αὐτῶν ἀτιμίας καὶ γινώσκονται ὅτι οὐ Κύριος μόνος» (Αὐτόθι 14, 17). Ἰδοὺ οἱ ἀγωνιζόμενοι διὰ τῆς ἑαυτῶν πίστεως καταισχύνουσιν ἐπὶ τοὺς ἐχθροὺς τὴν ἑαυτῶν καρδίαν, καὶ πρὶν αὐτοὺς πολεμῆσαι μετ' αὐτῶν ἐδραΐωσαν ἑαυτοὺς ἐπὶ τὴν ἀγίαν πέτραν, ἣτις ἐστὶν ὁ Χριστὸς (Α' Κορινθ. ι' 4), λέγοντες ἐν ἰσχυρῇ καρδίᾳ: «Ἐκύβλωσάν με, ὥσπερ μέλισσαι κηρίον, καὶ ἐξεκαύθησαν ὡς πῦρ ἐν ἀκάνθαις, καὶ τῷ ὀνόματι Κυρίου ἡμυνάμην αὐτοὺς» (Ψαλμ. ριζ' 12).

Θ' Ἐὰν δὲ ἴδωμεν τοὺς κυκλώσαντας ἡμᾶς τῇ αὐτῶν πανουργίᾳ ὃ ἐστὶν ἀκηδία, ἣ ἐν ἡδονῇ ἐκλύοντας τὴν ψυχὴν, ἣ διὰ τοῦ μὴ φέρειν τὴν ὀργὴν κατὰ τοῦ πλησίον, ἐὰν τι παρὰ τὸ δέον ποιήσῃ, ἣ βαρύνωσι τοὺς ὀφθαλμοὺς ἡμῶν πρὸς τὸ ἐπιθυμῆσαι σωματίων, ἣ θελήσωσι καταγαγεῖν ἡμᾶς εἰς γεῦσιν ἡδονῆς σωματίων, ἣ τὸν λόγον τοῦ πλησίον ποιήσωσιν ἡμῖν ὡς ἰόν, ἣ πτερνίσαι τὸν λόγον τοῦ ἐτέρου, ἣ ποιήσωσιν ἡμᾶς διαφορὰν ἔχειν εἰς τοὺς ἀδελφούς, λέγοντες, οὗτος καλὸς καὶ οὗτος κακὸς ἐστίν. Ἐὰν οὖν κυκλώσωσιν ἡμᾶς ταῦτα, μὴ ἐκκακῶσωμεν, ἀλλὰ μάλλον κράξωμεν ἐν ἰσχυρῇ καρδίᾳ, ὡς ὁ Δαβὶδ, λέγοντες: «Κύριος ὑπερασπιστὴς τῆς ζωῆς μου, ἐὰν παρατάξῃται ἐπ' ἐμὲ παρεμβολή, οὐ φοβηθήσεται ἡ καρδία μου· ἐὰν ἐπαναστῇ ἐπ' ἐμὲ πόλεμος, ἐν ταύτῃ ἐγὼ ἐλπίζω. Μίαν ἡττησάμην παρὰ Κυρίου, ταύτην ζητήσω, τοῦ κατοικεῖν με ἐν οἴκῳ Κυρίου πάσας τὰς ἡμέρας τῆς ζωῆς μου, τοῦ θεωρεῖν με τὴν τερπνότητα Κυρίου καὶ ἐπισκέπτεσθαι τὸν ναὸν τὸν ἅγιον αὐτοῦ. Ὅτι ἐσκέπασέ με· καὶ νῦν ἰδοὺ ὑψωσε κεφαλὴν μου ἐπ' ἐχθρούς μου» (Ψαλ. κστ' 1 - 6). Ταῦτα μὲν ἐστὶ τῶν ἐγειράντων τὸν νοῦν ἀπὸ τῶν νεκρῶν, οὓς ὀνομάζει ὁ Ἀπόστολος νύκτα, λέγων: «Οὐκ ἐσμεν νυκτὸς οὐδὲ σκότους» (Α' Θεσσαλ. ε' 6). Ἐλέγχων δὲ τοὺς ἀμελοῦντας ἑαυτῶν, ἔλεγεν: Οἱ καθεύδοντες νυκτὸς καθεύδουσι, καὶ οἱ μεθυσκόμενοι νυκτὸς μεθύουσιν» (αὐτ. 7)· καὶ πάλιν: «Ἡμέρα Κυρίου ὡς κλέπτῃς ἔρχεται, καὶ οὐ μὴ ἐκφύγωσιν» (αὐτ. 2 - 3), ὅτι εἰσὶν ἐν νυκτί. Ἐλεγε δὲ τοῖς τὸν νοῦν ἐγείρασιν ἀπὸ τῶν παθῶν, ὃ ἐστὶ νύξ: «Ἐνδυσάμενοι θώρακα πίστεως καὶ ἀγάπης καὶ περικεφαλαιὰν ἐλπίδα σωτηρίας» (αὐτόθι 8).

Ι'. Πάντα οὖν ποιήσωμεν, νήφοντες τῷ νοῖ ἀπὸ τῶν ἔργων τῶν νεκρῶν, προσέχοντες τῇ ψυχῇ πάσαν ὥραν μὴδὲν ἐκτὸς τῶν κατὰ φύσιν πράξαι¹⁾, ἐπειδὴ τρεπτή ἐστὶ κατὰ φύσιν²⁾, κατὰ τὸν λόγον Ἡσαίου τοῦ προφήτου, ὃν εἶπε: «Κύριος ἰλεῶς σοι. Ταπεινὴ καὶ ἀκατάστατος, ὅτι οὐ παρεκλήθης»

1) Εὐεργ. διδλ. δ' ὑπόθ. ζ' σ. 43.

2) Ἐλλείπει τὸ Γραφικὸν χωρίον ἐν τῇ λατιν.

(Ἡσ. νδ' 10 - 11). Ἔοικε γὰρ ἡ ψυχὴ σιδήρῳ, ὅτι, ἐὰν ἀμεληθῇ ἰούται, ἐπαιδὰν πυρωθῇ, τὸ πῦρ καθαρίζει αὐτὸ, καὶ, ὅσον ἐστὶν εἰς τὸ πῦρ, ὅμοιον τοῦ πυρός ἐστὶ καὶ οὐδεὶς δύναται αὐτὸ κατέχειν, ὅτι πῦρ ἐστὶ. Τοιαύτη ἐστὶν ἡ ψυχὴ, ὅσον μένη μετὰ τοῦ Θεοῦ καὶ ἀδολεσχή αὐτῷ, πῦρ γίνεται καὶ κατακαίει πάντας τοὺς ἐχθροὺς αὐτῆς, τοὺς ποιήσαντας αὐτὴν ἰῶσαι ἐν τῷ καιρῷ τῆς ἀμελείας αὐτῆς, καὶ ἀγνίζει αὐτὴν ἐν καινότητι, ὡς τὸν σίδηρον, καὶ οὐκέτι ἡδύνεται ἐν τινὶ τῶν τοῦ κόσμου, ἀλλὰ ἀναπαύεται ἐν τῇ αὐτῆς φύσει, ἣς ἡξιώθη, ὅτι αὐτῆς ἦν τὸ πρότερον· ἐὰν δὲ καταλείψῃ τὴν αὐτῆς φύσιν, ἀποθνήσκει. Ὡς περ γὰρ τὰ ζῶα, ἐὰν εὐθισθῇ εἰς τὸ ὕδωρ, ἀποθνήσκει, ἐπειδὴ ἐκ τῆς οὐσίας τῆς γῆς ἐστὶ. Πάλιν δὲ καὶ οἱ ἰχθύες, ἐὰν ἔλθωσιν εἰς τὴν γῆν, ἀποθνήσκουσιν, ὅτι ἐκ τῆς οὐσίας τοῦ ὕδατος εἰσιν· ὁμοίως καὶ τὰ πετεινά, ἐν τῷ ἀέρι ὄντα, ἀναπαύεται, ἐὰν δὲ θελήσωσιν εἰς τὴν γῆν ἀπελθεῖν¹⁾, φοβοῦνται μήποτε θηρευθῶσι. Τοιοῦτη ἐστὶν ἡ τελεία ψυχὴ, ἣ μένουσα ἐν τῇ φύσει αὐτῆς, ἐὰν καταλείψῃ τὴν φύσιν αὐτῆς, ἀποθνήσκει εὐθύς. Οἱ οὖν ἄξιοι γενόμενοι, καὶ ἐπιτυχόντες τῶν χαρισμάτων ἐκείνων, βλέπουσι τὸν κόσμον, ὡς φυλακὴν παρ' αὐτοῖς, καὶ οὐ θέλουσιν ἀναμιγῆναι μετ' αὐτοῦ, ἵνα μὴ ἀποθάνωσιν.

ΙΑ' Οὐδὲ δύναται ἡ ψυχὴ ἐκείνη τὸν κόσμον ἀγαπήσαι, ἐὰν καὶ θελήσῃ, μνημονεύει γὰρ τῆς ἀρχῆς αὐτῆς, ἣς εἶχε πρὶν αὐτὴν μείναι ἐν τῷ Θεῷ, τὸ τί ἐποίησεν αὐτὴν ὁ κόσμος καὶ πῶς αὐτὴν ἐρημον κατέστησεν. Ὡς περ γὰρ ἐν πόλει, εἰσελθόντος ἐχθροῦ βασιλέως, φοβηθέντες οἱ ἄνδρες τὰς χεῖρας αὐτῷ ἐκδώσουσι, καὶ εὐθέως σπουδάσει, κατὰ τὴν αὐτοῦ κακίαν τὰς εἰκόνας τοῦ βασιλέως καταγαγεῖν, καὶ τοὺς νόμους αὐτοῦ καταλῦσαι, καὶ ἑτέρους νόμους βαρεῖς νομοθετήσῃ καὶ τὴν ἰδίαν εἰκόνα στήσῃ ἐκεῖ, καὶ λοιπὸν ἅπαν δὲ πλῆθος δουλεῦσαι αὐτῷ ποιήσῃ²⁾. Ἐὰν δὲ οἱ ἀπὸ τῆς πόλεως λάθρα δηλώσωσι τῷ βασιλεὶ τῷ ἀληθινῷ, λέγοντες, ἐλθε βοήθησον ἡμῖν καὶ ὀργισθεὶς κατὰ τοῦ ἐχθροῦ ἐρχεται μετὰ τοῦ ἰδίου στρατεύματος, καὶ ἀκούσαντες οἱ τῆς πόλεως μετὰ χαρᾶς ἀνοίγουσιν αὐτῷ καὶ εἰσέρχεται καὶ ἀπόλλυσι τὸν ἐχθρὸν αὐτοῦ καὶ τὴν εἰκόνα, ἣν ἔστησε καταδυναστεύει· καθαιρεῖ, καὶ τοὺς νόμους αὐτοῦ ἐξαλείφει καὶ ἡ πόλις χαίρει, καὶ ὁ ἀληθινὸς βασιλεὺς ἵστησι τὴν ἰδίαν εἰκόνα καὶ τοὺς νόμους καὶ ἐνοικεῖ ἐν αὐτῇ καὶ ἐνισχύει αὐτὴν, ὥστε μὴδένα εἶναι κατακυριεῦσαι αὐτῆς, καὶ τοὺς κατοικοῦντας ἐν αὐτῇ διδάσκει πολεμεῖν, ἵνα ἄφοβοι ἔσονται πρὸς πάντα ἐχθρὸν αὐτοῦ.

Τοιαύτη ἐστὶν ἡ ψυχὴ· μετὰ γὰρ τὸ ἅγιον βάπτισμα καταδυναστεύθῃ πάλιν ὑπὸ τοῦ ἐχθροῦ, καὶ ἐταπεινώσεν αὐτὴν ἐν πάσαις ταῖς αἰσχυραῖς αὐτοῦ μεθοδεῖαις, καὶ τὴν εἰκόνα τοῦ βασιλέως κατήνεγκε καὶ ἔστησε τὴν ἰδίαν καὶ τοὺς νόμους, καὶ ἐποίησεν αὐτὴν φροντίσαι τοῦ αἰῶνος τούτου, καὶ ἀδιαφόρως καὶ θεδύλως ἔπεισεν αὐτὴν κατεργάσασθαι καὶ ἐποίησεν αὐτὴν ὡς ἡθέλησε. Καὶ λοιπὸν ἡ ἀγαθότης τοῦ ἁγίου καὶ μεγάλου Βασιλέως Ἰησοῦ ἀπέστειλε τὴν μετάνοιαν καὶ ἐχάρη ἡ ψυχὴ, καὶ ἡ μετάνοια ἡνοίξεν αὐτῷ καὶ

1) Ὁρθότερον, κατὰ τὴν φύσιν.

2) Ὁρθότερον κατὰ ἀπαρέμφατον, νομοθετεῖν, — στήσαι, — ποιῆσαι.

εἰσελθὼν ὁ μέγας Βασιλεὺς Χριστὸς ἀπώλεσε τὸν ἐχθρὸν αὐτῆς, καὶ τὴν εἰκόνα αὐτοῦ ἐξήλειψε καὶ τοὺς θεβήλους αὐτοῦ νόμους, καὶ ποιήσας τὴν ἐλευθερίαν αὐτῆς, ἔστησεν ἐν αὐτῇ τὴν ἀγίαν αὐτοῦ εἰκόνα, καὶ νόμους ἀγνοῦς παρέδωκεν αὐτῇ, καὶ πάσας τὰς αἰσθήσεις αὐτῆς ἐδίδαξε πολεμεῖν, καὶ λοιπὸν ἀναπαύεται ἐν τῇ ψυχῇ ἐκείνῃ, ὅτι αὐτοῦ ἐγένετο· τοῦτο ἐστὶ τὸ γεγεννημένον ἐκ τοῦ Θεοῦ. Ἀδύνατον ¹⁾ οὖν ἐστὶ ψυχὴν εἰσελθεῖν εἰς τὴν κατάπαυσιν τοῦ Ἰησοῦ τοῦ Θεοῦ, μὴ ἔχουσαν τὴν εἰκόνα τοῦ βασιλέως. Ὡς περ γὰρ νόμισμα οὐδεὶς τῶν πραγματευτῶν δέχεται, ἢ παρέχει, μὴ ἔχον τὴν εἰκόνα τοῦ βασιλέως, οὕτως ζυγοστάτης γὰρ σταθμίζει, οὕτως βασιλεὺς εἰσφέρει εἰς τὸν θησαυρὸν αὐτοῦ, οὕτως καὶ ἡ ψυχὴ, ἐὰν μὴ ἔχῃ τὴν εἰκόνα τοῦ μεγάλου βασιλέως Ἰησοῦ, οὐ μὴ συγχαρῶσιν αὐτὴν οἱ ἄγγελοι, ἀλλ' ἀπορρίπτει αὐτὴν λέγων, πῶς εἰσῆλθες ὧδε μὴ ἔχουσα τὴν εἰκόνα μου;

IB'. Τὸ δὲ σημεῖον τῆς εἰκόνης αὐτοῦ, ἐστὶν ἡ ἀγάπη, αὐτὸς γὰρ εἶπεν, ὅτι: «Ἐν τούτῳ γινώσκονται ὑμεῖς, ὅτι μαθηταὶ μου ἐστέ, ἐὰν ἀγάπην ἔχητε ἐν ἀλλήλοις» (Ἰωάν. ιγ' 35). Ἀδύνατον οὖν τὴν ἀγάπην αὐτοῦ εἶναι μεθ' ἡμῶν, τῆς ψυχῆς μεριζομένης καὶ ζητούσης τὸν Θεὸν καὶ ἀγαπώσης τὰ τοῦ κόσμου. Καὶ ὥς περ πετεινὸν οὐ δύναται πεταοθῆναι ἐν πτερῷ, οὕτως ἔχον τίποτε κρεμάμενον, οὕτως καὶ ἡ ψυχὴ οὐ δύναται προκοπῆαι κατὰ Θεὸν δεδεμένη ἐν τινι τῶν τοῦ κόσμου· καὶ ὥς περ πλοῖον ²⁾, παρὰ τι ὄν τῆς χρείας αὐτοῦ ³⁾ οὐ δύναται πλεῦσαι, οὕτως ἀδύνατον ψυχὴν περᾶσαι τὰ κύματα τῶν παθῶν, ἔχουσαν παρὰ τι τῶν ἀρετῶν. Καὶ ὥς περ οἱ ναῦται τῆς θαλάσσης οὐ φοροῦσι χιτῶνας καλοῦς, ἢ χειρίδας, ἢ σανδάλια ⁴⁾, εἰ μὴ γὰρ ὥς γυμνοί, οὐ δύναται πλεῦσαι, οὕτως ἀδύνατον ψυχὴν περᾶσαι τὰ κύματα τῶν ἀντικειμένων πνευμάτων τῆς πονηρίας, εἰ μὴ γυμνὴ εὐρεθῇ ἀπὸ τῶν τοῦ κόσμου. Καὶ ὥς περ στρατιώτης ἐξερχόμενος πολεμῆσαι τοὺς ἐχθροὺς τοῦ βασιλέως, οὐ δύναται ἀντιστῆναι αὐτοῖς, ἔχων παρὰ τι τῆς πανοπλίας, οὕτως ἀδύνατον μοναχὸν ⁵⁾ ἀντιστῆναι τοῖς πάθεσιν ἔχοντα παρὰ τι τῶν ἀρετῶν. Καὶ ὥς περ πόλις τετειχισμένη ⁶⁾, ἔχουσα μικρὸν τοῦ τείχους κατεστραμμένον, ἐὰν θέλωσιν οἱ ἐχθροὶ εἰσελθεῖν προσέχουσι τῷ κατεστραμμένῳ, ἵνα δι' αὐτοῦ εἰσέλθωσιν, κἂν γὰρ οἱ φύλακες παρὰ τὰς πύλας εἰσὶν ⁷⁾, οὐ δύναται ἀντιστῆναι τοῖς ἐχθροῖς, ἐὰν μὴ οἰκοδομηθῇ τὸ κατεστραμμένον, οὕτως ἀδύνατον τῷ ἀσκητῇ μοναχῷ ἀντιστῆναι τοῖς ἐχθροῖς, κατακυριευομένῳ ὑπὸ πάθους, οὐ δύναται ⁸⁾ φθάσαι εἰς μέτρα τελειότητος.

1) Εὐεργ. βιβλ. α' ὑπόθ. με' σ. 80.

2) Εὐεργ. βιβλ. γ' ὑπόθ. ια' σ. 30.

3) Ἦτοι, στερούμενον τῶν χρειῶν.

4) Ἐν τῇ λατιν. Muliebria, γυναικεῖα.

5) Ἐν τῇ λατ. Homo.

6) Ὀνομαστικῇ μετὰ τῆς μετοχῆς κεῖται ἀπολύτως. Συμπληρωτέον οὕτως: «Καὶ ὥς περ πόλις τετειχισμένη, ἔχουσα μικρὸν τοῦ τείχους κατεστραμμένον, εὐδαιμονοῦσιν τοῖς ἐχθροῖς» κλπ.

7) Μᾶλλον, ὄντι.

8) Μᾶλλον, οὐδὲ δύναται.

II'. Οὐκ ἐγὼ ταῦτα λέγω, ἀλλὰ καὶ ἡ θεία Γραφὴ λέγει· γέγραπται γὰρ ἐν τῇ Γενέσει: «Καὶ εἶπεν ὁ Θεὸς τῷ Νῶε, σὲ μόνον εἶδον δίκαιον ἐν τῇ γενεᾷ ταύτῃ καὶ τέλειον» (Γενέσ. ζ' 1). Καὶ πάλιν εἶπε τῷ Ἀβραάμ: «Γεννοῦ ἄμεμπτος ἐνώπιόν μου, καὶ διαθήσομαι διαθήκην αἰώνιον» (αὐτόθι ιζ' 1 - 2). Εὐλογῶν δὲ ὁ Ἰσαὰκ Ἰακώβ τὸν υἱὸν αὐτοῦ, εἶπεν αὐτῷ: «Ὁ Θεὸς μου ἐνισχύσει σε, ἕως οὗ δυνήθῃς ἅπαν τὸ θέλημα αὐτοῦ ποιῆσαι» (αὐτόθι κη' 3). Πάλιν γέγραπται ἐν τοῖς Ἀριθμοῖς: «Πᾶς ὅστις ἔχει εὐχὴν ἐφ' ἑαυτόν, φυλάξει ἑαυτόν, μὴ ποιεῖν οἶνον, μήτε ὀξος ἐξ οἴνου, μήτε σίκερα, μήτε πᾶν ἐξερχόμενον, ἕως γιγάρτου» (Ἀριθμ. σ' 2 - 4). Καὶ πάλιν ἐν τῷ Δευτερονομῷ: «Ἐὰν ἐξέλθῃς ἐπὶ τοὺς ἐχθροὺς σου πολεμῆσαι, φύλαξον σεαυτὸν ἀπὸ παντὸς λόγου πονηροῦ, ἕως οὗ παραδοθῇ ὁ ἐχθρὸς σου εἰς τὰς χεῖράς σου» (Δευτερ. κγ' 9). Ἐκ τῶν ἐπὶ τὰ ἔθνη τούτων οὐ καταλείψεις τινὰ ἐξ αὐτῶν ἔχοντα πνοήν, μήπως διδάξῃ σε ἁμαρτῆσαι εἰς ἐμὲ (αὐτ. κ' 16 - 18). Διδάσκων ἡμᾶς μὴ ὀλιγωρεῖν, λέγοντας πότε ἐξολοθρευώμεν αὐτά, τσαυτά ὄντα, εἶπεν: «Οὐ δυνήσῃ ἐξολοθρευοῖ αὐτὰ ἐν ἐνὶ αὐτῷ ¹⁾ ἐνί, μήποτε ἔρημος γένηται ἡ γῆ, καὶ πληθυνθῇ ἐπὶ σὲ τὰ θηρία τὰ ἄγρια» (αὐτ. ζ' 22), ἀλλὰ κατὰ μικρὸν μικρὸν, ἕως οὗ πληθυνθῇ καὶ αὐξηθῇ, καὶ πληθυνεῖ ὁ Θεὸς τὰ δριὰς τοῦ. Ἐντεῖλατο δὲ αὐτοῖς πολλάκις, λέγων: «Πρόσχετε μήποτε διαθήσῃ διαθήκην μετὰ τῶν Χαναναίων, οὓς μέλλω ἐξολοθρεῦσαι ἀπὸ τοῦ προσώπου σου» (αὐτ. ζ' 2). Ἀπελθὼν δὲ Ἰησοὺς τοῦ Ναυῆ, καὶ κυκλώσαντες τὴν Ἰεριχὼ καὶ ἀφανίσαντες ²⁾ αὐτήν, εἶπεν ὁ Θεός: «Ἀναθεματίσεις αὐτήν καὶ πάντα τὰ αὐτῆς» (Ἰησ. Ναυῆ σ' 17). Καί, θελήσας πολεμῆσαι μετὰ Γαί, ἐφυγεν ἀπὸ προσώπου αὐτῶν ³⁾, μὴ δυνάμενος Ἰσραὴλ ἀντιπολεμῆσαι τοῖς ἐχθροῖς, διὰ τὸ μικρὸν ἀνάθεμα, ὃ ἐκλεψεν Ἀχαρ· καὶ πεσὼν Ἰησοὺς ἐπὶ πρόσωπον ἐκλαυσεν ἐνώπιον τοῦ Θεοῦ, λέγων: «Ἐστρεψαν Ἰσραὴλ τὸν τράχηλον αὐτοῦ τοῖς ἐχθροῖς, κἀγὼ τί ποιήσω;» (αὐτ. ζ' 8). Καὶ εἶπεν αὐτῷ ὁ ἀρχιστράτηγος τῆς δυνάμεως Κυρίου: «Ἐπειδὴ ἐν σοὶ ἀνάθεμα, Ἰσραὴλ οὐ δυνήσῃ ἀντιστῆναι τοῖς ἐχθροῖς σου» (αὐτ. 13), καὶ οὐκέτι ἐξῆλθεν εἰς πρῶταξιν, ἕως οὗ περιάρῃ ⁴⁾ τὸν Ἀχαρ. Καὶ βλέπομεν τὸν Σιούλ, ὅτι ὁ Θεὸς ἀπέλειπεν αὐτοῦ τὴν ἐκσίλειαν διὰ τὸ ἀνάθεμα, ὃ ἔλαβεν ἐκ τοῦ Ἀμαλήκ (Α' Βασιλ. ιε' 15).

IIΔ'. Πάλιν Ἰωνάθαν διὰ τὸ θάψαι αὐτοῦ τὸ δόρυ καὶ ἐπιστρέψαι εἰς τὸ στόμα αὐτοῦ, οὐκ εἰσῆκαυσεν ὁ Θεὸς τοῦ Ἰσραὴλ ἐν τῇ ἡμέρᾳ ἐκείνῃ (αὐτ. ιδ' 27). Πάλιν ὁ Ἐκκλησιαστής, διδάσκων ἡμᾶς, ὅτι ἐλάχιστον πάθος ἀφανίζει τὴν δύναμιν τῶν ἀρετῶν, ἔλεγε: «Μυῖται θανοῦσαι, σαπριοῦσι σκευα-

1) Γέγραπται λελανθασμένως ἐν ἐνὶ αὐτῷ, ἀντὶ ἐνὶ αὐτῷ, ὡς ἐν τῇ λατιν. In anno uno.

2) Ἀπελθὼν, — κυκλώσαντες, — ἀφανίσαντες, μετοχαὶ ἀπόλυτοι. Ἀπελθόντος δὲ Ἰησοῦ τοῦ Ναυῆ καὶ κυκλωσάντων τῶν Ἑβραίων τὴν Ἰεριχὼ καὶ ἀφανισάντων...

3) «Καὶ θελήσας πολεμῆσαι μετὰ Γαί ἐφυγεν ἀπὸ προσώπου αὐτῶν», δὲν ἀναγινώσκον. ται ἐν τῇ λατιν.

4) Ἰσως. περιήρη.

σίαν ἐλαίου» (Ἐκκλ. ι' 1). Πάλιν Ἰεζεκιήλ λέγει: «Ἐν ἡ ἡμέρᾳ πλα-
νηθῇ ὁ δίκαιος ἀπὸ τῆς ὁδοῦ τῆς δικαιοσύνης αὐτοῦ καὶ ποιήσῃ παράπτω-
μα, δώσω πόνον κατὰ πρόσωπον αὐτοῦ, καὶ τῆς δικαιοσύνης αὐτοῦ οὐ μὴ
μνησθῶ» (Ἰεζ. ιη' 24). Πάλιν ὁ ἀποστόλος λέγει: «Μικρὰ ζύμη ὅλον τὸ φύ-
ραμα ζυμοῖ» (Γαλ. ε' 9). Ἀνανίας δὲ καὶ Σάπφειρα, ἡ γυνὴ αὐτοῦ, λαβόν-
τες ἐκ τῆς τιμῆς τοῦ χωρίου καὶ ψευσάμενοι, ἔπασαν παρὰ χρήμα παρὰ τοὺς
πόδας τῶν ἀποστόλων καὶ ἐξέψυξαν διὰ τὸ μικρὸν πρᾶγμα τοῦτο (Πράξ. ε'
1 - 10). Πάλιν ὁ Ἰάκωβος λέγει: «Ὅστις φυλάξῃ ὅλον τὸν νόμον, πταίσῃ
δὲ ἐν ἐνί, γέγονε πάντων ἐνοχος» (Ἰάκ. β' 10). Ἐνδυναμῶν δὲ ἡμᾶς ἐπι-
στρέψαι πρὸς αὐτὸν ὁ Θεὸς λέγει ἐν τῷ Ἰεζεκιήλ: «Ἡ δ' ἡμέρᾳ ἐπιστρέ-
ψῃ ὁ ἄνομος ἀπὸ τῆς ὁδοῦ αὐτοῦ τῆς ἀνομίας, καὶ ποιήσῃ κρίμα καὶ δικαιο-
σύνην, τῶν ἀνομιῶν αὐτοῦ οὐ μὴ μνησθῶ, ἀλλὰ ζῶν ζήσεται· ὅτι οὐ θέλω
τὸν θάνατον τοῦ ἁμαρτωλοῦ, ὥς τὸ ἐπιστρέψαι καὶ ζῆν αὐτόν, λέγει Κύριος»
(Ἰεζ. ιη' 21 - 23)· ἐπιστρέφοντες ἐπιστρέψατε, καὶ «διὰ τί ἀποθνήσκετε οἱ-
κος Ἰσραὴλ;» (αὐτόθι 31). Καὶ πάλιν Ἰερემίας λέγει: «Ἐπιστρέψατε πρὸς
με, οἶκος Ἰσραὴλ, καὶ ἴλεως ἔσομαι ὑμῖν, λέγει Κύριος Παντοκράτωρ» (Ἰε-
ρεμίας γ' 21 - 22). Καὶ πάλιν: «Μὴ δὲ πίπτων οὐκ ἀνίσταται; ἡ δὲ ἀποστρέ-
φων οὐκ ἀποστρέψει; διατί ἀπέστρεψεν ὁ λαὸς οὗτος ἀποτροπὴν ἀναιδῆ καὶ
ἐκκραταιώθησαν ἐν τῇ προαιρέσει αὐτῶν, καὶ οὐκ ἠβουλήθησαν ἐπιστρέψαι
πρὸς με λέγει Κύριος; ἐπιστρέψατε πρὸς με καὶ ἐπιστραφήσομαι πρὸς ὑ-
μᾶς» (αὐτ. η' 4 - 5). Καὶ πάλιν ὁ Κύριος Ἰησοῦς εἶπεν: «Ἐὰν ἀφήτε τοῖς
ἀνθρώποις τὰ παραπτώματα αὐτῶν, ἀφήσει καὶ ὑμῖν ὁ πατήρ ὑμῶν ὁ οὐρά-
νιος· ἐὰν δὲ μὴ ἀφήτε, οὐδὲ ὁ πατήρ ὑμῶν ἀφήσει ὑμῖν» (Ματθ. στ' 14, 15).
Πάλιν ὁ ἀπόστολος λέγει: «Ἐάν τις ἐν ὑμῖν προληφθῇ ἐν τινι παραπτώμα-
τι, ὑμεῖς οἱ πνευματικοὶ καταρτίζετε τὸν τοιοῦτον ἐν πνεύματι πραότητος»
(Γαλ. στ' 1). Πάλιν Ἰάκωβος λέγει: «Ἀδελφοί, ἐάν τις πλανηθῇ ἀπὸ τῆς
ὁδοῦ τῆς ἀληθείας, καὶ ἐπιστρέψῃ τις αὐτόν, γινωσκέτω ὅτι ὁ ἐπιστρέψας ἁ-
μαρτωλὸν ἐκ πλάνης ὁδοῦ αὐτοῦ, σώσει ψυχὴν ἐκ θανάτου καὶ καλύψει πλῆ-
θος ἁμαρτιῶν» (Ἰάκ. ε' 19 - 20).

Ἰδοὺ πᾶσαι αἱ μαρτυρίαι αὗται τῶν Γραφῶν ἐνδυναμοῦσιν ἡμᾶς, ἵνα ἐ-
ξερευνήσωμεν ἑαυτοὺς, μήπως ποιοῦντες τὸν κόπον, ἔχομεν κακίαν πρὸς τὸν
πλησίον, ἢ κατέχομεν ὀργὴν εἰς αὐτόν, μὴ συγχωροῦντες, καὶ ἀπολέσει ἡ-
μῶν τοὺς καμάτους, καὶ ὁ Κύριος ἡμῶν Ἰησοῦς Χριστὸς οὐ βοηθεῖ ἡμῖν ἐν
τῇ ᾠρᾷ, ὅταν θλιβώσιν ἡμᾶς οἱ ἐχθροὶ ἡμῶν. Αὐτὸς γὰρ ἐμέμψατό τινας
τοιούτους, λέγων: Δούλε πονηρῆ, πᾶσαν τὴν ὀφειλὴν ἐκαίνην ἀφήκά σοι, ἐ-
πεί παρεκάλεισάς με· οὐκ ἔδει καὶ σὲ ἐλεῆσαι τὸν σύνδουλόν σου; καὶ ὀργι-
σθεὶς παρέδωκεν αὐτὸν τοῖς βασανισταῖς, ἕως οὗ ἀποδῶ πᾶσαν τὴν ὀφειλὴν.
Ὅβτω, φησί, ποιήσει ὁ πατήρ ἡμῶν ὁ οὐράνιος, ἐὰν μὴ ἀφῇ ἕκαστος τῷ ἀ-
δελφῷ αὐτοῦ ἐξ ὅλης καρδίας ὑμῶν» (Ματθ. ιη' 32 - 35). Ἐξερευνήσον οὖν
σεαυτὸν ¹⁾, ἀδελφέ, καθ' ἡμέραν κατανοῶν τὴν καρδίαν σου, τί ἐστὶν ἐν αὐτῇ

ἐνώπιον τοῦ Θεοῦ ἢ μέμφεις ἀδελφοῦ ἢ μίσος ἢ ὀνειδισμὸς ἢ φθόνος ἢ ὑ-
περοψία, λέγων, ὅτι οὐ δύνασαι τούτῳ προσέχειν, παροξυντικὸς γάρ ἐστιν·
ἐὰν σπαρῇ ἰδὲ τοιοῦτος ἐν τῇ καρδίᾳ σου, μνημόνευε τοῦ λόγου τοῦ Κυρίου
Ἰησοῦ, εἰπόντος, ὅτι: «Ὅβτω ποιήσει ὑμῖν ὁ πατήρ ὑμῶν ὁ οὐράνιος, ἐὰν μὴ
ἀφῇ ἕκαστος τῷ ἀδελφῷ αὐτοῦ ἐξ ὅλης καρδίας» (ἐνθ' ἄνωτ.).

ΙΕ'. Ὅστις οὖν φοβεῖται ἀπελθεῖν εἰς τὴν γέενναν, πᾶσαν πονηρίαν
ἀπορρίψει ἀπὸ τῆς καρδίας αὐτοῦ, ἵνα μὴ ἡ ἀπόφασις αὐτῇ ἢ πονηρὰ ἔλθῃ
ἐπ' αὐτόν ¹⁾. Πρόσχεες οὖν τῇ καρδίᾳ σου, ἀδελφέ, καὶ γρηγόρει αὐτοῖς ²⁾,
πανοῦργοι εἰσὶν ἐν τῇ κακίᾳ αὐτῶν καὶ πείσθητι ἐν τῇ καρδίᾳ σου ἐπὶ τῷ
λόγῳ τούτῳ, ὅτι ἀδύνατον ἀνθρώπῳ ποιῆσαι καλὰ, ποιοῦντι κακὰ. Δυνατὸν
δὲ τῷ ἀνθρώπῳ πονηρὰ ἐξ ἀφορμῆς ³⁾ τοῦ ἀγαθοῦ ποιῆσαι. Διὰ τοῦτο ἐδίδα-
ξεν ἡμᾶς ὁ Σωτὴρ ἡμῶν γρηγορεῖν ἐπ' αὐτοὺς, λέγων, ὅτι: «Στενὴ ἐστὶν ἡ
πύλη καὶ τεθλιμμένη ἡ ὁδὸς ἡ ἀπάγουσα εἰς τὴν ζωὴν καὶ ὀλίγοι εἰσὶν οἱ
εὐρίσκοντες αὐτήν, πλατεῖα δὲ καὶ εὐρύχωρος ἡ ἀπάγουσα εἰς τὴν ἀπώλειαν
καὶ πολλοὶ εἰσὶν οἱ πορευόμενοι δι' αὐτῆς· φυλάξατε γὰρ ἑαυτοὺς, φησὶν, ἀπὸ
τῶν ψευδοπροφητῶν, οἵτινες ἔρχονται πρὸς ὑμᾶς ἐν ἐνδύματι προβάτων, ἔσω-
θεν δὲ εἰσὶ λύκοι ἀρπαγες· ἀπὸ τῶν καρπῶν αὐτῶν ἐπιγνώσεσθε αὐτούς»
(Ματθ. ζ' 13 - 16). Ποῖοι εἰσὶν οἱ καρποὶ αὐτῶν, εἰ μὴ πᾶσα ἡ παράφροσις,
ἐν ἣ ἐπίκεινται ἡμῖν, θέλοντες τὴν καρδίαν ἡμῶν πείσαι ἐν αὐτῇ; Ἀλλὰ
τοὺς ἀγαπῶντας τὸν Θεόν ⁴⁾ ἐξ ὅλης καρδίας, οἱ ψευδοπροφῆται πείσαι οὐ
δύνανται ἐν τινι τῶν ἑαυτῶν, κατὰ τὸν λόγον τοῦ Ἀποστόλου: «Τίς ἡμᾶς χω-
ρίσει ἀπὸ τῆς ἀγάπης τοῦ Χριστοῦ; Θλίψις ἢ στενοχωρία ἢ διωγμὸς ἢ λιμὸς
ἢ γυμνότης ἢ κίνδυνος ἢ μάχαιρα; πέπεισμαι γάρ, ὅτι οὔτε θάνατος οὔτε
ζωὴ οὔτε ἄγγελοι οὔτε ἀρχαὶ οὔτε ἐνεστώτα οὔτε μέλλοντα οὔτε κτίσις ἐτέρα
δυνήσεται ἡμᾶς χωρίσαι ἀπὸ τῆς ἀγάπης τοῦ Χριστοῦ» (Ρώμ. η' 35, 39).

Εἶδες, ἀδελφέ μου, τοὺς ἀγαπήσαντας τὸν Θεόν ἐξ ὅλης καρδίας, ὅτι
οὐδὲν τοῦ κόσμου δύναται χωρίσαι αὐτοὺς ἀπὸ τῆς ἀγάπης αὐτοῦ; Πρόσχεες
οὖν σεαυτῷ, μήπως τι τῆς ἀπωλείας ἀποστήσει σε τῆς ἀγάπης τοῦ Θεοῦ, ἢ
χρυσὸς ἢ ἀργυρὸς ἢ οἰκήματα ἢ ἡδονὴ ἢ μίσος ἢ ὀνειδισμὸς ἢ πληξὶς σέ
τις ἐν λόγῳ ἢ πᾶς ἰδὲ τοῦ δράκοντος τοῦ ἐμψυῶντος ἐν τῇ καρδίᾳ ἡμῶν.
Μὴ ταραχθῇς οὖν· ἀλλὰ μᾶλλον σπουδάσωμεν ἀτενίσαι εἰς τὸν χαλκοῦν ὀ-
φιν, ὃν ἐποίησε Μωϋσής, κατὰ τὸν λόγον τοῦ Κυρίου· ἔθηκε γὰρ αὐτὸν ἐπὶ
τοῦ ξύλου ἐπὶ κορυφῇ τοῦ ὄρους, ἵνα, πᾶς ὁ θακνόμενος ὑπὸ τοῦ ὄφεως, πά-
ραυτα ἀτενίζῃ εἰς αὐτὸ καὶ ἰᾶται (Ἀριθ. κα' 8 - 9).

Ὁ Κύριος ἡμῶν Ἰησοῦς Χριστὸς ὁμοιωθῇ τῷ ὄφει τῷ χαλκῷ· ἐπειδὴ
ἐχθρὸς ἐστὶν, ἀκούσας Ἀδὰμ ἐχθρὸς γέγονε τοῦ Θεοῦ· ὁ δὲ Κύριος ἡμῶν Ἰη-
σοῦς Χριστὸς ἄνθρωπος τέλειος γέγονε κατὰ πάντα χωρὶς ἁμαρτίας (Ἐβρ. δ'
15), καθ' ὁμοιότητα τοῦ Ἀδὰμ δι' ἡμᾶς ὄφεις δὲ χαλκοῦς, ὅτι ὁμοίός ἐστι

1) Φιλοκαλία τόμ. α', σελ. 20, κεφ. κ'.

1) «ἵνα μὴ ἡ ἀπόφασις αὐτῇ ἢ πονηρὰ ἔλθῃ ἐπ' αὐτόν... ἐλλείπει ἐν τῇ λατίν.

2) Τοῖς ἐχθροῖς.

3) Χείρ. Ἐξαμορφῆς.

4) Εὐεργετ. διδλ. α' ὑπόθ. κδ' σελ. 80.

τοῦ γενομένου ἐχθροῦ τοῦ Θεοῦ· λογισμὸν δὲ πονηρὸν οὐκ ἔχει, οὐδὲ ἰόν, οὐτε κακίαν, οὔτε κάμπτεται, οὔτε φυσᾷ, οὔτε πνοὴν ἐχθροῦ ἔχει. Τὸν τύπον τοῦτον ἐποίησεν ὁ Κύριος ἡμῶν Ἰησοῦς, ἕως οὗ σθέσῃ τὸν ἰόν, ὃν ἔφαγεν ὁ Ἀδὰμ ἐκ τοῦ στόματος τοῦ δράκοντος καὶ ἐπιστραφῇ ἡ φύσις, ἡ γενομένη παράφους εἰς τὴν κατὰ φύσιν· λέγει γὰρ τῷ Μωϋσεῖ: «Τί ἐστι τὸ ἐν τῇ χειρὶ σου; καὶ εἶπε, ῥάβδος· καὶ εἶπεν αὐτῷ· ρίψον αὐτήν εἰς τὴν γῆν, καὶ ἔρριψε καὶ γέγονεν ὄφιν· καὶ ἔφυγε Μωϋσῆς ἀπὸ προσώπου αὐτοῦ. Καὶ λέγει αὐτῷ ὁ Θεός, ἔκτεινον τὴν χειρὰ σου καὶ ἄφαι. τῆς κέρκου αὐτοῦ. Καὶ ἤφατο καὶ γέγονε ῥάβδος ἐν τῇ χειρὶ αὐτοῦ» (Ἔξοδ. δ' 2 - 4). Καὶ λέγει αὐτῷ ὁ Θεός: «Δάδε τὴν ῥάβδον τὴν στραφείσαν εἰς ὄφιν, καὶ πατάξεις τὸν ποταμὸν Αἰγύπτου, ἐνώπιον Φαραώ, καὶ μεταστραφήσεται εἰς αἷμα τὸ ὕδωρ αὐτοῦ» (αὐτόθ. ζ' 19)· καὶ πάλιν: «Δάδε τὴν ῥάβδον, τὴν μεταστραφείσαν εἰς ὄφιν, καὶ πατάξεις τὴν Ἐρυθρὰν θάλασσαν ἐν αὐτῇ καὶ ξηρανθήσεται»· καὶ πάλιν: «Δάδε τὴν ῥάβδον σου, ἣν ἔχεις ἐν τῇ χειρὶ σου, ἐν ἣ ἐπάταξας τὴν θάλασσαν, καὶ ἔρεῖς πρὸς τὴν πέτραν καὶ δώσει τὸ ὕδωρ αὐτῆς» (Ἀριθ. κ' 8).

ΙΣΤ'. Βλέπεις, ὅτι ὁ κατ' ἔχνος θαίνων τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ μετὰ τὸ γενέσθαι αὐτὸν ἐχθρὸν καὶ ὄφιν, μεταστραφήσεται εἰς ῥάβδον καὶ οὐδεὶς τῶν ἐχθρῶν ἀνθίσταται αὐτῷ; Τὸ μυστήριον τοῦτο μέγα ἐστίν, ὅτι ἐὰν ὁ δράκων σπείρῃ τὸν ἰόν αὐτοῦ εἰς ἡμᾶς, σπουδάζομεν ἀνένισαι εἰς τὸν ἀνελθόντα εἰς τὸν σταυρόν, ὅτι ταῦτα πάντα ἐποίησαν αὐτῷ δι' ἡμᾶς καὶ ὑπέμεινεν ἀλλοιωθεὶς, μὴδὲ λυπηθεὶς ἐπὶ τοῖς κακώσαντας αὐτόν, μὴδὲ ἀποκριθεὶς λόγον σκληρόν, ἀλλὰ ἀκίνητος διέμεινεν, ὡς ὁ χαλκοῦς ὄφιν. Ἐὰν οὖν πρόσχωμεν αὐτῷ καὶ κατιχνεύσωμεν αὐτῷ, ὕγιεις γινόμεθα ἐκ τῶν δηγμάτων τῶν κρυπτῶν ὄφρων. Ἡ δύναμις αὐτοῦ ἐστὶ καὶ ἡ βοήθεια τοῦ εἰπόντος, ὅτι: «Καθάπερ Μωϋσῆς ὕψωσε τὸν ὄφιν ἐν τῇ ἐρήμῳ, οὕτως ὕψωθήσεται δεῖ τὸν υἱὸν τοῦ ἀνθρώπου, ἵνα πᾶς ὁ πιστεύων εἰς αὐτόν μὴ ἀπόλλυται, ἀλλ' ἔχει ζωὴν αἰώνιον» (Ἰωάν. γ' 14). Τοῦτο ἐστὶ τὸ ἰχνεύειν αὐτόν, ἵνα ὕγιεις αὐτῷ γινόμεθα· πῶς οὖν ὕγιεις γινόμεθα; Ἐὰν πιστεύωμεν, ὅτι δυνατὸς ἐστί. Πρὸς γὰρ τοὺς δηχθέντας ἐν τῇ ἐρήμῳ, οὐκ αὐτὸς ὁ χαλκοῦς ὄφιν ἤρχετο θεραπεύων αὐτούς, ἀλλ' ὁ δηχθεὶς ὑπὸ τοῦ ὄφρων διὰ πίστεως ἠτένιζεν εἰς αὐτόν καὶ ὕγιης ἐγένετο· ἐπεὶ πολλοὶ ἦσαν οἱ ἀποθανόντες ὑπὸ τῶν ὄφρων, οἱ μὴ πιστεύσαντες εἰς τὸν λόγον τοῦ Θεοῦ, καθὼς εἶπεν ὁ Ἀπόστολος: «Καὶ μὴ ἐκπειράσωμεν, καθὼς ἐκαῖνοι ἐπείρασαν καὶ ἀπώλοντο ὑπὸ τῶν ὄφρων» (Α' Κορινθ. ι' 9). Οἶδας, ἀδελφέ, ἕως σήμερον¹⁾ εἰσὶν οἱ ὄφεις ἐν τῇ ψυχῇ τῇ θαλούσῃ πειρᾶσαι τὸν Ἰησοῦν, εἰ μὴ τὸ ἐρωτᾶν ἡμᾶς τὰς ἐντολὰς αὐτοῦ καὶ μὴ ἐργάζεσθαι αὐτάς, καθὼς γέγραπται· «λέγει αὐτῷ εἰς ἐκ τῶν νομικῶν, πειράζων αὐτόν καὶ λέγων· διδάσκαλε, ποῖα ἐντολὴ

1) Ἀνώμαλος ἡ φράσις. Ἰσως γραπτέον: Τ ἰ ν ε ς ἕ ω ς σ ἡ μ ε ρ ο ν κλπ. ἐν τῷ λατιν. Cernis, frater, hoc item tempore serpentes in eorum coridibus inesse, qui tentare volunt Dominum Jesum; quinam sunt isti; Illi nimirum qui mandata ejus requirunt, cum ea nolint observare.

μεγάλη καὶ πρώτη ἐστὶν ἐν τῷ νόμῳ; ὁ δὲ Ἰησοῦς εἶπεν αὐτῷ· ἀγαπήσεις Κύριον τὸν Θεόν σου ἐν ὅλῃ τῇ καρδίᾳ σου καὶ ἐν ὅλῃ τῇ ψυχῇ σου, καὶ τὸν πλησίον σου ὡς σεαυτόν. Ἐν ταύταις ταῖς δυσὶν ἐντολαῖς ὅλος ὁ νόμος καὶ οἱ προφῆται κρέμανται» (Ματθ. κβ' 36 - 40). Βλέπεις, ὅτι οἱ ἐρωτῶντες καὶ μὴ ποιῶντες, πειρασταὶ καλοῦνται, ὅτι οὐ θέλουσι πιστεῦσαι τῷ ὄφει τῷ χαλκῷ, τῷ δυναμένῳ σώσαι αὐτοὺς ἐκ τοῦ ἰοῦ τοῦ κρυπτοῦ ὄφρων;

ΙΖ'. Κάτεχε¹⁾ οὖν τὴν καρδίαν σου καὶ μὴ ἀκηδίασης λέγων, ὅτι πῶς δύναμαι αὐτοῦ φυλάξαι τὰς ἀρετάς, ἀμαρτωλὸς ἄνθρωπος ὢν; Ὅταν γὰρ καταλείψῃ ἄνθρωπος τὰς ἀμαρτίας αὐτοῦ καὶ ἐπιστρέψῃ ἐπὶ τὸν Θεόν, ἢ μετανοῖα αὐτοῦ ἀναγεννᾷ αὐτόν²⁾, καθὼς λέγει ὁ Ἀπόστολος, ὅτι: «Καθὼς ἐφορέσαμεν τὴν εἰκόνα τοῦ χοῦκοῦ, φορέσομεν καὶ τὴν εἰκόνα τοῦ ἐπουρανοῦ» (Α' Κορινθ. ιε' 49). Βλέπεις ὅτι ἔδωκε τῷ ἀνθρώπῳ³⁾ ἀλλαγῆναι ἀπὸ⁴⁾ τῆς μετανοίας καὶ ὅλον καινὸν γενέσθαι δι' αὐτῆς; ἀλλ' ὅσον τὸ δρέφος εἰς τοὺς κόλπους τῆς μητρὸς αὐτοῦ ἐστὶ, πᾶσαν ὥραν φυλάττει αὐτὸ ἀπὸ παντὸς πονηροῦ. Ὅταν δὲ κλαύσῃ, παρέχει αὐτῷ τὸν μασθὸν αὐτῆς. Μικρὸν μικρὸν κολαφίζει αὐτό, κατὰ τὴν δύναμιν αὐτοῦ, ἐκφοβοῦσα αὐτὸ δέξασθαι τὸ γάλα αὐτῆς μετὰ φόβου, καὶ μὴ ἔχειν τὴν καρδίαν αὐθάδη. Καὶ ἐὰν κλαύσῃ, σπλαγχνίζεται εἰς αὐτὸ ὅτι ἐκ τὰ ἔντερα αὐτῆς ἐστὶν⁵⁾, παρακαλεῖ αὐτό⁶⁾, θάλπει αὐτό, ἕως οὗ δέξηται τὸν μασθὸν αὐτῆς. Ἐὰν ἐπιδειχθῇ τῷ δρέφει χρυσός, ἢ ἄργυρος, ἢ μαργαρίται, ἢ πᾶν σκεῦος τοῦ κόσμου, προσέχει μὲν αὐτοῖς, ἀλλ' εἰς τοὺς κόλπους τῆς μητρὸς ὑπάρχον, πάντα παραβλέπει, ἵνα μεταλάβῃ τοῦ μασθοῦ αὐτῆς. Οὐ μάχεται αὐτῷ ὁ πατήρ, διατὶ οὐκ ἐργάζεται, ἢ διατὶ οὐκ ἀπέρχεται εἰς τὸν πόλεμον πρὸς τοὺς ἐχθροὺς αὐτοῦ, ἐπειδὴ μικρὸς ἐστὶ καὶ οὐ δύναται, τοὺς πόδας μὲν ἔχει, ἀλλ' οὐ δύναται στήναι εἰς αὐτούς, χεῖρας ἔχει, ἀλλ' οὐ δύναται κατασχεῖν πανοπλίαν. Ἀλλὰ μικρὸν μικρὸν μακροθυμεῖ ἢ μήτηρ αὐτοῦ ἐπ' αὐτῷ, ἕως οὗ αὐξήσῃ. Ἐπειδὴ δὲ αὐξήσῃ μικρὸν καὶ θελήσῃ παλαῖσαι μετὰ ἄλλου, κἀκεῖνος ρίψῃ αὐτὸ χαμαί, οὐκ ὀργίζεται αὐτῷ ὁ πατήρ αὐτοῦ, γινώσκων, ὅτι παιδίον ἐστίν. Ἐπὶ πᾶν δὲ γένηται ἀνὴρ, ἐκφαίνεται αὐτῷ ἡ σπουδὴ, εἰ ἐχθρεύει τοῖς ἐχθροῖς τοῦ πατρὸς αὐτοῦ, καὶ τότε πιστεύει αὐτῷ τὰ ἑαυτοῦ, ὅτι υἱὸς αὐτοῦ ἐστίν. Εἰ δὲ μετὰ πάντας τοὺς κόπους, οὐς οἱ γονεῖς ἐκοπίασαν μετ' αὐτοῦ, προκόψας, γένηται λοιμός⁷⁾ καὶ μισήσῃ τοὺς γονεῖς καὶ μὴ ὑπακούσῃ τῇ εὐγενεῖα αὐτῶν, καὶ φιλιᾷσῃ μετὰ τῶν ἐχθρῶν αὐτοῦ, ἀφαιροῦσι τὴν εὐσπλαγχνίαν αὐτῶν ἀπ' αὐτοῦ καὶ ἐκβάλλουσιν αὐτόν ἐκ τοῦ οἴκου αὐτῶν μὴ δοῦναι

1) Εὐεργ. 6:61. α', ὑπόθεσ. α', σελ. 8.

2) Ἐπονται τὰ ἑξῆς ἐν τῷ Εὐεργετηνῷ: «Καὶ ὡς νήπιον, γάλα παρέχει αὐτῷ ἐκ τῶν ἁγίων αὐτῆς μασθῶν, καὶ ἀνατρέφει αὐτόν οἷα μήτηρ φιλόστοργος, ἐφ' ὅσον τὸ δρέφος» κ.τ.λ.

3) Ἦτοι ἐξουσίαν.

4) Ἀπὸ = ἐκ, διὰ.

5) Σημείωσον τὴν αἰτιτυπικὴν μετὰ τῆς ἐκ, κατὰ τὸν ἐσχατῶς παρεφθαρμένον ἑλληνικόν λόγον.

6) Φιλεῖ αὐτό· ἐν τῷ Εὐεργετηνῷ, ἐνθ' ἀνωτ.

7) Ἐν τῷ λατιν. Fames aut pestis aut bellum.

αὐτῷ κληρονομίαν.

ΙΗ' Καὶ ἡμεῖς οὖν, ἀδελφοί, φροντίσωμεν ἑαυτῶν μείναι ἐν τῇ σκέπῃ τῆς μετανοίας, καὶ γάλα δεξώμεθα ἐκ τῶν ἁγίων αὐτῆς μαθητῶν, ἵνα αὐτὴ ἡμᾶς θρέψῃ. Πάντα οὖν παρίδωμεν τὰ βλεπόμενα, ἕως γλυκανθῇ ἐν τῷ στόματι ἡμῶν τὸ γάλα αὐτῆς. Βασιτάσωμεν τὸν ζυγὸν αὐτῆς παιδεύουσης, ἵνα φροντίσῃ ἡμῶν, καὶ ἐὰν πολεμῶμεν μετὰ τῶν ἐχθρῶν ἡμῶν καὶ κατενέγκωσιν ἡμᾶς ὡς μικροὺς, κλαύσωμεν ἐνώπιον αὐτῆς, ἵνα παρακαλέσῃ τὸν πατέρα ἡμῶν ἐκδικῆσαι ἡμᾶς ἀπὸ τῶν ἀδικησάντων ἡμᾶς. Ἐκκόψωμεν πᾶν θέλημα τῆς καρδίας ἡμῶν, καὶ ἀγαπήσωμεν τὸ ξενιτεύειν, ἵνα σώσῃ ἡμᾶς, ὡς τὸν Ἀβραάμ. Ὑποταγώμεν ὑπὸ τὰς χεῖρας αὐτῆς, ὡς ὁ Ἰακώβ, ἵνα δεξώμεθα τὴν εὐλογίαν παρὰ τοῦ πατρὸς ἡμῶν, ὡς ὁ Μωϋσῆς ἐμίσησε καὶ ἐφυλάχθη ὑπὸ τὴν σκέπην αὐτῆς, καὶ ἀνέστη πρὸς τοὺς θελόντας αὐτὴν ἀποκτείναι, ὡς ἐλευθέρους πάσης ἡδονῆς. Μὴ καταφρονήσωμεν αὐτῆς, ἵνα μὴ μισήσῃ ἡμᾶς, ὡς τὸν Ἡσαΐ. Φυλάξωμεν τὴν ἀγγελίαν αὐτῆς, ἵνα ὑψώσῃ ἡμᾶς ἐν τῇ γῇ τῶν ἐχθρῶν ἡμῶν. Σχῶμεν αὐτὴν σκέπην καλήν, ὡς ὁ Ἰησοῦς, υἱὸς Ναυῆ παιδίον ἦν, φοβῶν, μὴ ἐξερχόμενον ἐκ τῆς σκηνῆς. Μὴ ἐάσωμεν τόπον τῇ ἀκηδίᾳ ἐν τῇ καρδίᾳ ἡμῶν, ἵνα μὴ ἀποκληρονόμους ἡμᾶς ποιήσῃ τῆς γῆς τῆς ἐπαγγελίας. Ἀγαπήσωμεν τὸ ἐν πᾶσι ταπεινὸν καὶ σπουδάσωμεν, ἵνα εἰσελθώμεν εἰς τὴν γῆν, τὴν ρέουσάν μελι καὶ γάλα, ὡς ὁ Βαλέκ. Μηδὲν τῆς ἀπωλείας ἐπιθυμήσωμεν, ἵνα μὴ ἐξολοθρευθῶμεν, ὡς ὁ Ἀχαρ. Ἀγαπήσωμεν τὴν συνειδήσιν αὐτῆς, τὴν κατανύγουσαν ἡμᾶς πᾶσαν ὥραν, ἵνα σώσῃ ἡμᾶς ἐν τῇ ὥρᾳ τοῦ πειρασμοῦ, ὡς τὴν Ραάβ.

Μὴ ἀγαπήσωμεν τὴν γαστριμαργίαν, ἵνα μὴ ἐξολοθρευθῇ ἡμᾶς ὡς τοὺς υἱοὺς Ἠλῆι. Τηρήσωμεν ἑαυτοὺς ἀπὸ πάσης ἀδικίας, ὡς ὁ Σαμουὴλ. Μὴ καταγνωσθῇς ὑπὸ τῆς συνειδήσεως, ποιήσας τὸ πονηρὸν τῷ πλησίον¹⁾. Μὴ ἀγαπήσωμεν τὸ ζῆλος τὸ πονηρὸν εἰς τοὺς ἐτέρους, ἵνα μὴ ἀπορρίψῃ ἡμᾶς, ὡς τὸν Σαούλ²⁾. Ἀγαπήσωμεν τὸ μὴ ἀνταποδοῦναι πονηρὸν τῷ πλησίον, ἵνα φυλάξῃ ἡμᾶς ἀπὸ τοῦ πονηροῦ, ὡς τὸν Δαβὶδ. Μὴ ἀγαπήσωμεν τὸ μεγαλαυχεῖν καὶ τὴν κενοδοξίαν, ἵνα μὴ ἀπορρίψῃ ἡμᾶς ἀπὸ προσώπου τοῦ πατρὸς ἡμῶν, ὡς τὸν Ἀβσαλὼμ. Ἀγαπήσωμεν τὴν ταπεινοφροσύνην καὶ τὴν σεμνότητα, ἵνα σκῇ ἡμᾶς ἐκδίκους κατὰ τῶν ἐχθρῶν τοῦ πατρὸς ἡμῶν, ὡς τὸν Σολομὼντα. Ἀγαπήσωμεν τὴν ὑποταγὴν ἐν ᾧ πᾶσιν, ὑποπιάζοντες τὰ μέλη ἡμῶν ἀπὸ παντὸς πράγματος νεκροῦ, ἵνα λάβωμεν καρδίαν ἀνδρείαν ἐπὶ τοὺς ἐχθροὺς ἡμῶν, ὡς ὁ Ἠλίας ὁ θεοβίτης. Μὴ γινώμεθα φιλήδονοι καὶ ἐπιθυμηταί, ἵνα μὴ ἐξολοθρευθῇ ἡμᾶς, ὡς τὸν Ἀχαάβ. Ἀγωνισώμεθα, ἕως θανάτου, πρὸς τὸ μὴ ἀπολέσαι ἡμᾶς, τὴν ἁγίαν αὐτῆς κληρονομίαν, ὡς ὁ Ναβουθαὶ ὁ Ἰσραηλῆτης. Ὑπήκοοι γενώμεθα τῶν κατὰ Θεὸν πατέρων ἡμῶν

1) Ὡς διορθωτέον τὸ χωρίον οὕτω: «Τηρήσωμεν ἑαυτοὺς ἀπὸ πάσης ἀδικίας, ὡς Σαμουὴλ, μὴ καταγνωσθῆς ὑπὸ τῆς συνειδήσεως, ὡς ποιήσας τὸ πονηρὸν τῷ πλησίον», ὡς καὶ ἐν τῷ Λατίν. *Servemus nos integros ab omni iniquitate, sicuti Samuel, qui nullo conscientiae stimulo pungebatur, quod mali quidpiam fecisset proximo suo.*

2) Ἡ τελευταία περίοδος ἐλλείπει ἐν τῷ λατίν.

ἐν πᾶσιν, ἐκκόπτοντες πᾶν θέλημα ἡμῶν, ἕως οὗ ὑποταγώμεν αὐτῆς¹⁾, ἵνα μείνῃ ἡ εὐλογία αὐτῶν μεθ' ἡμῶν, ὡς εἰς τὸν Ἐλισσαῖον. Μὴ γενώμεθα φιλάργυροι καὶ ψευδεῖς ἀνθρωπάρεσκοι, ἵνα μὴ καταράσῃται ἡμᾶς, ὡς τὸν Γιεζὶ. Ἀγαπήσωμεν τοὺς πιστοὺς ἐν ᾧ πᾶσιν ὑπὲρ ἑαυτοῦς, ἵνα εὐλογῇ ἡμᾶς, ὡς τὴν Σουμανίτιν. Μὴ γενώμεθα φιλοπαθεῖς²⁾ αἰσχροῦν, ἵνα μὴ ἐξολοθρευθῇ ἡμᾶς ἀπὸ προσώπου αὐτῆς, ὡς τὸν Ἀχιά καὶ Σεδεκίαν, τοὺς τήγα-νισθέντας ὑπὸ τοῦ βασιλέως Βαβυλῶνος. Μισήσωμεν τὴν ἁμαρτίαν διὰ τὴν ψυχὴν ἡμῶν, ἕως θανάτου, ἵνα βοηθήσῃ ἡμῖν ἐν τῇ ἡμέρᾳ τῆς ἀνάγκης, ὡς τῇ Σωσάννῃ. Μὴ ἐπιθυμήσωμεν διάφορα ἐδέσματα, ἵνα μὴ καταλείψῃ ἡμᾶς, ὡς τοὺς μεταλαβόντας ἐκ τῆς τραπέζης τοῦ Ναβουχοδονόσορος. Ἀγαπήσωμεν τὴν κακοπάθειαν ἐν πᾶσιν, ἵνα χαρῇ ἐν ἡμῖν, ὡς ἐν τοῖς περὶ τὸν Ἀζαρίαν. Μὴ γενώμεθα πανουργοί, ὡς οἱ Βαβυλώνιοι, γογγύζοντες κατὰ τῶν πιστῶν. Ἀποπληρώσωμεν τὰς διακονίας ἡμῶν, ὡς ὁ Δανιήλ, μὴ ὑπακούοντες τῇ ὀκνηρίᾳ τοῦ σώματος, ὅτι ἡβουλήθη ἀποθανεῖν, ἢ ἀφελεῖν τὰς λειτούργιας, ἃς ἐπετέλει καθ' ἑκάστην ἡμέραν. Ὁ γὰρ Θεὸς ἰσχυρὸς ἐστίν, ὁ σώζων τοὺς ἀγαπῶντας αὐτὸν ἀπὸ τῶν πειρασμῶν, τοὺς δὲ πονηροὺς ἐξολοθρεύων, τοῦ γὰρ δικαίου ἡ πίστις ἡ πρὸς τὸν Θεὸν ἐποίησε τὰ θηρία, ὡς ἀρνία προβάτων. Εὐλογητὸς ὁ Θεὸς τῆς μετανοίας, καὶ εὐλογημένος παρ' αὐτῷ ὁ ἀγαπήσας αὐτὴν καὶ ὑποθεῖς τὸν αὐχένα ὑπὸ τὸν ζυγὸν τοῦ θελήματος αὐτῆς, ἕως ἀναγεννηθῇ ἄνωθεν ἐν τῷ θελήματι τοῦ Θεοῦ.

ΙΘ'. Χρηζέει οὖν, ἀδελφέ μου, ὁ ἀνθρώπος μεγάλην διάκρισιν, καὶ ἐκκοπήν παντὸς θελήματος σαρκικοῦ, καὶ νήφειν ἐν πάσαις ταῖς ὁδοῖς αὐτοῦ μετὰ προσοχῆς, πρὸς τὸ μὴ πλανηθῆναι καὶ ἐμπεσεῖν εἰς τὰς χεῖρας τῶν ἐχθρῶν αὐτῆς³⁾. ἡ γὰρ ἀφορμὴ τοῦ δικαιώματος σφάζει αὐτήν· τὸ κρίναι τοὺς ἁμαρτωλοὺς δίδωκε αὐτήν· τὸ ἐξουθενῶσαι τοὺς ἀμελεῖς, κωλύει αὐτήν. Γέγραπται ἐν ταῖς Παροιμίαις περὶ αὐτῆς, ὅτι: «Πᾶσαι αἱ τρίβοι αὐτῆς εὐθεῖαι, οἷτα δὲ ὀκνηρὰ οὐκ ἔφαγεν, δισσὰς στολὰς καὶ χλαίνας ἐποίησε τῷ ἀνδρὶ αὐτῆς, ἐγένετο ὡς ναὺς ἐμπορευομένη μακρόθεν, αὕτη συνάγει τὸν πλοῦτον» (λα' 27, 22, 14). Κατανοήσωμεν αὐτὴν ἐκ τοῦ λόγου τούτου, ὅτι αὐτὸς ὁ ἔμπορος, ὁ ἐμβάλλόμενος εἰς τὸ πλοῖον ἐκεῖνο, οὐχὶ μόνον ἐν εἶδος ἐμβάλλεται, ἀλλὰ πάντα, δι' ὧν οἶδε κερδαίνειν ἐξ αὐτῶν. Καὶ ἐὰν ἴδῃ τινὰ ζημιούμενον, οὐ ζηλοῖ αὐτόν, ἀλλὰ ζηλοῖ τοὺς πλουτήσαντας καὶ μέινοντας ἐν τῷ οἴκῳ αὐτῶν. Πᾶν πρᾶγμα ἐπιζήμιον μισεῖ, πᾶν δὲ ἐπικερδὲς δανείζεται, ἕως ἀγοράσῃ ἴδιον. Ἡ αἰχμαλωσία αὐτοῦ αὕτη ἐστίν, ἐν οἷφ πρᾶγματι ἐκέρδανεν, ἵνα ἄλιν φροντίσῃ ἀγοράσαι ἐξ αὐτοῦ, καὶ ἐρωτᾷ τοὺς μὴ φθο-νοῦντας αὐτῷ καὶ πλουτήσαντας ἐν τῷ οἴκῳ αὐτῶν, πῶς τοῦτο πωλήσω, πόσον αὐτὸ ἀγοράσω⁴⁾. Τοιαύτη ἐστὶν ἡ ψυχὴ ἡ θέλουσα ἀπαντῆσαι τῷ Θεῷ ἀπροσκόπτως. Οὐκ ἀρκεῖ αὐτῇ ἐν πρᾶγμα, ἀλλὰ πᾶν πρᾶγμα ἐπικερ-

1) Αὐτοῖς.

2) «Μὴ γενώμεθα» κλ. μέχρι τέλους τῆς περιόδου ἐλλείπει ἐν τῷ λατίν.

3) Ἦτοι, τῆς μετανοίας.

4) Τὰ ἀνωτέρω ἐκτίθενται λεπτομερέστερον ἢ ἐν τῷ Ἑλληνικῷ.

δὲς φροντίζει· ἐὰν δὲ μάθῃ ἐν πράγμα ἐπιζημιον, φεύγει ἀπ' αὐτοῦ, ἵνα μὴ ζημιωθῇ.

Νῦν οὖν, ἀδελφέ μου, ὠνόμασας ἐκυτὸν πραγματευτὴν τοῦ Ἰησοῦ γενέσθαι· φρόντισον· ἡ γὰρ πραγματεία τοῦ βασιλέως ἐκείνου μακρὰν ἐστὶν ἀπὸ παντὸς πράγματος ἐπιζημιού· καὶ ταῦτά ἐστι· τὰ ἐπιζημία αὐτοῦ, ἡ δόξα τῶν ἀνθρώπων, ἡ ὑπερηφανία, τὸ δικαιῶσαι ἐκυτόν, ἡ ὑπεροψία, τὸ λαλῆσαι εἰς τὸ παροξύναι, τὸ ἀγαπήσαι τὸν πλεονασμόν, τὸ καυχᾶσθαι, τὸ ἀγαπᾶν τὸν παρὶσπασμόν· ταῦτα πάντα ἐπιζημία ἐστὶ τῶν πραγματευτῶν τοῦ Ἰησοῦ, καὶ ἀδύνατον αὐτοὺς εὐχαριστῆσαι αὐτῷ, ταῦτα ἔχοντας ἐν τῇ θήκῃ αὐτῶν. Ἐξερευνήσον οὖν ἐκυτόν, ἀδελφέ, τί σοι ὑπάρχει, κατανοήσαι ὁ νοῦς σου ποῖα αὐτῶν καρποφορεῖ τῷ Θεῷ, ἢ ποῖα αὐτῶν πείθεται τῇ ἀμαρτίᾳ· εἰ οἱ ὀφθαλμοί σου συναρπάζονται ἐν ἡδονῇ, ἢ ἡ γλῶσσά ἐστὶν ἡττωμένη ἐν προπατεῖᾳ ἢ ὁρᾷ τὴν καρδίαν σου γλυκαινομένην μετὰ τῆς ἀνθρωπίνης τιμῆς, ἢ χαίρει τὰ ὧτά σου μετὰ καταλαλιάς. Ταῦτα γὰρ πάντα ἐπιζημία ἐστὶ τοῦ νοῦς· γέγραπται γὰρ ἐν τῷ Λευϊτικῷ: «Οὕτως εἶπε τῷ Ἀαρὼν, μὴ ἀνεγέγκης ἐπὶ τὸ θυσιαστήριόν μου ἐκ τῶν ἀκαθάρτων κτηνῶν ἔχον μῶμον, ἵνα μὴ ἀποθάνῃς» (Λευϊτ. κβ' 18, 20). Ὁ οὖν Ἀαρὼν ὑπόδειγμά ἐστι τοῦ νοῦς. Ἐπειδὴ δὲ ἡ ἔχθρα τὴν κακίαν αὐτῆς μίσγει μετὰ ἀφορμῆς δικαιώματος, διὰ τοῦτο παρήγγειλε πρότερον ἐξερευνῆσαι πρὸ τοῦ ἀνεγκεῖν, ἵνα μὴ ἀποθάνῃ. Τὸ δὲ ἀποθανεῖν τὸ συγκαταλεθεῖν ἐστὶν ἐκ τῆς θεωρίας καὶ πεισθῆναι μετὰ τῶν θελόντων μιᾶναι τὰς αἰσθήσεις αὐτοῦ.

Κ'. Οὗτοι εἰσιν οἱ λόγοι¹⁾ τῶν ἀγαπησάντων τὸν Ἰησοῦν καὶ ἡλιπικότων ἐπ' αὐτὸν καὶ γέγονεν αὐτῶν ἡ ψυχὴ νόμφη κεκοσμημένη ἐν πάσῃ ἀρετῇ, ἔχουσα τὸ ἅγιον αὐτῆς ἐσόπτρον, κατὰ τὸν λόγον τοῦ Ἀποστόλου, ὅτι: «Ἡμεῖς δὲ πάντες ἀνακεκαλυμμένοι προσώπῳ τὴν δόξαν τοῦ Θεοῦ, κατοπτριζόμενοι τὴν αὐτὴν εἰκόνα μεταμορφούμεθα ἀπὸ δόξης εἰς δόξαν, καθάπερ ἀπὸ Κυρίου Πνεύματος (Β' Κορινθ. γ' 18), «νῦν γὰρ ὁρῶμεν δι' ἐσόπτρου καὶ αἰνίγματος· τότε δὲ ὁψόμεθα αὐτὸν πρόσωπον πρὸς πρόσωπον» (Α' Κορινθ. ιγ' 12). Οἱ οὖν γενόμενοι αὐτῷ νόμφαι ἐν ἀγνείᾳ κατανοοῦσιν εἰς ἑαυτοὺς, ὥς ἐν ἐσόπτρῳ, μήποτε ἔχωσι μῶμόν τινα ἐν εἰκόνι καὶ οὐκ ἀρέσει τῷ νυμφίῳ αὐτῶν· ζητεῖ γὰρ παρθένους ψυχὰς ἀγνάς, μὴ ἐχούσας μῶμον, καθὼς γέγραπται περὶ Ρεβέκκας, ὅτι: «Παρθένος ἦν καλὴ σφόδρα» (Γεν. κδ' 16) μὴ γνοῦσα ἄνδρα. Καὶ ὁ Προφήτης λέγει: «Ἀπενεχθήσονται τῷ βασιλεῖ παρθένοι ὀπίσω αὐτῆς, αἱ πλησίον αὐτῆς ἀπενεχθήσονται σοι» (Ψαλμ. μδ' 15). Τὸ «ἀπενεχθήσονται», τὴν ἁγίαν αὐτῆς ἐνανθρώπησιν δηλοῖ, τὸ δὲ «πλησίον αὐτῆς», τὸ κολληθῆναι αὐτῷ, ἐπειδὴ ἡ ἀναγέννησις τοῦ ἁγίου βαπτίσματος ἀνεκαίνισεν αὐτὰς ἀπὸ πάσης παλαιότητος, καὶ ἀγνίζει αὐτὰς ἡ μετάνοια, καὶ ποιεῖ αὐτὰς παρθένας ἁγίας, ἐπιλαθομένας πάσης παλαιότητος καὶ μηκέτι αὐτὰς μνημονεύουσας καθάπερ εἶπεν αὐταῖς: «Ἀκουσον, θύγατερ, καὶ ἴδε καὶ κλῖνον τὸ οὖς σου, καὶ ἐπιλάθου τοῦ λαοῦ σου

1) Ἐδεργ. βιβλ. δ', ὑπόθεσ. κδ', σελ. 97.

καὶ τοῦ οἴκου τοῦ πατρὸς σου, καὶ ἐπιθυμήσαι ὁ βασιλεὺς τοῦ κάλλους σου» (αὐτόθι 11 - 12). Καὶ θαυμάζουσιν αὐτὴν πᾶσαι αἱ δυνάμεις τῶν οὐρανῶν διὰ τὴν ἀγνείαν, ἣν ἡγνισεν αὐτὴν ἡ μετάνοια καὶ ἐν σῶμα ἐποίησεν αὐτὴν μετ' αὐτοῦ, καὶ ἐροῦσι: «Τίς αὕτη ἡ ἀναβαίνουσα, λευκανθισμένη ἐπὶ τὸν ἀδελφιδοῦν αὐτῆς;» (*Ἄσμα γ' 6).

ΚΑ'. Πᾶσαν οὖν τὴν δύναμιν ἡμῶν ποιήσωμεν ἐν δάκρυσιν ἀγωνιζόμενοι κατὰ μικρὸν μικρὸν, ἕως οὗ ἐκδυθῶμεν τὴν πρᾶξιν τοῦ παλαιοῦ ἀνθρώπου¹⁾, φυλάττοντες ἑαυτοὺς ἀπὸ παντὸς πράγματος τῆς ἀπωλείας, ἕως οὗ ἡ ἀγάπη αὐτοῦ ἔλθῃ μεθ' ἡμῶν καὶ ἀφέληται ἀφ' ἡμῶν τὴν εἰκόνα τοῦ χοϊκοῦ, καὶ στήσῃ τὴν ἁγίαν αὐτοῦ εἰκόνα ἐν τῇ καρδίᾳ ἡμῶν, ἵνα ἄξιοι γενώμεθα αὐτῷ, καθαροὶ ἀπὸ παντὸς μῶμου, καθὼς εἶπεν ὁ Ἀπόστολος, ὅτι: «Καθὼς ἐφορέσαμεν τὴν εἰκόνα τοῦ χοϊκοῦ, φορέσομεν καὶ τὴν εἰκόνα τοῦ ἐπουρανοῦ» (Α' Κορινθ. ιε' 49). Ἐπειδὴ εἶδεν ὁ Ἀπόστολος, ὅτι οὐκ ἔστιν ἀνθρώπος χωρὶς ἀμαρτίας ἀφ' οὗ γέγονεν ἡ παράβασις, καὶ ὅτι πάλιν δύναται ἡ μετάνοια ἐπιστρέφαι τὸν ἀνθρώπον εἰς τὴν ἀναμάρτητον καὶνότητα, διὰ τοῦτο εἶπε καταλεῖψαι ἡμᾶς τὴν πρᾶξιν τοῦ παρακούσαντος τῆς ἐντολῆς, καὶ ἐργάζεσθαι τὴν πρᾶξιν τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, ἥτις ἐστὶν αἱ ἁγίαι αὐτοῦ ἐντολαί, τοῦ ποιήσαντος ἕλεος καὶ βαστάσαντος τὴν δουλείαν τοῦ ἀνθρώπου, ἕως οὗ εἰσενέγκῃ εἰς τὸν κρυπτὸν παράδεισον καὶ ἐπιχορηγήσῃ αὐτῷ πάσας τὰς ἁγίας Γραφὰς καὶ ἀρετάς, δοὺς αὐτῷ φαγεῖν ἐκ τοῦ ξύλου τῆς ζωῆς, ὃ ἐστὶν ἡ ἀγνεία, ἣν ἐνεφάνισεν ἐν ἑαυτῷ, εἰρηνεύσας τὰ Χερουβὶμ καὶ τὴν φλογίνην ρομφαίαν, τὴν στρεφομένην φυλάσσειν τὴν ὁδὸν τοῦ ξύλου τῆς ζωῆς, ἥτις ἐστὶν ἡ γνῶσις τῶν ἁγίων αὐτοῦ λόγων, εἰρηνεύσας ἐν τῷ νοί τῶν πιστῶν, φυλάττουσα αὐτοὺς ἀδιαλείπτως καὶ ἀποκλείουσα τὰ ὧτα αὐτῶν ἀπὸ παντὸς λόγου πονηροῦ τοῦ δράκοντος, ὑπομιμνήσκουσα τὴν πικρὰν δουλείαν, εἰς ἣν περιέπεσε πρότερον, πρὸς τὸ μὴ ὑποστρέφαι εἰς αὐτὴν, ποιοῦσα αὐτοὺς εὐχαριστεῖν συνεχῶς τῷ ἐξαγοράσαντι αὐτοὺς διὰ τοῦ τιμίου αἵματος αὐτοῦ, ἀπαλείψας τὸ χεῖρόγραφον τῆς δουλείας αὐτῶν ἐν τῷ σταυρῷ (Κολασ. β' 14) καὶ ποιήσας αὐτοὺς ἀδελφοὺς καὶ φίλους (*Ἰωάν. ιε' 14), ἐκχέας τὸ Πνεῦμα αὐτοῦ ἐπ' αὐτούς, ἐν χάριτι ἀναπαύσασθαι τὴν καρδίαν αὐτῶν, ἔλεγεν: «Ἀναβαίνω πρὸς τὸν Πατέρα μου καὶ Πατέρα ὑμῶν, καὶ Θεὸν μου καὶ Θεὸν ὑμῶν» (*Ἰωάν. κ' 17). Πάλιν: «Θέλω, Πάτερ, ἵνα ὅπου εἰμὶ ἐγὼ καὶ αὐτοὶ ἐκεῖ ὦσι μετ' ἐμοῦ, ὅτι ἡγάπησα αὐτούς, καθὼς ἡγάπησάς με» (*Ἰωάν. ιζ' 24).

ΚΒ'. Ἐδειξεν ἡμῖν πάλιν, ὅτι οὐ περὶ πάντων εἶπεν, ἀλλὰ περὶ τῶν καταλειψάντων τὰ θελήματα αὐτῶν καὶ ἀκολουθησάντων τῶν ἁγίων αὐτοῦ θελημάτων καὶ ἐκκοψάντων ἀφ' ἐκυτῶν πᾶσαν ἀφορμὴν τοῦ κόσμου τούτου· ἔλεγε γὰρ, ὅτι ἔλαθεν αὐτοὺς ἐκ τοῦ κόσμου, διὰ τοῦτο ὁ κόσμος μισεῖ αὐτούς, ὅτι οὐκ εἰσὶν ἐξ αὐτοῦ ἔτι» (*Ἰωάν. ιε' 19). Ὅρᾳς ὅτι, οἱ καταλείψαντες τὰ τοῦ κόσμου, αὐτοὶ ἡξιώθησαν νόμφαι αὐτοῦ γενέσθαι καὶ ἔμειναν ἐν

1) Ἐδεργ. βιβλ. δ', ὑπόθεσ. κδ', σελ. 96.

τῇ ἐνώσει αὐτοῦ, ὡς εἶπεν ὁ Ἀπόστολος: «Διὰ τοῦτο καταλείψει ἄνθρωπος τὸν πατέρα αὐτοῦ καὶ τὴν μητέρα καὶ προσκολληθήσεται πρὸς τὴν γυναῖκα αὐτοῦ, καὶ ἔσονται οἱ δύο εἰς σάρκα μίαν· τὸ μυστήριον τοῦτο μέγα ἐστίν, ἐγὼ δὲ λέγω εἰς Χριστὸν καὶ εἰς τὴν Ἐκκλησίαν» (Ἐφεσ. ε' 31 - 32). Πάλιν εἶπεν: «Εἶναι τὰ ἔθνη συγκληρονόμα καὶ σύσσωμα· καὶ συμμέτοχα τῆς ἐπαγγελίας ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ διὰ τοῦ Ἐδαγγελίου» (αὐτ. γ' 6). Βλέπεις, ὅτι οἱ ἀξιωθέντες γενέσθαι ἐν σῶμα μετ' αὐτοῦ καὶ τὸ Πνεῦμα αὐτοῦ τὸ ἅγιον οἰκεῖ ἐν αὐτοῖς καὶ αὐτὸ ὑπουργεῖ αὐτοῖς¹⁾ καὶ αὐτὸ μεριμνᾷ περὶ αὐτῶν, καθὼς εἶπεν: «Οὐ γὰρ ὑμεῖς ἐστε οἱ λαλοῦντες, ἀλλὰ τὸ Πνεῦμα τοῦ Πατρὸς ὑμῶν τὸ λαλοῦν ἐν ὑμῖν» (Ματθ. ι' 20). Πάλιν ὁ Ἀπόστολος, ὅτι: «Ἦρην ἀπεκάλυψεν ὁ Θεὸς διὰ τοῦ Πνεύματος αὐτοῦ· τὸ γὰρ Πνεῦμα πάντα ἐρευνᾷ καὶ τὰ βάθη τοῦ Θεοῦ, ἡμεῖς γὰρ φησι νοῦν Χριστοῦ ἔχομεν» (Α' Κορινθ. β' 10, 16). Πῶς οὖν θυνάτῃ νοῦν Χριστοῦ λογισασθαι τινα ἁμαρτίαν; Κατανόησον οὖν, ἀδελφέ, τὴν καρδίαν σου τὸ μυστήριον τοῦτο, ὅτι πᾶν γένος ἐπὶ τῆς γῆς μετὰ τοῦ ὁμογενοῦς αὐτοῦ γεννᾷ καὶ οὐχὶ μετὰ ἀλλογενούς, κἂν τε κτήνος, κἂν θηρίον, κἂν ἐρπετόν, κἂν πετεινόν. Διὰ τοῦτο ἡγαγεν ὁ Θεός²⁾ πάντα πρὸς τὸν Ἀδάμ ἰδεῖν, εἰ εὐρίσκεται ὁμοιον αὐτοῦ· καὶ οὐχ εὐρέθη ὑπὸ πάντων, ὅτι οὐκ ἦσαν τῆς φύσεως αὐτοῦ. Τότε λαθὼν ὁ Θεὸς μία τῶν πλευρῶν αὐτοῦ ἐποίησεν αὐτὴν γυναῖκα, ὅτι ἔλαβεν αὐτὴν ἐκ τοῦ ἀνδρὸς αὐτῆς (Γενέσ. β' 19 - 21).

ΚΓ'. Τοῦτο τὸ μυστήριον μέγα ἐστὶ τῶν γενομένων νομφῶν αὐτοῦ, ὅτι ἐκ τῆς οὐσίας αὐτοῦ εἰσι διὰ τῆς ἀναγεννήσεως, καὶ ἐκ τοῦ ἁγίου αὐτοῦ σώματος εἰσὶ, καθὼς λέγει ὁ Ἀπόστολος, ὅτι: «Ἐν σῶμά ἐσμεν καὶ πάντες ἐν Χριστῷ, ὃ δὲ καθ' εἰς ἀλλήλων μέλη» (Ρωμ. ιε' 5). Καὶ πάλιν: «Ὅτι μέλη ἐσμεν τοῦ σώματος αὐτοῦ, ἐκ τῆς σαρκὸς αὐτοῦ καὶ ἐκ τῶν ὀστέων αὐτοῦ» (Ἐφεσ. ε' 30). Ὅρας ὅτι θέλει τὸν ἄνθρωπον κατ' αὐτὸν εἶναι ἐν πατρὶν³⁾, ὡς περὶ ἡ Εὐα ἐκ τοῦ Ἀδάμ ἐστὶ καὶ κατ' αὐτὸν ἐστὶν ἐν πατρὶν; ἐπεὶ, ἐὰν ἔχωμεν ἐκ τῆς ἀλογίας τῶν κτηνῶν, ἢ τὴν πλεονεξίαν τῶν θηρίων ἀρπάζοντες ἀλλήλους, ἢ καὶ τὸ ἄστατον τῶν πετεινῶν, ἢ τῶν ἐρπετῶν τὸν ἴον, αἱ τοιαῦται ψυχαὶ οὐ δύνανται αὐτῷ παρθένοι⁴⁾ γενέσθαι, ὅτι οὐκ εἰσι κατὰ τὴν πράξιν αὐτοῦ. Ὅρας, ἀδελφέ, πῶς θέλει τὸν ἄνθρωπον κατ' αὐτὸν εἶναι ὁγιῇ ἀπὸ πάσης τῆς παραφύσεως, ἵνα ἀξιωθῇ νόμφῃ αὐτῷ γενέσθαι; Ἡ ψυχὴ οὖν γινώσκει τοὺς λογισμοὺς αὐτῆς ἐκ τῆς ἰδίας πράξεως· ἐὰν γὰρ ποιῇ τὴν πράξιν, τὸ Πνεῦμα τὸ ἅγιον κατοικεῖ ἐν αὐτῇ, ἐπειδὴ ἡ πράξις⁵⁾ ἀναγεννᾷ τὴν ψυχὴν ἀπαθῇ, καὶ ἀδύνατον τὸ Πνεῦμα τοῦ Θεοῦ μὴ κατοικῆσαι ἐν τῇ ψυχῇ ἐκείνῃ, καθὼς εἶπεν ὁ Κύριος: «Ἐὰν ἀγαπᾷτέ με, τὰς ἐντολάς μου φυλάξατε, καὶ γὰρ αἰτήσω τὸν Πατέρα μου,

1) Εὐεργ. 56βλ. δ', ὁπόθ. κδ', σ. 96.

2) Αὐτόθι.

3) Αὐτόθι.

4) Ἐν τῷ λατίν. Sponsae.

5) Πρόκειται περὶ ἀγαθῆς πράξεως.

καὶ ἀποστελεῖ ὑμῖν τὸν παράκλητον, τὸ Πνεῦμα τῆς ἀληθείας» (Ἰωάν. ιδ' 15 - 17). πάλιν ὁ Ἀπόστολος λέγει: «Ἡ οὐκ ἐπιγινώσκετε, ὅτι Χριστὸς Ἰησοῦς οἰκεῖ ἐν ὑμῖν, εἰ μὴ τι ἄρα ἀδοκιμοῖ ἐστε;» (Β' Κορινθ. ιγ' 5). Ὅρας ὅτι, ἐὰν μὴ κτήσῃται ὁ ἄνθρωπος τὴν πράξιν τοῦ Ἰησοῦ, ἀδοκιμὸς ἐστὶ καὶ οὐκ ἐστὶ παρθένος παρ' αὐτῷ; Πᾶσαι αἱ παρθένοι ἡτοίμασαν τὰς λαμπάδας αὐτῶν, ἀλλὰ μὴ ἔχουσαι πράξιν¹⁾ ἐρρίφθησαν ἔξω τῆς θύρας (Ματθ. κε' 1 - 12). Ἡ σαγήνη, ἡ βληθεῖσα εἰς τὴν θάλασσαν, συνῆξε καὶ εἰσέγαγεν εἰς τὴν βασιλείαν (Ματθ. ιγ' 47 - 48). Τὰ ζιζάνια οὖν τῷ οἴτῳ ἠδξήθησαν, ἀλλὰ, τοῦ θερισμοῦ γενομένου, ἐδέθησαν καὶ ἐρρίφθησαν εἰς τὸ πῦρ (αὐτ. 25 - 30). Τὰ κλήματα ἐμείναν ἐν τῇ ἀμπέλῳ, ἀλλὰ, μὴ καρποφορήσαντα, ἐδλήθησαν εἰς τὸ πῦρ (Ἰωάν. ιε' 6). Τὰ πρόβατα οὖν τοῖς ἐρίφοις ἐδόσκοντο, ἀλλὰ τὰ πρόβατα μόνον εἰσέγαγε μετ' αὐτοῦ, τὰ δὲ ἐρίφια ἐρρίφθησαν ἔξω (Ματθ. κε' 32 - 33). Ὁ σπείρων ἔσπειρε τοῦ αὐτοῦ σπέρματος, ἀλλὰ μόνον μετὰ τῶν φυέντων ἐν τῇ καλῇ γῇ ἐχάρη (Ματθ. ιγ' 3 - 9). Ἐδωκε μὲν τὸ ἀργύριον αὐτοῦ ἀνυποκρίτως, ἀλλὰ τῷ δεδωκότι αὐτῷ τὸ διπλοῦν συνεχάρη (Ματθ. κε' 14 - 23). Ἐκλήθησαν μὲν πάντες εἰς τὸν γάμον, ἀλλὰ τὸν μὴ ἔχοντα ἐνδομα γάμου ἐποίησε ριφῆναι εἰς τὸ σκότος τὸ αἰώνιον (Ματθ. κε' 11 - 13). Οὗτοι οἱ λόγοι ἡμῶν εἰσιν, ὅτι πάντες λέγομεν ὅτι πιστεύομεν, ἀλλὰ τοὺς μὴ ἔχοντας πράξιν τῆς θεότητος αὐτοῦ ρίπτει ἔξω, καθὼς εἶπεν, ὅτι: «Πολλοὶ μὲν εἰσὶ κλητοί, ὀλίγοι δὲ ἐκλεκτοί» (αὐτ. 14).

ΚΔ'. Ἐξερευνήσωμεν ἐαυτοὺς, ἀδελφοί, καὶ ἴδωμεν τὴν ἐαυτῶν πρᾶξιν, πρὸ τοῦ ἡμᾶς ἀπαντῆσαι αὐτῷ, μὴ πρόσχωμεν τοῖς ποιοῦσι τὰ θελήματα τῆς καρδίας αὐτῶν τὰ σαρκικά, καὶ ἀπολέσωμεν τὸν τγλικοῦτον πλοῦτον, ὃν μέλλομεν εὐρίσκειν ἐν τῇ ὥρᾳ τῆς ἀνάγκης. Ἀγωνισώμεθα κτήσασθαι αὐτὸν καὶ, ἀ καταλιμπάνειν μέλλομεν, ὡς ἐχθροὺς παρίδωμεν. Κατανοήσωμεν τοὺς ποιήσαντας ὅλον τὸν κόπον αὐτῶν, φροντίζοντες τῶν ἀπολλυμένων, ὅτι κατέλειπον αὐτὰ καὶ ἀπῆλθον, καὶ δι' αὐτῶν ἐκληρονόμησαν τὴν γέννηαν, ὅτι οὐκ ἡβουλήθησαν ἐξακολουθεῖν τοῖς ἔχουσιν τοῦ Κυρίου, ἵνα ἀξιωθῶσι γενέσθαι αὐτῷ νόμφαι. Ἀγωνισώμεθα οὖν ἐν δάκρυσιν, ἐνώπιον τοῦ Θεοῦ, ἐν πόνη καρδίας καὶ στεναγμῷ πικρῷ, μὴ ἐμπεσεῖν εἰς τὴν αἰσχύνην αὐτῶν. Καὶ γὰρ ἐὰν γένηται γνῶφος ἐν τῇ θαλάσῳ καὶ ἀπόλλωνται πλοῖα πολλὰ καὶ σωθῶσιν ἄλλοι, οὐ λέγουσιν ὅτι καταποντισθῶμεν καὶ ἡμεῖς, ὡς ἐκεῖνοι, ἀλλ' ἐνδυναμοῦσιν ἀλλήλους μὴ ἀκηδιάν, καὶ παρακαλοῦσι τὸν Θεόν, ἵνα δοηθῇ αὐτοῖς. Ἀληθῶς μέγας ἐστὶν ὁ γνῶφος ἐπὶ τῆς γῆς· ἐκδυσωπῶμεν οὖν ἐαυτοὺς καὶ κράξωμεν, ἵνα μὴ ἀπολλώμεθα. Καὶ γὰρ ἐὰν γένηται ζάλη ἐν τῇ θαλάσῳ, εὐρίσκει τοὺς ναύτας καὶ τοὺς ἐν τῷ πλοίῳ ἐνδυναμοῦντας τὸν κυβερνήτην. Εἰ μὴ γὰρ γυμνὸς εὐρεθῇ ὁ ἄνθρωπος ἀπὸ παντὸς πράγματος τῆς ἀπωλείας, οὐ δύναται σωθῆναι ἐκ ταύτης τῆς θαλάσσης τῆς πολυκύμου. Καὶ γὰρ Μωϋσῆς οὐκ ἠδυνήθη ἅσαι τῷ Κυρίῳ, εἰ μὴ ὅτε ἐπέρασε τὴν θάλασσαν καὶ εἶδε τὸν θάνατον τῶν βουληθέντων κατασχεῖν τὸ γένος αὐτοῦ ἐν τῇ Αἰγύ-

1) Ἀγαθῇ.

πιπ, τοῦ εἶναι αὐτοὺς δούλους, καί, διαπεράσας αὐτούς, ἐπειδὴ ἐγένοντο ἐλεύθεροι, τότε εἶπεν: «Ἄσωμεν τῷ Κυρίῳ ἐνδόξως γὰρ δεδόξασται· ἵππον καὶ ἀναβάτην ἔρριψεν εἰς θάλασσαν» ("Εξοδ. ιε' 1).

ΚΕ'. Ἐὰν οὖν ὁ νοῦς ¹⁾ σώσῃ τὰς αἰσθήσεις τῆς ψυχῆς ἐκ τῶν θελημάτων τῆς σαρκός, καὶ διαπεράσῃ αὐτὰς ὁ στυλὸς τῆς θέας αὐτοῦ, ἀπομερίσῃ ἐκ τῶν θελημάτων τῆς σαρκὸς τὴν ψυχὴν, τότε ἐὰν ἴδῃ ὁ Θεὸς τὸ ἀναίσχυντον τῶν παθῶν, ὅτι ὁρᾷ ἐπὶ τὴν ψυχὴν θέλον κατασχεῖν τὰς αἰσθήσεις ἐν τῇ ἁμαρτίᾳ, καὶ ἀδολεσχήσῃ ὁ νοῦς ἐν τῷ κρυπτῷ τῷ Θεῷ ἀδιαλείπτως, ἀποστέλλει τὴν βοήθειαν αὐτοῦ καὶ πάντα ὅφ' ἐν ἀπολέσει, καθὼς γέγραπται, ὅτι εἶπεν ὁ Θεὸς τῷ Μωϋσῇ: «Τί βοᾷ πρὸς με; ἔντειλε τοῖς υἱοῖς Ἰσραήλ, καὶ ἐτοιμασάτωσαν ἑαυτούς, καὶ σὺ δάσταξον τὴν ράβδον σου τὴν ἐν τῇ χειρὶ σου, καὶ κατὰγαγε αὐτὴν ἐπὶ τὸ ὕδωρ τῆς θαλάσσης καὶ ξηρανθήσεται» ("Εξοδ. ιδ' 15 - 16). Πιστὸς ὁ Θεὸς δοῦναι χεῖρα σήμερον τῷ Μωϋσῇ, ἕως οὗ σώσῃ τὸν Ἰσραὴλ ἐκ χειρὸς τῶν Αἰγυπτίων, οἵτινές εἰσι τὰ θελήματα τοῦ νοός, ἃ ἐπληρώσαμεν, ὅπως καὶ ἡμεῖς ἀξιωθώμεν ἔσσι αὐτὸν ἐν καινῇ ᾧδῃ λέγοντες: «Ἄσωμεν τῷ Κυρίῳ ἐνδόξως γὰρ δεδόξασται». Πῶς οὖν δυνάμεθα εἰπεῖν «ἐνδόξως γὰρ δεδόξασται», πειθόμενοι τοῖς ἐχθροῖς ἡμῶν καὶ ὑποστρέφοντες εἰς Αἴγυπτον ἐν τῷ θελήματι ἡμῶν, ἐπιθυμοῦντες, ἃ ἠορίσμεν καὶ δουλεύοντες ²⁾ τὸν Ἀαρών, ὅτι: «Ποίησον ἡμῖν θεοὺς, ὁδηγοῦντας ἡμᾶς εἰς Αἴγυπτον;» ("Εξοδ. λβ' 1)· καὶ ἐταπεινώθημεν ἐν τῇ ἀκηδίᾳ βλασφημῆσαι ἡμᾶς τὴν πνευματικὴν τροφήν» (Ἀριθ. κα' 5). Δυνατὸς δὲ ὁ Θεὸς ἐπιστρέψαι πρὸς ἡμᾶς Μωσέα ἐκ τοῦ ὄρους τοῦ ἐξολοθρεῦσαι τὸν μόσχον τὸν κερατιστὴν, δι' οὗ ἠχθρεῦσαμεν τὸν Θεόν. Δυνατὸς δὲ ὁ Θεὸς ὁ παρεσχηκὼς μετάνοιαν, πάλιν ἐπιστρέψαι ἡμᾶς πρὸς αὐτὸν καὶ κατισχύσαι Μωσέα εὐχεσθαι ὑπὲρ ἡμῶν, λέγοντα: «Εἰ ἀφεῖς αὐτοῖς τὰς ἁμαρτίας ἅφες· εἰ δὲ μή, ἐξάλειψόν με ἐκ τῆς βίβλου τῶν ζώντων» ("Εξοδ. λβ' 31 - 32), καὶ κατισχύσαι Ἰησοῦν ἐν καιρῷ, ἐξολοθρεῦσαι τὰ ἐπὶ τῇ ἔθνη, τοὺς κληρονομήσαντας τὴν γῆν τῆς ἐπαγγελίας ἐν τῇ φθονεῖ αὐτῶν πονηρίᾳ, καὶ δέξεται ὁ Ἰσραὴλ τὴν κληρονομίαν αὐτοῦ, κατοικῶν ἐν αὐτῇ ἀφθόως εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν. Αὐτοῦ ἐστὶν ἡ ἰσχὺς, αὐτοῦ ἡ βοήθεια, αὐτοῦ ἡ σκέπη, αὐτοῦ ἡ σοφία, αὐτοῦ ἡ φυλακή, αὐτὸς ἐν ἡμῖν ἐστὶν ὁ Κύριος ἡμῶν Ἰησοῦς Χριστός, εἰς δόξαν καὶ τιμὴν Θεοῦ Πατρὸς καὶ τοῦ Ἁγίου Πνεύματος πρὸ τῶν αἰώνων καὶ νῦν, καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

Ἐὰν ἀναγινώσκῃς ταῦτα, ἀδελφέ, τὴν δυνάμιν σου ποίησον φροντίσαι αὐτῶν, ἵνα σκαπάσῃ σε ὁ Κύριος ἐν τῇ ὥρᾳ τοῦ πειρασμοῦ. Ἀμήν.

1) Φιλοκαλία τομ. α' σελ. 19, κςφ. ια'.

2) Ἐν τῷ Λατιν. Clamantes aq Aaron.

ΛΟΓΟΣ ΚΖ'.

Λόγοι, οὓς εἶπεν ὁ Ἀββᾶς Πέτρος, ὁ μαθητὴς αὐτοῦ ὅτι ἤκουσε παρ' αὐτοῦ ¹⁾).

Εἶπεν ὁ Πατὴρ μου, ἀνδρῖσαι εἰς τὸ ἀνεγείραι τὸ ὀφειλόμενον διορθωθῆναι. Ἡ ἀγνεία εὐχεται τῷ Θεῷ, ὁ φόβος τοῦ Θεοῦ καὶ ἡ στενοχωρία ἀφίησιν ἁμαρτίας. Ἄνθρωπος ἔχων κακίαν ἀνταποδόσεως ἐν τῇ καρδίᾳ αὐτοῦ ²⁾, ἡ λειτουργία αὐτοῦ ματαία ἐστίν. Μὴ θέλῃ ἐρωτᾶσθαι ³⁾ συμβουλίαν ἢ λόγον τοῦ καιροῦ τούτου, μηδὲ πιστεύσῃ τῷ ἐρωτῶντί σε. Συνεχῶς ἔχε τὰς ἀκοάς σου πρὸς τοὺς λαλοῦντας ἐν σοὶ καὶ παρακάλεσον τὸν Θεόν, ἵνα παράσχῃ σοὶ γνῶναι τίνος αὐτῶν ὀφείλεις ἀκοῦσαι. Ποίησον δὲ τὴν δυνάμιν σου μὴ λαλῆσαι, ἀλλὰ ἔχων ἐν τῷ στόματι καὶ ἄλλα ἔχων ἐν τῇ καρδίᾳ σου. Εἶπε πάλιν, ὅτι τὸ παραρτῆσαι ἑαυτὸν τῷ Θεῷ ἐν γνώσει καὶ τὸ ἐπακοῦσαι τῶν ἐντολῶν ἐν ταπεινοφροσύνῃ, φέρουσι τὴν ἀγάπην καὶ ἡ ἀγάπη τὴν ἀπάθειαν. Εἶπε πάλιν ὅτι, χρὴ τὸν ἡσυχαστὴν ἐρευνᾶν ⁴⁾ ἑαυτὸν πᾶσαν ὥραν, εἰ παρήλθε τοὺς κατέχοντας αὐτὸν ἐν τῷ ἀέρι, καὶ εἰ ἡλευθερώθη ἀπ' αὐτῶν ἔτι περιών· ὅσον γὰρ ὑπόκειται τῇ δουλείᾳ αὐτῶν, οὕτω ἡλευθερώθη· λοιπὸν κόπος ἐστίν, ἕως οὗ τὸ ἔλεος γένηται. Εἶπε πάλιν, ἄνθρωπος ἔχων κατηγορίαν ⁵⁾ ἐν τῇ καρδίᾳ αὐτοῦ, μακράν ἐστὶν ἀπὸ τοῦ ἐλέους τοῦ Θεοῦ. Ἐρωτήσαντός μου δὲ αὐτὸν λόγον, εἶπέ μοι, εἰ θέλεις ἐξακολουθήσαι ⁶⁾ τῷ Κυρίῳ ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστῷ φύλαττε τὸν λόγον αὐτοῦ· καὶ τὸν παλαιὸν σου ἄνθρωπον εἰ θέλεις συγκρεμάσαι αὐτῷ τοὺς καταφέροντάς σε ἀπὸ τοῦ σταυροῦ, ἐκκόψαι ὀφείλεις καὶ ἐτοιμάσαι ἑαυτὸν εἰς τὸ φέρειν ἐξουδένωσιν, καὶ εἰς τὸ ἀναπαῦσαι τὴν καρδίαν τῶν σὲ κακοῦντων, καὶ ταπεινώσαι ἑαυτὸν καὶ τοῖς θελήμασί σου καταδυναστεῦσαι, καὶ σιωπὴν ἔχειν τοῦ στόματος εἰς τὸ μὴ κρίναι τινα ἐν τῇ καρδίᾳ σου. Εἶπε πάλιν, ὅτι ὁ ὢν ἐν ἡσυχίᾳ ⁷⁾, ὀφείλει ἔχειν τὸν φόβον τῆς ἀπαντήσεως τοῦ Θεοῦ, προλαμβάνοντα αὐτοῦ τὴν πνοήν, ὅσον γὰρ ἡ ἁμαρτία πείθει αὐτοῦ τὴν καρδίαν, οὕτω γέγονεν αὐτῷ φόβος, καὶ ἀκμήν μακράν ἐστὶ τοῦ ἐλέους.

Β'. Εἶπε πάλιν, ὅτι τοῦτό ἐστι κόπος ⁸⁾, ὅτι τὴν ἀπάθειαν ἔχομεν ἐν

1) Ἐν τῷ Λατιν. ἐπιπροστίθεται: et liberis commendavit.

2) Ὁμαλώτερον οὕτως: Ἀνθρώπου ἔχοντος κακίαν ἀνταποδόσεως κλ.

3) Εὐεργετιν. βιβλ. α' ὑπόθ. κδ' σελ. 80.

4) > > δ' > ε' > 26.

5) > > γ' > δ' > 7.

6) > > α' > κγ' > 78.

7) > > δ' > ε' > 26.

8) > > δ' > δ' κδ' σελ. 82. Κλίμαξ Ἰωάν. σχόλ. ε' τοῦ ιη' λόγ. Πα-

τῇ σιόματι, τὴν δὲ ἀνομίαν καὶ τὴν κακίαν ἐν τῇ καρδίᾳ ἔχομεν. Εἶπε πάλιν, ὅτι ἐὰν μὴ ὁ ἄνθρωπος ἀγωνίσῃται ἕως θανάτου ¹⁾ τοῦ ποιῆσαι τὸ σῶμα αὐτοῦ, εἶναι ἢ ληθευθῇ ὁ ἀγαπητὸς Ἰησοῦς, οὐκ ἀπαντᾷ αὐτῷ μετὰ χαρᾶς, οὐδὲ ἐξέλθῃ ²⁾ ἀπὸ τῆς πικρᾶς δουλείας καὶ τοῦτο ἔλεγεν, ἐλέησον, ἐλέησον, ἐλέησον· ποῦ ἔφθασεν ἡ ψυχὴ, ἐν ποίᾳ ἀγνεύῃ ἐκτίσθη, καὶ ὑπὸ ποίαν ἐξουσίαν ἐστίν, καὶ ἐν ποίᾳ ματαιότητι ἐδέσθη. Εἶπε πάλιν, παρακαλῶ σε, ἐν ὧσιν εἴ ἐν τῷ σώματι ³⁾, μὴ ἀπολύσης σου τὴν καρδίαν· ὥσπερ γὰρ ἄνθρωπος ⁴⁾ οὐ δύναται πεποιθῆναι ἐπὶ τινι ⁵⁾ αὐτοῦ καρπὸν ἀνερχομένῳ ⁶⁾ ἐν τῇ ἀγνῇ αὐτοῦ, οὐ γὰρ οἶδε τί αὐτῷ ἀπεδοῖται, πρὶν ἐγκλεισθῆναι ἐν τοῖς θησαυροῖς αὐτοῦ, ὅπως ὁ ἄνθρωπος οὐ δύναται ἀπολῦσαι αὐτοῦ τὴν καρδίαν, ὅσον ἔχει πνοὴν ἐν τῇ ρινὶ αὐτοῦ, (Ἰωβ. κς' 3). Καὶ ὥσπερ ὁ ἄνθρωπος οὐκ εἶδε παῖον πάθος ἀπαντήσῃ αὐτῷ ἕως τῆς ἐσχάτης ἀναπνοῆς, οὕτως οὐ δύναται τὸν ἄνθρωπον ἀπολῦσαι αὐτοῦ τὴν καρδίαν, ἐν ὧσιν ἔχει ἀναπνοήν, ἀλλὰ χρὴ αὐτὸν ⁷⁾ ἀναθεῖναι πάντοτε πρὸς τὸν Θεὸν διὰ τὴν βοήθειαν αὐτοῦ καὶ τὸ ἔλεος.

Ἐρώτησα αὐτὸν λέγων, Πάτερ, τί ἐστὶ ταπεινοφροσύνη, καὶ τί τὸ τίκτον αὐτῇ; Καὶ εἶπέ μοι, ὅτι ἡ ὑπακοή ἐστὶ καὶ τὸ κόψαι τὸ ἴδιον θέλημα ἐν ταπεινώσει ἐκτός κόπου, καὶ ἡ ἀγνεύα, καὶ τὸ βαστάσαι θνητός, καὶ τὸ φέρειν τὸν λόγον τοῦ πλησίον ἀδελφῶς, αὕτη ἐστὶν ἡ ταπεινοφροσύνη. Πάλιν εἶπε, μακάριός ἐστιν ὁ κτώμενος τὸν καινὸν ἄνθρωπον, πρὶν αὐτὸν ἀπαντήσῃ τῷ Χριστῷ· τοῦτο γὰρ καὶ ὁ ἀπόστολος εἶπεν: «Ὅτι οὐκ αἶμα βασίλειαν Θεοῦ κληρονομήσαι οὐ δύναται» (Α' Κορινθ. ιε' 50). Πάλιν εἶπεν· ἐν ὧσιν ἔχετε ζῆλον καὶ ἐρίθειαν ἐν ἑαυτοῖς, οὐχὶ σαρκικοί ἐστε καὶ κατὰ ἄνθρωπον περιπατεῖτε;» (Α' Κορινθ. γ' 3). Εἶπε πάλιν ὅτι διὰ τοῦτο ἐν τοσούτοις κόποις ἐσμὲν ⁸⁾ τῶν ἐχθρῶν ἡμῶν, ὅτι ἀκριβῶς οὐκ ἔγνωμεν τὰ ἐλαττώματα ἑαυτῶν, οὐδὲ τὸ πένθος ἐπέγνωμεν ἐν γνώσει· ἐπεὶ ἐὰν ἀποκαλυφθῇ ἡμῖν τὸ πένθος, φανεροὶ ἡμῖν τὰς ἡμῶν ἀμαρτίας, καὶ ἐὰν ἐάσωσιν ἡμᾶς εἰδέναι τὰς ἑαυτῶν ἀμαρτίας ἐν ἀληθείᾳ, αἰσχυνοῦνται ἔχομεν ἐνατενίσαι εἰς τὸ πρόσωπον τῶν προϊσταμένων ⁹⁾, ὅτι ἐντιμότεροι ἡμῶν εἰσὶν· αὐταὶ γὰρ ἐν παρρησίᾳ τὰς ἑαυτῶν ἀμαρτίας ποιοῦσιν, ὅτι οὐκ οἶδασιν τὸν Θεόν, ἡμῶν δὲ τῶν πιστῶν αἱ καρδίαι συντίθενται ἐν ταῖς αὐτῶν ἀμαρτίαις. Εἶπε πάλιν, ὅτι τὸ βαστάζειν τὴν μέμφιν ¹⁰⁾ αὐτοῦ καὶ ἀπολύειν τὸ ἴδιον θέλημα τῷ πλησίον

τρολογ. τομ. 88 σελ. 936.

1) Αὐτόθι.

2) Μαλλον, εἰς ἐλπίδα.

3) Φιλοκαλία τ. α' σελ. 19 κεφ. ιε'.

4) Γεωργός· παρὰ Φιλοκαλ.

5) Τίνα.

6) Ἀνερχόμενον.

7) Πάντοτε.

8) Εὐσεβ. βιβλ. 6' βιβλ. 16' σελ. 99.

9) Ἀντὶ προϊσταμένων ἐν τῇ Λατιν. ἀπαντᾷ ἡ λέξις meretricibus ἐταῖραι· τὸ δὲ ὑπακείμενον τὸ ἐπόμενον. αὐτὰ ἀποδοτέον εἰς τὰς ἐταίρας.

10) Εὐσεβ. βιβλ. 8' βιβλ. 16' σελ. 97.

διὰ τὸν Θεόν, ἵνα μὴ ἐάσῃ τὸν ἐχθρὸν εἰς μέσον ἐλθεῖν, φανεροὶ τὸν ἄνθρωπον ὅτι ἐργάτης ἐστίν. Ἐὰν γὰρ γρήγορον ἔχη νοῦν, καὶ ὑπὸ πόδας ἐστὶ τοῦ Κυρίου Ἰησοῦ ἐν γνώσει, σπουδάζει ἔχει ἐκκόψαι τὸ ἴδιον θέλημα, ἵνα μὴ ἀφορισθῇ ὑπὸ τοῦ ἀγαπητοῦ αὐτοῦ Κυρίου, ὁ γὰρ κατέχων τὸ ἑαυτοῦ θέλημα, οὐδὲ μετὰ τῶν πιστῶν εἰρηνεύει· ἡ γὰρ ὀλιγωρία καὶ ἡ ὀργή, καὶ ὁ πρὸς τὸν ἀδελφὸν παροξυσμός ἐπακολουθοῦσι τῇ καρδίᾳ αὐτοῦ. Ὁ δὲ λέγων οὐδὲν μοι μέλλει, ἐὰν ἀκούσω ἢ λαλήσω, οἶκε τυφλῷ, ὅτι, ἐὰν εἰσενέγκωσι καὶ ἐξενέγκωσιν αὐτόν, οὐ βλέπει τὸ φῶς. Κατανοήσατε δὲ τοῦτο ἐκ τοῦ ἡλίου τούτου, ὅτι μικρὰ νεφέλη ὑποδραμοῦσα σκέπει τὴν αὐγὴν αὐτοῦ καὶ τὴν θερμὴν· ταῦτα δὲ οὐ πᾶσι δῆλα, εἰ μὴ τοῖς ἔχουσιν γνῶσιν. Πάλιν εἶπεν, ὅτι ὁ ἄνθρωπος ¹⁾ βλέπων τὰς ἀμαρτίας αὐτοῦ διὰ παντός, οὐκ ἔχει γλῶσσαν λαλῆσαι μετὰ τινος ἀνθρώπου.

Γ'. Πάλιν εἶπε, μίσσησον πάντα τὰ ἐν τῇ κόσμῳ ²⁾ καὶ τὴν σωματικὴν ἀνάπαυσιν, ὅτι ταῦτά σε ποιοῦσιν ἐχθρὸν τοῦ Θεοῦ. Ὅσπερ γὰρ ἄνθρωπος ἔχων ἐχθρὸν πολεμεῖ μετ' αὐτοῦ, οὕτως ὀφείλομεν τὸ σῶμα ἡμῶν πολεμῆσαι τοῦ μὴ ἀναπαῦσαι αὐτό. Εἶπε πάλιν, ὁ ἐργαζόμενος ἐργάτης καὶ ὁ ἀγαπῶν τὸν Θεὸν ὀφείλει προσέχειν παντὶ αὐτοῦ λογισμῷ καὶ συμβουλευέσθαι μετ' αὐτῶν καὶ διακρίνειν αὐτούς, εἰ ἄρα ἀπὸ τοῦ σώματος αὐτοῦ εἰσὶν ἢ οὐ· ἐν ὧσιν γὰρ αἱ παραφύσεις ἐν τινι τῶν μελῶν αὐτοῦ ἰσχύουσιν, οὕτω ἐλογίσθη παρθένος. Ἐρώτησα αὐτόν, τί ἐστὶν ἡ προσευχὴ τοῦ Ἐδαγγελίου τό: «Ἀγίασθήτω τὸ ὄνομά σου» (Ματθ. 6' 9) καὶ εἶπε, τοῦτο τῶν τελείων ἐστίν, ὅτι ἀδύνατον τὸ ὄνομα τοῦ Θεοῦ ἁγιασθῆναι ἐν ἡμῖν, κατακυριευομένοις ὑπὸ παθῶν. Εἶπε πάλιν, ὅτι οἱ πατέρες ἡμῶν ³⁾ οἱ ἀρχαῖοι εἶπον, ὅτι ἡ ἀναχώρησις φυγὴ ἐστὶ τοῦ σώματος, καὶ ἡ μελέτη τοῦ θανάτου. Πάλιν εἶπε, περὶ τῆς εἰρήνης τῆς εἰς τὸν πλησίον, ὅτι οὐκ ἔστιν εἰρήνη, οὐδὲ ὁ Θεὸς οἰκεῖ, ὁ δὲ βλέπων τὰς ἑαυτοῦ ἀμαρτίας βλέπει καὶ τὴν εἰρήνην· οὐ γὰρ τόπος οἰκήσεως ἀφίησιν ἀμαρτίας, ἀλλ' ἡ ταπεινοφροσύνη. Δαβὶδ δὲ φησι, πεσὼν εἰς τὸ παράπτωμα τῆς τοῦ Οὐρίου, οὐχ εὗρεν οὐδὲν εἰς θυσίαν ἀνενέγκαι τῷ Θεῷ ὑπὲρ τῆς ἀμαρτίας αὐτοῦ, εἰ μὴ τοῦτο, εἰπὼν: «Θυσία τῷ Θεῷ πνεῦμα συντετριμμένον, καρδίαν συντετριμμένην καὶ τεταπεινωμένην» (Ψαλμ. ν' 19). Εἶπε πάλιν, ὅτι ἡ ὀλιγωρία καὶ τὸ μέμφασθαι τινά, ταράσσουν τὴν διάνοιαν τοῦ μὴ ἐᾶσαι αὐτὴν εἰδέναι τὸ φῶς τοῦ Θεοῦ.

Εἶπε πάλιν, ποίησον τὴν δυνάμιν σου ἐκφυγεῖν ἐκ τῶν τριῶν παθῶν τούτων τῶν καταστρεφόντων τὴν ψυχὴν, ἅτινά ἐστι τὸ κέρδος, ἡ τιμὴ, ἡ ἀνάπαυσις, ὅτι ταῦτα, περιγενόμενα τῆς ψυχῆς, οὐκ ἐῷσιν αὐτὴν προκοπῇ. Εἶπε πάλιν, καθεζόμενος ἐν τῇ κελλίῳ ⁴⁾, εἰ ἔλθῃ σοι κρίναι τὸν πλησίον, ἐκ τῶν ἀμαρτιῶν σου κρίνων αὐτόν, λογιζόμενος ὅτι πλεονεῖς τοῦ πλησίον αἰσῶν ἀμαρτίαι, καὶ ἐὰν νομίζῃς πράττειν δίκαια, μὴ νομίσῃς ὅτι ἤρῃσας

1) Εὐσεβ. βιβλ. 6' βιβλ. 16' σελ. 100.

2) > βιβλ. 6' βιβλ. 17' σελ. 45.

3) > βιβλ. 6' βιβλ. 17' σελ. 46.

4) > βιβλ. 7' βιβλ. 6' σελ. 11.

τῷ Θεῷ. Πᾶν γὰρ γένος ἰσχυρὸν τοῦ σώματος περιοδεύει τὸ ἀσθενοῦν καὶ μεριμνᾷ αὐτοῦ, λέγον· ὅτι ἔχω τι ἐγὼ μετὰ τοῦ ἀσθενοῦς καὶ συμπάσχει αὐτῷ, ἕως οὗ ὑγιάνῃ. Ὁ δὲ σκληροκάριος λέγει ἐν τῇ καρδίᾳ, οὐδέποτε ἐσφάλην· ὁ δὲ κτώμενος τὴν ταπεινοφροσύνην ἐαυτῷ, ἐπιφέρει τὴν μέμψιν τοῦ πλησίον λέγων, ὅτι ἐγὼ ἐσφάλην, ὁ δὲ ταύτης καταφρονῶν ἔχει ἐν τῇ καρδίᾳ αὐτοῦ, ὅτι σοφός ἐστι καὶ οὐδέποτε ἐπληξέ τινα. Ὁ δὲ ἔχων τὸν φόβον τοῦ Θεοῦ μεριμνᾷ περὶ τῶν ἀρετῶν μήπως αὐτῶν μία ἀπόλληται. Εἶπε πάλιν, ἐὰν καθέζη ἐν τῷ κελλίῳ σου ¹⁾ καὶ ποιῇς τὴν λειτουργίαν ἐν σιωπῇ τῷ Θεῷ καὶ πειθῇται σου ἡ καρδιά εἰς τίποτε μὴ ἐν τοῦ Θεοῦ, λογίσῃ δὲ ἐν ἐαυτῷ, τοῦτο οὐκ ἔστιν ἁμαρτία, ἀλλὰ λογισμοὶ εἰσι καὶ οὐχὶ ἁμαρτία, λοιπὸν καὶ ἡ λειτουργία ἡ γινομένη παρ' ἐμοῦ ἐν σιωπῇ οὐκ ἔστιν ἀληθής. Εἰ δὲ λέγεις, ὅτι ὁ Θεὸς προσδέχεται τὴν λειτουργίαν τῆς καρδίας, ἣν ἐποίησα ἐν σιωπῇ, οὐκοῦν καὶ τὸ πεισθῆναι σου τὴν καρδίαν μετὰ τῆς κακίας ἐν σιωπῇ, μετρεῖται σοι ἡ σιωπὴ εἰς ἁμαρτίαν ἐνώπιον τοῦ Θεοῦ.

Δ'. Ἡρώτησα αὐτὸν λόγον καὶ εἶπέ μοι, ὅτι ὁ μὴ εὐρίσκων βοήθειαν ²⁾ ἐν καιρῷ πολέμου, οὐδὲ τὴν εἰρήνην πιστεῦσαι δύναται. Πάλιν εἶπε περὶ τοῦ διδάξαι ³⁾, ὅτι φόβος ἐστὶ μὴ παραπσεῖν εἰς ὃ διδάσκεις, ἐν ᾧ γὰρ πίπτεις εἰς αὐτό, οὐ δύνασαι διδάξαι. Εἶπε πάλιν περὶ τῆς κοινωνίας, οὐαί μοι, οὐαί μοι, ὅτι ἐν ᾧ κοινωνῶ μετὰ τῶν ἐχθρῶν τοῦ Θεοῦ, ποία ἐστὶν ἡ κοινωνία, ἣν ἔχω μετ' αὐτοῦ; λοιπὸν εἰς κρίμα ἐμὸν καὶ ἔλεγχον μεταλαμβάνω· τοῦτον γὰρ τὸν λόγον λέγομεν: «Τὰ ἅγια τοῖς ἁγίοις» ⁴⁾· τοῦτέστι τοῖς ἁγίοις τὰ ἅγια· ἐὰν οὖν ἁγιός εἰμι, τίνας εἰσὶν οἱ ἐργαζόμενοι ἐν ἐμοί; Πάλιν ἠρώτησα αὐτὸν λέγων, τί ἐστὶ φόβος Θεοῦ; καὶ εἶπέ μοι· ὅτι ἄνθρωπος παιθόμενος μετὰ τινος μὴ ὄντος τοῦ Θεοῦ ⁵⁾. Ἡρώτησα αὐτὸν πάλιν, τί ἐστὶ δούλος Θεοῦ ⁶⁾ καὶ εἶπέ μοι, ὅτι ἐν ᾧ δουλεύει τις τὰ πάθη, οὕτω ἐλογίσθη εἰς δούλον Θεοῦ, ἀλλ' ἐκείνου ἐστὶ δούλος, ἐν ᾧ κατακυριεύεται. Εἶπε πάλιν, οὐαί μοι, οὐαί μοι, ὅτι οὐκ ἠγωνισάμην ἀγνίσει ἐαυτόν, ἵνα τύχω ἐλέους! Οὐαί μοι, οὐαί μοι, ὅτι οὐκ ἠγωνισάμην περιγενέσθαι τὸν πόλεμον τῶν ἐχθρῶν μου, ἵνα βασίλευσω σὺν Χριστῷ! Πῶς γὰρ δυνήσεται καλεφθὲς ἐγγίσει τῷ θρασυαί αὐτοῦ; Οὐαί μοι, οὐαί μοι, ὅτι περὶκαίται μοι τὸ ὄνομά σου, Κύριε, καὶ δουλεύω τοῖς ἐχθροῖς σου! Οὐαί μοι, οὐαί μοι, ὅτι ἐσθίω, ἀ βδελύσσεται ὁ Θεός μου, καὶ διὰ τοῦτο οὐκ ἰάται μου. Ἐπεσκεψάμην ⁷⁾ οὖν αὐτὸν ἀσθενοῦντα καὶ

εὖρον αὐτὸν κάμνοντα σφόδρα, καὶ θεασάμενος τὴν λύπην τῆς καρδίας μου διὰ τὸν κόπον αὐτοῦ, εἶπέ μοι, ὅτι μόλις ἐγγίζων ταῖς τοιαύταις ἀσθενείαις, δύναμαι μνησθῆναι τῆς πικρᾶς ὥρας ἐκείνης· διότι ἡ ὑγεία τῆς σαρκὸς ὠφέλειαν οὐκ ἔχει· ζητεῖ γὰρ τὴν ἰδίαν ρῶσιν πρὸς τὸ ἐχθρευσαί τῷ Θεῷ· δένδρον γὰρ ποτιζόμενον καθ' ἡμέραν οὐ ξηραίνεται εἰς τὸ μὴ καρποφορῆσαι ¹⁾.

Πάλιν εἶπεν, ὅτι χρεῖαν ἔχει ὁ ἄνθρωπος ἀνδρείαν καρδίαν καὶ μεγάλην ²⁾, μεριμνᾷν εἰς τὸ φυλάξαι τὰς ἐντολὰς τοῦ Κυρίου. Πάλιν εἶπεν, οὐαί μοι, οὐαί μοι, ὅτι ἔχω πρὸ ἐμοῦ κατηγόρους, οὓς γινώσκω καὶ οὓς ἀγνοῶ, καὶ οὐ δύναμαι ἀρνήσασθαι! Οὐαί μοι, οὐαί μοι, ὅτι ἔχω κατηγόρους, καὶ πῶς δυνήσομαι ὑπαντῆσαι τῷ Κυρίῳ μου καὶ τοῖς ἁγίοις αὐτοῦ, ὅτι οἱ ἐχθροί μου οὐκ εἶασαν ἐν μέλῳ μου σῶον ἐνώπιον τοῦ Θεοῦ; Ἡρώτησα αὐτόν, ὅτι τί χρεῖαν ἔχει ποιῆσαι ὁ ἡσυχάζων; Καὶ εἶπέ μοι· ὅτι ὁ ἡσυχαστὴς χρεῖαν ἔχει τῶν τριῶν τούτων ³⁾, φόβον ἀδιάλειπτον, καὶ τὸ αἰτεῖν αἰετῶς, καὶ τὸ μὴ ἀπολῦσαι τὴν καρδίαν αὐτοῦ πάντοτε. Πάλιν εἶπεν, ὅτι ἄνθρωπος ἡσυχάζων ὀφείλει φυλάξαι ἐκυτὸν τοῦ μὴ ἀκοῦσαι πάντα λόγον, μὴ ὠφελοῦντα αὐτόν, ἐπεὶ ἀπόλλυσι τὸν κόπον αὐτοῦ. Πάλιν εἶπε περὶ τοῦ ἀβδᾶ Σεραπίωνος ⁴⁾, ὅτι ἠρωτήθη παρὰ γέροντος, ὅτι ποίησον ἀγάπην, εἶπέ μοι πῶς βλέπεις σεαυτόν; καὶ ἀπεκρίθη ὅτι ἔοικά τινι ὄντι ἐν πύργῳ καὶ προσέχοντι ἔξω καὶ νεύοντι τοῖς παρερχομένοις μὴ ἐγγίσει αὐτῷ. Καὶ εἶπεν αὐτῷ ὁ γέρον, ὁ ἐρωτήσας αὐτόν, καὶ γὰρ βλέπω ἐμαυτόν, ὥς ὅτι ἐποίησα περιτείχισμα καὶ ἐστηρίξα αὐτὸ μοχλοῖς σιδηροῖς, ἵνα, ἐὰν τις κρούσῃ, μὴ μάθω τίς ἐστίν, ἢ πόθεν ἦλθεν, ἢ τί θέλει, ἢ ποῖός ἐστιν καὶ οὐκ ἀνοίγω αὐτῷ, ἕως οὗ ἀπέλθῃ. Εἶπε πάλιν· εἰ τις ζητεῖ τὸν Κύριον ἐν πόνῳ καρδίας, εἰσακούει αὐτοῦ, ἐὰν ἐν γνώσει αἰτῇ καὶ μεριμνᾷ ἐν πόνῳ καρδίας, καὶ μὴ ἢ δεδεδεμένος ἐν τινι τῶν τοῦ κόσμου, ἀλλὰ φροντίζων τῆς ψυχῆς αὐτοῦ ἐν φόβῳ, στήσαι αὐτὴν ἐν τῷ δῆματι τοῦ Θεοῦ ἀπροσκόπως, κατὰ τὴν δύναμιν αὐτοῦ.

1) Πρβλ. Ἰσαὰκ Συρ. λογ. πε' σελ. 496.

2) Ἀντὶ «ἀνδρείας καρδίας καὶ μεγάλης», ὡς κατωτέρω «χρεῖαν ἔχει τῶν τριῶν τούτων».

3) Εὐεργετιν. βιβλ. δ' ὑπόθεσ. ε' σελ. 26.

4) Αὐτόθι.

1) Εὐεργετιν. βιβλ. δ' ὑπόθεσ. ε' σελ. 32.

2) Φιλοκαλία τ. α' σελ. 18 κεφ. ις'.

3) Εὐεργετιν. βιβλ. δ' ὑπόθεσ. λη' σελ. 128.

4) Ἐν τῷ λατιν. ὑπάρχει τὸ ἐπόμενον χωρίον τῆς πρὸς Τίτον (α'. 15): «Πάντα μὲν καθαρά τοῖς καθαροῖς· τοῖς δὲ μεμιασμένοις καὶ ἀπίστοις οὐδὲν καθαρὸν, ἀλλὰ μεμίσγεται αὐτῶν καὶ ὁ νοῦς καὶ ἡ συνείδησις».

5) Κλήμαξ Ἰωάν. σελ. λ'. τοῦ κς'. λογ. Πατρολογ. τομ. 88 σελ. 1125. Ἐν τῷ Εὐεργετινῷ βιβλ. δ' ὑπόθεσ. ζ', σελ. 44, ὡς ἐξῆς: «Ἀνθρωπος παιθόμενος μὴ εἶναι μετὰ τοῦ Θεοῦ, οὗτος οὐκ ἔχει τὸν φόβον τοῦ Θεοῦ».

6) Εὐεργετιν. βιβλ. δ', ὑπόθεσ. λη', σελ. 128.

7) Εὐεργετιν. βιβλ. γ', ὑπόθεσ. ιη', σελ. 53.



ΛΟΓΟΣ ΚΖ'.

Εἰς τὸ πρόσεχε σεαυτῷ ¹⁾.

Τὸ πρόσεχε σεαυτῷ ἀκριβῶς θαρρῶν καὶ πιστεύων, ὅτι ὁ Κύριος ἡμῶν Ἰησοῦς Χριστὸς Θεὸς ὢν, καὶ ἀδιήγητον ἔχων δόξαν καὶ μεγαλοσύνην, τύπος ἡμῖν γέγονεν, ἵνα ἐξακολουθήσωμεν τοῖς ἔχουσιν αὐτοῦ, καὶ μεγάλως καὶ υπερβαλλόντως ἐταπεινώσεν ἑαυτὸν δι' ἡμᾶς ἐν τῷ λαβεῖν αὐτὸν μορφὴν δούλου (Φιλιπ. 6' 6), καὶ ἐπτώχευσε καὶ αἰσχύνῃς κατεφρόνησε καὶ ὕδρεων πολλῶν καὶ αἰσχυρῶν ἠνέσχετο, καὶ καθὼς γέγραπται: «Ὡς πρόβατον ἐπὶ σφαγὴν ἤχθη, καὶ ὡς ἀμνὸς ἐναντίον τοῦ κείροντος αὐτὸν ἄφρονος, οὕτως οὐκ ἀνοίγει τὸ στόμα αὐτοῦ. Ἐν τῇ ταπεινώσει αὐτοῦ ἡ κρίσις αὐτοῦ ἦρθη» (Ψαλ. νγ' 7 - 8), καὶ θάνατον μετὰ πολλῶν ὕδρεων ὑπέστη δι' ἡμᾶς διὰ τὴν ἐντολὴν αὐτοῦ, καὶ ὑπὲρ τῶν ἰδίων ἁμαρτιῶν βαστάζειν προθύμως. Ἐάν τις δικαίως ἢ ἀδίκως ὕδριση ἢ καταλαλήσῃ ²⁾, καὶ τί δεῖ λέγειν, ἕως καὶ εἰς θάνατον, ἵνα «ὡς πρόβατον ἐπὶ σφαγὴν» ἀχθώμεν, καὶ ὡς κτήνος ἄλογον γενώμεθα, τὸ καθόλου μὴ ἀντιλέγοντες, ἀλλὰ μάλλον, ἐὰν δύνῃ, παρακάλει, εἰ δὲ μὴ γε, καὶ παντελῶς σιώπα μετὰ πολλῆς ταπεινώσεως.

Β'. Πρόσεχε σεαυτῷ ἀκριβῶς, μέγα κέρδος ³⁾ καὶ σωτηρίαν τῆς ψυχῆς

1) Ἐν τῷ 157 κώδικι Σαδαιτ. συλλογῆς Γ' αἰῶνος εὐρίσκονται: «Τοῦ ἀββᾶ Ἀμμωνᾶ» συγχρόνου τοῦ μεγ. Ἀντωνίου († 356) «κεφάλαια» (Ἱεροσολ. βιβλιοθ. τ. 6', σ. 257), ὃν τὸ περιεχόμενον οὐσιωδῶς ὁμοίον ἐστὶ πρὸς τὸ τοῦ παρόντος λόγου, ἀγτί δὲ τοῦ ἐν ἀρχῇ ἐκδότου κεφαλαίου: «Πρόσεχε σεαυτῷ» φέρεται ἐκεῖ: «Τῇρει σεαυτὸν ἀκριβῶς». Ἐκ τετραχίου διασωθέντος ἐν τινι ἀνεπιγράφῃ λόγῳ τοῦ ἀββᾶ Ζωσιμά, τοῦ πιθανῶς ἀναφερομένου ἐν ταῖς διδασκαλίαις τοῦ ἀββᾶ Δωροθέου († 596), ἔχοντος ἐπὶ λέξει: «Ἐπεὶ τί εὐκολώτερον τοῦ ἀκοῦσαι παρὰ ἁγίου καὶ πρακτικοῦ διδασκάλου, τοῦ ἀββᾶ Ἀμμωνᾶ, λέγοντος; «Τῇρει σεαυτὸν ἀκριβῶς, ἵνα ἐάν τις ἐν οἰκδηρῇ πράγματι θλίψῃ, σιωπᾷ, κτλ. (Συναγ. κώδ. 449, αἰῶνος Γ' σ. 268) πιστούμεθα περὶ τῆς γνησιότητος τῶν κεφαλαίων τοῦ ἀββᾶ Ἀμμωνᾶ. Τὰ κεφάλαια ταῦτα, ὡς φαίνεται, ἐπεξεργασθεῖς ἴσως μετὰ τὸν θάνατον τοῦ ἀββᾶ Ἀμμωνᾶ ὁ Ἡσαΐας καὶ προσθέσας τινὰ ἰδια, ἀπέστειλε πρὸς τινὰ μοναχὸν ὑπὸ τύπον ἐπιστολῆς.

Ἐν τῷ 378 τῆς ἰδίας συλλογῆς ΓΗ'. αἰῶνος ἀποδίδεται τῷ μαθητῇ τοῦ ἀββᾶ Ἡσαίου Πέτρῳ, ὁ ὁποῖος ἐπὶ λέξει ὁμοίος ἐστὶ πρὸς τὸν παρόντα καὶ φέρει ἐπιγραφὴν: «Τοῦ δαίου Πέτρου, μαθητοῦ τοῦ ἀββᾶ Ἡσαίου εἰς τὸ «πρόσεχε σεαυτῷ» σ. 134β (Ἱεροσολ. βιβλ. τ. 6' σ. 510). Ἐν δὲ τῷ 464 Συναγ. κώδ., ΙΖ' αἰῶνος ἀποδίδεται Πέτρῳ τῷ Δαμασκηνῷ († 742 ἢ κατ' ἄλλους 775), ὅστις ἐπὶ λέξει ὁμοίος ἐστὶ πρὸς τὸν παρόντα, τὴν ἐξῆς φέρων ἐπιγραφὴν: «Τοῦ δαίου Πατρὸς ἡμῶν Πέτρου τοῦ Δαμασκηνοῦ μοναχοῦ εἰς τὸ «πρόσεχε σεαυτῷ» σ. 175β.

2) Ἡ φράσις διορθωτέα οὕτω: «Διὰ τὴν ἐντολὴν αὐτοῦ καὶ ὑπὲρ τῶν ἰδίων ἁμαρτιῶν, ὁφείλομεν βαστάζειν προθύμως, ἐάν τις δικαίως ἢ ἀδίκως ὕδριση ἢ καταλαλήσῃ» κ.τ.λ.

3) Ἐδεργεντιν. βιβλ. 6', ὑπόθεσ. 6', σελ. 15.

οὐ πιστεύων εἶναι τὰς ὕδρεις καὶ τὰς ἀτιμίας τὰς διὰ τὸν Κύριον γινομένας, καὶ βαστάζει αὐτὰς προθύμως καὶ ἀταράχως, λογιζόμενος ὅτι ἄξιός εἰμι καὶ πλείονα παθεῖν διὰ τὰς ἁμαρτίας μου, καὶ ὅτι ὅλως καταξιούμαι παθεῖν διὰ τὸν Χριστὸν καὶ βαστάζει, ἴσως διὰ τῶν πολλῶν θλίψεων καὶ ἀτιμιῶν, καὶ ῥοπήν τινα μιμητῆς γένωμαι τοῦ πάθους τοῦ Θεοῦ μου. Καὶ δοᾷκις μνησθῆς τῶν θλιψάντων σε, ὡς μέγала κέρδη προξενησάντων, ὑπερέχου αὐτῶν ¹⁾ ἀπὸ ψυχῆς μετὰ ἀληθείας μὴ γογγύζων κατ' αὐτῶν τὸ σύνολον.

Γ'. Πρόσεχε σεαυτῷ ἀκριβῶς, ἵνα, ὡς μέγαν θάνατον καὶ ἀπώλειαν τῆς ψυχῆς σου καὶ κόλασιν αἰώνιον, οὕτω ἐδελεύῃ καὶ μισήσῃς τελείως πᾶσαν φιλαρχίαν, καὶ φιλοδοξίαν καὶ τὸ θέλειν δόξας ἢ τιμὰς ἢ ἐπαίνους παρὰ ἀνθρώπων καὶ τὸ λογιζέσθαι ἑαυτὸν εἶναι τι, ἢ ὅτι κατάρθρωσας ἀρετὴν, ἢ ὅτι κκλλίων εἰς τινος ²⁾. Καὶ πᾶσαν αἰσχυρὰν ἐπιθυμίαν καὶ ἡδονὴν σαρκός, ἕως ἐλαχίστου ἀπόκοπον. Καὶ τὸ κατανοῆσαι ἄνθρωπον, μὴ οὕσης χρείας, ἢ ἀψαθαι ἐτέρου σώματος, ἢ φαγεῖν μικρὸν ἢ ἐλάχιστον παρὰ τὸν καιρὸν, ἵνα οὕτω τηρῶν καὶ ἀσφαλιζόμενος ἑαυτὸν ἐν τοῖς μικροῖς, εἰς βαρέα μὴ ἐμπέσῃς, μηδὲ καταφρονῶν τῶν μικρῶν κατὰ μικρὸν πέσῃς.

Δ'. Πρόσεχε σεαυτῷ ἀκριβῶς, ἵνα ἔχῃς ἑαυτὸν παντὸς χριστιανοῦ ἐσχάτωτερον καὶ ἁμαρτωλότερον ἀπὸ ψυχῆς καὶ μετὰ ἀληθείας, καὶ πάντοτε ἔχῃς τὴν ψυχὴν πενθοῦσαν καὶ τεταπεινωμένην καὶ στενάζουσαν, καὶ ὡς ἀνάξιός ὢν καὶ ἰδιώτης πάντοτε σιώπα καὶ τὸ καθόλου μὴ λάλει, μὴ οὕσης χρείας.

Ε'. Πρόσεχε σεαυτῷ ³⁾ πάντοτε μνημονεύειν καὶ πρὸ ὀφθαλμῶν ἔχειν τὸ πῦρ τὸ αἰώνιον καὶ τὰς αἰωνίους κολάσεις, καὶ τοὺς ἐκεῖσε κρινομένους καὶ ὀδυνομένους, καὶ ὡς ἕνα τῶν ἐκεῖσε ἑαυτὸν λογιζοῦ μάλλον, ἢ τῶν ζώντων.

ΣΤ'. Πρόσεχε σεαυτῷ ἀκριβῶς, εἰδὼς ὅτι ὁ Κύριος ἡμῶν ἀπέθανε καὶ ἀνέστη ὑπὲρ ἡμῶν καὶ τῷ αἵματι αὐτοῦ ἡγόρασεν ἡμᾶς, ἵνα καὶ σὺ μηκέτι σεαυτῷ ζῇς, ἀλλὰ τῷ Κυρίῳ τῷ ὑπὲρ ἡμῶν ἀποθανόντι καὶ ἐγερθέντι, θαρρῶν καὶ πιστεύων, ὅτι ἐνώπιον αὐτοῦ εἶ πάντοτε καὶ σκοπεῖ σου τὴν καρδίαν.

Ζ'. Πρόσεχε σεαυτῷ ἀκριβῶς, τοῦ πάντοτε ἐτοιμον εἶναι ὑπακούειν τῷ θελήματι τοῦ Θεοῦ, εἴτε εἰς θάνατον, εἴτε εἰς ζώην, εἴτε εἰς οἰανδήποτε θλίψιν μετὰ πολλῆς προθυμίας καὶ πίστεως καὶ πάντοτε προσδοκᾷ μεγάλους καὶ φοβεροὺς πειρασμούς, ἐρχομένους σοι καὶ θλίψεις καὶ βασάνους καὶ θάνατον φοβερόν.

Η'. Πρόσεχε σεαυτῷ ἀκριβῶς ⁴⁾, ἵνα ⁵⁾ ὡς ἐνός σε, ἀλλ' ἕως ἐλαχίστου τινός, εἴτε δ' ἂν θέλῃς λαλήσαι, ἢ ποιῆσαι, ἢ παραβαλεῖν τινι, ἢ φαγεῖν, ἢ πιεῖν ἢ κοιμηθῆναι, ἢ οἰονδήποτε πρᾶγμα βουληθῇς ποιῆσαι, ἵνα δοκιμάσῃς

1) Πρὸβλ. Δωροθ. ἐπιστολ. ε', σελ. 1840 Πατρολογ. τ. 88.

2) Ἐν τῷ Λατίν. vel etiam parem.

3) Ἐδεργεντιν. βιβλ. α', ὑπόθεσ. ε', σελ. 17.

4) Ἐδεργεντιν. βιβλ. δ', ὑπόθεσ. ζ', σ. 44.

5) Τὰ ἐξῆς ἐπονται ἐν τῷ Συναγ. κώδικι 464 ιζ' αἰῶν. σελ. 177 «Ὡς ἐνώπιόν τοῦ Θεοῦ ὢν μηδὲν ἄνευ γνώμης αὐτοῦ ποιῆσῃς, ἀλλ' ἕως ἐλαχίστου» κ.τ.λ.

πρῶτον, εἰ κατὰ Θεόν ἐστι, καὶ ἐξομολογήσης τὴν αἰτίαν τοῦ πράγματος καὶ τότε ποιεῖ, ὃ πρέπει ἐνώπιον τοῦ Θεοῦ, καὶ οὕτως ἐν πᾶσι τοῖς ἔργοις σου ἐξομολογοῦ τῷ Θεῷ, ἵνα πολλὴν σχέσιν καὶ παρρησίαν ἔχῃς πρὸς αὐτόν.

Θ'. Πρόσεχε σεαυτῷ ἀκριβῶς ¹⁾, ἵνα, ἐάν τις, ἐν οἰψδήποτε πράγματι θλίψῃ ²⁾ καὶ γένηται ἐν σοὶ λύπη ἢ θυμός, σιωπῆσης καὶ μὴ λαλήσῃς τίποτε παρὰ τὸ πρόπον, ἕως οὗ πρῶτον τῇ προσευχῇ πραυνθῇ σου ἡ καρδιά, καὶ οὕτω λοιπὸν παρακάλει τὸν ἀδελφόν ³⁾. Ἐὰν δὲ γένηται σοὶ χρεῖα ἐλέγξαι τὸν ἀδελφόν ⁴⁾ καὶ βλέπῃς ἑαυτὸν ἐν ὀργῇ καὶ ἀκαταστασίᾳ ὄντα, τὸ καθόλου μὴδὲν αὐτῷ λαλήσῃς, ἵνα μὴ πλεῖον ταραχθῇς, ἀλλ' ὅταν ἴδῃς καὶ σεαυτὸν κἀκεῖνον ἐν καταστάσει καὶ πρᾶσιν, τότε λάλησον, μὴ ὡς ἐλέγχων, ἀλλ' ὡς ὑπομιμνήσκων μετὰ πάσης ταπεινοφροσύνης.

Ι'. Πρόσεχε σεαυτῷ ἀκριβῶς, ἵνα προσδοκᾷς ἐρχόμενόν σοι πειρασμόν ⁵⁾ καθ' ἐκάστην, εἴτε εἰς θάνατον, εἴτε εἰς θλίψεις καὶ κινδύνους μεγάλους, καὶ βᾶσταζε προθύμως καὶ ἀταράχως, λογιζόμενος, ὅτι: «Διὰ πολλῶν θλίψεων δεῖ ἡμᾶς εἰσελθεῖν εἰς τὴν βασιλείαν τῶν οὐρανῶν» ⁶⁾ (Πράξ. ιδ' 22).

ΙΑ'. Πρόσεχε σεαυτῷ ἀκριβῶς, ἵνα, εἴ τι δ' ἂν συμβῇ σοὶ ⁷⁾ πρᾶγμα, εἴτε ἐν λόγῳ, εἴτε ἐν ἔργῳ, εἴτε ἐν διανοίᾳ, μὴ ζητεῖν τὸ καθόλου τὸ σεαυτοῦ θέλημα, μὴδὲ τὴν σὴν ἀνάπαυσιν, ἀλλὰ τὸ θέλημα τοῦ Θεοῦ ἐρευνᾶν ἀκριβῶς καὶ τελείως τοῦτο ποιεῖν, εἰ καὶ κόπον φαίνεται ἔχον, ἀλλ' ὡς ἀληθῶς διὰ τὴν βασιλείαν τῶν οὐρανῶν ὑπομένειν καὶ ἐργάζεσθαι πιστευόν ἐξ ὅλης καρδίας, ὅτι τοῦτο συμφέρει ὑπὲρ πᾶσαν φρόνησιν ἀνθρωπίνην· ἡ γὰρ ἐντολὴ αὐτοῦ ζῶν αἰώνιος ἐστι «καὶ οἱ ἐκζητοῦντες αὐτὸν, οὐκ ἐλαττωθήσονται παντὸς ἀγαθοῦ» (Ψαλμ. λγ' 11).

ΙΒ'. Πρόσεχε σεαυτῷ ἀκριβῶς ⁸⁾, ὡς ἐνώπιον τοῦ Θεοῦ ὄν πάντοτε, ἵνα παρὰ μὴδενὸς μὴδὲν ἐλπίζῃς, εἰ μὴ παρὰ τοῦ μόνου μετὰ πίστεως, καὶ εἴ τι χρῆζεῖς, θέου τῷ Θεῷ τοῦ γενέσθαι σοὶ τὴν χρεῖαν κατὰ τὸ αὐτοῦ θέλημα, καὶ ἐν οἷς εὐρίσκει, εὐχαρίσται τῷ Θεῷ πάντοτε, ὡς αὐτοῦ σοὶ δεδοκός, καὶ ἐὰν ὑστερηθῇς τινος τὸ καθόλου, μὴ ἐλπίζῃς ἐπ' ἀνθρώπον, μὴδὲ λυπηθῇς, μὴδὲ γογγύσῃς κατὰ τινος, ἀλλὰ βᾶσταζε προθύμως καὶ ἀταράχως, λογιζό-

1) Ἐδεργετιν. βιβλ. β', ὑπόθεσ. 35, σελ. 291.

2) «Τὶ εὐκολώτερον τοῦ ἀκοῦσαι παρὰ ἀγίου καὶ πρακτικοῦ διδασκάλου τοῦ ἀββᾶ Ἀμμωνᾶ λέγοντος, τήρει σεαυτὸν ἀκριβῶς, ἵνα ἐάν τις ἐν οἰψδήποτε πράγματι, θλίψῃ, σιωπῇ καὶ τὸ καθόλου μὴ φθέγγῃσαι, ἕως οὗ τῇ ἀδιαλείπτῃ προσευχῇ πραυνθῇ σου ἡ καρδιά, καὶ οὕτω παρακάλει τὸν ἀδελφόν». Τὸ χωρίον τοῦτο «ἐκ τῶν κεφαλαίων τοῦ ἀββᾶ Ἀμμωνᾶ» διεσωθή παρὰ τῷ ἀββᾶ Ζωσιμᾶ (Μεθρ. Συναῖτ. κώδ. 449. Ι' αἰῶνος, σελ. 26α). Ἐν τῷ κώδικι δὲ μὴ τῆς Σαβαῖτ. συλλογῆς 157 σελ. 172β, ἐνθα εὐρίσκονται τὰ κεφάλαια, δὲν ὑπάρχει τὸ περὶ οὗ τοῦ λόγου χωρίον, ἀλλὰ τοῦτο ἀποδοτέον εἰς σφάλμα τοῦ ἀντιγραφῆως.

3) Πρβλ. Ἀωροθ. ἐν τῷ «πρὸς τοὺς ἐν μοναστηρίῳ ἐπιστάτας» λόγος ιζ', σελ. 1801.

4) Ἐδεργετιν. βιβλ. β', ὑπόθεσ. λε', σελ. 109.

5) Ἐδεργετιν. βιβλ. γ', ὑπόθεσ. λγ', σελ. 98.

6) Πρβλ. Ἀωροθ. ἐπιστολ. β', σελ. 1840 Πατρολογ. τομ. 88.

7) Ἐδεργετιν. βιβλ. α', ὑπόθεσ. γγ', σελ. 157.

8) Ἐδεργετιν. βιβλ. γ', ὑπόθεσ. κα', σελ. 61.

μενας, ὅτι ἄξιός εἰμι πολλῶν θλίψεων διὰ τὰς ἁμαρτίας μου, πλην ἐὰν θέλῃ με ὁ Θεὸς ἐλεῆσαι, δύναται, καὶ οὕτω διανοουμένου, αὐτὸς πᾶσαν τὴν χρεῖαν σου πληρώσει ¹⁾.

ΙΓ'. Πρόσεχε σεαυτῷ ἀκριβῶς, καθόλου μὴ καταδέχεσθαι λαμβάνειν, εἰ μὴ ἐὰν πληροφορηθῇς, ὅτι ὁ Θεός σοι αὐτὰ ἐπεμφεν ἐκ καρπῶν δικαίων, καί, μετὰ πάσης εἰρήνης, ταῦτα δέχου· ὅσα δὲ βλέπεις ἐξ ἀδικίας ἢ μάχης ἢ δόλου ἢ ὑποκρίσεως, ἀπόθου καὶ ἀπόρριπτε τὰ τοιαῦτα, λογιζόμενος ὅτι: «Κρείσσων μικρὰ μερὶς μετὰ φόβου Θεοῦ, ἢ πολλὰ γεννήματα μετὰ ἀδικίας» (Παροιμ. ιε' 16).

ΙΔ'. Πρόσεχε σεαυτῷ ἀκριβῶς, καὶ διάζευ σιωπῇν ἀσκεῖν, ἵνα δώῃ σοι ὁ Θεὸς δύναμιν ἀγωνίζεσθαι καὶ ἀσκεῖν. Ἐὰν δὲ χρεῖα γένηται σοὶ τοῦ λαλήσαι καὶ δοκιμάσαι πρῶτον κατὰ σεαυτόν, ὅτι χρεῖα εὐλογός ἐστι καὶ κατὰ Θεόν ἐστι τὸ λαλήσαι ὑπὲρ τὸ σιωπῆσαι, τότε λοιπὸν ἀνοιγε τὸ στόμα σου μετὰ φόβου Θεοῦ καὶ τρόμου ἔχων τὸ πρόσωπον κἄτω καὶ τὸν λόγον τιμητικὸν καὶ ὑποπίπτοντα, ἵνα, ἐὰν συντύχῃς τινί, ὀλίγον λαλήσῃς, τῆς ἀγάπης ἕνεκα, καὶ ταχὺ σιωπῆσῃς. Καὶ ἐὰν ἐξετασθῇς τι, πρὸς ἀνάγκην μόνον ὑπακούειν καὶ μὴδὲν πλέον λαλεῖν.

ΙΕ'. Πρόσεχε σεαυτῷ ἀκριβῶς, ἵνα, ὡς πραγματεῦν ἀπὸ τῆς πονηρίας, οὕτως ἐγκρατεῦν καὶ ἀπὸ τῆς ἐπιθυμίας τῶν ὀφθαλμῶν καὶ τῆς ἀκοῆς καὶ τοῦ στόματος καὶ τῆς ἀφῆς, ἵνα τοὺς ὀφθαλμοὺς σου πάντοτε ἔχῃς προσέχοντας ἐκτῷ καὶ τῷ ἐργοχείρῳ σου, καὶ μὴ κατανοεῖν ἀνθρώπων, εἰ μὴ που βλέπεις ὅτι χρεῖα εὐλογός ἐστι, γυναικὶ δὲ ἢ ἄρρени εὐπροσώπῳ τὸ καθόλου μὴ προσέχῃς, χωρὶς ἀνάγκης· τὰς δὲ ἀκοὰς μὴ συγχώρει ἀκοῦειν κατὰ τινος μὴδὲ δμιλίας ἀνωφελεῖς, τὸ στόμα σου δὲ σιωπάτω καὶ τὸ καθόλου μὴ λαλεῖτω, μὴ οὖσης ἀνάγκης. Ἐὰν ἀναγινώσκῃς ταῦτα, ἀγαπητέ, τὴν δύναμιν σου ποίησον φροντίσαι αὐτῶν, ἵνα σκεπάσῃ σε ὁ Κύριος ἐν τῇ ὥρᾳ τοῦ πειρασμοῦ. Ἀμήν.

1) Τὰ ἐφεξῆς ἀκολουθοῦντα κεφάλαια ἐν τῷ Ἐδεργετινῷ. βιβλ. γ', σελ. 61 καὶ ἀποδιδόμενα τῷ ἀββᾶ Ἡσαΐᾳ, εὐρίσκονται καὶ παρὰ Μάρκῳ τῷ ἀσκητῇ «ὅταν ἀνθρώπος» (Περὶ νομ. πνευματικ. κεφ. οδ')· «ὁ ἐπαινῶν τὸν πλησίον» (αὐτόθ. ος')· «ὅταν διὰ σωματικὴν παροχήν» (αὐτόθ. κεφ. ρνζ')· «πᾶν ἀγαθὸν παρὰ Κυρίου» (αὐτόθ. κεφ. μζ')· «ὁ ἀσπάλαξ ὑπὸ γῆν ἔρπων» («περὶ τῶν οἰομένων ἐξ ἔργων τελειοῦσθαι» κεφ. π')· «ἡ ἀληθὴς γνώσις ἀνθρώποις δεδομένη» (ἡ)· «πάντων τῶν κακῶν προηγείται ἄγνοια» (αὐτόθ. κεφ. ρε'). Φιλοκαλία τομ. α', σελ. 59, 62, 58, 66, 67).

ΛΟΓΟΣ ΚΗ΄.

Περὶ τῶν κλάδων τῆς κακίας.

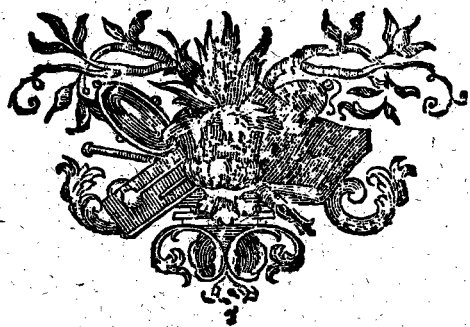
Περὶ τῶν κλάδων τῆς κακίας ἀναγκαῖον εἶπεν, ἵνα γνῶ ὁ ἄνθρωπος τί ἐστι πάθος, τὸ ἀφορίζον αὐτὸν ἀπὸ τοῦ Θεοῦ, καὶ παρακαλέσῃ τὴν ἀγαθότητα αὐτοῦ δι' ἕκαστον αὐτῶν, εἰ πῶς ἡ βοήθεια αὐτοῦ ἐξέλθῃ οὐδὲν τῷ ἀνθρώπῳ καὶ δῶ δύναμιν, ἕως ἂν δυνηθῇ ἐκδύσασθαι αὐτά· ταῦτα γὰρ μὴ ὡς εἰσὶν ἐν τῇ ψυχῇ καὶ ἀφορίζουσιν αὐτὴν ἀπὸ Θεοῦ. Μακάριος οὖν ἐστὶν ὁ ἀποδυσάμενος αὐτά, ὅτι ἐστὶ πρὸς δακρυόλην λογικὴν δεκτὸν ἐπὶ τὸ θυσιαστήριον τοῦ Θεοῦ, καὶ ἀκούσεται τῆς χαροποιῆς φωνῆς τοῦ Κυρίου: «Εὖ δοῦλε ἀγαθὲ καὶ πιστέ! ἐπὶ ὀλίγα ἡς πιστός, ἐπὶ πολλῶν σε καταστήσω· εἰσελθε εἰς τὴν χαρὰν τοῦ Κυρίου σου» (Ματθ. κε' 21). Οἱ θέλοντες οὖν ποιεῖν τὰ θελήματα αὐτῶν κατὰ σάρκα καὶ μὴ βουλόμενοι ἑαυτοὺς θεραπεῦσαι ἐκ τῆς ἀγίας θεραπείας τῆς μετανοίας, ἵνα ἀγνοί γένωνται, εὐρίσκονται γυμνοὶ τῆς στολῆς τῶν ἀρετῶν ἐν τῇ ὥρᾳ τῆς ἀνάγκης, καὶ ριφῆσονται εἰς τὸ σκότος τὸ ἐξώτερον, ὅπου ἐστὶν ὁ διάβολος, ἐνδεδυσμένος τὴν στολὴν τῶν παθῶν, αἰνὰ ἐστὶ, πορνεία, ἐπιθυμία, φιλαργυρία, κατάλαλιά, ὀργή, ζῆλος, κενοδοξία, ὑπερηφανία. Ταῦτα εἰσὶν οἱ κλάδοι καὶ πολλὰ τούτοις ὅμοια, τούτεστιν ἀκρασία, κίσησις τοῦ σώματος, περισπασμός, ὀκνηρία, γελοιοὶ λόγοι, τὸ προσέχειν ἀναιδῶς, τὸ φιλοπλάτυνεσθαι, ἡ ἀσυνειδησία, τὸ μὴ προσέχειν τῇ κρίματι τοῦ Θεοῦ, ὁ φθόνος ὁ πρὸς τὸν πλησίον, τὸ ψεῦδος κατὰ τοῦ ἀδελφοῦ, ἡ ἀνθρωπαρέσκεια, ἡ ψευδομωρία, ἡ ψευδογνωσία, τὸ θέλειν διδάσκειν, τὸ ἀγαπᾶσαι τὴν χρεῖαν τοῦ κόσμου, ἡ μικροψυχία, τὸ μὴ βαστάζειν τὸ μῖσος εἰς τὸν πλησίον, τὸ μὴ μέμψεσθαι ἑαυτὸν, τὸ ἀγαπᾶσαι τὴν δόξαν τῶν ἀνθρώπων ὑπὲρ τὴν δόξαν τοῦ Θεοῦ, τὸ ἐκφάναι τὴν ἐργασίαν σου, ἵνα δοξασθῇς ὑπὸ τῶν ἀνθρώπων, τὸ ἀγαπᾶν τὰ ἐδέσματα, τὸ τελέσαι τὰ πάθη τοῦ σώματος ἐν τῇ καρδίᾳ σου, τὸ σκάνδαλον ἔχειν ἐκ τοῦ μὴ μετρεῖσθαι, τὸ καυχᾶσθαι ἐπὶ τῇ σῇ γνώσει, τὸ ἐρεθίζειν, τὸ κατέχειν τὸ θελήμα σου, τὸ λογισασθαι ἑαυτὸν φρόνιμον καὶ καλόν, τὸ βλέπειν τὸν ἀδελφόν σου ἄφρονα καὶ ἐξουθενεῖν αὐτόν.

Β'. Ταῦτα γὰρ πάντα ἐργάζεται ἐν τῇ ταλαιπώρῳ ψυχῇ, ἕως οὗ ἀφορίσῃ αὐτὴν ἀπὸ τοῦ Θεοῦ, καὶ ταῦτά ἐστι τὰ βαρέα φορτία, ἃ ἐβάστασεν Ἀδάμ, ὅτε ἔφαγεν ἀπὸ τοῦ ξύλου. Ταῦτά ἐστι, περὶ ὧν φησὶν: «Αὐτὸς τὰς ἀσθενείας ἡμῶν ἔλαβε καὶ τὰς νόσους ἐβάστασε» (Ἡσαΐας νγ' 4). Ταῦτά ἐστιν, ἃ ἀπέκτεινεν ὁ Κύριος ἡμῶν Ἰησοῦς Χριστὸς ἐν τῷ σταυρῷ αὐτοῦ, ταῦτά ἐστιν οἱ παλαιοὶ ἀσχοί, ἐν οἷς οὐ βάλλεται οἶνος ὁ νέος (Ματθ. θ' 17).

Αὐταὶ εἰσὶν αἱ κείρται, ἐν αἷς ἐδέδετο ὁ Λάζαρος (Ἰωάν. ια' 48). Οὗτοι εἰσὶν οἱ δαίμονες, οὓς ἀπέστειλε Χριστὸς εἰς τὴν ἀγέλην τῶν χοίρων (Ματθ. η' 31 - 32). Οὗτός ἐστιν ὁ παλαιὸς ἄνθρωπος, ὃν εἶπεν ὁ Ἀπόστολος ἐκδύσασθαι (Β' Κορινθ. ε' 4), τοῦτό ἐστιν, ὃ εἶπεν δτι: «Σὰρξ καὶ αἷμα βασιλείαν Θεοῦ οὐ κληρονομήσουσι» (Α' Κορινθ. ιε' 50), τοῦτό ἐστιν, ὃ λέγει: «Εἰ γὰρ κατὰ σάρκα ζῆτε, μέλλετε ἀποθνήσκειν» (Ρωμ. η' 13), ταῦτά εἰσι τὰ ζιζάνια, ἃ ἐξέβαλεν ἡ γῆ τῷ Ἀδάμ, ὅτε ἐξεβλήθη τοῦ παραδείσου. Τὸ δὲ τοῦ Χριστοῦ φορτίον ἐστὶ τὸ ἐλαφρόν, ἡ ἀσργησία, ἡ ἀγνεία, ἡ ἀγαθότης, ἡ πραότης, ἡ χαρὰ τοῦ πνεύματος, ἡ ἐγκράτεια τῶν παθῶν, ἡ ἀγάπη ἡ εἰς πάντας, ἡ διάκρισις ἡ ἀγία, ἡ πίστις ἡ ἀσάλευτος, ἡ ὑπομονὴ τῶν θλίψεων, τὸ βλέπειν ἑαυτὸν ξένον ἀπὸ τοῦ κόσμου, τὸ θέλειν ἐξελθεῖν ἀπὸ τοῦ σώματος καὶ ἀπαντῆσαι τῷ Χριστῷ, ταῦτά ἐστι τὰ φορτία τὰ ἐλαφρά, ἃ ἐπρόσταξεν ἡμῖν ὁ Χριστὸς βαστάσαι. Αὕτη ἐστὶν ἡ ὁδός, εἰς ἣν πολλοὺς κόπους ὑπέμειναν οἱ ἄγιοι, ἕως οὗ ἔφθασαν αὐτήν. Ταῦτά εἰσιν, ἃ οὐ δύναται τις κτήσασθαι, εἰ μὴ ἀποδύσῃ τὸν παλαιὸν ἄνθρωπον καὶ ἐλευθερωθῇ καὶ κτήσῃ τὴν ἀγάπην· ἡ ἀγάπη ποιεῖ αὐτὸν ἀμεριμνήσαι ἀπὸ πάντων. Ἀδύνατον οὖν κατοικῆσαι ἐν ἡμῖν τὴν ἀγάπην, ἐν ὅσῳ ἀγαπῶμεν τι τοῦ κόσμου τούτου, καθὼς γέγραπται: «Οὐ δύνασθε τραπεζῆς Θεοῦ μετέχειν καὶ τραπεζῆς δαιμονίων» (Α' Κορινθ. ι' 21)· λέγει δὲ καὶ Ἡσαΐας: «Τίς ἀναγ' γελεῖ ἡμῖν τὸν τόπον τὸν αἰώνιον; εἰ μὴ ὁ πορευόμενος ἐν δικαιοσύνῃ, λαλῶν εὐθεῖαν ὁδόν, μισῶν ἀνομίαν καὶ ἀδικίαν, καὶ τὰς χεῖρας ἀποσειόμενος ἀπὸ δώρων· βαρύνων τὰ ὦτα, ἵνα μὴ ἀκούσῃ κρίσιν αἵματος· καμμύων τοὺς ὀφθαλμούς, ἵνα μὴ ἴδῃ ἀδικίαν, αὐτὸς οἰκῇ ἐν ὑψηλῷ σπηλαίῳ πέτρας ἰσχυρᾶς· ἄρτος αὐτῷ δοθήσεται καὶ τὸ ὕδωρ αὐτοῦ πιστόν» (Ἠσ. λγ' 14 - 16). Βλέπετε τὴν τιμὴν, ἣν παρέχει ὁ Θεὸς τοῖς ἀγωνιζομένοις ἐν τῇ μικρῇ χρόνῳ τούτῳ καὶ ἀποδυσαμένοις τὸ βάρος τοῦ κόσμου διὰ τῆς ὑπομονῆς τῆς θλίψεως αὐτῶν; Ὅρᾳς πῶς ἡ βοήθεια τοῦ Θεοῦ συνεξέρχεται μετὰ τῶν κοψάντων τὰ θελήματα αὐτῶν, καὶ ἐξαλείφει ἀπ' αὐτῶν πάντα τὰ πάθη, διότι ἐξηκολούθησαν τῷ θελήματι τοῦ Θεοῦ; Οἱ δὲ κατέχοντες τὰ θελήματα αὐτῶν, καὶ θέλοντες τελειῶσαι αὐτά, ἄρχονται μὲν τῷ πνεύματι, μὴ δυνάμενοι δὲ ἀντιστῆναι τοῖς ἐχθροῖς αὐτῶν, διὰ τὸ θέλειν ἐπιτελεῖν τὰ ἑαυτῶν θελήματα, τελοῦνται ἐν σαρκί¹⁾ καὶ ποιοῦσιν, εἰκὴ καὶ μάτην, τὸν κόπον αὐτῶν. Διὰ τοῦτο ὀνειδίζει αὐτοὺς ὁ προφήτης Ἰερემίας λέγων: «Ἐπικατάρατος πᾶς ὁ ποιεὺν τὰ ἔργα τοῦ Κυρίου ἀμελῶς» (Ἰερ. λα' 10). Ὅρᾳς δτι ὅσοι ἐὰν θέλωσι δουλεῦσαι τὰ πάθη, οὐ συνεξέρχεται μετ' αὐτῶν ὁ Θεός, ἀλλὰ ἀφίησιν αὐτοὺς μετὰ τοῦ θελήματος αὐτῶν καὶ παραδίδωσιν αὐτοὺς εἰς χεῖρας τῶν μισούντων αὐτούς, καὶ ἀντὶ τιμῆς. ἡς ζητοῦσι παρὰ τῶν ἀνθρώπων, γίνεται αὐτοῖς ὄνειδος, ὅτι οὐκ ἀντέστησαν τοῖς ἐχθροῖς αὐτῶν, ἕως οὗ ὁ Θεὸς βοηθήσῃ αὐτοῖς καὶ ταπεινώσῃ αὐτούς· ἐκτὸς δὲ κόπου καὶ μόχθου καὶ πόνου οὐκ εἰσακούεται ὁ ἄνθρωπος ὑπὸ τοῦ Θεοῦ κατὰ πάσας τὰς Γραφάς.

1) Μᾶλλον, τὸ ἐλθεῖν ἐν σαρκί, ὡς ἐν τῇ λατιν. In carne desinunt.

Δ'. Δεηθῶμεν οὖν τῆς ἀγαθότητος τοῦ Θεοῦ, ἐπιμελεία καρδίας καὶ δάκρυσι καὶ κακοπαθείᾳ, ὑποτασσόμενοι παντὶ ἀνθρώπῳ διὰ τὸν Κύριον, ταπεινοῦντες ἑαυτοὺς καὶ τοῖς ἀδελφοῖς ἡμῶν, ὡς εἰδόντες ὑπὲρ ἡμᾶς: «Μηδενὶ κακὸν ἀντὶ κακοῦ ἀνταποδιδόντες» (Ρωμ. ιβ' 17), μηδὲν λογιζόμενοι πονηρὸν ἐν τῇ καρδίᾳ ἡμῶν περὶ τινος, ἀλλὰ πάντες ἐν μιᾷ καρδίᾳ ὄντες καὶ ἐν τῇ μὲν χρεΐᾳ τοῦ κόσμου τῇ σωματικῇ μὴ λέγοντες περὶ τινος ὅτι τοῦτο ἐμὸν ἐστὶ· μετροῦντες δὲ τὸν νοῦν ἐκυτῶν καθ' ἑκάστην ποῦ ἔφθασε καὶ φυλάσσοντες αὐτὸν μὴ λογίσασθαι ἀκαθαρσίαν, ἀποστερόντες τὸ σῶμα πλησμονῆς, ἵνα μὴ ζητήσῃ παρ' ἡμῶν τὰ ἐκυτοῦ πάθη, ἵνα ταπεινωθῇ τὸ σῶμα τῇ ψυχῇ καὶ ὑποταγῇ τῷ νοῖ ἢ ψυχῇ, καὶ γένηται νόμῳ ἀγνῇ ἀπὸ παντὸς λογισμοῦ καὶ καλέσῃ τὸν νομφίον αὐτῆς, λέγουσα: «Καταβήτω ὁ ἀδελφιδόυς μου εἰς τὸν κήπον αὐτοῦ, ἀκροδρῶν αὐτοῦ» (Ἰσ. α' 16). Ἀγωνισώμεθα οὖν, ἀδελφοί, ἵνα, εὐρόντες τὴν παρρησίαν ταύτην ἐνώπιον αὐτοῦ, ἀκούσωμεν αὐτοῦ λέγοντος, ὅτι: «Ὅπου εἰμι ἐγώ, θέλω, ἵνα καὶ αὐτοὶ ὦσι μετ' ἐμοῦ, ὅτι ἡγάπησα αὐτούς, καθὼς ἡγάπησάς με, Πάτερ· οὐ ἐν ἐμοὶ καὶ γὰρ ἐν αὐτοῖς» (Ἰωάν. ιζ' 23, 24). Δύναται δὲ ἡ Τριάς ἡ ἀγία, ἡ ὁμοούσιος καὶ ἀναρχος, ποιῆσαι ἔλεος μεθ' ἡμῶν, ἵνα εὐρωμεν ἄνεσιν μετὰ τῶν ἁγίων αὐτοῦ ἐν τῇ ἡμέρᾳ τῆς κρίσεως· ὅτι αὐτῷ ἡ δόξα καὶ τὸ κράτος εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν,



ΛΟΓΟΣ ΚΘ'.

Θ ρ η ν ο ι.

Οὐαὶ ἡμῖν, φιλήδονοι καὶ ὀλιγοχρόνιοι ¹⁾, ὅτι διὰ πρόσκαιρον παράνομον ἐπιθυμίαν σαρκός, οὐκ ὀφόμεθα τὴν δόξαν Κυρίου. Οὐαὶ ἡμῖν, ὅτι ἡ φθορὰ τὴν ἀφθαρσίαν κληρονομεῖ ²⁾, καὶ ἡμεῖς τῆς ἀφθαρσίας καταφρονοῦντες, τῆς φθορᾶς ἐμμανῶς ἀντεχόμεθα. Οὐαὶ ἡμῖν, ὅτι τὴν διαλυθησομένην εἰς σκώληκας καὶ εἰς ἰχώρα σάρκα ἡμῶν, ἐν ἁμαρτίαις ἐκτρέφουμεν καὶ οὐδὲ πῦρ, τὸ μέλλον ἡμᾶς ἀθανάτως θασανίζειν, οὐδὲ τὸν σκώληκα τὸν ἀκοίμητον φοβούμεθα. Οὐαὶ ἡμῖν, ὅτι τὸ ἐν ἀκαθαρσίαις ³⁾ μαινόμενον σῶμα ἡμῶν, οἱ φιλόχριστοι τῶν ἀνθρώπων προσκυνοῦσι καὶ καταφιλοῦσιν, ἡμεῖς δὲ ἐσμέν «τάφοι κεκονιαμένοι» (Ματθ. κγ' 27), τὴν θανατηφόρον ἁμαρτίαν ἐκσώζοντες. Οὐαὶ ἡμῖν, ὅτι δι' ἀκρασίας βρωμάτων καὶ τρυφῆς, τὸν σπερματικὸν γόνον ἐν ἐκυτοῖς θησαυρίζομεν, καὶ διὰ τοῦτο πρὸς σωματικῶν μίξις παρανόμως ἐρεθιζόμεθα. Οὐαὶ ἡμῖν, ὅτι τὴν φθορὰν τῇ ἀφθαρσίᾳ οὐ συγκρίνομεν, καὶ τῆς θείας καὶ φοβερᾶς εὐθύτητος καταφρονοῦμεν. Οὐαὶ ἡμῖν, ὅτι ὀλίγωροι ἐσμέν εἰς τὰ καλὰ, σπουδαῖοι δὲ καὶ πρόθυμοι περὶ τὰ κακά. Οὐαὶ ἡμῖν, ὅτι τὸ δεκτικὸν φωτὸς αἰωνίου σῶμα ἡμῶν, δεκτικὸν σκοτὸς αἰωνίου κατεσκευάσαμεν. Οὐαὶ ἡμῖν, ὅτι ὁ Υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου γενόμενος, ὁ καὶ Θεὸς Πατρί ὁμοούσιος, «οὐκ ἔχει ποῦ τὴν κεφαλὴν κλίνειν» (Ματθ. η' 20) ἐν ἡμῖν, δι' ἡμᾶς ἐνανθρωπήσας, αἱ δὲ ἀλώπεκες, τὰ πονηρὰ καὶ δόλια πνεύματα, τοὺς φωλεοὺς αὐτῶν ἐν ἡμῖν εἰργάσαντο. Οὐαὶ ἡμῖν, ὅτι οἱ εὐθεῖς τῇ καρδίᾳ τὰς ἐκυτῶν ψυχὰς ἀμώμους καὶ τὰ σώματα αὐτῶν ἁγία καὶ ἄρρυπα παριστῶσι τῷ κριτῇ, ἡμεῖς δὲ, μώμους τὰς ψυχὰς καὶ ἀκάθαρτα τὰ σώματα ἔχοντες, ἀπεκδεχόμεθα τὴν ἀπόφασιν τῆς αἰωνίου κολάσεως.

Β'. Οὐαὶ ἡμῖν, ὅτι, ὁδρεων ὄντες καὶ πάσης ἀκαθαρσίας ἐπιθυμηταί, τιμὴν ἁγίων ἀπαιτοῦμεν. Οὐαὶ ἡμῖν, ὅτι κατάκριτοι ὄντες καὶ πολλῶν ἁμαρτιῶν ὑπεύθυνοι, ὡς ἄγνοοι καὶ ἐλεύθεροι ἐν μέσῳ τῶν ἁγίων καὶ ἀκάκων ἀναστρεφόμεθα. Οὐαὶ ἡμῖν, ὅτι ἐγκλημάτων ⁴⁾ πλήρεις ὄντες, τοὺς πολλῶν μᾶλλον διαφέροντας ἡμῶν νουθετοῦμεν καὶ παιδεύομεν. Οὐαὶ ἡμῖν, ὅτι τὴν δοκὸν ἔχοντες ἐν τῷ ὀφθαλμῷ (Ματθ. ζ' 3 - 5), περὶ τῶν λεπτοτάτων σφαλ-

1) Ἦτοι, οἱ τινες ἐσμέν φιλήδονοι κτλ.

2) Ἐν τῇ Α' πρὸς Κορινθ. (ιε'. 50) ἀναγινώσκομεν: «Σὰρξ καὶ αἷμα βασιλείαν Θεοῦ κληρονομήσαι οὐ δύναται, οὐδὲ ἡ φθορὰ τὴν ἀφθαρσίαν κληρονομεῖ». Φαίνεται ἐνταῦθα ἑλλείπον τὸ ἀρνητικὸν μόριον.

3) Εὐεργ. βιβλ. α'. ὑπόθ. λβ'. σ. 110.

4) Εὐεργετιν. βιβλ. δ', ὑπόθεσ. λη', σελ. 128.

μάτων τῶν ἀδελφῶν ἡμῶν, ὡς ἀμώμητοι, ἐγκαλοῦμεν καὶ ὀργιζόμεθα. Οὐαὶ ἡμῖν, ὅτι δεσμοῦμεν ἐτέροις, φορτία βαρέα καὶ δυσβάστακτα (Ματθ. κγ' 4), αὐτοὶ δὲ ὡς ἀσθενέστεροι τῷ σώματι προσπαῦσαι αὐτοῖς παραιτούμεθα. Οὐαὶ ἡμῖν, ὅτι ἐργασίας θείας ¹⁾ μοναχικῆς ἀπολειπόμενοι, διδάσκουν ἐτέρους τὴν πρακτικὴν ἀρετὴν προπετεῦσθαι. Οὐαὶ ἡμῖν, ὅτι τῶν ἀρχαίων ἡμῶν ἁμαρτημάτων ἐπιλανθάνομενοι, οὐδὲ περὶ τῶν προσφάτων ἀγωνιῶμεν ἢ δακρύομεν. Οὐαὶ ἡμῖν, ὅτι τῇ τοῦ Θεοῦ βοήθειᾳ καὶ χάριτι, καλῶς ἐναρξάμενοι, νῦν σαρκικοὶ γεγόναμεν. Οὐαὶ ἡμῖν, ὅτι τοσοῦτον κατηνέχθημεν ἐν τοῖς ρυπαροῖς λογισμοῖς, ὅτι τὰ παρεωραμένα ἁμαρτήματα ζητοῦμεν, εἰ πεπράχαμεν. Οὐαὶ ἡμῖν, ὅτι ἐν τῷ ἐσθίειν ἡμᾶς καὶ πίνειν, οὐ προενθυμούμεθα τὸν ἐκ τῆς ἀθηφαγίας ἐπιτελούμενον ἐν ἡμῖν πόλεμον. Οὐαὶ ἡμῖν, ὅτι ἅμα τῷ ταῖς μνήμας τῆς πορνείας ἐρεθίζειν ἡμᾶς τοὺς δαίμονας, εὐπαρασκευάστους ἡμᾶς εὐρίσκουσι, τῇ συγκαταθέσει τῶν ἐννοιῶν. Οὐαὶ ἡμῖν, ὅτι ἀφέντες τὴν τῶν θείων εὐχῶν καὶ ἀναγνώσεων μελέτην, ἐν μετεωρισμοῖς καὶ ἀργολογίαις δαπανῶμεν τὰς ἡμέρας ἡμῶν. Οὐαὶ ἡμῖν, ὅτι οὕτω πεπωρωμένοι ἡμῶν εἰσὶν αἱ καρδίαι, ὡς πολλάκις ἡμᾶς ἐπιζητοῦντας κατάνυξιν καὶ δάκρυα, ἀπορεῖν ἀπὸ τῆς ἄγαν ἡμῶν ἀμελείας καὶ χαυνώσεως. Οὐαὶ ἡμῖν, ὅτι τοῦ Θεοῦ εἰπόντος: «Ψυχὴ ἡ ἁμαρτάνουσα αὐτὴ ἀποθάνειται» (Ἰεζεκ. ιη' 4, 20), πάντοτε ἁμαρτανούσης αὐτῆς οὐδέποτε ἐπιμελούμεθα.

Γ'. Οὐαὶ ἡμῖν, ὅτι τὸ εὐδίσιοθον εἰς ἁμαρτίαν σῶμα ἡμῶν, διὰ τοῦ κόρου καὶ τῆς τρυφῆς, εἰς ἐπιθυμίας ἐρεθίζομεν ἀκαθάρτους καὶ ρυπαροὺς λογισμοὺς, καὶ διὰ τῶν ὀφθαλμῶν τὰ θέλη τοῦ πονηροῦ ἐν ταῖς καρδίαις ἡμῶν δεχόμεθα, καὶ διὰ τῆς προσπαύσεως τῶν σωμάτων ἵπποι θηλυμανεῖς γινόμεθα, καὶ οὕτε τῆς λογικῆς ἀξίας, οὕτε τῆς αἰωνίου κολάσεως τὴν ἐννοίαν ἢ τὸν φόβον λαμβάνομεν. Οὐαὶ ἡμῖν, ὅτι περὶ τῶν τῆς σαρκὸς ἡμῶν παθῶν καὶ ἀλγηδόνων μεγάλα στενάζομεν, περὶ δὲ τῶν τῆς ψυχῆς τραυμάτων καὶ ἀνιμάτων πόνων ἀναισθητοὺς νοσοῦμεν. Οὐαὶ ἡμῖν, ὅτι τὸ ἀρχικὸν τῆς ψυχῆς τῇ δουλῇ αὐτῆς καθυπόκειται ²⁾ σαρκὶ καὶ ἀρχεῖ τὸ χεῖρον τοῦ κρείττονος καὶ οὐκ ἄμφω δουλεύουσι τῷ πλάσαντι αὐτὰ Θεῷ ἐν ἐνὶ θελήματι. Οὐαὶ ἡμῖν, ὅτι νεάζουσιν ἡμῶν αἱ ἁμαρτίαι τοῖς λογισμοῖς τοῖς ρυπαροῖς καὶ ἀκαθάρτοις καὶ οὐ διακρίνομεν Θεοῦ υποχώρησιν καὶ ἀκαθάρτων πνευμάτων ἐπέλευσιν. Οὐαὶ ἡμῖν ³⁾, ὅτι μωροὶ ὄντες καὶ ἄφρονες, τοὺς ἐπαίνους τῶν ἀγίων, καὶ οὐ τὰς ἐργασίας αὐτῶν καὶ πράξεις ἀγαπῶμεν καὶ ἀρπάζομεν. Οὐαὶ ἡμῖν, ὅτι οὕτε δούλων φόβον, οὕτε μισθωτῶν σπουδὴν καὶ εὐνοίαν, οὕτε υἱῶν ἀγάπην, ἐν ταῖς ἐργασίαις τῶν ἐντολῶν τοῦ Θεοῦ ἀποπληροῦμεν. Οὐαὶ ἡμῖν, ὅτι πρὸς χάριν ἀνθρώπων, πάντα λέγειν καὶ ποιεῖν οὐ παραιτούμεθα, καὶ τοῦ δικαίου καταμελοῦμεν. Οὐαὶ ἡμῖν, ὅτι αἰσχυρόμενοι πρόσωπα ἀνθρώπων, ἐξαμαρτάνομεν καὶ περὶ τῆς αἰσχύνῃς τῆς αἰωνίου οὐδένα λόγον

1) Εὐεργετ. βιβλ. δ', ὑπόθεσ. λη', σελ. 129.

2) Καθυποτάσσεται.

3) Εὐεργετίν. βιβλ. α' ὑπόθεσ. λγ' σελ. 111.

ποιούμεθα. Οὐαὶ ἡμῖν, ὅτι ἐκ πενήτων ¹⁾ καὶ ἀδύξων ὄντες γονέων, ἐαυτοὺς ἡγνοήσαμεν, καὶ πενίαν καὶ ἀτιμίαν ἀγαπᾶν διὰ τὸν Θεὸν ἐπαγγειλάμενοι, τοῖς πλουσίοις καὶ ἐνδόξοις συγκρίνεσθαι φιλονεικοῦμεν. Οὐαὶ ἡμῖν, ὅτι διὰ πενίαν ἐν τῷ κόσμῳ, ἐνεκρατεύομεθα, καὶ νῦν εἰς ἐγκράτειαν κληθέντες, σφόδρα κόρου γαστρὸς καὶ ἀναπαύσεως ἐπιμέλειαν ποιούμεθα. Οὐαὶ ἡμῖν, ὅτι ἀγγέλων παρεμβαλλόντων κύκλῳ τῶν φοβουμένων τὸν Θεόν, καὶ δαιμόνων κύκλῳ τῶν μὴ φοβουμένων αὐτόν, ἀλλὰ παραδαινόντων τὰς ἐντολὰς αὐτοῦ, εἰς τὰς τῶν δαιμόνων παρεμβολὰς ἐαυτοὺς κατατάσσομεν. Οὐαὶ ἡμῖν, ὅτι τοῖς πλουσίοις ²⁾ καὶ δυνάσταις συντυγχάνοντες, ἀρέσκουν σπουδάζομεν, τοὺς δὲ πένητας καὶ ἱκετικῶς ἡμῖν προσιόντας, ὡς ὀχληροὺς ἀποστρεφόμεθα.

Δ'. Οὐαὶ ἡμῖν, ὅτι κατὰ τὴν ὀφειλὴν ἐκάστη τῶν ἀνθρώπων, οὐ προσίμεθα, ἀλλὰ κατὰ τὸ δοκοῦν ἡμῖν καὶ ἀρέσκον τοῦτο κρίνομεν. Οὐαὶ ἡμῖν, ὅτι τὰ δίκαια ὀρίζομεν καὶ κρίνομεν ³⁾ καὶ διδάσκουμεν, τῆς δὲ ἐργασίας τοῦ ἀγαθοῦ πόρρω ἀφεστήκαμεν. Οὐαὶ ἡμῖν, ὅτι ἀκανθῶν καὶ τριβόλων, καὶ τῶν λυμαινόμενων τοὺς καρποὺς βοτανῶν ἐπιμελῶς τὴν γῆν ἐκκαθαίρομεν, τοὺς δὲ λυμαινόμενους τὰς ἀγίας ἀρετὰς πονηροὺς καὶ ἀκαθάρτους λογισμοὺς ἡμῶν, τῷ φόβῳ τοῦ Θεοῦ μετ' ἐπιμελείας ἐκ τῶν ἡμετέρων ψυχῶν οὐκ ἐκκαθαίρομεν. Οὐαὶ ἡμῖν ⁴⁾, ὅτι μεταίρειν μέλλοντες ἐκ τῆς γῆς, ἥς παροικούμεν, πολυχρόνιους τὰς περὶ τῶν γηίνων καὶ φθαρτῶν πραγμάτων φροντίδας ποιούμεθα, καὶ, ἐν καιρῷ τῆς ἀπαραιτήτου ἐλθεν δὲ ⁵⁾ ἡμῶν ἀποδημίας, οὐδενὸς ἐξουσιάζειν καταξιούμεθα. Οὐαὶ ἡμῖν, ὅτι ὑπὲρ πάσης πράξεως τῆς ἐπιγείου ζωῆς, καὶ ἀργοῦ λόγου, καὶ πονηρῶν λογισμῶν καὶ ἀκαθάρτων, καὶ ἐνθυμίου ψυχῆς λόγον ὑφέξομεν τῷ φοβερῷ κριτῇ, καὶ, ὡς ἀνεύθυνοι ἐν δλφ τῇ τῆς ζωῆς ἡμῶν χρόνῳ, ἀμεριμνοῦμεν τῶν ἡμετέρων ψυχῶν ⁶⁾. Οὐαὶ ἡμῖν σφόδρα διὰ τὰς ἀσεβείας ἡμῶν καὶ ἀνομίας, ὅς ἡμάρτομεν, ἀλλὰ καὶ διὰ τὴν καταφρόνησιν καὶ ἀπιστίαν τῶν ἐπαγγελιῶν τοῦ Θεοῦ. Οὐαὶ ἡμῖν, ὅτι τῇ φθορᾷ, ὡς ἀνόητοι, ἐφηδόμεθα, καὶ δυνάμενοι διὰ τῆς κατὰ τὸ Εὐαγγέλιον ζωῆς τῇ ἀφθαρσίᾳ συγκεκρασθαι, τῇ φιλίᾳ τῶν γηίνων, μεμενήκαμεν ἀμέτοχοι τῆς αἰωνίου ἀφθαρσίας, τὴν φθορὰν τὴν ἐπάρατον προετιμήσαμεν. Οὐαὶ ἡμῖν, ὅτι τὰς φιληδονίας πάσας νικᾶν δυνάμενοι, διὰ τῆς αὐταρεσκείας ἠττάσθαι μᾶλλον τοῖς πάθεσιν ἡμῶν προειλόμεθα. Οὐαὶ ἡμῖν, ὅτι ἐνώπιον ἀνθρώπων ⁷⁾ ἁμαρτάνειν αἰδοῦμεθά τε καὶ φοβούμεθα, πρὸ δὲ τῶν ὀφθαλμῶν τοῦ τὰ κρύφια βλέποντος ἀσεβοῦντες καὶ

1) Εὐεργετ. βιβλ. γ' ὑπόθεσ. κζ' σελ. 78.

2) Ἐνθ' ἀνωτέρω.

3) Εὐεργετ. βιβλ. δ', ὑπόθεσ. λη', σ. 129.

4) > βιβλ. α', ὑπόθεσ. ε', σ. 17.

5) Ἐνθεν δὲ ἀντὶ ἐνθ' ἐν δ ε.

6) Ἐπονται τὰ ἐξῆς ἐν τῷ Εὐεργετινῷ, ἐνθ' ἀνωτέρω: «Διὰ τοῦτο ἐκδέχεται ἡμᾶς ἐκεῖ τὸ πῦρ τὸ ἁσέστον τῆς γενένης καὶ τὸ σκότος τὸ ἐξώτερον, ὃ σκόληξ ὃ ἀκούητος καὶ ὃ κλαυθμὸς καὶ ὃ θρυγμὸς τῶν ὀδόντων, καὶ ἐπὶ πάσης τῆς ἄνω καὶ κάτω κτίσεως αἰσχύνῃ αἰώνιος». Ταῦτα δὲ ἀπαντῶσι κατωτέρω ἐν τῷ κειμένῳ.

7) Εὐεργ. βιβλ. δ' ὑπόθεσ. ζ' σελ. 44.

ἁμαρτάνοντες, οὐ τρέμομεν οὐδὲ φοβούμεθα. Οὐαὶ ἡμῖν, ὅτι ἄλατι θείῳ, τὸν λόγον ἡμῶν οὐκ ἀρτύομεν, ἀλλὰ τὰ ἀνωφελεῖ καὶ εὐλαθείας μακρὰν τῷ πλησίον ῥήματα διαπαντὸς φθεγγόμεθα. Οὐαὶ ἡμῖν, ὅτι ἐν κολακείᾳ καὶ δόλῳ καὶ ὑποκρίσει, ἀνθρώποις ἐμιλοῦμεν, καὶ τὴν ἐκ τούτου κατάκρισιν οὐ φοβούμεθα. Οὐαὶ ἡμῖν, ὅτι ὁ ἔκνος καὶ ἡ ἀκηδία ἡμῶν σὺλασθαι ποιεῖ ὑπὸ δαιμόνων τὴν κατάνυξιν τῶν καρδιῶν ἡμῶν. Οὐαὶ ἡμῖν, ὅτι τῷ κόσμῳ ἀποταξάμενοι, τοὺς κοσμικοὺς ἐν τοῖς πάθεσιν ὑπερβαίνομεν. Οὐαὶ ἡμῖν, ὅτι πολλῆς παιδείας καὶ διδασκαλίας δεόμενοι, ἐτέρους μικρὰ πταίνοντας διορθούμεθα.

Ε'. Οὐαὶ ἡμῖν, ἐὰν ὁ Κύριος τὴν ἔτασιν ἡμῶν ἐπὶ τῆς γῆς ποιήσῃται, καὶ ἀδιορθώτους εἰς τὴν κρίσιν ἡμᾶς παραλήψῃται. Οὐαὶ ἡμῖν, ὅτι πρὸς τὰ ἐντόσθια ἡμῶν τῆς γαστρὸς οὐκ ἀπεβλέπομεν καὶ διὰ τοῦτο φιληδονίᾳ καὶ ὑπερηφανίᾳ ἠτιώμεθα. Οὐαὶ ἡμῖν ¹⁾, ὅτι ρυποῦντες αἰ τὰς ψυχὰς τοῖς ἀκαθάρτοις λογισμοῖς, ὑπόνοιαν ἔχειν ἀγίων καὶ ταῖς προσηγορίαις ἐκείνων τιμᾶσθαι βουλόμεθα. Οὐαὶ ἡμῖν, ὅτι ἀπησχολημένοι εἰς τὰ μάταια, τὴν πρὸς τὸν διάβολον πάλην ἐπελαθόμεθα. Οὐαὶ ἡμῖν τοῖς ἀφόβως ἐνθάδε ἁμαρτάνουσιν, ὅτι ἐκδέχεται ἡμᾶς ἐκεῖ τὸ πῦρ τὸ ἁσβεστον τῆς γεέννης, καὶ τὸ σκότος τὸ ἐξώτερον, καὶ ὁ σκόληξ ὁ ἀκοίμητος, καὶ ὁ κλαυθμὸς καὶ ὁ βρυγμὸς τῶν ὀδόντων, καὶ ἐπὶ πάσης τῆς ἄνω καὶ κάτω κτίσεως αἰσχύνῃ αἰώνιος. Οὐαὶ τῇ ἀδιακρίτῳ καὶ ἀμετανοήτῳ ἡμῶν ψυχῇ, ὅτι ἐν τῇ ἀναστάσει τῶν νεκρῶν οὐκ κλαυθμῷ καὶ βρυγμῷ τῶν ὀδόντων ἐν τῷ ἁμαρτωλῷ αὐτῆς σώματι κλαύσεται καὶ στενάξει καὶ ἀπορηθήσεται ἐκ τῶν πικρῶν καὶ ἀλγεινῶν τοῦ αἰωνίου πυρὸς δριμυτάτων βασάνων. Οὐαὶ ἡμῖν, ὅτι ἐν τῇ ἐξορίᾳ τῆς παροικίας ἡμῶν, τὴν εὐφροσύνην τὴν ἐπάρατον ἀγαπῶμεν, καὶ τῆς τρυφῆς τοῦ παραδείσου οὐ μνημονεύομεν, ἀλλὰ τῆς βασιλείας τῶν οὐρανῶν καταφρονοῦμεν. Οὐαὶ ἡμῖν, ὅτι ταῖς μωραῖς παρθένους ὁμοιούμεθα δι' ἀσπλαγχνίαν, καὶ τὸ φωτίζον ἔλαιον τὰς λαμπάδας ἐντεῦθεν διὰ τῆς τῶν πλησίων εὐποιίας οὐκ ἀγοράζομεν. Οὐαὶ ἡμῖν, ὅτι νυκτὸς καὶ ἡμέρας ἀναπέμπομεν τῷ Θεῷ εὐχάς, λέγοντες: «Κύριε, Κύριε», καὶ οὐ ποιοῦμεν, ἀ ἐντελεῖλατο. Οὐαὶ τῷ γράψαντι τοὺς τοσοῦτους θρήνους: ἐν ὅλοις τοῖς γεγραμμένοις ἐνεχόμενος, οὐδὲ αὖραν μικρὰν τῆς μετανοίας ἐδεξάμην. Οὐαὶ τῷ πονοῦντι ἐτέροις ²⁾, τῶν ἰδίων πόνων ἑαυτὸν ἀποστερεῖ. Οὐαὶ ἡμῖν, ὅτι τοὺς ἐν συνειδήσει ἐλέγχους ἔχοντες ἀδιαλείπτως κατηγοροῦντας ἡμᾶς καὶ καταμαρτυροῦντας, οὐκ αἰσχυνόμεθα, οὐδὲ ὡς ἐκ τῶν πεπραγμένων ἡμῖν τὰς εὐθύνas ὑφέζοντες φρίττομεν τὸ τοῦ Θεοῦ-κριτήριον. Οὐαὶ ἡμῖν, ὅτι ὄζοντες ταῖς πράξεσι, τοῖς ἐπαίνοις τῶν ἀνθρώπων χαίρομεν.

ΣΤ'. Οὐαὶ ἡμῖν, ὅτι ὁ ρεμβασμὸς καὶ ὁ μετεωρισμὸς καὶ ἡ λήθη, ἀφαιροῦνται τὸν τοῦ Θεοῦ φόβον ἀπὸ τῶν καρδιῶν ἡμῶν. Οὐαὶ ἡμῖν, ὅτι ἡ περὶ τὰ μάταια σπουδὴ ἡμῶν ἀποχερσοῖ τὴν διάνοιαν ἡμῶν καὶ ἀπαμβλύνει. Οὐαὶ ἡμῖν, ὅτι τὴν μακροθυμίαν τοῦ Θεοῦ διαβασταζόμενοι, οὐ θανατούμεθα

κατὰ τὰς πράξεις ἡμῶν, καὶ ταύτης ἀπολαύοντες αἰ χρῆστοι γενέσθαι οὐ σπουδάζομεν. Οὐαὶ ἡμῖν, ὅτι τῶν ἁμαρτιῶν ἡμῶν νῦν οὐ μνημονεύομεν, καὶ γυμνουμένης ἡμῶν τῆς ψυχῆς τοῦ σώματος, ἅπαντα ὁμοῦ τὰ διὰ τῶν ῥημάτων καὶ ἐννοιῶν καὶ πράξεων τότε, ἐν ὀδυνηρῷ καὶ πικροτάτῳ μεταμέλῳ ὀφόμεθα ἐντετυπωμένα καὶ ἐγγεγραμμένα τῇ μνήμῃ τῶν διανοιῶν ἡμῶν. Οὐαὶ ἡμῖν, ὅτι τοῦ Ἀποστόλου ἀποφηνάμενου: «Ὅς ἂν ἐσθίῃ τὸν ἄρτον, καὶ πίνῃ τὸ ποτήριον ἀναξίως τοῦ Κυρίου, κρίμα ἑαυτῷ ἐσθίει καὶ πίνει, μὴ διακρίνων τὸ σῶμα τοῦ Κυρίου» (Α' Κορινθ. ια' 26, 27), ἡμεῖς πεφυρμένοι ταῖς ἡμῶν ἀκαθαρσίαις, πρόσκειμεν τοῖς φοβεροῖς καὶ φρικτοῖς μυστηρίοις τοῦ Θεοῦ, συγγνώμην ἑαυτοῖς νέμοντες, ἐφ' οἷς ἐν φαντασίαις νυκτεριναῖς καὶ ἐν ρυπαροῖς λογισμοῖς ἐπράξαμεν: ὁ γὰρ μῆτε λογισμοῖς καθαροῖς, μῆτε ὀφθαλμοῖς ἀγνοῖς, μῆτε σώματι ἀδιαφθόρῳ, μῆτε ὁρμαῖς ψυχῆς καὶ σώματος ἀμολύντοις προσεδρεύων Θεῷ, πόσοις υπεύθυνον ἑαυτὸν κατασκευάζει, πόνοις σαρκὸς καὶ ἀσθενείαις ψυχῆς, καὶ ὕστερον εἰς αἰώνιον κόλασιν καὶ αἰσχύνῃν ἀπέραντον; Οὐαὶ μοι, ὅτι δακρύων πικρῶς ταῦτα γράφω, μετάνοιαν δὲ ἔργου οὐκ ἠρξάμην. Οὐαὶ μοι, ὅτι ἀληθῆ λέγω, καλὰ δὲ οὐ πράττω. Οὐαὶ μοι, καλὰ παραινούντι καὶ κακὰ δρῶντι. Οὐαὶ τοῖς ἐν ἡδοναῖς ἁμαρτάνουσιν, ὅτι πικρὸν αὐτοὺς ὑποδέξεται τέλος μετὰ αἰσχύνῃς αἰωνίου. Οὐαὶ τοῖς λυπούμενοις, ἐπεὶ μηδεμία ὠφέλεια, ὅτι τῆς εἰς μετάνοιαν ἐπωφελοῦς λύπης ἑαυτοῖς ἀπεστέρησαν ¹⁾.

Ζ'. Οὐαὶ τοῖς λοιδοροῖς καὶ ὕβρισταις, ὅτι τῆς μακαρίας ἀγάπης ἑαυτοὺς ἀπηλλοτριώσαν. Οὐαὶ τοῖς βασκάνοις καὶ φθονεροῖς, ὅτι ἀγαθότητος καὶ χρηστότητος Θεοῦ ξένους καὶ ἀλλοτρίους κατασκευάσαν ἑαυτοὺς. Οὐαὶ τοῖς ἀνθρωπαρέσκοις, ὅτι τῷ Θεῷ ἀρέσαι οὐ δύνανται. Οὐαὶ τοῖς προσωπολήπταις, ὅτι τῆς ἀληθείας τοῦ Θεοῦ ἐκπέπτωκασιν. Οὐαὶ τοῖς ὑπερηφάνοις, ὅτι τοῦ ἀποστάτου διαδόλου τῆς μερίδος εἰσίν. Οὐαὶ τοῖς μὴ φοβουμένοις τὸν Κύριον, ὅτι διὰ τοῦτο πλείοσιν ἁμαρτίαις συμπλακῆσονται, καὶ ἐνταῦθα κακεῖ ²⁾ μαστιγωθήσονται. Οὐαὶ ἡμῖν, ὅτι ψύλλων καὶ κονίδων καὶ φθειρῶν καὶ μυῶν καὶ κωνώπων καὶ μελισσῶν τὰς δῆξεις οὐχ ὑπομένομεν, καὶ περὶ τοῦ μεγάλου στόματος τοῦ δράκοντος τοῦ δάκνοντος ἡμᾶς καὶ καταπίνοντος ὡς ἐν ροφῇματι καὶ πᾶσι τοῖς ἰοδόλοις θανάτου κέντροις κατακεντοῦντος ἡμᾶς οὐδεμίαν βοήθειαν ἢ φυγὴν ἑαυτοῖς παρέχομεν ³⁾. Οὐαὶ ἡμῖν, ὅτι ἡδοναῖς καὶ πόνοις καὶ ἀνάγκαις, καὶ πάσαις ταῖς ἐν κόσμῳ ἀπάταις καταναλίσκει ἡμᾶς ὁ διάβολος, καὶ παύσασθαι τῶν κακῶν ἡμῶν οὐ βουλόμεθα. Οὐαὶ ἡμῖν, ὅτι τῆς ἀποστασίας ἔτη πολλὰ κρατησάσης, καὶ ἐπὶ πλεῖον τῆς ὀρθοδόξου πίστεως ἀθετουμένης, οὐ δάκρυα, οὐ καρδίας πόνον, οὐκ ἀποχὴν τῶν καθημένων παθῶν ποιοῦμεθα, ἀλλὰ προστιθέμεν ἁμαρτίας ἐφ' ἁμαρτίας, ἵνα καὶ τῶν πονηρῶν ἡμῶν ἔργων καὶ τῆς ἀπιστίας ἐν τῷ ὁμοῦ ἀπολάβωμεν τὴν πικρὰν ἐν τῇ γεέννῃ αἰώνιον κόλασιν. Οὐαὶ ἡμῖν πρὸς τοῖς γραφεῖσι θρήνοις,

1) Εὐεργ. βιβλ. α' ὑπόθ. λγ' 11.

2) Ἐπὶ πρὸς Εὐεργ. βιβλ. δ' ὑπόθ. λγ' σελ. 129.

1) Ἰσως διορθωτέον οὕτω τὸ χωρίον: «Οὐαὶ τοῖς λυπούμενοις ἐπὶ μηδεμίᾳ ὠφελείᾳ... ἑαυτοὺς ἀπεστέρησαν.

2) Ἐν ταύτῃ καὶ ἐν τῇ ἄλλῃ ζωῇ.

3) Εὐεργετιν. βιβλ. α' ὑπόθ. ε' σελ. 17.

ὅτι τῆς συντελείας τοῦ κόσμου φθάσαντες ἡμεῖς, μήτε μετανοήσαντες, μήτε κλαύσαντες ἐπὶ τῆς νεότητος ἡμῶν κακοῖς, προσεθήκαμεν τῷ γήρατι μείζονα καὶ ἀφόρητα κακὰ καὶ φορτικωτέρας ἀμαρτίας. Οὐαὶ ἡμῖν, ὅτι οὐτε τὰς φορτικωτέρας ἀλγηδῶνας καὶ τὰς διαφόρους νόσους τοῦ σώματος αἰσχυρόμεθα, ἀλλ' ἐν ταῖς ἀμαρτίαις εὐρωστοῦμεν καὶ καταφρονητικῶς οὖν πολλῇ τῇ ἀκρασίᾳ καὶ ἀνέσει ἐκτρέφομεν τὰ μισὰ καὶ ἀμαρτωλὰ ἡμῶν σώματα. Οὐαὶ ἡμῖν, ὅτι διὰ πυρὸς κοχλάζοντος καὶ ὑπὲρ τὰ τῆς θαλάσσης κύματα, δεῖ ἡμᾶς διελθεῖν, «ἵνα ἕκαστος ἡμῶν ἀπολάβῃ τὰ διὰ τοῦ σώματος ἕκαστος πρὸς ἃ ἔπραξεν, εἴτε ἀγαθὰ εἴτε κακὰ» (Β' Κοριθ. ε' 10). Οὐαὶ ἡμῖν, ὅτι οὐκ ἐννοοῦμεν τὴν σκοτεινὴν ἐκείνην καὶ ἄβυσσον πυρκαϊᾶν καὶ τὴν αἰώνιον ἐκείνην ¹⁾, καὶ τὸν πικρὸν κλαυθμὸν καὶ θρυγμὸν τῶν ὁδόντων· ἀφαιρεῖται γὰρ ὁ Θεὸς τὸ φωτεινὸν τῆς φλογός, καὶ τὸ καυστικὸν καὶ σκοτεινὸν τοῦ πυρὸς ἀπονέμει τοῖς ἀσεβέσι καὶ ἀμαρτωλοῖς.

Η'. Οὐαὶ μοι, ταλαίπωρε ψυχὴ ²⁾, ὅτι λύπη μοι ἐστὶ καὶ ἀδιάλειπτος ὁδὸν τῇ καρδίᾳ μου· ἐμαυτὸν γὰρ θρηγῶν ἐρῶ, ὅτι ἡ κακία τὴν σύνεσιν ἥλλαξε, τὴν ἀλήθειαν ἐκάλυψεν, ὁ θάνατος τῆς ζωῆς περιέγένετο, τὰ γῆϊνα καὶ φθαρτὰ καὶ πρόσκαιρα, τῶν οὐρανίων καὶ ἀφθάρτων καὶ αἰώνων ἀντάλλαγμα γέγονε, τὰ δὲ ὀδυρόμενα καὶ μίσους ἄξια γλυκύτερα καὶ ἀγαπητὰ τῆς ἀληθινῆς ἀγάπης τοῦ Χριστοῦ καὶ τῆς σεμνότητος ἐφάνη, ἡ πλάνη τὴν ἀλήθειαν ἐξορίσασα ἐκ τῆς ψυχῆς μου, ἐξέβαλε λύπην ἀντὶ χαρᾶς, ἐξελέξαμην αἰσχύνην καὶ ὄνειδος ἀντὶ τῆς παρρησίας καὶ τῶν ἐπαίνων, προσέτιμησα τὴν πικρίαν ὑπὲρ τὴν γλυκύτητα, τὴν γῆν καὶ τὴν ἀσβόλην αὐτῆς ὑπὲρ τὸν οὐρανὸν καὶ τὴν βασιλείαν αὐτοῦ ἡγάγησα, τὸ σκότος τοῦ μισοκάλου ἐχθροῦ ἦλθεν εἰς τὴν καρδίαν μου καὶ ἡμύρωσε τὸ φῶς τῆς γνώσεως ἀπὸ τῆς διανοίας μου. Οἱμοι, οἱμοι, ποῖται τοῦ διαβόλου παγίδες κατέλαβόν με καὶ ὑποσκελίσασα ἀπὸ τοσοῦτου ὕψους κατέρραξάν με; Τρέχων ἐξενευρίσθην καὶ οἱ ἰδρωτές μου εἰς μάτην ἐξέβησάν μοι. Τίς μὴ θρηγῇ με, τίς μὴ ἀποκλαύσῃ με πικρῶς τὸν ματαιοπονίαις συντριβέντα καὶ παρὰ τὸν λιμένα ναυαγῆσαντα; «Ἐλεήσατέ με, ἐλεήσατέ με, ἐλεήσατέ με, ὦ φίλοι» (Ἰωβ, ιθ' 21), καὶ ἐμπόνως ἱκετεύσατε τὸν ἀγαθὸν καὶ ἀνεξίκακον δεσπότην Χριστόν, εἰπὼς σπλαγχνισθεὶς ἀποσμήξει τὴν δεινотάτην ἀχλὺν τοῦ μισοκάλου διαβόλου ἀπὸ τῆς διανοίας μου, καὶ θεάσομαι ἐν πόσῳ κατὰκειται βορβόρῳ, καὶ δυνάμενος ἀναστῆναι οὐ βούλομαι, μήπως συνεσταλμένος μου ὢν ὁ καιρὸς πᾶσαν τὴν ἐλπίδα μου περιέκοψεν. Οὐκ ἔστιν ἄλλος ὑπὲρ τὸ ἄλγος μου, οὐδὲ πληγὴ κατὰ τὴν ἐμὴν πληγὴν, οὐδὲ τοιαύτη ὁδὸν κατὰ τὴν ὁδὸν τῆς καρδίας μου: «Ὅτι αἱ ἀνομίαι μου ὑπερῆραν τὴν κεφαλὴν μου» (Ψαλμ. λζ' 5), αἱ τραυματῖαι μου οὐ τραυματῖαι ρομφαίας, οὐδὲ οἱ νεκροὶ μου νεκροὶ πολέμου, ἀλλὰ τὰ θέλη τοῦ ἐχθροῦ τὰ πεπωρωμένα «ἐνεπάγησάν μοι» (αὐτόθι 3) καὶ ἐξετύφλωσαν τὸν ἔσω μου ἄνθρωπον. «Καὶ κατηνέχθην εἰς ἰλὸν θυθοῦ, καὶ οὐκ ἔστιν ὑπόστασις» (Ψαλμ. ξη'

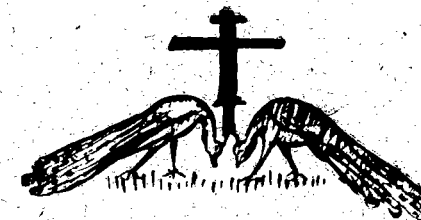
1) Ἰσως ὁπον. κ ὁ λ α σ τ ν.

2) Εὐαγγελιστ. βιβλ. β' ὑπόθεσ. λδ' σελ. 100.

3), φόβος, ὃν ἐφοβούμην ἦλθέ μοι (Ἰωβ γ' 25), «καὶ σκιά θανάτου ἐκάλυψε με» (Ψαλμ. ξγ' 20).

Οἱμοι, ψυχὴ, ἀνάβλεψον καὶ εἶδε τὰ παρόντα, πρόσκαιρα, καὶ μετὰ μικρὸν μετὰ πικρίας καὶ ὁδόνης παρερχόμενα, καὶ τὰ ἐρχόμενα δεινότερα. Κατανόησον, ὦ ψυχὴ, πόσων ἀγαθῶν καὶ ἐλπίδων ἐκπίπτεις καὶ ποταπὸν κολάσεων μετ' ὀλίγον κληρονόμος ἀδιάδοχος καὶ ἀπαράκλητος τυγχάνεις. Πρὸ τοῦ σκοτισθῆναι ἐπάνω τῆς κεφαλῆς σου τὸ φῶς, προκατάλαβε, καὶ πρόσελθε, καὶ πρόσπεσον, καὶ δεήθητι, καὶ ἱκέτευσον τὸν Δοτῆρα τοῦ ἀθανάτου φωτός, ἵνα σε ἐξέλῃται τῆς παμφάγου φλογός, καὶ τοῦ ἀφεγγοῦς σκότους, ὅτι αὐτοῦ ἐστὶ τὸ συγχωρῆσαι ἀμαρτίας, καὶ χαρίσασθαι τὰ ἀγαθὰ τοῖς ἀναξίοις τοῦ ἐλέους αὐτοῦ ἡμῖν. Ὅτι αὐτοῦ ἐστὶν ἡ δόξα καὶ τὸ κράτος εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

ΤΕΛΟΣ ΤΩΝ ΛΟΓΩΝ





ΕΝΤΟΛΑΙ, ΕΙΤΕ ΣΥΜΒΟΥΛΑΙ
ΤΟΥ ΑΒΒΑ ΗΣΑΪΟΥ
ΠΡΟΣ ΑΡΧΑΡΙΟΥΣ ΜΟΝΑΧΟΥΣ
Οὐ αἱ δεήσεις φυλάττειεν ἡμᾶς. Ἀμήν ¹⁾.

Α δελφὲ προσφιλέστατε, εἰ ἀπετάξω ἤδη τῷ ματαίῳ τούτῳ κόσμῳ ²⁾ καὶ παρέδωκας τῷ Θεῷ σεαυτὸν, ποιῶ μεταμέλειαν τῶν ἁμαρτιῶν σου καὶ φύλαττε, ὅτι προέθου, μὴ πρόσεχε δὲ τοῖς διαλογισμοῖς σου ἐπεὶ τὴν ψυχὴν σου ἀνιώσι καὶ λέγουσιν: Οὐδὲ μὴ ἀφέθησαν αἱ πρότεραί σου ἁμαρτίαι, φύλαττε δὲ τὰς ἐντολὰς ταύτας.

1. Φυλάττου μὴ συνεσθλῆιν γυναικὶ ἢ ἔχειν οἰκειότητα μετὰ παιδὸς ἢ συγκαοῖσθαι ἐφ' ἑαυτὴν ἐπὶ τῆς αὐτῆς ψυχῆς. Ἀποδύμενος δὲ τὸ ἱμάτιόν σου μὴ ἐλέπε τὸ σῶμά σου.

2. Ἐὰν ἀναγκασθῇς πιεῖν οἶνον, μὴ πίνε πλεον τριῶν οὐκῶν φυλάττου μὴ λῦσαι διὰ φίλιαν τὴν ἐντολήν.

3. Μὴ τέλει τὰς ὥριας προσευχὰς ἀμελῶς, ἵνα μὴ ἐμπέσῃς εἰς χεῖρας τῶν ἐχθρῶν σου ³⁾. Φρόντισον, ὅσον δύνῃ, τῆς μελέτης τῶν Ψαλμῶν, ὅτι τοῦτο φυλάξει σε ἀπὸ ἀκαθάρτου βίου.

4. Ἀγάπα τὸν κόπον καὶ τὴν θλιψίν, ἵνα κουφίζωνται τὰ πάθη σου. Μὴ διαλογίζου τι ἐν οὐδενί, καὶ διατρίψεις περὶ στεναγμοὺς ὑπὲρ τῶν ἁμαρτιῶν σου.

5. Φυλάττου ἀπὸ τοῦ ψεύδους, ὅτι ἀπωθεῖ σε τοῦ φόβου τοῦ Κυρίου. Μὴ πᾶσιν ἀποκάλυπτε τὰς εὐεργεσίας σου ⁴⁾, ἵνα μὴ αὐτὰς ἀρπάσῃ ὁ ἐχθρὸς σου.

6. Ἀνοιξὼν τὰς νότους σου τοῖς πατράσιν, ἵνα τύχῃς βοήθειας τῇ συμ-

1) Οἱ κανόνες οὗτοι τοῦ ἀββᾶ Ἡσαίου ἐλήφθησαν ἐκ τῶν κατ' αὐτοῦ λόγων περιλαμβανοῦσι δὲ παραγγέλματα ἡθικὰ πρὸς ἐρημίτας καὶ κοινοβίτας, εἶναι δὲ λίαν ὠφέλιμοι τοῖς ἐπισκεπτομένοις τῆς τελειότητος. Αἱ ἐντολαὶ αὗται οὐσαὶ λατινιστὶ (Πατρ. Λατ. Migne τόμ. 103, σ. 417 - 434) μετεφράσθησαν εἰς τὴν ἐλληνικὴν παρὰ τοῦ ἐλλογισμωτάτου Κ. Ἰ. Φωκυλίδου.

2) Τὰ ἐπόμενα καὶ οἱ ἐφεξῆς κανόνες μέχρι τοῦ 15ου ἐλήφθησαν ἐκ τοῦ 8' λόγου «ἐντολαὶ τοῖς ἀποταξαμένοις», σελ. 83 - 86.

3) Μεγ. Ἀντων. καν. 6.

4) Αὐτόθι: 34.

βουλῇ αὐτῶν ¹⁾.

7. Βιάσον σεαυτὸν εἰς τὸ ἐργόχειρόν σου, καὶ οἰκήσει ἐν σοὶ ὁ φόβος τοῦ Κυρίου ²⁾.

8. Μὴ κρίνε ἁμαρτάνοντα τὸν ἀδελφόν σου, μηδὲ καταφρόνει αὐτοῦ, ὅτι ἐμπεσεῖ εἰς χεῖρας τῶν ἐχθρῶν σου ³⁾.

9. Μὴ ἔσο ἐριστικὸς πρὸς ἐμπέδωσιν τῶν λόγων σου, ἵνα μὴ ἐνοικήσωσιν σοὶ κακὰ ⁴⁾.

10. Ἀγάπα τὴν ταπεινοφροσύνην καὶ μὴ ἀναπαύου τῇ γνώμῃ σου. Ἐθιζέτω ἡ γλῶσσά σου λέγειν: Συγχώρησόν μοι, καὶ ἐπελευσεται σοὶ ἡ ταπεινοφροσύνη ⁵⁾.

11. Καθεζόμενος ἐν τῷ κελλίῳ σου, φρόντιζε περὶ τριῶν, ἥτοι περὶ καρτερίας ἐν τῇ προσευχῇ, περὶ μελέτης τῶν ψαλμῶν καὶ περὶ ἐργοχείρου ⁶⁾.

12. Διαλογίζου καθ' ἑαυτὸν: Βεβαίως οὐ ζήσω ἐν τῷ κόσμῳ τούτῳ, εἰ μὴ ταύτῃ τῇ ἡμέρᾳ καὶ ρυσθήσῃ ἀπὸ τῆς ἁμαρτίας.

13. Μὴ ἔσο λαίμαργος, ἵνα μὴ ἀνανεωθῶσιν ἐν σοὶ αἱ πρότεραι ἁμαρτίαι. Μὴ ἀνιάτω σε ὁ κόπος, φρόντισον δὲ τῆς μελέτης τῶν ψαλμῶν, καὶ ἐλευσεται σοὶ ἀνάπαυσις παρὰ Θεοῦ.

14. Βιάσον σεαυτὸν εἰς δάκρυα ἐν ταῖς προσευχαῖς, καὶ ὁ Θεὸς ἐλεήσει σε καὶ ἀπεκδύσει τὸν παλαιὸν ἄνθρωπον.

15. Μάθε, ὅτι ὁ κόπος, ἡ πτωχεία, ἡ ξενιτεία, ἡ θλιψίς καὶ ἡ σιωπὴ ἐπάγονται τὴν ταπεινοφροσύνην ἢ δὲ ταπεινοφροσύνη ἀφήσιν ἀπάσας τὰς ἁμαρτίας. Ἔστι δὲ ταπεινοφροσύνη τὸν ἄνθρωπον λογίζεσθαι ἑαυτὸν ἁμαρτωλὸν καὶ ἄδικον καὶ μὴ ἐμπεδοῦν τὸν ἑαυτοῦ λόγον, ἀφαιρεῖν τὴν ἐπιθυμίαν αὐτοῦ, πηγνύναι τοὺς ὀφθαλμοὺς κατὰ χθονός, βαστάζειν ὕβριν καὶ κόπον, μισεῖν τὴν τιμὴν καὶ ἀνάπαυσιν καὶ λέγειν ἐν παντί: Συγχώρησόν μοι διὰ δὲ τῆς ταπεινοφροσύνης φυγαδεύονται οἱ ἐχθροί ⁷⁾.

16. Ἔσο ἐνδελεχῶς στυγνός. Ἐὰν δὲ ἔλθωσι πρὸς σὲ ἀδελφοί, ἔσο μετ' αὐτῶν φαιδρός, ἵνα ἐνοικήσῃ σοὶ ὁ φόβος τοῦ Θεοῦ ⁸⁾.

17. Ὅδοιπορὸν μετὰ ἀδελφῶν, ἀποχώρει αὐτῶν, ἵνα δυνηθῇσιν σιωπᾶν, μηδὲ τρέπου τῇδε καὶ κεί, ἀλλὰ μελέτα τοὺς ψαλμοὺς σου καὶ προσεύχου τῷ Θεῷ νοερῶς. Ὅπου δ' ἂν εἰσελθῇς μὴ πολιτεύου μεγαλαύχως πρὸς τοὺς οἰκήτορας. Φύλαττε μετριοφροσύνην καὶ αἰδημοσύνην ἐν πᾶσι καὶ πρὸς τὰ ἐμπροσθέν σου παρατιθέμενα ἄκων ἔκτεινον τὴν χεῖρα ⁹⁾.

1) Προβλ. Μεγ. Ἀντων. 41.

2) Αὐτόθι: 58.

3) Αὐτόθι: 59.

4) Αὐτόθι: 62.

5) Αὐτόθι: 64, 72.

6) Οἱ 11, 12, 13, 14, ὁμοιοὶ εἰσὶ πρὸς τοὺς 65, 66, 67, 68 τοῦ Μεγ. Ἀντων.

7) Μεγ. Ἀντων. 71.

8) Αἱ ἐφεξῆς ἐντολαὶ μέχρι τῆς 42ης ἐλήφθησαν ἐκ τοῦ γ' λόγου «περὶ καταστάσεως ἀρχαρίων καὶ κελλιωτῶν» σελ. 6 - 14 Μ. Ἀντων. 74.

9) Αὐτόθι: 75, 76.

18. Μὴ κοιμῶ μετ' ἄλλου ἐπὶ τῆς αὐτῆς στρωμνῆς. Προσεύχου πολὺ πρὸς σε κατακλιθῆναι, ὅσον καὶ ἂν κεκοπιακῶς ᾖς ἀπὸ τῆς ὁδοιπορίας ¹⁾.
19. Μὴ ἐπίτρεψον τριβῆναι τὸ σῶμά σου ἐλαίῳ εἰ μὴ διὰ βαρεῖαν νόσον ²⁾.
20. Καθεζόμενος ἐν τραπέζῃ μετὰ ἀδελφῶν, μὴ ἔσθιε μεθ' ἡδονῆς, ἔκτεινον δὲ τὴν χεῖρα πρὸς τὰ ἐμπροσθέν σου μόνον. Ἔστωσαν δὲ τὰ γόνατά σου συνεπτυγμένα· μὴδὲ ὕψου τὸ πρόσωπον πρὸς ἄλλον. Μὴ πίνε ὕδωρ ἀπλήστως, μήτε μετὰ φόβου.
21. Ἐὰν διασθῇς ἀποχρέμψασθαι, ὦν μετὰ ἀδελφῶν, ἐγέρθητι καὶ μακρὰν ρίψον αὐτῶν. Μὴ σκορδινῶ μεταξὺ ἀνθρώπων καὶ ἐὰν σοι συμβῇ σκορδίνημα, μὴ χάσκε τῷ στόματί σου καὶ φεύξεται ἀπὸ σοῦ.
22. Μὴ ἀνοίγε τὸ στόμα σου πρὸς γέλωτα, τοῦτο γὰρ δηλοῖ ἔλλειψιν ἐν σοὶ φόβου Θεοῦ.
23. Μὴ ἐπιθύμει πράγματος ἄλλοτρίου. Ἐὰν δὲ ποιήσῃς διβλίον, μὴ κόμησον αὐτό, τοῦτό γε δηλοῖ τὸν πόθον σου.
24. Ἐὰν περὶ τι ἀμαρτίας μὴ ἐρυθρία ἐξομολογήσῃς αὐτό, μὴδὲ διὰ ψεύδους θελήσῃς ἀπολογηθῆναι, ἀλλὰ κλῖνον τὰ γόνατα καὶ ἐξομολογήθητι τὸ ἀμαρτημά σου, αἰτοῦ δὲ συγγνώμην καὶ ἀφεθήσεται σοι.
25. Ἐὰν τις ψεύσῃται πρὸς σέ, μὴ ὀργίζου, ἀλλὰ λέγε: Συγχώρησόν μοι, οὐκ ἐπανερχομαι.
26. Μὴ αἰσχύνου ἐρωτᾶν τὸν διδάσκαλόν σου.
27. Ἐὰν τις κόψῃ τὴν θύραν τοῦ κελλίου σου, καθημένου σου καὶ σπουδάζοντος περὶ τὸ ἐργόχειρόν σου, ἄφες αὐτὸ καὶ φρόντισον τῆς ἀναπαύσεως αὐτοῦ.
28. Μὴ λάλει τινί, μὴδὲ πρόσεχε τοῖς λόγοις τινὸς ἀνευ ὠφελείας.
29. Ἐὰν πέμψῃ σε ὁ διδάσκαλος εἰς πορείαν, ἐρώτα αὐτὸν πῶς κατευθυνθῇς καὶ ποιεῖ κατὰ τὴν ἐντολήν αὐτοῦ. Μὴ διάδιδε λόγους. Εἰ φυλάξεις τοὺς ὀφθαλμούς σου καὶ τὰ ὦτα, οὐδαμῶς ἁμαρτήσῃ τῇ γλώσσῃ σου.
30. Κατοικῶν μετὰ ἀδελφοῦ, ἔσθι μετ' αὐτοῦ ὡς ξένος, μὴδὲ ἐπίταττε αὐτῷ τι, μὴδὲ ἀνώτερον σεαυτὸν ποιεῖ αὐτοῦ, μὴδὲ μεγαλῶχος πολιτεύου αὐτῷ· ἐὰν δὲ ἐπιτάξῃ σοὶ τι, ὃ οὐ θέλεις, ἀπόσπασον τὴν θέλησίν σου καὶ μὴ λυπήσῃς αὐτόν, ἵνα μὴ ἀποστῇ σου ἡ εἰρήνη, γίνωσκε δὲ ὅτι ὁ ὑπακούων μείζων τυγχάνει.
31. Ἐὰν συγκατοικῇς ἀδελφῷ καὶ εἴπῃ σοι: Ὅπτησον, εἰπέ: Τί θέλεις; Ἐὰν δὲ ἀφεθῇ σοὶ ἡ ἐκλογή, ὀπτησον τὸ προστυχὸν οὖν φόβῳ Θεοῦ.
32. Ἐγερθεῖς τοῦ ὕπνου, προσεύχου πρὶν ἐπιλαβέσθαι ἔργου τινός, καὶ μελέτα τὰ τοῦ Θεοῦ ρήματα πρότερον· τότε δὲ ἐπιχειρεῖ ἀόκνως τῷ ἔργῳ.
33. Παιδρῶς ἐντύγχανε τῷ ξένῳ καὶ προσαγόρευε αὐτόν, ἵνα μὴ ἡ ἀποχώρησις ἢ τοῦναντίον βλαβερὰ. Φυλάττου δὲ μὴ ἐρωτᾶν αὐτὸν ἀνω-

4) Αὐτόθι 80.

5) Ἀγ. Παχωμίου καν. 92.

- φελῇ ὡς πρῶτον ἐλθόντα πρὸς σέ, ἀλλὰ αἰτεῖ αὐτὸν προσεύξασθαι· καθεσθέντι δὲ εἰπέ: Πῶς ἔχεις, ἀδελφέ μου; καὶ δὸς αὐτῷ διβλίον πρὸς τὸ ἀναγνῶναι. Εἰ δὲ ἀπειρηκῶς ἐστὶν ἐκ τῆς ὁδοιπορίας, ἐπίτρεψον αὐτῷ ἀναπαυθῆναι καὶ τοὺς πόδας αὐτοῦ νίψον. Εἰ δὲ λαλεῖ κενὰ ρήματα, εἰπέ αὐτῷ μετ' ἀγάπης: Φείσθητί μου, ἀδελφέ, ὅτι ἀσθενής εἰμι καὶ οὐκ ἰσχύω ἀκοῦσαι ταῦτα. Εἰ δὲ τὰ ἱμάτια αὐτοῦ ἐστί διαλελυμένα, οὐρραφον αὐτά. Εἰ δὲ ἀσθενής ἐστί καὶ τὰ ἱμάτια αὐτοῦ ρυπαρά, πλύνον αὐτά. Ἄλλ' ἐὰν ἡ πλάνης, ὡς δὲ ἅγιοι παρὰ σοί, μὴ ἐπίτρεψον ἐλθεῖν πρὸς αὐτούς, ἀλλὰ ποιεῖ αὐτῷ ἔλεος καὶ ἀπόλυσον αὐτόν. Εἰ δ' ἐστὶ πτωχός, μὴ θλιβόμενον ἀπολύσῃς αὐτόν, ἀλλὰ δός αὐτῷ ὅτι ἐχαρίσατό σοι Κύριος.
34. Εἰ τις ἀδελφὸς κατέθετό τι παρὰ σοί, μὴ ἐρεύνα τὴν παραθήκην, αὐτοῦ μὴ παρόντος.
35. Εἰ τις ἀφήσῃ σε ἐν τῷ κελλίῳ αὐτοῦ καὶ ἐξέλθῃ, μὴ ἔγειρε τοὺς ὀφθαλμούς σου ἵδεῖν τί ἐστὶν ἐν αὐτῷ, ἀλλ' εἰπέ αὐτῷ ἐξερχομένῳ: Δός μοι ἔργον, ἵνα ἐπιμεληθῶ αὐτοῦ ἄχρις ἂν ἐπανελθῇς, ὅτι δὴποτε δὲ ἐπιτάξῃ σοὶ ἐπιμελῶς ἐπιτέλει.
36. Μὴ προσεύχου νωθρῶς καὶ ἀμελῶς· ἀντὶ γὰρ εὐαρεστήσῃ τῷ Θεῷ, προκαλέσεις αὐτόν εἰς ὀργήν· ἀλλὰ στήθι σὺν φόβῳ καὶ τρόμῳ καὶ μὴ ἐπερείδῃς τῷ τοίχῳ, μὴδὲ χαυνώσῃς τοὺς πόδας, ὥστε τῷ ἐνὶ ἴστασθαι καὶ τὸν ἕτερον ἐκταίνειν. Ἐναντιῷ τοῖς λογισμοῖς σου καὶ μὴ ἐπιτρέψῃς αὐτοῖς μεριμνᾶν περὶ σαρκικῶν, ἵνα εὐσπρόσδεκτος ᾖ τῷ Θεῷ ἡ προσευχή σου.
37. Εἰ δὲ ᾗς παρὼν ἐν λειτουργίᾳ, φύλαττε τοὺς διαλογισμούς σου καὶ τὰς αἰσθήσεις καὶ στήθι μετὰ φόβου ἐμπροσθεν τοῦ ὑψίστου Θεοῦ, ἵνα ἀξιωθῇς λαβεῖν τὸ σῶμα τοῦ Κυρίου καὶ τὸ αἷμα αὐτοῦ καὶ θεραπεῦσαι τὰ πάθη σου.
38. Νέος ὢν, μὴ περιβάλλου ἀγαθὴν ἐσθῆτα, ἄχρις ἂν ἐλθῇς ἐπὶ τὸ γῆρας.
39. Πορευόμενος μετὰ πρεσβυτέρου σου, μὴ προηγῶ αὐτοῦ. Ἐὰν ἀναστῇ πρεσβύτερός σου λαλήσαι ἄλλοις, μὴ ποιοῦ αὐτὸν περὶ μικροῦ καὶ μείνης καθεζόμενος, ἀλλ' ἴστασο μετ' αὐτοῦ ἄχρις ἂν ἐπιτάξῃ σοὶ καθῆσαι.
40. Εἰσερχόμενος εἰς πόλιν ἢ πόλισμα, κατὰ χθονὸς ἔχε τοὺς ὀφθαλμούς, ἵνα μὴ τὰ ὀρώμενα γένωνται σοὶ ἄγῳνος αἰτία ἐν τῷ κελλίῳ σου.
41. Μὴ κοιμῶ ἐν τόπῳ, ἐν ᾧ φοβεῖ ἁμαρτήσαι τῇ καρδίᾳ. Μὴ ἔσθι μετὰ γυναικός, μὴδὲ ἴδῃς τὰ ἱμάτια αὐτῆς, εἰ δύνῃ.
42. Πορευόμενος μετὰ γέροντος, μὴ ἐπίτρεψον αὐτὸν βαστάσαι τι. Εἰ δ' ἐστὲ νέοι, βασταζέτω ἕκαστος μέρος. Ἐὰν δὲ ἡ μέτριον, βασταζέτω ἕκαστος αὐτὸ καθ' ὥραν, προηγείσθω δὲ ὁ βαστάζων καὶ προπορευέτω ὁ ἀσθενής, ἵνα, ἐὰν καθῇ ἀπειρηκῶς πρὸς τὸ ἀναπαυθῆναι, συγκαθῇσῃς αὐτῷ.
43. Ἐρωτῶν γέροντα περὶ τῶν διαλογισμῶν σου, ἀποκάλυψον αὐτούς, ὡς ἔχουσιν αὐτῷ, ᾧ θαρρεῖς φυλάξαι τὰ μυστικά σου· μὴδὲ προφασίζου τὸ προβεβηκὸς τῆς ἡλικίας, ἀλλ' ὅτι ἰσχύει τῇ διδασκαλίᾳ, τοῖς ἔργοις καὶ

τῇ πνευματικῇ πείρᾳ, ὅπως μὴ ζημιωθῇς, ἐὰν αὐξηθῶσι τὰ πάθη σου ¹⁾).

44. Σπούδασον πλείστον προσεύχεσθαι νυκτός, ἵνα φωτισθῇ ὁ νοῦς σου. Σκόπει τὰ ἁμαρτήματά σου καὶ ἱκέτευσον τὸν Θεὸν ὑπὲρ αὐτῶν, οὗτος δὲ φειθήσεται σου.

45. Εἴ τις βούλεται, σοῦ παρόντος, τὸν ἀδελφὸν αὐτοῦ κρίναι, καὶ εἰ ὁ καταγινωσκόμενός ἐστιν ἐξ ἐκείνων, οἵτινες κρίνουνσί σε, εἰπὲ αὐτῷ μετὰ ταπεινοφροσύνης: Φείσθητί μου, ἀδελφέ, ὅτι ἁμαρτωλὸς καὶ ἀσθενὴς εἰμι καὶ ὑπόκειμαι οἷς λέγεις· διὸ δὴ οὐ δύναμαι ταῦτα ἀκούειν.

46. Προτίμα τοὺς ἀδελφούς σου ἐν πᾶσιν· ἐὰν δὲ φίλος παράσχῃ σοι τιμὰς, εἰπέ: Ὑμῶν ἕνεκα ταύτας παρέσχες μοι τὰς τιμὰς, μὴδὲ γεύου τινὸς ἀνευ ἐταίρων.

47. Τῷ αἰτοῦντί σε τι ἐπὶ ἐπιστροφῇ, μὴ ἀπαρνοῦ.

48. Μὴ διαλογίζου τῇ καρδίᾳ τὴν μνήμην ἐκείνων, ὧν ἀπέστης διὰ Θεοῦ ἀγάπην, ἀναμνησκου δὲ τοῦ θανάτου καὶ τῆς καταδίκης καὶ ὅτι οὐδεὶς αὐτῶν δύνῃσεται τῷ καιρῷ ἐκείνῳ βοηθήσαι σοι.

49. Ἐάν, καθεζόμενος ἐν τῷ κελλίῳ σου, ἀναμνησθῇς τινος κακὰ ποιήσαντός σοι, ἐγέρθητι παραυτίκα καὶ δέου τῷ Θεῷ ὑπὲρ αὐτοῦ ἐν τῇ καρδίᾳ σου, ἵνα φεισθῇ αὐτοῦ ὁ Θεός· οὕτω γὰρ τὸ πάθος, ὃ πάσχεις, ἕνεκα αὐτοῦ, ἀφανίζεται.

50. Εἰ βούλει Θεοῦ σῶμα λαβεῖν, φυλάττου μὴ εἰσελθεῖν ἐν τῇ καρδίᾳ σου ὀργή ἢ μίσος κατὰ τινος· εἰ δὲ γινώσκεις τινὰ κατὰ σοῦ κεχολωμένον, αἰτοῦ αὐτὸν πρότερον συγγνώμην, καθάπερ ἐνετείλατο ὁ Κύριος ἡμῶν (Ματθ. ε').

51. Εἰ πολεμεῖς ἀσέλγεια νυκτός, φυλάττου μὴ ἀναλαβεῖν τὴν δρασιν ἐκείνην μεθ' ἡμέραν, ἵνα μὴ καταμιασθῇ ἡδονὴ ἢ καρδία σου, ἀλλὰ πρόσπιπτε ἔμπροσθεν τοῦ Θεοῦ καὶ οὗτος ἐλεήσει σε, γινώσκει γὰρ τὴν ἀσθένειαν τῶν ἀνθρώπων.

52. Εἰ φροντίζεις ὑπερβαλλόντως περὶ νηστείας καὶ ἐνδελεχοῦς προσευχῆς, μὴ θάρρει, ὅτι σώσουσί σε ταῦτα, ἀλλ' ἔλπιζε ὅτι ὁ Θεὸς ἐλεήσει τὴν θλίψιν τοῦ σώματός σου καὶ βοηθήσει τῇ ἀσθενείᾳ σου.

53. Ἐὰν ληφθῇς νόσῳ, μὴ ἄχθου καὶ ἐκλίπη σε τὸ πνεῦμα, ἀλλὰ χάριτας τῷ Θεῷ ὁμολόγηι, ὅτι φροντίζει τῆς ὠφελείας σου.

54. Κατοικῶν ἐν τῷ κελλίῳ σου, τάξον ὠρισμένον τῇ τροφῇ σου μέτρον καὶ χρόνον τακτόν, μὴδὲ παραλίπῃς τοῦτο· δίδου δὲ τῷ σώματι ὅσον δεῖται, ἵνα ἰσχύῃ προσεύχεσθαι καὶ θεραπεύειν τὸν Θεόν. Ἐὰν δὲ προσενηχθῇ σοι, ἐκτός τοῦ κελλίου σου, ἡδυπαθὴς τροφή, μὴ λάμβανε κατὰ κόρον ἐξ αὐτῆς, ἵνα ταχέως δυνηθῇς ἐπανελθεῖν εἰς τὸ κελλίον σου.

55. Ἐὰν σπεύρωσιν ἐν σοὶ οἱ δαίμονες κόπον, ὃν οὐ δύνη φέρειν, μὴ δέχου, ἐπεὶ ἀσχολοῦσι τὴν καρδίαν τοῦ ἀνθρώπου τοιοῦτοις πράγμασιν, ὧν οὐ

δύναται περιγενέσθαι, ἵνα κόρῳ αὐτὸν περιβάλῃσι καὶ φενακίσωσι. Πάντα δὴπου τὰ ἔργα αὐτῶν ἀνευ μέτρου εἰσὶ καὶ ἀνευ τάξεως.

56. Ἀπαξ ἔσθιε τῆς ἡμέρας ¹⁾, καὶ μὴ κατὰ κόρον. Δίδου τῷ σώματι, ὅσον δεῖται, κατὰ τὴν ἀπαίτησιν τῆς φύσεως.

57. Τάξον τὸ ἡμῖν τῆς νυκτός πρὸς τὸ ἀγρυπνεῖν ἐν προσευχῇ, τὸ δ' ἕτερον ἡμῖν πρὸς τοῦ σώματός σου ἀνάπαισιν. Προτοῦ σε κατακλιθῆναι ἀγρύπνει ἐπὶ δύο ὥρας ἐν προσευχῇ καὶ ἐν ὕμνοις, εἶτα δὲ δὸς τῷ σώματί σου ἀνάπαισιν. Εἰ κατοικνεῖ τὸ σῶμά σου, ὅτε δεῖ ἐγείρεσθαι πρὸς προσευχήν, εἰπὲ αὐτῷ: Θέλεις τυχεῖν ἐν τούτῳ τῷ χρόνῳ ἀναπαύσεως, εἶτα δ' ἀπελθεῖν εἰς τὴν μακρὰν τιμωρίαν; Οὐκ ἔστι κρεῖττον μικρόν σε ἐνταῦθα ἐργασθῆναι, εἶτα δὲ μετὰ τῶν ἁγίων ἐκεῖ εἰς αἰῶνα ἀναπαυθῆναι; Τότε γὰρ φεύγει παραχρῆμα ἀπὸ σοῦ ἡ νωθρεία, ἐλεύσεται δὲ σοὶ ἡ θεία βοήθεια.

58. Ἀσπαζόμενος τὸ μοναχικὸν στάδιον, ἀπελευθέρωσον τὸν δοῦλόν σου· ἐὰν δὲ θελήσῃ γενέσθαι μοναχός, μὴ ἐπιτρέψῃς αὐτῷ συγκατοικῆσαι σοι.

59. Ἀπερχόμενος πρὸς τὸ πωλῆσαι τὸ ἐργόχειρόν σου, μὴ ἔριζε περὶ τῆς τιμῆς, ὡς οἱ κοσμικοί. Τὸ αὐτὸ ἐπιτελέσεις, ἀγοράζων τι. Γίνωσκε ὅτι ἐνδεῖα πραγμάτων προσοικεῖσθαι σε τῷ Θεῷ.

60. Ἐὰν ἀδελφὸς καταβῇ παρὰ σοὶ σκευὸς καὶ ἔχῃς ἀνάγκην αὐτοῦ, μὴ ἄπτου αὐτοῦ εἰ μὴ τῇ ἀδείᾳ αὐτοῦ.

61. Ἐὰν ἀδελφὸς αἰτήσῃ, ἵνα ἀγοράσῃς τι αὐτῷ περιοδεύων, ποίησον. Ἐὰν δὲ ᾧσι μετὰ σοῦ ἀδελφοί, γενέσθω τοῦτο παρόντων αὐτῶν.

62. Ἐὰν ἐδόθῃ τί σοι ἐπὶ ἐπιστροφῇ, ἀπόδος χρησάμενος αὐτῷ· μὴ κρατήσῃς δ' αὐτὸ ἄχρις ἂν αἰτηθῇ· θραυσθὲν δέ τι αὐτοῦ ἐπισκευάσον. Ἐὰν τι ἐδωκᾷς τινι ἐπὶ ἐπιστροφῇ, μὴ ἀπαίτει αὐτὸ βλέπων μὴ δύνασθαι αὐτὸν ἀποδοῦναι, μάλιστα δὲ εἰ μὴ ἔχῃς ἀνάγκην αὐτοῦ.

63. Ἐὰν ἤδη ἐξηλθῃς τοῦ κελλίου σου, εἶτα δὲ ἀπαιτεῖς αὐτό, εὖρης δὲ ἀδελφὸν οἰκοῦντα ἐν αὐτῷ, ζῆτει σεαυτῷ ἕτερον· φυλάττου δὲ μὴ ἐκβαλεῖν αὐτόν, ἵνα μὴ ὀργισθῇ ἐναντίον σου ὁ Θεός. Οἰκείᾳ δὲ θέλοντος δουλήσῃ αὐτοῦ καταλιπεῖν αὐτό, ἤδη ἐδικαιώθη· εἰ δ' ἔλαβε σκευὸς ἐξ αὐτοῦ, μὴ ζητεῖ αὐτὸ παρ' αὐτοῦ.

64. Εἰ θέλεις ἀπελθεῖν ἐκ κελλίου, φυλάττου μὴ ἀποκομίσαι τι ἐξ αὐτοῦ, ἀλλὰ ἄφες αὐτὸ ἀδελφῷ πτωχῷ καὶ ὁ Θεὸς ἐπιδαψιλεύεται σοὶ ὅπου ἂν ἀπέλθῃς.

65. Ἐπ' οὐδενὶ πράγματι ἀγάλλονται τόσον οἱ διάβολοι, ὅσον ἐπ' ἐκείνῳ, ὅστις τοὺς διαλογισμοὺς αὐτοῦ κρύπτει τὸν πνευματικὸν αὐτοῦ διδάσκαλον. Μὴ λογίζου ἔσεσθαι ὅμοιον ταῖς Πατράσι, μὴ μιμούμενον τὸν κόπον αὐτῶν.

66. Φύλαττε σεαυτὸν ἀπὸ τοῦ πλούτου καὶ τῆς ἀγάπης αὐτοῦ, ἐπεὶ φθείρει τὸν καρπὸν τοῦ μοναχοῦ.

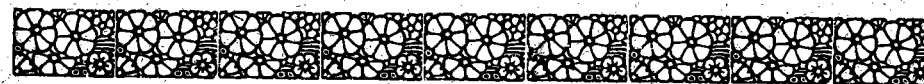
67. Εἰ πολεμεῖς κατὰ πειρασμοῦ καταθλίβοντός σε, μὴ παύου, ἀλλὰ

1) Αἱ ἐντεῦθεν μέχρι τέλους ἐντολαὶ ἐλήφθησαν ἐκ τοῦ δ' λόγου «περὶ συνειδήσεως τῶν καθημένων ἐν τοῖς κελλίοις» σελ. 48-60.

1) Μεγ. Ἀντ. 3.

πρόσπεσον ἔμπροσθεν τοῦ Θεοῦ καὶ εἰπέ: Βοηθὲς γενοῦ μου, Κύριε, ἐπεὶ ἐγὼ ὁ ἀσθενὴς οὐκ ἰσχύω ὑπομεῖναι τὸν ἀγῶνα τοῦτον, οὗτος δὲ βοηθήσει σοι, ἐὰν προέλθῃ ἐξ εὐθείας καρδίας ἡ προσευχή σου. Ἀγωνισάμενος δὲ καὶ νικήσας, μὴ ἀλαζονεύου μηδὲ θάρρει· ἀλλὰ φυλάττου, ἐπειδὴ ὁ ἐχθρὸς ἀργαλεώτερον τοῦ προτέρου ἀγῶνα κατὰ σοῦ μηχανᾶται.

68. Δεόμενος τοῦ Θεοῦ, μὴ λέγε: Κύριε, ἐκποδῶν ποιοῦ τοῦτο καὶ χάρισαί μοι ἐκεῖνο, ἀλλ' εἰπέ: Κύριε, Θεέ μου, γινώσκεις τί μᾶλλον ἐμοὶ ὠφελεῖ, ὅθεν δὴ δοῆθαι μοι καὶ μὴ ἐπίτρεψον, ἵνα ἀμαρτήσω περὶ σέ καὶ ἀπολεσθῶ ἐν ταῖς ἀμαρτίαις μου, ὅτι εἰμι ἀμαρτωλὸς ἀσθενής, μηδὲ παραδῶς με τοῖς ἐχθροῖς μου, ἐπεὶ κατέφυγον ἐπὶ σέ· ἀπάλλαξόν με, Κύριε, ὅτι οὐ εἶ ἰσχύς μου καὶ ἐλπίς· σοὶ δ' ἐστὶν ἡ δύναμις καὶ ἡ δόξα καὶ ἡ ἀγαθὴ ἐργία καὶ ἡ χάρις ἀπόδοσις εἰς αἰῶνας. Ἀμήν.



ΑΠΟΣΠΑΣΜΑΤΑ ΛΟΓΩΝ ΤΟΥ ΑΒΒΑ ΗΣΑΪΟΥ

Ἐκ τοῦ ὑπ' ἀριθ. 113ου κώδικος, αἰῶνος ΙΖ' πατριαρχικῆς συλλογῆς

Τὰ ἐν τῷ κώδικι τούτῳ ἐπ' ὀνόματι τοῦ ἀββᾶ Ἡσαΐου φερόμενα ἀποσπάσματα, πλὴν τῶν τριῶν ὑπ' ἀρ. 127β, 128β καὶ 129α, ἀπαντώντων καὶ ἐν τῇ Φιλοκαλίᾳ, δὲν εἶναι, ὡς φαίνεται, ἔργα τοῦ ἀββᾶ τούτου. Τοῦτο καταφαίνεται ἐκ τε τῶν ἐννοιῶν καὶ τοῦ γλωσσικοῦ ἐνδύματος. Ἡ συλλογὴ αὕτη ἔγγραφη κατὰ πᾶσαν πιθανότητα κατὰ τὸν δέκατον αἰῶνα, εἰ μὴ βραδύτερον, ὡς τοῦτο καταφαίνεται ἐκ τοῦ εἰς ὧ ν ω ρηματικοῦ τύπου, ὡς ζ ο φ ὦ ν ω, ὅστις ἤρξατο κρατῶν ἀπὸ τοῦ ἐνάτου αἰῶνος καὶ ἐξῆς.

Φύλ. 62β· 63α. Εἶπεν ὁ ἀββᾶς Ἡσαΐας, ὥσπερ χάρτης γεγραμμένος λόγοις βαρβαρικοῖς, καὶ πινακίδιον ἔχον χαρακτηρὰς ἀπρεπεῖς, εἰ θελήσει ὁ Κύριος ἀμφοτέρων ¹⁾ λόγους ἐνθεῖναι αὐτοῖς, οὐκ ἂν δυνηθεῖν γράψαι, ἐὰν μὴ ²⁾ τὸν κηρὸν εὐφυῶς λειώσας καὶ τὰς θεβράνας ὕδασι καθαρίσας· οὕτω καὶ ὁ ἄνθρωπος, ὁ πολλὰς ἀμαρτίαις περιπλακεῖς, καὶ τὸν χάρτην τῆς ψυχῆς καὶ τὸ πινακίδιον τῆς διανοίας ταῖς ἀμαρτίαις ἐγγράψας, οὐκ ἂν δυνηθεῖν αὐτὰς ἀπαλεῖψαι, εἰ μὴ δι' ἐξαγγελίας καὶ ταπεινοφροσύνης. Χάρτης ἐστὶν ἡ καρδιά, πινακίδιον ἡ διάνοια, γραφεῖον (;), ἐν ᾧ λειοῦται ὁ κηρὸς, ἡ ἐξαγγελία, ὕδωρ τὸ δάκρυον, κύριος ἀμφοτέρων ἡ ψυχὴ καὶ ὁ ἡγεμονικὸς νοῦς.

Ὁ αὐτὸς εἶπεν, ὥσπερ ἄρρωστος πολλοῖς πόνοις καὶ ἀρρωστίαις περισιγγόμενος, καὶ ὑπὸ τῶν ἀναζευσσῶν φλυκτῖδων καὶ τῶν πόνων ὀδυνώμενος, τὸν δὲ ἱατρὸν ἐντρεπόμενος, καὶ τὰ τραύματα αὐτοῦ καλύπτων, ἑαυτῷ μὲν βλάβην καὶ πόνον καὶ ὀδύνην παρέχει, οὕτω καὶ ὁ ἀμαρτήσας, ὑπὸ τοῦ ἰδίου συνειδότος νυσούμενος, καὶ κεντούμενος, καὶ ὀδυνώμενος ὑπομένει, μὴ θέλων φανεροποιῆσαι τὰ ψυχικὰ αὐτοῦ τραύματα τῷ ἀββᾶ. Καὶ ὥσπερ ἄρρωστος ὑπὸ τῆς τραυμάτων δυσωδίας καὶ ἰχώρων, σκώληκες ἔρπουσι καὶ κατεσθίουσι τὰς σεσηπιῖας σάρκας, τότε ἄκων καὶ μὴ βουλόμενος καὶ ὑπὸ τῶν ὀδυνῶν δριμυσούμενος μετὰ κραυγῆς ἰσχυρᾶς τὸν ἱατρὸν ἐπιζητεῖ· τότε ὁ ἱατρὸς οὐ μόνον ἀλείμματα, ἀλλὰ καὶ ξηρόν, ἀλλὰ καὶ φλεβότομα, καὶ καυστήρας προσάγει, οὕτω καὶ ὁ μοναχός, ἐὰν ἐκ παραχωρήσεως Θεοῦ εἰς ἀμαρτίαν περιπέσῃ, καὶ εὐθέως καὶ πάραυτα προσπεσὼν ἐξαγορεύσῃ καὶ ἐξαγγέλῃ τὸ πταίσμα, ταχέως θεραπεύεται· πᾶσα γὰρ πληγὴ νεαρὰ καὶ πρόσφατος, εὐίατρος, ἐὰν δὲ παλαιωθῇ δυσχερὴς καὶ ἀνίατος. Ὁ γὰρ ἄρρωστος

1) ἴσως, ἀμφοτέρους.

2) Ἀνανταπόδοτον μένει.

ἐστὶν ὁ ἁμαρτήσας, καὶ πληγαὶ καὶ τραύματα τὰ πάθη καὶ τὰ πτώματα τῆς ἁμαρτίας· ἱατρὸς δ' ἡγοούμενος, ἀλείμματα καὶ ξηρία καὶ καυστήρες, ἡ νηστεία καὶ ἀγρυπνία καὶ χαμαικοιτία.

Ὁ αὐτὸς εἶπεν, ὥσπερ νεκρὸς ἐν μνημείῳ ὑπὸ σκώληκων βρώσκεται ¹⁾, καὶ πολλὴ δυσωδία ἐξ αὐτοῦ ἐξέρχεται, οὕτω καὶ ὁ μοναχὸς, ἁμαρτήσας καὶ μὴ ἐξαγγείλας, βρώσκεται ὑπὸ τῶν αἰσχροῦν καὶ φαύλων λογισμῶν. Καὶ ὥσπερ ἐκ τοῦ νεκροῦ ἐξέρχεται ὁσμή δυσωδίας, ὥστε συνάγεσθαι τὰ θηρία, ἐὰν δὲ σμυρτισθῇ τὸ σῶμα τοῦ νεκροῦ οὐχ ἄπτονται αὐτοῦ οἱ σκώληκες, οὐδὲ ὄσφρησις πονηρὰ ἐξ αὐτοῦ ἐξέρχεται, οὕτω καὶ ὁ ἐξαγγείλας· οὐχ ἄπτονται αὐτοῦ οἱ λογισμοὶ τῆς ἀπογνώσεως καὶ τῆς ἀκηδίας καὶ λύπης. Μνημεῖόν ἐστὶ τὸ κελλίον, νεκρὸς ὁ μοναχός, ὁ νεκρωθεὶς τῷ κόσμῳ, σκώληκες οἱ λογισμοί, ἡ δυσώδης ὄσφρησις ἡ ὀξύχολια, θηρία ἡ ὀργή καὶ ὁ θυμὸς καὶ ἡ πικρία, ἡ σμύρνα ἡ τοῦ σκώληκος ἀπὸκτείνουσα καὶ τὴν δυσωδίαν διώκουσα ἐστὶν ἡ ἐξαγγελία.

Ὁ αὐτὸς εἶπεν, ὥσπερ σμίλαξ συμπλακεῖσα δένδρῳ ξηραίνει τὸν καρπὸν αὐτοῦ, καὶ ὥσπερ σκώληξ διβρώσκει ξύλον, καὶ σῆς ἱμάτιον, καὶ ἰδὲ σίδηρον, οὕτω καὶ ἡ ἁμαρτία τήκει καὶ μαραίνει τὸν μὴ ἐξαγγέλλοντα.

Εἶπεν ὁ ἀδελφὸς Ἡσαΐας, ὅτι ὥσπερ τοξότης δόκιμος, καὶ θηρευτὴς εὐφυής, οὐ μόνον τὰ θηρία τὰ ἄγρια τοξεύει, ἀλλὰ καὶ τὰ πετεινὰ τὰ ἐν τῷ ἀέρι πετώμενα εὐχερῶς κατενέγκαι δύναται, οὕτω καὶ γυνή, γράμματα ἰδιοχείρως γράφουσα καὶ πρὸς ἄνδρας ἀποστέλλουσα, θηρευτὴς καὶ ἰεστὴς ὑπάρχει. Καὶ ὁ μὲν θηρευτὴς τοξεύει ἄρκτους καὶ παρδάλεις, χοίρους, καὶ λύκους, θηρία ἄγρια καὶ ζῶα ἀτιθάσσευτα, καὶ τὰ θέλη πέμπει πρὸς ἄπερ θεωρεῖ, οὐ γὰρ ἰσχύει ἐπιλαβέσθαι τὰ πόρρωθεν αὐτοῦ νεμόμενα· γυνὴ δὲ γράφουσα, ψυχὰς λογικὰς πλουσίων καὶ πνήτων, ἀρχόντων καὶ ἀρχομένων, ἱερέων καὶ μοναζόντων εὐφρῶς καὶ εὐθυβόλως τιτρώσκουσα καταβάλλει· ἔχει γὰρ τόξον τὸ μέλαν, καὶ θέλος τὸν κάλαμον, καὶ πτερὰ τὸν χάρτην, καὶ σίδηρον τοὺς λόγους. Ἡ τοιαύτη οὐ μόνον τοῖς ἐγγυὲς καὶ πλησίον οἰκοῦσιν, ἀλλὰ καὶ τοῖς πόρρω καὶ μακρὰν οἰκοῦσι ²⁾ διὰ γραμμάτων προσκαλεῖται.

Φύλλ. 64α - 66α. Εἶπεν ὁ ἀδελφὸς Ἡσαΐας, ὅτι ὅμοιοι εἰσιν ὅλοι οἱ ἄγιοι παραδείσῳ μεγάλῳ, ἔχοντι πᾶν δένδρον κάρπιμον εὐώδη καὶ ἀρωματικὸν ³⁾

1) Γραπτέον, διβρώσκειται, ὡς καὶ τὸ ἐπόμενον· κατωτέρῳ ἀπαντᾷ ἐν τῷ ἐνεργ. διβρώσκει.

2) Γραπτέον, τοὺς ἐγγυὲς καὶ πλησίον οἰκοῦντας, ἀλλὰ καὶ τοὺς... οἰκοῦντας.

3) Τεταραγμένον τὸ χωρίον. Ὡς γραπτέον: εὐώδες καὶ ἀρωματικόν· ἢ οὕτω: εὐώδες καὶ ἀρωματικῷ (τῷ παραδείσῳ) διαφόρους καρποὺς ἔχοντι, καὶ ὑπὸ ἐνὸς ὕδατος ἀρδευομένῳ.

4* Εἶπεν ὁ ἀδελφὸς Ποιμήν, ὅτι εἶπεν ὁ ἀδελφὸς Ἰωάννης (ὁ Κολοβὸς † 422) ὅτι οἱ ἄγιοι εἰσὶν ἀποδείσῳ δένδρων διαφόρους καρποὺς ἔχόντων, καὶ ὑπὸ ἐνὸς ὕδατος ἀρδευομένου· ἄλλως γὰρ ἡ ἐργασία τοῦτο τοῦ ἁγίου, καὶ ἄλλως ἡ τοῦ ἐτέρου, ἀλλ' ἐν ἐστὶ τὸ ἐνεργεῖν ἐν πᾶσιν αὐτοῖς (Συναγ. μεμβρ. κωδ. 448 αἰῶνος ΙΑ' Φύλλ. 57α). Τὸ ἀπόφθεγμα τοῦτο δὲν ἀπαντᾷται ἐν τοῖς Ἀποφθεγμασὶ τῶν Πατέρων (Πατρολ. Τόμ. 65 σελ. 204 - 220) ἐν τῇ ἐκδόσει τοῦ Κοτσελλερίου.

διαφόρους καρποὺς ἔχόντων καὶ ὑπὸ ἐνὸς ὕδατος ἀρδευομένου. Παράδεισός ἐστι τὸ μοναστήριον, δένδρα οἱ μονάζοντες, καρποὶ αἱ ἀρεταί, ὕδωρ ἡ χάρις τοῦ ἁγίου Πνεύματος· ἐν γὰρ Πνευμά ἐστὶ τὸ ἐνεργεῖν ἐν αὐτοῖς πᾶσιν, οἱ δὲ κόποι, καὶ ἐργασίαι, καὶ ἐγκράτεια, οὐχ ὅμοιοι· ἄλλως γὰρ ἡ ἐργασία τοῦτο τοῦ ἁγίου καὶ ἄλλως ἡ τοῦ ἐτέρου.

Εἶπεν ὁ ἀδελφὸς Ἡσαΐας, τίς μὴ θρηνήσῃ τῷ μοναχῷ, τῷ ραθύμῳ; τίς μὴ πενήσῃ τῷ ἀμελεῖ; τίς μὴ κλαύσῃ τῷ ἀμελοῦντι τὴν ἑαυτοῦ σωτήριαν; τίς μὴ στενάξῃ ἐπὶ τῷ δαπανῶντι τὰς ἡμέρας αὐτοῦ ἐν μετεωρισμοῖς; τίς μὴ ὀλοῦξῃ ἐπὶ τῷ φιληδόνῳ; τίς μὴ θακρύσῃ ἐπὶ τῷ ἰδιορρύθμῳ καὶ τὰ ἴδια θελήματα ποιοῦντι; τάχα καὶ ὁ οὐρανὸς ἐστύγνασεν ἐπὶ τῇ τούτου ἀμελείᾳ καὶ ραθυμίᾳ καὶ οἱ ἄγγελοι ἐθρήνησαν ἐπὶ τῇ τούτου ἀπωλείᾳ. Ὁ γὰρ μὴ ἀγωνιζόμενος ἐνταῦθα τοῦ σῶσαι τὴν ἑαυτοῦ ψυχὴν, τῆς ἐκεῖσε ἀτελευτήτου κολάσεως ἑαυτὸν προητοίμασεν.

Ὁ αὐτὸς εἶπεν, ἐὰν ἔλθωσιν ἀδελφοὶ πρὸς τὸ συνοικῆσαι μεθ' ὁμῶν, φυλάξωμεν ἑαυτοὺς ἀπαρρησιάστους· καὶ εἰ μὲν ἰδιόρρυθμοὶ εἰσιν, τὰ λυσίτελῃ συμβουλεύσωμεν, εἰ δὲ ὑπήκοοι καὶ εὐπειθεῖς πατρὶ καὶ οὐκ εἰσιν αὐτεξούσιοι, οὕτε ἰδιόρρυθμοι, ἀλλ' ὑπὸ τὸν ζυγὸν τοῦ Κυρίου καὶ ὑπήκοοι Χριστῷ καὶ τῷ ἑαυτῶν πατρὶ, τιμητέον τοὺς τοιούτους, ὡς ἀθλητὰς καὶ πύκτας τῆς ἀληθείας, καὶ μάρτυρας τοῦ Χριστοῦ, καὶ ἀσφαλιστέον τοῦ μὴ συνδιαίτασθαι τοὺτους ἐν βρώσει ἢ πόσει ἢ ψαλμῳδίᾳ ἢ ὁμιλίᾳ, ἀνευ τῆς τοῦ πατρὸς αὐτῶν γνώμης, καὶ βουλῆς, καὶ σκέψεως, καὶ ἐπιτροπῆς. Ὁ γὰρ λάθρα τοῦ πατρὸς αὐτῶν τοῦτοις συνεσθίων, ἢ ψάλλον, ἢ συμφιλιάζων, ἢ ἐργόχειρον σμίγων, μύστης καὶ συγκοινωνὸς καὶ συμμέτοχος τῷ ἀφηγιαστῇ διαβόλῳ εὐρίσκεται ἐν ἡμέρᾳ καὶ ὥρᾳ κρίσεως. Ὡς γάρ, ἐπὶ ψυχῆς καὶ σώματος, ἀχώριστος ὁ τρόπος τῆς ἐνώσεως, ὥς ὥρας θανάτου, οὕτω καὶ ἡ πνευματικὴ ἐνωσις, καὶ ἀναδοχή τοῦ φοιτητοῦ καὶ διδασκάλου πρὸς τὸν καθηγητὴν καὶ πνευματικὸν διδάσκαλον. Καὶ ὥσπερ φονεὺς θανατοῦται, χωρίσας ψυχὴν ἐκ τοῦ σώματος, οὕτω καὶ τὸ κρίμα, εἰς τοὺς διασπῶντας καὶ χωρίζοντας τοὺς ἀμελεστέρους τῶν ἀδελφῶν, ἐκ τῆς φρουρητικῆς σκέπης καὶ ἐπικουρίας τῶν πνευματικῶν γερόντων.

Εἶπεν ὁ ἀδελφὸς Ἡσαΐας ὁ Θηβαῖος, ὅτι οὐκ ἐστὶ τὸ ἀπόλλων τοὺς μοναχοὺς ἐν τῇ γενεᾷ ταύτῃ, εἰ μὴ τὸ καταλαλεῖν καὶ κρίνειν ἀλλήλους. Ὁ γὰρ καταλαλῶν καὶ κρίνων τὸν πλησίον αὐτοῦ, θεὸν ποιεῖ ἑαυτόν· τοῦτο ἐστὶ τὸ φοβερόν καὶ ἐξαισίον καὶ παράδοξον θαῦμα, ὅτι ὁ ἀχώρητος καὶ πληροκόσμος, ὁ τὰ πάντα θαστάζων καὶ ὑπὸ μηδενὸς θασταζόμενος, ὁ τὰ πάντα περιέχων, ὑπὸ μηδενὸς δὲ περιεχόμενος, ὁ εἰς ὕδωρ περιπατῶν καὶ μὴ μολυνόμενος ποσὶ, καὶ εἰς πτέρυγας ἀνέμων καθήμενος, καὶ πεζεῦων τὸν ἄερα, ὡς βούλεται, εἰς τοὺς νεφροὺς τῶν ἀνθρώπων εἰσέρχεται καὶ ἐρευνᾷ τὰς καρδίας (Ψαλμ. ζ' 20), καὶ ψηλαφᾷ τοὺς λογισμοὺς, καὶ ἀνακρίνει τὰς διανοίας καὶ γινώσκει τὰς ἐνθυμήσεις αὐτῶν. Τὸ γὰρ παντέφορον καὶ τῶν κρυφίων ἐποπτικὸν ὅμμα, τὸ ἀστεκτον καὶ φοβερόν κράτος, «Ὁ ἐπιβλέπων ἐπὶ τὴν γῆν καὶ ποιῶν αὐτὴν τρέμειν» (Ψαλμ. ργ' 32), ὁ ἐπιτιμῶν τῇ θα-

λάσση καὶ ξηραίνων αὐτήν, «ὁ ἀπτόμενος τῶν ὀρέων καὶ καπνίζειν αὐτὰ» (αὐτόθ. 32) καὶ ὡς φύλλα δένδρου τρέμειν τὴν κτίσιν, θεωρῶν τοὺς μοναχοὺς καταλαλοῦντας καὶ κρίνοντας ἀλλήλους, θυμοῦται καὶ ὀργίζεται· ἀλλ' ἐπειδὴ ὥρισε ἡμέραν, ἐν ἣ ἔμελλει κρίνειν τὴν οἰκουμένην, τοὺς ἀντιθέους καὶ ἀντιχρίστους, οἵτινες προαρπάζουσι τὴν κρίσιν τοῦ Θεοῦ, καὶ, πρὸ τοῦ κρίναι, κρίνουν καὶ πρὸ τοῦ ἐξετάσαι τὸν Θεόν, ἐξετάζουσιν, ἐξαιρέτως μέλλει ὁ δικαιοκρίτης μετὰ τοῦ διαβόλου κατακρίναι ὡς συμμύστας τούτου καὶ συμμετόχους.

Φύλλ. 67β - 68α. Εἶπεν ὁ ἀββᾶς Ἡσαΐας, ὁ θέλων σωθῆναι ἀργολογίας παυσάσθω, ἀλήθειαν ἀγαπησάτω, καὶ καταλαλιὰν διωξάτω, ἐννοίας πονηρὰς ἀφ' ἑαυτοῦ ρηξάτω, δόλον ἀπὸ καρδίας ἀπορριψάτω, εἰς ψεῦδες μὴ αὐλισθήτω, ἀλήθειαν λαλήσάτω, ἀπὸ δὲ ψυχολίας φευγέτω, εἰς φθόνον καὶ ζῆλον ἑαυτὸν μὴ ἐκδίδω, μνησικακίαν ἐδελυξάσθω, ἐπιθυμίας αἰσχροῦ καὶ ψυχοβλαβεῖς μὴ τερπέσθω¹⁾, πτωχοὺς ἐλεεῖν μὴ παυσάσθω, νουνεχῶς καὶ νηφόντως τὰς θείας Γραφὰς μελετάτω, μετὰ προθυμίας τῇ ἀγρυπνίᾳ ἑαυτὸν ἐκδίδω, ἀμερίμνως καὶ ἀπερισπάστως καὶ ἀνενοχλήτως κατὰ πάσαν ὥραν τὰς προσευχὰς Κυρίῳ τῷ Θεῷ ἀποδίδω, ἐκ βάθους καρδίας στεναζέτω, τὸ ὄμμα εἰς οὐρανοὺς ἀράτω, τὰς παρεῖας δάκρυσι πλυνέτω, τὸ πρόσωπον τυπτέτω, τὸ στήθος κρουέτω. Καὶ ταῦτα μετὰ ταπεινοφροσύνης ποιεῖτω, ὅπως οἱ κόποι αὐτοῦ εὐπρόσδεκτοι τῷ Θεῷ γνωσθῶσι(·), καὶ ἐν βίβλῳ ζωῆς γραφῶσιν.

Εἶπε πάλιν, μὴ καταγέλασθε τινὰ, ἐὰν ἴδῃς πταίοντα· μὴ κατακρίνης τὸν ὁμοιοπαθῆ σου ἀνθρώπον ὀλισθήσαντα, μὴδὲ ἐξουθενώσης χλευάζων καὶ ἀδιακρίτως φθεγγόμενος, ἀ μὴ προσήκει. Ἐὰν γὰρ σύ, ὁ γινώσκων ἔχων καί, λόγιος ὢν, καταγέλας καὶ κατακρίνης τὸν ἰδιώτην, μέλλεις καὶ σύ, οὐ μόνον ὑπὸ σοφῶν καὶ γραμματέων, ἀλλὰ καὶ ὑπὸ ἰδιωτῶν καὶ γυναικῶν καὶ παιδίων καταλαλεῖσθαι καὶ κατακρίνεσθαι, καὶ «ὁ δ' ἂν σπεῖρη ἄνθρωπος τοῦτο καὶ θερίσει» (Γαλάτ. 5' 7). Ἐκουσίως τὰ φαῦλα σπεῖροντες, καὶ ἐκουσίως τὰ κακὰ θερίζοντες, τὴν δικαιοκρίσιαν τοῦ Θεοῦ θαυμάζειν ὀφείλομεν.

Εἶπε πάλιν, ἀρχὴ καταστροφῆς μοναχοῦ, ὁ γέλως καὶ ἡ ἀφοβία²⁾. Ὁταν ἴδῃς σεαυτὸν ὑπὸ τοῦ γέλωτος κατακυριευόμενον, γίνωσκε σεαυτὸν εἰς βάθην κακῶν, καὶ ποθμένα ἄδου καταντήσαντα. Ὁ γέλως τὸν μακαρισμὸν τοῦ Χριστοῦ ἔξω βάλλει, ὁ γέλως οὐκ οἰκοδομεῖ, ἀλλὰ καὶ τὰς ἀρετὰς οἰκοδομηθείσας ἐν τῇ ψυχῇ καταλύει, ὁ γέλως τὸ Πνεῦμα τὸ ἅγιον λυπεῖ, ψυχῇ οὐκ ὠφελεῖ, σῶμα διαφθείρει, τὸν νοῦν σκοτίζει, τὴν διάνοιαν ζοφώνει, τὴν συνειδήσιν δορυφορῶδη ποιεῖ, τὴν καρδίαν σκληρὰν καὶ πεπωρωμένην ποιεῖ, τὴν δὲ εὐχὴν ἀπρόσδεκτον. Ὁ γέλως τὰς ἀρετὰς ἐκδιώκει, καὶ τὰς κακίας εἰσάγει. Γελωποὺς μοναχοὺς, μεμισημένους ἀπὸ Θεοῦ, ἐδδελυγμένους ὑπ' ἀγγέλων, γυμνὸς ἀπὸ δικαιοσύνης, ζωῆς αἰωνίου ἐστερημένος, αἰσχύνῃ ἐνδεδυμένος.

1) Ἐπιθυμίας... τερπέσθω, μάλλον ἐπιθυμίας.

2) Ταῦτα εὐρίσκονται καὶ παρ' Ἑφραίμ ἐν τῇ λόγῳ «Ὅτι οὐ δεῖ γελᾶν καὶ μεταφριζεσθαι, ἀλλὰ κλαῖναι καὶ πενθεῖν ἑαυτούς» σελ. ρογ'.

γελωποὺς μοναχοὺς θανάτῳ πικρῷ παραδιδόμενος καὶ εἰς γέενναν πυρὸς δορυζόμενος· γελωποὺς μοναχοὺς, παγίς διαβόλου καὶ πέταυρος¹⁾ θανάτου. Καὶ γὰρ ὁ γέλως τὸν φόβον τοῦ Θεοῦ ἐκδιώκει καὶ τὸν διάβολον εἰσοικίζει· γέλως ἐχθρὸς Θεοῦ καὶ δαιμόνων φίλος· γέλως σωφροσύνης ἐχθρὸς καὶ δαιμόνων καὶ πορνείας φίλος, αἰσχύνῃ καὶ ὄνειδος τῷ κεκτημένῳ· γέλως βόθρος ἀπωλείας καὶ γύμνωσις ἐξ ἀληθείας· γέλως δαπάνη ψυχῶν καὶ σωματικῶν πτώσις. Τὸ γέλως²⁾ εἰρήνην ἐδδελύσσει καὶ μάχαις ἐπιτέρπεται. Ὁ γελωποὺς θάνατον ἐπιζητεῖ καὶ ἀπώλειαν ἐπιποθεῖ, ἐν κακοῖς κολάζεται καὶ εἰς ἀπώλειαν ἀποπέμπεται. Γέλως ξίφος διαβόλου καὶ ρύπος τῷ κεκτημένῳ· γέλως ταραχὴ ἐκκλησίας καὶ αἰσχύνῃ προβλήτωρ· γέλως ἐχθρὸς δικαιοσύνης καὶ μάχης φίλος. Τὸ γέλως ψόγον ἐπάγει καὶ ἐξουθενώσιν φέρει· τὸ γέλως ψεύδους δημιουργὸς καὶ ἀληθείας μυκτηρισμός. Γέλως ὁ γυμνοποὺς τῶν ψυχῶν καὶ φθορεὺς τῶν αἰσθητηρίων· γέλως ἡ διηνεκὴς ἁμαρτία καὶ ψυχῆς ἥλος πεπηγώς· γέλως ἡ ρομφαία τοῦ διαβόλου καὶ δρέπανον τῆς ἐρημώσεως. Γελωποὺς μοναχοὺς αἰσθητὸς ἀρνὸς καὶ νοητὸς λύκος. Γέλως Γραφῶν ἀγνοσία, καὶ ξίφος δίστομον, καὶ ὀργὴ ἀνυστέρητος, πῦρ καί-όμενον, ρημάτων ἀληθινῶν στρέβλωσις, καὶ ἀδικίας αἵρεσις· γέλως τρόπος κακῶν καὶ ὑπόνοια πονηρά· γέλως φλόξ ἄσβεστος καὶ ὀλέθριος τιμωρία· γέλως δίκτυον πολὺπλοκον καὶ ζωῆς ὑστέρησις· γέλως κόλασις δεινὴ καὶ λιμοῦ ἐπιφορά· γέλως ἡφανισμένη πολιτεία, ἡ θύρα τῆς ἀπωλείας καὶ ἡ εἴσοδος τῆς πορνείας· γέλως λογισμῶν πονηρῶν ἀποθήκη καὶ ἐννοιῶν αἰσχροῦ ἐνθήκη· τὸ γέλως οὐκ ἔχει μνήμην θανάτου, οὐδὲ μελέτην τῶν κολάσεων. Πέριελε ἀφ' ἡμῶν, Κύριε, τὸν γέλωτα καὶ δώρησαι ἡμῖν πένθος καὶ κλαυθμόν, ὃν ἐπιζητεῖς παρ' ἡμῶν· ὁ δὲ στεναζὼν καὶ σκυθρωπάζων, ἐπισπᾶται τὸ ἔλεος τοῦ Θεοῦ, ὁ δὲ γελοιάζων δέχεται τὸ οὐαὶ παρὰ τοῦ ἀχράντου καὶ ἀφθάρτου καὶ ἀσώτου καὶ ζωοδότου Θεοῦ καὶ Σωτῆρος ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, τοῦ εἰπόντος: «Οὐαὶ οἱ γελῶντες, ὅτι πενθήσουσι καὶ κλαύσουσι (Λουκ. στ' 25).

Φύλ. 124α - 132α. Εἶπεν ὁ ἀββᾶς Ἡσαΐας, ρίξαι αἰσχροῦς ἐπιθυμίας ἀνθρώπινος ἐπάινος³⁾, οὐχ ὅταν ἀκούσωμεν, ἀλλ' ὅταν αὐτὰ καταδεχώμεθα. Ἐπιθυμίαν γάρ, φησί τις, οὐ δύναται ἐκκόψαι, ἀλλὰ μὴ δολωθῆναι⁴⁾ τῇ ἐπιθυμίᾳ δύναται· οὐ γὰρ ἐκρίζωται ἔσμεν τῶν λογισμῶν, ἀλλ' ἀνταγωνιστάι. Ὁ γὰρ συνηδόμενος τοῖς ἑαυτοῦ λογισμοῖς, καὶ ποιῶν τὸ ἴδιον θέλημα, οὐκ ὀφεται δόξαν Θεοῦ, οὐδὲ νικήσει πάθος τὸ οἰονδηποτοῦν, ἀλλ' ἔοικεν ἀνθρώ-

1) Ἡ λέξις πέταυρος εἶνε συνήθως γένους σιδερέου (πέταυρον) καὶ σημαίνει τὴν μακρὰν σανίδα τοῦ ὀρνιθῶνος, ἐφ' ἧς κοιμῶνται αἱ ὀρνίθες, μεταφ. βάρβαρον, ὀλεθρος, ὡς ἐν τῇ ἐκκλ. γλώσσῃ: Εἰς ἔθου πέταυρον.

2) Ἡ λέξις γέλως οὐσα ἀρσενικοῦ γένους, ἀπαντᾷ ἐνταῦθα καὶ εἰς ῥοδάτερον.

3) «Ὅσπερ καὶ σωφροσύνης ὁ περὶ κακίας ἐλεγχος» οὐχ ὅταν ἀκούωμεν κ.τ.λ. Τοῦτο εὐρίσκεται καὶ παρὰ Μάρκον τῷ ἀσκητῇ «περὶ νόμου Πνευματικοῦ» κφ. 95 Φιλοκαλ. τ. α' σελ. 59.

4) Μάλλον, δουλωθῆναι.

πῃ διαζωμένῃ¹⁾ καὶ περιπατοῦντι ὅλην τὴν ἡμέραν, καὶ ἐκ τοῦ ἰδίου κόπου μὴ προκόπτοντι· πάντοθεν γὰρ παγίδας, καὶ σκάνδαλα τῇ τοιοῦτῃ οἱ νοητοὶ ἵξευται καὶ θηρεύονται δαίμονες ἐπιφέρουσιν, καὶ μανικώτερον τοῖς πειθόμενοις αὐτοῖς ἐπιστρατεύουσι. Τὸ γὰρ θέλημα τοῦ ἀνθρώπου ἐστὶ τὸ ρίπτον αὐτὸν εἰς θόρον καὶ παγίδα, καὶ εἰς κλημακτῆρας παθῶν κινούμενους²⁾ τὸν νοῦν. Ὁ γὰρ θέλων σωθῆναι, ὀφείλει πᾶσαν ὥραν κόπτειν τὸ ἑαυτοῦ θέλημα, οὐ μόνον πρὸς ἐνίους γέροντας, ἀλλὰ καὶ πρὸς τοὺς ἀρχαίους, καὶ εἶναι ὡς τὸ ἀγαλμα, μὴτε βλέπειν, μὴτε ἀκοῦειν, μὴτε λαλεῖν, ἀλλ' ἑαυτῷ καὶ προσέχειν καὶ ἐν ἡσυχίᾳ καὶ ἐν κρυπτῇ μελέτῃ προσομιλεῖν τῷ Θεῷ, καὶ κατὰ πᾶσαν ὥραν ἑαυτὸν μέμψασθαι, ἀρεμβάσθαι λογισμῷ καὶ ἀπεριέργῃ νοῦ, ἐν ἀπλῇ διαθέσει, ὡς ὑπὸ Θεοῦ δρώμενος καὶ ἐρευνώμενος καὶ ψηλαφώμενος καὶ ἐνώπιον αὐτοῦ παριστάμενος: «Προωρώμην γὰρ τὸν Κύριον ἐνώπιόν μου διαπαντός· ὅτι ἐκ δεξιῶν μου ἐστίν, ἵνα μὴ σαλευθῶ» (Ψαλμ. ιε' 8), καὶ τό: «Ὁ οὐρανός μοι θρόνος, ἡ δὲ γῆ ὑποπόδιον τῶν ποδῶν μου» (Ἡσαΐας ξς' 1)· ὁ γὰρ ποιήσει ἄνθρωπος, κἂν ἐν νυκτί, κἂν ἐν ἡμέρᾳ, ἀπὸ τὸ ἀκοίμητον καὶ ἀνύστακτον ὄμμα δρᾷται· οἱ γὰρ ὀφθαλμοὶ μυριονταπλασίονα³⁾ ἡλίου ἐπιβλέποντες ἐπὶ τὰ ἔργα τῶν ἀνθρώπων, κατὰ τὸ γεγραμμένον: «Ὁ συνιεὶς εἰς πάντα τὰ ἔργα αὐτῶν» (Ψαλμ. λβ' 15), ἀλλὰ καὶ⁴⁾ ἀπερ οὐκ ἐπράξαμεν, κατὰ τὸ εἰρημένον: «Τὸ ἀκατέργαστόν μου εἶδον οἱ ὀφθαλμοί σου, καὶ ἐπὶ τὸ βιβλίον σου πάντες γραφῆσονται» (Ψαλμ. ρλγ' 16). Ποῖος γὰρ ἐστὶν ὁ ἄνθρωπος ἐκεῖνος, ἀνθρώπους θεωρῶν ἱσταμένους καὶ πρὸς αὐτὸν ἱσταμένους ἀτενίζει καὶ ἀμαρτῆσαι τολμήσει, κἂν ἀναίσχυντότερός ἐστι τοῦ κυνός; Ἀλλ' ἐπειδὴ ἑαυτοὺς χλευάζομεν μὴ λογιζόμενοι, ὅτι ὁ Θεὸς πάντα ἐφορᾷ, καὶ τὰς καρδίας ἐρευνᾷ, καὶ νεφροὺς ἐμβρατεύει, καὶ ὅτι ἔννοια ἀνθρώπου οὐ λανθάνει τὸν Θεόν· εἰ γὰρ ταῦτα ἐπιστεῦομεν καὶ ἀληθῶς ἐγινώσκωμεν, ὅτι αὐτὸς καὶ μόνος γινώσκει τὰ κρύφια τῆς καρδίας, οὐκ ἂν τὰ θελήματα ἡμῶν τὰ αἰσχίστα καὶ βλαβερὰ καὶ θεοσυγῇ ἡκολουθοῦμεν καὶ ἐποιούμεν, ἀλλ' εἴχομεν ἑαυτοὺς μέμψασθαι, καὶ ἑαυτοὺς κατακρίνειν, καὶ εὐτελίζειν. Ὁ γὰρ τὸ ἴδιον θέλημα ἀποπληρῶν, νοητῶς μὲν τῷ διαβόλῳ λατρεῖ, αἰσθητῶς δὲ καὶ ἐν ὀφθαλμοῖς ἀνθρώπων δοκεῖ Θεῷ ἀρέσκειν, καὶ ὑπάρχει οὗτος νυκτερινὸς λύκος καὶ ἡμερινὸς ἄρνός «μόρφωσιν εὐσεβείας ἔχων, τὴν δὲ δύναμιν αὐτῆς ἡρνημένος» (Β' Τιμόθ. γ' 5).

Ὁ αὐτὸς εἶπε, πλούσιος ὢν καὶ εὖ φρονῶν, κρύπτει ἔνδον τοῦ οἴκου τοὺς θησαυροὺς αὐτοῦ, θησαυρὸς γὰρ φανεῖς σπανίζεται καὶ ὑπὸ τῶν ἀρχόντων ἐπιβουλεύεται· οὕτω καὶ μοναχὸς ταπεινότητων καὶ ἐνάρετος, κρύπτει τὰς ἑαυτοῦ ἀρετάς, καὶ οὐ ποιεῖ τὰ ἑαυτοῦ θελήματα, ἀλλὰ κατὰ πᾶσαν ὥραν ἑαυτὸν μέμψεται, καὶ ἑαυτὸν ἐν κρυπτῇ μελέτῃ ἐκδιάζει καὶ ἐκδίδει

1) Μᾶλλον, διεζωμένη.

2) Ὡς ἐκ τῶν προηγουμένων ἐννοητέον· οἱ δαίμονες διότι ἐκ τῶν συμφραζομένων ἀπαιτεῖται, κινεῖται.

3) Ὁμαλότερον, μυριοπλάσιον.

4) Νοητέον ὥς τὸ ῥῆμα, βλέπουσι.

κατὰ τὸ γεγραμμένον: «Ἐθερμάνθη ἡ καρδία μου ἐντὸς μου, καὶ ἐν τῇ μελέτῃ μου ἐκκαυθήσεται πῦρ» (Ψαλμ. λη' 4). Ποῖον πῦρ; Ἀκουε τῆς Γραφῆς λεγούσης: «Ὁ γὰρ Θεὸς ἡμῶν πῦρ καταναλίσκον» (Ἐβρ. ιβ' 29). ὥστε γὰρ τὸ πῦρ τήκει κηρὸν καὶ ξηραίνει θόρυβον, οὕτω καὶ ἡ κρυπτή μελέτη τήκει τοὺς αἰσχροὺς λογισμοὺς, καὶ μακραίνει τὰ ψυχικὰ πάθη, καὶ φωτίζει τὸν νοῦν, καὶ λαμπρύνει τὴν διάνοιαν, καὶ χαροποιεῖ τὴν καρδίαν· ἡ γὰρ κρυπτή μελέτη τετρώσκει δαίμονας, καὶ ἀπελαύνει πονηρὰς ἐννοίας. Ὁ γὰρ τὸν ἑσὼ ἄνθρωπον λαμπρύνων καὶ τῇ κρυπτῇ μελέτῃ ἑαυτὸν καθοπλίζων, ἐνισχύεται ὑπὸ Θεοῦ, δυναμοῦται ὑπὸ Ἀγγέλων, δοξάζεται ὑπὸ ἀνθρώπων. Ἡ γὰρ κρυπτή μελέτη καὶ ἡ ἀνάγνωσις, οἰκὸς ἐστὶ ψυχῆς ἀπερέαστος¹⁾ καὶ πύργος ἀσάλευτος, καὶ λιμὴν εὐδίας, ἀτάραχον καὶ ἀσάλευτον τὴν ψυχὴν διασώζων. Πολλὰ γὰρ ταρασσονται καὶ θορυβοῦνται οἱ δαίμονες, ὅτε ὁ μοναχὸς ἐξοπλίζει ἑαυτὸν τῇ κρυπτῇ μελέτῃ καὶ τῇ κρυπτῇ ἀναγνώσει. Ἡ κρυπτή μελέτη ἐστὶν ἔσοπτρον τοῦ νοῦς καὶ λύχνος τῆς συνειδήσεως· ἡ κρυπτή μελέτη τήκει τὴν πορνείαν, μαραίνει τὸν θυμὸν, διώκει τὴν ὀργήν, ἐλαύνει τὴν πορνείαν καὶ τὴν πικρίαν, φυγαδεύει τὴν ὀξυχολίαν, ἐξορίζει τὴν ἀδικίαν· ἡ κρυπτή μελέτη, λαμπρύνει τὸ ἡγεμονικὸν τοῦ νοῦς, φωτίζει τὴν συνείδησιν, φυγαδεύει τὴν ραθυμίαν· ἡ κρυπτή μελέτη, τίκτει τὴν κατάνυξιν, εἰσοικίζει τὸν φόβον τοῦ Θεοῦ, φέρει τὰ δάκρυα· ἡ κρυπτή μελέτη προξενεῖ τῷ μοναχῷ ταπεινοφροσύνην ἀνυπόβουλον καὶ ἀγρυπνίαν εὐκατάνυκτον καὶ προσευχὴν ἀθρόωτον· ἡ κρυπτή μελέτη, διώκει τοὺς αἰσχροὺς λογισμοὺς, μαστίζει δαίμονας, ἀγνίζει τὸ σῶμα· ἡ κρυπτή μελέτη μακροθυμίαν διδάσκει, ἐγκράτειαν μετέχει, γένναν ὑπομιμνήσκει· ἡ κρυπτή μελέτη τὸν νοῦν ἀμεταώριστον φυλάττει, καὶ θάνατον ἐννοεῖν παρασκευάζει· ἡ κρυπτή μελέτη πάσης ἀγαθοεργίας μεμείστωται, καὶ πάση ἀρετῇ κεκόσμηται, καὶ πάσης αἰσχρᾶς πράξεως πόρρω που καὶ μακρὰν ἀφέστηκεν.

Ὁ αὐτὸς εἶπεν, ὅτι πᾶς ὁ ποιῶν τὸ θέλημα αὐτοῦ οὐδὲν διαφέρει κτήνους· τὸ γὰρ κτήνος, ὅταν πεινάσῃ τρώγει, καὶ ὅταν διψήσῃ πίνει, καὶ ὅταν νυστάξῃ κοιμάται. Ὁ γὰρ μοναχὸς, ὁ ποιῶν τὸ ἴδιον θέλημα, οὐχὶ ὑπὸ ἐνὸς δαίμονος πολεμεῖται καὶ ὀχλεῖται, ἀλλ' ὑπὸ πολλῶν παθῶν, καὶ ἀναριθμητῶν δαιμόνων τιτρώσκεται· καὶ ὥστε οἶκος ἐξεστραμμένος, οὐχὶ εἰς ἄνθρωπος²⁾ εἰσέρχεται τοῦ κοπρίσαι καὶ ἐξουρίσαι, ἀλλὰ πολλοί, οὕτω καὶ τῷ μοναχῷ τῷ ἐπομένῳ τῷ ἴδιῳ θελήματι, καὶ ἰδιορρόθμῳ ὄντι, καταγώγιον γίνεται τῶν παθῶν, καὶ οἶκος τῶν αἰσchrῶν καὶ φαύλων λογισμῶν, καὶ ἐν μεγάλῳ πολέμῳ καὶ ταραχῇ καὶ ζάλῃ ἡ καρδία τοῦ τοιοῦτου ἐστίν: «Κύκλῳ γὰρ αὐτοῦ οἱ ἀσεβεῖς δαίμονες περιπατοῦσι» (Ψαλμ. ια' 9), καὶ σχοινοῖς ἐπιθυμιῶν πονηρῶν διατείνουσι παγίδα τοῖς ποσὶν αὐτοῦ, καὶ τὰ πονηρὰ πνεύματα εὐτρεπίζουσι τόξα καὶ βέλη, τιτρώσκοντες τὴν τοῦτου καρδίαν· ὅς μὲν τοξεύει τὸν ὀφθαλμὸν εἰς ἀκολασίαν, ἕτερος δαίμων τὴν ἀκοὴν τοξεύει,

1) Μᾶλλον, ἀνεπείραστος.

2) Ὁ λόγος καθίσταται ὁμαλότερος προστιθεμένου τοῦ οὐ (=δπου, ἐν φ =οἴκῳ).

τοῦ ἡδέως ἀκούειν τὰ μὴ θέοντα, ἄλλος τὴν γλῶσσαν τοῦ τοιοῦτου πρὸς καταλαλιάς καὶ ὀχυρολογίας ὀξύνει, ἕτερος τὴν γαστέρα νόσσει πρὸς λαιμαργίαν, ἄλλος τὰς χεῖρας εἰς μαλακίαν κινεῖ, ἕτερος τοὺς πόδας εἰς κακίαν τρέχειν προτρέπεται, ἄλλος εἰς πορνείαν καὶ μοιχείαν τὸ σῶμα γαργαλίζει, ἕτερος εἰς ἀκηδὴν καὶ ὀκνίαν καὶ ραθυμίαν ὤθει, ἄλλος εἰς λύπην καὶ πικρίαν καὶ θυμὸν καὶ ὀχυρολογίαν διεγείρει, ἄλλος εἰς ἔριν καὶ ζῆλον καὶ φθόνον καὶ μάχας διασύρει, ἕτερος εἰς μίσος καὶ μνησικακίαν διαβάλλει, ἄλλος εἰς ἀρίστους ¹⁾ καὶ δειπνοὺς καὶ μερίμνας βιωτικὰς συμβουλεύει, ἕτερος εἰς ἱερωσύνην καὶ ἡγουμένην προτρέπει καὶ διεγείρει, ἄλλος εἰς ἐπίσκεψιν τῶν ἀδελφῶν καὶ συγγενῶν καὶ φίλων συμβουλεύει· καὶ ἵνα συντόμως εἰπω, οὐ παύονται οἱ δαίμονες τῷ ἰδιορρυθμῷ καὶ φιλαυτῷ καὶ ἀνυποτάκτῳ πάσαν τέχνην καὶ ἐπίνοιαν καὶ μηχανήν, πολυτρόπως προκαλοῦντες, διδάσκοντες, ἀπειλοῦντες, ὑπομιμνήσκοντες, κολακεύοντες, ἕως ἂν ποιήσωσι τὸν τοιοῦτον κοσμοφρόνα, καὶ ἐν μοναχοῖς μὲν τῷ σχήματι, ἐν δὲ τῷ κόσμῳ τῷ φρονήματι «μόρφωσιν εὐσεβείας» τοῦ μοναχικοῦ σχήματος ἔχοντα, τὴν δὲ δύναμιν καὶ ἐργασίαν τῆς ἀρετῆς ἐνώπιον τοῦ Θεοῦ μὴ κεκτημένον· καὶ εὐρίσκεται ὁ τοιοῦτος, ὡς δένδρον ἄκαρπον, φύλλοις κομῶν, καρπῶν δὲ ἀρετῶν δικαιοσύνης μὴ ἔχον. Ἡ γὰρ εὐχή τοῦ τοιοῦτου ὀκνίας πλήρης, καὶ ἡ προσευχή αὐτοῦ ραθυμίας μεμέστωται, καὶ ἡ μελέτη αὐτοῦ ἀκηδίας ὀρύει, καὶ ἡ ἀγρυπνία αὐτοῦ ὑπνῷ βεβαπτισμένη, καὶ ἡ νηστεία αὐτοῦ ἐκλελυμένη καὶ ὀλίγωρος· καὶ ὅτε μὲν μεγιστάνοις ²⁾, καὶ πλουσίοις ὀμιλεῖ, νουνεχῶς καὶ νηφόντως διαλέγεται, ὅτε δὲ τῇ ἀναγνώσει προσέρχεται, τοὺς ὀφθαλμοὺς βεδάρηται καὶ τῷ ὑπνῷ συνέχεται, καὶ γόνυ κλίνας, ἡ διάνοια αὐτοῦ ἔξω ρέμβεται, καὶ ἡ μὲν γλῶσσα προσεύχεται, ἡ δὲ καρδιά αὐτοῦ ἐν τῇ χώρᾳ πελάζεται. Τῷ τοιοῦτῳ ³⁾ πείθουσιν οἱ δαίμονες, ὅτι καλῶς πολιτεύεται καὶ ὅτι ἀρέσκει τῷ Θεῷ ἡ ἀσκησις αὐτοῦ καὶ ἡ ἐγκράτεια, καὶ ἰδοὺ ἀπηλλάγη τῆς τοῦ κοινοβίου ταράχης καὶ φροντίδος, καὶ τοῦ πλείστου καμάτου καὶ περιπλοκῆς, καὶ οὐτε κρίνεις, οὐτε καταλαλεῖς, οὐτε ταρασσεῖς, οὐτε ταρασσεσθαι, οὐτε λυπεῖς, οὐτε λυπεῖσθαι ὑπὸ τινος, οὐτε σκανδαλίζεις, οὐτε σκανδαλιζεσθαι, ἐσθίεις τὰ ἀρέσκοντα καὶ πίνεις μετὰ ἡδύτητος, κοιμᾶσαι ἀμέριμνος, ἐγείρει ἀγόγγυστος, μετὰ ἀνέσεως ψάλλεις, πάντας τιμᾷς, πάντες τιμῶσί σε. Ταῦτα καὶ τὰ τοιαῦτα, καὶ τὰ τούτοις ὅμοια, εἰς τὴν καρδίαν τοῦ ἰδιορρυθμοῦ, οἱ δαίμονες σπεύρουσιν, ὅπως μὴ ἐάσωσιν αὐτὸν μετὰ μοναχῶν οἰκῆσαι.

Εἶπεν ὁ ἀββᾶς Ἡσαῖος, οὐδὲν οὕτω ταπεινοὶ τοὺς δαίμονας, καὶ ἐνισχύει τὴν ψυχὴν, καὶ φωτίζει τὸν νοῦν, καὶ λαμπρύνει τὴν διάνοιαν, καὶ καθαρίζει τὴν καρδίαν ὡς τὸ ἐξαγγεῖλαι τοὺς λογισμοὺς, καὶ φανεροῦν τὰς ἐννοίας πνευματικοῖς πατράσιν· καὶ οὐδὲν οὕτω χαροποιεῖ τοὺς δαίμονας, καὶ σκοτίζει τὸν νοῦν, καὶ πωρώνει τὴν καρδίαν, καὶ ζοφώνει τὴν συνείδησιν, καὶ βορβορώνει τὴν διάνοιαν, ὡς τὸ ἀποκρύψαι τοὺς λογισμοὺς. Ὅτε γὰρ βου-

1) Μᾶλλον ἀρίστοι.

2) Μεγιστάτοι.

3) Μᾶλλον, τὸν τοιοῦτον.

ληθῇ ὁ μοναχὸς τοῦ ἐξαγγεῖλαι ἅπερ ἐπραξε, καὶ φανεροποιῆσαι τοὺς αἰσχροὺς καὶ φαύλους λογισμοὺς, ταρασσονται οἱ δαίμονες καὶ θορυβοῦνται, καὶ ἄρχονται σπεῖρουν εἰς τὴν καρδίαν τοῦ μοναχοῦ λογισμοὺς ἐντρεπτικούς, λέγοντες: οὗτος ὁ γέρον κρατεῖ καὶ νομίζει σε πνευματικὸν καὶ ἅγιον, ἀγνὸν καὶ σώφρονα καὶ καθαρὸν τῷ βίῳ, καὶ θέλεις ποιῆσαι σεαυτῷ ὄνειδος καὶ ἐξουδένωμα καὶ σκάνδαλον τῶν μοναχῶν; Οὐ λογίζει δτι θριαμβεῖσαι σε ἔχει, καὶ κωμωδῆσαι σε; οὐ γὰρ φυλάττει μυστήριον, καὶ ὡς ἐτι τιμῶσί σε, καὶ ἔχουσί σε πάντες σοφὸν καὶ συνετὸν καὶ ἀγγίνουν καὶ διακριτικόν, θέλεις γενέσθαι θρίαμβος καὶ κατάγελως τῶν μοναχῶν καὶ τῶν κοσμικῶν; ἄρτι μακροθύμησον τοῦ ἐξαγγεῖλαι τούτῳ· τί γὰρ βλάπτουσιν οἱ λογισμοί; τίς γὰρ ἐστὶν ὁ μὴ ἔχων λογισμοὺς; πῶς οὐ φοβεῖ τὸν Θεόν; Ταῦτα λέγουσιν οἱ δαίμονες, πρὸς τὸν θέλοντα ἐξαγγεῖλαι· οἶδασι γὰρ, ὅτι ἄλλως οὐ προκόπτει ἡ ψυχὴ, εἰ μὴ ἐκ τοῦ φανεροῦν τοὺς λογισμοὺς, καὶ ἄλλως οὐ πτωματίζεται ὁ μοναχός, εἰ μὴ ἐκ τοῦ ἀποκρύπτειν τοὺς λογισμοὺς, καὶ τούτου χάριν τεχνάζονται, καὶ ἀγωνίζονται, ὅπως μὴ ἐξαγγεῖλαι ¹⁾.

Ὁ αὐτὸς εἶπε· πολλοὶ τῶν μοναχῶν καταλείψαντες γονεῖς καὶ τέκνα καὶ ἀδελφούς καὶ φίλους καὶ συγγενεῖς διὰ τὴν εἰς Χριστὸν ἀγάπην, παρὰ μὲν ἀνθρώποις ἐδοξαν εἶναι ἅγιοι, παρὰ δὲ τῷ καρδιογνώστῃ Θεῷ ἐναγείς καὶ βέβηλοι, οὐ διὰ πορνείαν καὶ μοιχείαν, ἀλλὰ διὰ τὸ μὴ φυλάττειν καρδίαν ἀπὸ αἰσχροῦς λογισμοῦ, καὶ τὰ τῆς ψυχῆς αἰσθητήρια ἀπὸ συγκαταθέσεως πονηρῶν καὶ φαύλων ἐννοιῶν. Ὅτε γὰρ ἴδῃς μοναχὸν ἰδιορρυθμον, τεκμαίρου τὸν τοιοῦτον εἶναι ἢ πνευματικὸν καὶ ἐνάρετον καὶ φιλόθεον, ἢ σαρκικὸν καὶ φιλάμαρτον καὶ φιλήδονον· χρηὴ γὰρ τῷ μοναχῷ δι' ὅλων τῶν αἰσθησέων ἐγκρατεῦσθαι, δι' ὀράσεως, δι' ἀκοῆς, δι' ὁσφρήσεως, γλώσσης τε καὶ ἀφῆς καὶ κοιτίας. Πρέπει γὰρ τῷ μοναχῷ δι' ὅλων τῶν αἰσθησέων ἐγκρατεῦσθαι, ὥσπερ εἴρηται, καὶ παντὸς λογισμοῦ ἀνώτερον εἶναι, καὶ πάσης αἰσχροῦς ἡδονῆς καὶ ἐπιθυμίας ἐλαβεῖρας μακρὰν ὑπάρχειν· οὐ μόνον γὰρ τὸ σῶμα χρεωστοῦμεν ἀγνὸν καὶ ἀμόλυντον ἀπὸ τῆς ἀμαρτίας τηρῆσαι, ἀλλὰ καὶ τὴν καρδίαν καὶ τὸν νοῦν καὶ τὴν διάνοιαν καὶ τὴν συνείδησιν. Καὶ γὰρ διπλοὺς ὁ ἄνθρωπος, ἐκ ψυχῆς καὶ σώματος, καὶ τούτου χάριν διπλὴν καὶ τὴν πάλιν εἶναι χρὴ· οὐ γὰρ ἱκανὴ ὑπάρχει ἡ σωματικὴ ἡμῶν ἀσκησις πρὸς τὸ κτήσασθαι τὰς φιλοθέους ἀρετάς, ἀλλὰ γε πρὸ πάντων, ταπεινώσεις ψυχῆς καὶ καρδίας συντριμμός, καὶ εὐχὴ ἐκτενής. «Ἐκ γὰρ τῆς καρδίας ἐξέρχονται λογισμοὶ πονηροί, φόνοι, μοιχεῖαι, πορνείαι, κλοπαί, ψευδομαρτυρίαι, βλασφημίαι» (Ματθ. ιε' 18). Ἐὰν γὰρ τὸ σῶμα ἡμῶν φυλάξωμεν ἀμόλυντον ἀπὸ συμπλοκῆς καὶ συναφείας γυναικός, ἡ δὲ καρδιά ἡμῶν συγκατατίθεται τοῖς φαύλοις λογισμοῖς, οὐδὲν ὄφελος. Πανταχοῦ γὰρ ἡ θεία Γραφή ²⁾, Παλαιὰ τε καὶ Νέα, περὶ τοῦ νοῦς τῆς καρδίας διαμαρτύρεται· πρῶτον ὁ μελωδὸς Δαβὶδ βοᾷ: «Υἱοὶ ἀνθρώπων ἕως πότε θαρυκάρδιοι;» (Ψαλμ. δ' 3), καὶ πάλιν: «Ἡ καρδιά αὐτῶν ματαία» (Ψαλμ. ε' 10). Περι-

1) Ὡς γραπτέον, ἐξαγγεῖλαι.

2) Φιλοκαλία τόμ. α' σελ. 20 κεφ. κγ'.

δὲ τῶν τὰ μάταια λογιζομένων λέγει: «Εἶπε γὰρ ἐν καρδίᾳ αὐτοῦ· οὐ μὴ σαλευθῶ» (Ψαλμ. θ' 27), καὶ πάλιν: «Εἶπε γὰρ ἐν καρδίᾳ αὐτοῦ· ἐπιέλῃ-
σται ὁ Θεός» (αὐτόθι 31), ὁ αὐτός: «Χεῖλῃ δόλια ἐν καρδίᾳ, καὶ ἐν καρδίᾳ
ἐλάλησε κακὰ» (Ψαλμ. ια' 3) καί: «Εἶπεν ἄφρων ἐν τῇ καρδίᾳ αὐτοῦ·
οὐκ ἔστι Θεός» (Ψαλμ. ιγ' 1), καί: «Δῶν σοι Κύριος κατὰ τὴν καρδίαν
σου» (Ψαλμ. ιθ' 5), καὶ πάλιν: «Κακὰ δὲ ἐν ταῖς καρδίαις αὐτῶν. Δὲς αὐ-
τοῖς, Κύριε, κατὰ τὰ ἔργα αὐτῶν» (Ψαλμ. κζ' 3 - 4), καὶ τὸ: «Ἡ καρδία
αὐτοῦ συνήγαγεν ἀνομίαν ἑαυτῷ» (Ψαλμ. μ' 7), καὶ πάλιν: «Καὶ γὰρ ἐν
καρδίᾳ ἀνομίαν ἐργάζεσθε ἐν τῇ γῇ» (Ψαλμ. νζ' 3), καί: «Τῷ στόματι αὐ-
τῶν εὐλόγουν, τῇ δὲ καρδίᾳ αὐτῶν καταρῶντο» (Ψαλμ. ξα' 4), καί: «Εἶπαν
ἐν τῇ καρδίᾳ αὐτῶν, αἱ συγγένειαι αὐτῶν ἐπὶ τὸ αὐτὸ» (Ψαλμ. ογ' 8). Ἐτε-
ρος δὲ προφήτης λέγει: «Ὁ λαὸς οὗτος τοῖς χεῖλεσί με τιμᾷ, ἡ δὲ καρδία
αὐτοῦ πόρρω ἀπέχει ἀπ' ἐμοῦ» (Ἑσαίας κθ' 13), «ἐπαχύνθη γὰρ ἡ καρδία
τοῦ λαοῦ τούτου, καὶ τοῖς ὤσι θαρρῶς ἤκουσαν» (αὐτ. ζ' 10). Περὶ δὲ τῶν
τὴν καρδίαν αὐτῶν ἀγνιζόντων καὶ ἀπὸ αἰσχυρῶν λογισμῶν καθαριζόντων,
λέγει αὐτὸς ὁ προφήτης: «Ἐξομολογήσομαι, Κύριε, ἐν ὅλῃ καρδίᾳ μου,
(Ψαλμ. θ' 2), καί: «Ἐδοκίμασας τὴν καρδίαν μου, ἐπεσκέψω νύκτους»
(Ψαλμ. ις' 3), καὶ τὰ ἐξῆς: καί: «Τὴν ἐπιθυμίαν τῆς καρδίας αὐτοῦ ἔδω-
κας αὐτῷ» (Ψαλμ. κ' 3) καὶ πάλιν: «Τὴν ἀλήθειάν σου οὐκ ἔκρυψα ἐν τῇ
καρδίᾳ μου» (Ψαλμ. λθ' 11), καὶ τὸ: «Ἐξηρεύετο ἡ καρδία μου λόγον ἀ-
γαθόν» (Ψαλμ. μδ' 1), καί: «ἡ μελέτη τῆς καρδίας μου σύνεσις» (Ψαλμ.
μῃ' 4), καί: «Ἐκχέετε ἐνώπιον αὐτοῦ τὰς καρδίας ὑμῶν· ὅτι ὁ Θεὸς βοηθὸς
ἡμῶν» (Ψαλμ. ξα' 9), «ἐτοίμη ἡ καρδία μου ὁ Θεός» (Ψαλμ. ρζ' 1) καί:
«Γεννηθήτω ἡ καρδία μου ἄμωμος ἐν τοῖς δικαίωμασί σου, ὅπως ἂν μὴ αἰ-
σχυνθῶ· ἐκλείπει εἰς τὸ σωτήριόν σου ἡ ψυχὴ μου» (Ψαλμ. ριη' 80 - 81),
καὶ τὸ: «Ἐκέκραξα ἐνώπιόν σου ἐν ὅλῃ καρδίᾳ μου» (Ψαλμ. ριη' 145).
Πανταχοῦ γὰρ οἱ λογισμοὶ τοῦ νοῦ, καὶ ἡ μελέτη τῆς καρδίας εἰσὶν οἱ στε-
φανοῦντες καὶ οἱ κατακρίνοντες τὸν ἄνθρωπον· οὕτω καὶ ὁ Θεὸς ἔλεγε τῇ συ-
ναγωγῇ τῶν Ἰουδαίων: «Ἀνθ' ὧν οὐκ ἔλαθές με ἐν τῇ διανοίᾳ σου, ἀλλ' ἀ-
πέρριψάς με ὀπίσω τῶν νώτων σου, καὶ γὰρ ἀπώσομαι σε» (Ἰεζ. κδ' 35), «τοῦ
διαδόλου, φησί, ἦδη διεβληκός εἰς τὴν καρδίαν Ἰούδα, ἵνα τὸν Ἰησοῦν πα-
ραδῶ» (Ἰωάν. ιγ' 2), «ἄνθρωπος γὰρ εἰς πρόσωπον ὄρεῖ, ὁ δὲ Θεὸς εἰς καρ-
δίαν» (Α' Βασιλ. ις' 7), καὶ τὸ: «Ἐτάζων καρδίας καὶ νεφροὺς ὁ Θεός»
(Ψαλμ. ζ' 10).

Ὁφείλει γὰρ ὁ μοναχὸς νοεῖν τὸν σκοπὸν τῆς Γραφῆς, πρὸς τίνα λαλεῖ,
καὶ τίς ὁ λαλῶν, καὶ περὶ τίνος λαλεῖ, καὶ πότε λαλεῖ, καὶ πῶς λαλεῖ, καὶ
μετέχειν νουνεχῶς τὸν τῆς ἀσκήσεως ἀγῶνα, καὶ προσέχειν τὰς προσβολὰς
τοῦ ἀντιπάλου, καὶ ὡς κυβερνήτης τὰ κύματα διαβιδάζειν, οἰκνιζόμενος
ὑπὸ τῆς χάριτος, μὴ παρατρεπόμενος τῆς εὐθείας ὁδοῦ, ἐκυτῶ καὶ μόνῳ προ-
σέχειν, καὶ ἐν ἡσυχίᾳ προσομιλεῖν τῷ Θεῷ, ἀρεμβάστῳ λογισμῷ καὶ ἀπεριέρ-
γῳ νοῦ· ὁ καιρὸς γὰρ ἀπαιτεῖ ἡμᾶς ¹⁾ ὡς κυβερνήτας πρὸς τοὺς ἀνέμους καὶ

(1 Φιλοκαλία, τόμ. α', σελ. 20, κεφ. κδ'.

τὰς τρικυμίας καὶ τὰς ζάλας τῶν πνευμάτων· δεκτικοὶ γὰρ ἔσμεν εἰς προσ-
βολὰς λογισμῶν καὶ ἀρετῶν καὶ κακίας, καὶ γὰρ δεσπότης τῶν παθῶν λέγε-
ται καὶ εἶναι ὁ εὐσεβὴς καὶ φιλόθεος λογισμός. Πρέπει γὰρ ἡμῖν τοῖς ἡσυ-
χασταῖς τοῦ νουνεχῶς καὶ νηφόντως, τὰς ἀρετὰς τὰς τε κακίας διακρίνειν
καὶ διαχωρίζειν, καὶ ποίας ἀρετῆς ἐπιμελεῖσθαι, παρόντων μοναχῶν ἀδελ-
φῶν καὶ πατέρων, καὶ ποίας ἐργάζεσθαι κατὰ μόνους, καὶ ποία ἐστὶν ἡ
πρώτη ἀρετὴ, καὶ ποία ἡ δευτέρα, καὶ ἡ τρίτη, καὶ ποῖον πάθος ἐστὶ
ψυχικόν καὶ πῶς σωματικόν, καὶ ποία ἀρετὴ ψυχικὴ, καὶ ποία σωματικὴ,
καὶ ἐκ ποίας ἀρετῆς ἡ ὑπερφηανία ραπίζει τὸν νοῦν, καὶ ἐκ ποίας ἡ κενοδο-
ξία παραγίνεται, καὶ ἐκ ποίας ὁ θυμὸς πλησιάζει ¹⁾, καὶ ἐκ ποίας ἡ γαστρι-
μαργία γεννᾶται καὶ ἡ ραθυμία τίκτεται: «Ὁφείλομεν γὰρ λογισμοὺς κα-
θαίρειν καὶ πᾶν ὕψωμα ἐπαιρόμενον κατὰ τῆς γνώσεως τοῦ Θεοῦ» (Β' Κορινθ.
ι' 5). Χρὴ γὰρ καθαρὸς ἡμᾶς εἶναι ἀπὸ λογισμῶν ἀκαθάρτων, μάλιστα δταν
τῷ Θεῷ εἰς προσευχὴν παριστάμεθα, οὐ γὰρ συμφωνεῖ δυσωδία καὶ εὐωδία,
οὐδὲ δυσοσμία τῷ μύρῳ· ὁ γὰρ λογισμὸς πονηροῖς συναπαγόμενος, ἐκτυφλοῦ-
ται ὑπ' αὐτῶν· ὅπου γὰρ εἰκόνες λογισμῶν, ἐκεῖ καὶ συγκατάθεσις γίνεται.
Δέον τὴν πρώτην προσβολὴν τοῦ λογισμοῦ ²⁾ ἀνατρέπειν ἐκ τῆς καρδίας, δι'
εὐσεβοῦς ἀντιλογίας καὶ προσευχῆς, μήποτε εὐρεθῶμεν τοῖς χεῖλεσι μὲν τῷ
Θεῷ προσδιαλεγόμενοι, τῇ δὲ καρδίᾳ τὸ πᾶν λογιζόμενοι· οὐ γὰρ προσδέχε-
ται ὁ Θεὸς ἀπὸ ἡσυχαστοῦ εὐχὴν θολώδη καὶ καταφρονητικὴν. Οἱ γὰρ χα-
μερπεῖς καὶ ὀφιδώεις λογισμοί, οἱ ἐν τῇ καρδίᾳ ἐμφωλεύοντες, αὐτοὶ εἰσὶν
οἱ ριπίζοντες τὸν νοῦν, καὶ φαντάζοντες τὴν διάνοιαν, καὶ θολώνοντες τὴν
συνειδήσιν, καὶ εὐδάλωτον τὸν ὑπήκοον ποιοῦντες, χειροτονοῦντες αὐτὸν ἄρ-
χοντα καὶ στρατηγὸν καὶ ἡγεμόνα, δορυφόρους αὐτῷ καὶ δημίους, καὶ ἐπλα-
τεθηγμένα, καὶ στρατόπεδα, καὶ παρτάξεις τῷ νεύματι ἄγοντα θαρδάρους
πολεμοῦντα, καὶ φιλοτιμίας καὶ διαδόσεις χρημάτων, καὶ δικαιοκρισίας ἀπο-
νέμοντα, πόλεις κτίζοντα, θησαυροὺς χρημάτων εὐρόντα καὶ διδόντα ἄρχον-
τας διαδεχόμενον, ἐτέρους προβλήσκοντα ³⁾.

Ὅτε δὲ τοῖς τοιοῦτοις ματαίοις λογισμοῖς περισύρας τὸν νοῦν, καὶ φαν-
τάσας τὴν διάνοιαν, τότε πάλιν ἀρχιερέα οἰκουμενικὸν τοῦτον ἐνθρονιάσας ⁴⁾,
μητροπολίτας χειροτονοῦντα, ἐπισκόπους καθαιρόντα ⁵⁾, ἱερεῖς ἀθροίζοντα,
περιοδεύτας καθιστάνοντα, ἀρχιμανδρίτας διαδεχόμενον, ἐτέρους προσκαλοῦ-
μενον, ἐκκλησίας κτίζοντα, κοινόδια οἰκοδομοῦντα, γηροκομεῖα ἀνιστῶν ⁶⁾,
ξενοδοχεῖα καὶ νοσοκομεῖα εὐτρεπίζων, ὀρφανοὺς ἐνδύων, χήρας ὑπερασπί-
ζων, καὶ σὺν τοῦτοις ἀρχίατρον ἑαυτὸν δεικνύων, δωρεὰν ἰατροῦν καὶ πάν-

1) Μήπως, π η γ α ζ ε ι.

2) Φιλοκαλία, τόμ. α', σελ. 20, κεφ. κς'.

3) Ἄγνωστον τὸ ρῆμα.

4) Ἰσως μετὰ τοῦτο γραπτέον, π ο ι ε ι διότι καὶ ἐν τῇ προηγουμένῃ δ τ ε παρα-
λείπεται τὸ ρῆμα. Καθόλου δὲ ἐν τῇ παραγράφῳ ταύτῃ ὁ συγγραφεὺς ἐπιλοτιμήθη φαίνεται,
ἵνα παραστήσῃ καὶ διὰ τοῦ λόγου τὴν ἐκ τῶν παθῶν ταραχὴν τοῦ νοῦ.

5) Καθαίροντα.

6) Ἄγνωστον τίνος ἐνεκα μετεπήδησεν εἰς ὄνομαστ. καὶ πάλιν εἰς αἰτίατ.

τας ἰώμενον. Τοῖς τοιοῦτοις καὶ παραπληαίοις καὶ πλείοσι λογισμοῖς, φορβαία τὸ ἡγεμονικὸν αὐτοῦ περισύρας, καὶ παντὶ ματαίῳ λογισμῷ τὸ λογικὸν αὐτοῦ κροταφίσας, τὸν τε τῆς πορνείας δαίμονα φωλεύσας ἐν τοῖς μέλεσιν αὐτοῦ, ἐπιθυμίας θρωμάτων καὶ ἱερωσύνης ἐσθῆτι, καὶ ἡγουμένης δόξης τὴν καρδίαν πυρώσας, καὶ φιλαργυρίας νόσῳ πλήξας, καὶ κενοδοξίας σφενδονήσας, καὶ ὑπερηφανία λογχεύσας, καὶ τοὺς ὀφθαλμοὺς τῆς καρδίας τυφλώσας, καὶ τοὺς παλμοὺς τοῦ σώματος σαλεύσας, ὅλας τὰς αἰσθήσεις τὰς ψυχικὰς καὶ σωματικὰς εἰς συνουσίαν γυναικῶν γαργαλίσας, καὶ τὸ σῶμα πυρώσας, καὶ γονορροΐα λακτίσας εἰς ἐόθρον νοητῆς πορνείας καὶ μαλακίας χειρῶν ρίψας, ὁμιλίας γυναικῶν ὑπομιμνήσκει, καὶ μνήμαις ὄψεων ἀρρένων, καὶ εὐνούχων φαντάζει, ἀναζωγραφεῖ πρόσωπα ὡραία ἐν τῇ καρδίᾳ, ψηλαφήσεις χειρῶν, περιλήψεις σωμάτων, συμπλοκὴν μελῶν, λόγους ἐμπαθεῖς, γέλωτας θελγοποιούς, νεύμα ὀφθαλμῶν, χροὰς σωμάτων, χειλέων συμπλοκάς, λαλιάς κολακευτικὰς, ἐνοπτρισμοὺς κινήματων, παντὶ λογισμῷ συγκατατίθεται ¹⁾. Χρὴ δὲ καὶ τοῦτο εἰδέναι, ὅτι ἡ καρδία διὰ τῶν χειλέων λαλεῖ, καὶ ὡς ἔχει ὀφθαλμοὺς ἡ καρδία, οὕτω καὶ χεῖλη· καὶ μάρτυς ὁ Ἀπόστολος λέγων: «Πεφωτισμένοι τοὺς ὀφθαλμοὺς τῶν καρδιῶν ἡμῶν» (Ἐφεσ. α' 18). Πανταχοῦ γὰρ ἡ θεία Γραφή, τὰ τῆς ψυχῆς αἰσθητήρια διαμαρτύρεται φυλάττειν. Ἐὰν γὰρ ὑποταγῇ τὸ θέλημα τοῦ μοναχοῦ τῷ νόμῳ τοῦ Θεοῦ, καὶ κατὰ τὸν νόμον αὐτοῦ ὁ νοῦς κυβερνήσῃ τὰ ὑπήκοα αὐτῷ, πάσας, φημί, τὰς ψυχικὰς κινήσεις, κατ' ἐξαίρετον δὲ θυμὸν καὶ ἐπιθυμίαν, ταῦτα γὰρ ὑπήκοα τῷ λόγῳ, ἀρετὴν εἰργασάμεθα, καὶ δικαιοσύνην ἐπληρώσαμεν· τὴν μὲν ἐπιθυμίαν πρὸς Θεὸν καὶ τὰ αὐτοῦ θελήματα, ὁ δὲ θυμὸς κατὰ τοῦ διαβόλου καὶ τῆς ἁμαρτίας. Τί οὖν ἐστὶ τὸ ζητούμενον; ἡ κρυπτὴ μελέτη, ὡς καὶ ὁ Ἀπόστολος λέγει: «Ψαλῶ τῷ πνεύματι, ψαλῶ καὶ τῷ νοῖ» (Α' Κορινθ. ιδ' 15) «ἐὰν γὰρ προσεύχωμαι γλώσση, τὸ πνεῦμα προσεύχεται, ὁ δὲ νοῦς μου ἄκαρπός ἐστι... προσεύξομαι τῷ πνεύματι, προσεύξομαι καὶ τῷ νοῖ» (αὐτόθι 14 - 15), καί: «Θέλω πάντε λόγους διὰ τοῦ νοός μου λαλῆσαι ἢ μυρίους λόγους ἐν γλώσση» (αὐτόθι 19).

Ἄλλο γάρ ἐστι τὸ ἡγεμονικόν, καὶ ἄλλο τὸ θεωρητικόν, καὶ ἄλλο τὸ πρακτικόν, καὶ ἄλλο τὸ θυμικόν, καὶ ἕτερον τὸ ἐπιθυμητικόν, καὶ ἄλλο τὸ λυπηρόν, καὶ ἄλλο τὸ δεσποτικόν, καὶ ἄλλο τὸ φοβητικόν, καὶ ἄλλο τὸ μνημονευτικόν, καὶ ἄλλο τὸ ἀγαπητικόν, καὶ ἄλλο ἡ ἐπιστήμη, καὶ ἄλλο ἡ ἐξ αὐτῆς παιδεία, καὶ ἄλλο ἡ αἴσθησις, καὶ ἄλλο ἡ σύνεσις, καὶ ἄλλο ἡ φρόνησις καὶ ἡ γνῶσις, καὶ ἄλλο ἡ σοφία, καὶ ἄλλο τὸ πάθος. Λέγεται πάθος πάλιν καὶ τὸ ψυχικόν, ἥτε ἐπιθυμία καὶ ὁ θυμὸς, τῶν δὲ ψυχικῶν παθῶν ὅρος ἐστὶν οὗτος. Πάθος ἐστὶν ὀρεξεις τῆς ὀρεκτικῆς δυνάμεως αἰσθητῆς ἐπὶ φαντασίᾳ ἀγαθοῦ καὶ κακοῦ. Καὶ πάλιν πάθος ἐστὶν ἄλογος τῆς ψυχῆς ¹⁾ δι' ὑπόληψιν καλοῦ ἢ κακοῦ, ἡ μὲν ὑπόληψις τοῦ καλοῦ τὴν ἐπιθυμίαν κινεῖ, ἡ δὲ τοῦ κακοῦ ὑπόληψις τὸν θυμόν. Δέον τῷ μοναχῷ εἰδέναι, ὅτι ἡ ψυχὴ διττὰς ἔχει τὰς δυνάμεις.

1) Ζητεῖται ποῖον τὸ ὑποκείμενον τῶν μετοχῶν ἐκ τοῦ περισύρας.

τὰς μὲν γνωστικὰς, τὰς δὲ ζωτικὰς· καὶ γνωστικαὶ μὲν εἰσὶ νοῦς, διάνοια, δόξα, φαντασία, αἴσθησις. Ζωτικαὶ δὲ, βούλησις καὶ προαίρεσις. Διὰ τῆς αἰσθήσεως τοίνυν ἐν τῇ ψυχῇ ἀνίσταται πάθος, ὃ καλεῖται φαντασία, ἐκ δὲ τῆς φαντασίας γίνεται δόξα, εἴτα ἡ διάνοια διακρίνασα τὴν δόξαν, εἴτε ἀληθὴς ἐστὶν εἴτε ψευδής, κρίνει τὸ ἀληθές καὶ γίνεται διάκρισις· ὅθεν καὶ διάνοια λέγεται ἀπὸ τοῦ διανοεῖν καὶ διακρίνειν τὸ ἀληθές· τὸ οὖν κρινθὲν καὶ ὀρισθὲν ἀληθῶς νοῦς λέγεται. Ἄλλως δὲ χρὴ γινώσκειν, ὅτι ἡ μὲν πρώτη τοῦ νοῦ κίνησις, νόησις λέγεται, ἡ δὲ περὶ τινος νόησις, ἐννοια λέγεται, ἥτις ἐπιμείνασα καὶ τυπώσασα τὴν τῆς ψυχῆς ζωὴν πρὸς τὸ νοούμενον, ἐνθύμησις προσαγορεύεται, ἡ δὲ ἐνθύμησις ἐνταυτῷ μέινασα καὶ ἐαυτὴν βασανίσασα φρόνησις ὀνομάζεται, ἡ δὲ φρόνησις πλατυνθεῖσα ποιεῖ τὸν λογισμόν, ἐνδιάθετον λόγον ὀνομαζόμενον, ὃν ὀριζόμενοι λέγομεν: κίνημα ψυχῆς πληρέστατον ἐν τῷ διαλογιστικῷ γενόμενον ἀνευ τινὸς ἐκφωνήσεως, ἐξ οὗ τὸν προφορικὸν λόγον λέγομεν προέρχεσθαι τὸν διὰ γλώσσης λαλούμενον.

Ὁ Θεὸς γὰρ πλάσας τὸν ἄνθρωπον, αὐτεξούσιον αὐτὸν ἐποίησεν, δεκτικὸν προσβολῆς καὶ κακίας, φυτεύσας δὲ τὰς πλείους αἰσθήσεις, ὡς μικρῇ τινι χωρίῳ τῇ ὄψει, δορυφόρων τάξιν ἐκπληρούσας ἐνθρονίζει αὐταῖς, ὥσπερ βασιλέα ἀγαθόν τε καὶ δίκαιον, τὸν ἡγεμόνα νοῦν. Κρίνεται οὖν παρ' ἡμῖν ἀρετὴ καὶ κακία, τρυτέστι σωφροσύνη καὶ ἀκολασία, γαστριμαργία καὶ ἀσκησις, θυμὸς καὶ πρᾶσις, κενοδοξία καὶ ταπεινοφροσύνη, καὶ ἀπλῶς, πᾶσα ἀρετὴ, δίκην ἔχει πρὸς τὴν ἀντιδιαστελλομένην αὐτῇ κακίαν. Ἐὰν οὖν ὁ νοῦς τοῦ μοναχοῦ κατακρίνῃ τὴν κακίαν, δίκαιος, εἰ δὲ τὴν ἀρετὴν διακαίως ἔκρινεν, ἐφύλαξε κρῖμα καὶ δικαιοσύνην.

Ἐὰν γὰρ γνῶμεν ποῖα εἰσὶ τὰ πάθη τῆς ψυχῆς καὶ ποῖα τοῦ σώματος, καὶ ποῖα τῆς καρδίας, καὶ ποῖα τοῦ νοός, ραδίως περιγινόμεθα τῶν αἰσχυρῶν λογισμῶν· ὑπερηφανία νόσος ψυχικὴ ἐστὶν, κενοδοξία νόσος ἐστὶ ψυχικὴ, οἷσις νόσος ψυχικὴ ἐστὶ καὶ ὅσα τοιαῦτα· ταῦτα τῆς καρδίας εἰσὶν· τὰ δὲ τοῦ νοῦ, δόξα, φαντασία, βλακεία, φροσύσις, ταῦτα τοῦ ἡγεμονικοῦ νοός. Οἱ δὲ παραρριπισμοὶ καὶ αὔραι τῶν πνευμάτων τῆς πονηρίας, τῆς διανοίας καὶ τῆς συνειδήσεως ὑπάρχουσιν, εἴτε στεφάνους εἴτε αἰσχυρὴν προξενούντες· οἱ δὲ αἰσχυροὶ λογισμοὶ οἱ τὸν νοῦν εὐάλωτον ποιοῦντες καὶ αἰχμάλωτον περισύροντες, καὶ ποτὲ μὲν βασιλέα, ποτὲ δὲ ἄρχοντα καὶ ἀρχιερέα, καὶ πόλεις καὶ χώρας, καὶ στρατόπεδα καὶ χρήματα διανέμοντα, καὶ ἐκκλησίας καὶ μοναστήρια, καὶ ξενώνας καὶ γηροκομεῖα κτίζοντα, ἅπερ ἡ ματαιότης τοῦ νοῦ φαντάζουσα καὶ ματαιοπονοῦσα, ἐν τοῖς κενοδόξοις καὶ ἀνθρωπαρέσκοις καὶ ὑψηλόφροσι τῶν μοναχῶν, ἐν τῇ καρδίᾳ τῶν τοιούτων, οἱ αἰσχυροὶ λογισμοὶ ἀγκυβιστώντες ἐμβατεύουσιν, ἀπὸ ἀφοβίας καὶ ἀμελείας καὶ ραθυμίας τίκτονται. Ἐὰν γὰρ ἀμελήσωμεν τῶν τοῦ Θεοῦ ἐντολῶν, ἀναλύονται καὶ τὰ πρῶην συγχωρηθέντα ἡμῶν ἁμαρτήματα καὶ ψυχροῦται ἐκ τῆς χάριτος ἡ καρδία, καὶ εὐθέως ἐπιπέμπονται ἐπ' αὐτῇ αἱ μυῖαι τῆς ἁμαρτίας, οἱ πονηροὶ καὶ ἀκάθαρτοι καὶ χαμπεπεῖς λογισμοί, καὶ ρυπαροὺσι τὸ

ἡγεμονικὸν τοῦ νοῦς, καὶ ταράσσουσι τὴν καρδίαν, καὶ συγχέουσι τὴν συνείδησιν, ὥς καὶ ὁ Ἀπόστολος λέγει, οἱ ἐνδυσάμενοι τὸν Κύριον Ἰησοῦν Χριστόν, τῆς σαρκὸς πρόνοιαν μὴ ποιεῖσθε εἰς ἐπιθυμίας, «ἐν οἷς ποτε ἀνεστράφημεν ἐν ταῖς ἐπιθυμίαις τῶν καρδιῶν ἡμῶν, ποιοῦντες τὰ θελήματα τῆς σαρκὸς καὶ τῶν διανοιῶν ἡμῶν» (Ἐφεσ. 3' 3).

Ὁ οὖν θέλων ἐκφυγεῖν τῆς φθοροποιῦ ἁμαρτίας, καὶ κακῆς ἐπιθυμίας, τὸν φόβον τοῦ Θεοῦ κτησάσθω: «Ὁ φόβος Κυρίου ἀγνός, διαμένων εἰς αἰῶνα αἰῶνος» (Ψαλμ. 117' 10). ὁ γὰρ ἐνθυμούμενος αἰετὸν τὸν θάνατον, καὶ τὸ πῦρ τὸ αἰώνιον, καὶ τὸν σκόληκα τὸν ἀκοίμητον, καὶ τὸ σκότος τὸ ἐξώτερον, καὶ τὸν κλαυθμὸν τὸν ἀπαραμύθητον, καὶ τὸν θρυγμὸν τῶν ὀδόντων, καὶ τὴν αἰσχύνην τὴν αἰώνιον ἐκείνην τὴν ἐπὶ τοῦ φοβεροῦ δήματος τοῦ Χριστοῦ, ἐνώπιον Ἀγγέλων καὶ ἀνθρώπων, διαλύει μὲν τὸ λείον τῆς ἡδονῆς, πᾶσαν δὲ τὴν ἐπιθυμίαν αὐτοῦ εἰς Θεὸν μετατίθῃσι. Τὸ γὰρ κόψαι τὸ ἴδιον θέλημα, αἵματεκχυσία ἐστὶ¹⁾, καὶ εἰς θυσίαν λογίζεται ὁ Θεὸς τῷ ἀνθρώπῳ τῷ μὴ ποιοῦντι τὸ ἑαυτοῦ θέλημα· καὶ γὰρ φρονίμου καὶ ἐναρέτου καὶ τελείου ἀνδρός ἐστὶ τὸ κατόρθωμα· καὶ σαφῶς διδάσκει ἡμᾶς Ἡσαΐας ὁ προφήτης λέγων: «Ἐὰν μὴ ποιήσης θέλημα τὸ σὸν ἐν τῇ ἡμέρᾳ τῇ ἀγίᾳ, οὐδὲ λαλήσης λόγον ἐν ὀργῇ, καὶ ἔσῃ πεπειθὸς ἐπὶ Κύριον καὶ ψαλλεῖς σε τὰ ἀγαθὰ τῆς γῆς» (Ἡσαΐας νη' 13 - 14). Ἀγῶνος οὖν χρεῖα καὶ νήψεως πολλῆς, ἵνα συμφωνήσῃ ὁ νοῦς σὺν τῇ καρδίᾳ, καὶ τοῖς χεῖλεσιν ἐν τῇ ὥρᾳ τῆς ψαλμωδίας καὶ τῆς προσευχῆς, ἵνα μὴ παροργίσωμεν τὸν Κύριον, ἀντὶ τοῦ θεραπεῦσαι αὐτὸν ἐν τῷ καιρῷ τῆς προσευχῆς, ομίγοντες ἐν τῷ θυμῷ τῶν προσευχῶν κνίσαν τῶν αἰσχυρῶν λογισμῶν, καὶ εὑρεθῇ ἡ θυσία τῶν προσευχῶν ἡμῶν ἐπίμωμος ὡσεὶ τοῦ Κάλιν. Δεινὸν γὰρ καὶ ὀλέθριον τὸ συμπεῖθεσθαι κρυπτῶς τοῖς ἀκαθάρτοις λογισμοῖς· ἐκ γὰρ τῶν λογισμῶν καὶ εἰς τὴν πράξιν κατασύρεται καὶ κατὰ μικρὸν ἀλλοτριοῦται τοῦ Θεοῦ, καὶ ὁπότεν ὁ²⁾ συγκατατιθέμενος αὐτοῖς ὡς ἐργασάμενος τὴν ἁμαρτίαν κρίνεται· εἰς γὰρ κακότεχνον καρδίαν σοφία οὐκ εἰσελεύσεται, οὐδὲ κατοικήσῃ ὁ Θεὸς ἐν σώματι καταχρέψ ἁμαρτίας· σκολιοὶ γὰρ λογισμοὶ χωρίζουσιν ἀπὸ Θεοῦ, ὥς καὶ ὁ προφήτης Σοφονίας³⁾ λέγει: «Παρέθηκέ σοι πῦρ καὶ ὕδωρ, οὗ ἐὰν θέλῃς ἐκτεῖνον τὴν χεῖρά σου» (Σειράχ ιε' 16). Ἐναντίον ἀνθρώπου ζώῃ, καὶ ὁ θάνατος, καὶ ὁ ἐὰν εὐδοκήσῃ δοθήσεται αὐτῷ· τὸν γὰρ ἁμαρτάνοντα εἰς τὴν ψυχὴν αὐτοῦ, τίς δικαιώσει, εἰμὴ ζεστὰ τὰ δάκρυα καταγάγῃ πᾶσαν ὥραν;

Φύλ. 2026 - 2036. Εἶπεν ὁ ἀδελφ. Ἡσαΐας, ὅτι ὁ νοῦς τοῦ μοναχοῦ θρόνος ἐστὶ τοῦ Θεοῦ, καὶ τὸ στόμα αὐτοῦ τράπεζα τοῦ Χριστοῦ, καὶ ἡ καρδία αὐτοῦ ναὸς τοῦ ἁγίου Πνεύματος, καὶ οἱ λογισμοὶ αὐτοῦ τὰ δπλα καὶ οἱ δορυφόροι, ἡ δὲ ψυχὴ ὁ στρατιώτης, καὶ τὸ σῶμα δοῦλος, τὰ δὲ αἰσθητήρια αἰετὶ θυρίδες τοῦ ναοῦ, ἡ δὲ διάνοια πόλη, ἡ συνείδησις ὁ θυρωρός. Ἐὰν οὖν ὁ

1) Βαρσανουφ. ἀπόκρ. σνθ' σελ. 137.

2) Ἰσως ἡ ὁρθὴ ἐκφορὰ οὕτω: «ὁ π ὁ τ ε κ α ι δ...»

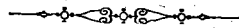
3) Γρ. Σειράχ.

μοναχὸς ἐν τῷ καιρῷ τῆς προσευχῆς ἐάσῃ τὸν νοῦν αὐτοῦ ἔξω ρέμβεσθαι, τὴν δὲ γλῶσσάν αὐτοῦ τὰ μὴ δεόντα λαλεῖν, καὶ τῷ ναφ τοῦ Θεοῦ τοὺς ἐχθροὺς τοῦ Θεοῦ ὑποδέξεται, καὶ τὰς θυρίδας τοῦ ναοῦ ἀνεψύξῃ¹⁾ καὶ κόρακας καὶ αἰλούρους ἐνδον τοῦ ναοῦ εἰσδέξεται, καὶ οἱ δορυφόροι τοὺς εἰσιόντας καὶ ἐξιόντας ὑποδέξονται, καὶ ὁ στρατιώτης νυστάξῃ, καὶ ὁ δοῦλος καθεύδῃ, καὶ ἐν τῷ ναφ τοῦ Θεοῦ ὁ διάβολος καθήσῃ, καὶ οἱ ἐχθροὶ τοῦ Θεοῦ εἰσέρχονται καὶ ἐξέρχονται ἀκωλύτως μετὰ θορύβου καὶ ταραχῆς, καὶ τὸν οἶκον τοῦ Θεοῦ ποιήσωσιν ὀζοθήκην καὶ κοπροθήκην, πῶς ὁ τοιοῦτος μοναχὸς οὐ κολασθήσεται καὶ ἐν τῷ νῦν αἰῶνι καὶ ἐν τῷ μέλλοντι; οὔτε γὰρ υἱὸς ἐστίν, ἵνα κληρονομήσῃ τὰ τοῦ Θεοῦ, οὔτε φίλος, ἵνα εἰσακουσθῇ, οὔτε δοῦλος γνήσιος, ἵνα ἐλευθερωθῇ. Ἀλλὰ χρὴ τῷ μοναχῷ πᾶσαν ὥραν ἐγκυφαί εἰς τὴν ἑαυτοῦ ψυχὴν καὶ ἐρευνῆσαι, καὶ ἀνακρίναι, καὶ ἐξετάσαι, καὶ μαστιγῶσαι, καὶ ἐξολοθρεῦσαι ἐκ τοῦ νοῦ τοῦ Θεοῦ τοὺς αἰσχυροὺς καὶ φαύλους λογισμοὺς, οἵτινές εἰσι κυβευταί, φαρμακευταί, θηρευταί, κοινωταί, φονευταί· εἰ οἱ γὰρ καὶ ἐν τῇ ψυχῇ ταραχαί, καὶ ὄχλοι, καὶ θόρυβοι λογισμῶν πονηρῶν, καὶ πόλεις κακιῶν τῶν ἀντικειμένων δυνάμεων.

Ἐὰν γὰρ μὴ καθαρίσωμεν τὰς συγχύσεις, καὶ ταραχάς, καὶ ζάλας, καὶ ὀχλήσεις τῶν πονηρῶν λογισμῶν, εἰς μάτην κοπιῶμεν. Ὅταν γὰρ κλίνωμεν γόνυ εἰς δέησιν καὶ προσευχὴν πρὸς τὸν Θεόν, πρόσχωμεν μὴ τὰ σκεύη ἡμῶν τὰ καλὰ, ἐν οἷς διακονοῦμεν τῷ Θεῷ, ὁ πονηρὸς ἤρπασε· τὰ γὰρ σκεύη τῆς ψυχῆς, ἐν οἷς δουλεύομεν τῷ Θεῷ, οἱ λογισμοὶ ἡμῶν εἰσιν· ἐὰν τοὺς λογισμοὺς ἀρπάσωσιν οἱ ἐχθροὶ ἡμῶν, ἐν τίνι δουλεύσομεν τῷ Θεῷ; οὐ χρεῖαν ἔχει ὁ Θεός, ἵνα τὸ σῶμά σου καὶ ἡ γλῶσσά σου εὐχῇται, καὶ τῆς ψυχῆς σου οἱ λογισμοὶ ἔξω ρέμβωνται ἐσκορπισμένοι. Τὸ γὰρ θέλημα τοῦ Θεοῦ ἐστίν, ἵνα οἱ λογισμοὶ καὶ ὁ νοῦς καὶ ἡ διάνοια καὶ ὅλη ἡ ἰσχὺς ἡμῶν τέτατται πρὸς τὸν Θεὸν ἀμετεωρίτως, καὶ οὐκ ἀφίσταται ἡμῶν ὅλως ὁ Θεός· ἐστὶ γὰρ ἀοράτως πρὸς ἡμᾶς, ὁρῶν ἡμῶν τὸν νοῦν, τὴν διάνοιαν, τοὺς διαλογισμοὺς, τὰς ἐνθυμήσεις, θεωρῶν πῶς ζητοῦμεν αὐτόν, πῶς πολεμοῦμεν τοὺς αἰσχυροὺς καὶ φαύλους λογισμοὺς, καὶ μαχόμεθα ταῖς πονηραῖς ἐννοίαις· εἰ ἐξ ὅλης ψυχῆς ψάλλομεν, εἰ ὀλοφύχως προσευχόμεθα. Ἐὰν οὖν ἴδῃ ἡμᾶς ἀόκνως καὶ προθύμως ἱσταμένους εἰς προσευχὴν νουνεχῶς καὶ νηφόντως, εὐθὺς τοὺς ἐχθροὺς ἡμῶν ἐκδιώκει, ἡμᾶς δὲ στεφανοῖ· θεωρῶν γὰρ ἡμᾶς πανταχόθεν τοὺς λογισμοὺς ἡμῶν πρὸς τὴν αὐτοῦ μόνον ζήτησιν, τότε καὶ αὐτὸς φανεροῦται καὶ ἐνισχύει καὶ φωτίζει τὴν ψυχὴν, ἀρρήτως καὶ ἐπιθυμητῶ κάλλει καταλάμπων ἡμᾶς, καὶ οὕτω βοηθείας τῆς ἐξ αὐτοῦ μεταδίδωσι, καὶ νίκην πᾶσαν ἐν ἡμῖν ποιεῖ, ρυόμενος ἡμᾶς ἐκ τῶν ἀοράτων ἐχθρῶν ἡμῶν· ἐὰν δὲ ἴδῃ ἡμᾶς νοθροὺς καὶ ὀκνηροὺς καὶ ἀμελεῖς, χαυνώσει νοῦς εἰς προσευχὴν ἱσταμένους, τότε αἶρει τὴν βοηθειαν αὐτοῦ ἐξ ἡμῶν, καὶ γινόμεθα ὡς σκάφος ἐν πελάγει, ἄνευ οἴακος καὶ πηδαλίων, ἀλλεπαλλήλοις κύμασι πειρασμῶν περικρουόμενοι, καὶ κάλαμος παντὶ ἀνέμῳ πειρασμοῦ σαλευόμενοι.

1) Μᾶλλον, ἀνοίξῃ.

Εἶπε πάλιν, ἐὰν ὅλως βούληται τὰ ἀκάθαρτα θνεῖρα καὶ τὰς φαντασίας καὶ γονορροίας καὶ τὰ αἰσχροὶ φαντάσματα τῶν δαιμόνων ἀποδρᾶσαι, μὴ ἐκδῶς σεαυτῷ ὑπὸν ἀγρυπνίας κανόνος¹⁾. Τῷ γὰρ τοιοῦτῳ τρόπῳ φωτίζεται σου ὁ νοῦς, καὶ λάμπει σοι φῶς νοητὸν ἐν τῇ καρδίᾳ σου, καὶ οἱ δαίμονες πενθοῦντες καὶ ὀλολύζοντες, φεύγονται ἀπὸ σοῦ, ὁ δὲ ἅγιος Ἀγγελος ὁ παρὰ μένων σοι, ἐνισχύσει καὶ ἐνδυναμώσει σε κατὰ τῶν παθῶν τῆς ἀμαρτίας.



Περὶ τοῦ ἀββᾶ Πέτρου μαθητοῦ τοῦ ἀββᾶ Ἡσαΐου²⁾

Σπουδαίαν θέσιν καταλαμβάνει ὁ ἀββᾶς Πέτρος ἐν τῷ βίῳ τοῦ ἀββᾶ Ἡσαΐου ὡς μαθητῆς αὐτοῦ, καὶ τούτου ἕνεκα δημοσιεύομεν τὸ κάτωθι ἀνέκδοτον διήγημα. Ἡ παντελής σιωπὴ τοῦ ὀνόματος τοῦ Ἡσαΐου σημαίνει, ὅτι τὰ ἐπόμενα συνέβησαν μετὰ τὸν θάνατον αὐτοῦ. Ὁ δὲ Ἑλισσαῖος δὲν εἶναι ὁ αὐτὸς μὲ τὸν ὀπισθεν μνημονευθέντα, διότι ἐκεῖνος φέρεται ὡς συμμαθητῆς τοῦ Πέτρου, οὗτος δὲ ὡς μαθητῆς αὐτοῦ.

«Εἶπεν ὁ ἀββᾶς Ἑλισσαῖος, ὅτι ὄντος μου εἰκοσαετοῦς ἐμόνασα καὶ ἐδέξατό με ὁ ἀββᾶς Πέτρος, ὁ μαθητῆς τοῦ ἀββᾶ Ἡσαΐου· ὑπῆρχον δὲ ὀξύχολος πάνυ καὶ πέπερος· Ὁ δὲ γέρων ἐνουθέτει μοι μετὰ ἐπιεικείας καὶ πραότητος, ἐγὼ δὲ οὐκ ἴσχυον περιγενέσθαι τῆς ὀξύχολίας, καί περ διαζόμενος τὸ κατὰ δύναμιν, ὃ εἶχον· ποιήσας οὖν ἔτη πέντε ἐν τῇ Σκήτῃ, εἶχον πρὸς τινα τῶν ἀδελφῶν σχέσιν καὶ στοργὴν εὐρίπυστον τοῖς λογισμοῖς καὶ εὐάλωτον ταῖς ἐννοίαις, συμμετόχόν μου τοῖς τρόποις· καὶ ὁμονήσας μετ' αὐτοῦ ἐβεβαιώσαμεν τοῦ ἀπελθεῖν εἰς Ἱεροσόλυμα εὐχῆς ἕνεκα, τὸ δ' ἀληθὲς εἰπεῖν ὑπὸ τοῦ δαίμονος τῆς ἀκηδίας ἐλκόμενοι· καὶ λέγω τῷ ἀββᾶ Πέτρῳ, Πάτερ, ποίησόν μοι εὐχὴν, ὅπως προσεύξωμαι τοῖς ἁγίοις καὶ σεβασμίῳ τοποῖς μετὰ τοῦ ἀδελφοῦ δεῖνα. Καὶ λέγει μοι ὁ γέρων, καθέξου τέκνον μετὰ τῆς ὑπομονῆς τοῦ Θεοῦ ἐν τῷ κελλίῳ, κλαίων τὰς ἀμαρτίας σου ἀταράχως καὶ ἀθολώτως, καὶ μὴ γίνου, ὡς οἱ ἀπολέσαντες τὸν Θεὸν καὶ ζητοῦντες αὐτὸν ἐν διαφόροις τοποῖς καὶ χώραις, οὐ γὰρ τόπῳ καὶ χρόνῳ περιγράφεται ὁ Θεός, ἀλλ' ἐν παντὶ τόπῳ ἢ κυριότης καὶ ἡ ἐξουσία αὐτοῦ καὶ τὸ ἔλεος ἐφῆλπεται κατὰ τὸ γεγραμμένον: «Ἐγγὺς Κύριος οὐ πᾶσι τοῖς ἐπικαλούμενοις αὐτὸν ἀπλῶς καὶ ὡς ἔτυχεν, ἀλλὰ τοῖς ἐπικαλούμενοις αὐτὸν ἐν ἀληθείᾳ, καὶ τῆς δεήσεως αὐτῶν εἰσακούσεται καὶ σώσει αὐτοὺς» (Ψαλμ. ρμδ' 19). «Ὁ γὰρ Θεὸς ἡμῶν ἐν τῷ οὐρανῷ καὶ ἐν τῇ γῇ, πάντα ὅσα ἠθέλησεν ἐποίησεν» (Ψαλμ. ριγ' 11). Μὴ γὰρ νόμιζε, τέκνον, ὅτι ὁ Θεὸς ἐν Ἱεροσολύμοις καὶ μόνον ἐστίν, ὅπου κίονες καὶ μαρμάρων λαμπρό-

τητες, καὶ χρυσοὶ τῇ κορυφῇ ἐπικείμενος, καὶ ἔδαφος τοῖς ψηφίοις διηνημένος, ἀλλ' ἐν τόπῳ καὶ ἐκκλησίᾳ ὀρθοδόξων κατοικεῖ καὶ ἐπαναπαύεται, κατὰ τὸ γεγραμμένον: «Ὅπου εἰσὶ δύο ἢ τρεῖς συνηγμένοι εἰς τὸ ἔμὸν ὄνομα, ἐκεῖ εἰμι ἐν μέσῳ αὐτῶν» (Ματθ. ιη' 20). ὅπου γὰρ ἡ ψυχὴ καὶ τὸ σῶμα καὶ τὸ πνεῦμα συμφωνήσουσιν, ἐκεῖ καὶ ὁ Θεός, «ἡ βασιλεία γὰρ τοῦ Θεοῦ ἐντὸς ὑμῶν ἐστι» (Λουκ. ιζ' 22).

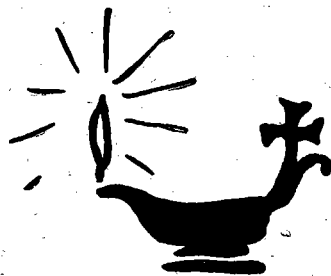
Ποῦ οὖν ἀπέρχῃ κοπιῶν καὶ πελαζόμενος ἐν ἀλλοδαπῇ χώρᾳ ζητῶν τὸν πανταχοῦ εὐρισκόμενον; ἐγὼ δὲ ἐπέμενον γονυπετῶν, παρακαλῶν, θεόμενος, ὅπως ἐπιτρέψῃ μοι ἀπελθεῖν, εἰπὼς ὁ Θεός ἰδὼν τὸν κόπον καὶ τὴν βίαν καὶ ἀγῶνα καὶ μόχθον καὶ συνεργήσῃ μοι εἰς τὸ ἀγαθόν. Καὶ λέγει μοι ὁ γέρων, ἀπελθε εἰς τὸν οἰκονόμον τοῦ νοσοκομείου καὶ εἰπὲ αὐτῷ, ἵνα δώῃ σοι κρόμμυον, καὶ σκόρδον, καὶ τρεῖς κόκκους πέπερι λευκόν, ἀπελθὼν δὲ ἤνεγκα· λαβὼν δὲ ὁ γέρων τὸ σκόρδον καὶ τὸ κρόμμυον καὶ τὸ πέπερι, ἐνετύλιξεν ἐν ῥάκει παλαιῷ ἀπὸ κουκουλίου, καὶ δῆσας τρεῖς κόμβους δίδωσί μοι, λέγων· ταῦτα λαβὼν φύλαξον παρὰ σεαυτῷ καὶ, ὅτε φθάσῃς πρὸς τριτὸν μιλίων τὰ Ἱεροσόλυμα, ἐξενέγκας βάλε αὐτὰ ἐν τῷ κόλπῳ σου, καὶ εἰς ἐκάστην ἐκκλησίαν, ἐν ἡ εἰσέρχῃ τοῦ εὐξασθαι καὶ κοινωνῆσαι, μὴ ἐξενέγκῃς αὐτὰ ἕως ἂν ἐκ τῆς ἀγίας Πόλεως ἐξέλθῃς. Καὶ λέγω αὐτῷ, ἀββᾶ, ἀμαρτία ἐστὶν ἵνα κρόμμυον καὶ σκόρδον θαστῶ, ὅτε εὐχομαι καὶ κοινωνῶ· καὶ λέγει μοι ὁ γέρων, τὸ κῆμα τοῦτο ἐμὸν, ἐγὼ γὰρ εἰς περιοδείαν χρεοποιουῦμαι αὐτά, πᾶν γὰρ τὸ διὰ Θεὸν γινόμενον εὐαπόδεκτον· ἐξ ἀνάγκης καὶ νόμου μετάθεσις γίνεται. Ἀπελθόντος δέ μου ἐν τῇ ἀγίᾳ Πόλει ἐποίησα καθὼς καὶ ἐνετείλατό μοι, καὶ διὰ τριτῶν μηνῶν ὑπέστρεψα εἰς τὴν Σκήτιν, καὶ ὑπεδέξατό με ὁ γέρων ἀσμένως· ἐγὼ δὲ ἐδείκνυσον ψευδοευλάβειαν, στενάζων καὶ στιχολογῶν, καὶ ἀναγινώσκων μετὰ κατανύξεως. Ὁ δὲ γέρων οὕτως ἠρώτα με, οὔτε τὴν παρακαταθήκην ἐζήτηί μοι, ἀλλὰ παντάπασιν ἦν ἡσυχάζων μηδὲν μοι ὁμιλῶν. Ποιήσας οὖν ὀλίγας ἡμέρας πλείους ἢ ἑλαττον τριάκοντα, ἡρξάμην θυμοῦσθαι καὶ περπερεύεσθαι, ὡς καὶ πρότερον· ὁ δὲ γέρων εἰσιώπησε τὸ ἄπαξ, εἰσιώπησε τὸ δεῦτερον, ὅτε δὲ τὸ τρίτον ἐταράχθην, προσκαλεσάμενος μετὰ ἀνέσεως καὶ ἐπιεικείας λέγει· τέκνον, ὅς μοι τὴν παρακαταθήκην, ἣν παρέδωκά σοι πορευόμενος εἰς Ἱεροσόλυμα.

Ἀπελθὼν οὖν ἐγὼ καὶ ἐξενέγκας δέδωκα αὐτῷ μετὰ πικρίας, καὶ λαβὼν ὁ γέρων ἤρξατο λύειν τοὺς κόμβους, ἐγὼ δὲ ἱστάμην θεωρῶν πῶς λύει τοὺς κόμβους, καὶ ἡρξάμην θυμοῦσθαι καὶ ἀλλοιοῦσθαι τῇ πικρίᾳ καὶ ἄλλος ἐξ ἄλλου γίνεσθαι τῇ ὀργῇ, ἐνόμιζον γὰρ ὅτι ἐξ ἀπιστίας ψηλαφᾷ μήπως βέβρωκα αὐτά. Ταῦτα ἐμοῦ ὑποπτεύοντος καὶ ζέοντος τῷ θυμῷ κατ' αὐτοῦ, δίδωσί μοι τὸ κρόμμυον λέγων, τί ἐστὶ τοῦτο; καὶ λέγω αὐτῷ πάντως κρόμμυόν ἐστιν· καὶ δίδωσί μοι τὸ σκόρδον λέγων, καὶ τοῦτο τί; καὶ λέγω αὐτῷ σκόρδον· καὶ δίδωσί μοι κόκκον πέπερι, λέγων, μάσσησε τοῦτο μήπως ἀγνός ἐστιν, λαβὼν δὲ ἐγὼ ἔβαλα ἐν τῷ στόματί μου καὶ κλάσας τὸν κόκκον, λέγω αὐτῷ, πέπερι ἐστὶ ἐκ τῶν ὀμφακινῶν καὶ ἀψά. Καὶ κρατῶν τὸ κρόμμυον, δείκνυσί μοι αὐτό, καὶ στενάζας λέγει, κρόμμυον ἀπῆλθεν εἰς τὴν ἀγίαν Πόλιν

1) Ἰσως γραπτέον, ἀγρυπνίας κανόνι (δοτ. χρόν.)

2) Τὰ τοῦ καίμενου ἀφίστανται, ὡς ἔχουσι.

καὶ κρόμμυον ἦλθεν, οὐ γὰρ ἡλλάγη· καὶ κρατήσας τὸ σκόρδον ἀτενίσας εἰς ἐμὲ λέγει, σκόρδον ἀπῆλθεν εἰς Ἱεροσόλυμα καὶ σκόρδον ἦλθεν, οὐ γὰρ μετεβλήθη· πέπερι ἀπῆλθεν εἰς τὸν Ἰορδάνην καὶ πέπερι παραγέγονεν, οὐ γὰρ μετεποιήθη. Ὡς τῆς συμφορᾶς! ποῦ τῶν τριῶν μηνῶν οἱ κόποι καὶ ἡ χειμασία; ποῦ τῶν ἑξ ἡμερῶν ὁ καύσων καὶ ὁ ἰδρῶς καὶ ἡ ταλαιπωρία; ἀληθῶς διαστή ἐστιν ἡ βασιλεία τῶν οὐρανῶν καὶ οἱ θιασταὶ ἀρπάζουσιν αὐτήν» (Ματθ. ια' 12), καὶ ἀρξάμενος κλαίειν εἰσῆλθεν εἰς τὸ ἐσώτερον κελλίον, ὅπου τὰς εὐχὰς ἐποιούμεν. Ἐγὼ δὲ εἰς ἑαυτὸν ἐλθὼν εἶπον, ἀληθῶς ὥσπερ τὸ σκόρδον καὶ τὸ κρόμμυον καὶ τὸ πέπερι οὐ μετηλλάγη, οὔτε ἐγὼ ὁ ταλαιπώρος τὴν κακίστην γνώμην καὶ τὴν πονηρὰν συνήθειαν· ἀληθῶς οὐ δύναται ἄνθρωπος κτήσασθαι ἀρετὴν οἰανδήποτε, ἐὰν μὴ μέχρ' αἵματος ὑπὲρ αὐτῆς ἀγωνίσσεται. Καὶ ἔγραψα εἰς τὰς τέσσαρας γωνίας τοῦ κελλίου, καὶ εἰς τὸ θαυκάλιον τοῦ ὕδατος, καὶ εἰς ἕκαστον σκεῦος τοῦ κελλίου πέπερι, σκόρδον, κρόμμυον. Καὶ ἐποίησα ἑξ ἑτὴ νύκτα καὶ ἡμέραν ἀδολεσχῶν εἰς τοὺς τρεῖς λόγους τούτους, καὶ ὅτε ὑπὸ ὀργῆς καὶ πικρίας ἢ θυμοῦ ἢ ὀξύχολίας ἐκινούμην, ἔλεγον, κρόμμυον ἦλθεν· καὶ οὕτω χάριτι Χριστοῦ ἐνέκησα τὸ πάθος» (Κώδ. 113ος φύλ 132α Πατριαρχ. συλλογῆς).



ΠΙΝΑΞ ΑΛΦΑΒΗΤΙΚΟΣ

ΤΩΝ ΚΥΡΙΩΝ ΟΝΟΜΑΤΩΝ ΚΑΙ ΤΙΝΩΝ ΚΥΡΙΩΤΕΡΩΝ ΠΡΑΓΜΑΤΩΝ

A

- Ἀαρών, 58, 162, 166.
- Ἀδελ, 79.
- Ἀδεσσαλὼμ, 160.
- Ἀβραάμ, 134, 154, 160.
- Ἀδὼρ, 55.
- Ἀγαγ, 41.
- Ἀγάπη (ἀρετῶν, φυγὴ κακιῶν), 131, 141, 153, 157, 160, 163, 167, 171, 177.
- Ἀδὰμ, 76, 82, 114, 118, 121, 158, 164, 165, 177.
- Ἀζαρίας, 161.
- Ἀθανάσιος Ἀλεξ. 83, 97.
- Αἴγυπτος, 54, 81, 114, 135, 165, 166.
- Ἀκηδία, 103.
- Ἀλαέ, 55.
- Ἀλειψίς (δι' ἐλαίου), 43.
- Ἀμαλὴκ 41, (ἐρμην.), 58, 102.
- Ἀμμωνᾶς, 172, 174.
- Ἀνανίας, 73, 155.
- Ἀνατόλιος, 44.
- Ἀνθρωπος (φύσις, κατάστασις κατὰ φύσιν, παρὰ φύσιν, ἔργα καινοῦ καὶ παλαιοῦ), 40, 41, 72, 134, 139, 143, 164, 168, 177, 180.
- Ἀνοῦδ ἀββᾶς, 79.
- Ἀντώνιος μέγας, 84, 89, 172, 186, 188.
- Ἀρετὴ (μήτηρ ἀρετῶν, μεγάλη, διαίρεσις.), 53, 70, 71, 72, 103, 104, 105, 114, 125.

- Ἀρχάριοι (καθήμενοι αὐτῶν), 42, 43, 85, 186.
- Ἀσὴρ, 57.
- Ἀσσύριος, 54.
- Ἀσωτος υἱός, 125.
- Ἀχαάβ, 160.
- Ἀχαρ, 155, 160.
- Ἀχιά, 160.

B

- Βαβυλὼν (—110).
- Βαιθήλ, 55.
- Βαλέκ, 160.
- Βαρσανούφιος, 43, 45, 61, 78, 107.
- Βασιλεία (Θεοῦ, οὐραν.) 98, 102, 109, 121, 122, 124, 128, 136, 174, 183.
- Βασιλέως (εἰκὼν καὶ τοῦ μεγ. θασιλ.), 152.
- Βελίαρ, 101.

Γ

- Γάζα, 45, 61.
- Γαζάν, 55.
- Γαί, 154.
- Γεδεών, 115.
- Γέεννα, 51, 95, 102, 117, 124, 136, 137, 147, 150, 157, 165, 173, 183, 184.
- Γένεσις, 134, 154.
- Γεροντικόν, 52, 65, 84.
- Γιεζί, 145, 160.
- Γλώσσα (ἀπαιδευσία), 103.
- Γραφή (ἄγ. τρόπος ἐρμηνείας), 52, 63, 67, 68, 139, 154.

Γυνή (πλάσις, ἀπαγόρευσις συνανα-
στροφῆς, χαρὰ ἐπ' αὐτῇ), 47, 56,
83, 99, 106, 148, 149, 164,
186, 190.

Δ

Δαδίδ, 150, 152, 160, 169.
Δαίμων, 51, 105, 111, 112, 125,
180, 182, 185.
Δαμασκός, 73.
Δαμασκηνός Ἰωάννης, 123.
» Πέτρος, 172.

Δανιήλ, 41, 161.
Δεσπότης, 67.
Δευτερονόμιον, 155.
Δράκων, 118, 157, 158, 185.
Δωρόθεος, 42, 44, 49, 172, 174.

Ε

Ἑβραῖος, 134.
Εὔα, 118, 121, 165,
Ἑκκλησιαστής, 121.
Ἑλαία, 55.
Ἑλεάζαρ, 41.
Ἑλισσαῖος, 145, 160.
Ἑξομολόγησις, 39, 48, 173, 187,
189.
Ἑξουδένωσις, 80.
Ἑργόχειρον (φροντὶς αὐτοῦ, πώλη-
σις) 37, 38, 44, 52, 62, 104,
185, 187, 189, 192.
Εὐάγριος, 44, 52.
Εὐεργεσία, 107.
Εὐνοῦχος, 73.
Ἑφραϊμ ὁ Σύρος, 47, 84, 85.
Εὐφράτης (ἐρμηνεία αὐτοῦ), 56.
Εὐχή (προσευχὴ τί ἐστι), (ὁ Θεὸς
εἰσακούει), 48, 54, 85, 101, 104,
116, 136, 174, 180, 186, 188,
189, 190, 192.

Ζ

Ζελφάν, 57.
Ζωσιμάς, 103, 174.

Η

Ἡδονή, 43, 50, 93, 95, 98, 104,
106, 110, 136, 147, 150, 157,
173, 184, 189, 191.
Ἡλεί, 160.
Ἡλίας (Θεοδίτης), 59, 160.
Ἡσαΐας (προφ.), 117, 121, 151, 178.
Ἡσαΐας (ἀδελφ.), 45, 61, 76, 78,
100, 112, 124, 175, 186.
Ἡσαῦ, 57, 160.
Ἡσυχαστής, 171.

Θ

Θάλασσα (Ἐρυθρά), 58, 135, 158.
» Γαλιλαίας, 151.
Θάνατος (μελέτη αὐτοῦ), 37, 50,
72, 104, 123, 190.
Θέλημα (Θεοῦ), 77, (κρατεῖν) 104,
138, 168, (ἀπολύειν) 104, (ἐκ-
κόπτειν) 41.
Θεόδωρος Στουδ. 84.
Θεολογικὴ Σχολὴ Σταυροῦ, 119.
Θεὸς (παντογνώστα, εὐαρέστησις,
δοτήρ, οἰκτιρῶν, συγχωρεῖ),
37, 39, 41, 46, 48, 50, 128,
182, (βλασφημ.) 67.

Ι

Ἰαήλ, 115.
Ἰαβώχ, 57.
Ἰακώβ, 55, 56, 57, 59, 154, 160.
Ἰάκωβος, 93, 126, 129, 155.
Ἰεζεκιήλ, 155.
Ἰερεμίας, 136, 155, 178.
Ἰεριχώ, 154.
Ἰεροσόλυμα, 154.
Ἰερουσαλήμ, 53, 98.
Ἰησοῦς (Χριστός), 58, 72, (μίμη-
σις) 53, 162.
Ἰησοῦς Ναυῆ, 154, 160.
Ἰμάτιον (καλόν, ἀγαθόν) 43, 45,
47, 48, 118, 186, 190, (ἱματίων
διαμερισμός) 93.
Ἰούδας (νῆψις ποδῶν), 73, 138.

Ἰουδαῖος, 136.
Ἰσαὰκ ὁ Σύρος, 43, 47, 112, 154,
171.
Ἰσραήλ, 54, 55, 60, 127, 136,
154, 166.
Ἰωάννης Βαπτιστής, 91, (ἐνδυμα
αὐτοῦ) 92, 129.
Ἰωάννης Κασσιανός, 38.
» Εὐαγγελιστής, 73, 92, 121,
126, 128, 159.
Ἰώδ, 41, 145.
Ἰωνάθαν, 155.
Ἰωσήφ, 57.

Κ

Κάιν, 79.
Καταλαλιὰ (-λεῖν), 48, 66, 68, 115,
117, 136, 143, 150, 162, 186.
Καταπέτασμα (ἐσχίσθη), 93.
Κελλίον (διαμονὴ καὶ τρόπος ζωῆς
ἐν αὐτῷ), 84, 126, 168, 169,
187, 191, 192.
Κελλιῶται, 42.
Κενοδοξία (τί ἀφανίζει) 104, (ὁ ἐμ-
πίπτων) 111.
Κιναῖος, 115.
Κλίμαξ Ἰωάν. 51, 68, 72, 79, 103,
104, 112, 113, 114, 132, 138,
170.
Κόκκος (σινάπεως), 88, (σίτου) 127.
Κόλασις (αἰώνιος), 67, 82, 95, 96,
173, 174, 184, 186.
Κορνήλιος, 73.
Κόσμος (τί ἐστι), 126.

Λ

Λαλιά (ἐν τραπέζῃ καὶ συνάξει, ἐπι-
τίμιον αὐτῆς) 37, 38.
Λάζαρος, 73, 132, 177.
Λαιμαργία, 187.
Λεπτὰ (τῆς χήρας), 73.
Λεῖα, 56.
Λήθη (πολεμεῖ ἕως τέλους), 72.
Λησταί, 77.

Λογισμοὶ (ὁ λέγων, ἐξαγγέλλων), 52,
104, (οὐ πᾶσι) 84.
Λύπη (κατὰ Θεόν), 102, 145, (ἐκ
διαβόλου) 102.

Μ

Μαγειρεῖον (ἐνασχόλησις), 38.
Μακάριος, 44.
Μαμωνᾶς, 147.
Μαρία (Θεοτόκος), 121.
Μαρία (ἀλείψασα), 73, 133.
Μάρκος (Εὐαγγελ.), 116.
Μάρκος (ἀσκητ.), 111, 115, 175.
Μάρθα, 132.
Ματθαῖος, 73, 117.
Μελέτη (φροντὶς αὐτῆς), 37, 38, 71,
84, 104, 180, 187, (ἀπαγόρευσις
ἐνδλ. αἵρετικ.) 52.
Μεσοποταμία, 55, 56, 58.
Μετάνοια (τί ἐστι), 116.
Μυστηρίων ἀγίων μετὰληψις, 50, 77.
Μωϋσῆς, 58, 81, 91, 134, 152, 158.
Μωϋσῆς (ἀδελφ.), 100, 174.

Ν

Ναδουθαί, 160.
Ναδουχοδονόσορ, 161.
Νηστείας (χρόνος, τρόπος), 51, 76,
191.
Νικηφόρος (μοναχός), 115,
Νικόδημος Συναξαρ. 103.
Νισθερώ, 79.
Νητρία, 38, 65.
Νοῦ ἰδιότητες, 41, (ἐπιζήμια) 162.
Νῶε, 154.

Ξ

Ξενιτεία (πρῶτος ἀγών), 110, (πῶς
ἀπόλλυται) 49.
Ξότος, 39, 84.
Ξύλον ζωῆς, 164.

Ο

Οἶνος (χρήσις), 47, 84, (περὶ οἶνου)
89, (γύψος ἐν αὐτῷ) 89, (ἀπα-
γόρευσις) 102, 107.

*Οξος 95.

Οὐρίας, 169.

*Οφεις χαλκοῦς, 158, 159.

Π

Πάθη (πῶς κουφίζονται), 187, (ταπεινοῦνται) 84, (πόθεν τίκονται) 103, (στολή) 186, (τέλος) 104,

Παλλάδιος, 38.

Πανοπλία Θεοῦ, 74.

Πάρεργον, 38, 62, 64.

Παράκλητος, 59, 73.

Παρθένος, 121.

Παροιμία, 49.

Πάσχα, 92, 134.

Παῦλος (Ἀπόστολος), 73.

» (Εὐεργετινός), 38.

Παχώμιος, 37, 42, 188.

Πένθος (τί φανεροί), 168, (τί ἐκδιώκει) 104, (πένθους πράξις) 95, 96, (πενθούντων ἔργα) 143.

Περιτομή, 134.

Πέτρος, 73, 85, 92, 118, 126, 129, 150.

Πέτρος (ἄδδᾶς), 167, 172.

Πνεῦμα (μάχαιρα), 72, 122.

Πνεῦμα (*Ἄγιον), 113, 121, 150, 164, 165.

Ποιμὴν (ἄδδᾶς), 79, 100.

Πόρνος, πορνεία, 98, 105, 129, 180, 186.

Προφήται (αἰσχύνης), 59.

Ρ

Ράδ, 160.

Ραχήλ, 56.

Ρεδέκκα, 163.

Ρώμη, 118.

Σ

Σάδδας, 38.

Σάδδατον (σαδδατίζειν), 93, 134, 135, 136.

Σαδδουκάτοι, 92.

Σαλήμ (ἐρμην.), 58.

Σαμάρεια, 55, 73.

Σαμουήλ, 41, 160.

Σαούλ, 155, 160.

Σάπφειρα, 155.

Σατανᾶς, 107.

Σεδεκίας, 160.

Σεραπίων, 171.

Σέριδος, 45, 61, 78.

Σινά (σιναιτ. κώδιξ, γέροντες), 40.

Σισάρας, 115.

Σισώης, 47, 84.

Σιών (ὄρος), 53, 98.

Σκληροκαρδία (τί περιλαμβάνει) 62.

Σκληροκαρδίας (τί λογίζεται), 177.

Σκορπίος (ἰδὲ αὐτοῦ), 69, 107, 146.

Σκότος ἐξώτερον, 51, 73, 128, 177.

Σκύλευσις Αἰγυπτίων, 81.

Σολομών, 160.

Σταυρὸς (σημεῖον), 58, 76, 108, 114, 127, 131, 159, 177.

Στέφανος (ἀκάνθ.), 93.

Συγχώρησις, 44, 48.

Σωσάννα, 160.

Σωτήρ, 121.

Τ

Ταπεινοφροσύνη, ταπείνωσις (τί ἐστι), 36, 42, 54, 76, 85, 90, 98, 101, 104, 106, 111, 115, 125, 139, 168, 169, 188.

Τίγρις (ἐρμην.), 56.

Τιμόθεος, 108.

Τίτος, 170.

Τριάς ἁγία, 178.

Υ

Υπερηφανία (πόθεν προέρχεται), 104, (τί ἀπόλλυσι) 106.

Υσσωπον, 135.

Υπνος, 104.

Φ

Φαραώ, 58, 81, 158.

Φαρισαῖοι, 92.

Φίλιππος, 73.

Φιλόθεος Βρυένν. 124.

Φιλονεικία (οἶον κακὸν) 138, 139.

Φινεές, 41.

Φόδος (Θεοῦ) 170.

Φορτίον (βαρὺ, ἐλαφρόν), 136, 177, 180.

Φύσις (κατὰ φύσιν, παρὰ φύσιν, παράφυσις 40, 41, 76, 97, 112, 114, 115, 118, 126, 132, 142, 152, 157, 164, 169.

Φωκλίδης Ἰωάννης, 119, 187.

Χ

Χαβέρ, 115.

Χαναταῖοι (- ναία), 55, 73, 154.

Χολή, 93.

Χουζά, 55.

Χριστός, 67.

Χρυσή εἰκὼν, 74.

Ψ

Ψαλμῶν (μελέτη τί φυλάττει), 187.

Ψεῦδος (πόθεν προέρχεται), 104.

» (τί ἐκδιώκει), 84, 187.

Ψυχὴ (πῶς μιάινεται), 71, (σκοτίζεται) 72, (ἐρημος) 72, 126, (ἐκπτώσις, διόρθωσις) 104.

Ω

*Ωρ, 58.

*Ωσηέ, 54.





ΠΙΝΑΞ ΤΩΝ ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΩΝ

Πρόλογος	Σελ.	9 - 35
Δόγος α'. Ἐντολαὶ τοῖς ἀδελφοῖς τοῖς μετ' αὐτοῦ	»	37 - 39
» β'. Περὶ τοῦ κατὰ φύσιν νόμου	»	40 - 41
» γ'. Περὶ καταστάσεως ἀρχαρίων καὶ κελλιωτῶν	»	42 - 47
» δ'. Περὶ συνειδήσεως τῶν καθημένων ἐν τοῖς κελλίοις	»	48 - 60
» ε'. Περὶ ἐντολῶν πιστῶν καὶ οἰκοδομῆς τῶν θελόντων μετ' εἰρήνης οἰκῆσαι μετ' ἀλλήλων	»	61 - 67
» ς'. Περὶ τῶν θελόντων ἡσυχάσαι ἐν ἡσυχίᾳ καλῇ, ἵνα προσέχωσιν ἑαυτοῖς ἀφορίσαι τοὺς κλέπτοντας αὐτοὺς, καὶ μὴ ἀναλῶσαι τὸν καιρὸν ἐν αἰχμαλωσίᾳ καὶ δουλείᾳ πικρᾷ, οἳ πείθουσι τὰς καρδίας αὐτῶν εἰς πράγματα, ἃ οὐκ ἀνήκει αὐτοῖς καταλιπόντας τὰς ἑαυτῶν ἁμαρτίας.	»	68 - 69
» ζ'. Περὶ ἀρετῶν	»	70 - 75
» η'. Ἀποφθέγματα	»	76 - 82
» θ'. Ἐντολαὶ τοῖς ἀποταξαμένοις	»	83 - 86
» ι'. Δόγος ἕτερος	»	87 - 88
» ια'. Περὶ τοῦ κόκκου τοῦ σινάπεως	»	89
» ιβ'. Περὶ τοῦ οἴνου	»	90 - 91
» ιγ'. Περὶ τῶν ἀγωνισαμένων καὶ τελειωσάντων	»	92 - 94
» ιδ'. Περὶ πένθους	»	95 - 96
» ιε'. Περὶ ἀποταγῆς	»	97 - 98
» ις'. Περὶ τῆς χαρᾶς τῆς γινομένης τῇ ψυχῇ τῇ θελούσῃ δουλεύειν τῷ Θεῷ	»	99 - 111
» ιζ'. Περὶ λογισμῶν ἀποταγῆς καὶ ξενιτείας	»	112 - 116
» ιη'. Περὶ ἀμνησικακίας	»	117 - 119
» ιθ'. Περὶ τῶν νόσων τῆς ψυχῆς	»	120 - 122
» κ'. Περὶ ταπεινοφροσύνης	»	123
» κα'. Περὶ μετανοίας	»	124 - 133
» κβ'. Περὶ πράξεως καινοῦ ἀνθρώπου	»	134 - 140
» κγ'. Περὶ τελειότητος	»	141 - 145
» κδ'. Περὶ ἀπαθείας	»	146
» κε'. Πρὸς τὸν ἀδελφὸν Πέτρον, τὸν αὐτοῦ μαθητὴν	»	147 - 166

Λόγος κς'. Λόγοι, οὓς εἶπεν ὁ ἀδελφὸς Πέτρος, ὁ μαθητὴς αὐτοῦ ὅ,τι ἤκουσε παρ' αὐτοῦ	Σελ.	167 - 171
» κζ'. Εἰς τὸ πρόσεχε σεαυτῷ	»	172 - 175
» κη'. Περὶ τῶν κλάδων τῆς κακίας	»	176 - 178
» κθ'. Θρήνοι	»	179 - 185
Ἐντολαί, εἴτε συμβουλαὶ ἀδελφῶ Ἡσαίου πρὸς ἀρχαρίους μοναχούς, οὓς αἱ δεήσεις φυλάττειεν ἡμᾶς. Ἀμὴν	»	186 - 192
Τοῦ αὐτοῦ Ἀποσπάσματα	»	193
Περὶ τοῦ ἀδελφῶ Πέτρου, μαθητοῦ τοῦ ἀδελφῶ Ἡσαίου	»	208
Πίναξ ἀλφαριθμητικῶς τῶν Κυρίων ὀνομάτων	»	211
Πίναξ τῶν περιεχομένων	»	216

